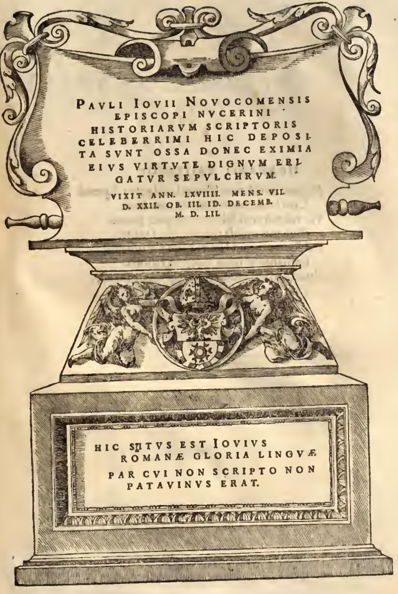
PAVLI IOVII
NOVOCOMENSIS
EPISCOPI NVCERINI

Elogia
Virorum bellica virtute illuſtrium,

Septem libris iam olim ab Authore comprehenſa,

Et nunc ex eiuſdem MVSAEO ad viuum expreſſis Imaginibus exornata.

PETRI
PERNÆ TYPOGRAPHI
BASIL.
OPERA AC STVDIO
CIƆ IƆ LXXV.

PAVLI IOVII NOVOCOMENSIS
EPISCOPI NVCERINI
HISTORIARVM SCRIPTORIS
CELEBERRIMI HIC DEPOSI-
TA SVNT OSSA DONEC EXIMIA
EIVS VIRTVTE DIGNVM ERI-
GATVR SEPVLCHRVM.
VIXIT ANN. LXVIIII. MENS. VII.
D. XXII. OB. III. ID. DECEMB.
M. D. LII.
HIC SITVS EST IOVIVS
ROMANÆ GLORIA LINGVÆ
PAR CVI NON SCRIPTO NON
PATAVINVS ERAT.

HONORATI FASITELLII.

Magnanimi Heroes ſaluete, haud parua ſupremi
  Cura Iouis; docti maxima cura Ioui.
Vos tulit in cœli ſublimes Iuppiter arcem,
  Dignatus menſa concilioque Deum;
Vos Iouius totum latè volitare per orbem,
  Romanaque iubet viuere in hiſtoria.
Munera magna Iouis: verùm, ſi dicere fas eſt,
  Non ſunt æterni dona minora Ioui.

FRANCISCO MEDICI
MAGNO HETRVRIAE
DVCI
HEROICARVM NON MINVS
VIRTVTVM
QVAM DIGNIT. FORTVNÆQ.
PATERNÆ
HAEREDI ET SVCCESSORI
OPT. EXOPTATISS. Q.
IOVIANVM HOCCE
MVSAEVM
COSMO PRINCIPI VERE
MAGNO
A SVMMO ÆT. NOSTRÆ
HISTORICO
IAM OLIM DEDICATVM
CONSECRATVMQ.
NVNC VERO VIVIS ILLVSTR.
VV. IMAGINIB.
MAGNO STVDIO, PARI ARTE,
NEC MINORE
SVMPTV
INSTRVCTVM AVCTVM ET
EXORNATVM
P. PERNA CIVIS ET TYP.
BASIL.
DEVOTO ANIMO
DD.

PAVLI IOVII
EFFIGIES.

Cedite facundi, Muſarum gloria, vates,
Oratorq́ue tuo flumine conſtiteris,
Qui geſta Heroum maiori dixerit æſtu,
Non IOVIO vixit ſub gemino axe prior.
T. M.

PAVLI IOVII

NOVOCOMENSIS
EPISCOPI NVCERINI
IN
ELOGIA VIRORVM BELLICÀ VIRTVTE ILLVSTRIVM

Præfatio

AD COSMVM MEDICEM
Florent. Ducem.

VETERES Philoſophi, qui ex Zenonis Stoici diſciplina & porticu prodierunt, magnanime COSME, tanquam contenti nuda illa horridaq; virtute, ideoque ea ſententia felices; vel ob id agreſtiores cæteris durioresque habiti ſunt, quòd de contemnenda gloria aſſiduè diſputarent, & libros accuratè conſcriberent; tametſi eam non inſulſa diſſimulatione, dum libris nomen ſuum apponunt, obliquo veluti viæ compendio conſequi niterentur. Huius ego ſeueræ atque adeò pertinacis ſectæ ingenia, vti parum explicata, triſtique duritie aliena à communi hominum ſocietate, minimè probauerim. Quid enim aliud eſt, quàm hac exitiali perſuaſione homines, ad égregia corporis & animi agenda facinora, promerendamque laudem natos, propriò innatæ virtutis honeſtique laboris fructu ſpoliare? Quando hac ſtultiſſima (vti reor) cenſoria lege, id vnum præclarè contenditur, vt gloriam ex benefactis optimè ſperatam, & extra præſentis vitæ inuidiam poſt fata cumulatè obuenientem, funditùs euertamus. Non mirum itaque, ſi his multò ſapientiores fuiſſe arbitramur eos, qui beatam vitam glorioſis ac illuſtribus factis ad perennem nominis laudem, non in arida ſterilique virtutis imagine, ſed in nobilium operum æmulatione poſuerunt. Verùm in toto humanarum actionum curſu facilè euenit, vt quum omnes eandem gloriam appete-

re videantur, non vno tamen atque eodem itinere ad eam conſequendam contendant. Eò enim quiſque vel temerè fertur, quò naturæ genius facilè ducit, aut impotenter trahit; niſi præcellenti educatione, & multis exactæ diſciplinæ præceptis, quæſiti confirmatique mores, variis animi morbis & perturbationibus medeantur. Id autem liquidò perſpici deprehendique poteſt ex his bellicoſis, vt ita dicam, Heroibus, qui ad veram effigiem inſigni pictura expreſſi in Muſæo noſtro ſpectantur. Horum enim vitas per elogia ipſis ſuppoſita tabulis, Laconica breuitate conſcriptas, tibi viri, Italicæ dignitatis exiſtimationem vera virtute tuenti, ſtudioſè dicauimus, vt tot diuerſorum ingeniorum, humanæque varietatis exempla, magno tuo ſeculiq; noſtri commodo inter ſeſe conferantur. Scio enim quàm graui conſtantique iudicio, dum literis bonisq; artibus impenſè faues, & pietatem in primis atq; iuſtitiam colis, ad verum non ſimulatæ, ſed illuſtris famæ decus anheles; & quo incorrupti animi decreto ſcelera odiſſe vindicareque ſoleas. Ad famoſos autem quoſdam, admirandis rebus geſtis, ſed condigno deteſtabilis vitæ exitu damnatos, idcircò deſcendimus, vt præclara virtus adumbratæ laudis collatione, certius atq; viuidius exprimatur. Erit enim hoc vtriuſque famæ monumentum his omnibus ſingulari documento, qui tecum rectiſſimo itinere ad perennem laudem aſpirant; ſi vituperanda repudiare, ſectarique laudanda, nobili ſalubrique æmulatione, in hac vita maximè decorum atq; honeſtiſſimum eſſe putauerint. Vale.

Romæ.

PAVLI

Romulus.

PRAESTANTISSIMO hercle (ſi præfari licet) incomparabiliq; merito, & lætis quidem auſpicijs ROMVLI Quirini Romani regis effigies, ante omnes ſpectanda proponitur. Nulla enim cuiuſquã mortalis vel ſtupendæ originis euentu miraculoq; & ſancta priſcæ ætatis antiquitate nobilior, vel immortalium operum vera æſtimatione præſtantior, vel demum tanti oris atq; habitus dignitate auguſtior in Vrbe extat: vt ex marmorea ſtatua, quæ iuxta Laurentianam Damaſi ædem, in fronte Gallorum ciuium domus poſita eſt, collato veteri numiſmate, ab eruditis præclarè deprehenditur. Itaq; fas eſſe putamus æternæ Vrbis conditorem venerari, Deo (vti ferebant) Marte genitum, ac ideo authorem diſciplinæ militaris, qua Romana res in immenſum creuit, vt fatalis nec deſituri vnquam Imperij

fundamenta iacerentur. Hinc enim vel inuita reluctanteque ſępius fortuna, tanquã ab auguſta, almaque Vrbe, certiſsimo domicilio, liberaque gentium omniũ patria, à ſubacto quondam inuictis armis terrarum orbe, cum Cęſarei Imperij legitima iura inſigniaque, tum veræ religionis ſacra petuntur. Verè enim Romanum eſt dare leges: atq; item Regna ad non dubium ſempiternumque ſacroſanctæ dignitatis ſpecimen, teſtata virtute merentibus elargiri. Sed Romulus inſtitutis equitum decurijs, lectoque ex patribus ſenatu, & diſtincta per tribus ciuitate, quum vrbanas recenſeret copias, oborta repente ſereno cælo turbida tempeſtate, vti Deo fatum decebat, in cælum remeans, inter mortales eſſe deſijt. Nihil enim ei poſt deuictos hoſtes, actoſque triumphos, & templa Ioui Feretrio, Statoriq; votis nuncupatis in Capitolio ritè dedicata, maius vel admirabilius peragendum ſupererat, quàm vt ſe ciuibus nequaquam mortalem fuiſſe oſtenderet: Quum regnaſſet annos XXXVII.

IANI VITALIS Panhormitani.

Fortiſsimorum Principem Quiritium.
Vrbisque glorioſæ, & orbis arbitræ
Quæ strauit omnes nationes barbaras
Quas Phœbus vndequaque lustrat, aſpice.
Genus Deorum, conditorem Romulum.
Tantum vnus omnes vicit ille principes
Virtute mentis, corporisque robore,
Quantum triumphis, prælijsque fortibus.
Ne quære bustum bellicoſi Numinis
Romane, ſedes nanq; viuo contigit
Cælum, micat stellis vbi felicibus
Receptus inter cælites lectiſsimos
Vti decebat principem Quiritium.

AVGVSTI COCCEIANI Brixenſis.

Heroes, animæ illustres, atque inclyta Martis
Inſanientis pignora,
Æternis properat Iouius quæ tradere chartis,
Vt clara viuant posteris:
Æquo ferte animo ſi primos carpſit honores,
Sedesq́; primas Romulus:
Qui genus ætherio ducens è ſanguine, terris
Semen deorum ſparſerit:
Terrarum latè dominam construxerit Vrbem
Superbi ad vndas Tybridis:
Regnatorem orbis Populum formauerit armis,
Almæque pacis artibus:
Cumque omnes hominum meritis ſuperaſſet honores,
Migrarit in Cælum Deus.

Numa Pompilius.

ROMVLO ad Caprępaludem deſiderato conſecratoque, Numa Pompilius ſucceſsit. Hunc religioſæ grauitatis atq; iuſtitiæ fama inclytum, diſsidentes inter ſe Romani patres, è Curibus Sabinis acciuerant, apud quos tetricę atque incorruptæ probitatis diſciplina vigebat. Tum enim orbatis Rege Duceq; cuius imperio per tot annos aſſueuiſſent, abſurdum erat nondum intellectæ libertatis nomen: nec ex toto Senatu reperiebatur qui alteri tanquam æquali, potius quàm ſibi, ſuperba obtrectatione Regium decus concederet. Itaque pudendo conſilio, ſed ab euentu demum felici, pro ciue vir externus, auditusq; tantùm, Rex eſt effectus. Is ingenti prudentia pacatis vndiq; finitimis, quos inuicta Romuli virtus contuderat, populi ad arma nati ferociam inuecta religione mitigauit, condito ſcilicet ad Argilletum & mox clauſo Iani templo, vt militares animi non ſine numine ad colendæ pacis ſtudia flecterentur. Hæc verò inſtitui monitu atque oraculo credi volebat Deæ

Aegeriæ, quæ ab eo nocturnis maximè congreſsibus in nemoroſa & perenni fonte irrigua, valle colebatur. Inde enim ſacerdotia Dijs, & ſingulos Ioui, Marti, & Quirino flamines inſtituit. Deæ Veſtæ ſacroſanctas Virgines legit: annoque ex lunaris curſus ratione in XII. menſes digeſto, qui nam faſti, aut nefaſti dies forent, populo edixit. Quibus accumulatis ſacrorum ceremonijs, efferi & rudis populi mentes, vſque adeo imbutæ captæque ſunt, vt facilè iuſtitiam, fidem, temperantiam colere diſcerent, nec iam validius qui peccarent, Magiſtratuum pœna, quàm Deorum metu terrerentur. At Numa quum quadraginta tribus annis imperaſſet, exactæ ætatis ſenex fato cedens, Vrbem belli gloria ſuperbam, quod deerat ſanctiſsimis temperatam legibus, atque optima pace florentem reliquit. Eius effigiem marmoream diademate inſignem, quam in Vrbe non vno in loco videmus, nummi ærei cum literis, atque eadem imagine, veriſsimam eſſe oſtendunt.

ANTONII FRANCISCI RAINERII Mediolan.

Viderat armato Tybris ſub Rege, Quirites
Iura dare edomitis Martia finitimis:
Viderat & ſuperis Populum pia thura ferentem,
Sacraque ſub ſancto ſurgere Pompilio:
Cum lætus, reſono hæc effudit flumine, Noſtra ô
Quàm bene Roma colit, quàm bene bella gerit.

Artoxerxes.

HAEC mitrati regis effigies ſuperbo oris ductu, prolixaque barba, & naſo in aduncum prominente, Magni Artoxerxis fuiſſe conijcitur. Hanc ex antiquiſsimo numiſmate argenteo Rodulphus Pius Carpenſis Cardinalis omnis priſcæ elegantiæ ſtudioſus eruditioribus Romanę Academię interpretandam oſtendit. Omnes itaque non ambiguis coniecturis in id conſentiunt. Nam Perſarum Reges Magorum ſacris initiari, ceremoniarumque principes eſſe conſtat: ideoque eos vti thiara excelſa, exornataque gemmis & pluuiali chlamide, cultu non abſimili ab eo quo Romani Pontifices in ſacris ſolennibus exornantur. Hunc autem à Perſis Hebræos accepiſſe crediderim, à quibus demum ad nos manarit. Sed literę Græcæ quę in auerſa monetę parte leguntur, nihil plus exprimunt quàm Regi Regum Arſaci Benefico. Teſte enim Plutarcho Artoxerxi, qui Cyri minoris frater fuit, & Mnemon id eſt Memor vocatus eſt, ad differentiam ſuperioris Artoxerxis qui Longimanus appellabatur, Arſaci cognomen fuit. Arridet etiam ad coniecturam Plutarchi problema, ex quo Perſarum Reges naſo adunco tanquam è ſtirpe maioris Cyri fuiſſe colligitur. Nec obſtat quòd neque Artoxerxis, neque Perſarum inſcriptæ literæ quicquam referant, quoniam id præclarè demonſtrat imago ſagittarij in ſolio ſedentis, quæ viſitur in auerſa parte numiſmatis: nam idem Plutarchus Perſarum Reges pecuniam auream ac argenteam cum nota ſagittarij ſignare ſolitos tradit, adiecto Ageſilai Regis lepidiſsimo ſcommate. Is enim

in Aſia, terra mariq́ue rebus contra Perſas feliciter geſtis, quum ſummæ vi-
ctoriæ immineret, à Lacedæmoniorum Magiſtratu reuocatus, amico inter-
roganti cur è limine ſperatæ ingentis victoriæ tam cito rediјſſet, ita reſpon-

dit: An tu miraris qui militiæ peritus es, me recentiſsimorum triginta milium
ſagittariorum impetum ſuſtinere nequiuiſſe? At ille qui nihil auxiliorum
è Perſide in Ioniam deſcendiſſe audierat, quum omnino intempeſtiui redi-
tus cauſam improbaret, ſerò ſalſi dicterij acumen agnouit. Notabat enim hac
infamia Ageſilaus patricios ciues, quòd obtrectatione laudis ſuæ à Tiſſa-
pherne Perſa triginta milibus aureis ſagittarijs corrupti, ipſum ab Aſia reuo
caſſent. Sed ne ineptus ſim, Artoxerxem deſcribendum minimè ſuſcipiam,
quum is qualis quantusq́ue fuerit à Plutarcho ſcriptore luculentiſsimo me-
moriæ tradatur. Id vnum tamen quod in Principe ſummæ virtutis locum
implet, & ſi quæ ſint internatæ vitiorum labes egregiè contegit & obſcu-
rat, præſtantiſsimæ ſcilicet liberalitatis ſpecimen inſigni præconio extule-
rim. In eo enim tanta in donando gratiſsimi animi magnitudo enituit, vt
in referenda gratia pro agreſti ſæpe munuſculo, tenuiſsimiq́ue officij ge-

nere, non ingentia modo auri pondera, ſed vrbes & prouincias rependeret.

IANI VITALIS.

Quem ſpectas chlamide ornatum Medáque thiara
Regem Artoxerxem pharetratæ Perſidis inter
Præclaros belli proceres, pacisque Magiſtros,
Quos Iouius poſuit liquidi prope murmura Lari,
Hic vbi Muſarum erexit de nomine villam,
Æternum famæ monumentum, æuique perennis:
Hic ille eſt, in quem natura exempla bonorum
Congeſsit, Regumque malorum immania facta.
Huius magna fuit laus exegiſſe tyrannos
Et claros meritis Reges, & munera parua
Muneribus penſaſſe ingentibus, & ſimul vrbes
Sponte dediſſe ſua paſsim, nec clarius vnquam
Duxiſſe, inſigni quàm de virtute mereri.
Sol tamen hic proprias habuit quandoque tenebras
Dum nimis indulget vetito inconſultus amori,
Abrogat & leges naturæ, ardénſque duarum
Iungitur amplexu natarum: atque his ſuper addit
Infandam nati cædem: ſed ſplendida in illo
E tenebris vitiorum emerſit ad æthera virtus.

Alexander Magnus.

ALEXANDRVM Macedoniæ regem, qui ſubacto Oriente Magni cognomen adeptus imperium Indico Oceano & Riphæis niuibus terminauit, hoc honore ſpectatæ frontis, & roſei vultus decore præditum fuiſſe conſtat, ex ipſa fide numiſmatum & ſtatuarum, Græcorumque præſertim teſtimonio, qui formam eius religioſiſsimè deſcripſerunt. Traduntenim (quod mirum videri poſsit) eum nonnunquam ex ſerena atque pulcherrima facie, in truncem atque terrificam mutari ſolitum, & tum maximè, quum in prælijs iracundia incenſus Martium vigorem igneis atque minacibus oculis euibraret. Is à prima ſtatim adoleſcentia, vti lectiſsimis moribus & literis ex Ariſtotelis præceptoris diſciplina grauiter imbutum decebat, vſque adeo generoſi & laudis amore deflagrantis ingenij aciem intendit, vt æmulatione decoris, paterna gloria vehementer angeretur: Quaſi ille ſtratis vndique hoſtibus, & tot vrbibus manu captis, nihil iam ſibi maiora armis auſuro planè relinqueret, quo innata necdum ſpectata virtus eniteſcere poſſet. Sed Fortuna, vt plerunque accidit, ingentiũ animorum præclara adiutrix, inuictas interempti patris copias excipienti, multo ampliora quàm tum cuperet regni & gloriæ ſpatia deſpondebat. Itaque maximarum virtutum

con-

concurſu inclytus ex Europa tranſgreſſus in Aſiam fatali ſuæ gloriæ deſtinatam, poſt innumerabiles prælioꝝ victorias cunctis gentibus iugum impoſuit, tanta felicitate, vt ad Scytharum Indorumque ſolitudines, aras victoriæ

teſtes conſecraret. Verùm qui ſupra mortales nominis famam extendiſſe cenſetur, Dijs proximus exiſtimari potuit, ſi ſe ipſum, qui cuncta deuicerat, demum viciſſet, nec pro certo numine haberi adorarique vaniſsimè concupiſſet. Mirificam enim excelſi animi indolem aſſentantes Perſæ nimia adulatione corruperant, quòd eis Alexander regibus ſeruire aſſuetis, mortali ſpecie formoſior & auguſtior appareret. Ipſe quoque reputatione fortunæ ſuæ, quæ nuſquam aduerſa cœptis atque auſibus intemperanter aſpiraſſet, ita gloriam ab admirandis operibus ſponte naſcentem inflato animo ſentire cœperat: vt iam planè ſe Philippo inuictiſsimo rege genitum puderet, cum graui Olympiadis contumelia, poſtquam confeſſo matris adulterio ſe Hammone Ioue editum mentiretur. Ideoque exuta penitus humanitate amicorum præcipuos vanitatem ſuperbientis animi deteſtantes, temulenta crudelitate trucidaret. At Græci authores, quòd infinitæ gloriæ auido iuueni totus or-

bis ad iuſtum triumphum minimè ſufficeret: ita eum congeſtis laudibus ſupra mortales attollunt, vt cæteræ gentes illum ſeipſo admirabiliorem extitiſſe arbitrentur, quòd nondum alteram fortunam expertus, dum bella ex bellis ſereret, in medio vitæ curſu ceciderit: non immitti hercle fato, auertente eum à Romanis armis, quæ facto virtutis & diſciplinæ periculo, ſi in Italiam tranſiſſet, ſpoliare eum ánteparta belli gloria, aut certè multum de fulgore tanti nominis detrahere potuiſſent.

ANTONII FRANCISCI Rainerij.

Quid tua te Macedo iuuit latè aucta per orbem
Gloria, Hyperboreo quà riget aura gelu?
Quáque pharetratæ ſurgunt iuga Perſidis, & quà
Ebibit Eoas decolor Indus aquas?
Victorem cum te Populorum vicerit ira;
Noxiáque vndanti pocula ſumpta mero,
Et tumidi faſtus, Diuum queis poſcis honores,
Cogis & ingenuos flectere colla viros.
Hæc procerum impulerunt fida olim pectora, regi
Miſcere è ſæua toxica Theſſalia.
Fortunam reuerere: noua ò qui ſceptra capeßis
Nam Dea, regna agili dátque adimítque manu.

Pyrrhus Epirotarum Rex.

INTER admiranda Romanæ antiquitatis monumenta Pyrrhi Epirotarum regis marmorea ſtatua primam obtinet claritatem. Hæc humana ſtatura procerior, & tota quidem incolumis galeata thoracatáque ſtantis, & ſariſſæ innitentis geſtu, in Angeli Maximi honeſtiſsimi ciuis domo conſpicitur: non ſine admiratione ingentis eius viri vim ore atque oculis cum laude artificis ſpectantium inegenijs repręſentans. Nemo enim ei maximorum Ducum, aut robuſta atque habili corporis forma exercitatióneque, aut indomito vigore militaris animi, aut eximiæ laudis, quæ armis peteretur, cupiditate comparari poteſt. Quum inter pugnaciſsimos imperatores propè vnicus, inter magnanimos veròreges ad gloriam anhelantes omnium confeſsione præcelleret. Sed qui oblatum in acie hoſtem inuicta dextra ſternere, caſtrametandíque, & inſtruendæ aciei diſciplina cæteros duces anteire, ac inter omnes bello inclytos veri decoris famam extendere didicerat, vel perampla iam partæ, affectatęque glorię ſpatia terminare neſcijt, vtpote qui bella ex bellis ducendo prouocandóque ſępe Fortunam, alias atque alias ex victorijs, nuſquam confecto bello victorias ſectaretur: quòd volucri quodam igne ardentis animi concitatus ad Alexandri Magni decus aſpiraret. Itaque dum ab Epiro in Italiam atque inde in Siciliam, & rurſus è

Sicilia

Sicilia in Græciam verteretur, vaga arma circumferenti Fortuna illuſit: vſque adeò indigno tanti Herois exitu, vt cuius impetum & robur Romana arma vix ſuſtinuerint, Argiuæ mulieris manu deiecta in caput tegula perfregerit.

GABRIELIS FAERNI Cremonenſis.

Epirus mihi parua quidem, ſed Martia tellus,
Et Patria, & Regnum, & generoſæ bellica mentì
Materies fuit. Aeacides mihi ſanguinis author.
Et mea cognatum virtus expreſſit Achillem.
Ipſe ego præſcripto docui munimine valli
Metari caſtra, & tutos ad bella receptus.
Romula me pubes certamine fuſa cruento
Italicæ experta eſt ſub mœnibus Heracleæ.
Quo terrore truces animos atque aſpera corda

Fregiſſem Aeneadum, & ſtatuiſſem fœdera victis
Ni pacem infamem, cæci ſententia diſcors
Diſſuaſiſſet, & ad lituos atque arma vocaſſet.
Sic ego re infecta Italo de littore ceſsi,
Quò me ſors grauis atque immitia fata trahebant,
Ad clarum nece noſtra Argos, vbi ſæua cientem.
Prælia, ab excelſsis vltrix me tegula tectis
(Indignum) dextra deiecta afflixit anili.

Annibal.

NVLLIVS vnquam verè inclyti imperatoris virtus quàm Pœni Annibalis clarior atque teſtatior fuit, quum admiratione ingentis animi, qui Romano nomini dirus hoſtis extiterat, honoris nomine ſtatuam meruerit: ſcilicet vt media in Vrbe ad funeſtum & execrabile monumentum, truculenti hoſtis imago ſpectaretur: graui quidem ac apprime nobili decreto: Nam ſi Romani ſenatus iudicium ęſtimare velimus, inexpiabili profectò inuidia Carthaginenſes ardebunt, qui ſummæ gloriæ imperatorum ciuemque ſuum ab aduerſo pugnæ exitu ſolum vertere coegerint, vt in hoſtium vrbem glorioſa quadam adoptione tranſiret. Quid enim ad diuturnam laudem populo Romano honeſtius vel luculentius eſſe potuit, quàm tanti hoſtis nomen, poſtquam ille toto terrarum orbe, & exul, & profugus, epoto demum veneno, miſerè necem ſibi conſciuiſſet, erecto perenni ſimulacro, æternæ memoriæ conſecraſſe? Tantam enim vim eſſe præſtantiſsimæ virtutis intelligi volebant, vt extra inuidiam vel in hoſte celebranda cenſeretur. Nec vllo hercle certiore teſtimonio indomita Romana virtus niti potuit: niſi eum vbique vindicatis iniurijs, à ſe planè deuictum oſtenderet, qui paulo ante bellicoſiſsimarum gentium legiones ex Africa, Hiſpania, Galliaque, ad Italiæ vaſtitatem trahens, tot partis ad Trebiam, Traſymenum, & Cannas victorijs, ſummum pauenti, ſed inuictæ Vrbi terrorem admouerat. Eius ex marmorea ſtatua integrum caput penes Fabritium Peregrinum Parmenſem vidimus, id cacuminato villoſoque pileo protectum erat, non abſimili ab eo qui viſitur in argenteo numiſmate Iubæ regis, quem purpurei coloris fuiſſe conſtat ex Hircianis commentarijs, quum rex ille barbarus ſuperbo faſtu, vt ſolus duorum exercituum imperator videretur, Scipionem Magni Pompeij ſocerum interdicto vſu purpuræ ad album veſtitum redegiſſet. Hac autem villoſi & purpurei integumenti turbinata forma Sulthanis nuper in Aegypto Syriaq; regnantibus, prętorianorum equitum capita ad certum pro galea munimentum, & ad terrificam ſpeciem ornabãtur. Alteram quoq; Annibalis imaginem ex vetuſtiſsimo ære Iſabella Gonzaga Herculis Cardinalis mater, nobilium antiquitatum ſumptuoſa cumulatrix, paulo ante Vrbis cladem nobis oſtendit. Et ſedebat in elephanto cubitalis magnitudinis turbinato pileo & orbitate oculi inſignis. Cui vt ab exemplo ſcitè picto deprehenditur, plurimum arridet id marmoreum dimidiatæ

ſtatuæ

ſtatuæ caput, quod pro Annibale cum ſuperioris Africani imagine apud Meſſanam à Decurionibus religioſè cuſtoditur.

FAERNI.

Ferus ille, dominæ terror Vrbis & pauor,
Clariſsimorum peſtis & ſtrages Ducum,
Procella Italici vaſtitasque nominis
Delineatus hac tabella eſt Annibal
Quem & ipſa quondam (ò teſtimonium graue)
Statuarum honore Romula Vrbs impertijt.
Quantum ille meritus eſt apud Pœnos ſuos?
Qui in hoſtium vrbe, ipſo inquam in hoſtili foro,
Virtutis ergò, marmore effictus ſtetit.

Scipio Maior.

SCIPIO Maior, qui à deuicto Annibale atque ſubacta Car-
thagine Africani cognomen tulit, hoc excelſo ore, & promiſ-
ſa cæſarie, coronaq; inſuper ciuica conſpicuus inceſsiſſe tradi-
tur, quum proconſul in Hiſpania debellatis Pœnorum duci-
bus, ac Hiſpanis admiratione virtutis atque iuſtitiæ in eius
fidem ſe dedentibus, patris patruiq; cędem vindicaſſet. Præ-
lio ſiquidem ad Ticinum nõ ciuis modò, ſed quod incomparabile fuit, & con
ſulis, & patris ſeruati decus meruerat: quod non multo pòſt noua atq; inuſi-
tata laude cumularet. Patricios enim in lugubri terrore Cannenſis cladis de-
ſpondentes animos, & turpiſsimè de patria deſerenda cogitantes, vibrato ſu-
per eorum capita gladio, ita à fœdo cõſilio ſeuerè deterruit, vt eo die ipſe vnus
Vrbem præſentis animi magnitudine ſeruaſſe cenſeretur. Hac ſummæ virtu-
tis indole florentem vſq; adeò Populus ſuſpexit, vt arcano quodam religionis
oſtento,

oſtento, ex Draconis fabula inter incunabula conſpecto, eum diuinæ ſtirpis eſſe putaret, quòd in Capitolio, cellaque Iouis cum numine colloqui, atque inde oracula excipere crederetur. Nuſquam enim hac via vadenti ad gloriam, & triumphos cumulanti, Dij immortales defuerunt, poſtquam vir omnibus integræ probitatis numeris vel apud barbaras gentes admirandus, non ſine diuino numine cœleſtique auſpicio cuncta belli & pacis munia obiret. Verùm in eo maximè mirum fuit, inter tot eximia naturę & fortunę dona quę modum exceſſerant, quòd illud atrox & ſummæ virtuti ſemper infeſtum inuidiæ monſtrum, non modo non perculerit, ſed ſua inſuperabili gloria nitentem ſupra cæteros mortales in immenſum extulerit. Quid enim ei vel ſpecioſius vel glorioſius ad nominis ęternitatem Dij immortales tribuere potuerunt, quàm vt immanis inuidiæ domitor, de victore gentium omnium Romano populo triumpharet? Quum citatus ad dicendam cauſam peculatus, deſpectis eluſiſque Petilijs, ab eorum infami atque improbo tribunali recedens vniuerſum populum in Capitolium ſecum abduxerit, quod priuſquam profano iudicio vacarent, Ioui Optimo Max. gratiæ ingentes gratis pijſque animis agendæ cenſerentur, poſtquam eum eſſe diem faſtum ſolennemque memoria repeteret, quo ipſe Annibalem dirum Romani populi hoſtem, in Africa & prælio, & bello deuiciſſet. Contriuit liuidos Tribunorum animos, ab hac generoſa voce obortus pudor, & populum repente circumflexit, quando hic ab iniqui iudicij ſpectaculo, ad iuſtiſsimi triumphi pompam traheretur: illi verò fracto erectoque inſitæ malignitatis atque ſæuitiæ ſucceſſu, deſerti ab omnibus & irriſi, neque vocem impotenti magiſtratus imperio dignam edere, neque oculos contuſæ ferociæ indices attollere poſſent. Verùm Scipio optimi ciuis more, vt legibus parêre videretur ad Linternum ſponte ſeceſsit, ſatietate glorię vrbanarumque rerum contemptu adductus, quod fortaſſe pro conſtanti crediti par eſſet, niſi indignatus magiſtratuum acerbitatem amarulento ore Linterni ſepulchro ſuo inſcribi iuſsiſſet. INGRATA PATRIA, NE OSSA QVIDEM MEA HABEBIS. Quo titulo id oppidum abolito Linterni vetere nomine Patriam appellari hodie videmus. Sed exulanti per loca ſola Campani litoris, & rerum ab ſe geſtarum meritas laudes tranquillo animo ad felicitatem repetenti, inexpectatum ſupremæ gloriæ decus obuenit, quod omni alio vel de Syphace atque Annibale triumphatis, grauius atque nobilius, prædones humani generis hoſtes contulerunt. Quum enim improuiſo appulſis biremibus ad eius villam frequentes acceſsiſſent, & Scipionis familia repentino metu excita ad vim repellendam tuendumque aditum arma corriperet: ſe non veniſſe hoſtes proiectis armis profeſsi, id unum poſtularunt, vt ſibi liceret Scipionem coram intueri, quem apud omnes gentes virtute & gloria celeberrimum, venerari adorareque percuperent. Prodijt ergo interritus Scipio, & procumbentibus ad pedes humaniter ſatisfecit, ſic vt reputatione inſperati caſus, non ſine ciuium ſuorum inuidia erubeſceret, poſtquam extorris & penè exul ſe ipſo triumphatore maior ac admirabilior immanibus piratis quàm ſeruatis ab ſe ciuibus extitiſſet. Mortuus eſt eodem anno quo clariſsimi Gręcorum & Pœnorum duces Philopomenes & ipſe Annibal miſerabilem vitę exitum tulerunt.

FAERNI.

Pœnorum clades, domitor Carthaginis altæ
Aſdrubalis magni victor, & Annibalis,
Depictum cuius veteri de marmore vultum
In claris Iouius fixit imaginibus:
Quàm te magnanime Heroum: tuáque iſta verenda
Ora ſacrámque libens conſpicor effigiem,
Eminet in parua maieſtas quanta tabella
Quantum conſpicui floret honos capitis.
Apparet læto grauitas coniuncta decori,
Et datur excelſi cernere ſenſum animi.
Conſpiciare diu, & vim ſpernere temporis aude
Diuini ſpecies imperioſa viri.

Athila.

HAEC facies inhumano luridoque pallore, ac efferi oris monſtroſo ductu, & torua oculorum nictatione terribilis, immanem Hunnorum regis ATHILAE ſæuitiem ſpirat, ſicuti ex ære artificis manu, & ſcriptorum ſtylo expreſſam videmus. Hic ſiquidem ille eſt, funeſti ſeculi dira cladės, vrbiumque & terrarum portentoſus euaſtator, qui ſuperbo atque terrifico nomine, Dei flagellum appellari voluit: ſcilicet vt totius truculentiæ ſuæ inuidiam humanique generis odium, ab ſe in iratum Dei numen auerteret: quaſi non alio lictore opus foret, quàm ipſo Athila, qui acerbius lege agere, & virgas, ſecures, ignes, validius exercere poſſet, vt damnatæ tempeſtatis mortales extrema ſupplicia meriti grauiſsimè plecterentur. Is Manduci filius, Bleda germano fratre qui ad Budam Panoniæ regnum ſibi condiderat impiè trucidato, innumerabilem Hunnorum variarumque gentium colluuiem ſecum trahens per Noricum & Vindeliciam, Remorumque fines, in Galliam irrupit. Sed in Catalaunicis campis edito longè omnium cruentiſsimo pręlio, ita Aetij virtute repulſus eſt, vt in Pannoniam magna accepta clade redierit. Vnde demum poſt aliquot annos reparatis copijs, per Carnicas alpes in Italiam ſeſe vaſtabundus effunderet. Sed hęſit in limine aliquandiu obſeſſa per duos annos Aquileia, atque eadem fame capta deletaque. Cæterùm ab eius nobiliſsimæ vrbis excidio, nihil mitigata rabie deflexit in Euganeos & Venetos, Altino, Concordia, Opitergio, Taruiſio, Patauioque euſtatis aut euerſis: quum vndique tot oppidorum atque vrbium incolæ, metu mortis, in proximas Hadriatici maris paludes confugere cogerentur. Verùm ab hac inuſitata & planè miſerabili incolarum calamitate, læto quodam maximeque felici auſpicio, admiranda vrbis Venetæ primordia exorta ſunt, inſigni quidem magni numinis prouidentia, quum munitiſsimo inter paludes ſitu ſtupendæ eius vrbis fundamenta iacerentur. Quæ vna ferè omnium per mille annos inuicta,

cta, cæteris non obſcurè ſeruientibus, in Italia incorruptæ libertatis decus tuetur. Anhelabat Athila ſemper ſæuus & furens ad Alarici prædonis famam, qui ante quadraginta annos Romam orbis dominam ſummique im-

perij caput immaniter deformarat, eoque iam cum tota mole barbararum gentium cruoris & prędę auidus ferebatur, immanique voto potitus foret, niſi Martianus Cæſar viribus & belli fortuna inferior, à Deo maximo certam opem imploraſſet, diuino inſtinctu per quietem admonitus, vt poſitis armis Leonem Romanum pontificem venienti belluæ obijceret. Suſcepit itaque id munus alacriter Leo, nihil reformidato periculo quod veræ pietatis gloriam afferret. Is non dubia ſanctitatis opinione, & ſenecta venerabilis, cum ſimplici antiſtitum & patritiorum ordine in thiara, ſacerdotalique amictu, & prælata argentea cruce, ad tyranni pedes proiectus, ita atrocem eius animum aliàs ſemper iratum & implacabilem, pijs precibus mitigauit & flexit, vt occulto perterrente numine attonitus & emollitus manus daret: Nec multò poſt qui cuncta obuia proſtrauerat, nec vſquam ſiſti potuerat, modico contentus tributo in Pannoniam reuerteretur. Quid

ænim maius & glorioſius armis peti potuit, quàm Romanos, qui à deuictis toto orbe populis tributum exegiſſent, tanquam domitos alienæ virtutis admiratione tributarios effeciſſe? Mirabantur Hunni proceres Romanæ prędę auidi, quòd Athila virtutis & fortunæ ſuæ penitus oblitus ex bellicoſiſsimo imperatore, homuntionis ſacrificuli oratione fracto vigore animi, repente alius & prorſus imbellis & timidus & extitiſſet. Verùm is ad ea reſpondens, tantæ commutationis cauſam in duos auguſtiore ſpecie Heroes referebat, qui à dextra læuaq́ue ſupplicantis Leonis, vibratis gladijs ſibi necem, niſi pijs precibus annueret, minitari videbantur. Eos proculdubio diuorum Petri & Pauli ſpectra fuiſſe Chriſtiani exiſtimant. Athila verò vel ſupra omnes barbaros ingenio maximè fero & agreſti, vt ſuos itidem conuicio quodam pacem Romanis datam improbantes eluderet, lepido ſcommate vſus fertur, quum diceret, An non importunè miramini quòd ferarum regi quem cuncta animantia horrent, repente ceſſerim? facetè ad pontificis nomen alludens. Per hunc modum Romanis tributo impoſito in amicitiam receptis, quum in Pannoniam eſſet reuerſus, Hildidem excellenti forma vxorem duxit, ſed maturè Dij prohibuerunt, ne ex eo ferali connubio proles aliqua tanquam humani generis portentum ederetur: nuptiali enim nocte temulento atque altè ſtertenti, tanta vis ſanguinis per nares erupit, vt qui tot cædibus paſsim editis prouincias immaniſsimè cruentarat, ad extremum ſubitò expirans, coniugalem thorum largiſsimo ſanguinis ſui flumine inundarit. Memoriæ autem proditum eſt, Martianum Cęſarem per ſomnium ea nocte qua Athila fato ceſsit, fractum eius tyranni arcum, comminutaſq́ue ſagittas, Theodoſio indicante conſpexiſſe: quaſi Dijs curæ eſſet, vt hoſtile quicquam ab ea terribili fera timere deſineret.

ANTONII VVLPII Nouocomenſis.

Quid tot conſpiciens, viator, altum
Erecta ad tumulum trophæa, totque
Victorum exuuias Ducum, vrbiúmque
Tot cadauera, tótque de ſubactis
Triumphos populis, ſtupes anhelus?
Rex ille Athila, Numinum flagellum,
Tu noſti reliqua: hic iacet: viator
Cerne vt nunc etiam cinis ſuperbus
Spiret imperium, minas, furorem:
Hunc caſus niſi narium ſoluta
Vena, dum thalamis nouæque nuptæ
Indulget nimis, abſtuliſſet: orbis
Euerſus, titulos, decúsque, monſtor
Fatali cumularet, & trophæa.

ADAMI FVMANI Veronenſis.

Fax orbis ille, incendium, pallor, pauor,
Europa monſtrum quem nouum genuit parens,
Matris ferus quod carnifex foret ſuæ,

Qui

Qui barbaro ſuperbo ipſe ſpiritu
Dei Flagellum numen indidit ſibi
Terris furens ſatelles irati Iouis,
Per quem fuere ſecla facta ferrea,
Quum quaque mores vſque fudit barbaros,
Quo ſe ore viuens ferre ſueſſet Athila
Tabella Iouij hæc indicat planiſſimè.

Totila.

TOTILAS hoc roſeo illuſtrique vultu, & ſtatura corporis eximia multoque militaris animi vigore, Viſigothicæ regiæ ſtirpis ſpecimen referens, Taruiſij Rex eſt appellatus: paulò poſt quàm Rex Vitiges Beliſarij virtute fractis opibus ſeſe atque Rhauennam victori dedidit, vt ad Iuſtinianum triumphali ſpectaculo duceretur. Indignabantur enim reliqui Gothorum proceres, qui in Venetiæ Ciſalpinæque Galliæ oppidis remanſerant, quòd inuicta antea Gothorum virtus, Græcis homunculis imperitia Vitigis, aut certè nimis celeri deſperatione ſuccubuiſſet. Propterea hominem regia dignum corona animo atque oculis requirebant: qui afflictum, humique proſtratum Gothicum decus erigeret. Nam paulò antè Theudebaldum Vitigi ſuffectum, quòd Vraiam virum ſua virtute & Vitigis propinquitate clariſsimum, indignè occidiſſet, Bella Rogus inter epulas obtruncarat: ſucceſſoremque huius Atharicum Gothi proceres, quod cum Iuſtiniano fœdè paciſci, quàm armis contendere mallet: incertum an veneno, intra paucos menſes ſuſtulerant. Itaque Totilas ex Theudebaldi ſorore genitus, inſignique ob id procerum fretus ſtudio, vſque adeò animum ſuſtulit, vt bonæ ſpei plenus & gerendi belli maximè cupidus, ad veteris imperij, Theodoricique regis amplitudinem aſpiraret: ſæpeque ad Gothos concionaretur magnifice ſuadendo, vt nihil animo ſe demitterent, & ſibi ſecunda omnia, poſtquam Beliſarius Italia deceſsiſſet, obuentura ſperarent. Nec opinionem fauentis populi vſquam fefellit, vt pote qui in omni obeundo munere mirificæ virtutis vim ad bellum afferret: & eo quidem rerum ſucceſſu, vt maximorum regum famam rerum geſtarum felicitate æquaſſe, nec immaniſsimi tyranni nomen à noſtris impoſitum, merito tuliſſe cenſeatur: niſi in poſtremo vitæ actu, vt in Tragœdijs videmus, illudente Fortuna corruiſſet. Primùm eius operum victoria fuit de Beſſa & Vitalio Belliſarij ducibus ad Veronam parta: læto quidem auſpicio, quòd profligatis copijs cuncta ad vnum militaria ſigna in eius poteſtatem veniſſent. Inde victor & ferox Italiam percurrens, paſsimque pręſidia confirmans, Spoletum cepit, Beneuentum mœnibus nudauit, Neapolim longa obſidione perdomuit. In ea autem victoria, tanta uſus eſt clementia, lenitate, iuſtitia, vt Cononem pręſidij præfectum, liberali inuitatum ſtipendio, & id munus renuentem, quòd ſacramenti religione obſtrictus ſine ſcelere fidem mutare non poſſet, incolumem datis comitibus Romam

dimiſerit. Romanos item milites & ciues Neapolitanos inedia propè enectos, & paſsim ab immoderato auideque ſumpto cibo collabentes, diſtributis ad vitæ & valitudinis rationes alimentis, refouit atque ſeruauit. Et

quum vndique maleficia militum puniret, armigerum ſuum, nobili ortum loco & apprime ſtrenuum, de vi illata ingenuæ virgini conuictum ſecuri percuſsit, tanta ſeueritate, vt damnati bona quæ erant ampliſsima, nupturæ virgini in dotem adijceret. Brutijs demum, Lucanis, & Calabris admoto vndique terrore in fidem redire coactis, ſatis ſibi bellicæ laudis, ſatiſque imperij ſibi partum exiſtimare potuit, niſi Roma vrbium omnium domina ad ſummum gloriæ cumulum potiri cupiuiſſet. Nec impotentis barbari immani voto Dij iam pridem Romanis infeſti omnino defuerunt: ſemel enim vt in fatis erat, atque iterum vrbs Roma Iſauris, Cilicibus, cuſtodiæ locum prodentibus, capta, direpta, euaſtataque eſt. Verùm auſo potitus Totilas nequaquam barbaro ingenio ex tanta victoria nouæ laudis occaſionem intellexit: generoſoque conſilio violentiæ atque ſuperbiæ ſuæ modum imponens, omnes qui in templa confugiſſent, incolumes & liberos

fore

fore pronunciauit: vſque adeo remiſſa animi feritate, vt Pelagio ſacrorum Principi, & pro ſalute publica excidium deprecanti, religioſo quodam pudore placatus obediret, & in mœnia tantùm graſſaretur, vt certis in locis ingentium portarum inſtar adaperta, & potentiæ ſuæ vim, & moderationis lenitatem æterno monumento teſtarentur, Romanorumque familiæ in Campaniæ oppida relegatæ, patrij ſoli calamitatem diu lugerent. Cæterùm miſeris, vt plerunque in ipſa clade accidit, pie riteque ad placanda numina conuerſis, non omnino ſerus vltor Narſes aduenit, vt commutata belli fortuna, qui à ſummo duce Belliſario ſuperari nequiuerat, præualidus & ingens vir Totilas, à tripalme ſene eunucho vinceretur. Cum hoc enim Totilas poſtquàm vndecim regnaſſet annos, in Vmbria iuxta Calles oppidum viæ Flaminiæ impoſitum, ad aquam (vt dicunt) Alaniam, collatis ſignis conflixit. Eo quidem euentu, vt quum diu inter vtranque aciem phalerato equo, & auratis armis conſpicuus, iaculo ſæpe in auras euibrato, itidemque excepto, equitandi artem oſtentaſſet, conſerta demum pugna profugeret, vulneratusque à perſequentibus, intenta fuga ad vicum Capras cum tribus equitibus elaberetur. Ibi dum vulnus obligaret, nec ſanguis ſiſteretur, expirauit: Vna hac fortaſſe fatali ſorte nequaquàm infelix, quod tanti modò nominis rex, & inter ſtrenuos milites longè fortiſsimus, nec vnquàm antea victus, Eunuchi triumphum effugerit: quum ſine vllo funeris honore nulliſque inferijs, clam inter vepreta conderetur: vt inde poſt aliquot dies indicante muliercula erutus, & planè agnitus, vel ab ipſo victore Fortunę ludibria graui animo reputante, miſerationis & verecundię mixtas gaudio lachrymas exprimeret.

ANTONII FRANC. RAINERII MEDIOL.

Hæc Totilæ effigies, quo iuncta leguntur in vno
Et decor, & robur, & pudor, & pietas.
Miſcetur decori robur: pudor emicat armis
Quam forti apparet pectore, tam pius eſt.
Vrbem terrarum dominam capit: attamen Vrbis
Seruat captiuæ templa, Deóſque colit.
Semiuir aſt illum valido domat agmine Narſes
Infractum bellis omnibus ante virum
Flebilior ſors nulla fuit, nam contigit illi
(Heu) prope fœminea procubuiſſe manu.

ADAMI FVMANI.

Immanis ille peſtis Vrbis, barbarus
Quæ barbararum gentium terror, ſui
Ad ortum ab occidente fines imperi
Olim feroci Marte dilatauerat,
Qui noſtra vaſtitate cuncta perculit
Vicos, agróſque, ciuitates, oppida,
Ritu procellæ, turbiniſque acerrimi
Deo atque hominibus abominatus Totila

Hæc

Hac in tabella pictus hoſpes an vides
Vt ſæuus, importunus, impotens, adhuc
Stragem minatur ore, cædem, ſanguinem?

Narſetes.

NARSETIS veram imaginem quam argenteis & æreis nummulis minimè eleganter expreſſam videmus, Græci ſcriptores, Procopius, Agathius & Suidas, ad perennemonumentum nobis ita repræſentant, vt eam non lætis modo oculis, verùm maximè pio gratoque animo admirari & venerari fas ſit. Quid enim ex omni annalium memoria admirabilius fuit, quàm Gothorum gentem, indomito immanium corporum, ingentiumque animorum robore terribilem, ipſumque inuictum antea regem Totilam, ab homulo gracili, puſillo, & quod maximè miſerum & pudendum hoſtes putarunt, deſectæ virilitatis eunucho, omnibus ferè prælijs, ac vniuerſo demum bello ſuperari? Sicilia, totaque Italia depelli, & ad internitionem nominis paſsim deleri? Fuit hoc profectò incomparabile & verè ſummo ampliſsimę laudis decus, quum longè ſpecioſiſsimum de reſtituta Vrbe liberataque Italia trophæum Narſeti erectum conſpiceretur: ſi certis ſeſe finibus immenſæ virtutis gloria terminaret. Acceſsit enim ad ipſum excelſi trophæi cacumen, vt id noua ſpecie nouisque exuuijs exornaret, victoria de Francis ad Volturnum parta. Irruperant in Italiam è Gallia Germani fratres Bulthinus & Leuthares, Francorum principes, non contenti opulenta ea regione, quam ipſi è Germania aduenæ eiectis indigenis occupaſſent, vt poſt debellatos à Narſete Gothos, Italiæ imperium arriperent. Diuiſis itaque copijs Bulthinus à Tyrrheno, Leuthares ab Hadriatico litore, totam Italiæ emenſi longitudinem cuncta obuia proſtrauerant: iamque Bulthinus diues prędа è Brutijs atque Lucanis rediens, quartam cladem afflictæ adhuc Vrbi, & nondum planè munitę proculdubio allaturus erat, niſi Narſes irruenti belluæ ad Caſilinum occuriſſet. Erant Franci inuictum, & formidabile hominum genus, hamatis atque mortiferis inſtructum telis: ſano imperatori æquo in campo & iuſta acie refutandum: nec oppugnandum quidem in caſtris, quum ſe lunata curuum ſerie depreſsis ſolo ad axem rotis vndique muniuiſſet. Verùm Narſes vel parua manu tot barbarorum robora per moras & aſtus mirè ludificatus, ita perfregit, vt inuſitata aciei forma circumuentos, cadente Bulthino ad vnum omnes trucidaret, & Volturni cruento alueo ingentia cadauera in Tyrrhenum voluerentur. Parem quoque profectionis & vitæ exitum, ſed diuerſa conditione Leuthares tulit. Nam è Salentinis per Apuliam, Picenum atque Flaminiam, quum in Venetiam eſſet reuerſus, quòd templa omnia paſsim ſacris donarijs ſpoliaſſet, vltore magno Deo in horribilem incidit morbum, ex quo veſana rabie percitus ſuos artus dentibus laceratos, manantemque cruorem bibens deuorabat: & Franci ad vnum omnes ſæuiente peſtilentia delerentur. Tantis

rebus

rebus geſtis Narſes quum per Italiam prȩcellenti pietate templa conderet, & paſsim illatas à Gothis iniurias magnificè reſarciret: ſummaque legum æquitate populis ius diceret, id vnum omnino contendebat, vt feſſa tot malis Italia: ſecura atque opulenta pace frueretur. Sed his artibus collecta gratia, auctis opibus, & inſigni gloria florentem, quem immenſæ Gothorum vires & formidanda Francorum arma non fregerant, oborta inuidia humanæ felicitatis commune malum, inexpectatò ita perculit, vt incredibili dolore incenſus, animum omnibus antea iuſtitiæ, religionis, & patientiȩ virtutibus exaggeratum, ad vindictæ libidinem indignanter verteret. Sophia nanque Auguſta muliebri liuore à delatoribus concitata, quum Narſeti ſucceſſorem deſtinaret, ad eum contumelioſe ſcripſerat: vt iam tandem diuitijs expletus in Italia regnare deſineret: quando ei colus in Gynæceo Byzantij, quàm Romȩ ſceptrum aptius conueniret. Quæ verba vſque adeo profundè in pectus deſcenderunt, vt Sophiȩ reſponderet, ſe nere quidem, ordiri, texereque ſolitum, maturè daturum operam, vt paratis iam filis eam ſcitè telam ordiretur & texeret, quam nec ipſa nec vxorius imperator retexere poſſent. Accerſendum enim in Italiam è Pannonia Alboinum Longobardorum regem, cui nemo ex inuidis reſiſtere poſſet, exiſtimauit: vt intima Romani imperij viſcera, nouæ & bellicoſiſsimæ gentis irruptione quaterentur. Verùm omnibus magnitudine periculi terrefactis, Ioanne Romano pontifice iuſtam iracundiam pijs precibus demulcente, Narſes priſtinæ ſuæ pietatis & probitatis memor, perturbatam mentem ad clementiæ decus vſque adeo tempeſtiuè reflexit, vt Alboinum iam intentum ad iter, ſubſiſtere, opperirique alia nondum maturæ occaſionis mandata iuberet. Paruerunt Longobardi, nec oblatum inuadendȩ Italiȩ conſilium prius ad profectionem explicarunt, quàm Narſes poſt aliquot annos cunctis quȩ ab imperatore deferri poſſent honoribus functus, iam ſenex exceſsit è vita. Eius ſiquidem inclyta virtus in poſtremo vitȩ actu, quod ſummȩ felicitatis fuit, immane illud inuidiæ monſtrum magnitudine admirabilium operum, & illuſtri fulgore ſuo penitus obruerat. Imbelles enim liuidique aulæ proceres non obſcuro ingruentis belli metu ſubacti, qui ad Narſetis prȩfecturam anhelare auſi fuerant, eum quem priuatim oderant, vt plerunque fit, publicè miris laudibus extollebant: ita vt mihi Narſes ſupra omnes mortales maximè admirabilis fuiſſe cènſeatur, poſtquam è Perſide conditione ſeruus & eunuchus inter delitias muliebres nutritus in Regia, pretioſiorique demum gazæ fidelis cuſtos præpoſitus, è tanta ereptæ virilitatis calamitate vnicus prope cum virtute, tum Fortuna imperator extiterit. Nemo enim eo peracuti atque habilis ingenij vim ſolertius ad conſilium flexit, nemo grauiſsimarum rerum negotia certius explicauit, nemo denique vtriuſque Fortunæ impetum conſtantius atque felicius ſuſtinuit & auertit. Verùm quod admirationis humanæ modum excedere videtur, nullo literarum fretus præſidio, quòd ſophiſtæ ad parandam dicendi artem nunquam operam dediſſet: eloquentia militari tantum valuit, vt quum opus foret, repente ſummus orator, animos quò vellet facile impelleret. Cunctas ſiquidem humanarum rerum actiones ad religionem reuocabat, ex qua non dubia prȩſenſio diuinatioq; rerum bellicarum, & longa infracti animi patientia &

cuncta denique iuſtitiæ temperamenta profluerent. Nec intenui corpuſculo ſupra ingentis animi vigorem expetita magnis ducibus, equitandi & iaculandi peritia deerat, qua vires in hoſte ad impetum validiores mirè contemneret & eluderet. Nobiliſsimum eius operum Romæ viſitur marmoreus pons, quem Totilas diſiecerat, Anieni Salaria via impoſitus, in quo tale Epigramma incorruptis adhuc literis legimus, dignum vtique vt non in ponte tantùm, ſed toto orbe ad Narſetis gloriam celebretur.

Quàm bene curbati directa eſt ſemita pontis
Atque interruptum continuatur iter,
Calcamus rapidas ſubiecti fluminis vndas
Et libet iratæ cernere murmur aquæ,
Ite igitur faciles per gaudia veſtra Quirites
Et Narſin reſonans plauſus vbique canat.
Qui potuit rigidas Gothorum ſubdere mentes
Hic docuit durum flumina ferre iugum.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Non non hac tabula ſemiuirum hunc fingere paruula
Fas eſt, marmoribus quem decuit ſcalpier, arduo
Aut Oſſa, aut Rhodope, aut aerio Caucaſeo in iugo,
Si ſpectes animum belligeri, factáque fortia.
Hic Narſes, regio quem peperit Perſidis inclyta
Byzantique aluit, quem domus olim aurea Cæſaris
Eductum muliebri imperio & mollibus in iocis,
Acuto fuerant ſecta cui pondera forcipe.
Hic ille eſt valido conſilio qui quatit agmina
Gothorum, & madidum ſanguine regem Totilam Italo,
Francorúmque acies, barbariémque Auſonia expulit.
Salue, ô macte animo ſemiuir & clarior omnibus
Veris Marte viris. Nunc vtinam magne reſurgeres.

Carolus Magnus.

SALVE Heros bellica virtute, illuſtri iuſtitia, & Chriſtiana pietate ſupra omnes Auguſtos maximè inclyte. Salue imperator inuicte non MAGNI modò, quod conſenſu noſtri orbis cum incomparabili gloria tibi obuenit, ſed TER MAX. cognomento digniſsime. Tu enim gentes immanitate barbaras, & in veſtigio mori potius quàm vinci ſolitas, quoniam inſanis ſuperſtitionibus ſeruirent, ita iuſtis armis & diuina tua virtute domuiſti, vt non opibus & libertate ſpoliatæ vinctas manus ad ſeruitium victori darent, ſed conſeruatæ incolumes à clementia pietateque tui nominis inſigne beneficium acciperent: quum ad veræ religionis cultum, te hortatore, magiſtroque ducerentur. His nempe longè optimis belli & pacis artibus, non indomitos modò Saxones & perui-

caces

pertinaces Cantabros perpetuis victorijs deuictos, verùm quod ad perenniorem laudem nobilius fuit, Longobardos arroganter & impiè ſacroſancto pontifici infeſtos, Deo vltore funditùs exciſos videmus. Salue itaque Chri-

ſtiani imperij propagator Auguſtiſsime, pontificię dignitatis aſſertor & vindex, aureæque ætatis conditor. Te ſiquidem auſpice Italia in primis, quæ iam pridem à Gothis & Vandalis deformata proſtrataque ferrei ſeculi iniurias pertulerat, ſeſe vſque adeo felici rerum omnium prouentu erexit, vt priſtinæ amplitudinis ornamenta reciperet, & religio ad firmiorem dignitatem ritè inſtaurata, clariore iam nominis ſui authoritate potiretur, & ſingulæ prope vrbes tuæ eximiæ liberalitatis atque magnificentiæ monumenta mirarentur. Verùm Etruſci nullo vnquam æuo tuas laudes ſilebunt, quòd Florentiam omnium vrbium longè pulcherrimam ad non dubium, ſi admirabile ædificiorum decus ſpectetur, totius Italiæ ornamentum, in cineres à Gothis conuerſam reſtitueris. Itaque magnanime Carole, nihil nobis ex tui decoris memoria maius aut luculentius relinquitur, quàm vt hanc generoſæ frontis & probi vereque auguſti oris ſpeciem

contemplando ſanctiſsimè veneremur. Neque enim dubitare fas eſt, quin inter priſcæ ætatis Heroes mirifica pietate in cœlo beatas ſedes meritos, æterna felicitate perfruare. Vel ob id te ipſo in terris maior & venerabilior, quòd plerique Romani imperij ſucceſſores nequaquam æmulatione gloriæ tuæ ducti, & impiè & turpiter ad certum dedecus ac ignominiam neglectæ religionis imperarint. Aeream Caroli effigiem nobis dono dedit Alfonſina, Magni Laurentij Medicis nurus.

IOANNIS BELLAI Cardinalis Pariſienſis.

Carole dum monſtras aditus quibus Itala poſſet
Externum virtus ferre ſubacta iugum,
Lene tamen ferre illa iugum ſub principe leni,
(Quale fuiſſe tibi vidimus ingenium)
Extinxti penè vnus opes Latiaſque, tuáſque,
Nec laus in lucro vt debuit eſſe, fuit:
Regnandi neque enim eſt, vt regni exempla ſecutus
Æmulus heu cœpti qui fuit ille tui,
Æmulus ille quidem, cœptique & nominis hæres
Sed tibi tam, victo quàm nocuus Latio,
Nam Latio eſt vſus ſic in tua viſcera victo,
Vt ſit in authorem pœna retorta ſuum:
Si neſcis, proceres cæſos animáſque nepotum
Errantes toto conſule in Elyſio.

HONORATI Faſitelij.

Audiſtine olim magni poſt Herculis arma
Extremam paribus Calpen qui terruit auſis
Inuictum virtute animi, dextráque Rolandum?
Audiſtin robuſta ſenis tot pignora Amonis,
Ac teneram roſeo cum primus ore puellam
Caſside ſub dura ſolitam ſe credere campo,
Congreſſamque viris victricem excedere pugna?
Atque alios, alióſque omnes fortiſsima bello
Pectora, bis ſenos ex ordine Palatinos?
Quos magnis longum ſpectatos Gallia rebus
Euexit cœlo, & fulgentibus intulit aſtris,
Inſignes ſcilicet ſpolys Heroas opimis
Inſignes raptis immani ex hoſte trophæis?
Hoc duce, quem multo trabeatum cernis in auro,
Nunc etiam aſpectu ipſo, & maieſtate verendum,
Hoc meruere olli, & tantum exhauſere laborum.
CAROLVS hic ille eſt, quem nec ſecla vlla, nec ætas
Non canet eximio Magnum cognomine regem:
Cuius ab auſpicys tum primum Gallica ſigna
Bætis, & infractus victricia ſenſit Iberus.
Intremuere Aſiæ reges, iacuitque ſubacta

Punica

Punica terribili tellus concuſſa duello.
Cætera ab anguſtæ ſpatijs excluſa tabellæ
Te magni diuina IOVI *monumenta docebunt.*

PARTHENII PARAVICINI NOVOCOMEN.

Hæc verò longè ante alias quæ fulget imago
Quam circum denſa mediam cinxere corona
Egregij bello reges, tibi maximè regum
Sacratur, priſcum reparas qui Martis honorem.
Nam vix Pipini imperio ſceptríſque potitus
Francorum iuſta arma moues, atque hoſte ſubacto
Ducis Aquitana celebrem de gente triumphum.
Nec mora quanquam ingens immani à Saxone bellum
Ingrueret, patrios fines tranſgreſſus & Alpes
Vixdum victrices aliquas auguſtáque ſigna
Expandis, cecidere hoſtes rex captus, ab illo
Italia amiſſos primum ſperauit honores,
Et caput erexere arces, colléſque Latini,
Relligio, Petrique ratis iam feſſa procellis
Per te exoptatos ſubijt tutiſſima portus,
Te ne adeo Auſonij pietas laudúmque cupido
In lituos, aræ, Romanáque ſacra trahebant?
Quî Longobardum ſtrages, & Bætica dicam
Agmina? perfractos Mauortia pectora Iberos
Et totum auſpicijs domitum felicibus orbem
Poſt obitos, quem tot exantlatóſque labores
Iuppiter emeritum cœli ſuper arce locauit
Heroes inter claros, ſanctúmque ſenatum.
Auſonia infelix, ecquem nunc æmula virtus
Excierit, quis iam pro relligione tuenda
Sollicitus, ſacríſque Deum pia ceperit arma?
Vos ò qui ſocias odijs ciuilibus vrbes
Vertitis infandíſque decus ſperatis ab auſis,
Si famæ vos tangit amor, laudúmque cupido,
Hoc agite, hinc iuſtis quærenda eſt gloria bellis.

Gotifredus Bolionius.

SACRO bello quod ante quadringentos annos indicente Vrbano pontifice, ab illuſtribus Europæ Regulis pro gloria Chriſtiani nominis, incredibili pietate ſuſceptum, inuſitata geſtum virtute ac admirabili felicitate confectum eſt, GOTHIFREDVS Bolionius ſupremum decus tulit. Is tum in Belgico Oceani litore vrbi Bononię dominabatur, præque ſe ferebat antiquiſsimam Lotharingiæ ſtirpis nobilitatem, quum pon-

tiſex ad Claromontem Aruernorum oppidum in Aſiaticam expeditionem ad recuperandas Hieroſolymas nomen dantibus, dextro humero rubra cruce religioſe obſignato, cœleſtibus vitæ præmia promittebat. Om-

nium itaque princeps Gothifredus Chriſti ſe militem profeſſus, eam crucem, & belli teſſeram de manu ſacroſancti pontificis accepit: Ea verò apud vniuerſos erat, DEI VOLENTIS. Inerat ei præcipuum naturæ donum proceri corporis & grauiſsimi oris eximia dignitas, quam excellens bellica virtus, & ſancta promiſsi fides, incorruptique mores adornabant. Nauarat Cæſari in Italia bellum gerenti fortem fidelemque operam: vnde trium linguarum peritiam & ſingularis induſtrię famam bello & pace retulerat. Incredibile dictu eſt quo militum concurſu, quo ardore procerum, quo diuitiarum, penatium, vxorum, & vitæ denique contemptu rubræ cruces peterentur. Diuino enim quodam furore concitatis animis, deuotiſque corporibus generoſiſsimi quique non caducum ſed immortale decus quærebant, quum pia fortiaque pectora occupante religione, periculorum omnium metum, ſpes vna perennis inter cœlites gloriæ diſcuteret: propter

quam

quam ſuſcepto voto, cunctis domeſticæ pacis delitijs, cunctiſque opulenti ocij voluptatibus facilè renunciarent. Id verè pium, vereque decorum præſentium animorum decretum, non Gallos modò, ſed Germanos, Anglos, Scotos, & Danos, & denique Hungaros æmulatione pietatis & gloriæ in id bellum traxit. Non defuere Itali principes externæ pietatis æmuli, qui expedita arma conſociarent, mariaque traijcientes cupidiſsimè ſequerentur. In his fuere è Tranſpadanis Gulielmus Longaſpatha, & Otho Vicecomes, & ex Apulia Boemundus atque Tancredus illuſtres Reguli, qui ſupra triginta milia armatorum peditum & equitum ſub ſignis habuerunt. Iere diuerſis itineribus, diuerſiſque claſsibus, quòd tantæ alendæ multitudini, neque expoſitæ paſsim, aut reconditæ fruges, neque contracta vndique nauigia ad traijciendum ſufficerent. Petrus Eremita huius belli præcipuus adhortator, ab Hungaris ex itinere multis affectus detrimentis, cum primo agmine Byzantium peruenit. Hugo Magnus Francorum Regis frater, qui authoritate nominis cunctos anteibat, è Bario Dyrrhacium traijcit, & per Macedoniam in Thraciam iter habuit. A' Brunduſio autem atque Hidrunte Boemundus cum Italicis copijs Ionium emenſus Corinthum appulit, atque inde per Aetoliam & Phocidem atque Theſſaliam, Byzantium eſt profectus: Alexio Græcorum Imperatore vſque adeo ad tantæ multitudinis conſpectum metu conſternato, vt poſtquam iuſta petentibus, & inuicta tenentibus arma, nihil negare poterat, dubio aſtutoque ingenio certa pactione cuncta concederet: ſcilicet vt graui ea periculoſaque Thraciæ tot fortiſsimarum gentium multitudine exoneratus, belli ipſe ſpectator omni prorſus timore atque incommodo leuaretur. Traiecerunt è Byzantio Chalcedonem trecenta milia deſcriptorum peditum, & centum milia galeatorum equitum: qua multitudine vadentium ad inſolitum decus, nuſquam irrito conatu tota penè Aſia quateretur: Nam ſicuti ab Europa terribiles tot nationum copiæ totque inuicti duces ſuſcepto ſemel voto, aut honeſta morte, aut inſigni victoria ſatisfacere, perrumpereque omnino in Syriam ad Chriſti ſepulchrum decreuerant: ita excitæ ad arma toto Oriente Mahometanę gentes, Aſię poſſeſsionem ante trecentos annos bellica virtute partam pertinaciſsimè tuebantur. Sed ea noſtrorum vis religioſique & indomiti conatus felicitas fuit, vt quum centies varijs cruentiſque ſucceſsibus eſſet dimicatum, nec ingentia flumina, nec inacceſſæ Tauri, Amanique rupes, nec oblatæ paſsim immenſę Barbarorum acies, nec ſitis, nec dirę famis, incidenteſque viris & iumentis morbi properantia agmina retardarint. Scriptores nempe eius ætatis, & in primis Tyrius antiſtes, qui earum rerum hiſtoriam incorruptè condidit, varietate incredibilium caſuum & magnitudine præliorum obruuntur. Hæc enim humanæ memorię captum exuperant, & omnem annalium fidem antecedunt. Nec mirum quum totius ferè commoti terrarum orbis, bellicoſiſsimæ gentes non de fortunis modò ac imperijs: ſed quod maximè animos excitat & incendit, de religione ſacrorumque authoritate inter ſe manus contulerint. Ad Nicæam primo Solymanus Turcarum Satrapes & clariſsimus imperator ingenti prelio victus, & latè profligatus eſt. Ad Antiochiam deinde in Syria Corbanam Parthorum Medorumque & Aſſyriorum innumerabiles ducentem copias, noſtri heroes

c 2

ancipiti prælio dimicantes, ad Orontem proſtrauerunt. Aegyptius verò Rex Caliphas memorabili acie victus Chriſtianæ virtuti ſuccubuit: Hieroſolymæque demum diu oppugnatæ, acerrimeque defenſæ, magna cum cæde Barbarorum captæ ſunt: quum ante omnes Gothifredus admota turri lignea, ex eaque in hoſtilem murum demiſſo ponte, ipſe criſtata galea conſpicuus, & pedeſtri protectus ſcuto, trucidatis depulſiſque Barbaris primus in vrbem peruaſiſſet. Eo celeberrimo facinore edito, tot Procerum conſenſu Hieroſolymarum Rex eſt appellatus. Sed vir ſanctitate pariter atque virtute ſingularis, decorum fortaſſe alijs, ſibi verò ſuperbum regis nomen, pio inuictoque aduerſus faſtum animo repudiauit: quòd nefas eſſe diceret, ea in vrbe auream coronam ferre, in qua Chriſtus ſpineam tuliſſet. Quo habitu delatum diadema renuentis, eius effigies iubente Leone pontifice, ex vero numiſmate excepta, in cœnaculo Vaticani picta eſt. At Gothifredus ſuſcepto imperio nihil antiquius duxit, quàm ſacroſanctæ vrbis delubra ritè expiare: quaſſata arietibus mœnia inſtaurare, ac ingenti cura Ioppem expugnare, vt Chriſtianis claſsibus in proximo litore portus pararetur. Nam Veneti Liguréſque, tam pia quàm decora contentione nouas ſemper copias, nouoſque commeatus & bellica inſtrumenta noſtris præclarè vincentibus con uectabant: vigente & creſcente ad victoriæ famam ſtudio piorum fortiumque hominum, qui ad inuiſendum Chriſti ſepulchrum, vrbemque antiqua religionis claritate famoſiſsimam, certatim transfretabant. Victores nanque proceres ſacræ militiæ, voto ad Chriſti ſepulchrum ritè ſoluto, perfuſi incredibili lætitia, tanquam victoriæ compotes, ad vxores & propinquos in Europam redibant, hortabanturque obuios, vt in ſupplementa glorioſæ militiæ defunctorum, arma atque animos expedirent, & reliquum integræ adhuc laudis decus, deletis ad internitionem impijs mererentur. Cæterum Gothifredus Ioppe Aſcaloneque expugnatis, fuſiſque non vna acie paſsim hoſtibus, mediterraneiſque aliquot oppidis in fidem receptis: quum integrum regnaſſet annum, peſtilenti morbo ſurreptus exceſsit è vita: tanto Chriſtianorum, Syrorumque omnium luctu ac deſiderio, vt qui viuens multos dignitate æquales, commendatione pietatis atque virtutis anteiſſet: poſt mortem quoque in terris felix haberetur, quòd relicta poſteris glorioſa hæreditate, Balduinus frater, qui ad Edeſſam Meſopotamiæ vrbem Tetrarcha regnabat, fraternæ amplitudinis atque fortunæ æmulus, conſenſu Procerum regnum ſit conſecutus.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Gothifrede pijs Solymos dum ſubijcis armis,
Et renuis capiti regia ſerta tuo:
Nil vnquam humano diuinius exijt ore
Regali quàm quod exijt ore tibi,
Laurea non hominem geſtare, nec aurea regem
Fas, vbi rex Diuum ſpinea ſerta tulit.
Macte heros tam voce hac quàm victricibus armis
Quæ Babylon, omniſque horruit Aſſyria.

SALA-

Saladinus Sulthanus.

SALADINVM Sarraconis Medi, qui nefario ſcelere ſummaque perfidia interfecto Califfa Memphitico Sulthano, cuius mercenarius dux fuerat, Aegypti regnum occupauit, filium fuiſſe authores tradunt: tantaque animi magnitudine & virtute præditum, vt inuicto ſpiritu, altitudineque ſolertis ingenij, & vi eximia corporis, peritia & fortuna belli, maximorum imperatorum gloriam æquaſſe cenſeretur. Is ab ineunte ætate cunctis belli artibus inſtructus, vti erat præcipuus pecuniæ contemptor, viros fortes liberalitate vndique ſibi aſciſcere, magno ſumptu explorare hoſtium facta dictaque, induciarum bellique gerendi occaſiones pręſentire, iuſtitiam fidemque religioſe colere, victorijs modum imponere, fortuita incidentium caſuum præſenti ſemper ingenio ad conſilium rationemque flectere, probè didicerat. Vt non mirum videri poſsit, ſi Ioannes Boccacius in fabulis mi-

rus,vel in Barbaro virtutis æſtimator,cum explorandis Chriſtianorum opibus atque conſilijs,mercatoris habitu Italiam & Galliam peragraſſe tradiderit. Tum enim Aenobarbus imperator,& ſecundum eum Philippus Galliæ & Ricardus Angliæ reges:Venetique item, Ligures,& Piſani ingentes copias & claſſes parabant,vt accifis Syriæ rebus opem ferrent. Verum tanti apparatus vel incredibilis conatus,æmulatione,inuidia,infamique diſsidio noſtrorum fractus,eum tulit exitum, vt Saladinus expugnatis Hieroſolymis poſt octogeſimum & ſeptimum annum,ex quo eas Gothifredus manu cum inſigni gloria ceperat,& Guidone demum Luſignano Hieroſolymitano rege ad Tiberiadem acie ſuperato captoque, in Syria & Iudæa Chriſtianorum opes euerterit. Vſus eſt autem ea victoria magno ferociæ humanitatiſque temperamento,quum Hieroſolymis Chriſtianos incolas ſua in ſede relinqueret,campanique tantum æris ſonitum è ſacris turribus tolleret,colendumque Chriſti ſepulchrum,Gothifredi etiam tumulo admiratione virtutis inuiolato,pijs hominibus concederetur. Sed ea inuictæ virtutis vtentem fortuna occaſioneque, diſſenſionis & ſocordiæ noſtræ cuncta ad Ioppen, Gazam,Aſcalonem,Tolemaidem,Berytum,& Tripolim aſsiduis cladibus proterentem,fatalis hora non planè ſenem eripuit,quum ſedecim regnaſſet annos,ſcilicet vt debellandis Chriſtianorum reliquijs Saphandino filio nouæ parandæ laudis materia præberetur. Moriens vti humanæ conditionis atque miſeriæ memor condito teſtamento,omnem funeris pompam abdicauit, iuſsitque tantùm in lancea præferri atri coloris obſoletam tunicam, præcinente ad populum ſacrificulo huius ſententiæ carmen, quod à Boccacio memoriæ proditum eſt.

VIXI diuitijs,regno,tumidúſque trophæis
Sed pannum heu nigrum nil niſi morte tuli.

Huic Saladino aut certè(quod potius crediderim)Saphandino filio de Ludouico Francorum rege capto, ceſsit victoria: quum ad Damiatam vrbem Peluſiaco Nili oſtio in Chriſtiana caſtra effuſo, miſerabilem cladem acceptiſſet. Ferunt Ludouicum,vt ſe redimeret,in pactionis fidem Chriſtianam hoſtiam victori impio tradidiſſe: non minore accipientis quàm tradentis gloria,quando barbarus pro ſua ſuperſtitione inane externæ fidei pignus acciperet, in eam ſpem, vt ad perpetuum dedecus, ſi rex inclytus in exoluenda pecunia impiè fidem falleret, inexpiabilis inuidia maximè pio regi conflaretur. Viuens Saladinus ex lintheo more gentis conuoluto cornutum capitis integumentum geſtare erat ſolitus, vt totidem regna virtute parta nobili argumento ſpectantibus exprimeret: quod poſtea diadematis genus à ſucceſſoribus Sulthanis vſurpatum fuiſſe videmus. In hanc autem habitus ſpeciem Saladini formam nobis communicauit Donatus Lectius patritij ordinis Venetus,diu in Cypro, Syriaque geſtis magiſtratibus, hiſtoriæ & omnis antiquitatis ſtudio clarus.

MARVLLI TARCHANIOTAE Conſtantinop.

Littore dum Phario prima Saladinus in alga
Barbara deuicto caſtra oriente locat,
Venit adulatrix regum comes vnica turba,
E quibus vt lingua promptior vnus erat,

Nunc

Nunc domitum Aegyptum iactat, nunc littora rubra
Fractáque pugnaci Gallica ſceptra manu,
Oſtentáque virum duris tot milia in armis
Et iubet hinc vires aſtimet ipſe ſuas,
Scilicet hinc ille, atque adeo ex hac inquit arena
Quæ te ſemiuſtum littore Magne tenet.

IANI *Vitalis Panhormitani.*

Accepit pignus victor Saladinus Ieſu
Redderet vt regnis te Ludouice tuis,
Tu pignus redimis multo pretioſius auro,
Vtra fides maior, illa vel iſta fuit?

Fridericus primus Imp.

NVLLI Cæſarum ex his qui Romani imperij dignitatem illuſtri rerum geſtarum fama protulerit, nomen ſuum minus ad naturæ genium reſpondit quàm FRIDERICO primo, qui à colore Aenobarbi cognomen adeptus eſt. Vetere ſiquidem Germanorum lingua Fridericus pacis diuitem exprimit: contrario ſcilicet euentu, quum ingenio ferox, armorum & belli cupidus, nihil magis oderit quàm pacis nomen. Nam ab ineunte ætate in contubernio Conradi Cæſaris patrui, in Aſia militarat. Vbi verò in defuncti locum Imperator eſt appellatus, eo animi decreto arma induit, vt ea non prius ſe exuturum iuraret, quàm Romani imperij diademate ornaretur: cuius voti Conradus minimè compos factus, graui cum dolore animi exceſſiſſet è vita. Id verò vnum Fridericus præalto ingenio ſupra coronæ decus ſpectabat, vt quum ea potitus foret, cuncta iura imperatoriæ maieſtatis ad antiquam dominatus authoritatem reuocaret: quòd ſuperiorum Imperatorum beneficiariæ ciuitates perampla immunitatum priuilegia conſecutæ, obſoletis iam tributis aut intermiſsis, ingratę & contumaces ad parendum viderentur. Excitabant autem mirum in modum ad extendendam famam virum integra ætate florentem Sueuę gentis illuſtre & verè Martium nomen, antiqua maiorum decora, & recens vel infelicis patrui Cæſaris exemplum, ſub quo varijs vtriuſque fortunæ documentis probè obſeruatam & exercitam militarium operum diſciplinam hauſiſſet. Itaque Fridericus coacto exercitu in Italiam deſcendit, expugnatáque in limine, & deleta Derthona, ac Spoleto demum in Vmbria ex itinere funditùs exciſo, Romam profectus tantum terrorem Hadriano pontifici intulit, vt ad mare ſe proriperet. Formidandis enim ſtipatus copijs aduentabat, minaci ingenio aliquam lenitatis ſpeciem ferens, ita vt ſe pacato agmine pontificem veneraturum polliceretur. Clauſerant Romani portas, Aelióque ponte erumpentes, cum Germanis ad Neroniana prata tendentibus, tumultuario cruentóque prælio dimicarunt.

Verùm aduentu pontificis placatus Cęſar in Vaticano more maiorum Romani imperij inſignia accepit. Nec multò poſt in Ciſalpinam Galliam regreſſus, Mediolanenſibus bellum indixit, quòd finitimis ſuperba ſæuaque

arma intuliſſent, vt latè imperarent, Laude Pompeia crudeliter euaſtata, Como graui obſidione ſubacto crematoque, & Papia omnibus belli detrimentis affecta, magnam ſibi iniquæ atque intolerandæ potentiæ inuidiam conflauerant. Cæterùm eo euentu inchoatum bellum, ſæpeque renouatum Aenobarbus confecit, vt multis victor prælijs, ſemel victus ad Calcanum vicum iuxta lacum Eupilim, laborioſa difficilique obſidione perdomitos acerbiſsima lege impoſita ſubegerit, Mediolanenſes ad vnum omnes patrium ſolum verterent, vltraque centum ſtadiorum ſpatium ad vicina oppida migrantes, relegatique, corruentis ſuperbæ patriæ excidium ex propinquo ſpectarent: tanta quidem victoris immanitate, vt vrbs totius Italiæ ampliſsima ac opulentiſsima, inexorabili diri Cæſaris edicto, vix ſeruatis ab iniuria templis, ſolo æquaretur: turritaque mœnia cum ędificijs priuatis omnibus & publicis, Circo, Arena, Theatroque conciderent.

Acerbiſ-

Acerbiſsimo quidem luctu tanti populi penatibus excedere coacti: ſed ingenti nec iniquo finitimorum ſolatio, qui ſuas iniurias conſpecta hoſtium calamitate vindicaſſent. Id verò maximè crudele & contumelioſum fuit, quum vrbs euerſa funditus aratris proſcinderetur in agri ſpeciem, vt non frugis, ſed ad ludibrium, ſalis ſemen acciperet. Pari propè clade etiam hoſtiliter incumbens Cæſar Cremenſes, Cremonenſes, Soncinates afflixerat: quibus excitandis incendijs, exortum ſchiſma ſuas faces admouiſſe videbatur. Hadriano namque defuncto quum Alexauder Senenſis eſſet ſuffectus, nec Cęſari impotenter inuſitata indignaque iuſto pontifice poſtulanti quicquam concederet: vſqueadeo in eum iracundus & ſæuus Cæſar concitatus eſt, vt vrbe Roma depelleret, & Victorem pſeudopontificem crearet: conuentus Antiſtitum indiceret haberetque, vt Alexandro tanquam adulterino, ſacroſancti iuris poteſtas abrogaretur. Ea diſſenſione diuina humanaque Fridericus impiè perturbauit: tantaque vi tueri ſuam cauſam adnixus eſt, vt moriente Victore, nihil imminuta pertinacia Paſchalem ſufficeret. & in huius defuncti tertius nomine Caliſtus, deniumque Innocentius quarto loco ſubrogarentur: quum interim Alexander tantis iactatus fluctibus exul & inops, ſed integra ſemper authoritate, ab Italia in Galliam, atque inde in Siciliam, & è Sicilia Venetias confugiſſet: imploratis paſsim auxilijs à prijs regibus, vt Reipublicæ Chriſtianæ immaniter dilaceratæ, pereuntique maturè opem ferrent. Ea autem conſtantis & infracti pontificis felicitas fuit, vt Cæſariani pſeudopontificeś ab ſe legitimo iure execrati atque damnati, quanquam robuſto integræ ætatis habitu valerent, Deo magno vindicante noxam, ægri ſenis fatum anteierint. Fauebant Alexandro duo reges Ludouicus Galliæ ſuo Prj cognomento dignus, & Gulielmus Siciliæ, ea Chriſtianæ reipublicæ fœda labe commotus. Idem quoque pietatis ſtudium inerat Venetis, quibus multo maxima Italiæ pars acceſſerat. iſque demum deteſtandę diſſenſionis finis fuit, vt Otho Cęſaris filius in Hadriatico aduerſa nauali pugna à Venetis captus occaſionem præberet parandę pacis. Friderico nanque multis defatigato bellis, filij deſiderium, & vltoris Dei metus inceſſerat. Itaque pacificatore Ziano Venetorum principe, imperatorem ad pedes ſuppliciter proiectum, pontifex pro foribus Marciani templi ritè expiauit, in gratiamque recepit: ea conditione, vt ſacro bello ſe deuoueret: quod tum Saladinus Aegypti Sulthanus Hieroſolymitano regi graue bellum moliretur. Tradunt ſcriptores, pontificem anteactæ calamitatis ſuę memorem, oſculanti pedem, contracta fronte, hoc Dauidicum carmen protuliſſe: Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem: vt domitæ ſuperbi animi ferociæ nequaquam humaniter illuderet: Ad quod Cęſar tam piè quàm grauiter renidenti vultu reſponderit, Non tibi, ſed Petro: tanquam hominem facile contemnere, perſonæ verò dignitatem probè venerari videretur. Cęterùm Cęſar Venetijs ſummis affectus honoribus, quum in Germaniam rediſſet, pio generoſoque animo, lectiſsimum ex veteranis copijs exercitum coegit, & quum Henricus filius conſenſu procerum Cæſar eſſet appellatus, & per Pannoniam & Triballos Byzantium contendit. Inde verò recreatis copijs, Emanuele Græcorum imperatore propinquo ſuo liberaliter commeatum

præbente, præter Mæandrum amnem profectus, cum Turcis acerrime bellum geſsit. Supremum verò eius operum fuit Philomela vrbs manu capta. Nam paulò poſt ad Iconium Lycaoniæ vrbem, quum Ferrei amnis perſpicuis vndis per æſtum inuitatus lauandi gratia alueum intraſſet, cæco abſorptus gurgite interijt: inſigni quidem illudentium Parcarum iniuria, quum vir fortiſsimus, & ſupra reges omnes bello inclytus, quem mille acies ſtrenuè dimicantem non abſumpſerant, natantem ignobilis torrentis vortex abſtulerit. pergraui vtique noſtrorum luctu, iacturaque, & ſingulari Barbarorum commodo atque lætitia. Delatum in Syriam cadauer Guido rex apud Tyrum exquiſito apparatu funeris, & marmoreo ſepulchro honeſtauit. Effigiem Aenobarbi Cæſaris Mediolanenſes in euerſam patriam remigrantes, marmoreo in arcu ſupra Romanam portam ſculpſerunt dracone ſtantis cruribus inuoluto, vt viroſi dirique hominis ſimulacrum perpetuò ſpectaretur. Ad eundem quoque oris & barbæ habitum altera ipſius effigies plurimum arridet, quæ in aurea bulla ſcitè expreſſa, appenſaque membranis priuilegiorum Piſanæ ciuitatis conſpicitur: ea fide collata, vt tertiam quoque eius ſtatuam ad Volturni pontem proximo Lotrechij bello baſe deiectam viderimus: quum ſumptuoſiſsimi operis turritus pons, à Friderico iuniore, huius Aenobarbi nepote, Sueuæ gentis regum imaginibus ornaretur.

ANTONII Vulpij.

Exciſæ Italiæ cupiens penſare ruinas
Vel ſaltem in pulchra quærere morte decus,
Aenobarbe, Aſiæ fines irrumpis, & hoſti
Eripis auectas relligionis opes.
Inuidit cœptis Fortuna inimica ſecundis,
Nam dum te in nitido proluis amne, cadis.
Macte animis ingens Aſiæ digniſsime campis
In quibus illuſtres tot cecidere viri:
Hinc vatum calamos & marmora & æra fatigas,
Hinc meritò claris annumerare viris.

GEORGII IODOCI Bergani.

Sueuus eram mea me bellax audacia cælo
Suſtulit aſtrigero,
Norica Pannonijs coniunxi ſaxa colentes
Fœdere pacifico,
Inſubres domui, & Danum parere coegi
Legibus Imperij,
Europæ impoſui frænos, Aſiæque ſuperbæ,
Africa me timuit.
Ipſe tamen cuius vires animóſque feroces
Senſit vterque Polus:
Captiui tenero nati deuinctus amore
(Ceperat hunc Venetus)

Non

Non aſſueta iugo ſubmiſi colla ſupremi
Pontificis pedibus.
Et tandem Armeniæ merſantem flumine membra
Me tulit vnda rapax.
Indulgens nunc mater erat, nunc ſæua nouerca
Sors mihi non ſtabilis.
Dic tu igitur felix, miſer an, tibi iudicer hoſpes
Qui mea geſta legis.

PARTHENII Parauicini Nouocomenſis.

Te quoque bellorum decus, & noua gloria Martis,
Armatos inter Proceres, & Numina belli
Seruant venturis Muſæa palatia ſeclis,
Et Iouius famæ quæ docta volumina mandat.
Nam, licet egregias vrbes, & maxima regna
Ceperis, & validum toties ſubieceris hoſtem,
Atque etiam procul, inque orbem tua ſigna remotum
Protuleris: tamen hæc olim inuidioſa vetuſtas
Preſſerat, & tecum rapidis immerſerat vndis,
Vt vix vlla tui ſupereſſet nominis vmbra:
Ni claræ Iouius donaſſet munere lucis.
Sic viſum eſt Superis iuſtos penſare labores:
Tu patriæ illius clades, ac diruta bello
Mœnia, & euerſas reparaſti funditùs arces:
Ille tibi meritique memor, gratuſque laborum
Extinctum decus, & lapſum inſtaurauit honorem,
Digna quidem atque æquanda tuis hæc præmia factis.

Farinata Vbertus.

FARINATA ex antiquiſsima Vbertorum familia, inter Florentinos optimates equeſtri dignitate, eximiaque virtute generoſi animi Florentiæ illuſtris, ab inſigni erga patriam pietate, æterno Dantis poetæ præconio celebratur. Is per omnem ætatem ſeſe ciuilibus bellis exercuit, quum Florentiam, ſicuti & cæteras ferè omnes Italiæ ciuitates, idem peſtilens factionum morbus inuaſiſſet. Ab aduentu enim Aenobarbi Cęſaris, ſupra tot acceptas bellorum clades, inducta erant Gibellinorum & Guelphorum funeſta nomina, quę horribili & diuturno quodam terręmotu, humana diuinaque omnia concuſſerunt. Diductę ſiquidem in partes inſana & crudeli diſſenſione ciuitates, Guelphi pro Pontificibus, Gibellini pro Cæſaribus, de potentia, dignitate, vitaque dimicabant: ſed longè omnium pertinaciſsimè Florentini. Gibellinarum autem partium Vberti ante alios nobilitate, opibus, viriſque pręſtabant, Inter Vbertos autem vnus ma-

ximè excellebat Farinata, militarium ciuiliumque artium peritus, grauitate conſilij, & robore virium Guelphis metuendus. Pugnabatur in vrbe ſingulis in regionibus, tanta vtrinque per mutuas cędes rabie, vt multæ ma-

gnificentiſsimæ turritęque Procerum domus, alternante vices Fortuna, miſerabili ſæuitia delerentur. In ea contentione Florentiæ in primis & ſingulis Italię vrbibus Gibellino ceſsit Guelphus. Nam ea tempeſtate Fridericus ſecundus imperator Aenobarbi nepos Guelpharum partium opes, impotentibus armis proterebat. Itaque Vberti egregiè vincentes, aduerſarum partium principes Adimarios, Bondelmontes, & Pactios ciuitate expulerunt. Sed Friderico demum in Apulia mortuo, vigenteque rurſus authoritate Pontificis, Guelphi aucti viribus, poſt deuictos fugatoſque hoſtes, Florentiam rediere, dignitati priſtinæ reſtituti. Exulauit aliquandiu apud Senas Farinata, nihil ſua ſpe deiectus, quin moliendo ſatagendoque hoſtibus quidem exitium, ſibi verò maturum in patriam reditum pararet: longè intentiore infracti animi cura, quàm cæteri exules, quòd audiſſet ſuas, totiusque Vbertę gentis magnificas ædes, non deformatas modò repenti-

na

na ciuili iracundia, ſed publico decreto à fundamentis exciſas, translatis marmoribus ad publicum opus, quo vrbs trans Arnum ad meridiem nouis mœnibus muniretur. In area porrò æquatis ruinis, ædificatum eſt è ſubruſo marmore præcellenti ſtructura, id quod adhuc admiramur inſigne Palatium Octouiralis & ſummi Magiſtratus ſedes. Infeſti erant Senenſibus Florentini Guelphi, quòd apud Senenſes Cęſariani nominis ſtudioſos, Gibellinis omnibus tutiſsimus eſſet receptus. Quamobrem Guelphi eorum agrum omnem, expugnatis aliquot Caſtellis, effusè impunéque populabantur, quòd exiguæ omninoque valido hoſti impares Senenſium eſſent copiæ. Tum verò Farinata peracri vir ingenio, vt qui conſilijs eorum admiſceretur, graui eloquentia Decurionibus perſuaſit, vt à Manfredo rege propulſandis hoſtibus & vindicandis iniurijs, Germanorum equitum auxilia poſtularent. Manfredus ex concubina genitus vt Conrado fratri legitimo adhuc impuberi Apuliæ regnum præriperet (vt authores tradunt) ægrotantem patrem Fridericum, puluino in os coniecto immaniter ſuffocarat: dabatque enixè operam vel per ſcelus, vt ſeſe aduerſus propinquos præmuniret. In legatione Senenſium atque exulum eminebat Farinata, ſecundis ac aduerſis rebus in Italia clarus. Poſtulatis autem ita annuebat Manfredus, vt ſe non plus quàm centum galeatorum equitum alam, ſed eam inuictæ virtutis daturum polliceretur. Tum verò Senenſes, quòd ea manus exigua & nihil omnino profutura videretur, id auxilium tanquam inane & ſumptuoſum repudiare cogitabant: indignati ſcilicet quòd rex nouus nequaquam paterni ſpiritus æmulus, partes ſuas adeo negligenter tuendas exiſtimaret: niſi Farinata imperiti regis incuriam ſtomachàtus, aſtutè & grauiter nihil omnino opis quod rex offerret, ſpernendum cenſuiſſet: modò regium vexillum cum ſuo inſigni furuæ aquilæ argenteo in campo alas extendentis, quod eſſet amicitiæ pignus ad terrendos Guelphos ab alæ ſignifero geſtandum daret. Hac inquit Farinata viri Senenſes parua manu ſi ſapimus, Manfredus vel nolens in partes trahetur, ſi, vti bene ominari licet, à numeroſo inſolentique hoſte, pauci atque præcipites Germani concidantur. Tunc enim negligentiæ ſuæ agnoſcet culpam, & pro ſua dignitate cauſam tueri, iuſtique roboris auxilia mittere cogetur.
Dedit non alacriter modò, ſed cum faſtu vexillum Manfredus: Germani autem vbi cum legatis Senas peruenerunt, Florentinos ad Petronellam habentes caſtra non ſemel adorti ſunt: ſed intra paucos dies, vti diuinabat Farinata, vſu euenit: vt quum Florentini ad Camoleam vſque portam excurrentes, Senenſium iuuentutem ad erumpendum irritarent, canente tuba Germani ad arma exciti effuſique porta, hoſtes conuerſos in fugam vſque ad caſtra perſequerentur, in eaque vehementi impetu multis cęſis perrumperent. Erant bene pranſi meroque & victoria calentes Germani, ob idque adeò intemperanter terga vertentibus inſtabant, vt cruento grauique tumultu edito in media caſtra ad Carrocium vſque penetrarent: funeſto quidem audaciæ exitu quum à circunfuſis vndique copijs reiecti primò, mox ad vnum omnes trucidati ſint. Vexillum autem Florentiam cum magno plauſu relatum populus victoria ferox, tanto ludibrio habuit, vt inuerſa haſta per vrbem euerrendis regionibus traheretur. Farinata itaque

voti compos, ſolerter egit, vt Decuriones Manfredo perſcriberent, qua virtute Germani vel inconſultè erumpentes in hoſtium caſtra peruaſerint: quo terrore atque periculo & cęde Guelphorum medijs in caſtris dimicarint: & quanto denique immoderatę fortitudinis conatu vt Aquilam defenderent, circunfuſa multitudine hoſtium non inulti occubuerint. Illud verò Gibellinis omnibus ſupra lectiſsimæ alæ iacturam, miſerrimum fuiſſe, quòd Aquilæ vexillum à Guelphis fœdiſsimo ludibrio habitum, ſuſpenſumque celebri in loco ad inuerſi trophæi imaginem Florentiæ ſpectetur. Quod proculdubio ſi maiore Germanorum numero res geſta eſſet, ex pulcherrima victoria Florentino in foro eiectis Guelphis fuerit erigendum. Senſit acceptum vulnus contumelia atque dedecore cumulatum Manfredus, accenſusque dolore & vindictæ cupidine Iordanem propinquum ſuum bellica virtute illuſtrem cum octingentis cataphractis equitibus in Etruriam miſit: quorum aduentu cognito Guelphi Senenſi agro protinus exceſſerunt: eamque vnam renouando bello occaſionem expectabant, vt Senenſes ſtipendiorum graui ſumptu exhauſti Germanos dimitterent, quibus cum propter eximiam virtutis opinionem manus minimè conſerendas putarent. Angebatur proinde animo Farinata, prouidebatque Germanos exacto iam bimeſtri ſtipendio Neapolim breui redituros, quum ad ſuas regreſſus artes, nouo aſtu viam inuenit, qua Florentini ad renouandum bellum elicerentur. Simulata enim perfidia ſuaſit cucullato ſacerdoti, vt rem longè gratiſsimam, ipſique magno futuram lucro Florentinis optimatibus ſuo nomine deferret: ſe diuturno exilij tædio, amoreque & deſiderio patriæ adductum, alieno eſſe animo à Senenſibus, quòd imperiti turbulentique homines Rempublicam peruerſiſsimè regerent: propterea paratum eſſe cum exulum manu eam portam quæ Aretium duceret occupare, Florentiniſque prodere, ſi coacto exercitu, inſtaurato bello in conſpectum vrbis deuenirent. Nec mora Octouiri re ingenti ſilentio ſuppreſſa, vt cucullatus Farinatæ nomine depoſcebat, conſcribendas copias, euocandaque ſociorum auxilia, & Carroccium educendum decernunt. Tanta autem animorum ferocia cupiditateque arma parata ſunt, vt nonnulli viri graues peritique militiæ, & in his Tegiaius, & Aldobrandus, tanquam nimio plus Germanorum impetum metuentes, ab audaculis vaniſsimiſque popularium è conſilio ſtrepitu & vocibus exploderentur, quum differendum bellum in id tempus cenſerent, quo Germani ab hoſte inopia pecuniæ grauiter oppreſſo, excluſi ſtipendijs dimiſsi forent, quòd eorum vim Italicus equitatus non niſi magno cum diſcrimine laturus eſſe videretur. Arriſit Fortuna Farinatę dolis vt Guelphorum inſolentiam eluderet. Nam quum Florentini ad Montem apertum, quinto à Senis lapide ſupra flumen Arbiam caſtra poſuiſſent, proditionis euentum expectantes, in eos vel numero ſuperiores eductis copijs Iordanes impetum fecit, conſertaque longè omnium eius ætatis cruentiſsima pugna vſque adeo crudeliter lateque fuſos hoſtes cecidit, vt Arbia innumerabilium cadauerum tinctas cruore vndas traheret. Steterant enim ea in acie à Florentinis triginta milia peditum & quinque equitum milia. Sed eius pugnæ mala ſors vehementer incidit Lucenſium, Pratenſium, Orbitanorum, & Bononienſium auxilijs:

quum

quum Germanis, qui cæſæ ad Petronellam alæ parentare cupiebant, vel in deditos & captos ſæuientibus, occurriſſent. Pugnatum eſt propè ad internitionem Guelphi nominis, pridie Nonas Septembris anno à partu Virginis Sexageſimo ſupra mille & ducentos. Nulla omnino Florentiæ domus cladis & luctus expers fuit: corruiſſeque ciuitas videbatur, quum miſerabili eiulatu planctuque omnis ſexus, ætatis, atque ordinis cuncta complerentur. Optimates itaque & plebei Guelphę factionis deſperatis rebus ante victoris aduentum vrbe profugerunt: Iordanes verò intra paucos dies Farinatam cæteroſque Gibellinos in patriam reduxit. Conſtituta autem Republica, Guidoneque Nouello Iordani ſuffecto, quòd is reuocatus à Rege Neapolim redibat, Florentini Lucenſibus bellum intulerunt, quòd apud eos Guelphorum reliquiæ Tegiaio Aldobrando authore & duce arma reſumerent. Cæterùm Nouellus expugnatis aliquot caſtellis, cum Lucenſium exulumque exercitu proſperè conflixit. Eo in prælio Bondelmnotes cognomento Cicer Guelphorum princeps, crudeli caſu interfectus eſt. Hunc ereptum è media cæde Farinata in equi clunes ſuſtulerat, vt humaniter conſeruaret, parcebantque ei vel efferi hoſtes dignitate Farinatæ permoti: ſed Petrus Farinatæ germanus frater, cui Aſinus cognomen fuit, vir atrox & ſanguinarius captiuo non pepercit, vt qui eum clauæ ferreæ ictu in tergo fratris occiderit: deteſtante id fœdum ſcelus Farinata & plurimum indignante, quòd ſibi clementiæ laus immanitate fratris eriperetur. Nec Guelphi vel duabus attriti cladibus animis ſe demiſerunt: Commouebant enim ſe in Aemilia, & miſsis legationibus ad Conradum puerum in Germaniam, & in Galliam ad Carolum Andegauenſem, vndique Gibellinis & Manfredo bellum concitabant. Quibus cognitis rebus Gibellini ad Emporium oppidum Piſanæ viæ impoſitum, vt de ſumma ſuſtinendi inferendique belli conſultarent, concilium indixerunt. Conuenere Aretinorum, Senenſium, Piſanorum & Piſtorienſium legationes, itemque Vbaldini & Alberti in Apennino prępotentes, & ſanctæ Floræ reguli Senenſibus contributi. Præerat concilio Guido Nouellus Mutilianæ Comes, è Guidonum Comitum gente: diſputabatur varijs ſententijs de ratione confirmandæ potentię, quòd magnæ rerum difficultates deliberantibus occurrerent: cum propter rumores Gallici apparatus & Germanos in Manfredum concitatos, tum propter Turrianos Principes in Ciſalpina Gallia aliquot iam partis victorijs, Gibellinos acerrimè perſequentes, Romanumque Pontificem ex profeſſo Guelphos mirificè ſubleuantem. Verùm ſupra hæc conſultantium mentes grauiore metu perturbabant minores populi Florentini claſſes, qui ab inſito ſtudio Guelphum colerent nomen, & Gibellinum vel ſubactę armis, pertinaciſsimè odiſſent. Iamque in id conſilium dictu ignobile, conceptuque ſummè ſæuum ac turpe ſententiæ inclinabant, vt diruenda Florentiæ mœnia, vrbemque nudatam munimento in vicos diducendam cenſerent. Non tulit diræ ſententiæ nomen vnus Farinata, proſilienſque in medium generoſa pietate peracrique facundia contradixit: execratus degeneres, crudeleſque eorum animos, qui nobiliſsimæ vrbis fœdo interitu lætaturi viderentur. Habeant, inquit, eam potius incolumem Guelphi atque in ea dominentur, ſi ita fuerit in fatis vt victores euadant,

quàm vt ſceleſti conſilij hoc immane decretum ferri patiar. Si veræ virtutis præmium incolumis patria, vti decet, ex æquo omnium parens, cui nemo niſi degener atque impius manus intulerit: quando ipſe vnus ante alios vel exul, dum ſpiritus hos reget artus, acerrimè ſim defenſurus. Erat Farinata corpore atque animo ingens, elato ſupercilio, eloquentia adeò graui vehementique, vt pudorem fœderatis inijceret: Florentinis verò ciuibus, qui aderant, præ gaudio lachrymas excuteret. Atque ita ciuitas aduerſus inuidiam & rabiem execrabilis decreti, ab vno, vt decuit, optimo ciue ſeruata eſt. Sed Farinata ingruentibus demum Gallis, & Manfredo ad Beneuentum acie victo cæſoque, & Guelphis ex ea victoria Florentiæ reſtitutis: ab ingrata patria, quam ſeruarat, id præmium tulit, vt extorris Africani Scipionis exemplo in exilio moreretur: ſua quidem virtute non modò non infelix, verùm æſtimata laude maximè glorioſus. Contrà Aſinus Frater ad Beneuentum cum Iordane captus, iuſſuque victoris Caroli ad Nicæam Prouinciæ in carcerem ductus, diu miſer, necatusque demum meritas ſæuitiæ ſuæ pœnas luit. Farinatæ effigies in Porticu Pandulphinæ Villæ ad primum lapidem extra Fridianam portam, hoc cultu atque armatura, inter Florentinos antiquos proceres Florentiæ eleganter depicta ſpectatur.

HONORATI FASITELII.

Seruata per te patria quod tum maxime,
Sic quum miſera caſura fuerat maximè:
Nunc optimo tu iure præter cæteros
O belli, & idem pacis artibus inclyte
VBERTE, patria viuis in ſuperſtite,
Viuèsque, dum viuent ſacri annales IOVI.

ANTONII Franciſci Rainerij.

Tu præſtans Vberte animo, tibi Dædala fandi
Vis fuit, heroïsque Ithaci ſub pectore ſenſus.
Nam ſeu dextra hoſtem quateres, ſeu fulmine linguæ,
Siue aſtus Marti miſceres, fulmina fando
Priſcorúmque artes & robora Romanorum.
Aequiparas, vario dum nutat Etruria motu,
Et patria inſanis dum fluctibus icta labaſcit.
At pietas laudúmque cupido, & viuida virtus
Reddidit æternùm, celsóque euexit Olympo:
Cum ſeruas lacerandam vrbem, qua nil ab Eois
Pulchrius Heſperias oriens Sol cernit ad vndas.
Iure igitur Latiæ Iouius noua gloria linguæ
Dat laudes, poterit quas nulla abolere vetuſtas:
Debet & ingenti Florentia Farinatæ
Qui miſeram vultu patriam tutatus aperto eſt.

ACTIO-

Actiolinus Tyrannus.

ACCTIOLINVS Patauinorum Tyrannus, portentum humani generis, hac obducta feraliq́ue fronte, hoc atroci pallore, hisq́ue vipereis oculis, ſuam indomitæ naturæ toruitatem ſpirans, in Prætorio Pataui pictus ſpectatur; vnde nobis exempli tabula hæc in Muſæum relata eſt. Fuit is Saxonici ſanguinis à proauo Alberico auoq́ue & patre Actiolinis, Italicæ ſtirpi ad horribilem ſæculi peſtem inſertus, ea tempeſtate qua Otho tertius Cæſar in Italiam venit: eo ſuſceptæ coronæ exitu, vt ſuburbanas Romanorum delitias barbaro more ferro & flammis excinderet. Nauabat operam incendiario Cæſari ſuperior Actiolinus, magiſterio equitum inſignis: tuleratq́ue ab eo militiæ donum in Euganeis oppidum nomine Romanum, vt inde nouus incola, hoc horrendum

immaneque monſtrum progigneret: quod maximè funeſtam regioni cladem eſſet allaturum. Nihil enim hic diri nominis pronepos à progenie virulento ſanguine infecta degenerauit, vt pote quem nulla humanioris vitæ conſuetudo, nullus auiti materniique lactis affectus, nullaque benignioris eius cœli clementia ab ingenita rabie furentem mitigare potuerint. Quanquam ab adoleſcentia honeſtè ac liberaliter educatus, bonæ maturæque frugis ſpem præberet, virque deinde factus ſecunda virtutis fama militiæ verſaretur. Adhæſerat Friderico ſecundo Romani Pontificis opes oppugnanti, & Guelphorum nomen in Italia proterenti. Sed imperator à Parmenſibus graui dignitatis incommodo fœdè fugatus, & caſtris exutus, ægrè Cremonam è manibus hoſtium ſe receperat: quum fortè in ſegni & longa obſidione munitis exiens caſtris intempeſtiuam ex Falconum aucupio ad Buxetum oppidum voluptatem quæſiuiſſet. Fuit Actiolinus ingenio peracuto, conſtanti, verſutoque apprime validus, corpori autem quanquam mediocri, ſingulisque membris habilis inerat vigor, adeo firma explicataque neruorum compage, vt eques pariter & pedes armorum exercitatione, cunctos æquales anteiret, nec vnquam inedia, vigilijs, algore, aut æſtu frangeretur. Id verò in eo homine peculiare maximeque mirum fuit, momento temporis diuerſos commutati animi habitus quum vſus poſceret, geſtu, voce, oculis ementiri, alieni porrò animi latebras ſagaciſsimè perſcrutari, incredibilique ſimulationis artificio, vel penitiſsimos aſtutorum hominum ſenſus explorare. Vir enim ſuſpicioſus, vafer, inuidus, ſæuus & ſemper ad imperium anhelans, modò hanc, modò illam perſonam induere hiſtrionum more didicerat. Hos tradiderant mores auus & pater, vtpote qui antea graues inimicitias cum finitimis & potentibus Patauinorum optimatium familijs ſuſceptas, per cædes, caſtellorumque incendia, aliquot annis exercuiſſent, ſimultate orta ex nuptijs adulterioq; Cæciliæ Baoniæ, quam auus Actiolinus cognomento Balbus impudenti aſtu præreptam ſecundo Actiolino filio, cui Monacho cognomen fuit, in matimonium dederat, quum Gerardo Campoſampetrio Patauinæ iuuentutis Principi deſponderetur. Trahebat enim ſecum dotali iure opulentam hæreditatem, qua Balbi animus auaritia repentè captus, turpiter adduci potuit, vt Gerardum contra ius arctæ propinquitatis inexpiabili iniuria offendere minimè vereretur. Erat enim Gerardus ex ſorore Balbi genitus, & de Cęciliæ ſponſalibus (vti decebat) auunculum conſuluerat. Itaque iuuenis inhumaniter perfidioſeque deceptus, ab iuſto dolore ad vindictam præceps, ita contumeliam vindicauit, vt fœdo facinore concepto patratoque, Cęciliam poſt celebratas cum Monacho nuptias fortè ad Aponenſes aquas euntem interceperit, mediaque in via intentato ad iugulum pugione ſi reluctaretur, vi illata conſtuprarit, non ad libidinem, ſed ſuperbo vltoreque animo, ad perennem Actiolinorum ignominiam. Eius abhominabilis facti indignitas Actiolinos repentè armauit in Patauinos, quòd tanti flagitij iniuriam impunito Gerardo neglexiſſent, deditque initium diuturnis inuſitatisque cladibus: quibus præter nobiliſsimas totius Venetię vrbes, ſupra centum oppida caſtellaque diu vexata, & latè vaſtata à ſtirpe prope interierunt. Cęterùm Cęcilia quanquam incorrupta animo, vti tamen polluta corpore repudij pœnam tulit, eaq; propinquis remiſſa,

miſſa. Monachus nouas nuptias fecit cum Aldeida Etruſcę nobilitatis ex Mangania domo in Alpibus illuſtri. Hoc ventre infauſto, hocque diro ſemine editus eſt tertius eiuſdem nominis Actiolinus de quo loquimur: ab aliquo (vt credi par eſt) prodigioſo malignorum ſyderum concurſu, animi ſæuitia tyrannus Phalari, Dionyſijs, atque Neronibus anteferendus. Balbo auo morte erepto, & patre Monacho ad quietiorem vitam ſecedente: Actiolinus ex ea cruenta ſimultate armis vehementer exercitus, integrum bellum priore acrius atque crudelius renouauit, tantaque vi quum in omnibus oppidis atque vrbibus factiones excitaret atque aleret, vt Patauio, Vicentia, Verona, Taruiſio, ex ciuili diſcordia potiretur. Erant ei copiæ equitum & peditum perpetuis inueteratæ bellis, & quod magno vſui fuit fide, ſtudioque partium ſibi addictæ: quibus acceſſerant Saracenorum alæ formidabiles, Germanorumque cohortes, & turmæ eximiæ virtutis quas Fridericus imperator ei attribuerat, tanquam Gibellinæ factionis Principi, atque impigrè tuenti Cæſaris nomen. Has vt alcret vniuerſas ciuitatum fortunas in fiſcum redigere: opulentos ciues damnare atque proſcribere: fana donarijs ſpoliare: ſacros templorum reditus intercipere: & neminem denique qui pecunia, authoritate, clientelisque valeret incolumem pati erat ſolitus. Ingenio ſiquidem audaci, auaro, impenſeque impio, & nunquam cædibus ſaturato, dum odium letale omnibus latè extenderet, ita euaſtarat florentiſsimas vrbes, vt quum aduerſarum partium ſibi ſuſpectos ſuſtuliſſet: in Gibellinos demum amicorumque præcipuos ac intimos familiares immaniſsimè graſſaretur. Aedificarat ſingulis in vrbibus atque oppidis carceres tenebris horribiles, in quos inuiſorum agmina contruderet, vt inedia miſerabilique illuuie, tetro odore & lurido ſqualore enecti, in compedibus & robore crudeliter interirent: putreſcentiumque cadauerum immenſo fetore cæteris pallentibus exoptata mors contagione & metu accerſeretur. Nam ea truculentia erant cuſtodes, vt niſi ex menſium interuallo carceres ſtercore præalto, & multa putidorum cadauerum ſanie redundantes, repurgarent, & cumulata inter ſemianimes enectorum corpora, vncis extraherentur. Nuſquam vel ſpatioſiſsimi carceres accumulatos etiam in ſtrues captiuos capiebant, non tortorum atque carnificum numeroſæ manus edendis cruciatibus, expediendiſque laqueis atque ſecuribus ſufficiebant. Viui homines in fruſta laniorum cultris ſecabantur. Cateruatim alij longa ſerie deligati ad palos, circumuentique flamma torrebantur. Quod verò inauditę crudelitatis fuit, capitale erat tortori atque carnifici maturaſſe ſupplicia, vt vita per articulos, momentaque temporis, ad longos cruciatus extenderetur. In eos autem vel inſontes, quos neci deſtinaſſet, tanquam minoris crimi nis delatos, ita ex ſumma ſæuitia fictæ clementiæ laudem quærebat, vt monoculos, vnipedes, & vnimanos dimitteret: poſtremò lugentibus ſuorum funera vt lugere deſinerent, oculos eruebat: ex pauore circumſpectantibus fugam, vt viæ labore liberaret, amputabat pedes: alienæ porro calamitati libera voce indolentibus, ne diu vociferarentur linguam præcidebat. Delatores quoque ipſos negligentiæ incuriæque damnatos, quum damnandorum nomina deficerent, ductos in præaltam turrim vt certius ſpecularentur, atroci ludibrio, ſed merita pœna, in foſſam præcipites da-

bat.Immenſæ autem humanitatis arbitrabatur,damnatorum atque exulum vxoribus & liberis ea conditione vitam condonaſſe,vt fœminis deciderentur mammę,mares verò ad non dubium inimicę ſobolis interitum caſtrarentur.Per hunc modum nuſquam remiſſa atrocis animi ſæuitia,ſed indies rediuiua feritate debacchantem,ſupra triginta millia omnis generis ſexus,ætatiſque hominum,teterrimo ſupplicio ſuſtuliſſe,eorum temporum ſcriptores tradunt.Iamque immanis bellua inſatiabili ingluuie vorax,humanique ſanguinis ſitibunda,Mantuæ,Brixiæ,Mediolano,& cunctis Italiæ vrbibus inhiabat, deuoraſſetque proculdubio, niſi Romani pontificis legatus, Actiuſque Ateſtinus,indomitam feri monſtri rabiem vltricibus armis infregiſſent.Innocentius enim Pontifex Actiolinum antea Friderico Cæſari, impiè operam nauantem,ob idque ſacris interdictum,tanquam Dei diuorumque numina contemnentem,furijs infernalibus deuouerat.Itaque numeroſo coacto exercitu,& poſitis ad Patauium caſtris,vrbem munitiſsimam Anſediſio præfecto fruſtra propugnante fortiter atque feliciter expugnant,captiuoſque innumerabiles effractis tot carceribus propinquæ neci ereptos, libertati,patriæque reſtituunt,incomparabili Patauinorum lætitia,acerbiſsimoque dolore tyranni qui tum aberat,capiundę Brixiæ intentus:adeo pertinaciter hærens,vt Patauio tantis obſeſſo copijs vehementiſsimeque oppugnato nihil omnino timendum, nec ferendam opem decerneret: ne irrito incœpto abſceſsiſſe videretur. Verùm eo nuncio perculſus percituſque ira, motis caſtris incredibili celeritate Patauium aduolat,exultantem victoria imparatumque hoſtem oppreſſurus.Sed Actius peritus belli,& naturæ hoſtium gnarus,irruenti prouocantique ad prælium tyranno,obſtructas portas,munitaque defenſoribus mœnia obijciens,ſalubri patientia,furentis impetum fregit & eluſit. Deiectus itaque ſpe eliciendi ad pugnam hoſtis, gemens & fremens retro vertit iter ad Vicentiam atque Veronam,quibus in locis Patauinos omnes cuſtodia eductos, reliquum ſæuitiæ ſuæ venenum effundens,varijs tormentis excruciat & interficit.Nec multo pòſt initis fœderibus cum Vberto Pallauicino,Cremonenſium,& Placentinorum domi natu potiente,iterum Brixiæ caſtra admouet:nec in eo terrore implorantibus opem Brixianis legatus deeſt. Verùm Fortuna optimæ cauſæ ita inuidit, vt legatus ad Marcariam vicum circumuentus inſidijs & tumultuaria pugna profligatus à tyranno caperetur, & Brixiani ab ea clade metu conſternati portas aperirent,Guelphique Pontificio nomini fauentes, aut ſupplicio aut exilio mulctarentur. Actiolinus tanto ſucceſſu elatus Vbertum victoriæ ſocium (vti in fatis erat) dominatu conſortem non diu tulit,cumque ſuperbus & inſolens contra ius initæ pactionis Brixia excedere coegit. Is contumelia incenſus cum Boſio à Douaria vetere inimico, quod opibus potens in vrbe Cremona principatus eſſet æmulus,ad Actiolini perniciem vires ſenſuſque coniungit.Diſceſſerat enim ab amicitia tyranni Boſius paribus iniurijs iniquiſsimè laceſsitus.Nec mora ſyncera fide coniuncti Actium Ateſtinum è Ferraria euocant Brixellum,& cum eo in Actiolinum coniurant: Martinumque Turrianum Mediolani regnantem admonent, vt diligenter ab Actiolino caueat,atque arma paret:ſe enim nulli occaſioni defuturos,vt communem hoſtem cunctis inſidias molientem, coniunctis copijs cir

cunſiſtant

conſiſtant & opprimant. Actiolinus per eos dies conſpirantibus ſecum Inſubrum patritijs, quos Turrianus inducto popularium dominatu in exilium egerat, in id conſilium totus incumbebat, vt Mediolanum improuiſo adortus inuaderet: reductiſque patritijs, & pulſo Turriano Pontificij nominis ſtudioſo, debilitatas iam pridem iacenteſque Cæſarianas partes erigeret. Oppugnabat tum Vrceos oppidum, & coniurati hoſtes de Vrceanorum ſalute ſoliciti coniunctis coprjs à Soncino ad eum ferebantur. Turrianus quoque Carrocio cum legionibus vrbe educto, Abduam ponte conſtrauerat, vt mutua tranſeundi amnis facultate propoſita, ad ſocios tranſire, aut eos (ſicuti vſus ferret) ad ſe recipere commodè poſſet. Quo hoſtium conſilio cognito tyrannus inuitatus ab exulibus, & vadum in amne monſtrantibus, nouum fataleque ſibi conſilium arripit trajciendi amnis, vt improuiſo Turriani pontem inuadat & occupet. Adiuuat vim repentini impetus Fortuna, Turrianique præſidium prima irruptione dejcitur, quòd Inſubres nihil hoſtile in ſua ripa timendum putaſſent: vt pote qui vlterioris ripæ propugnaculum ponti impoſitum, maiore cura & vigilantia tuerentur. Repentino itaque terrore perturbati à fronte primo & mox à tergo tumultuoſiſsimè profligantur, victorique pontem relinquunt. Is ſubitario aggere nouoque præſidio vtrunque pontis caput firmat, effuſuſque per agrum ferro ac flammis cuncta peruaſtat: fruſtraque tentata Modoetia, ac incenſis ſuburbanis tectis, ad Sextum vſque vicum excurrit: præmiſsis Saracenis qui ab inuſitato cultu genereque armorum & barbaro clamore terribiles Mediolani portis terrorem admouerent: eo quidem aſtu vt Martinum longius ab vrbe abſtraheret, ipſe autem diuerſo itineris flexu Mediolanum aduolans, Cæſarianis introrſus prodendæ portę ex ſuo aduentu occaſionem aperiret. Sed Martinus nequaquam temerè progreſſus ſuſpectanſque inſidias, & vim pugnaciſsimi furentiſque hoſtis deuitans, militum ſuorum audaciam atque auiditatem conferendę pugnę grauiſsima obteſtatione cohibebat: munitiſque caſtris intentus hoſti pariter atque vrbi cuncta circum explorando, cunctabatur. Nec oblatæ occaſioni ad rem bene gerendam deſunt Actius, Vbertus, & Boſius Mantuanorum auxilijs confirmati: extemplo enim conuolantes ad pontem, eum magna vi, & pari celeritatis ſucceſſu quo amiſſus fuerat, trucidato Actiolini præſidio recuperant. De ea re fortiter atque feliciter patrata, per nuncios Martinum docent, hortanturque vt prælio tantiſper abſtineat, ne explorata de intercluſo hoſte victoria militum temeritate corrumpatur, quando tyrannus ſine vulnere debellandus, offerri certo exitio videatur. At Actiolinus ad primum amiſsi pontis nuncium, vertentis ſe Fortunæ vultum agnoſcens, nequaquam animum deſpondet, aduolatque ingenti curſu ad pontem, vt eadem vi celeritateque bis captum recuperet. Sed peritiſsimi rei bellicę hoſtium duces lunatam munitionem, vſi ſingulari ſtudio laboreque militum ad pontis caput erexerant. Eam vehementi cruentoque certamine edito, quum tyrannus acerrimè dimicans perrumpere conaretur, ei verutum ſcorpione adactum in imo crure pedem transfigit. Saraceni Germanique in primis & reliquæ copiæ, multis acceptis vulneribus repelluntur. Nec tamen ſeſe deſerit tyrannus, nec dolore vulneris nec ſupremi diſcriminis metu ſuperatur: indeque conuerſis ſignis, ad vadum

quo tranſierat,inſtante iam tergis Turriano ſe proripit.Multi ſuorum profluentis vorticibus abrepti perierunt:ipſe alto generoſoque vectus equo,ita in ripam euaſit,madefacto vulnere ſeptuagenarius ſenex exorto intolerabili rigore quateretur, & quod indomiti ſpiritus virum peruincere poterat, hoſtium antecurſores ad ſe opprimendum prouolantes conſpiceret. Per hunc modum à tergo premente Turriano, & à fronte noui hoſtis occurſu pulſus & latè profligatus, cum paucis ſe fugæ mandat Brixiana via.Sed euadentem Vbertus & Actius cum expedita equitum manu conſequuntur & capiunt. Is Vberto non multum antea amico atque eiuſdem factionis, quàm Actio veteri & implacabili hoſti ſe dedere maluit. Eo modo exutus armis,ignobilique equo impoſitus ad Boſij tabernaculum perducitur,à quo humaniter reputatione tantæ calamitatis ſuſceptus eſt.Sed quum ferox animus obligandi vulneris faſcias, & cuncta vitæ alimenta obſtinata feritate repudiaret: nec vllas vt bene ſperare vellet preces admitteret, dentibus infrendens contumacique ore defixis ſolo oculis ſpectabatur. Tantus autem erat militum concurſus,vt magno ludibrio ſingulis prope inceſſentibus, latro impius, & tortor, & carnifex crebro appellatus, incondito circumfuſæ ad tabernaculum turbæ, clamore & fremitu ad ſupplicium depoſceretur. ItaqueDuces vrgentis iam coronę violentiam veriti,eum ſpectaculo repente ſubtrahunt,intempeſtaque nocte lecticæ incluſum ſub cuſtodia Soncinum deuehi iubent. Nec multo poſt in eodem pertinaci obdurantis animi decreto execrabilem animam exhalans,meritos cruciatus,quos feruida ira exulum ſtruebat,indignabundus effugit. Verùm Albericus Taruiſinorum tyrannus nequaquam virtute bellica,ſed naturæ immanitate Actiolino fratri comparandus,pro ſe fratreque cumulatas ſcelerum pœnas perſoluiſſe viſus eſt,quum Taruiſio pulſus & in Zenonis arce obſeſſus,& captus,vxores filiaſque in oculis viuas comburi,filios membratim diſſecari,ſeſe demum diu tortum,attractumque pedibus equorum iugis,per ſalebras & vepreta, ad necem raptari,laniataque membra feris atque volucribus deſtinari,omnium miſerrimus ſpectarit.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Sylla, Nero, Caius, Marius, Mezentius: his tu
Azolme, ipſo & ſæuior es Phalari.

Martinus Turrianus.

TVRRIANAE familiæ nomen Belgicæ ſtirpis fuiſſe annales tradunt,quòd Tacius Regulus opibus potens in Saxina valle quæ eſt ſupra Larium lacum, argentifodinis clara,geminos externos fratres ſibi generos aſciuerit:datis in matrimonium geminis filiabus,quibus totius patrimonij hæreditas nomine dotis obueniret. Erant Belgæ iuuenes bellica indole honeſtiſque moribus & gentis proſapia clari.Cæſarum enim ſequentes caſtra, pro inſigni gentilitio, Turrem in ſcutis depictam geſtabant, ex cu-

ex cuius feneſtris haſtæ geminæ ſingulis aureis lilijs ferreæ cuſpidis modo præfixę ad vexilli ſpeciem protenduntur. Ab eo ſcutorum argumento Turriani ſunt appellati. Hoc ſanguine progenitum ferunt Martinum ſuperiorem, quem ab inuſitata corporis atque animi magnitudine, Gigantem appellabant. Huius eximia virtus Sacro bello ſæpius ſpectata, cum habuit vitę exitum, vt ad Antiochiam à Barbaris captus, omnibuſque exercitatus tormentis beatorum martyrum exemplo, cæleſtis vitæ felicitatem ſit conſecutus, relicto Iacobo filio, qui numeroſa prole pręſtantiſsimorum iuuenum felix, Paganum & hunc de quo ſcribimus MARTINVM glorioſi aui referentem nomen genuit. Paganum paulò antea virum excellenti virtute prudentiaque Mediolanenſes ciuitate donauerant, honoreque præturæ auctum publicis conſilijs præfecerant: quòd multa cum laude liberalitatis & pietatis ipſorum copias à Friderico ſecundo Cæſare cruenta acie profligatas ad ſe recepiſſet, ſingularique benignitate omni humana ope adiutas fouiſſet. Is autem ita geſsit Magiſtratum, vt nemo temperantia, æquitate, atque induſtria potior videretur. Hoc tenore conſilij moriens Paganus, Martino fratri ad ſummam potentiam iter muniuit. Erat Martinus ingenio perſpicaci erectoque ad laudem, & imperij maximè cupido, &(quę erant ad id opportunæ artes) multa ciuili prudentia & aſtuta lenitate temperato. Volebat enim exiſtimari popularis, dum ſuſcepto mediæ ciuium claſsis & infimæ plebis patrocinio, nobilitatis ſuperbiam, ſpecie liberalitatis atque ſuperbiæ contunderet. Paulum ſiquidem Sorecinam Optimatium principem, eiuſque ſectæ aliquot ciues opulentos, quòd immodici prægraueſque eſſent populo, vrbe eiecerat, boniſque multarat: & quod maximè potentium fregerat ſpiritus, Leoni Perego Mediolani Archiepiſcopo, quòd is è Patritijs ad eum honorem eſſet euectus, alterum è Septaria familia commendatione plebis oppoſuerat: perſequebaturque iam apertè nobiliſsimos quoſque, & præſertim Gibellinos: verùm id diſsimulanter: nam eorum magnus erat concurſus ad Othonem Vicecomitem, qui Pontificia authoritate creatus Archiepiſcopus, aduerſus duos pſeudo Archipręſules ſacri imperij ſui ſedem & patriam armis repetebat, ea infracti animi perſeuerantia, vt ſæpe acie victus tanquam optimæ confiſus cauſæ bellum ſingulari alacritate renouaret. Cæterùm Martinus eum occupata ad Verbanum Arona, copias promouentem, commiſſa pugna profligauit: magno quidem detrimento Patritijs exulibus illato. Hic eſt ille Otho qui ex ſacerdotij contentione quinquies à Turrianis repulſus, poſt viginti annos victis acie, captiſque eius familiæ principibus ad Decimum vicum, in Vicecomitum domo Mediolanenſis imperij fundamenta iecit. Exinde Martinus proſtrata, aut redacta in ordinem Inſubrum nobilitate, ita principis munia vſurpabat, vt prætoria poteſtas ad non obſcurum tyranni nomen tranſiret. Idcirco vitandam ſibi inuidiam ratus, egregiè ſimulando patritiorum ordines æquioris & tranquillioris ſtatus ſpe ſuſtentabat. Ne verò infenſus optimatibus videri poſſet, vetuſtiſsimæ ſtirpis familias per connubia Turriano ſanguini inſeruit: Ex Caſtellionea ſcilicet gente, Biragaque, & Puſterlea delectis vxoribus. Callebat enim artes confirmandi principatus, & captandæ popularis auræ: Nam ad has opportunè quæſitas affinitates acceſſerant faciles aditus, mi-

raque patientia in audiendis diſſoluendisque improbæ & ſemper ineptæ
plebis querelis: & Turriana domus cuique expoſitis penuarijs copijs libe-
raliter adaperta. Quod verò tuendæ popularitatis intererat, publicè etiam
epulum dare, & ſpectacula decurrentium equitum, honeſtaque exercendæ
iuuentuti certamina propoſitis præmijs, & magnifico apparatu edere erat
ſolitus. Quibus etiam ludis per ſolemnes feſtos dies, vt populi mentes ad
religionem reuocaret, Chriſtianæ hiſtoriæ actiones intermiſcebat, diuo-
rumque Martyrum exempla perſonis Comico & Tragico more decentiſ-
ſimè repreſentatis. Quo ſimulationis artificio collecta ſenſim gratia, confir-
mataque authoritate, non obſcurè ad principatum euectus eſt: tanto om-
nium ordinum ſtudio, vt Populi defenſor, Pater patriæ, Prætoriæque po-
teſtatis Dictator perpetuus vocaretur. Sub id tempus nobilitas ferè omnis,
in primiſque proceres Gibellinæ factionis extorres & profugi ad Actioli-
num confugerant, Cæſarianarum partium principem, impotentemque exe
crabilis ſæuitię tyrannum, vt eius ope reducti in patriam aduerſarios Medio
lano pellerent. Itaque Martinus exploratis hoſtium conſilijs, ſocijs ad capien
da arma excitatis, & populo multis concionibus ad tuendam libertatem
concitato, Carrocium & legiones, equitatumque omnem ſub ſignis eduxit.
Actiolinus autem qui ſuperato Abdua igne ferroque obuia vaſtabundus,
incenſo Tritio, Vicomercatoque direpto ad Sextum oppidum excurſiones
fecerat, vbi Carrocium educi, ſecus ac putarat, nec longè abeſſe Martinum
didicit: retro vertit iter ad Caſsianum. nam in tergo aduentare nouos ho-
ſtes audiebat. In vnum enim coierant Actius Ateſtinus à Ferraria, Vbertus
Pallauicinus à Placentia, Boſiuſque Douarienſis à Cremona, qui præmiſſo
equitatu, pontem quo tyrannus tranſierat ad Ripaltam occuparant. Itaque
premente Martino, duplici terrore ancipitique periculo circumuentus, ſu-
premum temeritatis ſuę conſilium ſumpſit tranandi amnis, vt in aduerſam ri
pam, quòd vadum ibi reperiretur, cum equitatu ſe proriperet. Sed dum tran
ſit verutum ſcorpione adactum pedi incidit, grauatuſque eo vulnere ſeptuage
narius ſenex vltro citroque Abduam trucidatis eius copijs, viuus in hoſtium
poteſtatem venit. Nec multo poſt truculenta obſtinatione repudiatis reme
dijs atque alimentis ferino cum gemitu accerſita morte, meritos ad pœnam
ſuæ immanitatis cruciatus effugit. Ab hac victoria Martinus clarus mag-
nuſque habitus, cuncta ad arbitrium Mediolani moderari, & Principem a-
gere cœpit: Ita vt magnificentię operum ad alendam plebem plurimum ſtu
deret, ædificatis ampliſsimis ædibus in regione Nouæ portæ, & ad publi-
cam commoditatem excepta Ticini amnis parte, quæ iuxta Abiatum oppi
dum nauigia ad Ticinenſem portam perducit. Id emiſſarium ſumptu cum
antiquis operibus comparandum, ingentium lintrium eſt capax: incredibi-
lemque importandorum ex agris fructuum facultatem, cum voluptate hi-
bernæ ac æſtiuæ nauigationis, ad perennem Martini gloriam hodie præ-
bet. Sed Turrianas ædes laxitate, viridarijs, & præcellenti ſtructura pulcher
rimas, Otho victor, iuſto (vt ille putabat) dolore compulſus ſolo æquauit:
tanta exacerbati animi rabie, vt in ruinis diuo Ioanni decollato templum
conderet, dicaretque ad ignominiam damnati ſoli, ſepulturæ ac inferijs no-
xiorum hominum, qui tetro affecti ſupplicio, è furcis ad id infame ſepul-

chretum

chretum perpetuò deferrentur. Inexpiale ſiquidem odium ſibi concitarant, dum ſuperbè rerum potirêntur Napus atque Franciſcus fratres, quòd acie ad Angleriam victores, captis viginti duobus Patritijs, & in his Theobaldo Magni Matthæi patre, Othonis fratre genito, capita attracta crinibus, ad plauſtri temonem ruſtica ſecure crudeliſsimè detruncaſſent. Regnauit Mediolani Martinus annos quatuor poſt partam de Actiolino victoriam ſua virtute, ac immenſo populi fauore glorioſus. Obijt non planè ſenex, elatuſque ciuium humeris ad Claræuallis Cœnobium, ſepulchro maiorum illatus eſt. In quo eius effigies ſub abſide marmorei fornicis depicta, hodie etiam incolumis ſpectatur, in purpura & pileo armelinis pellibus ſuffulto, vt tum erant ſummi Magiſtratus inſignia. Sed Martinum illuſtri prudentia inſignem non multo poſt longe clariſsimum fecere Philippus & Napus ſucceſſores, quum ille fraternæ potentiæ hæres, immodico principi tyrannoque, quàm prætori propior eſſe maluerit: hic verò bello acer paceque intolerandus & atrox, ſeſe & familiæ fortunas omnes Decumana acie victus euerterit.

ADAMI FVMANI.

Ruebat Eccelinus acer Italus
Fretus tremenda militum ferocia
Tremendus ipſe diritate barbara
Vrbem ſuperbam, maximam, perlucidum
Sydus, togatæ vt perdomaret Galliæ
Tyrannus Eccelinus ille peſsimus,
Illud Deo atque hominibus infeſtum caput,
Quotquot fuere, quotque ſunt, quótque vnquam erunt
Longe tyrannus omnium teterrimus:
Ab corde cuius exularat funditus
Fas, ius, pium, rectum, pudórque, æquum, & bonum,
Qui tenera membra paruulorum ab vbere
Matrum reuulſa, diſſecare per ſcelus
Mucrone duro, fuerat ipſe durior.
Quin (proh nefas) & mulierum prægnantium
Exenterare amabat (ô dirum nefas)
Exenterare amabat aluos impius
Horrente ſcalpro: tenibil mater verens
Lucina, iuſtis quæ vocata partubus
Nitentium audis pia lacrymoſas preces.
Quæ ſæpe ſæpiuſque repetitæ, illius
Nunquam feroces ſpiritus, nunquam feri
Duriſsimum mollire pectus quiuerunt.
Et hoc Patauí nouit alma ciuitas
Vicináque illi fertilis Uicetia
Túque vrbs frequens, vetuſta, magna, nobilis,
Verona mater vrbium pulcherrima
Nouiſti, & ante tu beata Brixia,

Tum facta ab illo vrbs omnium miſerrima.
Ruebat Eccelinus acer Italus
Qualis ſonantis vis coruſca fulminis,
Cum Turrianus ecce vir fortiſſimus
Martinus,indignatus vt ſpumans aper
Lucanus,aut Sabellus,aut Libyſs Leo
Getula pubes quem veruta perpulit
Exire notis ſaltuum receſſibus
Clamoſa pubes,& Numidicorum canum
Animoſa vis latratibus ſæuis ferit,
Cum colla & armos veſtientibus iubis
Caudæ flagello identidem graues ſibi
Villoſa terga verberans iras ciet,
Secúmque cæco murmure dubitat ferus,
Quæ prima mordens obterat venabula:
Sic ille,acerbæ vt ſeruitutis imminens
A ciuibus propelleret iugum ſuis,
Formidoloſo & ipſe cinctus agmine,
Virtute fretus exilit mirabili
Seni incitatus obuiam acerrimo,
Primáque pugna vulnerat,viuum capit,
Aſportat,inque clauſtra cæci carceris
Contrudit,vbi poſt dirus is,diris modis
Squalloréque ac pedore tetro,peſſimis
Suis ſceleribus debitas pœnas luit.
Quo peruagante tam beato nuncio
Latè per agros Italum,pérque oppida,
Paſſim puellæ virgines ductis choris
Lætæ canebant voce tinnula ſimul,
Martine Turriane,Martine inclyte,
Tu liberator vrbium,tu Patriæ
Seruator extitiſti,& omnes omnium
Laudes tuliſti:nempe noſtra tu omnibus
Nobis dediſti habenda,cum nefarios
Latronis auſus contudiſti,& omnibus
Mentem addidiſti ciuibus trepidis tuis:
Tibi & mariti coniuges,& coniuges
Debent maritos,atque vtrique liberos,
Debent parentes liberi tibi quoque,
Tibi nos pudicitiam,tibi decus,tibi
Noſtram incolumitatem,tibi iam denique
Nos noſtráque en debemus hæc tibi omnia.

SCARRA

Sarra Columna.

HOc toruoſubagreſtique vultu SARRA Columna præclarum maximè generoſi infractique animi ſpecimen prætuliſſe videri poſſet, quum Bonifacium Pontificem probè vltus, peracris iniuriæ contumeliam, vel nefario auſu vindicauit: niſi merito ſecundoque euentu patrati tanti facinoris integra laus, ſpretæ ac immaniter violatæ religionis infamia premeretur. Quid enim æquo iure vel atrocius admitti, vel ſceleſtius cogitari potuit, quàm ſacrorum principem diuinitatis opinione vniuerſis gentibus religioſiſsimè venerandum inſidioſis oppugnare armis, ſacrilega manu capere, & dira crudelitate ad mortem adigere? Nulla ſiquidem dicta factáue in pontifice quantumlibet factioſo, impotente, auaroque, diuini iuris authoritatem, & vim ſacroſanctæ poteſtatis elidunt, & eleuant. Nam vbi ſemel conſecratus, & nouo deſumpto nomine luſtratus eſt, paſtoralemque lituum præfert, ac in eius deraſo atque ſacro capite gemmatus

apex refulget, tanquam exuta humanitate, auguſtus & planè diuinus efficitur. Inuaſerat Pontificatum Bonifacius peruerſa ambitione præceps, Cæleſti no miris vſque adeò artibus infatuato deceptoque, vt vir ille ingenij captu ſimpliciſsimus, humanarumque imperitus rerum, & religioni impenſè deditus, Pontificatu ſe abdicaret, priuatę (vt aiebat) tanquam ſanctioris vitæ deſiderio, poſtquam tanti principatus ferendo oneri ſe imparem fateretur: & reſumpta cuculla ad ſyluas & ſpecus Gargani montis, ad contemplationem diuinorum operum contenderet. Itaque voto ſuo potitus Bonifacius intra pauciſsimos dies, prenſando largiendoque in vacuam ſedem irrepſit, renunciatuſque Neapoli Pontifex, Romam ſe contulit. Quum verò diadema triplicis thiaræ ſuſcepiſſet, ante omnia atroci concilio operam dedit, vt Cæleſtinus ſacro ſeceſſu eductus, in carcere Fumonię arcis necaretur. Integer enim vitæ, ac omnis ſceleris impollutus, quòd è tanto faſtigio religionis amore in eremum ſe demiſiſſet, admirantibus cunctis pij animi decretum, tantam conceptæ diuinitatis opinionem fuerat conſecutus, vt à vicinis primò, & à remotioribus demum populis inuiſeretur, & plerique ab eo vel occurſus & colloquia deuitante, delictorum expiationes, & rerum futurarum oracula depoſcerent, & iam pro ſancto gliſcente diuinitatis fama colerent. Veſtinique nonnulli primores reducendum in ſuam ſedem cenſerent, quam impudenti ambitu verſutus impoſtor pro optimo atque innocentiſsimo damnatis artibus inuaſiſſet. Emanarat enim in vulgus qua malignitate aſtutę ſimulationis, quo nefario ambitu, cum Carolo Rege & Senatoribus eſſet tranſactum, vt Cęleſtinus deceptus & proditus Pontificatu deijceretur. Per hunc modum Bonifacius acri cura & vehementi metu liberatus, vſque adeò ſuperbè ſuſtulit animum, vt quum genere illuſtris, & erecto præſtantique ingenio pollens, & diuini iuris intelligentia clarus haberetur: in adminiſtranda Republica imperioſo & factioſo principi, quàm æquo, & temperato Pontifici propior euaderet. Metui ſiquidem quàm amari, ac adorari potius quàm coli & ſuſpici malebat. His moribus Pontificatum gerens, grauem primò ſimultatem, & mox aſperrimum bellum cum Columnenſibus Romanæ nobilitatis principibus contraxit, quòd eius familię duo Cardinales Petrus atque Iacobus, Ioanne ſummo ciue geniti ſæpe in ſenatu libero Romanoque ore loquentes ab eo grauiſsimis in rebus ſententia diſſentirent, vt priuati nominis ſui decus, & totius familię clientelas tuerentur, aduerſus eum Pontificem qui Chriſtianę ęquitatis oblitus, & Guelphi generis memor, quòd ita firmando imperio expedire videretur, Gibellinorum acerbiſsimus hoſtis extitiſſet. Itaque Bonifacius dicto non audientes, ſecedenteſque in paterna oppida ad Præneſte, hoſtes iudicat: in eos anathematis tela contorquet: purpurei galeri honore ſpoliat: cæteroſque eius familiæ proceres aqua & igni interdicit, & quod ea religionis arma tanquam ab iniurioſo factioſoque Pontifice profecta, contemnerentur, conflato valido exercitu eos iuſto bello perſequitur. Cardinales maturè fuga ſe eripiunt, è duobus verò patruis Stephanus Petrarchę carminibus celebratus, in Galliam ad Philippum Regem confugit: alter hic de quo loquimur SARRA in Ardeatinis ſyluis erepta ſpe fugæ ſe occultat. Oppida autem ſeptem, Præneſteque in primis, & ſub Algido Columna expugnantur, inexorabilique Pontificis rabie flammis abſu-

muntur

muntur. Nec eadem iracundia Vrbanis Columnenſium domibus pepercit, quæ ſunt ſub Quirinali & in via Lata: ſic vt eorum etiam Turres in Foro Romano perfoſſæ deformatæque ſint. Errabat in nemore Sarra veſtigia hominum deuitans, agreſtibusq; pomis veſcebatur, quum magno caſu à prædonibus Maſsilienſium qui biremes aquandi cauſa, ad Antiate litus appulerant, interceptus eſt: catenatuſque in tranſtro ad remum adigitur, & poſt duriſsimos maritimi curſus errores Maſsiliam eſt deuectus. Is inopinato oppreſſus infortunio, tanta infracti animi patientia, indignam ærumnoſamque ſeruitutem aliquandiu pertulit, vt nomen ſuum non proderet, & ſe paſcentium bubalorum gregi à Priuernate ciue præpoſitum mentiretur: Archipiratæ ſcilicet auaritiam veritus, à quo ingenti precio Pontifici diuendi & ad ſupplicium tradi facile poſſet. Sub id quoque tempus Bonifacius Philippum Galliæ Regem profano iure inducto pontificiam exiſtimationem in adiudicandis ſacerdotijs inſolenter offendentem, & impium & Regno indignum iudicarat: concitabatque in eum Albertum Cæſarem & Germanos & Belgas: ad id rerum diſcrimen magnopere tumultuantibus Galliæ populis. Vtebatur tum Philippus Stephani Columnæ conſilio, viri prudentia authoritateque præſtantiſsimi: iamque eò ſimultas proceſſerat, vt Pontifex grauiſsimorum criminum infamia notatus, ad dicendam cauſam vocandus in concilium, exauthoranduſque Chriſtiana ſeueritate cenſeretur. Sed retundendæ ſuperbiæ expeditiorem viam monſtrantibus fatis Sarra vel exul adinuenit. Is enim quum è portu Maſsilienſi Stephanum fratrem de ſua calamitate docuiſſet, extemplo redemptus ad Regiam contenderat, initiſque cum fratre conſilijs, & cum Rege communicatis, accuratè perſuaſerat, vt ad paranda arma in Italiam mitteretur. Muſactus verò Franceſius nobilis eques Florentinus, multis fidelis induſtriæ & bellicæ virtutis experimentis Regi carus in Etruriam præcederet, molienticique arma Sarræ pecuniam qua abundè inſtructus aduenerat, opportunè ſuppeditaret. Conuenère igitur noctu in oppido Stagia quod erat ditionis Muſacti in Senenſium finibus Romanæ viæ impoſitum, depromptaque pecunia conductus eſt Nogaretus Gallus vir impiger cum ala Gallorum equitum, ex his qui ſtipendia ſub Carolo Valeſio Philippi Regis fratre in Italia meruerant. Hac expedita manu veteranis ſuis & clientibus adiuncta, nocturnis auijſque vſus itineribus Sarra ad opprimendum Bonifacium Anagniam contendit. Aeſtiuabat libenter patrio in ſolo quotannis Bonifacius, & quod ei ad voluptatem iocundiſsimum erat, in ipſa etiam paterna domò, metu vacuus tenuique ſeptus cuſtodia, & tum rumores fatali faſtu contemnens, qui nequaquam ex vano de exulibus afferebantur. Nec defuere neminem timenti, domeſtici hoſtes, qui ex compoſito perfidioſè portam aperirent. Diluculo itaque Sarra vrbem irrumpit, Galli equites ſui regis nomen ingeminant, Columnij atrocem clamorem tollunt: Cardinales cum imbelli totius aulæ comitatu repentino terrore perculſi vndique in fugam ſe proripiunt: terribilis tumultus tota vrbe excitatur: Pontificem hoſtilis turba domi obſidet, & pro Benedicto Maledictum, pro Bonifacio Malefacium appellat: & quod Cæleſtinum occiderit, truculentis

vocibus ad ſupplicium depoſcit. At ille quanquam ſupremo metu doloreque perculſus,ſeipſum tamen præſenti animo non deſerit,conſtantique vultu Pontificatus inſignia depoſcit,aurataq; in ſella irrumpentes expectat,adeoque ſe cum ſacro cultu,tum maieſtate oris venerabilem præbet,vt mirabundus Sarra vel iuſta ira turgidus,interneciuoque incenſus odio,à contactu manus abſtineret.Sed Nogaretus Gallicam effundens bilem inſultanti ſimilis, ita acerbè in eum eſt inuectus,vt ſe eum in catenis ad Lugdunenſe concilium perducturum minaretur,vt ibi arrogantię pœnas daret,qui Chriſtianiſsimum Regem ſumma iniuria laceſsiſſet.Cęterum direpta domo eum non multo poſt arctè cuſtoditum Sarra Romam perduxit: vbi intra paucos dies ex dolore animi actus in furorem, inuſitataque inflammatus rabie exceſsit è vita.Illatus autem eſt ſepulchro marmoreo ab ſe condito iuxta portam Argenteam Baſilicæ Petri.Ingens enim ei viuo omnis honoris & gloriæ cupido, & ſumptuoſa quidem fuerat ornatiſsimi ſepulchri cura: in quo mitrata eius effigies ſupra aram ſculpta marmore & teſſellato opere picta ſpectatur. Benedictus autem eius nominis Vndecimus in defuncti locum ſuffectus eſt,qui Sarram & Nogaretum tanquam deteſtandi facinoris nota conſperſos exilio mulctauit.Sed Sarra vel iterum exul nominis fama clarus,& pulcherrimi facti conſcientia felix fuit,quum multùm antequam plane ſenex apud Præneſte fato concederet, Petrum & Iacobum Cardinales Senatorio ordini reſtitutos,& Cæleſtinum grauiſsimo atque æterno Bonifacij probro inter diuos relatum viderit.Formam Sarræ in vetere tabula pictam exceptamque per manus à maioribus & religioſè cuſtoditam, Martius Columna nobis oſtendit,vt ex ea æmulante pictore,exemplum exactæ ſimilitudinis duceretur.

PARTHENII PARAVICINI.

Hos ne animos pulſi Reges ſæuæque ſecuris
Gloria & imbuti natorum ſanguine faſces,
Aeternumque decus,Brutique vltoris honores
Hunc acuère tuo tam cæcum in corde furorem?
Vt dirum vſque adeò in facinus crudeliáque orſa
Irrueres præceps?proh te non perculit horror
Attonitum?non maieſtas veneranda vel ipſis
Cœlicolis,illa & triplici redimita corona
Infula,tam fœdis tremefactum abſterruit auſis?
Si qua tamen ſcelere immani atque è crimine tanto
Surgere fama poteſt,illud te forte leuabit
Inuidia,quod non Regni veſana cupido,
Sed patriæ pietas,ad factum hoc impulit atrox,
Pro re Romana,pro libertate tuorum.

VGVC-

Vguccio Fagiolanus.

FORTVNA per ſe inconſtans & ſæpe ludibunda, in attollendo premendoque VGVCCIONE Fagiolano mirabiles ludos fecit. Is Maſſa Trebaria Togatæ Galliæ oriundus, in eo Apennini tractu qui ad Aretinas alpes extenditur, quum nobiles agreſteſque familiæ ob factiones inter ſe contenderent, apud Gibellinos per totam ferè ætatem arma tractauit, inſigni quidem cum laude, quod per cædes, incendia, vaſtationeſque pagorum, vbique violentus & maximè pugnax enituiſſet. Nam robuſto ingentique corpore firmiſsimus, validiſque ideo & prægrandibus vtens armis, ſicuti ingenio vigilanti acutoque maximè præſtabat, ita ante alios aſpera audacter aggredi, & pugnam impigrè ciere erat ſolitus: vſque adeo enim in omni diſcrimine & ferox & pertinax, vt qua-

dam in pugna ad Cæronium pagum à ſuis deſertus, & ab hoſtibus prope circunuentus, quum ſeſe fortiter reciperet, vulnerato altero crure, & colli ſa vehementer galea, in oblongo pedeſtri ſcuto quatuor tragulas, & tredecim veruta ex minoribus baliſtis infixa ad ſuos retulerit. Exinde multis facinoribus clarum Guelphiſque terribilem Tarlati Aretij principes oppugnati à Florentinis liberali ſtipendio conduxerunt, cuius ductu ſecundis aliquot prælijs hoſtes ita repreſsi ſunt, vt agro excedere cogerentur. Sub id verò tempus quo Henricus Cæſar fruſtra obſeſſa Florentia ad Bonconuentum fato ceſsit, Piſani Cæſare ciuitatis patrono defenſoreque orbati, quòd Lucenſes infeſta arma intuliſſent, neminem Vguccione gerendo bello potiorem rati, eum qui copijs præeſſet ab Aretinis impetrarunt. Eius aduentu Piſani quòd veteranum militem, & Germanorum alas adduxerat, ita ſunt confirmati, vt late ſummotis hoſtibus, non modò amiſſa paulò antè oppida reciperent, ſed expugnatis etiam aliquot caſtellis ad portas vſque Lucenſium delitias popularentur. Itaque exultans victoria Piſanus, nec ſtudio ſuo modum imponens, ne parum gratus in referenda gratia videatur, Vguccionem ex duce dominum creat, honeſto quidem merito, niſi vir immodicus ex moderato dominatu ſęuam tyrannidem inuexiſſet. Cuncta enim ſibi licere fortuniſque omnium pro libidine ſibi vtendum ratus, ante omnia Boncontem ſummæ nobilitatis patritium, nec immemorem priſtinæ libertatis, ideoque nefarijs decretis aduerſari auſum interficit, alios ſpiritu opibuſque valentes detrudit in carcerem, multoque plures exutos bonis proſcribit. Hoc terrore ciuitati illato, auctiſque viribus Lucenſes inteſtino laborantes morbo repentinus aggreditur. Gerardum Lupidium Picentem militiæ peritum, qui Lucenſibus copijs præerat, tumultuario prælio profligat, factioſorumque proditione adiutus in vrbem irrumpit, cæde, luctu, terrore, cuncta complentur, nec ſacroſanctis templorum theſauris Germanus miles parcit, pulſiſque Guelphis, Gibellini qui diu exularant, patria potiuntur. In his eminebat Caſtruccius animi magnitudine armorumque peritia, antiquis ducibus æquatus. Tanta re patrata Vguccio Lucæ princeps effectus Guelphis omnibus Florentiniſque præſertim terrori eſſe cœpit, quòd eo duce Gibellini ab Henrici morte deiecti ſpe, debilitatique viribus animos rurſus attollere viderentur. Itaque Florentini ſociorum Robertique regis auxilia in vnum cogunt. Vguccionem occupandi Piſtorij auidum & Montecatinum oppidum magno apparatu oppugnantem, collatis caſtris adoriuntur. Ille belli peritus loci & temporis occaſionem excipit, editoque memorabili prælio, victor hoſtium caſtris potitur. Eius diei cædem vſque adeo latam ſcriptores tradunt, vt Nebulam fluuium cadaueribus ſtratum longè cruento alueo decurriſſe affirment. Ea inſigni victoria Vguccio non multum lætatus eſt, nam in ea Franciſcum ex filijs natu maiorem, ſummæ ſpei iuuenem amiſit, & Luchinus Vicecomes qui Magni Matthæi patris auxilijs præerat, Caſtrucciuſque, grauiter ſauciati ſunt. Dux verò hoſtium Petrus cognomento Tempeſta, Roberti regis frater in flumine perijt, & Carolus cui Robertus erat patruus, inter cadauera repertus eſt. Hęc eſt illa infauſta Guelphis pugna, propter quam Florentiæ, Bononię, Senis, Peruſię atq; Neapoli, ex luctu

amiſſorum ciuium populus veſtem mutauit. Hac victoria ſubnixus Vguccio, vt Nerio filio Lucę principatum confirmaret, ſuſpicacis tyranni more, Caſtruccium gratia authoritateque pollentem tanquam Nerij æmulum tollere conſtituit: Ita compoſitis inſidijs eum Nerius ad cœnam vocat,& nil tale veritum comprehendit, reumque mox homicidij factum capitis pœna condemnat. Nec tamen ad tanti viri ſupplicium deſcendere audet, indignantis & frementis populi tumultum timens. Ob id accitus Vguccio, maturandę necis auidus, cum militari præſidio Lucam aduolat. Tum verò Piſani tyranno diſcedente arma corripiunt, Vguccionis familiam trucidant, domumque diripiunt, ac eo impetu vrbis portas occupant. Iam Lucam peruenerat tyrannus, & à filio maturè inſtructis menſis pranſurus diſcubuerat, quum Piſis excitari ad arma populum nunciatur. At ille nihilo ſecius tanquam primo nuncio parum credens, nihil ſe commouet,& vti erat cibi capaciſſimus, & maximè vorax, per ſingulas tempeſtiui eius conuiuij dapes vſque ad bellaria conueſci pergit, eo quidem atrocis animi decreto, vt remotis demum menſis Caſtruccium ſecuri percuti iuberet, atque inde Piſas ad ſeditioſos opprimendos properanti agmine reuerteretur. Sed quum à ſecundis mox tertijſque nuncijs increbreſcente fama, Piſis res perditas eſſe, ciuitatemque miro conſenſu rebellaſſe renunciaretur: Lucenſes ad tanti exempli nomen, pari ſtudio recuperandę libertatis, liberandique Caſtruccij ad arma concitantur. Carcerem refringunt: vinctum adhuc compedibus Caſtruccium educunt, & quod eius fato debebatur, principem ciuitatis ſalutant. Tum verò Vguccio, quanquam aliàs egregiè fortis duplici malo circumuentus animum deſpondet, & cum prętorianorum ſatellitum manu, incertus an Piſas contenderet, deſperatis rebus vrbe profugit, nec vſquam ex ea fugę deformitate prius conſtitit, quàm à Spineta Maleſpina Gibellino ad Foſſas nouas, quæ Papirianæ olim fuerunt, ſupra Macram amnem receptus eſt. Ibi labore feſſus & dolore propè exanimatus paululum ſe recreauit, atque inde quum atrociora à perſequentibus ſibi timeret, ad Canem Scaligerum Veronam eſt profectus. Ea enim tempeſtate Scaligeri domus exulum omnium inſigniumque virorum liberalis erat receptrix. Fuit apud Canem ſummo in honore Vguccio, ſpectabaturque procerus & ventricoſus ſenex tyrannico vultu ferociam retinens, tanquam admirabile inſolentis Fortunæ documentum, quum paulò antè rerum bello geſtarum fama illuſtris, ſemihorę momento geminati principatus faſtigio pręceps datus, & miſerabilis & ridendus euaſiſſet. Ad eam enim calamitatem Fortuna immitis id quoque adiecerat, vt contemptus, mordacibus dicterijs inceſſeretur: Vt tum accidit quum in conuiuio Canis de edacibus illato ſermone loqueretur, & Vguccio ſe iuuenem quaternos altiles capos, & totidem perdices, aſſos item hædi clunes, & elixum vitulæ infarctum pectus, præter ſalſamenta, rectà in cœna exedere ſolitum narraret, Petrus Nauus è conuiuio vir ſalſus: non eſt inquit, Vguccio cur hæc à te iuuene comeſta multum admiremur, poſtquam ſenex, nec planè dentibus inſtructus, duas vrbes integras vno prandio abſumpſeris. Erat enim fama Vguccionem, ſi ab inchoato prandio temperaſſet, ſatis in tempore ad ſedanda naſcentis tumultus initia Piſas regredi, & vtranque vrbem ſibi incolumem ſeruare

potuiſſe. Sub id verò tempus quo Canis comparato exercitu Patauium obſidebat, quum Vguccio dux vetus eo bello mirificam operam nauaret, ad paludes Medoaci amnis correptus morbo, Veronamque delatus, exceſsit è vita, non omnino miſer, quòd vel Vicario nomine militari imperio honeſtatus, ſplendidiſsimam funeris & ſepulchri pompam retulerit. Effigies eius equeſtris adſtante ei Caſtruccio & falconem ad aucupium leua geſtante, Piſis in ſepulchro cui Campoſancto nomen eſt, precioſis ex vero picta coloribus conſpicitur.

ANGELI PEROTII Camertis.

Quem latis humeris, quem lato pectore ſpectas,
Quem Martem dicas orę referre truci:
Ille olim emergens obſcuro ac paupere tecto
Militiæ primùm munera dura tulit:
Fortibus inde auſis Fortunáque auſpice: ſummum
Littoris Etruſci eſt vectus ad imperium.
Illum eadem geminas vrbes ditione tenentem
Præcipitem ſubitò Sors inopina dedit.
Scilicet haud quenquam dubiæ fas fidere Sorti,
Quando ea, Regna vno dátque adimitque die.

Caſtruccius Caſtracanis.

POST conuulſas, ſecordia Græcorum Cæſarum, Romani imperij opes, quum Gothorum impotentes impetus nemo tuliſſet: egregiæque artes & literæ cum Vrbe rerum domina concidiſſent, diſciplinam militarem interijſſe conſtat, qua vna coaluerat imperium & ſeſe ad omnes gentes perpetuis victorijs extenderat. Nam per mille ferme annos, quibus Italia externis gentibus ſeruiuit, multitudine potius, inconditisque viribus, quàm ingenio & ratione certabatur, quando omnia diuerſis Barbarorum irruptionibus terribili motu quaterentur. Sed ita Populi Romani fortuna demum tulit, vt bellicæ artis decus non diu modò neglectum, ſed planè ſepultum, à nouo homine tanquam ab inferis excitaretur. Is fuit Caſtruccius Caſtracanis ex Antelminella nobili familia Lucenſis ciuis, qui ex mercatoris inſtitore miles, ex milite dux inſignis factus, pertinaci virtute ad principatum contendit, nuſquam eius veſtigia vadentis ad præclarum decus fallente Fortuna. Adoleſcens cum Gerio patre & matre Puccia, ob Gibellinæ factionis nomen patria pulſus & breui apud Anconam parentibus orbatus, in Galliam vlteriorem eo animi decreto tranſiuit, vt alieno ſub cælo Fortunæ vim experiretur. Quum aliquandiu Lugduni apud negotiatorem Lucenſem ſubſediſſet, equo, veſte, viatico, honeſte adiutus in Britanniam ad Aldericum gentilem propinquum ſuum, Londini ex mercatura diuitijs affluentem, traiecit. Is iuuenem decore formæ,

morum

morum elegantia. & corporis dignitate præſtantem, non modò benignè complexus eſt, ſed eum non multò poſt Odoardo regi, paruæ pilæ luſu oblectari ſolito inſinuauit. Erat enim Caſtruccius in eo ludo vſque adeo

habilis & mirus, vt nemo iam ei ex regia aula conferretur, ac ideo regi iocundiſsimus euaderet. Sed id tòtum quod à beneuolentiſsimo rege promereri poſſe ſperabat, inopinatæ ſortis caſus eripuit. Quum enim in ludo ex altercatione, à ſuperbo quodam Regulo alapam ſuſtuliſſet, contineri non potuit, quin vel ſpectante rege contumeliam diſtricto pugione, percuſſoreque traiecto vindicaret: Eo felici euentu, vt ſtatim ſeminudus ſcapham inſiliret, & per Tameſim amnem imminentium manus effugiens, in Belgicam oram adueheretur. Ardebat tum crudele bellum inter Gallos & Flandros quibus Britanni ſe conſociarant: apud Philippum autem Galliæ regem ſecunda fama militabat Albertus Scotus nobilis Placentinus, qui ab Italia quingentorum equitum ornatiſsimam alam, & peditum veteranorum legionem adduxerat. Sub hoc Scoto Caſtruccius ordines duxit, itaq; vigilantia, conſilio, & vi corporis nomen optimi ducis promeruit, ut eo

bellô conſentientis famæ nomine eſſet clariſsimus & à Gallis ſcriptoribus poſtea celebraretur. Verùm confectis bellis, à Philippo opimis exultus muneribus rediŋt in Italiam, armis & equis optimè inſtructus, deſtinatam ſibi fato repetendæ patriæ occaſionem quærens. Euaſerat tum Piſis princeps Vguccio Fagiolanus, & cum Lucenſibus bello contendebat. Huic igitur paranti aditum Fortuna adhæſit, ab eoque poſt debellatos Lucenſes, & fractas ciuitatis opes, patriæ reſtituitur: ea tamen ſorte, vt qui virtute inter ciues princeps erat ad ſummum dignitatis gradum tacitè atque ægrè prorſus aſpiraret. Nam Vguccio Nerium filium prætoriæ poteſtatis ſimulatione dictatorem Lucæ præfecerat: vt pote qui poſt cladem ad Montecatinum Guelphis illatam, & ferox & validus Piſtorium & Volaterras, Piſis, Lucæque finitimas vrbes, occupandas animò agitaret: vt principatus in Etruria viribus potens contra Florentinos conderetur. Hoc innixus conſilio Caſtruccium confirmata authoritate & populari gratia Lucæ prępotentem, ideoque formidatum, tollere conſtituit. Verùm Fortuna (vt in Vguccione diximus) alternis ſuo more luſibus iocabunda, ita Caſtruccium è ſummo turpiſsimæ necis periculo eripuit, vt miſerum ex damnato & ſæua ſecuri propè percuſſo, ad vrbis dominatum admirabili ſorte proueheret, & diri obiter infortuniŋ grauis ictus ad Vguccionem verteretur. Suſcepto in patria dominatu atque inde vrbe Piſtorio in poteſtatem redacta, ſtatim ſe Gibellinæ factionis principem profeſſus, ideoque in omnem rerum occaſionem aduerſus Guelphos expedita arma conuertens, ita Fortunam innatæ creſcentique virtuti ſuæ, bonis & malis artibus conciliauit: vt nemo eo domi conſultior princeps, nemo dux in caſtris exactæ diſciplinę pręceptis inſtructior in Italia cenſeretur. Inierat fœdus cum Guido Tarlato, Galeacio Vicecomite, Scaligero Veronenſe, Paſſarinoque Mantuano, qui Cęſarum partes in Italia tuebantur. Contrà autem Florentini cum Romano pontifice Robertoque rege conſociatis viribus, grauiſsima bella in Inſubribus, in Liguria, in Bononienſi, & Togata Gallia gerebant. Sed cruentæ diuturnæque contentionis is exitus fuit, vt Guelphi ad Altopaſſum memorabili pugna vincerentur, victoreſque inde Caſtruccius atque Actius Vicecomes, ad Florentiæ ſtatim portas vſque, infeſta populatione percurrerent. Fuit ea clades ſi cæſorum numerum ſpectès, Montecatinenſi aliquanto minor, ſed fortiſsimarum gentium externorumque ducum captiuitate nobilior. Inuſitati enim ſpectaculi celeberrimum ab ea victoria triumphum Caſtruccius duxit, tanto rerum omnium ordine apparatuque, vt priſcorum temporum, & Romanæ ſuperbiæ felicitatem æmulatus, è tota Italia ſplendidiſsimi quique ad tantæ famæ ſpectaculum liberaliter inuitati Lucam confluerent. Inuectus eſt vrbem quadriiugo curru in Trabea laureatus, antecedebant agreſtes gregariŋque milites nudo capite nudiſque pedibus incertam libertatis ſpem præferentes: ſequebatur Carrocium hoſtilis prætoriŋ inſigne, bubalis prætextatis tractum, in quo antenna præalto in malo ſuſpenſa vexillum populi Florentini inuerſum expandens, ſuperſtante campani æris tintinabulo maximè ſonoro: ſed cui ad ignominiam victores, vt mutum eſſet, ferream linguam detraxerant. Exinde verò Guelpharum partium vexilla Draco ſcilicet aquilæ vnguibus conſtrictus, liliumque

umque ingens puniceum, aureaque item lilia cianeo in campo, & rubentia Roberti regis raſtrella inuerſis haſtis ſolum verrentia trahebantur. Succedebant ductores ordinum hoſtilium, præfectique equitum; ſed hi ſine calcaribus, illi ſine gladijs diſcincti. His coniunctum erat nobile militarium equorum agmen, armigeris pueris criſtatas caſsides, verſicoloreſque lacinias captorum aut occiſorum hoſtium geſtantibus. Sed ante alios tres grauiſsimi viri Florentinorum Legati & ſecundum eos traducti duces ſupraque cæteros maximè conſpicui Gulielmus Narſeius Gallorum, Vrlimbaca Sueuus Germanorum, atque ipſe demum cum adoleſcente filio Raimondus Cardonius imperator captiuam Hiſpanorum procerum turmam calamitatis conſortem trahens, ita pompam triſti aſpectu, & ſuis inſignibus nobilitabant; vt multis ex eo præcipitis Fortunæ ludo lachrymæ manarent. Dum eo modo Caſtruccius virtutis & gloriæ ſuæ meritum fructum ferret, Florentini ſocijque eorum Pontifex & Robertus, nihil vel à tanta clade demiſsis animis vel attritis opibus, bellum priore vehementius repararunt, vſque adeò ardenti vel inſano Florentinorum ſtudio, vt pro tuenda libertate externum ſibi dominum Roberti regis filium recipere minimè recuſarint. Huius aduentus quòd ampliſsimum equitatum in Etruriam adduxerat, ita afflictas ſpes Florentiæ erexit, Gibellinosque conterruit, vt Caſtruccio & Galeacio Inſubrum principe præcipuis authoribus, Ludouicus Bauarus Cæſar deſignatus in Italiam accerſeretur: qui inſigni authoritate potentiaque partium opes confirmaret. Sed vir rapaci feroque ingenio nullo pudore inita conſilia præuertens, vbi peramplis excultus muneribus Mediolani ferreo diademate coronatus eſt; ex defenſore patronoque crudelis oppugnator, & truculentus hoſtis euaſit; quum Galeacium fratresque eius tantæ dignitatis principes, & nihil tale meritos, in carcerem detruderet. Inde verò expilata ciuitate, quam liberam reliquiſſe videri volebat, Lucam profectus Piſanos obſedit, quòd portas ingreſſuro clauſiſſent, & ab vrbe auari ſæuique hominis peſtem auerterent. Sed Piſanæ conſternationis is exitus fuit, vt Caſtruccio copias, pecuniam, commeatus ad id bellum conferente, & diuerſis caſtris citra Auſerim amnem poſitis, Piſani multis exuti oppidis Cæſari portas aperirent, & prægrandi pecunia mulctarentur. Ab hoc inſigni ſtudio apprimeque forti & fideli opera Caſtruccius à Cæſare Lucenſium & Lunenſium dux eſt appellatus; prætulitque demum decora inſignia & ornamenta nouæ dignitatis, atque inde Piſanos recenti factionum æſtu iactatos, nec idem in Republica ſentientes varijs occultæ largitionis artificijs aggreſſus, ita eorum decuriones circumegit, vt fauente Cæſare nec abnuente populo ciuitatis princeps ſalutaretur. Ludouico autem Romam contendenti, ad id ſolenne officium ſuſcipiendi diadematis inuitatus, cum delecto equitatu & ſagittariorum cohortibus comes fuit. Eo autem in vrbem nonis Ianuarijs recepto, inſigniq; demum ſtudio Sarræ Columnæ, Iacobiq; Sabelli ad Vaticani templum coronato, creatus eſt Pſeudopontifex Petrus Corbarius, vt Diadema Romani imperij ſaluis auſpicijs traditum atq; ſuſceptum videri poſſet. Id enim vnum Cæſar contendebat, vt Ioannis legitimi Pontificis autho-

ritas,tanquam omni iure exiſtimationeq́; ſpoliati, in vrbe aboleretur, imperatóq; & exacto vndiq; auro aduerſus Robertum regem Guelphorum tuentem partes, graue bellum pararet. His comparandis rebus intentum Gibellini proceres Sabellus, & Sarra, ipſeque ante alios Caſtruccius vehementer orabant,vt Vicecomites Regulos importunè principatu fortuniſq́; deiectos cuſtodia educere vellet, neq; diutius Guelphos eorum calamitate lætari pateretur. Verùm Cæſar dum in explicando conſilio,vti rerum imperitis plerunq; accidit, & durus & pertinax,neq; id concedit,neq; omnino negat; vt inanis conſtantiæ nomen paret, amicorum omnium animos grauiter offendit. Interea Caſtruccium tot accumulatis honoribus clarum & cuncta prope apud Cæſarem præſtanti ingenio adminiſtrantem, atrox ab Etruria nuncius magnopere perturbauit.Is mari delatus afferebat Piſtorium Guelphorum proditione in Florẽtinorum poteſtatem deueniſſe; deletum fuiſſe præſidium,ſed adoleſcentes filios magno auſu euaſiſſe incolumes,quum à prçſidio acerrimè repugnanti,vſq; ad lucem nocturno prælio certaretur. Itaq; ſubiratus Cæſari qui maiore Guelphorum quàm Gibellinorum emolumento in Italiam veniſſet, commeatu vix impetrato Piſas per Aureliam viam magnis itineribus contendit; tanta celeritate, vt Vmbrone fluuio fortè à pluuia prætumido tranſitũ morante,dum male fidum alueum properè tentaret, penè mergeretur, & cum paucißimis equitibus inexpectatus portas intraret.Ea celeritate Piſanos quòd eſſent ambigua voluntate repentè oppreſſos,& præſentis principis vim,& ſubſequentis præſidij robora timentes in fide continuit,confirmatoq́; dominatu,ac imperata pecunia,quantas potuit copias, accitis vndique auxilijs coegit,& ad obſidendum Piſtorium eſt profectus. Florentini Simonem Toſam militaris induſtriæ ciuem,præſidio vrbiq́; præfecerant,nouas munitiones veteribus adiecerant,ſingulariq́; diligentia ædificatis ligneis propugnaculis, murum omni telorum genere compleuerant.At Caſtruccius priuſquam ſuccidi frumenta poſſent, incluſos obſidere conſtituit, quòd non magnam commeatus copiam vix per duos menſes ſuffecturam intus paratam eſſe didicerat. Itaq; inuſitata eo ſeculo belli ratione, duplici vallo dupliciq́; foſſa vrbem circumuallare pergit,vt omnẽ vel erumpendi vel importandi commeatus hoſti ſpem præcideret. Erexerat in vtraq; munitione ligneas turres maioribus baliſtis & catapultis inſtructas; ſuburbani agri arbores ſucciderat, vt aduentantibus Florentinis ad opem ferendam inacceſſa pediti atq; equiti munimenta obijcerentur. Venerat Mediolano Galeacius Vicecomes,à Cæſare poſt Caſtruccij diſceſſum certa cõditione carcere emiſſus.Is ingentium prçliorum victor peritißimi ducis nomen aſſecutus amicißimo principi,& præclaro ſuæ libertatis authori eo bello operam præſtabat, quũ interiores munitiones defendendas ſuſcepiſſet,Caſtruccius in exterioribus verſabatur. Nam fama erat Florentinos ad ſoluendam obſidionem aduentare, ingenti coacto exercitu ex Pontificijs copijs,quę è Bononia ſubmittente Legato in Etruriam deſcenderant,cæteriſq́; fœderatis ciuitatibus quæ publicæ Guelphorum cauſæ nunquam anteà defuiſſent. Præerat omnibus Philippus Sanguinettus Gallus, cuius opera Piſtorium noctu captum fuerat. Cenſebantur autem ſub eius ſignis ad tria millia galeatorum equitum, & ad

triginta

triginta millia peditum. Sed Philippo in conſpectum ſe dante, nec tamen ſubire aggeres auſo, Caſtruccius nihil ſe commouit, & per Galeacium erumpentes hoſtes multis illatis vulneribus retro in vrbem compulit. Itaque Philippus tantos aggeres, tantique artificij, & nouæ diſciplinę munitiones admiratus, fruſtra ad pugnam Caſtruccium magnis tubarum clangoribus compellans, alio quàm ſtatuerat ſuſcepto conſilio, caſtra inde mouit in Piſanum & Lucenſem agrum populabundus ire pergens, vt hoſtis rerum ſuarum calamitate & villarum incendijs permotus, incepto abſcedere, ſua tueri, & viribus inferior prœlio decertare cogeretur. Sed ille tot detrimenta, quanquam ſuis luctuoſa contemnēs, in obſidione conſtantiſsimè permanſit. Nec multo pòſt Simon Toſa deſperatis auxilijs, vti erat ad extremā commeatus inopiam redactus, ea conditione poſt tres menſes deditionem fecit; vt cum præſidio incolumis emitteretur: magna quidē cum ignominia tanti exercitus, & ſingulari Caſtruccij gloria, qui eo bello priſcorum Romanorum magnitudinem, & bellicę rationis ingenia diligenter æmulatus, tantarum virium impetū eluſiſſet. Sed quum ſupremo inuſitatę virtutis opere edito, ac ob id incredibili affectus lętitia, ad triumphū Lucam reuerteretur, peſtilens eum inuaſit morbus, & paucisſimis diebus eripuit, pari fato præeunte Galeacio, qui eadem autumnalis cœli inclementia correptus, ad Piſciam oppidum è vita migrarat. Italorum enim omnium duo maximi duces, ætate, forma & magnitudine animi pares, ita corpora atque animos in hiſdem caſtris longo & pertinaci labore defatigarant, vt in magnis Auguſti menſis feruoribus, cuncta ad accerſendam valetudinē incommoda perpeſsi, victoriæ decus ante ſalutem poſuiſſe cenſerentur. Moriens Henricum filium teſtamento imperij reliquit hæredem, quod nequaquā paternis artibus poſtea tutatus eſt. Pater enim admirabili naturę munere ferreum corpus, inuictum animum, expeditamq; præſentis ingenij vim, & certum infinitæ prudentiæ robur, ad condendum principatum attulerat. Quarum virtutum imbecillus adoleſcens vertente ſe Fortuna æmulus eſſe non potuit. Pater quoq; (quod difficillimum fuit) vitia inſolentis auaritiæ & efferæ crudelitatis, aut congenita tyrannis, aut neceſsitate inducta, vſq; adeò liberalitate, magnificentia operum, eloquētia, & multa religionis ſimulatione temperabat, vt optimo principi quàm impotenti domino propior atq; ſimilior haberetur. Caſtruccij effigies (vt in Vguccione diximus) Piſis elegantiſsimè picta conſpicitur. cui ſimilem ex candido marmore nobis oſtēdit Nicolaus Tegrimius Lucenſis patritius, à quo Caſtruccij vita Latinè atq; integerrimè ſcripta, ac impreſſa extat; vt hinc quoq; liuorem & petulantiam Nicolai Machiauelli magnopere deteſtemur; qui dum commentitiam Caſtruccij tanquam patriæ ſuę hoſtis, extra rerum fidem impudenti libidine vitam deſcriberet; reliquæ quoque hiſtoriæ dignitatem improbè defœdauit.

GABRIELIS FAERNI CREMONENSIS.

Qui iam obſoletam bellicæ artis gloriam
Caſtruccius Lucenſium dux, Italis
Reſtituit, & pro factione Cæſarum
Etruriam quatefecit armorum ſono:
Nunc hic quieſcit paruus è tanto duce
Puluis, cinisque, & nudula vmbra mortui.

Canis Scaliger.

INTER Scaligeros Veronæ dominos, qui fuere oriundi è Vindelicia CANIS ſuperior bellica virtute clariſsimus conſtanti merito Grandis cognomen tulit; non à proceri quidem corporis ſtatura, quæ vix in eo erat mediocris, ſed a magnitudine inuicti liberaliſque animi, & perpetuò illuſtris vitæ ſplendore, quo vel opulentiſsimos eius ætatis principes anteceſsit. Canis autem nomine non latratu inſigne animal, ſed Tartarorum lingua Imperator exprimitur. Ea ſiquidem tempeſtate Sacro bello ſpectatæ virtutis proceres Barbarorum captorum, aut ab ſe occiſorum nomina ad teſtimonium honeſtiſsimę laudis deſumebant; quippe qui Gothifredum Bolionium, aut maximos poſtea Europę Reges æmulatione gloriæ in Syriam transfretantes ſecuti ſunt, nullum omnino opimius & ſpecioſius trophæum referri domum poſſe arbitrabantur, quàm vt impiorum hoſtium nomina, ad perenne decus familȷs ſuis insererēt; ſicuti in Vi-

 cecomitum

cecomitum & Turrianorum domo vſurpatum videmus, quum ſæpius Sulthani, Muſtæ, Caſſoni, Amurathis, & in fœminis quoque Antiochiæ nomina repetantur. Canis acceptum ab Alberto patre dominatum, tanta animi moderatione, iuſtitia, humanitate, tantoque exactæ diſciplinæ ordine, cùm domi, tum militiæ exercuit; vt gratia, authoritate, clientelis & apparatu armorum pollens; ſuo prorſus nomine & maiore imperio dignus haberetur; vtpote qui admirabili iuditio clementiam & ſeueritatem procul ab inuidia atque odio commiſcere, ſine fuco pietatem colere, comitatem ſine dedecore, ſine faſtu dignitatem tueri conſueſſet. Eum enim recti conſtantiſque animi habitum ad expeditam commutationem vti oporteret, ita paratam & habilem præferebat, vt domi remiſſo ad lenitatem ingenio ſemper placatus, in caſtris autem elato, feroci, acerbo in puniendis præſertim militum delictis, inexorabilis & ferè ſæuus euaderet. Quibus inſtitutis & moribus, neque domi coniurationes inteſtinaque mala, neque in caſtris ſeditiones militum, aut aduerſos nomini ſuo rumores ſenſit. Sæpiſsimè prælio victor, ſemel tantum aduerſæ pugnæ euentum expertus eſt; quum graui & diuturna obſidione Patauinos premeret; & inſegnem eius ſtationem Illyrij & Norici equites, qui Patauinis auxilio venerāt, ſubita eruptione facta, oppreſsis & fugatis cuſtodibus in caſtra penetraſſent. In ea rerum perturbatione Canis acerrimè reſiſtens atque dimicans, vulneratus & equo deturbatus, maximum vitæ adijt diſcrimen; ſic vt eum prætorianæ turmæ magna vi depulſis hoſtibus vix ſeruarent. Tanto accepto incommodo cuſtodiæ cohortem, quæ irruente hoſte trepidè locum deſeruerat, exutam armis ignominiaque notatam præfecto capitali pœna damnato, integram dimiſit. Nec multo poſt renouato bello Patauini magnis affecti detrimentis, pertinaciſsimeque machinis oppugnati, ad clementiæ famam victori ſe dediderunt. Tanta vrbe in poteſtatem redacta, & Vicentinis ditioni ſuæ adiectis, ad opulentius & maius imperium aſpirans; in ſpem venit occupandæ Brixiæ, quòd ea vrbs cruentis factionibus laboraret; potiundique indè Mediolanenſis imperij, quum Ludouicus Bauarus Cęſar, tum fortè Galeacium Vicecomitem nihil tale veritum cuſtodiæ tradidiſſet. Erat enim Cęſar auri cupidiſsimus, ideoque paratus ad omne venalis ingenij facinus obeundum. Hunc Canis, officij atque honoris cauſa Mediolani ferrei diadematis inſignia ſuſcipientem, cum nobiliſsima ala equitum fuerat comitatus, conſiliariosque eius opulentis muneribus & pręſenti pecunia ſibi conciliarat. Sed vtrobique conatus ſucceſſu caruit; Cæſare ſcilicet in Etruriam profecto, & Brixianis proſpero ad Benacum nauali & terreſtri prœlio, libertatem ſuam egregiè tuentibus. Mutato itaque conſilio Canis ad expugnandum Taruiſium ſe conuertit, cupiditate proferendi imperij Actiolinum æmulatus; niſi diuerſiſsima progreſſus via pro immanitate atque perfidia, pietatem & fidem; pro ſæuitia lenitatem; ac in omni re cùm publica, tum priuata, honeſtiſsimi decoris nomen pro turpiſsima & execrabili fama tot ſcelerum oſtendiſſet. At Taruiſini aſperrimo fatigati bello quum auxilia deſperarent, affectę eneruatæque libertati, quam difficillimè tueri poterant, potentem armis & conſilio clementięque laude illuſtrem dominum prætulerunt. Sed Canis victor acceſsione opportunæ vrbis diu lætari non po-

tuit;concepto enim ſupremo morbo, quòd armatus & æſtuans ex frigidiſſimo fonte auidius bibiſſet, Iulio menſe non planè ſenex exceſsit è vita, celebrantéq; funus toto exercitu è Taruiſio Veronam delatus eſt, quem poſtmodum Maſtinus fratris filius ac imperij hęres, marmoreo ſepulchro quod viſitur honeſtauit. Regiam Canis cunctis hoſpitibus qui ingenio valerent, hiſque præſertim qui domo pulſi ab infeſta Fortuna iactarentur, liberale atque illuſtre domicilium fuiſſe ſcriptores tradunt:& ante alios Gazadius è Regiolepidi, qui vti erat eius familiaris adeò diſtinctè totius hoſpitalis diſciplinæ rationes, diuerſorumque cœnaculorum & cubilium ſumptus inſtitutaque ornamenta deſcripſit, vt peculiarem diſpenſatorum cultum, & variorum miniſtrorum officia, tituloſque ſingulis ianuis pręſcriptos, & argumenta vtriuſque Fortunæ, auleis & picturis expreſſa perſequeretur. Diuerſæ ſiquidem ædium partes conditione diſpari oblatos hoſpites ſic accipiebant, vt magnanimos & victores triumphis; exules bonæ ſpei; profugos ſecuræ confidentiæ; Poetas muſarum vmbraculis; præcellentes artifices Mercurio; ſacratos verò concionatores terreſtri Paradiſo aſsignaret. Hæc autem tanta diligentia, iocunditate, nitoreque adminiſtrabantur; vt cuncta aptiſsimè ad genium hoſpitum reſponderent. Nam præter Muſicos concentus, feſtiui etiam ſanniones, & plani, & non inſulſi moriones, alterna varietate cœnacula circuibant. Ipſe quoque interdum quos committere volebat, graui iocundoque delectu menſæ ſuæ adhibere erat ſolitus, in queis ſæpius erat Danthes exul, eruditi quidem, ſed nimis aculeati ſermonis libertate admirabilis potius quàm iocundus, & Vguccio Fagiolanus ex tanta principatus fortuna deiectus, quem ſummò in honore habebat; quanquam ingentis onerariæ nauis fluctibus in litus eiectæ admirandum cadauer præ ſe ferret. Nihil enim Canis in hac vita nobilius atque beatius eſſe prædicabat, quàm inuicto animo ſuæ pariter atque alienæ fortunæ obuiam ire, perpetuiſque beneficentiæ & liberalitatis operibus, inſitæ virtutis famam extendiſſe. Eius imaginem in tabula egregiè pictam, Achillinus Bononienſis rerum antiquarum ſtudioſus, viris elegantibus oſtendit.

ADAMI FVMANI.

Scaliger, an ne tua iſthæc Canis inclyte imago eſt?
O cari capitis, cara mihi effigies.
Illéne tu profugis quondam qui vatibus vnus
Portus eras, arx, ſpes, præſidium, columen?
Gaude Heros rediuiue, heros bellique, domique
Illuſtris, iuncto viribus ingenio.
Ecce tibi vt veteres Iouius renouauit honores,
En te vt honoratis iunxit imaginibus,
Macte tuum terſa nitidum rubigine nomen
Factum, iam poterit nulla abolere dies.

P. AV-

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI IN SECVNDVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM

PRAEFATIO

Ad COSMVM MEDICEM Florent. Ducem.

SECVNDVS hic liber Elogiorum meorum nomini tuo dicatus Magnanime COSME, *vt inſtituti ordinis ſeries poſtulabat, rectè & appoſitè initium cepit à Roberto Neapolitano rege. Eius namque optimi Regis memoria grata multis, tibi verò præcipuè iocundiſſima eſſe debet. Nam amore quodam mirifico, & partium ſtudio incredibili Florentino nomini coniunctiſſimus fuit; vtpote qui ciuitatem aduerſus imminentes tyrannos inuictis armis defenderit, pulcherrimisque belli & pacis artibus exornarit; tanta gratiſſimi populi propenſione, vt abdicato libertatis nomine, ei & Carolo filio dominatum Etruriæ deferret; quoniam ea clementia, moderatione, atque iuſtitia ſummi imperij poteſtate vſurus exiſtimabatur, vt minimè diſpuderet, eum in libera patria dominum appellare venerarique; ſub quo vera libertas reiecto inani titulo, ad tranquillitatem atque opulentiam ciuium pararetur. Hæc eadem benigni & longè æquiſſimi principatus iura, in te hodie ciues agnoſcunt; eóque præclarius atque felicius, quòd pro externæ ſtirpis Rege, te eundem & perhumanum ciuem, & ſanctiſſimum principem intuentur. Sed hunc profectò Regem, quem diſſimulanter æmularis, ita omnibus numeris abſolutè refers & effingis, vt auguſtius etiam exuperes: quando id totum optimarum literarum atque artium decus, quod in eo Rege præclarum ſpectabatur, tot editis eruditæ liberalitatis monumentis, ad vberiorem laudem complectaris. Vale.*

ELOGIORVM LIBER SECVNDVS.

Robertus Neap. rex.

IN ROBERTO Neapolitano Rege bellici ſpiritus indefeſſa vis, quæ in Carolo auo ſumma fuiſſe traditur, plurimùm enituit. Sed Carolum inimicorum cædibus gaudentem, ſæpeque ſæuum & inexorabilem, moderatione, clementia, lenitateque animi, Robertus omnino ſuperauit; quum ille enormi rubenteque naſo terribilis, bello captis vel ſupplicibus nunquam parcere didiciſſet, eſſetque adeò in exercenda crudelitate inhumanus & peruicax, vt non modò Manfredo regi ad Beneuentum acie interfecto, ſupremum funeris & ſepulchri honorem, tanquam Pontificis hoſti denegarit; ſed Conradinum duorum imperatorum

rum ſanguine progenitum, dum is regnum, quod ſuum iure putat, armis repetit; ex aduerſa pugna captum, cum regulo Auſtriæ, in foro ſecuri percuſſerit. Patrem quoque Carolum Robertus pari virtutum temperamento, cum magnitudine animi, tum munificentia & ſplendore vitæ anteceſſit; quando & eum continentia, grauitate, & regij cultus ornatu, maieſtateque oris ſupergrederetur. Pater enim per omnem ætatem intemperanter mulieroſus, corpore deformi diſtortoque, cultu adeò breui ſubductoque vti ſolebat, vt vix pudenda natesque contegeret, indeque ſpectantibus moueret riſum; quum alioqui magnis virtutibus eſſet admirabilis. Cæterùm Robertus auo patreque illuſtrior extitit, cum nobilitate ingenij, ſtudio literarum, ſingularique memoria; tum incomparabili Chriſtianæ pietatis præconio: in hoc Ludouicum Galliæ regem maiorem patruum æmulatus, qui in Africa in obſidione Tuneti quum morbo abſumptus interiiſſet, inter diuos referri ſpectatæ ſanctitatis ergò promeruit. Hoc certè de Roberto dici poteſt, neminem ex his qui antea Neapoli regnarint, aut poſtea per ducentos annos regnauerunt, maiora præclarioráue exactæ religionis monumenta reliquiſſe. Non petebat enim ex templis magnificè ab ſe conditis inanem famam, ſed Chriſtianæ virtutis exempla imitanda poſteris relinquebat; quanquam ex publicis operibus quæ ciuitatis commoditatem decusque reſpicerent, laudem non reſpueret. Vtpote qui munimenta mœnium & turres educere; curare portum, molemque eius proferre; inſtaurare aquæ ductus; annonæ liberaliter ſtudere; tollere latrocinia; & iuſtiſsimi atque ſanctiſsimi regis munia obire eſſet ſolitus. Benigni namque amantisque patriæ, quàm pecunioſi, populoque prægrauis, & imperioſi regis nomen malebat. Nec enim laudem aut gratiam alicunde expectandam arbitrabatur, niſi in ea pietatis atque iuſtitiæ ſtudium emineret. Geſsit perpetuò bellum aduerſus Gibellinos, quum authoritatem Romani Pontificis contra infeſtos Cæſares tueretur, Florentinorumque libertatem enixè defenderet. Ab hoc ſuſcepto ſtudio dum in Etruria proſtratas Guelphorum opes erigere conaretur, cruento Montecatinenſi prælio Petrum fratrem, duoſque item fratrum filios ſummæ ſpei iuuenes amiſit. In Gallia porrò Ciſalpina quum Vicecomites Mediolani principes validis vrgeret armis, duplex inſigne vulnus accepit; alterum ad Alexandriam, vbi Vgo Baucius equitum magiſter fuſus atque interfectus eſt; alterum ad Abduam non longè à Mediolano, vbi fractis aduerſa acie partium copijs, vexilla regia ducesque cum magno numero inſignium equitum in poteſtatem Galeacij victoris deuenerunt. In Liguria verò Genuam acerrimè defendit, quam Marcus Vicecomes obſidendo atque oppugnando propè ad rerum deſperationem adduxerat. Eo enim bello quum hoſtis mœnia perfregiſſet, vnus ante alios Robertus egregiè dimicans, ita locum tutatus eſt, vt magno ſuo periculo & multa cum cæde hoſtes repulerit. Ludouicum verò Bauarum Cæſarem, qui Nicolaum Pſeudopontificem in Iohannis contumeliam Romæ creauerat, terrore præmiſsi ab Aquila exercitus & vrbi per Latium admoti, Roma excedere coegit. His rebus geſtis, Iohannem Pontificem apud Auinionem adijt; initisque fœderibus, tantam conſecutus eſt nominis authoritatem, vt Florentini ab eo

Carolum filium in dominum poſtularent, & acciperent. Ea enim tempeſtate Florentini acerrimi hoſtis Caſtruccij armis vexabantur. Itaque Carolus optima ſtipendia accepit, ſuſcepitque liberæ ciuitatis dominatum; tanto Guelphorum ſtudio, vt omnes magiſtratus ærarijque opes, cunctæque copiæ ad eius authoritatem decreto publico conferrentur. Sed iuuenis eo inito principatu, nihil quidem memorabile in Etruria geſsit. Illud tantùm cum magna nominis ſui inuidia admiſit, quòd Ciccum Aſculanum acutiſsimum philoſophum, eundemque Etruſco carmine Empedoclis æmulum; quum magicæ artis peritia famoſus, coniuratione cucullatorum hæreſeos accuſaretur, damnari, & in foro comburi iuſſerit. Exinde regreſſus Neapolim morbo ſurreptus Robertum patrem orbitatis dolore perculſum perpetuis in lacrymis reliquit. Quanquam is mira animi firmitate vnici filij caſum ferret, conſolatus ſeipſum numeroſa nepotum ſobole, & optimarum literarum præſidijs; in quibus tantus euaſit, vt ſibi literas regni poſſeſsione cariores eſſe prædicaret. Fauebat ardentiſsimè optimorum ſtudiorum profeſſoribus, oblectabaturque amœnioribus Muſis, adeò liberaliter, vt Franciſcum Petrarcham multis ab ſe ornatum muneribus, quòd Africam nobile (vt ætas illa ferebat) poema, regio iudicio ſubiecíſſet; laurea ornare cupiuerit, quam ille poſtea Romæ in Capitolio accipere maluit. Obijt Robertus planè ſenex, quum regnaſſet annos XXXIII. Viſitur eius ſepulchrum cum effigie marmorea in templo Diuæ Claræ ab ſe dicato, cum hoc titulo: *Aſpice Robertum multa virtute refertum.*

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Adſitis teneræ Parthenopes decus
Syrenes, ſacer & Pieridum chorus,
Et Tuſcæ Charites, &
Flaui numina Tybridis.
Dum Regem tunica tectum adamantina
Robertum canimus, Cæſaris impij
Pellentem agmina, vt alto
Nimbos exiliens Notus.
Ille ille horriſono barbarus impetu
Terrarum dominam hanc & ſuperûm domum
Ferro perdere, & igni
Tentabat (facinus ferum)
At illum impauido Rex pius agmine
Siſtens indomitæ frena licentiæ
Iniecit, trepidam vrbem, &
Seruans purpureos patres.
Quin & præcipiti plenum opus aleæ
Ciuileſque acies, ſciſſáque Hetruria
Sedans pectora, dictus
Dux eſt, & Patriæ pater.
Vnde bis pro meritis impatiens iugi

Quæque

Quæque alte innumeris iura dat vrbibus
Gens Etruſca, ſecures
Nato, atque imperium dedit.
Salue ô bellipotens, progenies Deûm
Templa immania qui marmoribus ſacris
Condis thuricrema, alti
Aequent quæ iuga Caucaſi.
Tu Pindi auricomum è vertice Apollinem
Sebethi irrigua ad murmura vitrei
Ducis Parthenope alma vt
Diſcat Pierium melos.
Cùm vatem cythara nobilem eburnea
Petrarcham, thalamo ſuſcipis aureo,
Quem mox Delphica laurus
Cinxit Romuleo in foro.
Hæc illi, auſpice te, munera contulit
Roma altrix ſtudiorum, & Latium ferox
Vnde Arnus vaga claro
Lambit ſydera vertice.

CVM hoc Roberto rege, Vicecomites Mediolani principes continenter bella geſſerunt, quum ij pro Gibellinæ factionis dignitate, ille de Guelphorum ſalute atque potentia dimicarent. Horum itaque principum veras imagines ſuo ordine libuit collocare, vt tot formarum varietas ſub vnum aſpectum expoſita, iucundiorem ſpectantibus afferat voluptatem. Nullis alijs ex ipſa temporum ſerie permiſtis, ſcilicet vt æſtimatione ingeniorum, rerumq́ue à ſingulis geſtarum quid Phyſiognomus ex lineamentis indicet atque promittat, viri elegantes ex tanta vultuum diuerſitate coniectando deprehendant. Ob id verò imagines breuiſsimis elogijs demonſtrabuntur: quoniam ſingulorum vitæ peculiari volumine iam pridem à nobis perſcriptæ editæque ſunt. Ab Othone, ſiquidem qui huius imperij fundamenta iecit, vſque ad Philippum, in quo familiæ legitima progenies defecit, enarratis rebus geſtis expreſſisq́ue moribus, nihil interciſo temporum tractu, accuratè deſcendimus.

Otho Archiepiſcopus.

HIC vir præalto ingenio & incredibili conſtantia ad nullas aduerſæ infeſtæque fortunæ contumelias infracti animi vigorem vnquam dimiſit; quum inimicorum atque hoſtium inſolentiam longa patientia ſuperaret; ſæpeq́ue bello victus, & diu exul & inops, vna indomiti animi magnitudine ſpes ſuas vel maximè proſtratas erigeret. Poſt ſummas autem ærumnas victoriæ compos factus felix videri potuit, quum

aduerſarum partium duces bello captos in poteſtatem redegerit; & condito atque egregiè confirmato in nobiliſsima ciuitate principatu, Matthæum ab inſigni virtute Magni cognomen meritum, numeroſa milita-

rium iuuenum prole florentem, ſucceſſorem reliquerit. Viſitur eius imago ſumptuosè depicta in magno conclaui Anglerianæ arcis, vbi Decumana victoria de Turrianis parta, picturis adhuc incorruptis expreſſa hodie ſpectatur.

IANI VITALIS.

Magnanimi Heroes Latij armipotentis Othonem
Illuſtre ſydus Inſubrum
Accipite inter vos criſtiſque comantibus vmbret
Auguſta caſsis tempora,
Et dextram diuis operatam armate ſuperbi
Enſis corruſco fulmine.

Fortibus

Fortibus vt Fabijs mixtus, magniſque Camillis
Stet inter alta ſydera.
Ille quidem ſummis decorauit honoribus orbem
Dux fortium fortiſsimus.

Matthæus Magnus.

MATTHAEVS cognomento Magnus, ſummam ingenij grauitatem, indomitum præſtantis animi vigorem, & prudentiam in explicandis cum ciuilium tum bellicarum rerum difficultatibus incomparabilem prætulit, per omnem ætatem Othonis maioris patrui virtutes æmulatus. Hic multò plura conſilio quàm vi aut armis feliciter geſſit. Sed qui inuictus erat aduerſus omnes auaritiæ & voluptatis morbos, vni inuidiæ vir fortiſsimus ita ſuccubuit, vt occultorum inimicorum dolos & propinquorum inſidias non effugerit. Eiectus enim patria & principatu ad Benacum lacum egeſtate quidem miſer, ſed rediuiua ſpe & rectè factorum conſcientia beatus, expectauit Henrici Cæſaris aduentum, à quo reductus in patriam, eiectis Turrianis, dolo an caſu incertum, priſtinam principatus atque potentiæ fortunam recuperauit. Cæterùm prolatis imperij finibus, partoque ſpectata virtute Magni cognomento, in extremo vitæ actu ſenex, oppreſſus ingenti cura atque periculo, eiurauit imperium, idque liberorum virtuti regendum reliquit. Ingruebant enim tum arma Roberti Regis, Iohanniſque Pontificis maximè metuenda. Inde ſeceſsit in ſuburbanum dolore contumeliæ, quòd eum Pontifex ſacris interdixiſſet, quum alioqui Chriſtianæ pietatis obſeruantiſsimus haberetur. Deceſsit ibi integris ſenſibus, claudentibus illi oculis quinque liberis, quod migranti è vita incomparabili ſolatio fuit. Caruit tamen honore funeris & ſepulchri; quia nefas eſſet damnatum à Pontifice palàm ſacrato in loco tumulare. Eius effigies Modoetiæ in templo maximo ſpectatur, habitu porrigentis templi imaginem, quod Diuo Ioanni Baptiſtæ vouerat.

IANI VITALIS.

Tu iure optaris fortiſsime viuere felix
Noſtris venenis pharmacum,
Cur Matthæe negant te fata ingrata renaſci
Coruſcus enſis Inſubrum?
Conſilijs fudiſti hoſtes victórque ſedendo
Finiſti dura prælia.
Te Mediolani turres te mœnia macte
Virtute, te Reſpublica
Cum deſiderio memorant, qui ferrea fuluo
Mutaris auro ſecula,

Fortunæ cedens mox tempeſtatibus atris
Grauis ſenectæ pondere.
Imperium natis liquiſti, atque otia nactus

Et Tempe amœna fontibus;
Scipiadæ longos ſuperaſti inuictus honores,
Syllanam & abſtinentiam
Ergo te meritò Magni cognomen adeptum
Magnus celebrat Iouius.

Galeacius

Galeacius Primus.

GALEACIVS Magni Matthæi filius hoc roſeo & coruſco ore ſpectabilis, ſtaturæ dignitate, illuſtri facundia, liberaliq; vitæ ſplendore, ſuæ ætatis principum famam obſcurauit; militarique laude haud vſque adeò floruit, vt poſt egregias victorias, profligatis ſæpe hoſtibus, dux bello ſtrenuus & fortunatus haberetur. Ab hoc Placentiam, Cremonam atque Vercellas paterno regno adiectas conſtat. Quum verò Roberti regis, atque Pontificis & Florentinorum copias, captis eorum ducibus & ſignis ad Abduam, deleuiſſet; magno conſilio ita victoriæ modum impoſuit, vt pacem æquiſsimam, ſingulari artificio à potentiſsimis hoſtibus expreſſerit. Verùm partæ pacis fructu diu non eſt lætatus: nam Marci fratris & Leodriſii propinqui ſui malignitate atque perfidia Ludouico Bauaro delatus, grauiſsimiſque oneratus calumnijs, extremum propè ſubijt infortu-

nium. Ab ingrato ſiquidem auaroque Cæſare inter hoſpitales menſas inopinata fraude captus, & cum filio reliquiſque fratribus, qui Marci ſcelus deteſtabantur, in Modoetianum carcerem coniectus eſt. Verum tantam eius iniuriam deprecante Caſtruccio, è cuſtodia poſt nonum menſem ea conditione eductus eſt, vt Actius filius fidei obſes ad authoritatem Cæſaris Piſas ſe conferret. Cæterùm eo beneficio diu vti non potuit, nam paulò poſt quum operam Craſtuccio libertatis & ſalutis authori enixiſsimè nauaret, in circumuallando expugnandoque Piſtorio peſtilenti correptus febre apud Piſciam exul, tantoque exutus principatu fato ceſsit; non planè miſer, quum vir ad arma natus in ipſa lætitia inſignis partæ victoriæ è vita migrauerit. Eius effigies in ſepulchro Actij filij egregiè ſculpta; depicta autem in templo ad Viboldonum Romana via dextrorſum ad ſeptimum lapidem conſpicitur.

IANI VITALIS.

Ductorem ecce Itali noſtrorum bellipotentem,
Lectiſsimorum principem.
Cui fortuna minor poſt facta ingentia tandem
Inuidit inuictiſsimo.
At tu cui ſtruis inſidias, Bauare improbe tectas?
Cui tecta tendis retia?
Abſcelus arreptum ex epulis nil tale timentem
Ligas tenaci compede.
Armatus poteras medio concurrere campo,
Serens aperta prælia;
Sed timor & pietas non hærent, fraude ligatum
Pedore vincis carceris.
Vincere quem reges, quem non potuère tyranni,
Magnis coactis viribus.
Nunc te pro tali ſcelere atque immanibus auſis
Euiſcerande Barbare,
Infamem eijciunt Furiæ ſub manibus imis
Inter Sinones perfidos.
Hic aliquis Galeacij vltor Polyphemus & Antheus
Vel alter ex gigantibus
Appetit aſsiduis tormentis, & tua crebris
Contundit ora calcibus.
Interea Elyſiis gaudet in ſaltibus ille
Inter piorum maximos.

Actius.

ACTIVS Galeacio genitus à prima iuuentute gemina vi-
ctoria nobilitatus, quum egregij ducis atque optimi prin-
cipis indolem præferret, paternæ calamitatis conſors fuit.
Sed eam demum iniuriam Cæſar magna vi pecuniæ ex-
pugnatus, ingenti beneficio ita rependit, vt Actius Gibel-
linorum principum amicitia atque auxilijs confirmatus,
conuulſæ domus, ac euerſi principatus fortunam reſtituerit. Is primus
ſuæ gentis à magnificentia nobilium operum laudem quæſiuit. Mediola-
no turriculis & lateritijs mœnibus circundato; extructaque ampliſsima cu
ria cum templo & ſacra turri ad faſtigium coronata marmoreo periſtylio
ſummæ pulchritudinis, iuxta arenam antiquorum ſpectaculis dicatam.
Verùm Actius omnibus inſignium virtutum numeris felix videri potuit,
niſi Marcum patruum, qui immani vecordia Galeacium cum vniuerſa fa-

milia in extremas calamitates præcipitem dederat, vi illata necauiſſet. Receptum enim in gratiam, & mox pari inſania atque perfidia res nouas molientem, Luchinus & Ioannes patrui, tanquam ipſis totique familiæ peſtilentem omnino opprimendum cenſuerant. Leodriſius quoque eodem liuore atque odio quo patrem auumque Matthæum fuerat perſecutus, Actium conductis Barbarorum auxilijs in magnum diſcrimen amittendi principatus adduxit. Verùm ille cruento prælio fuſus ad Neruianum diuturno carcere cum liberis malignitatis ſuæ pœnas dedit. Sed Actium, quem nulla aduerſæ fortunæ vis vnquam fregit, articularis morbi dolores iuuenem ætate florentem miſerabili cruciatu ita fregerunt, vt ſingulis captus membris, ante quadrageſimum annum vita excedere cogeretur. Viſitur eius effigies elegantiſsimè depicta ad leuam diui Gothardi templum intrantibus.

PTOLOMEI GALLII COMENSIS.

Vna hic podagra victus in pace occidit
Qui victor omnium Actius bello fuit.

Luchinus.

ACTIO ſucceſſere duo patrui, Luchinus atque Iohannes, ea conditione, vt hic quòd eſſet Mediolanenſis Archiepiſcopus, ſacra procuraret; ille verò integris belli & pacis muneribus vteretur. Cæterùm qui antea omnibus bellis pugnaciſsimus imperator extiterat, principatum adeptus per legatos bella ſemper geſsit, inſigni prudentia fortunæ aleam deuitans, quum ſeptem maximè cruentis prælijs, vel parta victoria grauiſsimè vulneratus diſceſsiſſet. Sed qui iuſtiſsimi indulgentis, & nuſquam factioſi principis laudem ferens à populo Pater patriæ & Pacis conditor appellabatur (vti maioribus acciderat) propinquorum ac inimicorum coniuratione ſummum vitæ diſcrimen adijt. Detectis autem inſidijs, coniuratos meritis affecit pœnis, fratriſque filios Galeacium & Barnabam eius concepti ſceleris conſcios, in vrbes Belgici Oceani relegauit; tanta indignantis animi acerbitate, vt eorum nomen per epiſtolas euulgata conſpiratione, apud principes Chriſtianos perfidiæ nota ſuggillarit. Parmam auro coemptam imperio adiecit. Regnauit annos octo, corpore æger, atque animo maximè ſeuerus & triſtis, quandoquidem amicis necatis, relegatiſque propinquis, & vxore adulterijs atque inceſtu ſuſpecta, inter podagræ cruciatus vitam ſibi tædio atque oneri eſſe fateretur. Sed impudica vxor pœnam flagitij verita, non matura adhuc fata, miſto poculis veneno, facilè præcipitauit. Effigies eius in Actij ſepulchro marmore ſculpta proſpicitur.

IVLII FEROLDI CREMONENSIS.

Te ciues fleuere tui Luchine peremptum,
Quòd tecum extincta eſt iuſtitia & pietas.

Talibus exequijs, partiſque tot ante trophæis
Viſus eras felix, quum morerere, mori;
Si non crudeli miſcente aconita Megæra
Mœſtam exhalaſſes (heu miſerande) animam.

Ioannes Archiepiſcop.

LVCHINO erepto Ioannes Sacri & Profani iuris poteſtatem cõplexus, incomparabili magnitudine animi principem egit, pietate, iuſtitia, ſplendore vitæ, & clementia, antiquis Heroibus comparandum. Ore probo ſemperque hilari cum maieſtate grauitatis, ſinceri animi candorem, iuſtæ liberalitatis ſpem, & facilitatem cunctis adeuntibus

pollicebatur. Inimicorum voluntates beneficijs ac humanitate flexit; hoſtium verò ſpiritus ſumma virtute contriuit. Fratrum filijs quos Luchinus relegarat humaniter pepercit, totiuſque imperij deſignauit hæredes. Ge-

nuenſes cum vniuerſa Liguria huius imperio paruerunt, is quoque Florentinos quum ipſorum vrbi immiſsis per Apenninum ingentibus copijs, magnum terrorem admouiſſet, pacem ea lege petere coegit, vt Lucenſibus, Piſanis & Senenſibus bellum inferre deſinerent. Actianæ verò magnificentiæ ſtudium æmulatus, luculentiſsimam domum contra templum maximum iuxta Accij curiam condidit, & Abduam amnem, qua deſinente Lario ad Leucum coarctato exitu emittitur, ſumptuoſiſsimi operis lapideo ponte iunxit. Singularem demùm animi moderationem tum maximè oſtendit, quum apud Piſas à Iacobo Corbario Pſeudopontifice Senatorio galero honeſtatus totum id purpuræ decus, vel cohortante Cæſare, vt beneficio vti vellet, conſtantiſsimè renuit; ne his ſuſceptis inſignibus, legitimi Pontificis maieſtas lædi videretur. Obijt ſcalari anno, natus annos L X I I I. Effigies eius nullo vitiata ſitu, in ſuperiore conclaui Pontificiæ domus, in

cyanea

cyanea chlamyde egregiè picta conſpicitur; ante Deiparæ Virginis imaginem habitu ſupplicantis.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Cærulea chlamyde inſignem, niueiſque nitentem
Pellibus, & Scythico maculis ſubtegmine fuſis,
Stellanti Regum ornatu, Heroúmque, Deûmque
Inſubrum venerare ducem, Ligurúmque potentem.
Hic vir hic eſt, viden' vt generoſo effulgeat ore
Maieſtas? viden' æthereas elapſa per auras
Pulſa Aſtrea olim, fronti vt conſederit altæ,
Diuinóſque oculis Venus alma afflarit honores?
Olli qua tenero nimboſa per auia lapſu
Serpit humi Eridanus, quáque altior exit, & auctus
Centum fluminibus, gemino ſternit ſata cornu.
Quáque aſſueta malo, veterúmque exercita bellis
Romulidûm, gens dura, animiſque elata ſuperbis
Auro inhians Tyrrhena agili verrit vada puppe,
Olli alacres ceſſère omnes; quáque arduus almam
Principio Auſoniam ſecat Apenninus, vtrunque
Cùm mare proſpectat, ſubiectiſque intonat vndis.
Ille ille imperij fortunarúmque ſuarum
Conſortes mira amplexus pietate nepotes
Conſtituit pulſos, ſolijſque locauit auitis,
Marmoreáſque ædes, Phrygiiſque innixa columnis
Atria, regalémque aulam laquearibus aureis
Condidit, & patriæ æternum decus addidit vrbi.
Iunctus & ante tuos operoſo eſt Abdua ponte
Maxime Lari oculos, violenta vt flumina diſcant
Ferre iugum, fremitu neu quiſquam aſſurgat iniquo.
Purpureum ille etiam decus, atque inſignia dona
Coralio è fragili, trabeam, faſcéſque ſuperbos
Reſpuit, & quæ quiſque ambit, pede reppulit alto.
Ergo iterum venerare, ducémque patrémque ſacrorum
Et gladio, & lituo, ſceptriſque, animiſque potentem.

Galeacius Secundus.

HIC eſt ille Galeacius Stephano Matthæi magni liberorum vltimò genitus, qui decore formæ cunctos ſuæ ætatis mortales anteceſsit. Is defuncto Ioanne patruo, ſicuti in teſtamenti tabulis erat præſcriptum, Mediolanum, & vniuerſas principatus vrbes, cum Barnaba Matthæoq́ue fratribus trifariam diuiſit. Sublato autem Matthæo mira concordia cum Barnaba duos & viginti regnauit annos; ſic vt per omnem ætatem communibus copijs atque conſilijs imperij fines tuerentur. Magnificentia autem operum cum fratre certabat; quo nobiliſsimo ædificandi ſtudio, quum maximos Europæ Reges conſtitutis admirandis ædificijs æquaſſet; authore Petrarcha, ſeipſum condita Ticinenſi arce facilè ſuperauit, quod Ticino vrbis mœnia præter luenti lapideum pontem impoſuiſſet, perpetua protectum contignatione, munitumq́ue

tumq́ue

tumque propugnaculis ad vtrunque caput excitatis. Quo opere ornantibus periſtylijs nullum præſtantius aut iocundius in Italia videmus. Ad nobilitandam quoque vrbem cæli clementia, vbertate agri, duorúmque amnium omnis generis fructus admirabilem copiam inuehentium, opportunitate clariſsimam, quæ Longobardorum Regum ſedes olim fuerat, Gymnaſium condidit, ex authoritate Caroli IIII Imperatoris, accitis vberrimo ſtipendio diſciplinarum omnium profeſſoribus, cui permagno eruditóque munere acceſsit bibliotheca adhortante Petrarchâ, quam nos nobiliſsimis codicibus refertam, & demum ingruente bello, immaniter ſpoliatam in arce vidimus; pari militum externorum licentia euaſtatis viridarijs, quæ ſepta ferarum a parcendo Parcos vulgus appellat. Ea lateritijs mœnibus cincta viginti miliarium ſpacium complectuntur; paratis ſemper ad principum voluptates omnis generis venationibus & aucupijs. Ab hac opulentia, ambitioſa ſumptuoſáque libidine, cum magnis regibus affinitates quæſiuit, regis Galliæ filia Ioanni Galeacio filio nuptui data, & Leonato Britanniæ regis filio in generum adſcito. Summis autem podagræ cruciatibus affectus, quinquageſimo nono ætatis anno exceſsit è vita. Effigies eius pluribus in locis in arce elegantiſsimè depicta; hoc verò habitu conſpicitur in inferiore porticu, quæ ad leuam intrantibus occurrit.

IVLII FEROLDI.

Muſis hic Galeacius beatis
Auguſta atria, nobilémque ſedem
Ticini ad liquidum dicauit amnem,
Illic vt coaleſceret iuuentus,
Boniſque imbueretur artibus, quas
Mox diffunderet vſquequaque in orbem.
Muſis & Iouius ſenex beatis
Ticini ad liquidum inſtitutus amnem,
Auguſta atria, nobilémque ſedem
Vdo in margine Larij dicauit.
Hic carmis Galeacium nitentem,
Virtutis memor inclytæ locauit,
Vt fortiſsimus, optimúſque princeps
Formoſiſsimus omnium virorum
In Heroibus emicet, viróſque
Interfulgeat ille bellicoſos.

Barnabas.

MARTII ſpiritus vis ingens,& ea ſemper indomita,crudelis, maximeque ſuperba, in hoc principe vſque adeò viguit, vt innata immodico eius animo, proferendi imperij libido,neque ſecundis, neque aduerſis prælijs frangeretur. Is enim natura pugnax & intrepidus, dum Fortunæ alea plurimum gauderet, nec vectigalia bellicis ſumptibus ſufficerent, populos imperio ſubditos in cogenda pecunia acerbiſsimè vexare expilareque erat ſolitus. Quanquam per idem tempus inſano prope ſtudio ædificandi teneretur, imperatiſque operis apprimè iniurioſus, & ſupra quàm dici poteſt, aduerſus agricolas immitis euaderet. Venationi ſiquidem perditiſsimè deditus, totum eius voluptatis inſtrumentum, quod duobus inſignium canum milibus conſtabat,cuſtodiendũ alendumque per familias vicatim diſtribuerat;

rat;

rat; graui miſerorum agreſtium detrimento, metuſque ſolicitudine, quum pœnas atrociter exigeret vel minimæ negligentiæ; integramque aliquando familiam quæ aprum occiſum ſale conditum comediſſet, ſuſpendio punire non vereretur. Ab hoc faſtu fœdè prodigus & rapax, eo maximè auaritiam oſtendit, quòd decem filiabus per omnem Europam nobiliſsimis regulis nuptui datis, innumerabiles pecunias in earum dotes contuliſſet. Ab vltima enim Britannia & è Cypro regiæ ſtirpis generos ambitioſè ſibi aſciuerat. Sed in dies magis ac magis ærarium exhauriebant, ſeptem liberorum ætate florentium inconditus luxus, & paterno exemplo nihil intermiſſæ voluptates. Hinc Barnabas prolem ſuam modico imperio, ſi per partes diuideretur minimè contentam fore exiſtimans, circumſpicere fortunæ ſuæ modum qui erat exiguus ſi in ſingulos diuidundus foret, & fratris filio tantę opulentiæ dominatum inuidere cœpit. Ioannes enim Galeacius ſopito atque inerti ingenio putabatur, quòd literis potius quàm armis vacaret, deditúſque religioni, nulla prope contra ac illa ætas ferret, voluptatum intemperie caperetur. Idcirco patruelibus luxu diffluentibus facile erat contemptui atque odio; ſic vt de eo intemperanter obloquerentur, atque ei vitam inuiderent, nefarij conſilij cogitationes cum patre miſcentes; vſque adeò atrociter, vt eum quoquomodo tollendum decernerent. At Ioannes Galeacius explorata per ſpeculatores propinquorum malignitate, anteuertere vitæ diſcrimen ſtatuit, magnaque ſimulatione contecto conſilio, quum profiteretur ſe iturum religionis cauſa ad Deiparę Virginis templum quod in montanis eſt; exeuntem ſibi obuiam extra Ticinenſem portam Barnabam patruum nihil tale timentem comprehendit, ſtatimque cum globo armatorum vrbem irrumpens patrui domum atque arcem populo diripiendam prębuit; ſic vt puncto temporis, & principatus, & tantæ opes conciderent, nec quiſquam capto opem ferre auderet. Paucos verò poſt dies eum in carcerem Tritianę arcis cõiecit, vbi vir omnium miſerrimus, qui armis totam prope Italiam concuſſerat, acerbitateque morum magnum ſibi vndique odium conciuerat, ſexageſimo ſexto ætatis anno Fato ceſsit, paremque prope exitus ſortem tulerunt eius liberi, magnis exilij & egeſtatis iactati fluctibus. Effigies Barnabæ in Concano templo picta ſpectatur, quum adhuc extet marmorea ſtatua equeſtris, qua ſepulchro eius ſuperpoſita Ioannes Galeacius, vt tanti admiſsi facinoris atrocitatem leniret, eundem & patruum & ſocerum honeſtauit.

FRANCISCI MANFREdi Cremonenſis.

Quænam te in medio grauis ſenectæ
Vexauit mala Barnabas libido?
Quis dirus furor, aut cruenta Erynnis
Egit præcipitem, feróque corde
Tantas protinus excitauit vndas?
At non hæc eadem Deis, deûmque
Rectori placuere; concidiſque

h

Tuis conſilijs miſelle, quódque
Inſonti ſcelus extruis nepoti,
Fatales tibi deſtinant ſorores.
Felix heu nimis ac nimis beatus
Si tam turpia, tam nefanda nunquam
Aegro pectore facta cogitaſſes,
Ac diram ingluuiem rapacis auri
Expellens, niueum integrúmque ſemper
Vſque ad funeris vltimas fauillas
Seruaſſes animi tui nitorem.

Ioannes Galeacius.

PAREM vt ſpectare licet, tanto imperio grauiſsimi oris maieſtatem tulit Ioannes Galeacius, idem in Italia tot in vnum dominatum coactis vrbibus longè maximus; & vi prudentis ingenij, & belli Fortuna omnium qui in Italia regnarint, poſt Theodoricum Gothorum regem præſtantiſsimus. Nemo eo neque ærarij facultatibus firmior, neque validior copijs, neque fide atque virtute ducum ſuorum felicior fuit. Alebat enim lectiſsimas copias, & quoſque nominis fama inclytos duces, magnis præmijs ſibi adſciuerat, per quos bella gerebat. Opulentiſsimæ vrbes ſtipendia ſuppeditabant, ratio & diſciplina expeditaque liberalitas cuncta regebant. Domi ſiquidem intentus conſilijs aſsiduè vigilare, quàm foris arma exercere malebat; quòd patre viuo non ſemel belli Fortunam expertus, multa ei aduerſa obueniſſent; adeò vt ab Aucutho Britanno Florentinorum duce tumultuaria pugna in Brixiano agro profligatus, vix circumfuſorum hoſtium manus effugerit. Serendo bello contentionis cauſas quærebat, ſerpendoque & vrgendo, Scaligeros Verona, Carrarios Patauio expulerat, Gonzagis penè Mantua pulſis. Quo rerum ſucceſſu Bononiam Pontificijs copijs ad Caſalecium magno prælio ſuperatis receperat. Lucenſibus demum, Piſanis, atque Senenſibus in ditionem acceptis, Peruſia, & Aſsiſio in Vmbria potitus, graue bellum Florentinis intulerat, eo quidem acerbius quòd inſignes iniurias vltum ire properabat. Nam Florentini præpotentis ac immodici hoſtis Etruriæ iugum ſuperbè comminantis, nequaquam inſulsè reformidantes, in eum bellicoſiſsimam Gallorum gentem, & Germanorum Cæſarem, grandi pecunia concitarant. Sed virtute ducum & Galeacij fortuna, Galli cum Armeniaco duce ad Alexandriam cæſi deletique ſunt, & Brixiano in agro Germanorum alæ aliquot equeſtribus prælijs ſuperatæ, in Germaniam ſunt repulſæ. Parabat itaq; victor ſupremam cladem Etruriæ, proculdubiò totius Italię regnum inuaſurus, niſi Fata id ſupremum ei decus inuidiſſent; ęſtiuanti enim ad Lambrum amnem peſtilenti morbo an veneno incertum properantia Fata tanti cõſilij ſpem eliſerunt; anno ętatis quinquageſimoquinto

quum

quum paulò antè è Ladiſlao Cæſare Mediolanenſis imperij ſuſceptis inſignibus, primus ſuæ gentis dux & princeps fuiſſet appellatus. Nemo regum ornatiore aut ſumptuoſiore exequiarum pompa elatus eſt, quum ſin-

gulorum oppidorum legati, & tota ferè vrbana nobilitas, atra veſte ex ærario donati ſint, & in producendis ſacerdotum ordinibus, illuſtrandaque pyra ſupra viginti millia cærea funalia eo die arſerint. Effigies eius Carthuſiano in templo prope vrbem Ticinum marmore ſculpta multis in locis, præcellenti autem habitu depicta ad Cœnobium Caſtellatij iuxta Mediolanum ſpectatur.

IVLII FEROLDI.

Huic primò nomen ducis atque inſignia Cæſar
Detulit Inſubrum, eximio dignatus honore.
Hic ille eſt bello fortunatiſſimus heros,
Barbaricis populis & formidatus Etruſcis.

Cui Verona potens, diueſque Bononia ceſsit,
Atque Antenoridæ, atque Alphææ ab origine Piſæ,
Innumeræque vrbes aliæ, populique feroces.
Ille etiam Gallos, Germanorúmque phalanges
Reppulit, haud paſsus noſtris conſidere in oris,
Et Florentinos obſedit milite colles.
Armipotens illum donec mors abſtulit atra
Et regnum Italiæ inuidit Fortuna potenti.

Ioannes Maria.

APERTO defuncti patris teſtamento duo filij impuberes Ioannes & Philippus, quibus Mariæ cognomen ſitum fuit, ea conditione hæreditatem adiuerunt, vt Ioannes Mediolani ducis nomen obtineret, Philippus Ticini Comes appellaretur; quibus bifariam diuiſæ imperij vrbes accederent, Gabrieli verò ex nobili concubina ſuſcepto, qui his natu maior erat, Crema & Piſæ in dominatum obuenirent. Cæterùm euulgata Galeacij morte, copiarum duces, nullo pudore perfidiæ, opportunas ipſis vrbes inuaſerunt; ſic, vt immenſa moles opulentiſsimi principatus, quum ab imbecillo adoleſcente regi non poſſet, inuſitata ducum proditione vndiq; concuſſa & dilacerata corrueret, & cuncta paſsim ſingulis in vrbibus atroci factionum malo & cruentis diſſenſionibus quaterentur. Nam Pandulphus Malateſta à fide impudenter diſcedens, Brixia & Bergomo potitus fuerat: Cabrinus Fondulius Cremonæ: Ioannes Vineatus Laudi Pompeiæ: Otho Bontertius Parmæ, Placentię, Arcelli: Tornielli, Nouariæ: Franchinus Ruſca, Comi: & Facinus Canis Papiæ atque Alexandriæ, armis & factioſi populi ſtudio, dominatum arripuerant; eoque ęrumnarum imbellis adoleſcens deuenerat, vt diuerſos gubernatores, qui armis authoritateque Mediolani ſeditiones pacarent, accerſere cogeretur, ſæpeque eos fremente populo tanquam factioſos exauthoraret. & poſtremò Buccicaldus vir Gallus, qui nomine regio Genuę præfecturam gerebat, vt cuncta ad arbitrium regeret, Mediolanum euocaretur. Is corpore atque animo vaſtus, quum ambitioſè atque ſuperbè ad Principatum Ciſalpinæ Galliæ palàm aſpiraret, graui Gibellinorum impetu Mediolano exturbatus eſt. Sęuus autem princeps in ciues, poſt multos ex amicis paternis ſecuri percuſſos, inauditę crudelitatis carnificinam exercuit: prægrandes enim & voraciſsimos moloſſos, noxiorum primò, & mox innocentum carne nutritos, magiſter eorum Giramus fera immanitate ita alebat, vt eis quos odiſſet princeps diſcerpendos obijceret, incredibili horrore gemituque pauentis populi. Hæc effecere vt nobilium ciuium vtriuſque factionis generoſa cohors, duce Paulo Baucio, hanc immanem belluam in ipſa curia adoriendam, mactandámque inita coniuratione ſuſciperet. Atque ita abominandus princeps dum in templum Gothardi ſacrorum cauſa deſcendit, trucidatus eſt; media fronte ad oculos vſque diſciſſa, & altero crure detruncato. Nec quiſquam ca-

denti

denti opem tulit. Deſerto autem ab omnibus, & maximè cruento cadaueri, vna omnium humanitatis non oblita ignobilis meretrix, ſupremum officium piè exoluit, quum iacentem ad tegendam vulnerum fœditatem, re-

centium roſarum aceruo cooperuit. Effigies Ioannis vno in loco quod viderim, viperijs oculis venenum ſpirans, patre viuo picta, in altaris tabula, quæ eſt contra aram templi maximi, ad extremum teſtudinis poſita, Mediolani ſpectatur.

IOAN. PAVLI Amanij Cremenſis.

Quæ nam torua leæna, quæ vel vrſa
Duro in vertice Caucaſi creauit
Tam duro ingenio virum, impióque
Humanum in genus, ac deos in ipſos?
Ille vt ſcilicet Inſubres cohercens
Infando imperio (nefas) iuberet.

Immaniſsimus omnium tyrannus
Impaſtis canibus feris vorandos
Inſontéſque dari ſimúlque ſontes?
Illum at quám miſerè reor viciſsim
Aequis vt crucietur vſque pœnis,
Nunc diſcerpere Cerberum furentem,
Vltorem ſceleris malique tanti?

Philippus Vicecomes.

EO ipſo diȩ quo Ioannes Maria Mediolani trucidatus eſt, nuntio cædis accepto Facinius Canis Ticini podagra oppreſſus exceſsit è vita; eo ſpiritu vt duces ſuos ſuprema obteſtatione cohortaretur ad vindicandam coniuratorum perfidiam, attollendumq́ue Philippum vt paterno imperio potiretur. Erat tum Philippus in arce Papiæ, morientique aſtiterat captiuo ſimilis, imperij viriumq́ue expers, & auri valde inops. Nam Facinius prodente Caſtellino Becaria vrbem ſuis copijs occuparat. Adiuuat Philppi Fortuna Beatrix Tenda Facinij vxor, quæ in ipſo mariti funere cum Philippo adoleſcente nuptias appetebat. Ea muliebri ambitione atque libidine incenſa, quanquam dignitate impar, annis autem ſuperior, òpportuna tamen dotalibus theſauris Philippo videbatur. Itaque raptim inauſpicatæ fiunt nuptiæ,conciliantibus ducibus, qui Faciniano auro oculos adiecerant.Nec mora inſtructis copijs numerataq́ue pecunia Philippus Mediolani reducitur, pulſiſq́ue Sacramoro & Carolo Barnabæ filijs, qui regnum arripuerant, vehementi populi ſtudio dux acclamatur. Plerique ex coniuratis per tumultum capti ſupplicio afficiuntur. Venit & in poteſtatem noui principis Modoetiana arx Sacromoro tormenti ictu interfecto. Fuit illi in recuperando regno perſequendiſq; hoſtibus mira felicitas; vtpote qui ſingularum prope vrbium tyrannos ceperit & occiderit,reliquos exturbarit. Sed videri potuit & ſęuus & ingratus erga vxorem, quæ theſauris ſuis deſertum ab omnibus & egentem ad imperium euexerat. Circumuentam enim dubijs indicibus,damnatamq́ue adulterij,vel nihil tale in tormentis confitentem refellentemq; iudices pudica fronte ſecuri percuſsit,vt Allobrogum principis filiam duceret. Geſsit varia fortuna,variaq́ue morum fama bellum cum Venetis & Florentinis, eo exitu,vt Bergomum,Brixiam,& Veronam amitteret,morienſq́ue Franciſcum Sfortiam cui Blancam filiam ex nobili ſuſceptam concubina in matrimonium collocarat,ex teſtamento totius imperij reliquit hæredem.Fuit Philippus adeò hebetibus oculis, vt factus ſenex, obuerſantium ante ſe vultus non planè diſcerneret, aſsiduo ſecretoq́ue monitore vteretur in reſponſis dandis,ne pupillæ vitium detegeret. Sed magnitudine generoſi animi, maximos ſuæ ætatis Reges facilè ſuperaſſe cenſetur, vel reparando bello inexhauſtis opibus,vel in paranda laude præſtantiſsimæ virtutis.

Solus

Solus enim incomparabile veræ clementiæ decus tulit, cùm Alfonſum regem cum fratribus, & Nauarræ item regem bello nauali ad Pontiam captos, & ad ſe Mediolanum perductos, non cunctis modò humanitatis of-

ficijs, ſed ampliſsimis muneribus & copijs inſtructos libaraliter dimiſerit, ad recuperandum Neapolitanum regnum, de quo cum Iohanna & Andegauenſibus armis contendebat; vt non receptæ modò libertatis, ſed parti regni beneficio commutata repentè fortuna lætarentur. Quanquam hæc tantæ clementiæ, magna quidem, ſed intempeſtiuè quæſita laus, ſingulari ei ceſſerit detrimento. Non tulêre enim contumeliam Ligures, qui regem cœperant, quòd inimicæ gentis rex aliena gratia liberatus, implacabile erga ſe odium ſeruaturus crederetur, ipſique propterea interfecto Opicino Genuæ Philippi præfecto continuò rebellarint. Philippi effigies Mediolani multis in locis picta, ſed longè elegantiſsimè in domo Franciſci Tabernij Epiſtolarum magiſtri in frontiſpicio inferioris magni conclauis ex arte plaſtices effecta ſpectatur.

IANI VITALIS.

Clementiſsimus atque liberalis
Inſubrum dominus Philippus hic eſt,
Victis regibus vnico duobus,
Qui bello, manicáſque compedéſque,
Leuari iubet, in ſuáſque abire
Donatos opibus Lucullianis
Sedes, & ſua regna, liberatos
Tetro carcere. Diſcite hinc tyranni
Sunt hæc munera principum, ſuperbos
Debellare, pios & eſſe victis.

Ioannes Vitellius Cornetanus
PATRIARCHA ET CARDINALIS.

MAGNVM & memorabile inſolentis fortunæ exemplum inuſitato ſacratis viris exitu præbuit IOANNES Vitellius, Corneti in ora Tuſcorum nobili genere natus. Is ab adoleſcentia mediocribus inſtructus literis: ſed eis ab excellenti memoria expeditaque facundia in omnem caſum ſerij ſermonis adeò promptis, vt magnæ doctrinæ ſpeciem præberet: vir factus, cum hac ingenij indole contulit ſe ad finitimum Tuſcanellenſium tyrannum, cui ob hæſitantiam linguæ, Tartaliæ cognomentum fuit. Hic ea tempeſtate inter claros duces, validas equitum copias ductabat, vtebaturque Vitellio in perſcribendis epiſtolis, obeundisque apud diuerſos principes & duces legationibus. Quibus in rebus ſuam adeò efficacis induſtriæ exactique iudicij operam probauit, vt ſecretioribus negotijs tanquam conſilio optimus adhiberetur. In eo quippe vis ingenij mirifica eminebat, & natura erat aduerſus laborem & ſomnum indomitus, periculorum deſpector, imperij & militaris laudis auidus. Itaque arma ſæpe induere, & bellicis diſcriminibus audacter miſceri, ſæpeque inter milites, fretus quibuſdam iuris ciuilis floſculis, controuerſias minuere, magnoque vſui in aſperis rebus Tartaliæ eſſe. Sed poſtquam Martini iuſſu, iudicióque Sfortiæ Tartalia commutati ſtudij accuſatus, tanquam ad Braccium aduerſarum partium ducem tranſiturus, Auerſano in foro detruncata ceruice conceptæ perfidiæ pœnas dedit: Vitellius Romam ſe contulit; breuíque vir ſolers, & aulæ moribus idoneus Martino innotuit, à quo Protonotarius eſt factus. Greato autem Eugenio Vitellij ſtudium, vti erat vehemens, expeditum, & comprobante fortuna rerum euentibus felix, in ſenatu adeò miris laudibus extollebatur, vt in eo vno Reipublicæ ſalus & dignitas niti videretur. Itaque quum fortem fidelemque operam difficillimis Reipublicæ temporibus nauaret, tanto Pontificis ſtudio ſingulos honorum gradus adeptus eſt, vt legati quoque poteſtate co-

pijs Pontificijs ſit præfectus. Ab hac enim ſecunda rerum geſtarum fama eum Pontifex mat ıraca liberalitate è Protonotario Recanatenſem Epiſcopum, nec multó poſt Patriarcham Alexandrinum, & mox Florentinum

Archiepiſcopum, demumque ad nuntium exoptatæ victoriæ Cardinalem creauit. Tanta itaque Vitellius Pontificis gratia inſignis & potens, inimicos & inuidos gloriæ ſuæ obtrectantes facilè contemnebat. Erant enim magna quæ ad inſigne Reipublicæ commodum geſſerat, quum tyrannos pontificij imperij ditionem impudentiſsimè lacerantes, ad vnum propè omnes deleuiſſet. Nec ſi quid pauló acerbius & violentius gerendo bello patraſſet, quod ſacrato viro indignum foret, vllas earum rerum querelas, tanquam ab inuidis malignè delatas, ad aures Pontifex admittebat, quum reſponderet, hunc eſſe morem factioſorum imperitorumque hominum, vt ſeueritatis atque iuſtitiæ nomen odio haberent, publicasque iniurias extrema pœna minimè vindicandas arbitrarentur. Principem quidem Salernitanum Martini Pontificis fratris filium, cæterosque Columniæ familiæ proceres, qui armati antea in Vrbem occupata Capena

porta irruperant, perſecutus armis, omnibus auitis paternisque oppidis cuncta populatus exuerat; Iacobumque item Vicanum vrbis præfectum multis circa Vetrallam oppidis imperantem redactum in poteſtatem, & cum eo Trincium Fulginatium tyrannum in arce Suriana ſecuri percuſſerat. Antoniumque deinde Piſanum ab Etruriæ oppido Pontaderam appellatum, virum militia clarum, & multis literarum ornamentis inſignem, quod Priuernum in Volſcis occupauiſſet, tumultuario prælio fuſum captumque, indigno miſerabilique ſupplicio ad oleam ſuſpenderat. Qua necis atrocitate vel ob id magnam inuidiam ſubijt, quod Antonio id mortis genus tanquam honeſtiſsimo viro, & diu cum laude militiæ verſato, indignum, deprehenſisque tantum latronibus meritum, ſuppliciter deprecanti non modo non indulſerit, verùm crudeli vſus ironia in carnificem verſus dixerit, Lege ergo age, & æqua poſtulanti, viro forti præclaroque geminum innecte laqueum, altioremque ramum delige, vt honeſtius ac ſplendidius pendeat; atque ita miſerabiliter duplici capiſtro, vir alioqui tam fœdo ſupplicio indignus, in arbore ſtrangulatus pependit. Eandem etiam Etruſco bello ſupplicij ſortem tulerat Armalerius Aſculanus, egregij nominis Centurio, quum ad hoſtes ex leui coniectura tranſiturus putaretur. Romæ autem acerbè conquiſitis & raptis ad ſupplicium, qui excitato tumultu Pontificem in fugam per Tyberim conieciſſent, Lateranenſisque templi ſacraria direptis quibuſdam donarijs impiè violaſſent, carnificinam in campo Flore exercuerat, horrentibus trementibusque Romanis eius viri aſpectum, properataque & nimis ſæua iudicia, quæ vel ſummæ dignitatis deprecatores omni miſericordia atque humanitate ſemper vacua reperiſſent. Verùm non multò poſt Vitellius opinione gratiaque Pontificis decidit, quum aduerſus Alfonſum regem miſſus pro Renato Andegauenſe ad Neapolim eo euentu bellum geſsiſſet, vt poſt profligatum captumque Vrſinum principem Tarentinum, & mox dimiſſum, parta victoria vti noluiſſe parum fideli aut importuna cunctatione crederetur; ſicuti antea Picenum agrum occupanti Franciſco Sfortiæ, nec tum viribus aut incolarum ſtudijs præualido, repentè petita mari fuga, ſimulatoque ſalutis ſuæ periculo, conceſsiſſet. Onerauit demùm immani nefarioque auſu cum ſuam tum Pontificis famam, quum inita coniuratione Alfonſum regem ſub fide induciarum opprimere cogitaſſet. Ab eo ſiquidem rege ad Salernum obſeſſus, vt inſtantis periculi caſum effugeret, vir æquè fallax & vafer, cum rege inducias in tres menſes pepigerat, quo ſpatio turpiſsimè fidem abrumpens, coniunctis cum Iacobo Caudala cenſibus & copijs, ad regem tum fortè hyemantem ad Iulianum vicum Auerſani agri improuiſus aduolauit. Nec regem alia res ſeruauit, quàm religioſè excultum eo die numen; ſolenni enim tum fortè feſto die Chriſti natalis, paulò poſt auroram triplici ſacro intentus, ante aram prociderat, quum Vitelliani improuiſi inexpectatique hoſtes adeſſe nunciati ſunt. Tanta autem fuit irrumpentium celeritas; vt ferè capto regi breue ſpatium ad elabendum non planè peractis ſacris relinqueretur; & impius hoſtis omnem ſacrorum apparatum, & expoſitam ad celebre epulum regij Abaci ſupellectilem auidè diriperet. Id facinus ingratum Pontifici, odioſumque ſacrato ordini, & cunctis exe-

crabile

crabile, vehementer Vitellij exiſtimationem labefecit, quum in eius induſtria, quanquam ſingulari atque mirifica fluxa, fides & atrox violentia damnarentur. Eius autem improbi atque audacis animi notam Patriarcha falſo dicterio diluebat, quum diceret, ſe, vti rex expetiſſet, quod pollicitus fuerat, bona fide præſtare voluiſſe. Paulò enim antè Alfonſus per præconem Patriarchæ cum iactantia nunciarat, ſe Marte iudice illum indecenter arma tractantem, eò redacturum, vt tanquam infimi ordinis ſacrificulus, miſſarum ſacra vno denario ſibi perageret. Ad quod inſolens dictum Vitellius ſua vſus ironia reſponderat, non abnuere conditionem, vt magni regis capellanus efficeretur. Verùm ſe non prius quàm inchoante anno ipſo Chriſti natali die munus hoc ſuſcepturum, vt auſpicatò & gratuitò quidem ei ſacra ſolennia celebraret. Sic vt poſtea rex periculo ereptus in magna ſuorum frequentia acutiſsimi ſacerdotis ironiam agnoſcens, ſe eo ſcommate probè eluſum fateretur. Sed is non multò poſt malo genio animum eius vaſtum & inſatiabilem impellente, maximum imperium & ſummum denique pontificatum affectare cœpit, aut viuo Eugenio, ſi ille ſub cenſura concilij exauthoratus concideret, aut certè mortuo, quando iam difficilem morbum animi languore concepiſſet, ab aduerſi Baſilienſis concilij decretis. In eam ſpem adipiſcendi pontificatus venerat, quòd validiſsimis copijs ſubnixus, ſingulas pontificiæ ditionis arces, per fidos ſibi atque obnoxios clientes in poteſtate haberet. Nec defutura ſibi Patrum ſtudia atque ſuffragia, vel primo comitiorum die arbitraretur, quoniam ſibi opulento pecunioſoque ad opportunas largitiones expedita facultas foret. Oderat Florentinos tanquam ingratos, quòd eorum Rempublicam ciuili ſeditione perturbatam ſe ſua authoritate compoſitis rebus conſeruaſſe prædicabat. Illi tamen in ipſius contumeliam Rainaldum Albitium primarium ciuem ab ſe vehementer commendatum exilio mulctauiſſent. Venetis autem indignabatur, quòd per legatos apud Eugenium omnem ſuam gratiam & dignitatem conuellere contendiſſent. Noua itaque conſilia cum Nicolao Picinnino ſuſcepit. Is tum clariſsimus bello dux Philippi Mediolanenſis exercitibus præerat, defendebatque acerrimè eius ditionem aduerſus Venetos Florentinis fœdere conſociatos. Summa conſilij erat, vt Picinninus in Etruriam accerſeretur, ipſe è Latio promotis copijs cum eo ſe coniungeret. Id conſilium interceptis ad montem Politianum literis, planè detectum eſt. Scribebat enim Vitellius ad Picinninum notis arbitrarijs, quæ fieri volebat, quæ tametſi ab interprete explicari non poterant, magnam tamen commutatæ fidei ſuſpicionem afferebant. Erat apud Eugenium omnium conſiliorum arbiter Ludouicus Patauinus Patriarcha Aquileienſis, ex Medico Cardinalis factus, vir aſtuto peracrique ingenio Vitellij potentiæ vehementer infenſus. Is quum graui facundia in Vitellij mores atque conſilia criminosè inuectus diſſeruiſſet, Eugenium nunquam integra Pontificij imperij poteſtate Vitellio viuo potiturum, illius opprimendi conſilium obtulit atque perfecit. Præerat arci molis Hadriani Antonius Rido, vir militaris, & ad omne patrandum facinus paratus, quòd commendatione Ludouici ad eam præfecturam perueniſſet. Hunc quæ Pontifex peragi imperet, atque ipſe cupiat, ſecretò edo-

cet,& quæ in negocio opus forent ſedulo conſtituit. Igitur ad Calendas Apriles moturus caſtra Vitellius Antonio ſignificat, vt ſibi Hadriani pontem tranſeunti adeſſe velit,vt de cuſtodia,munitioneque arcis & profectione ſua quædam cum eo communicet. Eam occaſionem excipit Antonius tendendis inſidijs idoneam. Præmittitur prima luce à Vitellio Comes Auerſus Anguillarius cum quatuor millibus equitum duobusque millibus peditum; ipſe poſtremus cum familiaribus agmen claudit. Tum verò Antonius porta arcis egreſſus præteruectum totius pontis longitudinem, inermis & compoſito vultu ſalutat; accedensque propius ſimulatione ſecretioris colloquij procedentem comitatur, pedes equitem, habenas molliter tractans, tam diu de annonæ ſupplemento, de inſtaurando tormentorum & telorum apparatu verba producit, quo ad contra arcis portam peruentum eſt. At Vitellius ſe maturè curaturum pollicetur, vt nihil earum rerum indigeret, ſe Reipublicæ cauſa in Etruriam ducturum, tantiſperque Cornetum ex itinere diuerſurum, vt ædificatam ab ſe magno ſumptu domum inſpiciat. Eodem verò puncto temporis Antonius equi frenum arripit, ſignum dat, cataracta demittitur, quæ extremum pontis caput excludit; erumpunt ſatellites, perturbatumque inopinato malo Vitellium circumſiſtunt. Ille nihil ſe deſerit, calcaribus equum ſed fruſtra incitat, atque incuruum gladium, quo militari more cinctus erat, ferociter educit. Sed obluctantem ſatelles falcato haſtilis vnco, quod hodie Roncham vocant, per ceruicem corripit: alter dextrum brachium, quo diſtricto gladio in Antonij caput ictum minabatur, grauiter vulnerat, atque ita cruentus intra portam arcis pertrahitur. Hunc ſupremæ calamitatis malo perturbatum, & ſe ingratè proditum, profundo ſuſpirio conquerentem, ornatiſsimo in thoro collocant, obliganturque ei vulnera, & Antonius vt bene ſperes cohortatur, quòd in poſterum Eugenius non militari, ſed ſenatoria eius opera vti vellet. Ad id Vitellius anxiè æſtuans, ſe non eſſe adeò rerum imperitum reſpondit, vt temerè crederet, ſummæ dignitatis viros vel iniquo iure captos dimitti ſolere. A ſumma autem arce per præconem Vitellianis pronunciatur, vt timere, tumultuarique deſinant, quando iuſſu Pontificis graui de cauſa Cardinalis eſſet interceptus; Atque ita Comes Auerſus ſub ſignis iter extendens, opulenta Vitellij impedimenta in arcem Roncilioni ſuæ ditionis tanquam ſuam prædam abduxit. Nec multò poſt, vt nonnulli tradunt, ſiue acerbitate vulnerum, ſiue indito veneno, fato functus eſt, caruitque honore funeris & tumuli, quanquam ei poſtea propinqui Corneti marmoreum cenotaphium extruxerint, quod hodie cum rudi elogio viſitur. Sed munificentiſsimæ domus ſtructuram atque amplitudinem, Pontificum hoſpitio dicatæ admiramur. Antonius autem Rido tanti patrati facinoris præmium vel in morte tulit, marmoream equeſtrem ſtatuam, quæ in veſtibulo templi Diuæ Mariæ nouæ ad arcum Titi conſpicitur. Ludouicus verò in demortui Vitellij locum, vt copijs præeſſet, ſuffectus eſt. Vera Vitellij effigies depicta in magno conclaui eius domus Corneti ſpectatur.

FAER-

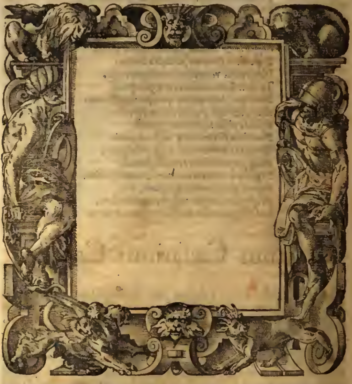
FAERNI.

Quis tua facta potis, laudéſque æquare canendo
Purpuream ſuccincte togam, generoſe Vitelli?
Maieſtas tibi Romani paſtoris, honórque
Debet, & antiquum tibi diſciplina vigorem
Acceptum ſeruata refert. tu fontibus æqua
Supplicia & meritas tribuis iuſtiſſime pœnas.
Diſperſos tu ſyluarum per luſtra latrones,
Non ſecus ac venator apros, indagine cingis.
Tu diros Latio dominos, tu triſte repellis
Seruitium, ſæuóſque ſua quenque vrbe tyrannos
Exigis, & iuſta populos ditione coherces.
Infandæ plebis tu ſeditione fugatum
Pontificem ſacrum, iuſtis vlciſceris armis:
Stringis & horrendas in noxia colla ſecures.
Salue purpurei decus & tutela ſenatus,
Priſcarum virtutum imitator, & æmule laudum:
Imperio quod ſeruaras digniſſime, ni te
Præpropera ambitio tentaſſet inanibus auris,
Iactaſſetque auidam tranſuerſo turbine mentem.

Iulianus Cæſarinus. Cardin.

CÆSARINA familia inter illuſtres Romanorum proccrum ætàte noſtra, honoratis viris atque opibus florens, ſummam, vt aliqui volunt, claritatem cepit, à IVLIANO ſancti Angeli Cardinale, cuius hoc loco vera effigies ſpectatur. Vetuſtatem eius originis nequaquam altè repetunt, vel qui Cæſarinorum nomini fauent, quum fateantur ex gentilitijs inſignibus, eos Columnijs & Vrſinis fuiſſe recentiores, quòd ex alienis argumentis ſua inſignia condiderint. Scutum enim geſtant, in quo vrſus ad columnam cathena deligatus pingitur, ſuperſtante tamen aquilà nigra, quæ à Cæſaribus præclara nobilitatis teſtificatione ſtudioſis partium ſuarum & clientibus dono dari conſueuit. Narrant autem ſuperiore ſeculo cruentis factionibus infami, cùm Vrſini cum Columnijs de dignitate armis contenderent, Cæſarinos tanquam Gibellini nominis adhæſiſſe Columnijs, inſigniqúe edito facinore viciſſe Vrſinos hoſtes; ideoque Cæſarinos tanquam præclaræ eius victoriæ authores, vinctum & columnæ cathenatum vrſum ad memoriam clariſsimi facti in ſcutis expreſsiſſe. Sed hæc ex fama potius tradita per manus, quàm ex annalium fide referuntur; quum per quadringentos annos res Romana ciuilibus diſcordijs & Germanorum Cæſarum ſæuitia à ſtirpe propè exciſa, certo hiſtoriarum lumine caruerit. Verum Cæſarinæ familiæ dignitatem facilè demonſtrat præ-

rogatiua inſignis, qua præclaro populi Romani munere à Paulo tertio ampliſsimis codicillis confirmato, eius familiæ princeps inueterata conſuetudine maximum vexillum geſtat, cum bello (ſi incidat) tum pace in ſpe-

ctaculis Agonalium ludorum, quæ ad normam veteris diſciplinæ Lupercalibus edi ſolent, vt armata iuuentus in equis ſimulachra præliorum repræſentet, & legiones per ſingulas tribus compoſito ordine decurrant. Fuit Iulianus honeſta facie, ſtatura inſigni, ingenio excelſo, eloquentia ſingulari, & moribus candidiſsimis, in gymnaſiis accuratè verſatus, ciuilis & diuini iuris ſcientiſsimus euaſerat. Qua facultate ad parandam ſibi ſenatoriam dignitatem opportunè gradum fecit. Nam ea tempeſtate eius ſcientiæ profeſſores præcipuo erant in honore, propter grauiſsimas de Pontificia dignitate diſceptationes, quum dira diuiſione tres vno tempore ſummi pontifices fœdiſsimo exemplo Chriſtianis præeſſent ſacris. Fuerat adſcriptus in numerum eorum iudicum, qui in conſeſſu Pontificis de ſupplicibus libellis referunt, & ſententiam dicunt. Quo in obeundo munere Iulianus longè omnium ſubtiliſsimè atque rectiſsimè referebat. His itaque

inſtru-

inſtructus literis à Martino lectus eſt in ſenatum, tanto omnium fauore, vt paulò poſt in Bohemiam legatus ſit miſſus, ad ſanandos eius gentis animos Huſsitana ſuperſtitione laborantes, obſtinatiſsimeque etiam tum in inſania peruicaces, quanquam nuper Hieronymus à Praga eius hæreſis crimine damnatus Conſtantiæ, & combuſtus, in ipſorum contumeliam concidiſſet. Ea enim erat de Iuliani virtute conſtans opinio, vt vni illi ea prouincia demandanda cenſeretur. In omni ſiquidem ſenatorio munere apud eum vigebant dignitas ſine faſtu, doctrina ſine oſtentatione, ſine fuco probitas, & ſtudium ſine factione. Qui mores non modò factioſa in vrbe, aulaque maxime ſuperba, ſed apud omnes, quibuſcunque ſerio acturus congrederetur, gratiam conciliabant. In Germaniam autem profectus Bohemos opinione ſua repperit duriores, & mortem cum cruciatu potius pati paratos, quàm vt à ſententia ſuſceptæ ſemel, quanquam nondum inueteratæ ſuperſtitionis diſcedere vellent; ſic vt nequaquam adhortationibus ſacrarum concionum, ſed planè validis perdomandi armis eſſent; quod victis pariter atque victoribus maximè calamitoſum foret. Aditis itaque Germanorum proceribus, & pertentatis eorum animis, quum arduum atque difficile, maximeque ſumptuoſum eſſe proſpiceret conflare exercitum, qui ex diuerſis auxilijs par eſſet bellicoſæ munitæque ſyluis atque fluminibus genti ſubigendæ, Baſileam ſe recipit, ad obeundum ſecundi muneris officium, ſcilicet vt indicto inchoatoque Concilio legatus præeſſet. Sancita enim lex fuerat Conſtantiæ, vt poſt quinquennium renouata ſacroſancta Synodo, antiſtites, ſacratique viri totius Europæ conuenirent, vt controuerſiæ de Diuinis placitis morumque cenſura ſuprema diſputatione finirentur. Eam autem promulgatam legem mortuo Martino, Eugenius ei ſuffectus ita probauerat, vt Iulianus continuato legationis honore, toti Baſilienſi negocio præficeretur. Cœptum itaque excitatumque Concilium concurſu ſacerdotum eum habuit euentum, vt Eugenius ad id celebrandum vocaretur inuidia principum & quorundam antiſtitum, qui ei ſpecie religionis parti Pontificatus felicitatem inuidebant. Erant in eo Concilio multæ grauiſsimæ res commodo Reipublicæ à pijs hominibus peragendæ; quod Bohemorum inſania magnis artificijs ſananda videretur; quod Turcæ Myſorum & Hungarorum fines vaſtarent; quodque explicanda eſſent veræ fidei dogmata, in quæ Reipublicæ Chriſtianæ Epiſcopi ſublata diſcordia conſentirent. Quæ omnia vt ritè diſcuti, rectéque decerni poſſent, præſentis Pontificis perſonam efflagitare videbantur. In hac re depoſcenda adeò multus fuit Iulianus, vt appareret, nimio pietatis ſtudio aduerſa & planè aliena Pontifici poſtulare. Ponebat enim decus ſuum quod probitate Chriſtiana niteretur, ante commodum ſalutémque Pontificis, qui in ſeueriſsima Synodo dignitatis, & totius fortunæ ſuæ periculum eſſet aditurus. Extant duæ à Iuliano ſcriptæ epiſtolæ ad Pontificem, quibus eum graui cum obiurgatione reprehendit, quòd citatus laboranti Reipublicæ non ſubueniat, & contra iuſiurandum indicto concilio non interſit; vſque adeò intemperanter, vt ſeni & articulari morbo laboranti, lecticam ad iter non defuturam ſcribat. Nec excuſandus cenſeretur, ſi parum pia, parumque generoſa tergiuerſatione hominum probatiſ-

ſimorum opinionem falleret. In ea expoſtulatione Iulianus planè impudens & ambitioſus quibuſdam videri poterat,niſi in eo mirum communis concordiæ ſtudium, & cura religionis præclara extitiſſet. Cæterùm Eugenius vti aliàs profunda prudentia vetus ſenator, & Pontifex quanquam nouus,ſui muneris & perſonæ nuſquam oblitus,eam contumeliam leniſsimè diſsimulauit. Synodum enim tanquam immanem & multorum capitum belluam ad exitium maximorum pontificum cæca rabie concitatam eſſe differebat;ratus,his adimi libertatem & vitam, qui in externis terris ei belluæ ſe committerent. Non reformidabat tamen Concilium, ſed eius locum deuitabat, Balthaſaris Coſſæ exitum perhorreſcens. Igitur Eugenius commonefacto Iuliano, vbi ſenſit inſidias ſibi parari, Concilij locum damnat,tanquam Hiſpanis, Gallis atque Italis antiſtitibus incommodum; earum actionum decretis fidem abrogat, ſolenneque Concilium in vrbe Ferraria futurum edicit, accerſiturque è Conſtantinopoli Iohannes Græcorum Imperator, vt ex eius authoritate Græcæ gentis controuerſiæ cum Latinis componantur. Nec multò poſt pecunia Pontificis conducta aliquot triremium claſſe Imperator cum lectiſsimis ſuæ gentis Epiſcopis atque proceribus emenſus Hadriaticum Ferrariam aduehitur, comitante ipſo Iuliano Cardinale legato. Is enim Baſileæ malignitatem quorundam deteſtatus,qui non ſtudio inſtaurandæ religionis,ſed circumueniendi Pontificis inaudita libidine ducebantur,ad Eugenij voluntatem ſe contulerat. In Concilio namque Eugenio, quòd citatus non veniſſet,confeſtim exauthorato, creatus fuerat Pſeudopontifex Amideus Allobrogum princeps, qui filijs natu iam grandibus ſenex, Eremitarum more in abdita & nemoroſa loca tædio publicarum rerum ſeceſſerat, Felixque appellatus, magna celebritate Baſileæ fuerat coronatus. Sed aduentu Græcorum quum Synodus metu peſtilentiæ è Ferraria Florentiam tranſlata maximè floreret, actiones Baſilienſes magnoperè refrixerunt. Felix autem eam intempeſtiuæ dignitatis tulit ſortem, vt exutus pontificatu Cardinalis à legitimo Pontifice crearetur, quòd ſeni venerando atque innocentiſsimo, honos purpuræ ad ſolatium relinquendus eſſe videbatur. In his grauiſsimi negocij diſceptationibus Iulianus eximiam cum præclari ſtudij & generoſæ induſtriæ, tum multiplicis doctrinæ laudem tulit, quum malè ſanam de proceſsione Spiritus ſancti Græcorum opinionem Romano dogmati conciliaſſet. Interea compoſitis apud Florentiam Græcorum & Latinorum controuerſiis, peractoque conuentu, Ladiſlaus Polonorum & Hungarorum rex, proſperè cum Turcis ad Hemum montem conflixit, Carambeio Amurathis primario duce capto. Verùm Ladiſlaus ſuarum & hoſtilium virium æquus æſtimator, ab ea victoria prudenti conſilio non iniquam pacem quæſiuit, concedente eam Amurathe, qui explicare ſe Hungarico bello, & aduerſus Ciliciæ regem ſibi ad iniuriam opportunum, maturè proficiſci cupiebat. Ea pax Pontifici & Chriſtianis principibus poſt inſignis victoriæ prouentum nunciata, tanquam intempeſtiua, inutilis, atque indecora diſplicuit. Iampridem enim Chriſtiani ferè omnes, collatis viribus, ingens bellum in Amurathem decreuerant, orante & vehementer expetente Græcorum Imperatore, vt ſibi à ferociſsima gente circumuen-

cumuen-

cumuento opem ferre maturarent. Georgius quoque Caſtriotus, cui Scanderbego cognomen fuit, qui in Epiro Amurathem eiuſque præfectos magnis detrimentis affecerat, ſe cum validis copijs Regi Hungaro Thraciam inuadenti affuturum pollicebatur. Eo modo Rex iuuenis ſecundæ victoriæ ſpe incitatus, adhortatione principum pacem violat, bellumque ſuſcipit, maiore quàm antea apparatu conatuque. In ea rerum occaſione Eugenius Iulianum, quo nemo potior videbatur, legatum ad regem miſit, qui eum eiuſque gentes ad ſacrum bellum concionibus incitaret. Retardabat tamen regem pudor ingenitus aduerſus imminentem violandæ pacis infamiam. Sed vnus religionis reſpectus verecundiam diſcutiebat, pronunciante legato, fidem infidelibus Mahometanis nequaquam eſſe ſeruandam; quando ipſe eius conceptæ fallaciæ inane piaculum authoritate pontificia continuò eſſet deleturus. Iurarant pacem ſolenni cerimonia, hinc Ladiſlaus & illinc Sannoceus Amurathis legatus, ea ſtipulatione, vt vtriuſque legis inſtrumenta proferrentur; hinc ſcilicet Euangeliorum liber conſecratus; illinc Alcorani religioſum volumen, quo Mahometis dogmata continentur. Ladiſlaus per hunc modum à fide data (nequaquam regio more) diſcedens, inauſpicatò motis ſignis ad Varnam Pontici littoris vrbem infeſto exercitu penetrauit, vt in ora Chriſtianam claſſem expectaret. Quibus cognitis rebus Amurathes, Chriſtianorum leuitatem atque perfidiam grauiſsimis verbis deteſtatus, è Cilicia rediens, magnis itineribus ad Helleſpontum traductis copijs, ſeptimis caſtris peruenit ad Varnam. Eius aduentus noſtrorum opinione celerior regem inprimis & Iohannem Hunniadem Turcico aſſuetum bello vehementer perterruit. His autem animis vtrinque in aciem eſt deſcenſum, vt primo congreſſu Amurathes de victoria deſperaſſe tradatur; niſi noua & recentiſsima Turcarum ala noſtris imperitè laxantibus aciem victoriæ occaſionem ademiſſet. Ladiſlaus enim acerrimè pugnans, ſtratis nobilioris alæ equitibus ad Ianizaros prætorianos pedites penetrarat; ſed ſinu facto in medium receptus, ſuffraginibus equi ſuccisis, Rex corruit atq; ita trucidatus eſt, Hunniade fruſtra interfecti cadauer è manibus hoſtium eripere conante. Rege interfecto, caput eius Barbari lanceæ præfixum circumferentes, ſublato clamore, noſtrorum fugientium tergis inſtiterunt. Hunniades intactus effugit. Iulianus verò legatus, qui prælata cruce hortabundus regia ſigna ſequebatur, quum ad lacunam ſitienti equo habenas laxaſſet, ſuperuentu hoſtium, aut, vt plerique exiſtimarunt, Hungarorum ſæuitia trucidatus interijt, multa eum contumelia onerantibus Barbaris, quòd ſacerdos contra ius Gentium fidem violandam abrupta pace fœdè cenſuiſſet. Vir certè tam triſti vitæ exitu indignus, niſi eo Fati genere aditum ſibi ad cœlum perenni cum gloria muniuiſſet. Præclarum autem viuidæ gloriæ lumen, quòd æternum luceret, hoc verè pio atque honeſtiſsimo vitæ exitu poſteris ſuis reliquit. Nam poſt multos annos ab hac optimi ſenatoris memoria, qui pro ſalute Chriſtianæ Reipublicæ ſe deuouiſſet, Alexander ſextus Iulianum Cæſarinum huius nomen referentem, generoſis ornatum moribus, & Leo decimus Alexandrum eruditi ingenij, virtute inſignem, ad inſtau-

randam familiæ de Republica bene meritæ dignitatem, in Senatum legerunt. Eius effigiem eleganter (vt illa ferebat ætas) in tabula pictam Iulianus Cæſarinus abnepos, qui hodie familiæ nomen cum dignitate ſuſtinet, exſcribendam tradidit. Vixit annos quadraginta ſex. Obijt anno à partu Virginis quadrageſimo quarto ſupra milleſimum & quadringenteſimum.

ANTONII FRANCISCI Rainerij.

Te decorant magni cognomina Cæſaris, vnde
Ducis auos, atauóſque, & priſcæ exordia gentis;
Quiſque lacertoſus vexilla patrúmque Quiritúmque
Extollit ſinuoſa auro, atque aſperrima ſignis
Veſtrorum decus heroum, columénque nepotum.
Te decorant oſtro inſignes duo lumina, patres
Conati euerſo pariter ſuccurrere ſeclo
Qui tecum æthereis potiuntur nectare menſis.
Te decorat tua te pietas immenſa labantem
Quæ ruit (heu pietas miſeranda) vt fulciat orbem.

Tamerlanes Scythar. Imp.

TAMERLANES Schytharum Imperator, qui propter inauditam animi feritatem atque ſæuitiam portentoſasque vires, orbis TERROR, & CLADES Orientis appellatus eſt; ex humili militiæ loco per omnes honorum gradus ad eximiam bellicæ virtutis opinionem, & denique ad ſummum imperium aſcendit; inſigni præſertim applaudentium militum ſtudio, quum adulatione quadam Temir Cuthlus vocaretur, quæ vox Tartaricè fortunatum ferrum ſignificat. Eum Samarcandæ vrbis, quæ eſt ad Iaxartem amnem Sogdianæ regioni finitimum, infimæ claſsis ciuem fuiſſe tradunt. Quam vrbem vſque ab Alexandri Magni temporibus Quinto Curtio notam videmus: teſtantúrque Perſæ, homines hiſtoriæ non ignari, quibus cum nos collocuti ſumus, Samarcandam à Tamerlane tanquam patriam ſuam totius ſubacti à ſe Orientis opibus & ſpolijs mirè auctam atque exornatam fuiſſe. Erat Tamerlanes ore truculento recedentibusque oculis ſemper minaci; corpore autem ingenti, validisque neruis adeò firmo lacertoſoque, vt Scythici ingentis arcus chordam, quòd paucisſimis præſtare licebat, vltra aurem extenderet, cupreumque mortarium pro ſcopo ſagittarijs in ludo propoſitum, emiſſæ harundinis ſpiculo perfoderet. Sed cum nonnulli authores altero crure debilitatum, ideoque deformiter incedentem ſcribunt. Cæterùm acclamatus imperator vna præſertim nominis authoritate, ex innumeris gentibus belli prædæque auidis, tot copias contraxit, vt proficiſcentibus

tibus alimenta viris, & herbida paſcua iumentis defutura crederentur. In eius exercitum coiuere Sogdiani, Aracoſij, Bactriani, Hircaniq́ue, qui hodie vno nomine à Barbaris Zagatai appellantur. Prǣterea Scytharum etiam

Hordæ, quæ à Iaxarte ad Volgam amnem, & vltra id flumen vſq; ad Moſcam ſedes habent. Hordas enim agmina Tartarorum vocant, quæ incertis ſemper ſedibus per immenſas ſolitudines vſque ad Imaum montem euagantur, Amaxobij ab antiquis vocati, quòd in curribus centone protectis aduerſus frigora vitam degant. Harum Hordarum maximè potentes & bellicoſæ Caſsania, Sciabania, Nogaiaq́ue Moſcouitis commercio familiares Tamerlani paruerunt. Nam reliquæ remotiores à magno Cane Cathaino, qui in ora Oceani regioneq́ue Sinarum potentiſsimus regnat, imperia accipiunt. Sublatis itaque ſignis Tamerlanes, eam multitudinem tranando Volgam traduxit, curſus rapiditate & multitudine aquarum poſt Nilum & Iſtrum fluuiorum ampliſsimū. Sed is diductus in ſeptem cornua quibus in mare Caſpium turbidus & lenior erumpit, commodiorem tranſi

tum præbet. Itaque humilioribus repertis vadis infra Cithracam celebre Emporium omnis multitudo tutiſsimè tranſuecta eſt. Fuere in ea tot gentium colluuie centum myriades peditum & equitum, ingenſque maioris & minoris pecoris numerus, quòd partim ceruicibus tranantium equorum, partim ſubitarijs ratibus ſuſtinente atque excipiente in medio profluentis amnis equitatu traductum eſt. Singuli porrò equites peditem in equi clunes ſublatum tranſportarunt. A Volga demum qui Rha antiquitus appellatus eſt, Tamerlanes per Hiberorum, Albanorumque nemoroſas conualles, ad Derbenthi oppidi anguſtias peruenit, quæ ferreis portis, & lapideis antiqui operis propugnaculis præcluduntur. Nec ſatis conſtat an metu tanti hoſtis præſidiarij Perſæ loci cuſtodiam deſeruerint; an vi depulſi fuga ſalutem quæſierint. Tum verò effuſa multitudo omnem Armeniam inundauit, eodem itinere quo Hyelon & Abſaga Chriſtianis de Hieroſolymitano regno cum Ægyptijs certantibus centum fermè annis ante aduentum Tamerlanis in Syriam penetrarunt, incertum ſocij an hoſtes forent, quum religiones Idolatrarum ſequuti, neque harum neque illarum partium viderentur. Verùm illi fruſtrà muneribus Balduini regis inuitati, repudiatis Chriſtianorum ſacris ad Mahometis ſuperſtitionem declinarunt. At Tamerlanes aliquot maioris Armeniæ vrbibus captis, & Sulthania Perſarum olim regia, direpta atque incenſa, dextrorſum iter flexit, Eufrateque ad Arſengam ſuperato, in Cappadociam ſeſe effudit; quo Baiazetem Turcarum regem ſoluta obſidione Bizantij magnis inſtructum copijs, vt fines tueretur, aduentare didicerat. Peruenere itaque duo maximi orbis imperatores duobus longè maximis ſubnixi exercitibus ad Stellam montem, memorabili Pompeij Magni victoria & Mythridatis calamitate celebratum. Huic ab Antitauri radicibus exporrecto vaſta planities ſubiacet, campis vndique ad conſerendas manus latè patentibus, qui hodie Turcarum lingua Caſſouas, id eſt campi Anſerum appellantur, quòd id volucrum genus ſtatis anni temporibus eò conueniat, vt in Europam agminibus atque imperio ducum prouolet. Congreſſuris itaque ſummis ducibus & in vnius proſperæ vel aduerſæ pugnæ euentum, de vita atque Aſiæ imperio certaturis, ſuæ artes vtrique non defuerunt. Tamerlanes enim peculiaribus gentis ſuæ confiſus armis edixit, vt vnis ſagittis ineundum prælium, idque indefeſſè inſtaurandum, & denique conficiendum eſſe exiſtimarent. Se enim daturum operam, vt ab aurora ad occaſum Solis ſtrenuè rem gerentibus ſagittæ non deficerent. Inſtituerat ſiquidem plures camelos qui per agmina circumducti ſagittarum faſces, pediti atque equiti ſuppeditarent. Ex aduerſo Baiazetes Scythicæ non imperitus pugnæ, quod vnum ratione prouideri poterat, cohortatus milites, pronunciari iuſſerat, vt equites elatis ſupra capita ſcutis, primum ſagittarum imbrem conſtanter exciperent, inclinatiſque repentè haſtis, in hoſtes procurrerent; quòd fœda inermiſque hoſtium multitudo, haſtarum cuſpidibus transfodi, & gladijs concidi facilè poſſe videretur. Imperata igitur fecère fortiſsimæ Turcarum alæ, contemptiſque intrepidè ſagittis, ingenti procurſu grauique impetu in confertos irruerè, tanta vi, vt magna loricis & galeis carentium ſtrage edita, vix hoſti ad expediendos abiectis arcubus acinaces ſpatium relin-

relinquerent. Sed tanta erat ſagittariorum circumfuſa vndique multitudo, vt poſteriora Turcarum agmina, denſiſsima atque perpetua cadentium ſagittarum grandine ſternerentur. Tartari enim more ſuo in cœlum ſagittas emittunt, vt grauiore caſu decidentes, ceruices equorum & terga perfodiant. Neque enim oblongæ & inflexæ Europeorum peltæ, neque rotundi Aſiaticorum clypei, infixas perforanteſque ſagittas ſuſtinebant. Nuſquam ab vlla annalium memoria, numeroſiores copiæ, tumultuoſius & acrius vel efferatis in mutuum cruorem animis, obſtinatius inter ſe manus contulerunt; reciprocante ſiquidem magno æſtu vrgentium propellentiumque agminum victoria incerta per multas horas inſtar pelagi aduerſis agitati ventis modo hac, modo illac iactata eſt. Sed ea demum inclinante Sole quanquam multo parta cruore penes Tartaros ſtetit. Baiazetes equo pluribus ſagittis confixo, cadenteque quum ſtrata ſuorum vexilla conſpexiſſet, captus eſt, ſeruatuſque ad ludibrium ſatietatemque alienæ ſuperbiæ, immani ſcilicet Tamerlanis animo nullis in miſerum, & tanti modò nominis regem accumulatis contumelijs vnquam exaturato. Victori namque victus, vt gradum faceret aſcendenti equum, dorſum præbere cogebatur: Exemplo vti credi par eſt, Saporis Parthorum regis, qui Valerianum Romanum imperatorem indignis huiuſmodi iniurijs inſolenter oneratum ad mortem adegit. Sed eadem fati vis nequaquam maturè Baiazetem ſuis ærumnis eripuit, quum prius in cauea ferrea per Aſiam circumductus diu fortunæ ſuæ miſerabile ſpectaculum præbuerit. Sed ab hoc inexorabili barbaroque Tamerlanis ingenio, ſingulare iuſtæ ſæueritatis exemplum prodijt. Quum enim homo Ligur gemmarum inſignis mango, ob idque Tamerlani qui magnopere gemmis oblectabatur, familiaris, inducto ſermone de Baiazetis miſeria, illum humanitatis atq; clementię blandè admonuiſſet, & vt meminiſſe vellet Baiazetem inter Mahometanos reges victorijs & opibus fuiſſe clariſsimum. Tamerlanes obducta fronte, contortiſque in illum oculis, verbum redargutus reſpondit: ſe non regem nobilitate atque potentia ſuperbum; ſed hominem improbum, impieque nefarium digna pœna plectere, qui maiorem natu fratrem inhumaniter occidiſſet. Cæterùm Tamerlanes ea victor acie qua ſupra centum & quadraginta millia hominum cæſa feruntur: ſpolia legit, exercituique æquiſsimè diſtribuit. Victores porrò largiter ac opiparè per triduum epulati ſunt: nam equi propè innumerabiles aut ceciderant, aut ita vulneribus debilitati fuerunt, vt quum vſui eſſe non poſſent, paſsim ad inſtruenda conuiuia mactarentur. Tartaris enim mos eſt equina carne populariter veſci, & quum cætera alimenta defecerint, inciſa ſub aure equorum vena, epotoque inde ſanguine inediam tolerare. Tranſgreſſus autem Taurum montem Tamerlanes, in Meſopotamiam irrupit, tanto armorum ſtrepitu terroreq; hominum, vt paſsim omnibus vrbibus reciperetur: tendi enim prętorium ſibi iubebat primo die in quo conſpectum vrbium ſe dabat, colore candido, vt intelligerent homines clementiam & ſalutem ſe ſtatim dedentibus ſincera fide promitti. Secundo die rubro tentorio vtebatur, quo denunciabat in cunctabundos gladium eſſe diſtricturum. Tertio porrò die atri coloris papilione extenſo, indicabat ſe cuncta ferro & flamma abſumpturum.

Enimuerò truculenta voce profitebatur, ſe Dei maximi iram eſſe, quæ deprauati ſeculi mortales vlciſceretur. Nulla fuit nec in Meſopotamia, nec in Comagena, nec demum in Syria ciuitas, quæ portas non aperuerit. Nam ſuperato Eufrate vſque ad maris Syriaci oram ſigna promouerat. Hæſit tantummodò aliquandiu ad Damaſcum, in expugnanda arce, quum ea in noſtrum morem à Florentino architecto munitiſsimè ædificata, tanti victoris impetum retardaret. Sed cæſa in Libano monte materia, arcem erecta munitione circumuallauit; ea altitudine, vt Scythæ ſagittarij mœnium coronam ſuperantes ad vnum cuſtodes omnes interfecerint. Exinde quum Sulthani Memphitici copias per Duces non longè à Peluſio profligaſſet, Ægypti regnum & Memphis immenſæ vrbis opes inſatiabili animo meditantem, vna ſitis auertit, quæ per arenoſas ſolitudines aquæ indigas, timebatur. Itaque victorijs ſuis modum imponens, quum & exercitum eius atrox peſtilentia popularetur: ſpolijs onuſtus Samarcandam redijt, vbi fato functus eſt, anno à partu Virginis quadringenteſimo ſecundo ſupra milleſimum. Anteceſsit autem eius mortem ingens & luridus Cometes, quo portendi mors tanti regis viſa eſt, quanquam & Ioannem Galeacium Vicecomitem Mediolani potentiſsimum principem, eodem defunctum anno, reſpexiſſe multi crediderunt. Fatali quoque ſorte eueniſſe conſtat, vt vtriuſque principis bini hæredes filij parem fortunam tulerint, quum vtriuſque proles, à paterna virtute ſic degenerarit, vt imperium tueri nequierit, breuique curriculo duo maxima imperia, ſi modò conferenda ſunt, collapſa defecerint.

FAERNI.

Ille nouus Xerxes, Orientis victor, & ingens
Quacunque permearet, horror gentium,
Compleuit totos Scythico qui milite campos,
Hoc ſe ferebat ore trux Tamerlanes:
Cuius in aduentum tutæ altis mœnibus vrbes
Ipſumque terræ contremiſcebat ſolum;
Ipſi adeò montes, ipſæ per deuia valles
Vim Barbarorum non ferebant agminum.
Quare ab Caucaſeis Aſiam conuallibus omnem
Ad vſque Nili flumina armis ſubdidit;
Euphratem & Tigrim, & rapidum tranauit Orontem
Vi, vaſtitate, cæde, cuncta proterens;
Vtque olim fœda cum tempeſtate coorta
Erumpit atra nube fulmen igneum:
Obuia quæque cadens perrumpit, & alta ſonanti
Templa atque ſolidas ſtrage turres dijcit.
Subſidit vaſto tellus labefacta fragori,
Humiliſque mentes ſternit humanas pauor;
Haud ſecus ille viam ferro molitus, & igni,
Euertit arces, oppida æquauit ſolo.

Regem

Regem Aſiæ horribili captum impete Baiazetem
Caueáque clauſum ferrea circumtulit.
Hæc agitantem illum, & ſpirantem immania iuſſa
Quæ cunctus vndique orbis expaueſceret,
Exiguo cæcæ domitum molimine febris,
Fatalis vno ſoluit hora triduo.
Déque tot inſanis opibus, de tot modo regnis
Reliqua vna paruo gleba texit puluere.

Baiazetes I. Turcarum rex.

BAIAZETES eius nominis primus Othomannorum principum ordine quartus, hoc auſteri oris Scythico rictu, hirtiſque cirris diſcriminata prolixè barba terribilis, à ſingulari celeritate repentinoque & vehementi bellicarum actionum impetu HILDRIM eſt appellatus, quę vox apud Tartaros cum tonitru terrificum fulmen ſignificat. Ne quis autem miretur, vnde ad nos antiquorum præſertim Turcarum regum veræ imagines peruenerint, operæprecium erit enarrare, quo pacto curioſitati noſtræ fortuna arriſerit. Hariadenus Barbaruſſa Othomannicæ claſſis præfectus, quum ardente bello inter Carolum Cæſarem & Franciſcum regem in auxilium à Gallis euocatus Maſsiliam perueniſſet, amicitiam inijt cum Virginio Vrſino Anguillariæ Comite, Gallicarum aliquot triremium præfecto, certatumq; eſt inter eos magnis muneribus, ea tamen conditione, vt aliquanto precioſiora Barbarus acciperet dona quàm rependeret. Nam illum Virginius Romana liberalitate noſtrarum rerum copiam auidè expetentem, cælato argento & multa ſerica veſte donauit, ille Virginium arcu Scythico cum pharetra nobiliſsimi operis, & Perſico acinace gemmata vagina inſigni, qui Hiſmaelis Sophi fuiſſe dicebatur, atq; item talari toga auro & purpura intertexta, addens arculam ex ebeno & ebore fabrefactam, in qua vndecim Othomannorum regum vera ſimulachra, pro captu barbarorum artificum precioſis coloribus in leuigatæ chartę tabellis depicta viſebantur; quæ Virginius elegantiæ ſtudioſus omni alio munere pluris ęſtimauit. Neq; Barbaruſſa commentitijs imaginibus Virginium decepiſſe exiſtimandus eſt; nam quum inferiorum Othomannorum tabellæ pictæ & numiſmata ærea, quæ apud nos viſuntur, cum illis mirè conueniant, ſuperiorum etiam regum veras eſſe formas cenſendum eſt. Has omnes Virginius magnis exoratus precibus Alexandro Farneſio Cardinali & mihi, latioribus in tabulis ad delectationem elegantium virorum pingendas communicauit. Primus igitur qui regis nomen tulit, tantiq; imperij fundator extitit à tenui Galaciæ oppido, quob Othomanzicum hodie vocatur, Othomannus eſt appellatus, quod nomen poſtea in familiam tranſijſſe perſpicimus. Tanta autem virtute atque fortuna Othomannus fuit, vt inter nobiliores Scythici ſanguinis familias, vetuſtatis dignitate ſibi pares, ma-

ximè illuſtris emineret, ſummumque ei decus Eureneſij, Thuracambi, Mi-
chalogli, atque Malcoccij æquis animis concederent. Pugnaci ſiquidem
ingenio atque imperij auido finitimos, vel etiam ſuæ gentis feliciter ad-

ortus, clariſsimas Aſiæ vrbes Sebaſtam, Synopen & Ancyram audaci con
ſilio & inuictis armis ditioni ſuæ adiecerat. Imaginem eius quæ maximè
ardentes oculos repræſentat, habitu acinacem diſtringentis expreſſerunt,
quod intelligi volebant Othomanorum imperium armis quæſitum, armis
defendi proferrique debere. Proinde vetus atque perpetuum Turcarum
inſtitutum eſt, vt intranti templum ſupplicandi cauſa imperatori Taliſma
nus ædituus ſacerdos occurrat, claraque voce pronunciet, vt meminiſſe ve-
lit imperium quod iuſtitia & virtute bellica partum ſit, non alijs quàm
hiſdem artibus conſeruari propagarique oportere. Conſtat autem O-
thomannicę domus imperium cepiſſe anno à partu Virginis trecenteſimo
ſupra milleſimum, quanquam quingentis ante annis Turcas ex Scythia
profectos in Aſia ſedes occupaſſe compertum eſt: qui tamen regem, aut ſum
mum imperatorem initiò non habuerunt, vtpote qui diuiſi per Tetrarchas

&

& regulos cum imbellibus Aſiæ populis Conſtantipolitaniſque Cæſaribus ſuo arbitrio bella gerere conſueſſent, quamuis eos aliquando in vnum conſentire coegerit communis metus à Gothifredo Bolionio vniuerſæ Aſię illatus. Tum enim coactis viribus, & Solymano tumultuario duce creato, ad Nicæam cum eo collatis ſignis haud proſperè conflixerunt. Cæterùm Othomannus quum viginti octo annis regnaſſet, fato functus eſt, Orcane filio imperij hærede relicto. Hic magnitudine animi, vi corporis, & cupiditate proferendæ ditionis pàtrem æquauit: bellicis autem æquè bonis & malis artibus, vir doloſus & ſolers, profuſaque in primis & perenni erga milites liberalitate ſuperauit. Per hunc modum veterano inſtructus exercitu, quum amicitiam & fœdus cum Ciliciæ rege ducta in matrimonium eius filia iniuiſſet, Michaeli Paleologo Conſtantinopolitano imperatori graue bellum intulit; adortuſque demum Pruſiam Bythiniæ caput, eam vrbem obſidione & admirandis machinis expugnauit. Sed non diu ea victoria lætatus eſt: nam in ea oppugnatione ſagitta ictus, quum ſpiculum humeri oſsibus infixum ſine vitæ diſcrimine reuelli nequiuiſſet, obducta plaga, febrem & ſaniem mortiferam aliquot poſt menſes accerſiuit, anno eius imperij vigeſimo ſecundo. Orcani ſucceſsit Amurathes filius, vir nequaquam maiorum exemplo manu promptus, ſed bello & pace ſimulator egregius, quippe qui aſtu & vigilantia ſingulari, occaſiones proferendi imperij opportuniſsimè captaret, nuſquam firma fide aut incolumi iureiurando: pacem tamen cum Paleologo religioſè tuebatur. Magno autem Amurhatis commodo bellum inteſtinum inter Græcos ſub id tempus exarſit. Nam Græci proceres ab imperatore rebellarant, ſubnixi ſocietate Marci Craiouicij Bulgarorum principis. Itaque enata eſt occaſio Græciæ & penè toti Europæ exitialis, qua Paleologus viribus impar ſubigendis rebellibus auxilia ab Amurathe iure fœderis poſtulare coactus eſt. Dedit hoc amicitiæ liberaliter & aſtutè vicinus Amurathes, traiecereque in Græciam duodecim millia delectorum Turcarum, quibus maturè Græcorum & Bulgarorum audaciam Paleologus repreſsit. Eo euentu vt confecto bello remiſsis ſeptem millibus Turcarum in Aſiam, reliquos præſidij ſui cauſa, qui in Thracia remanerent, ab Amurathe facilè impetrarit. Nec multo poſt Amurathes non obſcurè à ſuis inuitatus, qui vbertatem Thraciæ & Græciæ agrorum extollebant, tanquam ſocius vel inuiti Cæſaris, cum ſexaginta millibus Turcarum per Helleſpontum in Græciam traiecit, ſimulatione perſequendorum Græcorum, qui à nomine Paleologo antea defeciſſent. Præſtitere officium in traiectu duæ Ligurum onerariæ naues, quæ eius portorij pretium inſigni auaritiæ Chriſtianæ probro, aureum nummum in ſingula militum capita tulerunt. His copijs Callipolim expugnauit, peruagatuſque latè Græciam & Thraciam, vel gemente imperatore. Philippopolim, & quæ eſt ſupra Hebrum Hadrianopolim occupauit; conſternatoſque ad arma, reſiſtereque demum æquo campo auſos Lazarum Seruiæ Deſpothum, & Marcum Craiouicium acie ſuperauit. Lazarus eo prælio captus in carcere mori coactus eſt, cuius indignam necem ſeruus natione Triballus, eius olim cliens vindicare conſtituit, certiſsimæque morti ſe deuouens, Amurathem pugione iugulauit, quum regnaſ-

ſet annis viginti tribus. Hoc Amurathe genitus eſt Baiazetes, de quo ſcribimus, qui à cæde Solymani fratris imperium eſt auſpicatus, Dijs non obſcurè id execrabile ſcelus damnantibus, cuius poſtea præclarus vindex Scytha Tamerlanes extiterit. Itaque Baiazetes æmuli fratris ſolutus metu, in vrbe Hadrianopoli imperij ſedem fixit, quod ad proferendas vires Aſiatica Pruſia opportunior cenſeretur, infenſo ſcilicet animo atque arma expedienti in Triballos & Myſorum gentes, quæ rectà ſecundum Iſtrum ad mare Ponticum extenduntur. Propterea Marcus ſummo diſcrimini obuiam armis eundum ratus, quum in aciem deſcendiſſet, cum vniuerſa Bulgarorum & Myſorum nobilitate trucidatus, imperium cum vita amiſit. Ab ea victoria Baiazetes extremam Illyrici regionem, quæ hodie Boſna eſt, & interiorem Macedoniæ atque Epiri partem, quam Albaniam dicunt, adeò infeſta populatione inuaſit, vt nemine reſiſtere auſo, innumerabilem captiuorum multitudinem in Thraciam adduceret. Nec multò poſt euaſtata Theſſalia, Thraciaque vſq; ad Boſphorum, & deletis Bizantiorum ſuburbanis delitijs, Bizantio caſtra admouit, tanto Græcorum metu, vt Ioannes Imperator diffiſus viribus ſuis, ad imploranda auxilia in Galliam vſq; naui gare cogeretur. Agnouit periculum iuſtáſque preces rex Carolus, vti maximè pium & Chriſtianorum opulentiſsimum regem decebat, & Ioannem fratris filium, qui poſtea Burgundiæ principatum adeptus eſt, cum nobiliſsimo equitatu in Pannoniam miſit, vt Sigiſmundo Bohemię atque Hungariæ regi, in communes hoſtes arma paranti iungeretur. Hic eſt ille Sigiſmundus, Henrico Cæſare proauo, qui ad Bonconuentum in Etruria obijt, & Ioanne Bohemiæ rege auo, qui in Gallia eo prælio cecidit, quo Ioannes Galliæ rex à Britannis captus eſt: patre verò Carolo quarto Cæſare inclytus. Is tum validas copias ex regnis ſuis finitimiſque Germanis coegerat; atque ita ſuſcepto itinere ad Nicopolim Myſiæ vrbem penetratum eſt. Sed ea vrbs improſperè tentata, Baiazeti ſpatium dedit ad cogendas copias, qui ſua vſus celeritate, cum ſexaginta millibus equitum ad tertium calendas Octobres noſtris in conſpectum ſe dedit. Pugnatum eſt ſumma noſtrorum temeritate, Gallorumque præſertim, qui primi agminis decus depoſcebant. Neque enim retineri potuerunt, quin vel inuitis ducibus & fruſtra retentantibus in primos hoſtium antecurſores impetum facerent, antequam peditum Germanorum phalanges, & Hungari Bohemique equites appropinquarent: Frementes enim dicebant à Sigiſmundo exploratæ victoriæ gloriam ſibi inuideri. Eo modo Baiazetes temerè effuſos, nec confertos ſeruantes ordines, lunata acie circumuenit, atque omnes in medio Gallos trucidauit. Quorum infelici exitu, noſtri repentè territi in fugam ſe dederunt: tanta trepidatione, vt Sigiſmundus ægrè è manibus hoſtium elaberetur: Ioannes autem cum paucis ducibus pretioſo cultu conſpicuis in poteſtatem Baiazetis deueniret. Baiazetes proiecto ad pedes, & ſalutem ſuppliciter deprecanti reſpondit, ſe vitam, vel mortem merenti conceſſurum, ob id quod iuuenis & regio ſanguine editus eſſet; in conſpectuque eius captiuos omnes præter quinque proceres, quos ad ſolatium carceris comites dabat, ad vnum trucidari iuſsit. Horum nomina à nobis memoriæ tradita ſunt, in eo libello, quo Italica lingua ad Carolum Quintum

tum Othomannorum origines & res geſtas perſcripſimus. Hac noſtrorum clade, ſuaque inſigni victoria elatior factus Baiazetes, nihil ſibi moræ attulit, quin ad oppugnandum Bizantium conuolaret, defatigatiſque iam & attritis Græcorum viribus, eò deuentum erat, vt ferociſsimo hoſti reſiſti non poſſet, niſi Tamerlanes Scytharum imperator centum miriades equitum & peditum trahens in Aſiam torrentis more ſeſe effudiſſet. Is hoſtis vel inuitum Baiazetem interpellata victoria in Aſiam auocauit; auſumque collatis ſignis acie congredi, toto penè eius exercitu cæſo, ad Stellam montem viuum cepit; ea feritate, vt eius procumbentis tergo, quum equum inſcenderet ad ludibrium vteretur; ferreaque demum cauea curruli in morem feræ beſtiæ, vſque ad vitæ miſeriarumque exitum circumtulerit.

A V G V S T I Cocceiani.

Tune credideris fortê, nefas, hic tibi maximi
Spectari ſuperum fulmineam regis imaginem
Quod depicta Iouis tela vides, egregia manu
Præclari artificis, quod tabula conſpicis in breui
Magnum terrifico orbem tonitru, atque æthera concuti;
Nuncque atris Acherontis tenebris omnia contegi,
Nunc tingi liquidis ſulphurei fulguris ignibus.
Non non ad Semelen auricomam Iupiter amplius
Fraudes coniugio commeditans ventitat improbus.
Nec tu Theſſalicum fortè putes cernere Apollinem
Arcus letiferos quod videas, & quod harundines
Conſpectes celebres, tela Dei inſignia Delphici.
Hic mortalis erat, non Deus, hic Barbarus, impius.
Germani trepido ſparſit atrox ſanguine limina
Ne Europæ atque Aſiæ regna ſibi præriperet ferox;
Hic ceu flamma rapax lauricomos per tumulos furit
Quum latè Boreas præcipitat flamina Thracius.
Sic flagrans rapidos in miſeros Danubij Incolas
Ignes, ſic celeres intulit in Pannonias faces,
Inuoluitque furens excidio robora Belgica,
Vnde illi meritò nomina ſunt indita F V L G V R I S.
Sed non longa manet pœna tuam iuſta ſuperbiam,
Maior namque tuis è Scythia naſcitur ignibus
Torrens, horribili diluuie qui rabiem tibi
Reſtinguat, furiáſque impediat fortior aſperas:
Ecce ecce ab Tanai gens properat ſæua Tamerlanis
Infandi auſpicijs, latáque iam regna Bithyniæ
Peruadunt, acies iam Scythicæ prælia conſerunt
Tecum, iam caueas, aurea iam vincula comparant,
Incluſumque Aſiæ te rapiunt cuncta per oppida.
Nunc ite, atque animos Imperijs tollite principes,
Fortunæ, immemores quàm rota ſit prona, volubilis.

Celebinus Turcarum Imp.

CELEBINVS quem alij Cyrum;nonnulli, Turcæque præſertim Mahometem à luſtrico die appellatum tradunt. id nomen ideò tuliſſe videtur, quòd impuberes regum procerumque filios Turcæ Celebinos vocant. Is Othomannorum principum, vt ex hac eius imagine gladium vibrantis cernitur, formoſiſsimus idem fuit atq; fortiſsimus; decorę ſiquidem frontis honos, & candidi oris modicè diffuſus pallor, conſtanteſq; ſine triſtitia oculi, compoſiti animi indices, quum imperium adijt, pubeſcentem mirè commendabant; in tanto præſertim publicæ cladis luctu, paternæque miſeriæ dolore, in quo animum non demiſiſſe maxima laus videri potuit. Conſtat Baiazetem duos quos habebat filios Muſtapham & Celebinum in Aſiam ductos, ſecum in caſtris habuiſſe, ſingulari tamen pruden-

tia quum pugnæ tempus immineret,paululum eos ab eo periculo ſummo-uiſſe,ne cum tota prole incertæ fortunæ aleam ſubiret. Sed iuuenes ex lugubri prelio intenta fuga ad mare deſcendentes,vt in Thraciam ad Boſphorum tranſirent, Bizantiorum mioparones interceperunt:ea quidem ſorte, vt Muſtaphas à Paleologo Cæſare vſque ad mortem in carcere ſit aſſeruatus. Celebinus autem ſtruente ei imperium fortuna, aut ſuo vſus aſtu,aut certè (vt credi par eſt) nautarum Græcorum auaritia adiutus, feliciter eſt elapſus. Hunc Hadrianopolim obliquis itineribus venientem, præfectus cum veteranorum manu à Baiazete Thraciæ præſidio relictus, militeſque omnes, tanquam poſtliminio redditum, lætis pro præſenti fortuna animis exceperunt. Iam enim quo euentu ad Stellam montem dimicatum eſſet ex fuga elapſis didicerant. Turcæ ſiquidem qui Scytharum manus effugerant cateruatim ad Propontidem, Helleſpontumque præcipiti fuga ferebantur. Nam ibi propter Caſtella ad Abydum & Seſtum vtrique littori impoſita Turcicæ ditionis, deſpectis naualibus Græcorum cuſtodijs, tutiſſimus erat traiectus. Conuenerant plures veterani ex preſidijs deducti,& ita frequentes iam ex Aſia redierant, vt Celebinus iuſto confirmatus exercitu, Græcorum copias tumultuario progreſſu ſibi imminentes facilè repelleret,& veteres fines fortiter tueretur:quanquam enim rex nouus & iuuenis ac orbatus patre acerrimo imperatore, & magna parte inuictorum antea militum importunè exutus, vigilantis tamen & imperterriti nomen tuebatur. Quòd ſi Paleologo terra marique certa præſidia & parandi exercitus expeditæ facultates ſuppetiſſent, Chriſtianique reges occaſionem cœlo propè demiſſam agnouiſſent, quam victoria Scytharum aperuerat,profectò non in Europa modò,ſed in Aſia Othomannicum nomen,vndique pulſum atque deletum foret.Itaque Celebinus beneficio Tamerlanis & Paleologi qui patre fratreque ſublatis, integra atque legitima iura parando imperio ſibi pepererant,noſtrorum ignauia confirmatus,Bulgaros,Triballos,& Macedonas diu afflixit, vſque ad Sigiſmundi Cæſaris aduentum. Is enim propter eximiam pietatem generoſique animi laudem, Auguſti nomen meritus valida potius quàm felicia arma in Turcas iterum ſuſcepit, excitauitque Hungaros & Boiemos, vt ſtudio tuendæ & propagandæ religionis aduerſus Barbaros,tam pia quàm neceſſaria arma induerent. Agitabat enim animo, inuictos maiorum ſuorum ſpiritus gerens, quo pacto cladem ad Nicopolim acceptam vlciſceretur. Nam Celebinus iuuenis fractas à Tartaris copias trahens,reputatione Baiazetis acerrimi & antea inuicti ducis omnino contemnendus eſſe videbatur. Sed eadem fortuna quę ſtrenuè audentem Sigiſmundum tredecim ante annos ad Nicopolim eluſerat, pari libidine ad Columbatium infeſta perſequebatur. Id eſt oppidum Seruianorum Triballis finitimum, iuxta Samandriam, non longè à Danubio poſitum. Eò paribus animis & viribus inſtructi Celebinus & Sigiſmundus peruenerant. Chriſtiana acies equitatu impar, ſed peditatu in media acie conſtituto ſuperior, iniquiſsima ratione cum Barbaris concurrit.Equeſtris enim fermè totus hoſtium exercitus latè cornua extendit, adortuſque equites Hungaros & Bohemos qui in cornibus erant, cruenta edita pugna, loco depulit, breuique circumuentum vniuerſum pedita-

tum ſagittis confixit. Neque enim pedites magna parte corporis inermes ſagittarum multitudinem ſuſtinere poterant, quum ordines diſſoluerent, & cominus congredi properantes ab haſtatis demum, gladijs & clauis ferreis rem gerentibus, vndique ſternerentur. Sigiſmundus qui in ea exercitus perturbatione præſtantis & ſtrenui ducis, acerrimique bellatoris officio nullo in loco defuerat, deſperata victoria, non minore periculo quàm ad Nicopolim inſequentium Barbarorum manus effugit. Cæterùm Celebinus ab ea victoria quum paucißimis annis imperaſſet, morbo abſumptus, Amurathi filio imperium reliquit, quum Chriſtianis ſacris Alexander quintus præeſſet.

FRANCISCI MANFREDI Cremonenſis.

Macte animo puer, & magna puerilibus armis
Virtute exuperans, fractiſque audentior armis
Qui medias inter claſses, tela inter & hoſtes
Effugiens, præda crudelem eludis inani
Victorem; & patriam ſubitò (mirabile dictu)
Fortunam immutans, rurſum palantia cogis
Agmina, confirmáſque animos, reficiſque labantis
Imperij vires, ſceptróque potiris adempto.
Quin & quantum armis poßes, quo turbine telum
Conijceres Celebine, & ſtricto comminus enſe
Hoſtiles rueres turmas, denſaſque phalanges
Teutonicæ norunt gentes, nouere feroces
Sauromatæ, norunt infracta binominis Iſtri
Cornua, Treijcijque duces, & pallida nouit
Græcia, deſertique agri, populatáque rura.
At tibi purpureæ primæuo flore iuuentæ
Inuidit fortuna, & ineluctabile fatum:
Dúmque animo maiora agitas, nec ſufficit amplum
Imperium patris, & totum ſpe concipis orbem
Stamina diſrumpunt Parcæ, victúſque ſuperba
Tandem morte cadis, lucóſque inuiſis Auerni.

IOAN.

Ioan. Aucuthus Britannus.

IOANNIS Aucuthi ex vltima Britannia inclyti bello ducis, vera effigies, in templo maximo Florentiæ coloſſea magnitudine ſpectatur, quum propter inſigne meritum à grauiſsimo ſenatu equeſtris ſtatuæ, & tumuli honorem ád eximiæ fidei bellicæque virtutis teſtimonium honeſtatus fuiſſet. Is Anglico ſanguine progenitus fuit, ex ſtirpe Friſiorum Germanorum, qui in Inſulam transgreſsi, pulſis veteribus indigenis, ſedes beatiores, & denique regnum & imperium ante mille annos occuparunt. Venit autem in Italiam Aucuthus bello Belgico, æquè apud Gallos hoſtes, ac ſuos virtutis nomine clarus, cùm Lionetto Clarentiæ regulo, qui Odoardi regis filius à Galeacio ſecundo Vicecòmite in generum aſçitus fuerat. Sed his nuptijs incredibili conuiuiorum ſumptu atque apparatu ludorum Mediolani celebratis, conceptus eſt Lionetto morbus ex

mutatione cœli, luxuque epularum, & nouæ nuptæ complexibus, qui non multò poſt ad Albam Pompeiam initæ affinitati & vitæ finem attulit. Barnabas nouæ nuptæ patruus, qui tum graue bellum in agro Mantuano gerebat, facilè à Lionetto impetrauit, vt Aucuthus Britannorum dux atque eius comitatus princeps, in caſtra auxilij nomine duceretur. Barnabas enim vir pugnaciſsimus Anglicæ diſciplinæ atque virtutis, periculum facere cupiebat. Pluribus itaque tumultuarijs prælijs Aucutho ſumma vi ſummaque prudentia, occaſiones parandæ victoriæ feliciter excipiente, & Anglis egregiè ſagittis rem gerentibus, eò admirationis Barnabas eſt adductus, vt probaret gentis diſciplinam, & Aucuthi vim ac ingenium magnoperè ſuſpiceret, nec multò poſt creſcente mutuis officijs beniuolentia, Aucuthus in generum aſciſceretur. Collocata enim eſt ei in matrimonium filia, quam ex Porra nobili concubina ſuſceperat. Ea affinitas virtutis nomine parta Aucutho ſtipendia auxit, & famam Anglicæ virtutis per Italiam extendit, quòd bellicoſiſsimus princeps tale de externi viri virtute non temerè iudicium feciſſet, proptereaque à principibus liberisque ciuitatibus Aucuthus expeteretur. Nam ea tempeſtate externis copijs & ducibus apud Italos bella gerebantur. Accidit autem certis offenſionibus, vt Angli, qui erant apud Albam mortuo Lionetto relicti oblitique eius affinitatis, ab amicitia Galeacij & Barnabæ repentè diſcederent, hoſtibúsque eorum iungerentur. Qua voluntatum commutatione multa Ciſalpinæ Galliæ oppida, crudeli Anglorum rabie vaſtata ſunt. Exinde Aucuthus copijs & ſtipendijs auctus, nouas ſpes, aliamque fortunam ſibi quærendam exiſtimauit: Gregorio namque Pontifici operam nauauit, receptiſque ſingulari cum laude togatæ Galliæ vrbibus, quæ defecerant, quinque oppidorum ditionem virtutis ergò promeruit. A Pontifice demum ad Florentinos vberiora ſtipendia pollicentes, & ab his non multò poſt ad Piſanos, atque inde rurſus ad Florentinos tranſgreſſus eſt; eo creſcentis laudis, accumulatique honoris ſucceſſu, vt facilè nemo Aucutho dux melior putaretur. Longo enim bellorum vſu peritus, graui ſimul ac expedito ingenio occaſiones præſentire, terminare conſilia, atque arma celeriter expedire didicerat: idem quum oporteret acerrimus bellator, & cunctator egregius. Idcirco ab eius ſchola tanquam ab exacto militiæ magiſtro multi qui poſtea inclaruêre, ſummi duces prodierunt, quum ea quæ ille proſperè geſsiſſet apud hoſtes & ſocios pro documentis & diſciplinæ præceptis haberentur. In his fuêre Albericus Balbianus, Sfortia, Braccius, Carolus Malateſta, Paulus Vrſinus, & qui ab hoc interfectus eſt, Moſtarda. Sed ſuper innumerabiles pugnas feliciter depugnatas incomparabile decus tulit, quum profligatis ad Alexandriam Gallis, ſigna Florentinorum ad Abduam vſque promouiſſet, vt deſcendentibus Gallis ad Mediolanum iungeretur. Ab aduerſo enim Gallorum exitu deiectus conſilio, vſque adeò conſtanti imperterritoq; animo ſe recepit, vt nequicquam incumbentibus Iohannis Galeacij victricibus copijs, Ollium, Mincium, Atheſim, vado traijceret, diſruptiſque ab hoſte fluminum aggeribus, per continentes paludes incolumis in Patauinum agrum ſe reciperet, quum duces omnes à nemine præterquam ab Aucutho ſuperari locorum iniquitates, & validiſsimorum

hoſtium

hoſtium interdiu noctuque acriter incumbentium impetus ſuſtineri poſſe faterentur. Obijt Florentiæ planè ſenex, funeratusque eſt ſplendidiſsimè in templo maximo, anno Chriſtianæ ſalutis M CCC LXXXXIII.

IVLII Feroldi.

Aucuthe Anglorum decus, & decus addite genti
Italicæ, Italico præſidiúmque ſolo.
Vt tumuli quondam Florentia, ſic ſimulacri
Virtutem Iouius donat honore tuam.

Albericus Balbianus.

ALBERICVS Balbianus exiguo eius nominis, togatæ Galliæ oppido ortus, inter Italicos duces primum illuſtris famæ locum obtinuit, Aucutho ſcientiæ militaris exiſtimatione planè par, ſed honoribus & genere copiarum multo ſuperior. Nam magiſter equitum proprio cognomento appellatus eſt, qui ſupremus militiæ honos apud Neapolitanos reges, Comesſtabilis nuncupatur. Sub ſignis autem quatuor millia cataphractorum, & totidem leuis armaturæ equitum voluntarij nominis habuiſſe traditur, quibus externarum gentium vaga arma, ea tempeſtate per Italiam ad omnem prædandi licentiam circumferentium, frenauit, non vnoque in loco feliciter profligauit, vſque adeò egregiè, vt priſtinum Italicæ dignitatis decus, quòd corrupta ſenſim diſciplina perierat, inſigni cum laude reſtitueret. Nam fortiſsimus & generoſiſsimus quiſque ſpe laudis ad eius ſigna coibat; atque ita effecto ingenti veteranorum equitum agmine, cui diui Georgij nomen & teſſeram dederat, cuncta obuia ſternebantur. Is tum in eum quem hodie magna ex parte intermiſſum videmus, armaturæ morem equites inſtruxerat, adinuenta atque addita caſſidi buccula, quæ eſt ad proſpectum ſubductilis, & tranſuerſam tantum rimam quum deducitur, ad oculorum vſum relinquit: Cui etiam ferreum gutturale quo iugulum munitur adiecit, quod loriculam à caſſide dependentem, nequaquam ſatis gulam tueri aduerſus validos mucrones exiſtimaret. Bardis quoque maioribus recocto corio inauratis & pictis, equos vndique vſque ad genua protexit, & capita frontalibus ferreis ſtylo prominente armauit, quo incitatis equis hoſtis in congreſſu feriretur. Sed hodie hæc maximè decora, tutaque Bardarum tegumenta tanquam nihil profutura aduerſus ſclopettorum glandes, Italus pariter & Gallus abiecit. Quum per multos annos Ioanni Galeacio Vicecomiti, aut alæ præfectus, aut ſummus Imperator operam nauaſſet, ab eo diſcedens aduerſus Ladiſlaum regem in Apuliam deſcendit, Ludouici Andegauenſis auſpicia ſecutus. Quo bello inſidijs circumuentus in poteſtatem hoſtium deuenit, qui eum duriſsimo peruigilio diu torſerunt. Sed non multò poſt liberali beneficio Iohannis Galeacij redemptus eſt: Nam gratiſsimus princeps Albe-

rici ductu Bononienſium & Florentinorum copias Barnardone Aquitano acerrimo duce fuſo captoque inſignem victoriam ſe adeptum eſſe meminerat: vnde vrbs Bononia interfecto Iohanne Bentiuolo in eius ditio-

nem deueniſſet. Verùm Iohanne Galeacio repentina morte ſurrepto, Albericus ſuo commodo alieni exempli ſpectator, oblitus datæ fidei acceptǽque beneficij, in eius liberos ingrato animo arma conuertit, quod cæteri duces nefario ſcelere ſingulas occupantes vrbes paſsim rebellaſſent; qui demùm valeſcente Philippi filij potentia, varijs intercepti caſibus fermè omnes iuſtas perfidiæ pœnas dederunt, quum Albericus nuſquam tyrannus, plenus gloria apud paternos lares, ante ſexageſimum ætatis annum, renum dolore vexatus, vita exceſsiſſet. Hoc vitæ exitu Iohanne germano fratre felicior, quem diu militiæ eximia cum laude verſatum, Bononienſes ab eo detrimentis affecti ſecuri percuſſerant. Huius ſanguinis apud Inſubres inſiti Ludouicus Balbianus fuit, qui nuper armorum ſtudio & multis fortibus factis clarus, cùm pro Carolo Cæſare Franciſcum Sfortiam oppugnaret, ad Alberici progenitoris gloriam aſpirabat, niſi inuidia virtutis

comes

comes in medio vitæ curſu veneno epulis indito, nihil tale veritum ſuſtuliſſet. Alberici effigies Ticini in arce ad ſiniſtram porticum picta, habitu triumphum comitantis, conſpicitur.

GEORGII Iodoci Bergani.

Oenotria priſcam fugarant gloriam
Rerum, adfluentes copiæ
Et ſola virtus credita eſt tum bellica
Externum habere militem,
At Balbianus dedecus turpiſſimum
Non ſufferens, & patriæ
Virtutis & prudentiæ non immemor
Procul fugatis exteris
Domeſticum per militem vi reddidit
Fines quietos Italos.
Huius fide atque armis Ladiſlaus ſuam
Campaniam cum portubus
Recepit, & Neapolim pulcherrimam
Arcéſque regni & oppida.
Hic militari hac profuit ſolertia
Arti decúſque hoc addidit,
Vt quæ bouillo nuper eſſent tergore
Compacta, mox hæc ferrea
Geſtaret arma miles, atque vulnere
Tutum calybs defenderet.
Tantum Camillo debuit vix vindici
Erepta Roma Barbaris,
Quantum tenetur Alberico nobili
Duci ferax Oenotria.

Sfortia & Braccius.

HI duo heroes, duoque eius ætatis belli fulgura SFORTIA & BRACCIVS, ex Alberici contubernio diſciplináque prodierunt, qui ab initio fraterna charitate inter ſe coniuncti, pari ſpe, paríque induſtria, & paribus inſignium laciniarumque coloribus militantes, vſque adeò inclaruêre, vt fatali demum ambitione atque ſuperbia diducti, diuerſas militiæ ſectas de nomine conderent, ac æmulatione gloriæ atque potentiæ ex amicis hoſtes facti, ex aduerſo ſemper arma tractarent; qua diſſenſione potius quàm ſimultate opimis ſtipendijs ſummisque honoribus clari atque opulenti euadebant; quum ſeſe infami aſtu promercalique militia principibus Italiæ & liberis ciuitatibus venditarent, bellaque alere quàm finire mallent; quòd vterque de fortuna ſua immodicè

ſperandum putares, & nihil imperuium viuidæ virtuti, generoſè & fortiter agentibus arbitrarentur. Erant ætate & genere fermè pares; ſed Braccius nobiliſsimis Peruſiæ familijs propinquitate coniunctus, ipſo Sfortia

apud Cotignolam togatæ Galliæ oppidum honeſta familia orto, originis vetuſtate nobilior putabatur. In Braccio aſtuti & efficacis ingenij vis ardens eminebat; in Sfortia autèm naturæ ſimplicitas, nullo fuco, nulloque literarum ſubſidio ſubnixa; apertique animi conſtans, & indomitus vigor laudabantur, in robuſto præſertim corpore ad ferendos labores geſtandáque arma præualido. Braccius habitu corporis proximus delicato, ſplendore vitæ rerumque omnium apparatu ſumptuoſo mirè gaudebat, vtpote qui vel cum iniuria alienæ pecuniæ appetens & profuſus eſſet. Ex aduerſo Sfortia ad delitias rudis & agreſtis, frugi diſciplina, conuictu ſubitario & planè militari, contemptuque prorſus omnis luxuriæ lætabatur; vtpote qui valida potius quàm decora arma, proceros & peracres generoſæ ſobolis equos, vir equitandi periciſsimus, vera imperatoriæ dignitatis inſtrumenta eſſe putaret, nec quicquam ad inanem ſpeciem exquiſiti ornatus

oſtentare

Braccius.

oſtentare conſueſſet. His diuerſis moribus & pari conatu ad magna imperia atque opulentos principatus, & poſtremò non diſsimili vitæ exitu in ſua fata properantes, pari militum ſtudio colebantur; & eo quidem ita pertinaci, vt ad alteram factionem tranſiuiſſe maximè turpe & flagitioſum exiſtimarent. Accidit autem eo tempore, quo Alfonſus rex & Ioanna regina inter ſe de imperio & regnandi conditione armis contendebant, vt vtrinque ſummi duces Sfortia & Braccius ex aduerſo copijs præeſſent, factisque demum inducijs ex veteris amicitiæ memoria, ad Saccomanniam Campaniæ ſyluam coirent, deterſisque variarum offenſionum odijs, per plures horas familiariſsimè colloquerentur; exactè & grauiter de militari diſciplina, de ſucceſsibus vtriuſque fortunæ, occultisque multorum euentuum cauſis diſputantes; detecta obiter nonnullorum malignitate atque perfidia, vt melioribus conſilijs in mutuos vſus viam aperirent. Verùm

non multò pôſt eam renouatæ amicitiæ ſpeciem nouum bellum facilè diſpulit atque extinxit. Nam Braccio vrbem Aquilam acerrimè oppugnante atque obſidente, Sfortia Martini Pontificis & Ioannæ reginæ auſpicijs, ingentibus copijs præfectus, delectusque eſt ad liberandos obſidione Aquilanos, quod nemo ducum aduerſus Braccianam vim, eo validior & promptior cenſeretur. Itaque Sfortia quum ex Apulia profectus, & ſignis Ortano eductis, copias flumen Aternum traduceret, ſolus ipſe imperator è tanto exercitu ſubſidentibus equi cruribus limoſo in vortice, grauantibus armis abſorptus interijt, præſenti gaudio in morte duriſsima felix, quod dudum Braccianas alas amnis tuentes ripam, & fruſtra Sfortianos tranſitu prohibere auſas, edita pugna à Franciſco filio profligatas conſpexiſſet. Ferunt Braccium audito tanti hoſtis caſu, nullum lætitiæ ſignum dediſſe, quòd ab Ariolis accepiſſet, ſe quidem Sfortiæ ſuperſtitem futurum, ſed non multò pôſt repentina morte hoſtis fata ſecuturum. Nec his vatibus fides defuit; nam Franciſcus paterno imperio præfectorum omnium & militum hortatu ſuſcepto, Aquilam ire pergens Pontificijs copijs ſe coniunxit, editoque memorabili prælio in ſubiectis Aquilæ campis, Braccius ſuperbo faſtu hoſtium contemptor fuſus atque interfectus eſt, dum ſupremos indomitæ virtutis conatus ederet. Cadaueri exequiarum & ſepulchri honos defuit, quum à Pontifice tanquam impius ſacris eſſet interdictus; ſic vt tanti nominis duo imperatores pari & fatali quadam ſorte ſepultura caruerint: nam Sfortia nuſquam apparuit, & Braccij cadauer Romam delatum, profano in agro extra portam Næuiam defoſſum eſt. Variæ omnis ætatis eorum imagines multis in locis ſpectantur.

ANTONII Franciſci Rainerij.

Belligeri graue Martis opus dum Sfortia tractat
Sfortia magnanimum gloria prima ducum,
Fert & opem rapidis merſo generoſus ab vndis
Dum puero, ingentem liquit in amne animam.
Hæc memorant. At vera magis Polyhymnia magni
Facta ducis famæ tradidit, atque obitum.
Scilicet vndoſum dum ſanguine tingit Aternum
Haſta atque armiſono conſpiciendus equo,
Commotum fluuij numen, voluiſſe nitentem
Pollutis illum mergere vorticibus.
Vt fama & rapti Herois tumefactus honore
Aeternus tanto funere Aternus eat.

IVLII Feroldi.

Braccius dux ille fortis atque pugnaciſſimus,
Hoſtium qui ſæpe fregit arma feliciſſimè
Atque ſummum perſecutus eſt ſacrorum principem,
Quippe multis imperauit vi potitus oppidis
Ac potiſſimum occupauit ciuitatem Romuli
Quique regibus, tyrannis, vrbibuſque liberis

Italûm

Italûm fuit pauori maximo, & formidini
Hac repreſentatur hoſpes, qua vides imagine.

LEONARDI Aretini.

Tranſiui intrepidus per mille pericula victor
Non acies ferri, non iuſtis mœnia foſſis
Conatus tenuêre meos, domat omnia virtus.

Carmagnola.

FRANCISCVM Buſſonium, cui à Subalpinę Liguriæ oppido Carmagnolæ cognomen fuit, agreſtis villici filium, cumque ſubulcum fuiſſe ferunt: verùm in puero contumacis ingenij & tetrici oris ea inerat indoles, vt à prætereunte milite, pro armigero puero ſit abductus. Exinde varijs inſuefactus bellis, vti valde patiens laboris, & ad ardua quæque militiæ munera capeſſenda promptus & audax, facilè turmæ præfectus euaſit, illudenteque demum fortuna quum ſub Facinio Cane quatuor turmarum ductor aliquandiu fuiſſet, poſt illius mortem imperator eſt effectus, ſcilicet vt vtriuſque humanæ ſortis graue exemplum poſteris præberet. Creuerat honoribus, gratia, diuitijs, ſub Philippo Vicecomite vſque adeò ſecundis rerum ſucceſsibus, quum viuidæ eius virtuti nihil eſſet imperuium; vt eum in familiam ſuam adoptaret, propinquamque nobiliſsimi ſanguinis ei in matrimonium collocaret, eumque ædificantem luculentiſsimam domum collata pecunia liberaliter adiuuaret; quæ domus etiam nunc reliquas omnes Mediolani laxitate, magnificentia, & ſumptu antecellit. Iamque ad ſummum fortunæ ſuæ faſtigium peruenerat, vt quum ibi conſiſtere non poſſet, æmulorum obtrectatione præceps daretur. Philippus enim mutabilis ingenij ſui naturam ſecutus, Carmagnola penè contempto, Guidonem Taurellum nauali de rege Alfonſo victoria clarum, attollendum ſuſceperat. Huic mirè ſtudebat, ex aduerſo Carmagnolæ infenſus Oldradus Lamponianus, Philippo intimus, vtpote qui à prima vſque adoleſcentia ſummæ gratiæ locum paraſſet. Non tulit contumelias vir notiſsimus meritis & nomine ſuo indignas, Carmagnolamque natale oppidum a Philippo diſcedens ſe contulit, vbi piè inuiſit patrem exactæ ætatis, & quem iampridem priſtinæ fortunæ ſordibus eduxerat coemptis prædijs, & multo auro ditauit. Indeque ſuperatis Alpibus per Germaniæ fines ad Venetos profectus eſt, vt Franciſco Sfortiæ adipiſcendo principatu iter viamque ſimul fatis ſuis aperiret. Nam aliquanto pòſt ſuſcepto apud Venetos militari imperio, eoque fortiter geſto, Veronaque & Brixia Philippo ademptis, in curſu gerendarum rerum oborto liuore Venetos offendit, perinique, vt credi par eſt, perfidioſæ cunctationis accuſatus, quòd profligatam à Phlippo Venetam claſſem: ad Cremonam ter-

reſtri auxilio minimè iuuiſſet, occupandæque eius vrbis enatam occaſio-
nem malignè prætermiſiſſe diceretur. Quas ob res ſimulatiòne conſultan-
di euocatus Venetias, cuſtodiæ traditus eſt. Nec diu pòſt quum apud ſu-

ſpiciosos, & vbi de Repub. quæritur ſæpius inclementes Patricios, infeſta
ſuffragia valerent, de diu torto vel inſonte capitale ſupplicium eſt deſum-
ptum; ea fama, vt nonnulli eum indigniſsimè damnatum dicerent, quòd a-
uaritia præcipitique malignitate maturatum ei exitium arbitrarentur. Nam
ex damnati opibus ſupra ducenta millia aureorum nummûm ad fiſcum re-
dibant. Ego verò de ſummæ æquitatis ſenatu nihil dubitauerim, niſi apud
eos non occupatę Cremonæ dolor iuſticiæ neruos eliſerit. Auxit autem in-
uidiam atrocis inexpectatique ſupplicij ſpectaculum interdiu populo edi-
tum, cùm indignè tantus imperator ad Columnas rubras, vbi noxij plecti
ſolent, inſerto in os ligneo lupato, ne vociferari poſſet, traheretur; multis
aut inſontis calamitatem, aut æquo ſeuerius ingrati Senatus decretum de-
teſtantibus; cùm egregiè fortiterq; rerum bello geſtarum recens memoria
ſpectantium animos, excitis ferè lacrymis, ad miſericordiam permoueret.

Adami

ADAMI FVMANI.

Sedula apis veluti maturis aduolat vuis
Vt liquido vacuas diſtendat nectare cellas,
Ad te ſic mea ſe celeri tulit impete Muſa
Bellica quem ad magnos virtus euexit honores
Franciſce, æternum pietas per ſecula nomen
Cui peperit, cuncto procerum cum aſtante Senatu
Ac magnis vnà tecum de rebus agente.
Ad Scabrum haud veritus confeſtim exire parentum es
Fortiáque infirmo circundare brachia collo
Illicet hoc vnum malit, quàm mille referre
Geſta tua præclara, & deuicto ex hoſte trophæa.
Magnorum decus Inſubrum, dux inclyte, tandem
Orta licet ſubito, fractum te attriuerit ingens
Tempeſtas, Caurique, importunæque procellæ,
Ne dubita tua te pietas, tua maxima virtus
Venturo meritis cumulabit honoribus æuo.

Gattamelata.

ERASMVS Narniæ natus, cui ab aſtuta diſsimulatione tanquam ad bellicos dolos longè promptiſsimo GATTAMELATAE cognomen fuit, ignobili patre, vtpote qui Funariam exerceret, genitus fertur. Is è Braccij ſchola per omnes militiæ gradus nauiter aſcendens, clariſsimus bello dux euaſit. Eum à Braccio vnicè adamatum fuiſſe, prouectumque in lucem miro ſtudio ferunt, quum ei nobilitatis inſignia, laciniæque ſuos colores honoris cauſa conceſsiſſet, quibus demum, vel exercitus Veneti creatus imperator ſemper eſt vſus; quando tanti ducis inſignia promeruiſſe ſibi maximè decorum exiſtimaret. Poſt mortem Braccij, cui præfectus equitum aderat, quum ad Aquilam profligatus interijſſet, atque ipſe eodem prælio captus, in poteſtatem hoſtium veniſſet, vbi redemptus remiſſusque eſt, ad Nicolaum Piccininum ſe contulit, ad quem poſt cladem acceptam Bracciani nominis milites vndique coibant, vt factionis nomen eo duce, cui Braccius erat auunculus, tuerentur aduerſus Franciſcum Sfortiam, qui paterni exercitus & nominis hæres contrarias Braccianæ factioni partes extollebat. Exinde varia vagaque ſtipendia apud diuerſos principes merens, egregiam, ſed cauti potius quàm pugnacis ducis famam adeptus eſt, quo nomine Venetis mirè commendatus expeditusque eſt; quibus maximè placebant qui prudentius, quàm audacius arma tractarent, quando ſummi diſcriminis aleam vitare mora & cunctatione pecunioſi homines proficere, properantiumque congredi hoſtium impetu ludificari conſueſſent. His conciliatus moribus Gattamelata

imperij militaris decus tulit, quum vigilantiſsimi optimique ducis operam Reipublicæ nauaſſet. Nec quiſquam ducum poſt Carmagnolam ſecuri percuſſum, gentilemque Leoniſſanum ſagittæ ictu Brixiano amiſſum

bello maiore ſtudio, propenſioreque voluntate à Venetis obſeruatus, & grauioribus teſtimonijs excultus eſt. Omnibus ſiquidem his bellis, quibus varia & diuturna contentione Bergomum, Brixiam, Veronam, & Cremam Philippo Vicecomiti ademerunt, & in Etruriam vſque auxiliaria arma promouerunt, multus vbique, & valde conſpicuus ſumma fide felicique prudentia bellum adminiſtrauit. Poſtremò quum iuxta Benacum lacum in Brixiano agro Alpibus ſubiecto niuoſæ duriſsimæ hyemis frigora obſtinatiſsimè pertuliſſet, in Paraliſii incidit morbum, quo non plane ſenex poſt multos dies è vita ſublatus eſt. Veneti eum decreto publico, propter egregiam fidem cum ſumma virtute coniunctam, ænea equeſtri ſtatua honeſtandum cenſuerunt, curaruntque faciendam ingenio præſtantiſſimi eius ætatis ſtatuarij, cui Donatello Florentino nomen fuit. Hic antiquorum artem decenter æmulatus, abſolutę pulchritudinis ſtatuam armati

equitsi

equitis militare tenentis ſceptrum,elegantiſsimè perfecit, quam hodie eruditi artifices admirantur,Patauij collocatam in ea area,quę Antoniani templi frontem aſpicit. Tumulatus eſt celeberrima funeris pompa in templo quod diximus Antoniano, vbi hoc rudis ſæculi carmen marmori inſcriptum legitur.

INCERTI AVTHORIS.

Dux bello inſignis,dux & victricibus armis
Inclytus,atque animis Gattamelata fui.
Narnia me genuit media de gente,meóque
Imperio,Venetûm ſceptra ſuperba tuli.
Munere me digno,& ſtatua decorauit equeſtri
Ordo Senatorum,noſtráque pura fides.

Nicolaus Piccininus.

FORTEBRACCIORVM familiam honeſtam potius, quàm antiquam Peruſiæ floruiſſe conſtat,quam Nicolaus qui ab exigua humilique ſtatura Piccinini cognomentum ferebat, è ſorore Braccij inclyti ducis genitus clariſsimam fecit. Nam ex eadem domo bellica laude inſignes aliqui, & ex his præcipuè Fortebraccius, cui Stellæ cognomen erat,prodierunt. Hunc multi Braccio & Piccinino propè parem euaſurum credidere, niſi in Vmbria à Sfortianis Bracciano nomini infenſis, tumultuario prælio victus, acceptoque per oculum mucrone interfectus fuiſſet. Is Romani Pontificis perpetuus hoſtis, propter nefariam audaciam execrante Pontifice aquæ & igni interdictus, ſicuti Braccio acciderat,ſepultura caruit. Mors eius permagnum dolorem Piccinino propinquo ſuo attulit,de quo hæc ad illuſtrandam eius imaginem dicenda videntur. Nemo ſiquidem ea tempeſtate Piccinino proſperis pariter ac aduerſis clarior fuit, vtpote qui tanta nominis fama frueretur, vt eum plerique quas pararet victorias,vera ipſius virtute adipiſci:quum verò hoſti conſertis prælijs ſuccumberet,nequaquam imperitia aut ignauia, ſed malignitate fortunæ extortam ei è manibus victoriam fuiſſe prædicaretur;quod nunquam vel in externis difficultatibus animum dimitteret; nec vſquam amiſſa ratione etiam in ſubitis ac inopinatis caſibus frangeretur : quandoquidem integra ſemper ſpe inſultanti victori hoſti fortiter repugnare, poſtremuſque omnium præliando, nec terga vſquam obuertens,ſeſe explicare,atque recipere conſueſſet. Erat enim natura ingenio præditus apprime pugnaci & feruido, mirabiliterque ſolerti ad præcauendos hoſtium dolos, tendendaſque inſidias: ſed qui in omni rerum vſu iuſtitia, moderatione atque prudentia à Franciſco Sfortia æmulo (vti multis apparuit prælijs & bellis) liquido ſuperaretur. Piccinino namque viro peracri,concitatoque bellatori,& aſpera quæque tentare auſo,fortuna ſæpius illudebat,vti tum accidit,quum Brac-

ciius vrbe Roma potitus Sforti æ armis pelleretur, nouiſsimo prçeſſet agmini, nec ſe (vti præceperat Braccius) celeriter ad conficiendum iter explicaret, pugnæque auidus paſsim obuerteretur à perſequentibus Sfortianis at-

que Romanis, quorum pecus abigebat, ad aquæductum fuſus captuſque eſt. Aquilano autem prælio calamitatem aduerſi caſus cædemque Braccij & Piccinini intemperantiam multi referebant, quòd cuſtodiæ ſtationem, in qua aduerſus obſeſſorum eruptiones ab auunculo imperatore fuerat conſtitutus, auiditate conſerendæ pugnæ deſeruiſſet. Brixiano quoque bello ad Tennam oppidum ſupra Benacum vſque adeò audacter temereque in confragoſa montium loca ſeſe intulit, vt à copijs ſuis intercluderetur, neceſſeque ei foret baiuli Theutonis validi proceríque humeris exportari, vt per media hoſtium caſtra ſimulatione vulnerati gregarij militis ad ſuos referretur, tam inſano quàm neceſſario, ſed felici admodum periculo, quum Philippi principis imperium totiuſque exercitus ſalus Barbari agaſonis fidei commiſſa videretur. In ea quoque pugna quæ ad Binam antiquitus Bibriacum commiſſa eſt, vſque adeò feruidè ac inſolenter imperatorij muneris

neris oblitus hoſtibus ſe immiſcuit, vt quum pro caſside aperta tegeretur galea, in occipitio graue vulnus acciperet, quo affectis neruorum initijs ſiniſtro crure perpetuo claudicarit. Cęterum perpetua exercenti arma, & Philippo, Venetis & Florentinis, Pontificique Eugenio vti diuerſa tempora tulerunt, integra fide ſummaque virtute operam nauanti, inſignis ei, & propè ſingularis gloria obuenit, vna præſertim Luca vrbe, aduerſus oppugnantium Florentinorum vim fortiſsimè defenſa conſeruataque. Cuius beneficij equeſtris ſtatuæ monumentum ei decreuerunt, cuius quod ex ære poni non potuit, ſimulacrum hodie etiam incolumi pictura in foro ſpectatur. Poſtremò quum iam ſenex diuturnoque nunquam intermiſſæ militiæ labore confectus, Picenoque in agro apud Laureum montem à Franciſco Sfortia profligatus, ex inducijs ad Philippum accerſentem perueniſſet, in Paraliſis morbum incidit, maturanteque eius mortem acerbiſsimo animi dolore exceſsit è vita ſeptuagenario proximus. Nam per eos fortè dies nunciatum ei fuerat, Franciſcum eius filium in Piceno ad Vlmeum montem à Franciſco Sfortia, deletis eius copijs captum fuiſſe. Philippus qui eum inſigni virtutis merito fideique nomine mirificè amabat, omni funeris honore proſecutus eſt, ſic vt in templo maximo tumularetur. Sed eius viri memorabilis, cuncta inſignia monumentaque Franciſcus Sfortia victor & imperij compos, poſtea deleuit, non boni quidem mortui, ſed filiorum eius odio, quando illum ſemper probum fidelemque amicum extra belli controuerſiam fuiſſet expertus: ij verò Franciſcus & Iacobus in ipſum capitalis odij inimicitias perfidioſæ ſimulationis ſemper exercuiſſent. Tantùm enim poterat liuor ex contrariæ factionis æmulatione conceptus, vt non prius Iacobus, vel aſcitus gener, odium ponere deſierit, quàm ab Aragonio Ferdinando rege ſimulatione redintegratæ amicitiæ Neapolim accerſitus, & in carcere ab Æthiope ſeruo ſecuri mactatus fuerit, vir profectò virtute bellica Piccinino patri par, ſpirituque Braccio æquandus, niſi iam ingenti ferocia ſucceſſuque rerum, cunctis propè formidandus, turbandæque pacis ſemper author, in perniciem ſuam conſumptis omnibus amicitijs, immitia fata prouocaſſet.

PAVLI IOVII Iunioris.

Hæc tibi manſuras æterna in ſecula laudes,
Hæc ſpolia, & victo celebres ex hoſte triumphos,
Robur, & aſtutæ præſtanti in corpore vires,
Et populis defenſæ vrbes: tuáque inclyta virtus
Sanguineo peperêre ſolo, fortiſsime ductor
Auſonidum; quiſquam an tanto tibi certet honore
Armorum, ac titulis clari Mauortis, & almæ
Militiæ? Nónne hos oculos atque ora ferebas?
Nónne ſub hoc quondam gladio cecidêre volantes
Turmæ equitum, peditúmque ſimul, pulſique tremore
Oenotrij obſtupuêre duces, atque Itala ſigna?
At nos exigui miramur corporis artus

Sufficere hoc oneri, & tantos perferre labores?
Scimus, & Iſmenias bello fregiſſe cohortes
Sæpius in paruis victorem Tydea membris.
Ipſa equidem, longè terris Atlante relicto
Caucaſeiſque iugis, & cincto nubibus Oſſa,
Laurigerum redimita caput, petit ardua cœli,
Inde alacris ſeſe tollit ſuper æthera virtus.

FINIS SECVNDI LIBRI.

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI PRAEFATIO IN TERTIVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM AD COSMVM MEDICEM FLOREN. DVCEM

IMAGINES inſignium Heroum, quæ ſubſcriptis Elogijs admirabilē numeroſi populi ſpeciem in Muſæo ſpectantibus reddunt, magnanime COSME, eo à nobis ordine collocatæ ſunt, vt qui primi ceſſerunt è vita, nullo dignitatis ſeruato diſcrimine, reliquos antecedant; ſcilicet vt quos properantis fati cæca libido æquales fecit, varia demum, atq; inclyta virtus ad animi delectationem, cum ipſarum actionum, tum formarum, & vultuum iocundiſſima diuerſitate diſcriminet. Quo fit, vt hic tertius liber pari nuncupatione nomini tuo dicatus, non aliunde, & iure quidem optimo, initium ſuum expoſtulet, quàm ab ipſo nomine magni COSMI progenitoris tui; cuius illuſtris fama (vti reor) nullo æuo conſeneſcet. Quanquam idem in te repetitum nomen diffuſiore auguſtioréque prorſus lumine corruſcum, id totum ſuperius familiæ veſtræ iubar plurimum offuſcet faciléque præſtringat. Hoc ſiquidem, ſi rectè proloqui diuinaréque licet, radioſo lumine viam tibi ſternis in cœlum, quum virtute animi, vitæ innocentia, æquitatéque imperij cunctos huius ſeculi principes fortuna pares aut ſuperiores, merita conſenſu omnium gloria plenus antecedas.

E L O-

ELOGIORVM

LIBER III.

Coſmus Medices.

HOC vultu inter ſæueritatem atque lætitiam egregiè temperato COSMVS Medices ingentem, qua maximè valuit exactæ prudentiæ vim præferebat, quum Florentiam patriam ab ſe regio ſumptu admirandis ædificiorum lectiſſimarumque artium monumentis decoratam multò florentiorem fecit. Is à luſtrico ſtatim die Chriſtiani baptiſmatis id Græcum nomen diuinante patre tuliſſe videri poteſt, quód ciuium omnium abſoluta virtute ornatiſsimus eſſet euaſurus. Quippe qui poſtea illuſtri apud omnes ſapientiæ opinione, non in patria modò, ſed in omni

Italia cuncta prope belli & pacis conſilia togatus & inermis feliciſsime rexerit, idque vnum ſemper, quod ſecuræ atque opimæ pacis intererat, contenderit, vt Italiæ principes exæquata potentia ſuis contenti finibus pacem tuerentur, & ciuitas optime conſtituta Republica aduerſus inteſtinas diſcordias quibus antea plurimum laboraſſet, permunita, atque opulento ocio tranquilla redderetur. hac in re Ioannis patris moderata conſilia grauiter æmulatus. Is enim inter ciues idem clariſsimus ac opulentiſsimus fato concedens, exquiſita totius ciuilis diſciplinæ præcepta reliquerat, quibus filij virtus eniteſcere poſſet. Sed Coſmum ingenti prouectum curſu, & collecta gratia paternæ authoritatis nomen ſuperantem, atrocis inuidiæ inuaſit morbus excelſæ virtuti fato quodam comes datus. Nam præpotentes patritij liuore inducti, in caput eius conſpirarunt, vſque adeo infeſtis corrupti Senatus ſuffragijs, vt tanquam affectati in libera ciuitate principatus reus, qui neminem offenderat, & ſtudioſe multos ſuis opibus ab egeſtate ſubleuarat, citatus in curiam cuſtodiæ traderetur: eo euentu, vt ab inuſitata inimicorum acerbitate, qui tum erant in Magiſtratu, crudeliſsimum ſenatus decretum, atque ipſum carnificem expectaret; veneniqúe inſidias veritus, ab omni fere cibo totum quatriduum abſtineret. Hoc decuriones ſibi maxime inuidioſum fore cenſentes, ſi ciuis clariſsimus paucorum tantum ſuſpicione reus factus, nec adhuc publico iudicio damnatus interiret, per Federicum Malauoltam, quem carceris cuſtodiæ præfecerant, Coſmum crebro ſingultu, pleniſque lachrymis innocentiam ſuam ſuperis commendantem, cohortati ſunt, vt de veneno quicquam ſuſpicari deſineret, bonaque ſpe confirmare animum vellet, poſtquam & in curia & in vrbe amiciſsimi ciues, quibus eius ſalus cordi foret, non deeſſent. Poſt eam quoque conſolationem Federicus, vt totam veneni ſuſpicionem auerteret cum Coſmo cœnauit delibatis ſingulis dapibus, accerſiuitque intro ad detergendam mœſtitiam multarum facetiarum vrbanæque dicacitatis hominem non inſulſum cognomento Farganacciam, qui Bernardo Guadanio Vexillifero erat familiaris. Cum hoc vt Coſmus ſecreto colloqui poſſet, Federicus diſsimulanter ſpatium præbuit, facileque à ſcurra impetratum eſt, vt pretio accepto, oneratuſque promiſsis, eum Vexillifero commendaret. Dedit enim ei teſſeram Coſmus, vt pecuniam à diuæ Mariæ nouæ Xenodochij præfecto præſentem acciperet; atque ita acutus ſcurra ad ſalutem ſummi viri propitius, pecuniam cubitum eunti Vexillifero poſtridie detulit; milleque aureis & centenis ea occulta largitio ſtetit, qua Coſmus haud dubie ſeruatus eſt. Nam Guadanius maiorum præmiorum ſpe allectus, reuocatuſque ab atrocitate ad lenitatem, non multo poſt ita moderatus eſt ſuffragia, vt inimicorum Coſmi caput eius depoſcentium vota, relegationis ac exilij decreto eluderet: & quo enixius ſtudium certioremque operam præſtaret, Coſmum curia atque vrbe eduxit. Nam vbi è turriculæ carcere productus eſt, Decurionibus impetratæ ſalutis gratias egerat, & ſe Reipublicæ cauſa exilium æquo obtemperantique animo laturum, fuerat teſtatus, tanta eius ordinis ad gratiam proclinatione, vt exeunti curia ſtipatores ex prætoria cohorte darentur, qui eum aduerſus inimicorum gladios protegerent, inuiolatumque deducerent. Quo mitioris decreti euen-

tu

tu valde conſternati perturbatiq́ue aduerſæ factionis principes, qui eum præcipiti damnatione, maturatoq́ue ſupplicio tolli, quàm exilio multari malebant, correptis armis forum compleuerunt, turbulentiſsimeq́ue excitato ad armatum concilium populo, deponendos præſentes Magiſtratus, nouoſq́ue his ſubrogandos eſſe poſtularunt. Cæterùm Coſmus ita exceſsit patria, exulatumq́ue Venetias abijt, vt in ciuitate optimo & beneficentiſſimo ciue orbata magnum ſui deſiderium relinqueret: Venetijs verò ab omnibus Patritiorum ordinibus non tanquam exul, ſed præclarus de ingrata deprauataq́ue patria triumphator exciperetur. Exinde Venetijs, & in Senatu, & in corona, domiq́ue ſæpius auditus, quum de rebus publicis grauiſsimè diſſereret, ſummæ virtutis atque prudentiæ præconium tulit. Nec totum in exilio tranſegit annum; ſatagentibus namque in eius reditum veteribus amicis, creatus eſt Vexilifer Nicolaus Coccus, & cum eo Octouiri ſupremæ poteſtatis decuriones, à quibus de reducendo Coſmo in Senatu ſtudioſè relatum eſt, ſecundiſsimiſq́ue ferè omnium ſuffragijs decretum emanauit, quo exhilarata ciuitas redeuntem ſummis gratulationibus excepit; tanto quidem plebis & populi ſtudio, vt non ſecus ac olim Cicero reuocante Senatu Romano, Coſmus à Florentia libera Pater patriæ ſit appellatus. Nec multò pòſt capitalis iniuriæ memor, creatis è factione ſumma ſolertia Magiſtratibus, offenſiones quas ore, ſermoneq́ue diſsimularat, ita ad animum reuocauit, vt non eas vlciſci, ſed in poſterum ab inſidijs acerbiſſimorum hominum ſalutem & dignitatem ſuam vindicare velle videretur. Itaque aduerſarum partium principes perturbatæ armis Reipublicæ, excitatiq́ue tumultus accuſatos, nec comparentes, in exilium egit. Ante alios Rainaldum Albicium, Rodulphum Perutium, Nicolaum Barbadoram & Pallantem Strozzam, qui ciuium potentiſsimi atque inquietiſsimi cenſebantur. Exinde ciuitas ingenio Coſmi turbulentis ciuibus eiectis, domi & foris felicioris ſeculi incrementa ſenſit. Tanta namque erat morum temperie facilitateq́ue naturæ, vt non eloquio, non cultu, non ipſo denique conuictu & comitatu faſtum vllum oſtenderet; modeſtia tantùm, humanitate & ſtudio honeſtæ virtutis ſupra cæteros eniteretur: ſingulari tamen quæ ſibi & patriæ vrbis ornamento eſſet, magnitudine atque elegantia ædificiorum, perpetuaq́ue benignitate hoſpitalis domus cunctos ſuperare contenderet, quum natura frugi, priuata in menſa nihil ad exuperantem copiam, ſed ad nitorem cuncta, ciuilemq́ue Etruſcæ diſciplinæ temperantiam, alioqui liberalis, & maximè ſumptuoſus in hoſpites dignitate doctrinæ claros reuocaret. Erat enim ſicuti maximè pius in egenos, officioſus in afflictos, & longè omnium omnis virtutis largiſsimus æſtimator, qua vna re ſuperabat ciues, æquabat reges, & ſibi certum iter ad perennem laudis famam ſternebat. Nunquam eum inſtitutæ liberalitatis pœnituit. Nullus vnquam ædificandi ſumptus eum deterruit. Nullus vnquam vel aduerſus fortunis eius caſus, popularis beneficentiæ conſuetudinem interrupit. Quarum rerum admiratione ducti nonulli ciues, vt incomparabiles magnificentiæ laudes verbis eleuarent, ſæpe dictitabant, tantam vim inexhauſtæ pecuniæ, nequaquam ex argentariorum negociatione, quæ in omnibus Europæ emporijs à Coſmi inſtitoribus exerceretur, ſed ex Bal-

m

thaſſaris Coſſæ theſauris proueniſſe, quos vti vir eximiè probus & pius condendis templis atque Cœnobijs profudiſſet, vt delegantis mortui amici ſecreta vota impleret, & fidem ſuam ſine piaculo tueretur. Conſtat ex aduerſarijs rationum codicibus, quos ipſi vidimus, Coſmum ſupra quadraginta myriades aureorum nummum, in priuata & publica ædificia contuliſſe. Piæ verò aut occultę largitionis ſumptum myriadum decem ſummam exceſsiſſe. Verum eam ſuſpicionem facilè apud rerum peritos auertebant paternæ opes, quæ ſignata pecunia, & quæſtuoſiſsima menſariorum negociatione immenſæ propè conſtiterant, quum nullum vnquam alienæ decoctionis, aut ſuæ conturbationis detrimentum per multos annos accepiſſet. Prædiorum verò reditus aſtrictaque priuati ſumptus frugalitas quotidianam modicæ familiæ impenſam facilè ſuperarent. Duxit vxorem nomine Conteſsinam è Bardorum antiquiſsima gente, quæ Aluerniæ oppido iuxta Pratum dominatur. Ex ea Ioannem qui fato iuuenis eſt ereptus, & Petrum ſuſcepit, ex quo nepotes vidit Laurentium & Iulianum, qui poſtea admirabili ſorte geminos Pontifices Leonem & Clementem genuerunt. Sic vt Coſmus exceſsiſſe è vita beatus exiſtimari poſsit, quanquam Petrum diſtortis articulari morbo totis artubus miſerabiliter affectum, ſed virili ingenio planè fortem, ad Reipublicæ gubernacula relinqueret. Conceſsit fato Coſmus ſeptuaginta amplius natus annos, tumulatuſque eſt Laurentiano in templo ab ſe condito, vt tota ſacra æde inſtar ampliſsimi ſepulchri vir incomparabilis & ciuium maximus, nequaquam anguſto loculo tegeretur, cum hoc breui titulo, ſed longè omnium qui inſcribi poſsint honeſtiſsimo:

COSMVS MEDICES HIC SITVS EST DECRETO PVBLICO PATER PATRIÆ.

PAVLI IOVII Iunioris.

Quid de Sidonio bis tinctam murice veſtem?
Quidue manus ſimilem doctas formare figuram?
Artificiſque decus tantum admiramur, & artem?
Suſpice grandæui cæleſtes oris honores,
Effigiem quicunque vides, & fixus in illis
Tranquillum Heroa, & mixta grauitate verendum
Sume oculis, dulcíque nota pia lumina vultu.
Non hic inſigni gladio per tela, per hoſtes
Egit equum, aut largo fœdauit ſanguine dextram.
Non illi Mars durus erat, nec claſsica cordi,
Verùm conſilij fœcundum pectus, & alto
Ingenio virtus: qua toto cognitus orbe
Ipſe ſui columénque fori, ſanctique ſenatus
Etruſcum decus & nomen ſuper æthera vexit.
Sed qui honor? aut vlli laus maior contigit vnquam?
Ingrata quàm de patria duxiſſe triumphum
Hadriacis exul veniens reuocatus ab oris?

Quæ

Quæ poterant potiora peti? quàm qui modò ſæuam,
Mortem expectabat, dirámque in colla ſecurim,
Audiret populi tollentem ad ſydera vocem,
Expectate veni PATRIÆ PATER *inclyte noſtræ.*

Alfonſus Neapolitan. rex.

IN hoc Alfonſo Neapolis Rege, qui primus Hiſpanici ſanguinis ſtirpem, vt in ea diu regnaret, Italiæ inſeruit, nulla ciuilis bellicæque virtutis, aut literarum ornamenta defuerunt. Erat enim ore militari & toto corporis habitu inter armatos valde formoſus atque conſpicuus, & vti nunquam expers vrbani moris ab erudita facundia, inter togatos admirabilis. Quibus arridentis naturæ excultique ingenij dotibus cumulatè inſtructus, ad magnum imperium, nouumque regnum vel ſpes eius rectè conceptas fallente ſæpe fortuna, vehementiſsimè contendebat; poſtquam ipſum naturæ ius ad Ioannem fratrem maiorem natu, paterni Tarraconanſis imperij hæreditatem detuliſſet. Eius autem votis, vti ſemper bono ingenio ad illuſtre decus reuocatis, tum primùm fortuna benignè ſeſe aperuit, quum is in Corſicam aduerſus Genuenſes, ad oppugnandam vrbem Bonifacium ab Hiſpania traieciſſet. Sub id namque belli tempus Ioanna, quæ Neapolitano in regno poſt Ladislaum fratrem præcipiti fato ereptum ſucceſſerat, Andegauenſium Gallorum armis pulſabatur, quærendaque ei erant ad tutelam imperij externa præſidia; poſtquam Romani Pontifices contra ſe pro Gallis ſtare putarentur. Itaque fortiſsimo æquè ac nobiliſsimo defenſore ſibi opus eſſe rata, accerſiuit Alfonſum Corſicanis rebus diu hærentem, & cum valida claſſe ſuſceptum confeſtim adoptauit in filium, communicatoque Regij diadematis honore imperij conſortem fecit. Cæterùm poſt aliquantum tempus Regina, vti parum pudica, & ob id ſæpe inconſtans & leuis, perditeque amatoribus ſemper obnoxia, enatis inde peracerbis offenſionibus, cauſas quæſiuit, quibus adoptionis pacta reſcinderet, Alfonſumque ingratum appellaret, quòd eius probra iniquiore animo pateretur; vſque adeò alienato infeſtoque animo, vt Regina mater Alfonſum filium declararet hoſtem, atque in eum arma conuerteret. Itaque Alfonſus inſolens contumeliæ, nihil abdicata ſpe regni, cœpto ductoque per varios ſucceſſus bello, eum militiæ fructum cepit, vt maximè peritus Italicarum artium, inter inclytos eius ætatis imperatores præſtantiſsimus euaderet, & ſæpe victor & quandoque victus ab indomita virtute ſe ipſo maior ſemper & clarior haberetur. Cæterùm quum fortuna multos atque mirabiles in eo rege iactando ludos edidiſſet, ad extremum pudore victa, eum promeriti regni compotem fecit. Extrema namque obrutum clade, captumque nauali prælio ad Pontias inſulas, ita benignè complexa eſt, vt ex ea calamitate properè ereptum, non modò liberum, ſed inexpectatò etiam munere ampliſsimum Regem ex captiuo redderet. Siquidem per-

ductus Mediolanum tantùm abfuit, vt in triumphum ad inanem pompam duceretur, vt Philippus Vicecomes, vti generoſum victorem decebat, cum ingenti clementiæ gloria eum ſummo cum honore ſuſceperit, in ami-

citiæque fœdus receptum, & liberaliſsimè inſtructum pecunia, validiſque auctum copijs, ad repetendum Apuliæ Regnum ab ſe dimiſerit. Eo namque tempore Renatum Andegauenſium partium ducem, ipſumque prouinciæ Narbonenſis regem, Ioanna nouo adoptionis iure ad Alfonſi contumeliam in regnum euocarat. Verùm renouati belli is exitus fuit, vt Alfonſus vrbe Neapoli per aquæductum capta, Renatum amiſsis copijs in arcem compulſum regno expelleret, & conſenſu procerum, quòd Ioanna ſuo fato conceſsiſſet, ſpecioſiſsimum ducens triumphum, rex appellaretur: ſecundoque demum bello Senenſibus in ditionem acceptis, & attritis Florentinorum opibus, ad Etruſcum imperium aſpiraret. Vir enim animo ingens, ſubnixus virtute, nondum fortunæ ſuæ terminos ſtatuerat, multóque aggere ſua aptè munienda rebatur, vt maximè diuturna parti imperij fundamenta iacerentur. Vigebat in hoc rege perpetuum ac illuſtre ſtudium

dium parandæ laudis, quod perenni in omnes beneficentia, totiuſque aulæ ſplendore incomparabili conſequebatur. Nam Federicum Cæſarem ex Luſitana vxore propinquum ſuum, ideoque Neapoli nuptias celebrantem, tanta rerum omnium liberalitate ſibi deuinxit, vt Germanorum comitatus omnis, qui Cæſari ampliſsimus aderat, veſte ſerica, aureis torquibus, equis conſpicuis, elaborato argento, ſignataque aurea moneta donaretur, & nunquam ſatis celebrata benignitate magnificentiſsimi Regis in Germaniam rediret. Itaque Alfonſus opulentiſsimum regnum egregia virtute partum, cunctis his artibus, quæ victori atque optimo regi verum decus adſtruerent, Neapolitanorumque procerum animos conciliarent, ſapientiſsime confirmabat; tanta prudentia, vt noui imperij opes, exquiſitis ſemper amicitijs, certiſque fœderibus apud principes ſtabiliret. Ante omnia vrbis muros vetuſtate collabentes reſtituit, additis ad portas lapideis turribus, & portum amplificata mole capaciorem, ſecurioremque reddiderat, quum in conſtruenda noua arce, quæ portui immineret, inuſitatæ admirabiliſque ſtructuræ laudem quæſiuiſſet. In tota porro vita, quæ ei continuatis fere bellis laborioſiſsima ſemper fuit, nullam ſe vel maiorem vel iocundiorem voluptatem capere prædicabat, quam ex cœtu virorum inſignium, qui cæteris vna præcipue eruditionis commendatione præcellerent. Cum his ſiquidem honeſtiſsimos ſermones, adminiſtrandoque regno vtiliſsimos ex hiſtorijs aſsidue ſerebat. Apud eum namque omnis doctrinæ percupidum illa tempeſtate florentiſsima ingenia ſpectabantur, inter quos erant Laurentius Valla, Bartholomæus Facius, Antonius Panhormita, & qui bellorum eius hiſtoriam non illepide perſcripſit, Bracellius Ligur. Ab his namque ſcribendorum annalium diligentem operam exigebat, qui ingenij grauitate vſuque rerum præditi viderentur. In hos etiam vſus, condita ſumptuoſiſsimæ ſupellectilis Bibliotheca, Græcis authoribus in Latinum verſis, rem literariam, quæ erat intermortua, ſuſcitare ab inferis, enixéque locupletare contendebat; vtpote qui Caſtrenſibus vigilijs ſummum decus bello adeptus, in ocio demum, & per interualla incertæ pacis vberrimam ex literis laudem lectitando atque audiendo ſemper appeteret. In celibatu ſingularem, eamque paucis incompertam liberi tranquillique animi felicitatem repoſuit, ſic vt eum nunquam pœnituerit connubia reieciſſe, quum filium Ferdinandum regiæ indolis ex nobili concubina in ſpem regni ſuſcepiſſet, quem ſatis legitimum regem fore prædicabat, ſi pertinaci virtute fortunam, quæ non ſemper cuncta daret & eriperet, conciliandam arbitraretur. Fato conceſsit non plane ſenex, concepta febre ab aſsiduis falconum aucupijs apud Nolanos campos, Sarnenſium paludum inſalubri auræ ſubiectos, quum regnaſſet annos vigintiduos, triennio poſt quam Mahometes Othomannus Bizantium expugnaret.

FABII Beneuolentij Senenſis.

Poma quot autumnus, quot verno tempore flores
Terra ferat gremio narret; quot littus arenas

Spargat, & immenſo diſcurrant æquore piſces,
Qui cupit Alphonſi meritas percurrere laudes.
Hic & inacceſſas Lybiæ penetrauit ad oras,
Lothophagum gentem domuit, retulitque ſuperbum
Vrbibus euerſis, & victo rege triumphum.
Senſit & ipſe ferox Gallus quid dextera poſſet
Illius, Auſonia iuſſus decedere terra.
Hic quanquam bello clariſſimus extitit Heros,
Non minus excoluit Phœbum, Muſaſque ſorores.
Ergo iam duplici præcingi tempora fronde
Qui meruit, clari diuino carmine vates
Pieridumque Chorus, meritis celebrate choreis,
Atque recurrentes laudetis ſemper in annos.

Franciſcus Sfortia.

HIC eſt ille incomparabilis fortunæ atque virtutis Heros Franciſcus Sfortia, qui abdicato Attendulæ familiæ nomine, paterni cognominis titulum gentilitium fecit, ſupra id etiam cuncta diſciplinæ militaris munera fortiter atque feliciter æmulatus. Is poſt patris interitum effectus imperator, diu vaga & mercennaria arma vario euentu circumtulit, ægrè aliquando ſupra aduerſæ fortunæ difficultates ita eluctatus, vt viuido ſpiritu ſeſe ad ingentem famam omnibus bellis efferret, & deuicta paſsim fortuna, proculcatáque inuidia, & perdomitis Braccianarum partium reliquijs, aut certè bello geſtarum rerum felicitate ſuperatis, inuſitata virtus eum opulentiſsimi imperij compotem fecerit. A' Philippo ſiquidem Mediolanenſium principe aſcitus gener, eius imperij euaſit hæres; ſed qui nonnunquam ſpretus & ex vſu belli rurſus expetitus, exiguam ſpem obtinendi eius principatus aliquando retineret: & inimica demum Venetorum arma ægrè reprimeret. Egit principem annos ſexdecim, tanta imperij æquitate, moderatione, clementia, popularique humanitate, vt qui armorũ fulgore hoſtibus terribilis erat, & inuictus aduerſus omnem vitiorum intemperiem, publico iudicio eius ſeculi principem longe optimus cenſeretur. In hunc ſiquidem hominem præter inuictum corporis atque animi robur, ſumma etiam dona, quæ tribui poterant, natura contulerat, perſonæ ſcilicet dignitatem eximiam, os probum, & in omni congreſſu aſpectum ſine ſuperbia ſuis pariter atque hoſtibus venerabilem, ſic vt cuncti in eo ſæpius concionante facundiam abſoluto oratore parem admirarentur, eoque plenius quòd nullas attigiſſet literas; & nihilo ſecius in omni ciuili militaríque negocio, efficacis prudentiæ, diuiníque iudicij vim expeditam & incredibilem afferret. Sed literarum decus quum ſeſe eius expertem ingenuo pudore ſępe dolens liberaliſsimè tuebatur. Iuſtæ ſiquidem & verę laudis, quæ viuenti ornamẽto eſſet, & tranſiret ad poſteros, erat auidiſsimus. A' Ioanne

Simoneta

Simoneta namq; inſigni hiſtorico, & à Philelpho poeta percelebri res ſuas bello paceque geſtas perſcribi celebrarique iubebat, ſicuti etiam patris vitam Leodorix Cribellus eius iuſſu antea perſcripſerat. Obijt ſenex intercu-

te morbo ſublatus, abſoluta iam Mediolani arce, quæ ad imperij munimentum incomparabilis ſtructuræ exiſtimatur; quum numeroſam prolem ad cumulum felicitatis reliquiſſe videri poſſet, ſi liberi, nepoteſque paternæ & auitæ virtutis, quàm nominis æmuli eſſe maluiſſent; quanquam ea fuerit ſequentis ſeculi iniquitas, in quam fato quodam inciderunt, vt eam vel robuſtiſsima cuiuſque magni principis virtus, neque ferre, neque ſuperare potuiſſe videri queat. Fuere qui ei inexorabilis odij notam inurerent, quod perſequendæ Braccianæ factionis nunquam oblitus, Iacobum Piccinini filium ſummæ ſpei ducem, ſub quo Bracciana arma refloreſcere poſſe viderentur, nequaquam ſyncera fide in generum aſciuerit; ſcilicet vt eo vinculo pignoreque deceptum, ad teterrimam necem Ferdinando Neapolitano regi proderet. Ab eo enim rege contra fidem, refricata veterum offenſionum memoria, vir impiger in carcere per Æthiopem ſeruum auerſa

ſecuri mactatus eſt, ſingulari quidem cum infamia tantorum principum, qui vindictæ libidinem ſacroſanctæ fidei & hoſpitalis menſæ religioni prætuliſſent.

PETRI Angelij Bargæi.

Si quiſquam Eridani ad ripas, campóſque iacentes
Inſubrum, emiſſa quos olim Larius vnda
Irrigat, excultæ fœcundans vbera terræ,
Venerit, & magnæ molem ſuſpexerit arcis
Quæ ſeſe latè oſtentans ſeptemplice muro
Aequatur cœlo, & vaſtæ latus obſidet vrbis:
Nec rerum, ne tanta operum monumenta tuorum
(Quanquam illa æternum multum celebranda per orbem)
Supremo admirans dignetur munere laudum:
Sed tibi facunda tribuat præconia lingua
Tum demum inſigni cum te pietate paternum
Illuſtraſſe decus, clarúmque in ſecula nomen
Nouerit, vnde tui cognomina tanta Nepotes
Regibus eximijs nunquam aſpernanda ſequantur.
Et meritò, nam quis maius maiore parauit
Virtute imperium? nam quis melioribus vnquam
Auſpicijs, almæ percuſſit fœdera pacis?
Quis demum optatam felicior vſque ſenectam
Attigit? & vitæ cepit meliora beatæ
Præmia? nunquam hoſtes tete videre pauentem
Cedere percuſſum turpi formidine pectus.
Nunquam illi audaci tua caſtra laceſſere ferro
Aggreſſi, euentus belli ſenſêre ſecundos.
Martia quin ſæuam fugerunt agmina dextram,
Confertas quoties placuit concurrere vires,
Conſilijs quoties voluiſti oſtendere quantum
Cederet inferior fortuna ingrata labori.
Sed quid ego hæc? lætis cum iam non vlla trophæis
Ora tuis careat multo ſudore paratis,
Cum iam nulla ſacros tellus oblita triumphos
Præferas inſignes titulos, quos neſcia vinci
Obtulit exuperans non vna pericula virtus.
Salue igitur ô ſama ingens, ingentior armis,
Magnanimum quondam heroum certiſſimus auctor
Sfortia; deuicti cuius virtute potentes
Aſpexere ſuo manantes ſanguine riuos,
Cuius & egregias laudes, præclaráque facta,
Teſtati miſera gnatorum in morte parentes
Aequarunt cœli tandem fulgentibus aſtris.

Amura-

Amurathes II. Turcar. Imp.

AMVRATHES eius nominis ſecundus Turcarum princeps imperium Mahometis Celebini patris inſigni de Sigiſmundo Cæſare victoria confirmatum excipiens, nihil antiquius habuit, quàm fines proferre, lateque finitimos Chriſtianorum regulos vrgendo armis ſummouere, penitusque delere: & vt id certius atque validius efficeret, primus Othomannorum phalangem peditum inſtituit, quam diſciplina ab antiquis Macedoniæ regibus repetita incumbenti hoſtium equitatui in prælijs opponeret, & per eam audentius oppidorum oppugnationes aggrederetur: multo namque vſu compererat, equites in eo obeundo tali munere parum idoneos, hoſtiumque item Myſorum Triballôrumque & Illiriorum equites armorum genere atque animorum conſtantia Aſiaticis & Thracibus ſæpius ſuperiores euadere didicerat. Fuêre ab initio in ea phalange non plus

quàm octo milia delectæ iuuentutis, ſed eam poſtea ſucceſſores duplicatis ferè ſupplementis, adeò auxerunt, vt animaduerſa vi atque induſtria peditum, ſæpe ex ea parte virium incomparabiles victorias de hoſtibus retulerint, quòd inueterati multis ſtipendijs milites, & in vnum denſati corpus inſuperabile robur oſtenderent. Hoc militum genus parentibus Chriſtianis ereptum ex delectibus cogebatur, imbuebaturque his ſacrorum legibus & belli artibus, quibus Turcæ ab ipſa ſtatim pueritia erudiri mos eſt. Ianizaros Amurathes, hoc eſt nouæ gentis milites appellabat, educatosque in aula prætoriæ cohortis perpetuos corporis ſui cuſtodes & ſtipatores effecerat. Ianizaris omnibus peculiare erat album pro galea capitis integumentum (id Exarcolam vocant) ex coacta craſsiore lana denſatum, quod erat gladijs impenetrabile, & demiſſa à tergo latiore cauda, ceruices egregiè permuniret, à fronte autem ornaretur aureo aut argenteo cono, quo criſtas induerent. Sagittis atque haſtis, atque item paruis ſecuribus rem gerebant; ſed ætate noſtra reliquis ferè omnibus haſtis & arcubus abiectis, noſtrorum imitatione ſclopettarij præcellentes euaſerunt. His fretus Amurathes, Lazarum Seruiæ Deſpothum, qui Myſis & Triballis imperabat, continenti attritum bello, & pluribus fuſum prælijs, regno expulit, Scopia, Nouomonte, & Sophia vrbibus ei ademptis, captisque duobus eius filijs, quos barbara crudelitate, admota oculis candenti ærea pelui, lumine orbauit, horumque ſororem, vt tantæ iniuriæ dolorem lenire videretur, quòd eſſet egregiè formoſa, in matrimonium duxit. Exinde in Illyricum, Pannoniam, Epirum, Macedoniam, incurſiones incolis maximè funeſtas fecit: adortusque demum Græciam, vaſtabundus in Peloponneſum excurrit; perruptoque ad Iſthmum Corynthiacum Examili muro Conſtantinopolitani Imperatoris fratrem repentina belli clade obruit: victriciaque arma ſtatim in Venetos conuertens, Theſſalonicam magna vi tormentorum adortus expugnauit & incendit. Sed longè maximum operum eius fuit Ladiſlaus Poloniæ & Hungariæ rex in Varnenſibus campis trucidatus, quum iuuenis incertæ belli gloriæ quàm ſecuræ pacis auidior ex primo felicis belli prouentu, Carambo Amurathis duce profligato captoque, nouam opimioris victoriæ ſpem induens, recentia pacis fœdera violare religionis cauſa minimè dubitaſſet. Cæterùm Amurathes faſtidita proferendi imperij cura, aliquando ſimulata in immenſum pietate, ita regno ſe abdicauit, vt rerum gubernaculo Hali purpurato Mahometis filij nutricio relinqueret, & in nemoroſum Bythiniæ ſpecum cum paucis ſacerdotibus ad contemplationem rerum cœleſtium abderetur. Sed vir apprimè grauis & aſtutus, cùm de Ladiſlai aduentu Chriſtianorumque principum conſilijs, qui terra marique bellum parabant, certius didiciſſet, è ſacro eo luco, reiecta ſuperſtitione, ad tuendum illico regnum proſilijt. Verùm aliquanto pòſt non eadē fortuna Hungaros adortus, fruſtra oppugnato Belgrado, ad Sauum atque Danubium confluentes, graue detrimentum cruentiſsimè repulſus accepit. Simili quoque ſupremo eius conatu infeliciter oppugnauit vrbem Croiam, quam ei inſigni dolo Scanderbechus alumnus abſtulerat; dum iuuenis longè fortiſsimus paternum imperium inuictis armis recepiſſet, & Turcas frequentib. fuſos prælijs tota penè Epiro
depuliſſet

depuliſſet. Ab hoc irrito incœpto rex barbarus vſque adeò acerbum ex animi dolore morbum concepit, vt quum ſenex è caſtris Hadrianopolim referri ſe iuſsiſſet, paucisſimis diebus deliranti veſanoquè ſimilis, vitam relinqueret, quum alterum atque trigeſimum regnaſſet annum, & Mahometem filium ea lege, vt perpetuus Chriſtiani nominis hoſtis foret, imperij & ſæuitiæ in nos ſuæ atrociſsimum Othomannorum principum hæredem reliquiſſet.

AVGVSTI Cocceiani.

Quæ tibi, quæ leua inceſsit mens optime patrum
Ioui, nouus qui pectore errat ſpiritus?
Vt tanta Scythicos reges tibi pinxeris arte
Quos turba noſtrûm ſuſpicit Quiritium,
An ne iuuat Latij truculentos nominis hoſtes,
Feráſque noſtro ſæpe paſtas ſanguine
Spectare? vt rediuiua iterum præcordia pulſet
Virtus, & altè exurgat Italûm decus.
Hæc vtinam. Interea votis Roma annue noſtris,
Et excitare hæc intuens ſpectacula.
Europæ atque Aſiæ, hi ſi neſcis regna ſuperbi
Tua tenent ignauia, nec te pudet.
Ergo purpureas traxerunt ſanguine lymphas
Et Iſter & Panyſus altis alueis;
Et noſtræ albeſcunt etiamnum cædis acerui
Deſerta latè Myſiæ per æquora,
Pannoniæ regem quum defleuêre peremptum
Manu impotentis Amurathis efféra.
Et poſitum aeria eſt monimentum inſigne columna
Aeternus horror vt loco inſit, & metus.
Scilicet vt geminæ hæc cœlo capita alta ferentes
Cædant columnæ Cæſarum vni Barbaræ,
Et gladij, & galeæ, & clypei, Romanaque pila
Scytharum acinaci, & pharêtris impijs.
En quo degenerum cecidit ſpes tanta nepotum
Et Chriſtiani nominis regum decus,
Quorum dum glicit furor & diſcordia demens,
Abſumpta in auras priſca ceſsit gloria.

Georgius Caſtriotus Scanderbechus Epiri Princeps.

NEMO Chriſtiani nominis princeps aut imperator Georgio Caſtrioto vehementius atque felicius arma Turcarum exercuit: nemò frequentius acie victor extitit. Is à Barbaris Scanderbechus eſt appellatus. Nam pater eius Iohannes quum in Epiro, eaque parte Macedoniæ, quæ ad Hadriaticum vergit, regnaret, nec finitima Turcarum arma ſuſtineret, his legibus ab Amurathe pacem impetrauit, vt ei obſides filios daret, in queis virtute animi formaque corporis Georgius plurimùm eminebat. Itaque regia in aula liberaliter educatus eſt, inſtructusque diligenter non modò Barbarorum literis & moribus ad Mahometanæ ſuperſtitionis diſciplinam, ſed in omnem armorum eius gentis exercitationem, tanto ſucceſſu, vt ante pubertatis annos Sanzachus efficeretur; qui honos magnæ

equitum

equitum alæ ſigniferum exprimit. Erat autem Amurathi longè omnium gratiſsimus;vtpote qui indolem regij oris præ ſe ferret,& non obſcura ſummi futuri ducis indicia præbere videretur. Nam quotidie cum ſumma Amurathis oblectatione ſimulachra præliorum in hortis regijs edere cum æqualibus erat ſolitus, in quibus ipſe expediti conſilij vigore, & mira vi corporis, omnes ætate grandiores ſuperabat, eumque idcirco Amurathes, quòd ſupra militari ætatis tempus proceræ ſtaturæ præſtantisque ingenij indomitum robur oſtenderet, in Aſiam miſit aduerſus Ciliciæ regem,quo bello ſummam laudem rebus fortiter geſtis eſt conſecutus, ob idque pleniorem,quòd ſingulari certamine Scytham multarum palmarum gladiatorem ſuperbè oſtentantem vires & prouocantem confeciſſet : perſimiliq; auſu inſignis dux Perſa equeſtribus armis pugnam ciens, paremque ſibi bellatorem ex hoſtili acie ad certamen inuitans,haſta transfixus proſtratúſque fuiſſet.Dum eo modo bellica laude & ſingulari Amurathis gatia floreret,patrem amiſit, Othomannicaque arma eius ditionis vrbes atque oppida impotenter occuparant;ita vt Amurathes ploranti Scanderbecho ſpem daret,ſe maturè paterni imperij ditionem ei conceſſurum. Sed nihil aſtutis Barbari regis promiſsis credens, inſigni calliditate ſolertiaque vſus, in Epirum euadens,per adulterinas literas arce paterni imperij potitus eſt, excitisque Epiri & Macedoniæ populis legitimi principis prolem agnoſcentibus,princeps eſt acclamatus : tantaque animorum propenſione liberatæ gentis eſt vſus, vt per multos annos, & Amurathis, & Mahometis filij inuictos antea regum exercitus frequentiſsimè profligarit, atque retuderit. His autem bellis hoc ei præcipuum militiæ decus obuenit,quòd quum Amurathes fruſtra cum ingentibus copijs miroque tormentorum apparatu Croiam vrbem oppugnaſſet,dolore irriti conatus,non multò pòſt ad mortem ſit adactus;ſeptemque Othomannici nominis clariſsimos duces è purpuratorum Baſſarum ordine acie deuicerit & caſtris exuerit. Quarum rerum memoriam ſucceſſusque admirandos Marinus Scodrenſis, ea qua potuit facundia celebrato Scanderbecho, peculiari volumine edito,mandauit ad poſteros. Cæterùm Georgius aliquanto pòſt cum Mahomete inducias pepigit, quum ille Græciæ excidium moliretur, ipſe verò Ferdinandum Neapolitanum regem Andegauenſium arma ægrè ſuſtinentem Epiroticis armis ſe duce defendendum ſtatueret. Itaque maturam opem imploranti regi proſperè tulit. Nam Georgij aduentu qui ex Epiro in Apuliam traiecerat, Gallorum copiæ ita profligatæ ſunt, vt rex præcipua Georgij virtute ſe conſeruatum fateretur. Verùm exactis inducijs Mahometes, qui Byzantium interfecto Græcorum imperatore manu cœperat, Trapezuntium euerterat imperium, Ciliciæ, Myſiæ, Illyricique reges occupatis regnis occiderat, non ſecus ac antè pater Amurathes Croiam expugnare non potuit,propugnante Georgio & non vnam cladem obſidentibus inferente. Quamobrem Pius Pontifex excitatis ad capienda arma Chriſtianis regibus, belloque indicto aduerſus Mahometem, exiſtimauit neminem frenandis debellandisque Barbaris Georgio priorem ducem eſſe deligendum; tanto quidem ſtudio, vt Georgium non totius Epiri modò, ſed Macedo-

n

niæ regem deſtinaret. Cæterùm in eo conſilij decreto, conatuque Pius Anconæ fato eſt interceptus. Nec his demum honeſtiſsimis belli cogitationibus Paulus ſecundus ſucceſſor incubuit, quanquam Georgius, vt præſenti facundia cum minus decoris occupationibus implicitum permoueret, admoneretque publicæ ſalutis Cardinalium ſenatum, graui ſuo incommodo Romam petijſſet, quod immoderatæ Barbarorum cupiditati atque audaciæ, niſi conſentientis totius Europæ viribus, reſiſti non poſſe, apud imperitos & deſides teſtaretur. Nec quicquam poſtea priſtina ſua laude dignum geſsit, ea ſcilicet vniuerſæ concordiæ ſpe deſtitutus. Atque ita cùm Liſsi eſſet, ad Dryllum amnem, & de bellicis rebus cum præfecto Veneto conſultaret, lætalis eum febris inuaſit. Laceſſente autem ea in die ſæuius, vbi fatalem horam adeſſe ſenſit, impuberem filium Iohannem, totiusque regni opes & copias Veneto ſenatui commendauit. Nec multò pòſt è vita ſublatus eſt, anno ætatis ſexageſimo tertio, à partu verò Virginis ſexageſimoſeptimo ſupra quadringenteſimum atque milleſimum. Fuit Georgius vi corporis & virtute animi, militarique felicitate (vti reor) nemini ſecundus. Habuit in conuictu quum perpetuas aleret copias, lectiſsimorum hominum amplius duo milia, nec vnquam auctis copijs maius militiæ robur quàm ſena equitum, ternaque peditum expeditorum milia hoſtibus oppoſuit. Delectu enim veterani militis non numero victorias parari prædicabat. Horum nomina factaque memoriter tenere conſueuerat, ſummusque illi erat honos, cui ipſe diſcumbens de patera ſua propinaſſet. Qua comitate coniuncta cunctis in rebus ſummæ liberalitati, ſuos ſibi maximè conciliabat, quando etiam in eo, quod maximè accendendis ſtudijs intererat, ſumma pietas emineret. Vbi verò armatus prodibat, tanta oculorum alacritate, tantaque hilari facundia milites ad cuncta ardua aggredienda accendebat, vt non eximiè modò pugnaces, ſed ferociſsimos, contemptoresque impiorum hoſtium efficeret. Erat autem vſque adeò excelſa ſtatura, toroſoque habitu & robuſtis artubus, ac naſo prominente decenterque incuruo, vt magni proculdubio herois effigiem repræſentaret. Qua formæ ſpecie eius familiæ regulos qui Apuliæ inſiti ſunt, præditos fuiſſe conſpeximus, vti ex collatione eius imaginis, quæ in Muſæo ſpectatur, videre licuit, præſertim in Ferdinando pronepote Sancti Angeli ad Garganum Marchione, qui Ticinenſi prælio regia manu confoſſus occubuit. Narrabant gentiles eius, quod etiam à ſcriptoribus memoriæ proditum eſt, Georgium nunquam detrectaſſe pugnam, nunquam hoſti vertiſſe terga, nullo vnquam in diſcrimine metu occupatum, nunquam vulneratum, niſi leui ſemel ſagitta in crure fuiſſe; ſupraque duo hominum milia, barbarorumque præſertim, diuerſis in prælijs ſua manu interfeciſſe, quando ſingulis tantùm ictibus, ſingulos qui congreſsi eſſent conficere eſſet ſolitus; quòd prægrandi ponderoſoque acinace tam validè quàm perite vteretur, quo medios hoſtes ad vmbilicum proſcindere, tranſuerſos diuidere ſoleret, & ſæpe per ceruices integros cum humeris brachiorum artus facilè detruncaret. Quarum immanium vulnerum truculentiam, hoſtes qui ex prælijs euaſiſſent, cùm Byzantij in aula admirantibus cunctis enarrarent, Mahometes

homeres ipſe illum potentis dextræ inuſitatæque violentiæ gladium videre concupiuit, impetrauitque facile à Georgio, vt ſibi Byzantium mitteretur: talem namque eius eſſe temperaturam prædicabant, vt eius ictum nulla vel ferrea corporum munimenta ſuſtinerent. Tanta autem inuſitatæ virtutis eius viri fama erat, vt Turcæ poſt mortem eius potiti tota ferè Epiro, ſepulchrum Scanderbechi apud Liſſum quæritarent, admirabundique vſque adeò piè venerarentur, vt ſuperſtitioſi homines eruta demum ſepulchro, tanti Herois oſſa religioſè diriperent, quum quiſque ſe bello inuictum, tutumque fore crederet, ſi fruſtulum ex oſsibus reliquijsque inuictiſsimi imperatoris, in Amuleto ceruicibus ſuſpenſum, iturus in prælium geſtaret.

FAERNI.

Turcarum clades, Othomanni nominis horror,
Epiri tutela, illo iacuêre ſepulchro
Quo quondam inuicti cubuerunt oſſa Georgi.
Nunc & membra viri, & diſſectum in fruſta ſepulchrum
Interijt, ſparſi manes, conciſa vagantur
Oſſa, nec in gelida nunc ſaltem morte quieſcunt:
Namque vt is aſſertum toties cum laude paternum
Imperium, exacta moriens ætate reliquit
Illicet immanes temuerunt omnia Turcæ.
Tum clari Herois venerati nobile buſtum
Oſſáque, marmoráque, inuictum condentia corpus
Abſtulerant, ſibi quiſque in partes ſecta minutas,
Tanquam ijs bellica vis, & Martius ardor ineſſet,
Et genium præſtare bonum, ſortémque valerent.
Si quæ alijs tumulum virtus parat, abſtulit illi
Atque eadem diro venerandum præbuit hoſti.

Bartholomæus Coleonus.

HVIC Gattamelatæ honore par, ac ætate fermè æqualis fuit Bartholomæus Coleo Bergomas, verùm genere atque opibus aliquanto ſuperior. Is Sfortianæ ſimul & Braccianæ diſciplinæ diligentiſsimus obſeruator, multis fortibus factis, conſtantis atque impigri ducis famam eſt conſecutus, eoque præſertim prælio, quo Gallorum ſanguinaria manu bella gerentium, feritatem atque ſæuitiam pari crudelitate vindicauit. Mortuo namque Philippo, quum Mediolanenſes ſeſe in libertatem aſſeruiſſent, Raynaldus Gallorum dux ab Aſta vrbe ſuæ ditionis Alexandrinum agrum hoſtiliter inuaſerat, nec quem ei opponerent Inſubres habebant, Franciſco Sfortia ipſorum imperatore aduerſus Venetos bellum ge-

rente, qui ſine certa pernicie inde reuocari non poterat. Erat tum Coleo cuſtodiæ traditus Philippi iuſſu, propter inanem concepti transfugij ſuſpicionem. Itaque hunc maximè idoneum qui Gallis reſiſtere poſſet, rati, cu-

ſtodia educunt, adiunctoque ei Aſtore Fauentino, cum parte copiarum contra Gallos proficiſci iubent. Conſerta eſt ad primum hoſtis coſpectum pugna maximè atrox & cruenta apud oppidum Boſchum. Nam Galli pro genti inſita ſæuitia contra Italicum morem captos & deditos Coleonis cataphractos, diffibulata caſside iugulabant. quod vbi Coleoni nunciatum eſt, clamore edito ſuis edixit, vt Italicæ conſuetudinis obliuiſcerentur, & nemini Gallo parcerent: atque ita graui ira ſuccenſus conglobatis alis in hoſtes irrupit, ſuſosque proſtrauit, ſic vt magna eorum pars interficeretur, & Raynaldus captus, vix ſupplex ſalutem impetrarit. Primis ſtipendijs diu vagatus turmæ equitum præfecturam à Braccio promeruit: nam planè puer pecuniæ inops, Paulo patre popinquorum inſidijs interfecto, miſer & errans domo exierat; matre etiam in carcerem à mariti percuſſo-

ribus

ribus immaniter coniecta; ſic vt paternis opibus nulla in parte iuuaretur. Sed Iacobus Caudola non multò poſt ei turmam duplicauit, iuſtæque demum alæ vexillum detulit Braccius. Rex autem Alfonſus vberiore auxit ſtipendio; & ipſe quoque Sfortia honoratiore militia nobilitauit. adhæſit tandem Philippo, ſub quo bella multis annis viguerunt. Cæterum Coleo Veneti imperij fortunam agnoſcens, eius auſpicia opportuno tempore ſecutus eſt, vigintique amplius annis eorum copijs cum imperio præfuit. Eo autem bello quod aduerſus Mediceæ familiæ principatum à Florentinis exulibus in Gallia togata excitatum eſt, Coleo dux primus omnium inſtituiſſe dicitur, vt tormenta aduerſus hoſtium aciem emitterentur, quum antea in expugnandis tantùm defendendiſque vrbibus vſui eſſe ſolerent. Spingardas enim ita vocabant minora tormenta tricubitalis longitudinis, quæ glandem pruni maioris magnitudine violenter effunderent. Hæc paruis curribus inſerta poſt acies auehi, & ſigno tuba dato, quo ſua agmina relicto interuallo hinc atque illinc panderentur, in oppoſitos, hoſtes dirigi iubebat. Quo inuento ad Ricardinam Bononienſis agri, hoſtilem aciem ita perterruit, vt quum Spingardæ pila Herculi Ferrariæ principi calcaneum deterſiſſet, malignè & barbaro more Coleo feciſſe diceretur; qui viros fortes gladio atque haſta pro virtute & gloria dimicantes, inuſitata atque horribili pilarum procella ſternendos curaret. Ea enim humanitate milites duceſque extra cruorem per id tempus in Italia depugnabant, vt eo prælio funalibus accenſis, quum nox ingrueret, amplius quatuor milia cataphractorum equitum admirabili ridendaque hodie ſpectaculi contentione concurrerint. Fuit Coleo corporis ſtatura erecta atque habili, adeoq; formoſus & agilis, vt regina Ioanna ingenio procaci mulier, auidaque virorum fortium, Coleonis amore caperetur, quum ea ſpectante cunctos in palæſtra iactuque ferrei vectis, & ſaltu curſuque certantes, cum magno ſpectantium plauſu ſuperaret. Deerant ei Latinæ literæ, ſed his præditos ſuſpicere, & per eos hiſtoriæ veteris noticiam conſequi erat ſolitus. Nec ingenium eius ab vrbanis facetiis alienum fuit, vt ex eo ioco apparuit, quo Galeacium Sfortiam acutiſsimè perſtrinxit. Nam quum ei Galeacius iuuenili petulantia dono miſiſſet vulpem cauea incluſam, vt exactæ ætatis duci nec ſemper aſtuto illuderet, Coleo eum ſtatim pari dono remuneratus eſt, mittens Tinungulum compeditum loro, & binis de more accipitrum argenteis tintinnabulis exornatum, qui à pueris pro accipitre geſtari ſolet; quaſi tantæ fortunæ principi ingenij leuitatem exprimeret, qui nihil præter ornamenta & inanem effigiem, grauis & ſtrenui ducis præferre cenſeretur. Oderat nebulones; fures autem & delatores ſeuerè puniebat, quum exactè extra bellum pietatem coleret. Familiæ dignitatem cultu & conuictu admodum liberali tuebatur, magnificentiæque deditus tribus templis ſuo ſumptu ædificatis patriam honeſtauit. Condidit autem peramœno in ſitu caſtellum ſtructuræ elegantis, quod Malpagam appellauit. Ea in arce quum vixiſſet annos ſeptuaginta ſex, exceſsit è vita condito teſtamento, in quo ſenatum Venetum ex quadrante ſcripſerat hæredem, vt congeſtarum opum inuidiam ea liberalitate redimeret. Statuit & ſibi viuens ſepulchrum ad aram maximam, apud quam marmorea eius effigies, & in tabula etiam

ſcitiſsimè depicta Bergomi conſpicitur. Senatus autem ei meritò ſtatuam equeſtrem æneam ad templum Ioannis & Pauli cum marmorea baſi erexit, Petauina quidem magnitudine grandiorem & luculentam, ſed nequaquam pari Verroci artificis felicitate fabrefactam.

AVGVSTI Cocceiani.

Non ſic Aeacidem Græcia Theſſalum
Non ſic Annibalem aut Aſdrubalem fera
Carthago, meritis tollet honoribus,
Non ſic Scipiadas graues
Pœnorum vrbibus, vrbs inclyta Romuli
Quamuis imperij trans mare terminos
Longe protulerint, regnáque Punica
Late ſub iuga miſerint.
Et contra madidos impius Annibal
Campos Roma tuo ſanguine fecerit
Cum præceps animi conſul ad Aufidum
Infauſta agmina perdidit.
Et quamuis rapidus fortis Achillei
Currus magnanimum traxerit Hectorem
Vnde omnis Phrygij concidit imperi
Spes, & præſidium, ac Deus,
Vt te Cenomani maxime Coleo
Certant perpetuis tollere laudibus
Alpinaque caput gentis, & hoſpitum
Cultrix Brixia nobilis,
Et montana tuis clara crepundijs
Natalique ſolo mœnia Bergomi
Et patres Veneti, qui iuga neſciunt
Soli barbara perpeti.
Nam cum conſilijs bella ſagacibus
Et gladio forti Martia geſſeris
Gallorúmque graues fregeris impetus
Miſcens effera prælia,
Nunc ardentis equi viuidus & ferox
Stans dorſo ſtatua æternus in ænea
Pro templo, meritis par vt erat tuis
Geſta re bene publica.

GALEA

Galeacius Sfortia.

EX hoc Galeacio Sfortia qui decore formæ ingenij pręſtantia & perampla ſtabilique exiſtimatione paterni imperij, principum maximè fortunatus, & ipſo tantùm vitæ exitu miſer apparuit, non abſurdè ſuſpicari licet, aliquam omnino ineſſe vim occultioris fati in genitura hominum, omni humana prudentia potentiorem, quando hic nullo inſigni maleficio, nulla impotentis, noxiæque ſuperbiæ acerbitate, nulla regendo imperio iniqua libidine, certum vel graue odium promeritus, immani paucorum familiarium perfidia, ex leuiſsimis offenſionum concepta cauſis, improuiſo occiderit; ſcilicet vt ex feliciſsimo florentis ætatis ac imperij ſtatu præceps datus, ſeruituræ mox Italiæ, multo noſtro cum luctu viam aperiret. Poſuerat militiæ rudimentum in tranſalpina Gallia, eò miſſus à patre

cum veteranis copijs, vt Ludouico Regi inopinata præpotentum Galliæ procerum defectione circumuento, opem ferret. Sed vix tum expugnatis quibuſdam oppidis in Aruernos penetrarat, quum nunciata patris morte, per infeſtas Allobrogum gentes mutato ſæpe habitu, Mediolanum redire coactus eſt. Præſtitere fidem nouo principi, quam Franciſco patris initis antea fœderibus dederant, Veneti, Ligures, Florentini, ipſeque Ferdinandus rex Neapolitanus: quorum amicitia fretus, fauoreque item Blancę matris, cuius humanitas ad gratiam amoremque parandum apud Inſubres multum valebat, imperium domi & foris firmiſsimè ſtabiliuit. Itaque ſplendidiſsimo rerum omnium apparatu vſque ad regalem faſtum, principem egit integros decem annos, & vti ditiſsimi imperij opes ſapientia patris amplificatæ conſtitutæque tolerabant, magnificentiæ & liberalitatis ſtudium, magnanimi Regis inſtar per omnes numeros extendit. Nam præter veteranorum peditum cohortes, alas equitum ex omni Italiæ nobilitate lectiſſimas, & perpetuis cum ſuis tum paternis ſtipendijs inueteratas, ea conſuetudine in hibernis continebat, vt adulto Vere in campos produceret, ſolennique luſtratione inſpectas, ad equeſtres ludos committeret, propoſitis quidem opimis præmijs, quibus concurrentium prętantiſsimi honoris cauſa ornarentur. Hoc equitatu qui duorum millium cataphractorum numerum ſuperabat, nihil ſplendidius & comptius videri poterat, quum quiſque lacinijs acu pictis & præaltis criſtis, & equo vndique auratis bardis protecto eſſet conſpicuus. Hippagiorum verò puerorum verſicolore lacinia militares principis equos producentium atque incitantium, ea erat ſpecies, vt eius oſtentationis admirabilis pompa, omnem vel externorum etiam principum apparatum magno interuallo ſuperare crederetur. Par quoque apud eum erat totius aucupij & venationis inſtrumentum. Nam præter inſignium canum multitudinem ſupra centena falconum paria in remotiſsimis ad Oceanum Borealem conquiſita, tanto alebat ſtudio ſumptuque, vt in magnis porticibus eæ volucres canterijs & perticis inſidentes, mira cum voluptate ſpectarentur, quum ex his ſedibus ad ornatum tela ſerica picta acu, ſquamoſoque opere inaurati argenti refulgens dependeret, & volucres argenteis ſonantibus pedicis vincirentur, & pileolos geſtarent, quorum apices & gemmæ & vniones adornabant. Tota porrò familia, quæ ex delectu nobilis iuuentutis per ſingulas ditionis vrbes accuratè habito, conſtabat, vt fides obſes foret, pretioſo amictu, elegantibuſque munditijs exculta ſpectabatur. Nemo enim erat, qui laciniam purpurei ſerici, & phrygio opere ad argumentum principis depictam ſingulis annis non bis à principe dono acciperet; alerenturque omnes opiparè: hoſpites autem longè omnium luculentiſsimè. Ipſe præter venatorias equeſtriúmque armorum exercitationes, pilæ ludo tanta cum voluptate tenebatur, vt ingentis ſtructuræ ædificia Mediolani & Ticini, cæteriſque in arcibus ad vſum eius certaminis conderet. Erat id genus pilæ inflatus follis capitali magnitudine, qui armatis plumbea lamina pugnis longiſsimè iactabatur; ſic vt inde palmæ decus iurgioſa contentione, & multo cum ſudore peteretur. Cęterum in ferijs, recti & honeſti amans, iuſtitiæ vſque ad ſeueritatem erat tenax, dabatque enixè operam, vt nihil in iudicijs eſſet venale, aut

ad

ad gratiam corruptum, quando pœna inexorabili certiſsimoque præmio cuncta conſtarent, & vna præſertim annonæ vilitate, tanquam parato ad id populari plauſu maximè lętaretur. Sublatis verò vndiq; latrocinijs, caſtigataque licentia militari, & propagata apud cunctos ordines commerciorum ſecuritate, ita amari ſimul & metui cupiebat, vt nonnunquam ſordidi mercatoris ſimulato habitu diſcurrens per ditionis regiones, oblatos in via aut in diuerſorijs hoſpitalibus ſimpliciſsimos homines, ad ſerenda de principe colloquia pertraheret, eruendoque certiſsimos de ſe rumores, vtraque nominis ſui fama frueretur; paratus vtique ad præmium exoluendum, aut infligendam pœnam. Nam in Pado, Abdua, Ticinoque, cuſtodes ad traiectum lintribus præpoſitos, qui ab ſe precibus atque pecunia tentati eſſent, vt ſine teſſera properantem tranſueherent, ex merito aut ſupplicijs extremis, aut peramplis præmijs afficere conſueuerat. Audiebat autem cum voluptate literarum & ſapientiæ ſtudijs præſtantes viros, & benignè quidem attollebat: contendebatque graui ſumptu, vt Ticinenſe Gymnaſium profeſſorum celebritate, & ſtudioſæ iuuentutis frequentia cæteris omnibus præcelleret. His artibus quum boni, ſplendidiſsimique principis nomen tueretur, premebant eius famam intemperantis vagæque libidines. Nam ea tum erat ex multo ocio luxiariantis ſeculi conditio, in ipſis præcipuè nobilioribus matronis, vt totum pudicitiæ decus ab humanitate aulæ alienum prorſus & ſubagreſte putaretur, ideoque princeps ad licentiam libidinis proclinatus, & iuuentæ vigore venuſtateque oris ſupra omnes ſpectatu digniſsimus, procacibus fœminarum oculis & deſiderijs cupidiſſimè deſeruiret. Erat enim tum vulgatum inter fœminas, nullam ex principis concubitu fieri impudicam, earumque maritos, qui ineptis hirci videri poſſent, ita excellere aureis cornibus, vt dignitate cunctos anteirent. Per hunc modum Galeacius quum vndique beatus, arridentis fortunæ faſtigium teneret, Allobrogico bello victor, è caſtris duriſsima hyeme Mediolanum redijt, vt Natalis Chriſti diem ſolenni hilaritate cum vxore & liberis atque amicis celebraret, coniuratiſque ſimul in necem ſuam limen aperiret. Coniurauere diuerſo animorum habitu Andreas Lamponianus, Carolus Vicecomes, & Hieronymus Olgiatus cubiculo principis adſcripti. Andreas conſumpto magna ex parte patrimonio propter rei domeſticæ inopiam, ſuperbiæ ipſius atque luxuriæ aduerſam, turbido ferocique ingenio, res nouas moliri, quas ex cæde principis certo ſibi commodo ceſſuras, & coniurare omnino ſtatuerat: ad audendum verò immane vſque adeò & periculoſum facinus vehementer incitabat, illata ſibi iniuria à Caſtellioneo Comenſium antiſtite, à quo ſacri latifundij poſſeſſione contra ius interrupta locatione, ſe periniquè ſpoliatum querebatur. Totum autem eius iniuriæ odijque venenum vertebat in principem, qui à ſe ſuppliciter deprecante eam contumeliam ſæpe rogatus, aduerſarium in extrahenda lite præpotentem, neque auertere, neque mollire voluiſſet. Carolus gentilium ſuorum totius principatus fortunam ad Sfortianos delatam ægrè ferens, germanæ ſororis probro quam Galeacius adamaret, atque ſubigeret, permouebatur, tantò indignantius, quòd eam decoro adoleſcenti, qui ętatis florem principi fruendum dediſſet, conciliaſſe & commu-

nicaſſe ſuſpicaretur. Principem enim in amore improbum, atque adeò impudentem plerique vel falsò exiſtimabant, vt alienæ libidini lenocinij obſequium lubens præbere crederetur. Olgiatum verò penè imberbem, leuiſsimumque adoleſcentem inani ſpe parandæ gloriæ inflauerat Cola Montanus literarij ludi magiſter; ſi occiſo tyranno patriam in libertatem aſſereret; ſæpe Caſsios & Brutos in ſchola magnis extollens laudibus, qui gloria ducti pulcherrimi facti conſilium olim ſuſcepiſſent. Hic Cola quondam Galeacij pædagogus, dirum in principem odium conceperat impotenti eius contumelia percitus, quòd ille puerilium verberum nimis memor, poſtquam adoleuit, imperiumque ſuſcepit, ipſi Colæ tanquam immiti ſubagreſtiq; præceptori, acceptas olim plagas nudatis clunibus loro palàm rependi iuſsiſſet. Huius Colę diris cohortationibus coniurationem inchoatam ad exitumq; perductam fuiſſe, Olgiatus ipſe ex quæſtione perſcripſit. Igitur obſtinatis efferatiſque animis ad id patrandum ſcelus confirmati, principem inter frequentem cuſtodiam corporis diui Stephani templum intrantem, vt ſacris ſolennibus intereſſet, circumſteterunt, abditis ſub ſiniſtri brachij manica pugionibus. Primus à fronte Lamponianus in ſpeciem turbam dimouentis, porrigentiſque literas ſeſe inſinuans, nihil à familiari metuentem ad infimam ventris partem perfodit; repetitoque ictu læuum percuſſit tempus. Carolus autem & Olgiatus à tergo inermem lethalibus plagis conſauciarunt, ſic vt vndique petitus à Deipara virgine fruſtra opem implorans repentè concideret, & expiraret; iuxta quem traiecto pectore proſtratus occubuit Ripeus ex cuſtodibus promptiſsimus, quum in percuſſores gladium ſtrinxiſſet. Per hunc modum cadente principe, exortoque inde terribili tumultu, quuum quiſque ad fugam metu perculſus ſe expediret, tanta conflictatione procurſum eſt, vt multi è turba in templi foribus eliderentur; deſertoque ab omnibus templo ſacerdotes è ſacrario prodeuntes, tria tantùm cadauera fœdato multo cruore pauimento iacentia reperirent. Nam procul à principe, Ripeoque, ipſius Lamponiani cadauer ſolùm lingua & dentibus commordens iacebat. Eum enim per mediam mulierum turbam incuruo paſſu euadere conantem, ſatelles æthiops, cui Gallo fuit cognomen, adacto per imam ſedem lato haſtilis ferro confecerat. Cæterùm ſacrificuli principem vt abluerent, in ſacrarium calentibus adhuc membris retulerunt. Lamponianus inſultantis plebis & puerorum turbę ad ludibrium conceſſus, iniecto laqueo per cunctas vrbis regiones raptatus eſt. At Carolus & Olgiatus quum immixti effugientium turbæ, elapſique varias latebras quęſiuiſſent, biduo poſt diuerſis in locis, quod tanquam execrabiles parricidæ à nemine vel propinquo reciperentur, ad teterrimum ſupplicium rapti ſunt. Olgiatus ipſe, mirum viſu audituque, veſana conſtantia obſtinatum animum in conſpectu carnificis gerens, ſeſeque in ipſa morte confirmans, hæc contumaci ore protulit verba; Collige te Hieronyme, ſtabit vetus memoria facti; mors quidem erit acerba, ſed tormentum breue, atque eius fama perpetua. Hæc quidem digna viro forti videri poterant, niſi impium facinus intempeſtiua atque inhumana crudelitas eleuaret, quòd pro tyranno, æquum bonumque principem, nec ab ipſo quicquam hoſtile meritum occiderit, ſcilicet vt diuturnum ciuibus

ſuis

ſuis luctum ex infelicitate ad externos prolapſi principatus pararet. Hos etiam quod miremur in carcere verſus pangere potuit, quos ad argumentum imperterritæ mentis quanquam rudes, huius Tragœdiæ elogio ſubijciendos exiſtimauimus.

HIERONYMI OLGEATI PERcuſſoris Galeazij Sforciæ ducis Mediolanenſis.

Quem non mille acies, quem non potuere phalanges
Sternere, priuata Galeaz dux Sfortia dextra
Concidit, atque illum minimè iuuere cadentem
Aſtantes famuli, nec opes, nec regna, nec vrbes.
Hinc patet humanis quæ ſit fiducia rebus,
Et patet hinc ſæuo tutum nil eſſe tyranno.

Cola quoque Montanus aliquanto poſt in alpibus Bononienſium comprehenſus, quòd dira malignitate in principem percuſſores ad coniurandum concitaſſet, meritas ſceleris pœnas dedit, quando eum Laurentius Medices inuſitatæ immanitatis vltor egregius, latronum more laqueo necari iuſſerit.

IOVII Iunioris.

Quis te dira cohors furor? & quæ inſania tanta
Impulit, horribili ſtimulata
Eumenidum rabie, & ſæuis agitata colubris,
Vt domini nil tale merentis
Corpus in egregium, crudam conuertere dextram
Auderes, ſceleriſque neſandi
Pro laqueo, & meritis pœnis, tibi præmia certa
Sperares, nomènque perenne
Te non eximij iuuenis deterruit alto
Inſignis reuerentia vultu,
Impia; ſed nec te tenuerunt templa, nec aræ
Nec ſuperûm ſolennia ſacra
Non (vt rere) ferum crudeli morte tyrannum
Conficis; at iuſtum innocuúmque
Rectorem Inſubri imperij, cunctiſque colendum
Quo ſimul vnà concidit omnis
Spes Italûm, longos ſemper lugenda per annos,
Scilicet vt noſtros populatus
Vrbibus euerſis fines in viſcera noſtra
Cum Gallo ſæuiret Iberus.
Vos vos ô Scyllæ, formáque tricorporis vmbræ
Harpyæque, & vos Gorgones atræ
Ardenti ſontes animas immergite Auerno
Et ſtygio exercete flagello.

Carolus Burgundiæ dux.

HIC qui ſeuera minacique fronte diſtricto gladio, & coruſcantibus armis conſerere manum cupere, Martioque ſpiritu fulgurare videtur, Carolus eſt Sequanorum & Belgarum princeps, qui vi bellica, caſtrenſi apparatu, magnitudineq; animi, non ſuæ modò, verùm ſuperioribus etiam ętatis duces, ſic anteceſsit, vt ſummæ gloriæ faſtigium aſſecuturus crederetur, niſi eum arduis & audacibus innixum conſilijs, immoderataque fortitudine quæque aſpera aggredientem, turbulenta & inſolens fortuna perculiſſet. Nam Philippo è Gallorum regia ſtirpe, cui Optimo cognomentum fuit, patre genitus, conſanguineorum arma vſque adeò vehemens & ferox exercuit, vt Ludouicum XI apud Luteciam Pariſiorum acerrimo circumuentum bello ad pudendam pacem redegerit,

quum

quum ad montem Alerium ingenti edito prælio quanquam vulneratus, victor euaſiſſet. Exinde Ludouicus diſsimulata potius quàm confeſſa pacis neceſsitate, quód conſpirationem multorum Galliæ procerum timeret, cum armato fœdus iecit, pudendum herclè, ſed demum ſibi & Galliæ vtiliſsimum. Nam coniuratorum animi atque eorum arma repentè conciderunt. Eo modo Carolus reconciliatus propinquo Regi, debellatis Eburonibus, Leodioque ipſorum vrbe ferocibus armis expugnata delataque, in Heluetios inauſpicata arma conuertit, eo euentu, vt fatali ſua peruicacia experiretur, quantum intereſſet inter nobiles Gallos pro gloria pugnare, moderateq; vti victoria ſolitos; & agreſtes qui ab inſita animis Barbarie, cruoris auidi de vna tantùm vita cum hoſtibus dimicarent. Neque enim fas erat, qui Gallicam nobilitatem armorum ſtrepitu, & nominis fama contudiſſet, ab vllis omnino quàm ab efferis egentibuſque rerum omnium populis, quibus animorum peruicacia indomitum robur efficeret, frangi atque opprimi poſſe. Heluetij namque iure fœderis pro Renato ſocio Lotaringiæ regulo, quem Carolus oppugnaret, arma ceperant: quo bello vnam atque alteram ad Granſonem & Amoratum victoriam ſecundis prælijs conſecuti, ita Carolum ſuperarunt, vt ille in primo exutus caſtris, impedimenta, totiuſque exercitus opes, ſuamque in primis pretioſam ſuppellectilem amiſerit; in ſecundo ſupra quatuordecim millia lectiſsimorum militum interfecta deſiderarit. Ab his duobus detrimentis iratus & fremens, tertij certaminis aleam ſubire non dubitauit. Nam eum Nanſeum oppidum oppugnantem pertinaciuſq; hętentem, Heluetij per niues ad ſoluendam obſidionem progreſsi adortique, quum ille incœpto abſiſtere indecorum putaret, inito prælio fuderunt, circumuentumque, nec agnitum trucidarunt, quum deſertus eſſet à ſuis inſigni perfidia Campobaſsi Neapolitani, qui quum aliquando colaphum à Carolo inſolenter accepiſſet, in id tempus vindictę, patrandique ſceleris occaſionem diſtulerat. Fuere qui eum effugiſſe, & Moſæ pontem tranſiuiſſe affirmarent: quod diu in Burgundia creditum eſt. Verùm puer è Columnia Romana familia cubiculo eius aſſuetus inter cadauera repertum à næuo lateris, enormique vngue dextri pedis, confirmante eius medico certius agnouit. Tumulatus eſt apud templum diui Nicolai in Lotaringia, finibuſque Mediomatricum. Reliquit filiam ex Luſitana vxore natam, quæ nupta eſt Maximiliano Federici Cæſaris filio, ex qua Philippus ſuſceptus eſt, qui huius Caroli quinti Imperatoris inuictiſsimi pater fuit. Cæterùm in Carolo id vnum ad ſummæ perilluſtriſque virtutis cumulum defuiſſe videtur, quód Genij ſui captum ſenſumque quàm alienæ prudentiæ placita ſequi maluerit, quaſi arrogantis & elati ſupra æquum ingenij eſſet amicorum bene conſulta contemnere, & contrà, peculiari ſententiæ ſemper adulari. Quæ res pleroſque perdidit: Nam qui ſua intemperantius amant obliti rationis, citiſsimè præcipites dantur, vt reliqua ſua omnia quum fata vrgent penitùs euertant. Carolus enim nimio fortaſſe gloriæ ſtudio adductus, virtutes quas in eo maximæ erant atque admirabiles, ſplendoris, munificentiæ, facilitatis, exactæque bello diſciplinæ, & in pace pietatis; vna obſtinatione animi, dum ſibi irato acriter indulget, corrupiſſe videtur.

O

PAVLI IOVII Iunioris.

Vidiſtine vt Pyrrhi effigies armata ſariſſam
Vibret,& à ſummo ſpargantur funera ferro?
Vtque ferus Lybicam contorqueat Annibal haſtam?
Huc ſimulac conuerte oculos,fulgentiáque arma
Egregij ducis,& latè mucrone coruſco,
Inſpice turbatos vultus,ſpirantiáque ora
Martis adhuc triſtes pugnas,atque horrida bella:
Hos olim inſignes habitus,atque ora gerebat
Illum ſanguineis quum formidauit in vndis
Et Liger,& trepidi ſpectator Sequana belli,
Infractæ Gallorum acies,& Belgica paſſim
Agmina letiferæ ſenſerunt fulmina dextræ.
Heu miſer,heu nimium pugnandi dira cupido,
Heu laudis veſanus amor,quem Gallia diues,
Belgarúmque omnes procerum tremuere cohortes
Contempſere rudes populi,gens Barbara victrix
Funeribus ſtatuit medijs,victúmque trophæis
Expoliat cunctis,nudúmque relinquit arena:
Vix tandem inuentus parua requieſcit in vrna.

Iulianus Medices

HÆC vera eſt imago Iuliani Medicis,qui magni Coſmi ex Petro filio nepos, & Clementis maximi Pontificis pater fuit,à celebri pictore, ita ſcitè expreſſa,ſicuti ſeniores teſtantur,qui viuentem viderunt, vt Clementem Pontificem toto oris habitu reſpondiſſe ad patris lineamenta viderimus. Euaſerat Iulianus,quum adhuc viueret pater æqua gloria editis equeſtrium ludorum ſpectaculis,paribuſque omnis elegantiæ,comitatis,atque munificentiæ muneribus, Laurentio fratri propè par; & quòd natu minor eſſet, populari fauore princeps iuuentutis fuerat acclamatus. Capeſſens verò Reipublicæ munia, ea morum actionumque moderatione fratrem ſummis nitentem virtutibus æmulabatur, vt cunctis ciuium ordinibus eſſet cariſsimus,ſupraque cæteros ciues ipſi duo fratres mirè concordes eminerent,& Rempublicam paternis auitiſque artibus feliciter adminiſtrarent;vtpote qui veteres opes,maiorumque perpetuam inter ciues exiſtimationem validis affinitatibus, numeroſis clientelis, & noua denique virtute corroboraſſent;diſtributis vſque adeò appoſitè ac ſapienter Reipublicę officijs,& collatis ad æquitatem honoribus,vt nullo cultu,nulla eminentiore nominis appellatione,ſupra ciuilem,nulloque deducentium comitatu à cæteris ciuibus differrent: ſola tamen authoritate cæteris omnibus præſtare, & præclara virtute atque potentia ciuitatis principes cenſebantur

bantur

bantur; ideoque fiebat vt ſtudioſè colerentur ab his qui publicum bonum & ciuitatis tranquillitatem, omni veteri odio, aut nouæ obtrectationi anteponendum iudicabant. Hunc in Mediceis fratribus non obſcurum in ci-

uitate principatum, vna gens Pactia ferre non poterat; ſatis quidem cum viris & cognationibus, tum etiam fortunis abundans; ſed quæ eſſet moribus admodum ſuperba & inſolens, multumque auida pecuniæ ſimul & tenax, ideoque apud populum minimè gratioſa, ac ob id in necem fratrum conſpiraret: quoniam vigentibus ſtabili authoritate Mediceis, nullum ſibi ſatis honeſtum in Republica locum relinqui arbitraretur. Erat familiæ princeps Iacobus equeſtris ordinis, qui quum nulla virtute emineret, perpetuò aleæ ſtudio perditus, itaque præcipiti & contemptu ſuperûm putabatur infamis. Hunc impulerat Franciſcus fratris filius ore pallens, ingenio liuidus, & perpetuus honeſti moris irriſor. Is Romæ nummariæ negociationi aſſuetus Xyſto Pontifici erat familiaris, à quo ſi fas ſit de homine ſacroſancto non iniquè ſuſpicari, nefarij conſilij ratio omnis emanaſſe creditur; ſcilicet vt Hieronymo Riario, cui erat auunculus, maiores opes adſtrueret, quæ ei obuenturæ putabantur, ſi Florentinæ ciuitatis ſtatum ſublatis

Mediceis commutaſſet. Franciſcus quoque Saluiatus Archiepiſcopus Piſanus, nullam vel mediocrem ex literis probatiſue moribus laudem meritus, vtpote qui ambitu adulationeque, & prauis omnino artibus ad eum honorem contendiſſet, ex contentione ſacerdotij acre odium in Mediceos conceperat, & ad Riarium, Pactioſque ipſos ſe totum contulerat, ratus pulcherrimum fore, patriam in libertatem vendicare, & purpurei galeri decus à Pontifice, vel execrabili nauata opera promereri. Quibus autem initijs, quo'ue exitu ſuſceptum, patratumque ſit id immane ſcelus, Angelus Politianus, ſummæ doctrinæ vir, vt qui cunctos atrocis eius Tragœdiæ actus ſpectaret, peculiari Commentario, qui impreſſus extat, luculentiſsimè perſcripſit. Nos atrociſsimi eius editi facinoris ſummam tantùm attingemus, vt bonis mortalibus præclarè conſtet, ſuperos impiorum vindices ſolere eſſe certiſsimos. Igitur coniuratione diu anteà Romæ ſecretis deliberationibus agitata, & Florentiæ demum in Montughio Iacobi Pactij ſuburbano inſtructa, Raphael Riarius Cardinalis è Gymnaſio Piſano Florentiam vocatur. Specie quidem inuiſendæ pulcherrimæ atque ornatiſsimæ vrbis, verùm vt coniuratorum animos præſentis perſonæ authoritate confirmaret, quanquam vti planè iuuenis, captuque ingenij parum grauis, tantæ rei conſtitutæ ignarus eſſe putaretur. Egere Pactij multo aſtu, vt is à Mediceis fratribus in Feſulanam ipſorum villam honoris & iocundæ voluptatis cauſa ad conuiuium vocaretur, vt ibi ambos fratres inter hoſpitales menſas trucidarent. Sed quum Iulianus ex moleſta pituita impeditus intereſſe nollet, deiecti ea ſpe, rem ad ſacra, quæ ex feſto Solis imminebant, in ipſumque templum maximum reiecerũt; in quod ambos fratres tum religionis, tum honoris cauſa erga Cardinalem omnino conuenturos iudicabant. Conficiendi autem negocij munia inter ſe eo ordine diſpartiti ſunt, vt Franciſcus Pactius, & Bernardus Bandinus obtruncandi Iuliani partes deſumerent; Antonius Volaterranus cum Stephano Pactiorum pedagogo Laurentium aggrederetur, accepta tum ex condicto ad diſtringendos gladios teſſera, quum medijs in ſacris ſeruatoris Chriſti hoſtia ſacerdotis manibus attolleretur. Antiſtes verò ipſe Piſanus cum Iacobo Poggio, & Saluiatis propinquis ſuis, fidaque clientium occulta armatorum manu in ſpeciem ſalutandi vexilliferi curiam occuparet. Iacobus autem cum equeſtris dignitatis, tum ætatis honore conſpicuus, vbi patrata fratrum cædes eſſet, equum conſcenderet, & armatis clientibus ſeptus per forum diſcurrens, populum vocaret ad libertatem, & Saluiatis curiam occupantibus vires adiungeret. Iam cœpta erant ſacra concinente ſacerdotum choro, & teſſeræ tempus inſtabat, quum Pactius atque Bandinus deambulante Laurentio, Iulianum oculis fruſtra requirerent. Quapropter ad Mediceam domum conuolarunt, vt in Iuliano omnem prodeundi moram, iocundis adhortationibus abſcinderent, nunciantes quaſdam formoſas, adamatique nominis matronas in templum perueniſſe. Itaque viri efferatæ mentis, quod mirum eſt, hilari vultu aptè compreſſa perfidia, Iulianum retardante fato ſegnius ſe expedientem, medium honoris cauſa, & inſertis iuuenili comitate ſubter humeros brachijs in templum deducunt, pauloque poſt vnà deambulantem ad teſſeram repentè diſtrictis ſicis circumſiſtunt. Bandinus medium ſub papilla transfodit, cadentique illicò incumbit

cumbit Pactius, & ferro in ventrem & iugulum adacto conficit, vſque adeò atroci & feruida manu, vt crebrò repetens ictus ſeipſum in genu præalto vulnere conſauciaret. Bandinus quoque furiata mente Norium Iuliani familiarem obtruncat. Sub idem temporis punctum Laurentij percuſſores incondito impetu illum adorti, vnam tantùm, neq; lethalem ad iugulum plagam inflixerunt, quòd is præſenti animo educto ſtatim gladiolo, & reiecta, intortaque ad leuam chlamyde, conſtantiſsimè ſe defenderet, & ab amicis in proximum ſacrarium duceretur, vbi obſeratis foribus ab imminente Bandino ſeruatus eſt; atque inde obligato vulnere, ſtipante armatorum amicorum caterua domum deductus eſt; ſæpe ſciſcitans, an frater eſſet incolumis, & ne Cardinalis violaretur edicens, quem, linteati ſacerdotes in eo tumultu cuſtodiebant. Dum hæc fierent, perculſaque metu omnis turba diffugeret, & terribili ſtrepitu tanti tumultus, templum corruere videretur, Piſanus Antiſtes cum ſuis, Curiæ ſcalas aſcendit, poſtulatque à ianitoribus, vt ad vexilliferum, ad quem haberet mandata Pontificis, admittatur. Is erat Cæſar Petruccius, & tum fortè cum Decurionibus, vt feſto die ſæpe accidit, tempeſtiuè prandebat, admirantibus conuiuis importunum hominis aduentum, quòd ea hora ſerijs colloquijs aliena prorſus, atque inepta videretur. Seſe tamen Cæſar è menſa celeriter expedit, eúmque exceptum in ſuam deducit cellam. Vix cœpto colloquio Cæſar in Antiſtite perplexa & malè cohærentia verba, obliquo item obtutu oculos inconſtantes, & vultum magni euentus expectatione ſuſpenſum animaduertit, atque inde inſidias ſpectat, relictoque in cella Antiſtite, ad Decuriones foras ſe proripit, & ſublata voce, miniſtros Curiæ aſſuetos aduocat, atque item apparitores cum argenteis clauis, priſcorum lictorum more ſummum Magiſtratum præeuntes, & vt erat egregiè forti atque expedito conſilio, Poggium arreptum crinibus ſolo deturbat, & in ſuperiorem turriculam cum Decurionibus properè ſe ſubducit, arreptoque veru è proxima culina, ſcalæ aditum tuetur. Magno autem miraculo accidit, vt conſurgentibus vndique ad opem ferendam miniſtris, coniurati & Peruſinorum exulum manus Antiſtitem ſecuta, diuerſis in cœnaculis Curiæ includerentur, obſerantibus ſeſe vltrò valuarum ſeris, quæ ſine peculiari claue aperiri non poterant. Quo caſu quum diducti, nec conſenſu valerent, nec collatas in vnum vires ad conandum haberent, cuncti per partes ad vnum omnes præeunte Poggio clariſsimi Oratoris filio, iniectis laqueis è feneſtris præcipites dati ſunt, vſque adeò iratis & furentibus omnium animis, vt præciſis primorum capiſtris ad ſingulas columnellas, ſecundis & tertijs ſuſpendio locus pararetur, & præcipitata cadauera plebs cruoris & prædæ auida diſpoliaret, & in fruſta concideret. Iam enim populi fremitus aream occupantis, vulgata Iuliani cæde, ad Curiam peruenerat, magnoque ſtudio plebs Mediceis fauens, proditores, occupatoreſque Curiæ, ad ſupplicium deijci depoſcebat. Interim Franciſcus ipſe Pactius, è domo Iacobi patrui nudus extractus, delatuſque in Curiam, quum neque hiſceret: neque contumaces oculos attolleret, iniecto laqueo è feneſtra ſuſpenditur. Nec multò poſt eum Piſanus ipſe Antiſtes, totius inauſpicatæ coniurationis ſeriem perſcribere iuſſus in eadem lintea ſtola ſacerdotali, ita longiore capiſtro præceps datur, vt Pactiano cadaueri cohærens, papillam rabidis dentibus appete-

ret, in eoq; atroci indignantis & fugientis animę habitu, rigentibus oculis, meritas concepti ſceleris pœnas daret. Eandem quoq; fœdę necis ſortem tulere duo Iacobi Saluiati, quorum alter erat frater germanus, alter patruelis. Iacobus verò ipſe Pactius, qui armatus in equo ad aream Curiæ procurrerat, vt populum ad libertatem vocaret, quum ab optimis ciuibus irrideretur, & e ſumma Curiæ corona lapides in eum iacerentur, incitato equo Cruciana porta ſeſe eiecit, biduoque poſt à Montanis agreſtibus in fuga captus eſt, Florentiamque perductus, vbi de ſcripto expreſsis coniuratorum nominibus fœdiſsimæ necis ſupplicium tulit, vſque adeò in eum concitata plebe, vt ſepulturæ honore indignus putaretur; biſque tumulatus, ſemel in templo, iterum in pomerio, indeque erutus, quòd ſupremas Chriſtianæ pietatis cohortationes, ſeſe itidem Cacodæmoni impiè deuouens, reiecisſet; diu à pueris per vrbem raptatus, in Arnum traheretur. De Renato quoque Pactio, qui ad armandos agreſtes in Mugellanam villam præceſſerat, par ſupplicium eſt deſumptum; retractuſque etiam eſt ex fuga Monteſiccus, qui Hieronymi Riarij familiaris, militiæque peritus, totius coniurationis erat conſcius. Is ab initio interficiendi Laurentij partes ſuſceperat, ſed eius poſtea hominis virtute atque admirabili humanitate ex multis colloquijs delinitus, eam cędem vti in villa promiſiſſet, in templo ſe patraturum pernegarat; ſcilicet ne homicidio deteſtabile ſacrilegij ſcelus adderetur, propterea que vnus omnium honeſtiore dignus ſupplicio, ſecuri percuſſus eſt. Laurentij quoque percuſſores, qui triduum in Cœnobio latuerant, nec à cucullatis prodebantur, latebra extracti, detruncatis naſo atque auribus, eandem latronum more laquei pœnam tulerunt. Reliqui Pactianæ familię in carcerem coniecti ſunt; vnuſquę omnium Guliermus, qui Laurentij ſororem in matrimonio habebat, in villam impetrante vxore, relegari meruit: & Raphael Cardinalis ab omni iniuria & contumelia in honorem Pontificis ſeruatus eſt. Hanc in vindicanda atrociſsimi ſceleris audacia, ſenatus ſeueritatem vel ipſe Barbarus & noſtræ religionis hoſtis, Baiazetes Turcarum imperator inſigni religione probitateque comprobauit, quum Bandinum ex fuga elapſum Conſtantinopolim, depoſcenti Laurentio, tanquam parricidam, & impium templi violatorem ad ſupplicium tradidiſſet. Atque ita ille cunctis damnatus gentibus ab eadem feneſtra laqueo ſuſpenſus, iuſtum ciuibus vindicatæ feritatis ſuæ ſpectaculum præbuit. Neque Hieronymus Riarius coniurationis author, vltores Deos diu fefellit, quum apud Foroliuium, oppidanorum conſpiratione, in menſa trucidatus, & per feneſtram in forum præcipitatus, vel feras nefariæ malignitatis ſuæ pœnas expenderit.

PETRI ANGELII Bargæi.

At, ô Deorum quiſquis in cœlo ſoles
Nefanda ſæpe facta vindex perſequi,
Nec ferre inulta. perfidi num Pactij
Dedere ſat ſupérque pœnarum tibi ?
Cùm Iulianum patriæ nouum decus
Quiuere templo in ipſo adorti occidere
Nil ſuſpicantem tale; cum fœdiſſimè

Turpata

Turpata fuſo permaderent ſanguine
Sola ipſa Fani, limina, atque altaria.
Nanque haud furentis hercle ſæuos impetus
Fugere Plebis, haud latebris abditi
Cauere dexteras piorum vindices.
Non & paratam Thracij regis fidem
Senſere; nam cum Barbarus tantam luem
Perhorruiſſet, execratus patriæ
Remiſit vſque ab vltima Propontide.
Inſerta quare plurimis cadauera
Collum capiſtris ciuitas lætiſſima
Spectauit; illa nec miſerta ſontium.
Quin inſepultus horridus, nudus, lacer,
Caneſque, aueſque pauit, & piſces, datus
Præceps in amnem, manibus Iuli tuis,
Bandinus ille, perditus ſicarius,
Bandinus ille, Thracius quem Boſphorus
Vti piaculum, & ſcelus teterrimum,
Exiſtimauit impium & nefarium,
Suiſque longe deferendum à fluctibus.
Sic, ó rubentis Iupiter vindex, tua
Vt iura diſcant colere, diſcant legibus
Parere certis, temnere & quid ſit Deos,
Puni cruenta perfidos vi dexteræ.

BENEDICTI Varchij.

Nam quis te liuor? quæ te tam dira furentem
Patrandi ſceleris rabies, regnive parandi
Ambitio, patrios tecum euerſura penates,
Impulit effera gens furijs vltricibus olim?
Vt iuuenem florentem opibus, virtute decorum,
Conſpicuum forma, dulci grauitate verendum,
Præſtanti inſignem eloquio, nil tale merentem
Incautum, ante aras, & Dijs ſpectantibus ipſis,
Aggreſſa (infandum) media teſtudine templi
Allectum blande, prætentatúmque doloſe
Conficeres, ferro toties per pectus adacto?
Et clarum obſcuro fœdares ſanguine fratrem,
Totius Italiæ ſimul abſumptura ſalutem?
Heu facinus nullo delendum tempore, nulli
Aequandum, non vlla vnquam ſat cæde piandum.
Impia corda, immani ſecla, immitia fata,
Fata malis hominum gaudentia, quid mage ſæuum,
Damnoſiúsue magis vidit ſol? Caſtore læſo
Occidit Auſoniæ Pollux, columénque, decúſque,
Et ſi non aliud, Medicæ ſpes altera gentis,
Clementiſque pater, totus cui paruit orbis.

Mahometes ſecundus

TVRCARVM IMPERATOR

HOC atroci, vereque Tartarico recedentium oculorum obtutu, malignoq; pallore buxei vultus, & enormi contigentium labra, narium curuitate, Mahometes fuit, quem Turcæ, non modo cæteris Othomannis ſuperiorem, ſed exæquatis vitijs atque virtutibus, Alexandro Magno parem volunt. Nam rerum geſtarum gloria, & magnitudine animi cum progenitores, tum cunctos qui eo ſeculo maximè florerent, cogniti orbis reges, vel qui poſtea his ſexaginta annis regnarunt, procul dubio ſuperauit. Natus erat ex Deſpoti Seruiæ filia, quæ puerum Chrſtianis præceptis & moribus imbuerat: quorum mox oblitus adoleſcendo ita ad Mahometis ſacra ſe contulit; vt neq; hos, neq; illos ritus teneret, & in ar-

cano

cano prorſus Atheos haberetur; vtpote qui vnum tantùm bonæ Fortunæ numen coleret, quod præclarè conciliari viuida efficacique animi virtute prædicabat. Itaque nulli addictus religioni, cunctorum hominum accuratas de dijs, tanquam humana nihil curantibus, cogitationes irridebat; eo animi decreto, vt nullum vnquam ius amicitiæ aut fœderis, niſi ex commodo, exceptaque ad proferendum imperium occaſione, colendum atque ſeruandum arbitraretur, & rem bellicam vſque adeò enixè & liberaliter curaret, vt cuncta munia, vetere Græcorum lege ad pœnam & præmium reuocaret. Præcepta autem maiorum ex diſciplina militiæ conſtituta, quibus illi tantum imperium peperiſſent, pleraque emendando, augendoque, vti opus foret, nouis artificijs, ac ampliore omnis generis armorum apparatu exaggerabat. Primus Othomannorum naualia inſtituit, quod maximum apud antiquos in claſſe ad omnes res gerendas momentum, poſitum eſſe intelligebat. Qua vna re Venetorum vim mari ab antiqua laude inſuperabilem, poſtea contempſit. Sed primum eius, & nobiliſsimum bellicorum operum fuit, Conſtantinopolis terra marique fortiter expugnata, cæſoq; Conſtantino ſupremo Græcorum imperatore, antiquiſsimum Græciæ imperium funditus euerſum. Exinde Peloponneſum ingreſſus, Græcorum & Venetorum copias ſecundis prælijs deleuit, hexamylique murum à Venetis in Iſthmo magno ſumptu & longo labore reſtitutum, ex vſu victoriæ totum diruit. Nec multo pòſt Eubœam inſulam expugnata Chalcyde Venetis ademit, atque item Lesbum deleta propè Mytilene vrbe. Tanto verò apparatu Illyricum adortus eſt, vt Stephanum Boſnæ regem, Iaiza vrbe, totoque regno expelleret, & occideret. Eodem quoque terrifico impetu in Epirum deſcendens, Croiam vrbem, quam pater Amurathes fruſtra oppugnarat, atque item Scodram expugnauit; Homaremque & Malcoccium duces per Dalmatiam ad Euganeos vſque penetrare iuſsit. Quibus irruptionibus graue vulnus Venetis eſt inflictum, cæſo à Barbaris ad Soncium amnem Nouello eorum imperatore. Eaſdem quoque immanium cædium & incendiorum clades Stiriæ & Carinthiæ gentes, ad quas Barbari deflexerant, ſenſerunt. Pannonijs quoque arma inferre auſus, Belgradum inproſperè tentauit. Mox ad ſeptentrionem conuerſus, in ipſa Taurica Cherſoneſo, Theodoſiam quæ Capha dicitur, Boſphorani regni caput, Genuenſium coloniam occupauit, & Trapezuntium imperium ad Euxinum euertit; Caloianne & Dauide fratribus è regio ſanguine captis & interfectis. Exinde tot partis victorijs, ad Orientem eſt conuerſus. Pyrametoque Ciliciæ rege debellato, & regno eius in prouinciam redacto, aduerſus Perſas, offenſus Vſſumcaſſanis noui regis felicitate & gloria, ad Euphratem Othomannica ſigna promouit: eo belli euentu, vt ipſum Vſſumcaſſanem multis inclytum victorijs, vno præſertim tormentorum apparatu ad Arſengam ſuperarit. Erant vtique ea quæ geſſerat per ampla timendaque finitimis, quum inſatiabili gloriæ cupiditate concitatus Rhodum inuadere, ac ſimul Italiam rerum quondam dominam adoriri: atque item coacto ingenti tertio exercitu, in vlteriores Perſas penetrare conſtituit. Itaque miſſus eſt ad oppugnandum Rhodum cum valida claſſe Meſithes purpuratus, è gente Paleologa: In Italiam autem Acomathes, cui

ab exciſo anteriore dente Gendico cognomen fuit. Hic ab Aulone in Salentinos traijciens; Hydruntem expugnauit, ſummumque inde terrorem toti Italiæ intulit: ſed diſpari euentu Meſithes Chriſtianæ militiæ vim, cùm Rhodi mœnia tentaſſet, infeliciter expertus eſt: quum interim Mahometes aduerſus Perſas ire pergens, apud Nicomediæ lacum repentino inteſtini dolore correptus, extremum vitæ ſuæ diem, tridui cruciatu feſtinata morte abſoluit, anno ætatis quinquageſimo tertio, imperij autem trigeſimo ſecundo, magno quidem Chriſtianorum commodo. Nam Acomathes, qui amplius ſeſquiannum circumfuſa Chriſtiana arma contempſerat, cognita imperatoris morte, cùm ſupplementa nouarum copiarum præſidio in Italia expectaret, interrupta ſpe ingentis victoriæ, mœrens & gemens exceſsit. Cæterùm Mahometes, qui impietatis apud ſuos, apud noſtros verò perfidiæ & inhumanæ crudelitatis notam ſubijt, hanc ſaltem confeſsione omnium certam laudem à Barbaris repudiatam, non inſulsè tuliſſe exiſtimatur, quòd ei literarum, & præcellentium artium decus cordi fuerit: quando cunctas clariſsimarum gentium hiſtorias ſibi verti in Turcicam linguam iuberet: vt inde hauſtis militiæ præceptis, actionum ſuarum diſciplinam, exemplorum varietate confirmaret, & præclaros artifices pictoresque præſertim inſigni liberalitate complecteretur. Nam & commentaria rerum ab ipſo geſtarum à Liberto eius Vicentino conſcripta legimus, veraque eius imagine ſumus potiti, quam Gentilis Bellinus è Venetijs Byzantium euocatus pinxerat, quum ibi regiam multis tabulis rerum nouarum ad oblectationem iocundiſsimam referſiſſet.

LEONARDI Griffij (vt fertur.)

Qui vici innumeros populos, tot regna, tot vrbes
Solus & immenſi qui timor orbis eram:
Me rapuit quæcunque rapit mors improba: ſed ſum
Virtute excelſa ductus ad aſtra tamen.
Maior Alexander non me fuit, Annibal & non,
Fuderit Auſonios tot licet ille duces.
Vici victores Danaos, domuíque feroces
Cáoniæ populos, Sauromatáſque truces.
Pannonius ſenſit quantum ſurgebat in armis
Vis mea, quæ Latio cognita nuper erat.
Arſacidæ ſenſere manus has, ſenſit Arabsque,
Et mea ſunt Perſæ cognita tela duci.
Mens fuerat bellare Rhodum, ſuperare ſuperbam
Italiam: ſed non fata dedere modum.
Hei mihi, nam rapuit mors aſpera quæque ſub alto
Pectore condideram, vertit & hora breuis.
Sic hominum faſtus pereunt, ſic ſtemmata; ſicque
Imperium, atque aurum, quicquid & orbis habet.

Federicus

Federicus Feltrius dux Vrbini.

HIc eſt ille FEDERICVS Feltrius Vrbinatium princeps, qui in ſpectaculis equeſtrib. ab ictu lanceæ dextro orbatus oculo, iniquam honeſtiſsimo ore deformitatem præfert. s ab adoleſcentia datus in contubernium Franciſco Sfortiæ, totam Sfortianæ militiæ diſciplinam ita hauſit, vt quum in eo certiſsima magni futuri ducis indoles excelleret, ab inuicto Imperatore ex fratris filia gener aſciſceretur. Hunc militari & demum Imperatoria florentem laude, vſque adeò patrum noſtrorum ætas admirata eſt, vt eum priſcis illis ducibus, qui ab eodem orbitatis incommodo ſummæ virtutis opinionem & famam ſunt conſecuti, non temerè compararet, quód ſingulorum peculiares quaſdam virtutes æmulari, argutiſsimoque ingenio decerpere videretur. Nam quæ propria

Philippi Macedonis laus fuit, multo conſilio bella ſuſcipere, multoque maxima celeriatis vehementia conficere; oborientes rerum caſus ad rationem flectere; nouas ſemper occaſiones ad alendum bellum aperire; fruſtrari longa mora hoſtes, eorumque præfectos pecunia ſæpe tentare, & commentitijs literis ſuſpectos & inutiles reddere, probè didicerat. Aſtutijs porrò, planeque Punicis artibus Annibalem æquabat, quo nemo vnquam callidius inſidias tetendiſſe; nemo peritius inſtruxiſſe aciem; nemo arma promptius atque ferocius expediſſe traditur; quando etiam in toto rei bellicæ negocio ſubitæ inexpectatæque prudentiæ mira laus effulgeret, ei profectò perſimilis, quæ in Romano Sertorio viguiſſet. Nam præoccupare imminentium hoſtium conſilia; munitiora loca caſtris antecapere; hoſtes imagine committendæ pugnæ diſtinere, diuque ludificari, ac fatigatos demum longi laboris atque vigiliæ mora, ideoque vinci paratos, peracri repentinoque impetu inuadere conſueuerat; ſic vt non omnino ſit mirum ſi qui octies collatis ſignis conflixiſſe traditur, bis tantùm æquo Marte pugnauerit, quum ſexies victor profligato atque exuto caſtris hoſte triumphalem lauream retulerit. Cæterùm bello & pace enitebat in eo ingenium graue admodum, ſed ſine vlla ſeueritate, quando in omnes lene miteque eſſet, ſine mollicie, & nuſquam ad contumeliam iracundum. Facundia valuit efficaci, atque apprimè temperata, qua neminem offendens cunctos modeſtiæ & probitatis admonebat, potius quàm acerba increpatione caſtigabat; vtpote qui milites ingenuoſque præſertim, pudore, certius quàm pœna metu in officio contineri prædicaret. Eum porrò militiæ morem tenebat, vt Tirones equites, quos ex nobiliſsima iuuentute inſtituebat, ad parandum decus ſemper accenderet. Ab his autem quos alacres & gloriæ auidos fore prouidebat, hoc ſibi vnum præſtari poſtulare erat ſolitus, vt quum in conſpectum hoſtium deuenirent, non prius eorum aciem reformidarent, quàm in eam audacter & fortiter primas haſtas confringerent; quo impigrè facto, ſi ita videretur vt ſecunda pericula vitarent, tum demum equos reflecterent. Nihil enim ipſos ex eo receptu vel pudoris, vel ignominiæ ſubituros. Dux nanque præliorum & eius ſæculi morum eximiè peritus, exiſtimabat ad primos impetus plerunque parari victoriam, qui longè vehementiſsimi ab effreni, & ætatis vigore concitato milite quum à veterano decurione inducitur prouenire conſueſſent. Multis ſiquidem militiæ exemplis compertum habebat, Tirones vti nondum duri Martis pericula expertos, ab incõſulta ineundi prælij cupiditate, quod hoſtem elatis animis facile contemnunt, vehementem & plerunq; inſuperabilem vim afferre; ſic vt eam perturbata primo impetu aduerſariorum acie, quæ non facile reparari atque reſtitui queat, cœptæ ſemel victoriæ ſecundiſsimus euentus continuò ſubſequatur. Hanc in eo perpetuam bellicæ laudis exiſtimationem ſplendidiſsimè cumulabant literarum honos & magnificentiæ ſtudium. Nam qui Prætorium laxitate & ſtructuræ elegantia Vrbini ædificarat, in eo etiam Bibliothecam condidit, codicibus diſciplinarum omnium refertiſsimam; exiſtimabatque nihil eſſe alienius & turpius in bono principe, quàm neſcire literas, cuius incommodi ſocerum, eundem atque nutricium maximè pœnitere memoria teneret. Raptus eſt

fato

fato ſuo, quum Herculem Ateſtinum aduerſus Venetos formidioloſa Ferrarienſibus arma inferentes, oppoſitis ad Stellatam oppidum copijs tueretur. Ex his enim locis à Padana aura inſalubribus, & paluſtri ſolo damnatis, letalem concepit morbum, quem iam planè ſenex diu ferre non potuit: eo fortè die moriens, quo Robertus Malateſta poſt relatam ad Xyſtum Pontificem de Alfonſo Aragonio ad Velitras profligato triumphi lauream in Vrbe vita exceſsit.

PETRI ANGELII Bargæi.

Artes ſi docuit Punica gens ſuas
Captantem inſidijs Annibalem duces;
Si præſtante Philippus
Fudit conſilio hoſtium
Inuictas acies: ſi ſapientia
Sertori potuit bellica cædibus
Non vnis legiones
Affeciſſe Quiritium:
Ingenti quoque te Sfortia gens ſuo
Aſtu, conſilióque & ſapientia
Inſtructum bone Feltri
Bellis præficere horridis
Quiuit. ſic ſimiles quos Dea præpotens
Orbatos oculo fecerat altero,
Virtus ipſa coegit
Inuitos tibi cedere.
Cui præter decora hæc maxima, maximas
Reddunt Aonidum numina gratias,
Culti & ripa Metauri
Et fluxu Tiberis rapax.
Dum terga igitur conteget vndique
Cælum, cum Latio Græcia nobili,
Quód viuit tibi ſemper
Se debere fatebitur.

P

Magnus Caythbeius Memphiticvs Svlthanvs.

HAC peracri atque retorrida fronte magnus Caythbeius apud Memphim pictus viſebatur, quum Selymus gemina potitus victoria Mamalucchorum regnum interfectis duobus ſupremis regibus euerteret, opulentiſsimæque regiæ ornamenta reuelleret, vt ſe nequicquam præpedientibus arenis inuicta arma Memphim vſque protuliſſe diſceſsiſſeque inde victorem teſtaretur. Fuit Caythbeius natione Circaſsius, conditione ſeruus; verùm ab admirabili virtute, atque fortuna dignus eo imperio, quod per duos & viginti annos ſigulari cum gloria rexit & auxit. Nam more gentis ex venalitio ſeruorum ordine Mahometanæ legis beneficio liberfactus, ſed perpetuus Manceps regis, vt primum è literario, militarique

rique ludo adoleſcens prodijt, incredibili proſperoque ſemper curſu, ſingulorum ordinum honores percurrit atque promeruit; creatuſque demum Diadarius, qui eſt ſummæ præfecturæ honos, cum multis fortibus factis, tum varijs in aulæ primates obſequijs, latè gratiam eo euentu adeptus eſt, vt in comitijs inter multos vel egregiè fortes & gratioſos fruſtra ambientes, ſuffragijs victor, & rex, & Sulthanus acclamaretur; neque de ſe rectè conceptam efficaciſsimæ virtutis opinionem vſq; fefellit: in hoc vnum ſemper intentus, vt inſtaurata militia, quæ longo æuo emarcuiſſe videbatur, veteres equitum alas lectiſsimis ſupplementis corroboraret, & in expeditionem educeret. Legebantur autem ex ipſo præcipuè Circaſsiorum genere, iuuenes acerrimi & robuſtiſsimi. Eius enim gentis homines toto habitu maximè lacertoſi, validos artus, imperterritas mentes, & tolerantia omnis laboris corpora ad militiam afferebant. Circaſsij nanque ſqualida in regione, rerum propè omnium inopes, luxuriæque propterea prorſus ignari, & Aquilonis flatibus obiecti, perpetuoque rigentes gelu, ita prædatoribus Scythis expoſiti ſunt, vt mortalium miſerrimi exiſtimentur, & captiuitatis iniuriam non magnopere doleant, nec parentes perpetua damnati inopia, interceptos liberos diu lugeant, quando etiam filios & propinquos ab ipſa ſtatim infantia paruo pretio mercatoribus diuendant, à quibus pueros ideo expeti perſuaſum habent, vt honeſtos milites, præclaros duces, & ſi ita fati ſors vehat, maximos reges efficiant. Circaſsij populi cum Euxini maris tractum incolunt, qui à Colchis atq; Mengrellis ad Boſphorum contra Tauricam Cherſoneſum extenditur: ea porrò lege atq; his cerimonijs Chriſtum Deum adorant, quibus Moſchi & Roxolani Græcorum ritus ſequentes vti ſolent. Cæterùm Caythbeius è ſordidiſsimo loco à prima pueritia Memphim perductus, atque inſtitutus his moribus atque artibus, quibus Mamalucchi equites certatim incumbunt, ad ſummum rerum faſtigium peruenit. Vbi verò primis comitijs ſine vlla repulſæ ſuſpicione rex extitit, & per Caliphum ſacrorum principem deſumpto Sulthani titulo, more gentis conſacratus eſt, nihil omnino antiquius habuit quàm proferre fines, imperij limites armis tueri, Arabumque præſertim infeſtas manus repellere, debellare contumaces, & neminem aduerſum ſe inſoleſcere pati. Magnanimo nanque & potentiſsimo finitimorum Arabum impudentis audaciæ latrocinia validis armis vindicanda videbantur, & Perſæ qui ſæpe repentinas in Comagenem & Syriam irruptiones fecerant, Euphratis tranſitu deterrendi; reprimendaque item Othomannorum arma, quæ formidoloſa erant Syris ad Iſſicum ſinum finitimis, quòd Turcæ præſides Ciliciæ, nuper ſublato rege Pirameto in Prouinciam redactæ, veteres fines tranſire, alienaque inuadere arroganter auderent. Itaque tribus bellis ingenti animo ſuſceptis, parique fortuna confectis, Arabes nequicquam ſe longa fuga eripientes, iuſtis affecit cladibus, antiquiſque eorum domicilijs & ſedibus latè expulit; eo rerum euentu, vt ad vnum omnes reguli Arabes, atque his permixti Mauri & Aegyptij, qui regiones inter & Nilum, dextrum Rubri maris littus incolunt, ſeſe conferre ad authoritatem Memphitici regis & tributa pendere cogerentur. Perſæ quoque duobus tumultuarijs prælijs fuſi, vltra Euphratem in Meſopotamiam pellerentur, & in Cilicia Mamalucchi ad Tarſum caſtrametantes Turcas adorti, capto Cher-

ſeogle purpurato, qui Baiazetis erat gener, clariſsimam, de inuicta gente victoriam retulerint. His ſecundis ſucceſsibus, quum Memphitici imperij fines ad occaſum per Africam vſque ad Cyrenem extendiſſet, in repentinum atque inexpectatum, ideoque grauiſsimum bellum incidit, conſpirantibus ſcilicet ſubſeruis Æthiopibus in Mamaluchorum cædem, planeque rebellantibus: quibus magna multitudo Arabum, & Aegyptiorum, tædio prædurꝗ ſeruitutis ſe coniunxerat. Sed Caythbeius expedito equitatu turbam nequaquam militaribus armis, ſed oblatis tantùm caſu atque his inualidis armatam telis, quanquam contumaci ſpiritu ſeſe in libertatem vendicantem, per partes aggreſſus multo labore diſiecit, atque perdomuit. Ab eo diuerſorum præliorum cruento exitu,magnus Aethiopum numerus, communicatæ perfidiæ pœnas dedit. Pars verò eorum fermè tertia compedibus eſt reuincta,vt qui nuſquam ipſum verè libertatis bonum experti, emptique pretio fortibus dominis ſeruire condiſcerent. His rebus geſtis Caythbeius plenus gloria, & apud noſtras gentes pari virtutis atque fortunæ illuſtri fama, Sulthanorum clariſsimus euaſit. Nam is eſt qui externæ amicitiæ appetens ad proferendum nomen Laurentio Medici Camelopardalim dono miſit.Id animal præaltis anterioribus cruribus,cum humiliora terga, breuesque ſuffragines haberet, ceruinumq; caput ab erecta rigidaq; ceruice, duobus inſigne corniculis dorſum eius candidis in orbem maculis in ruffo colore diſperſis, mirè variegatum ſpectaretur, vti prorſus innoxium, non Etruriæ modò, ſed toti Italiæ diu mirabili ſpectaculo fuit, vtpote quod ab ipſis vſque Romanis temporibus Italia non viderat, quum in extremis Aethiopiæ regionibus ad Nili fontes difficillimè capiatur. Simili quoque munificentiæ ſtudio paulò antè ad Galeacium Sfortiam Elephantem perdomitum, & Tigridem oblongis atris virgulis maculoſam,ab inſita feritate terribilem dono miſerat: quas belluas pictura eleganter expreſſas in arce Mediolani hodie etiam ſpectamus. Cæterùm ſeneſcentem Caythbeium Dultibes vxor Arabici generis, ideoque ambitioſi ſpiritus mulier,perpetuis adhortationibus perpulit,vt Mahometem filium imperij hæredem relinqueret,antiquata ſcilicet ea lege,qua filius patri ſucceſſor eſſe vetabatur,quum Aegyptios reges vetere maiorum inſtituto nequaquam obſeruata ſucceſſione liberorum, ſed communibus equitum ſuffragijs creari mos ſit; eadem penè iuris formula, qua Romæ ſummos Pontifices à Senatoribus in Comitio creari conſtat. Nec defuere Proceres, qui ab impudenti adulatione Reginæ conſilijs aſſentirent, multa vtique corrupti largitione, quum eſſent ex eo numero,qui nullam gratiæ ſpem pro ſe in comitijs habituri viderentur, extraque ſortem petitionis poſiti melioribus,vt ſæpe fit, tanti principatus fortunam inuiderent. Itaque primarum claſsium principes abrogata comitiali lege, nouum decretum intulerunt, ad nutum imperioſæ & ſatagentis Reginæ promulgatum, quod non inepta æquitatis & exempli ratione,cunctis ferè probaretur. Id non erat omnino abſurdum, quoniam fortiſsimo principi, atque optimè de Republica merito, & ægrè conceptum ex ſenectæ vitijs morbum ſuſtinenti, adiutorem dandum cenſebant, qui ingentia curarum pondera in patre,recentibus viribus ſubleuaret; ſicuti antea maiores ſuos Saladino Sulthanici imperij conditori ad honeſtiſsimum poſteritatis exemplum tribuiſſe meminerant. Nec

multo

multò poſt Mahometem viginti quatuor annos natum ab eximia pietate, patris adiutorem, & conſortem imperij nouis appellationibus ſalutarunt. Sed ab exceſſu demum Caythbei, qui damnatæ quorundam procerum rumoribus adoptioni, non diu ſuperfuit, Mahometes non multum ea inauſpicata hæreditate lætatus eſt. Nam Mamalucchos dolore ereptæ ſuæ ſortis, interruptæque prærogatiuæ iniuria perculſos, dira inteſtini belli rabies ita inuaſit, vt Mahomete interfecto, quatuor ſecundum eum principes creati, paucorum menſium ſpatio turbulentiſsimis comitijs trucidarentur: eo anno, qui fuit à partu virginis ſupra milleſimum & quadringenteſimum, nonageſimus ſextus.

PAVLI IOVII Iunioris.

Si quondam Heſperio quos miſit Bætis ab orbe
Dalmatáue, aut Lybies Mauris circumſona tellus
Aeneadum faſces, Capitoliáque alta tenentes
Obſtupuit populus Latialis, & inclyta Roma
(Externos quanuis dominos) æquauit olympo,
Inſueta admirans alienæ nomina terræ,
Nónne erit hic etiam toto admirabilis orbe?
Qui genere ex humili Riphæis natus in oris
Aduerſi fines mundi, rigidámque relinquens,
Arcton, Cimerias vbi Boſphorus aſperat vndas,
Venerit ad magni ſeptenflua flumina Nili?
Atque ibi ſeruiles habitus exutus, & ora,
Conſenſúque ducum magno prælatus honore
Tum demum Aegyptum, & Pharias compeſcat habenas?
Et Syriam quacunque rapax procurrit Orontes
Sceptra tenens latè magna ditione gubernet?
Scilicet hæc tantæ virtuti, ingenuóque labori
Conueniunt, nanque ille diu in ſua damna ruentes
Victor Erythræi depellit littore Ponti
Prædones Arabum, ſimul & felicibus auſis
Trans fluuium Euphratem, trans pictæ Perſidis arua
Cogit Ithyræo gaudentes vulnere Parthos.
An memorem quod Coryciæ propè mœnia Tarſi
Rettulit infeſto ex Turca ſublime Trophæum,
An ſubito oppreſſa Aethiopum ſeruilia bella?
Sed nec adhuc tanto famæ contentus honore
Muneribus placet Italiam penetrare, ſuáque
Laude frui; magno ſic vecta per æquora ſumptu
Bellua, quam priſci coniuncta voce Camelo-
Pardalim appellant, geminum cui vertice cornu
Fulget, & inſigni diſtinctum tegmine corpus,
Felix ille quidem cunctis qui cognitus oris
Non vitam ferro amiſit, ſed morte quieta
Et natus lacrymans poſuit ſua membra ſepulchro.

Matthias Coruinus rex PANNONIÆ.

NON inuictis modò armis, ſed magnitudine animi, admirabilique virtutum omnium concurſu Matthias Coruinus Pannoniæ rex, cunctorum ſuæ ætatis Regum decus ſuperauit. Patrem habuit Ioannem Hunniadem, ſecundis pariter ac aduerſis, ducem, omnium qui cum Turcis arma contulerint, longè clariſsimum; vtpote qui Turcarum fulmineus terror appellaretur: quorum magnam multitudinem in Belgradi foſsis proſtrauiſſet. Is natione Semidacus & Valachus, duos habuit filios Ladislaum & Mathiam. Ladislaus, quòd Vldericum Ciliæ Comitem regis propinquum, qui capitales inimicitias cum Hunniade patre ſemper exercuerat, apud Albam confodiſſet, à Ladislao rege ſecuri percuſſus eſt,

Mat-

Matthia cuſtodiæ tradito, abductoque in Bohemiam, vt ibi de nobiliſsimi adoleſcentis ſupplicio, extra Hungarorum oculos conſideratius atque liberius decerneret. Nam tametſi Matthias eius cædis conſcius fuiſſe putabatur, quòd tamen interfecti Cilienſis cruore manus minimè polluiſſet, nec duodeuigeſimum attigiſſet annum, pleroſque Procerum ad miſericordiam commouebat, quum vnica proles Hunniadis interitura crederetur. Quid enim eius viri memoriæ ab Hungarica gente, vel gratius, vel honeſtius perſolui poſſet, quàm ſi eius ſobolem à teterrima nece ſeruarent; quum ab Hunniade ſe toties ſeruatos, Turcicíſque trophæis nobilitatos eſſe faterentur? Eo modo fluctuante Rege, fata viam aperuerunt, qua captiuo & ſæuam ſecurem expectanti, non ſalus modò, verùm & Pannonici Regni corona pararetur, Ladiſlaus enim Rex dum Pragæ nuptijs vacaret, veneno intra paucas horas ſublatus eſt, Bohemiæque regnum arripuit Georgius Pogibraccius, qui vigore animi, clientelis, atque opibus, Procerum erat potentiſsimus. Cæterùm morte Regis audita Michael Zilagus, Matthiæ auunculus, apud quem erant veteranæ copiæ, quæ ſub Hunniade ſtipendia meruiſſent, cum matre Matthiæ Budam contendit. Quorum aduentu Hungari Proceres permoti matris lachrymis, præſentiſque exercitus ſtudio & viribus adducti, commendante Hunniadis ſobolem Michaele, extemplò vel vinctum adhuc cathenis apud Pragam Matthiam, Regem declararunt, miſsiſque legatis à Poggibraccio poſtularunt, vt ſibi Matthiam redderet, quem publico conſenſu Pannoniæ regem ſalutaſſent. Nec mora Pogibraccius conſilium expedit, obtemperandúmque Hungaris cenſet, quòd putabat confirmando nouo regno nihil ſibi fore opportunius, quàm ſi Hungaros eo beneficio obſtringeret, & Bohemis conſociaret. Itaque non cathenas modò detrahit Matthiæ, ſed ei ad certiſsimum amicitiæ pignus filiam deſpondet, & tradit, ornatumque Regio cultus muneribus Budæ regnaturum dimittit. Fuere qui exiſtimarent à Pogibraccio regnum affectanti, venenum Ladiſlao præbitum fuiſſe, cuius vxor, quæ Caroli quarti Cæſaris, Bohemiæque regis neptis erat, vterum geſtaret. Ea partus expectatio ciuile bellum in Hungaria excitauit, grauéque negocium attulit Matthiæ, quum de regni poſſeſsione cum Regina armis contendere cogeretur. Sed poſt editum infelicem partum, Reginæ contentioni finem fecit honeſtis conditionibus, legitiméque demum antiquo Regum diademate apud Albam coronatus eſt; ſic vt regnarit ſupra annos triginta ſex, occupatus ſemper nouo bello, quum perpetuis, & inuictis armis vndique ſibi ampliſsimam laudem & gloriam parandam exiſtimaret. Non ſuſtinuere ardentis Ducis vim Poloni, qui arma Hungaris inferre auſi fuerant. Hæc eadem Germanorum robora perfregit, quum Auſtriæ Viennam Federico Cæſari adimeret. Valachorum exercitum ancipiti prelio profligauit, quo ipſe ſagitta vulneratus, ſed planè victor diſceſsit. Binis quoque prælijs Turcarum ab Illyrici limite irrumpentium audaciam ita contudit atque repreſsit, vt Mahometes eorum imperator, omnium propè gentium victor, ſucceſſorque eius filius Baiazetes, æquiſsimis legibus pacem petierint. Geſsit aduerſus Sleſi-

P 4

ſitas ad Vratislauiam vrbem acre bellum, tanta vtique felicitate, vt in toto Hungarici regni limite deuictarum ab ſe gentium ſummæ gloriæ trophæa ſpectarentur. Verum ob id maiore præconio dignus videtur, quod transmiſsis auxilijs Italiam Turcarum metu, qui Hidruntem in Salentinis occuparant, liberaſſe exiſtimari poſsit, poſtquam inuicti antè, pertinaciſsimeque reſiſtentes Turcæ, vnum Blaſium Magarem è Matthiæ præfectis pugnaciſsimum, timendum eſſe, ipſa demum deditione poſt egregios multarum eruptionum conatus oſtenderint. Eminebat in Matthia eruditum & graue perſpicacis ingenij iudicium, quum rerum bellicarum omnis generis, & literarum intelligentia polleret. Neque enim Regem aut Ducem abſolutæ virtutis & gloriæ famam adipiſci poſſe prædicabat, niſi literarum præſidio munitus, omnis ætatis inſtituta militiæ, ipſaque antiquorum ſtratagemata ex hiſtorijs percalleret; quando ea documenta, quæ magno vſui militiæ forent, ab ignaris literarum, niſi longiſsimo tempore experiundo percipi non poſſent, quæ alij ex veterum exemplis legendo facilè conſequerentur. Propterea peculiari propè ſtudio in Regiam ſibi viros aſciuerat, non optimorum modò ſtudiorum, ſed nobiliorum etiam artium laude inſignes, quorum conſuetudine legendo & diſputando, mirum in modum oblectabatur. Quicquid enim ocij è grauiſsimis occupationibus ſuffurari poterat, id totum euoluendis annalibus impendebat; multuſque viſebatur in ea bibliotheca, quam exquiſitis libris nullo deterrente ſumptu refertiſsimam eſſe curauerat. Forum verò Budæ præcellentium artificum tabernis exornarat, qui ex Italia præſertim certis inuitati præmijs, Budam confluebant. Regia enim Budæ veræ virtutis domicilium, perpetuique ſplendoris hoſpitale diuerſorium cunctis gentibus patebat. Quandoquidem vincere hoſtes, & ſcribenda facere, & virtutem liberaliter exornare, Regiæ fortunæ proprium munus eſſe duceret. Inuexerat toti prouinciæ Italicas artes, cultum domeſticum, Hunnicæ gentis mores ad arma & latrocinia natæ, ita molliuerat, vt Regnum ex plumbeo aureum, deterſaque rubigine ſplendidum reddidiſſe Pannonij faterentur. Hac illuſtri fama Chriſtianorum regum florentiſsimus, quum vigeret, agitaretque animo ingens bellum aduerſus Turcas, & lætiſsimè pranſus eſſet. Bolanumque Venetum legatum honoris cauſa equeſtri dignitate inter ſacra ſolennia perornaſſet, repentè apoplexia correptus expirauit, anno ætatis quinquageſimo ſexto, à partu autem Virginis Nonageſimo ſupra quadringenteſimum atque milleſimum, eo feſto die qui Palmarum celebritati dicatus eſt. Effigies eius armata equeſtris, luculentiſſimè depicta Romæ in Campo Floræ, contra Podium cubiculi mei in angulo Laurentianæ domus ſpectatur, ad quam arridet altera perſimilis Andreæ Mantiniæ manu picta, quæ in muſæo noſtro conſpicitur:

ANTONII THEBALDEI.

Coruini breuis hæc vrna eſt, quem magna fatentur
Facta fuiſſe Deum; fata fuiſſe hominem.

PAVLI IOVII Iunioris.

Vos ô qui celeri gradu
Lucum Caſtaliæ rupis, & ardua
Parnaſsi iuga ſcandere
Certatis viridem per nemorum comam,
Qua riuo reſonans ſacro
Leni lympha fugax perſtrepit alueo
Auratæ cytharæ modos,
Inſignémque lyram ponite, ponite
Si quis poſſe putat ſuo
Cantu, & grandiloqui carmine Pindari
Regem Pannoniæ decus
Coruinum meritis tollere honoribus.
Nam ſi Mæonij ſenis,
Seu quæ Virgilij Muſa canit Deos
Seſe reddat ab inferis,
Nec curet Siculæ regna Proſerpinæ
Haud vnquam valeat ſatis
Summis quam deceat, tollere verſibus
Coruinum egregium ducem,
Quem nec laurigeri poſſet Apollinis
Laus, nec Pierij Chori
Princeps, dulce canens Calliope melos.

FINIS TERTII
LIBRI.

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI PRAEFATIO IN QVARTVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM AD COSMVM MEDICEM FLORENTIAE DVCEM.

QVARTVS hic liber, magnanime Coſme, recentiorum Heroum imagines continebit, quibus elogia idcirco ſuperioribus adſtrictiora, breuioráque ſigillatim affigentur; quoniam eorum, quos ipſi virtutis ſuæ fama florentes vidimus, præclara nomina hiſtorijs noſtris abundè celebrata ſint, & vti reor, ad poſteros etiam tranſibunt. Ex inſtituto autem ordine, primus ſeſe obtulit Carolus rex Galliæ, qui coaleſcentis, nec confirmatæ adhuc pacis tranquillitatem Italiæ inuidit, liuore tamen noſtro potius quàm ſuo. Quippe qui euocatus accerſitúſque ad euertendum paſsim publicarum rerum ſtatum, eò grauiòr ingruerit, quò apud ignaros periculi, imperitóſque militiæ nequaquam metuendus eſse putabatur. Sed eius externæ gentis vis repentina & impotens, vel ſerò nos docuit, diſſenſionum noſtrarum inteſtinæque diſcordiæ protinus obliuiſci, vt paratæ ſeruitutis incommoda vitaremus, quæ demum ſerendo bella ex bellis nobis parum maturè inſanire deſinentibus importata, ſi non cautiores, & fortiores fecit, vti propulſanda pericula flagitabant, patientiores certè reddidiſſe videtur ad perferendam inuſitatæ conditionis igonominiam. Neque aliter nos ipſos vltro præcipites datos conſolari poſsumus, quàm quòd primos tantæ cladis authores æqua vltrix ſcelerum Furia meritas pœnas dare coegerit. Hic itaque Rex Gallus, qui vel nolens domum tuam ſuo impetu euertit, te præclaro exemplo admonet, vt irruptiones externarum gentium, quarum vis vehementiſsima intolerandáque eſſe conſueuit, graui maturóque conſilio auertendas potius. quàm armorum fiducia ſuſtinendas arbitrere. In hanc enim publicæ ſalutis curam & Coſmus & Laurentius maiores tui, ſummæ prudentiæ viri, ſemper excubarunt, vt quantum conſilio præſtari poſſet, externa arma longiſsimè arcerent. Neque enim aliter quàm his inundationibus obrui & conuelli poteſt hic tuus Principatus, haud dubiè fato datus, & mirifica demum tua virtute confirmatus; quandoquidem nulla omnino inteſtina fraus extimeſcenda videatur, agenti Principem abſolutæ pietatis atque iuſticiæ auſpicijs, qualem in rectè conſtituta Republica æquè boni malique ciues optatiſsimum eſſe confitentur.

ELO-

Carolus VIII Galliæ rex.

ORIS hoc geſtu & armorum cultu Carolum Galliæ Regem eius nominis Octauum, Alexander Pontifex in mole Hadriani pingi iuſsit, quum Rex ipſe pictori ſe exprimendum accuratè præbuiſſet. Is Ludouico vndecimo patri ſuccedens, deficientes ab ſe Britones armis ſubegit, capto in acie Ludouico Aureliano atque in carcerem coniecto, quem certa iura Regij ſanguinis ipſi ſucceſſorem deſtinabant. Ab hac victoria Rex iuuenis, quanquam nec ingenio ſtabili, nec ſatis firmis puſilli corporis viribus polleret, pacati tamen atque opulenti Regni ſubni-

xus facultatibus, bellicoſorumque Procerum vocibus incitatus, aduerſus Aragonios reges terra mariſque bellum ſuſcepit, euocante eum atque adiuuante Ludouico Sfortia, qui Aragonio nomini erat infenſiſsimus. Ea namque tempeſtate fatali malo Italiæ nati, exitialibus inter ſe conſilijs diſſidebant Alfonſus rex Neapolitanus, & Ludouicus Sfortia Mediolani princeps, qui tum potentia atque authoritate nominis ſupra cæteros eminere credebantur. Ille apprimè ferox, bellicoſus, & inſolens: hic verò ingenio ſubtili, aſtuto, maximeque ambitioſo, odia contraxerant, quæ minimè expiari poſſent, niſi dijudicante belli fortuna alteruter præceps daretur. Itaque Carolus vehementi impetu Italiam intrans, & ſubitò percurrens, quantum Galli armis auſuque valerent, cum ignominia Italicæ diſciplinæ pluribus prælijs oſtendit. Hæc enim ferè tota, aut inſcitia atque auaritia ſuperiorum ducum, aut longo ocio reſtincta perierat; ſic, vt nemo ducum aut militum ſupereſſet, qui cruentam aciem ſe vidiſſe teſtaretur. Quo vitio accidit, vt facilè Gallus honeſtum prætendens titulum, Piſanos eiectis Florentinis: hos verò eiectis Mediceis, & Senenſes pulſo Pandulpho Petruccio, vendicaſſe in libertatem videri vellet. Ex in de Pontificem terrore inuecti in Vrbem exercitus ſubactum ad fœdus ineundum compulit, Gememque Baiazetis Turcarum imperatoris fratrem ſibi tradere coegit, quo adiutore in Græciam ſe traiecturum confecto Aragonio bello prædicabat. Qua inuſitata Galli hoſtis felicitate cuncta obuia ſternentis perculſus Alfonſus, ideoque nihil pro priſtina ſua militari laude auſus, ita deſpondit animum, vt Ferdinando filio Regnum cederet; extemploque cum regia Gaza in Siciliam profugeret, eo euentu, vt filius pari hoſtium impetu vndique pulſus vrbe Neapoli atque arcibus, Regnoque demum toto, ociſsimè pelleretur. Obſtupuere ſtatim ad eius ingentis celeriſque victoriæ curſum cuncti principes; vſque adeò conſternatis metu animis, vt in vnum pro publica ſalute, dignitateque Italici nominis conſpirarent, & arma contra Gallos vndique cogerent. His rebus cognitis Carolus Campanis, Brutijs, Apulis, & Samnitibus, valido copiarum præſidio confirmatis, regredi extemplò, & contra infeſtos viam ferro aperire conſtituit; atque ita profugiente Alexandro, Romam prgteruectus, Piſas repetijt; & per Apuanos Ligures ſuperato Apennino, ad Tarrum amnem profectus, Venetas, & Sfortianas copias, eum tranſitu prohibere conantes, cruento edito prælio ita proſtrauit, vt penè intactus, & nuſquam poſtea laceſsitus in Galliam rediret, nec Italici belli obliuiſceretur: renouata namque amicitia cum Ludouico Sfortia, reſtitutaque ei Nouaria, quam Aurelianus occuparat, Ferdinandum Regem paternum repetentem regnum longo exercuit bello: eo tamen rerum exitu, vt Galli duces militeſque ad vnum propè omnes varijs caſibus interirent, & ipſe demum tertio anno poſtquam Neapolim ceperat, apud Amboſiam oppidum, ex ludo paruæ ſphæræ rediens, ignobili in cella, ſubito animæ deliquio correptus expiraret. Vixit annos viginti ſeptem, imperauit decem. Id verò tanto Regi inſigni probro datum eſt, quòd intempeſtiuis amoribus deditus, eneruatuſque molli ocio apud Allobrogum diffluentia longo luxu oppida, Aureliano Nouariæ obſeſſo opem ferre noluerit, repudiatamque coniugio Margaritam Maximiliani Cæſaris filiam

liam ab ſe expetitam, deſponſatámque, ad patrem remiſerit, vt Anna Britanniæ citerioris Reguli filia hæresque maiore commodo duceretur: quòd Reges nullis pudoris potius, quàm commodi priuati legibus obediant.

LANDRIANVS Mediolanenſis.

Impiger aerias Carolus dum tranſilit Alpes
Parthenopen ſtricto dum petit enſe ferox:
Horruit illum omnis bello clariſſima tellus
Itala, & inuicti frena ſuperba tulit.
Victorem ſed ne hunc æterna ſecla viderent
Noſtra ducem, ante annos inuida mors rapuit.

Vitellij Fratres.

HAC vna latiore in tabula Vitellij quatuor germani fratres cum ſene patre conſpiciuntur, quos admirabili mediæ ætatis vigore, atque illuſtri bellicæ laudis fama florentes, inuida virtute ante diem immitis Parca ſurripuit. Hos Nicolaus pater poſt longam contentionem eiecto Iuſtino æmulo, atque eo demum interfecto, in patria Tipherno non obſcuræ potentiæ principatum adeptus, in diſciplinam Virginio Vrſino tradidit, qui tum Romanorum Procerum ſplendore domus, & multis militiæ partis honoribus erat clariſsimus. Qui liberorum animoſa prole atq; ea enixè ad ſummum militiæ decus contendente, planè beatus ſenex pater videri potuit, quum excedens vita, familiam certiſsimo militarium iuuenum præſidio confirmaſſe crederetur, niſi occultior aliqua vis fati adultæ iam virtuti indignam atque inexpectatam perniciem attuliſſet. Præcipiti namque impetu fortuna in Vitellij nominis ſobolem incurrens, ex breui interuallo ſingulos perculit atque proſtrauit: miſerabilem herclè in modum, quando partim fœda, partim ignobili morte conciderint.

Ioannes Vitellius.

IOANNES ſiquidem natu maximus, quum ad Auximum Piceni vrbem in oppugnatione verſaretur, immani tormento diſcerptus interijt.

Camillus Vitellius.

CAMILLVS huic proximus, in Apulia Circellum oppidum appoſita ſcala conſcendere & capere contendens, molari propè lapide supernè deiecto, nequicquam protegente galea oppreſſus eſt. Is tum Gallis, Virginioque duci operam nauabat, & multis bello fortibus factis, pugnaciſsimi ducis laudem, eo præſertim die fuerat conſequutus, quo non procul à Luceria Germanorum integram phalangem Aragoniis militantem, inductis & ſæpe circumductis in orbem ſagittariis equitibus deleuerat. Primus in Italia ſclopettariorum equitum turmam inſtituit, quod equitum genus poſtea intermiſſum eſt, quum nimia atque inhabili ſclopettorum longitudine præpedirentur; ſic vt hodie non miremur breuiores & leuiores, aptiore induſtria à Germanis iuſtitutos, qui noſtris nuper haſtatis equitibus maximo terrori in Germania fuerint.

MICHAELIS SYLVII LVſitani Cardinalis de Camillo Vitellio.

Victorem Pyrrhum poſt magna atque inclyta facta,
Fœminea, fama eſt, occubuiſſe manu.
Et te ſurripuit poſt inclyta facta Vitelli
Fœminea dextra miſſus ab arce lapis.
Heu fatum occultum, multis diſtantia ſeclis
Clara duorum facta exitus vnus habet.

Vitellius Vitellius.

MORIENS Camillus, Vitellium filium reliquit, quem Venetis & quatuor Pontificibus, vti erat bellicæ rationis & multi conſilij apprimè gnarus, impigram fidelemque operam nauaſſe vidimus.

Paulus Vitellius.

CÆTERVM in Paulo & Vitellocio ætate minoribus vis ardens impauidi animi, & in arduis belli caſibus mirè efficax ita enituit, vt vterque ad militaris imperij nomen non temerè aſpirare milites crederent. Paulus ingenio excelſior, & iudicij grauitate præſtantior expediendis conſilijs, atque armis promptiſsimus habebatur; ſed aliquanto fortaſſe ſeuerior & ſæuior, quód dormitantes vigiles impunè interfici, & ſclopettarijs hoſtium captis erui oculos, & præcidi manus iuberet, quòd indignum eſſe videretur, ſtrenuum ſæpe nobilemque equitem ab infimi ordinis deſpicato pedite inulto vulnere proſterni. Nondum enim inuecto externarum gentium cruento more, Itali milites ſanguinarij & multæ cædis auidi eſſe didicerant. Paulus hac virtute diſciplinaque prouectus, quum Venetas còpias in Apennino profligaſſet, Piſanoſque egregiè ſuam tuentes libertatem, aliquot oppidis expugnatis conterruiſſet, eorum mœnibus tormenta admouenda eſſe cenſuit. Sed eius conatus, quanquam vehementiſsimè cœptus, eum habuit exitum, vt malignè obtrectante collega Ranuccio Martiano diſparis dignitatis atq; virtutis duce, perfidioſa potius quàm neceſſaria ceſſatione à ſemicapto Stampacis propugnaculo retraxiſſe tormenta crederetur; quaſi eius vrbis ſubactæ lætitiam Florentinis inuideret; inaniſsima quidem ſuſpicione, quum indeà probo auidoq; veri decoris duce perampla triumphi laus peteretur. Itaque à præpotente factione ciuium, vrgenteque Ranuccio, perfidiæ accuſatus, vir inſons captus, præcipitique iudicio in curia ſecuri percuſſus eſt; quanquam vel inuſitati generis tormenta adhibita, in acerbiſsima quæſtione nihil quod integritatis famam læderet, elicere potuiſſent. Eo enim ſupremo malignitatis decreto concidit, quod viri ſuſpicaces, & Reipublicæ cauſa maximè ſæui factioſique, immeritò tortum nequaquam ex tuto dimitti poſſe iudicarent. Sed eius immanis iniuriæ vltor poſtea extitit Alexander filius, quem hodie patris æquantem laudes, & Hungarico & Germanico bello clarum Italia inter paucos duces adnumerat.

ANTONII FRANCISCI
Rainerij.

Vrbis vt ingratæ ſcelus, & victricia Pauli
Audijt immiti colla reſecta manu
Scipiadum maior; Tua quid benefacta Vitelli
Quid valuere mea? ah dixit, & ingemuit.

VITEL-

Vitellocius Vitellius.

AT Vitellocium immanior vis atque ſæuitia Cæſaris Borgiæ ſuſtulit, quum is cruentiſsimo homini, perfidioſo aſtu ex recenti defectione in gratiam receptus apud Senogalliam ſe credidiſſet. Ibi enim ſimulatione colloquij militaris perductus in domum cum Paulo Vrſino ſocero, Franciſcoque Vrſino Grauinæ Regulo, & Liberotto Firmano, ad eandem necem deſtinatis, ſtrangulatus interijt; meritas certò iure pœnas pendens, quòd ſe à ſanguinario, nefarioque tyrannò ſyncerè in fidem receptum imprudentiſsimè putarit; quanquam ea reditus leuitas exitio cunctis futura ab ingenio Pauli ſoceri largitione promiſiſque corrupti Vitellocio improbante emanaſſe credatur. Vitellocius primus in Italia Germanicæ diſciplinæ phalangem peditum ex Tiphernatibus ſuis inſtituit, quibus & haſtas, & ſecures, ferreaque pectoralia, & galeas, externorum imitatione tradiderat; ordinauit-

que vt denſata acie procurrere, conſiſtere, regredique, & decurrere in cocleam, nihil perturbatis ordinibus condiſcerent; cuius phalangis inuicto robore fretus, paulò antè Vgonem Moncatam Borgiæ Cæſaris ducem, in Vmbria profligarat; & capto ad Baſsianum Guidone Feltrio Vrbinatium principe, Pontificias copias inſigni edita pugna deleuerat.

PAVLI IOVII Iunioris.

Eheu quid faciant, cuiquam homines curiue habeant fidem?
Ten' ſic negligis? atque ipſe tui nil memor, impij
Te imprudens potuiſti manibus credere Borgiæ,
Infauſtis manibus, ſacrilegis, atque nefarijs?
Quid ſi non tibi notiſsimus vſque, & ſatis, & ſuper
Cunctis ille fuiſſet rabidus, Barbarus, impotens,
Humani generis pernicies, atque hominum lues,
At non te latuit quid fugiens Cæſaris impetum
Olim dixerit è carminibus Mæonij ſenis
Pompeius, Pharij quum peteret littora perfida
Regis naue cita. Non equidem vita ferocibus
Committenda tyrannis, iter haud tutum ad eos ſatis
Dixit, ſed mala ſors omne animi conſilium rapit.

ANTONII FRANciſci Rainerij,

Non me diua potens atque volubilis
Motu quæ rotat hæc omnia præpeti
Deprenſum Ionio merſit improbo,
Nec Mars belligero dum feror agmine
Hinnitu alipedum cum litui ſono
Lætantem, rapido ſuſtulit impetu,
Nec me æuo & ſpolijs tot grauidum nouis
Hæres, nobilium patria principum
Linquentem gelido marmora funere
Victorem, tumulo condidit aureo.
Sed me perfidior Borgius æquore
Martis fulmineo ſæuior agmine,
Parcarum Lacheſi ſurdior vltima,
Et fatum, atque fides credula, perdidit.

EIVSDEM.

Non mare me, non Mars, ſæua aut mors perdidit; at me
Perdidit, omnibus his Borgius aſperior.

P E:

Petrus Medices.

PETRVS Medices, quem Laurentius pater authoritate atque opibus florentem in Republica principem reliquerat, hac militari ſpecie thoracatus & prolixè comatus pingi voluit. Nam tum viros radi ſolitos non decebat barba, contrarioque more noſtro, capita prælongi crines adornabant. Multo enim iuuentæ feruore alacer, robuſtos, geſtandisque armis habiles artus equeſtribus ſpectaculis ad bellicam imaginem oſtentare, aduerſis ſæpe haſtis in ludo concurrere, variaque pugnæ ſimulacra edere erat ſolitus: quòd ita ad popularem gratiam expediret, ſicuti patrem & patruum cum præclara laude feciſſe meminerat. Verùm hæc ſtudia quanquam digna eſſent eo iuuene, quem palmæ decus accenderet, cum tamen aliquanto longius quàm oporteret, à ciuilibus officijs abſtra-

hebant à quibus ſecus ac pater iuſſerat, ita abhorrere videbatur, vt ſæpe venationi falconumque aucupijs, ac amatorijs vanitatibus occupatus, actiones Magiſtratuum inſpicere negligeret; alloquia ciuium faſtidiret, & contemptu quodam rarò intraret curiam. Quibus moribus fiebat, vt paternæ modeſtiæ, & Etruſcæ frugalitatis obliuiſceretur, obiterque ſuperbiæ & luxui, atque item libidinibus quibus offendi ciuile decus poſſet, propalam ſe dederet, quum honeſtas quaſdam familias aſsiduo atque licentiore matronarum cultu probroſas effici nonnulli ſuſpicarentur. Sed hæc grauior cæteris labes, quæ proterui atque intemperantis famam premebat, cito deferbuit ex nuptijs lectiſsimæ vxoris Alfonſinæ, quam ex Vrſina gente duxerat; conciliante id coniugium Clarice matre vt ex eadem orta familia. Erat Petrus ingenio patri diſsimilis, vti ſæpe feroci, & tum maximè quum forte meracius biberet, acriter ad iracundiam parato; ſed quòd amœnitate Muſarum & Muſicis concentibus cito molliretur, & quò luberet, facile flecteretur. Nam à Politiano præceptore inſtitutum erat domi certamen Etruſcorum Poetarum, quo non obſcura laus, ſumma iocunditate quærebatur; quando alternis dicerent, & ad pares numeros reſponderent, qui extemporaneæ facultatis plauſum à circumfuſa audientium corona petebant. Latinarum namque & Græcarum literarum ſtudia, ea tempeſtate Florentiæ vigebant, ita vt arguti iuuenes Etruſcos rithmos peramœnis floribus adornarent. Hos mores opima pax ferebat, atque his pacata ciuitas honeſtiſsimè lætabatur; ſed vbi è Gallia terribile claſsicum concrepuit, non temerè conceptus pauor totum inexperti iuuenis animum occupauit: ſic vt facile in coſilio longe omnium grauiſsimo fœdè fatiſceret, & ciues antiquæ memores libertatis ad priſtinum odium, & in ſpem excutiendæ ſeruitutis erigeretur. Erant tum Florentini Aragonijs regibus fœdere coniuncti, & cum Alexandro Pontifice ſentiebant. Ingruentibus autem Gallis, ſocius aderat Ludouicus Sfortia diu antea per legatos Petrum ab Aragonijs diuellere conatus. Sed Petrus ita comprobante Ciuitate, cenſuit ius fœderis non eſſe violandum. Quo decreto Sfortiam vehementer offendit, quoniam aſtuta eius conſilia ab ancipiti, maleque fido ingenio, ſibi detecta ad Gallos detuliſſet. Amicè enim Sfortiæ legatus in colloquio dixerat, non ideo euocari Galliæ regem, vt Italiam externis gentibus ſubigendam & proculcandem daret; verùm vt ſuperbi & comminantis ſibi Alfonſi ferocia, infenſiſsimi regis metu frenaret. Itaque Petrus repentina per Lunenſem agrum Gallorum irruptione perterritus, ſeræ pœnitentiæ conſilium ſumpſit; ob id quòd Ferdinandus Alfonſi regis filius, in Aemilia alteram Gallorum & Sfortianorum manum minime ſuſtineret, & claſsis Aragonia Liguriam improſperè tentaſſet, Florentia profectus ad Sergianum deſcendenti Carolo obuiam iuit, vt honeſta conditione propoſita pacem impetraret. Sequebantur eo tempore regem planè victorem Laurentius & Ioannes Medicei, Petro infenſiſsimi hoſtes quòd ab eo ex leuiſsimis offenſionibus in exilium acti fuiſſent. Horum deſperatione proceres Gallos ab ſe alienatos Petrus reperiebat; neque aliter ab rege in amicitiam recipi poterat, quàm ſi arces cuſtodiendas regijs præfectis traderet, quæ erant quatuor, Piſana, Labronenſis, Sergiana, & infra lu-

cum

cum Feroniæ Petraſanctenſis. His obſignatis impetrati fœderis tabulis, Florentini ciues qui in ea legatione ad regem, Petro collegæ aderant, vſque adeo animis exacerbati ſunt, vt à Petro Rempublicam priuati commodi cauſa prodi dictitarent, & in eum concordibus conſilijs conſpirarent. Nec multum inde Petrus confecto eo negocio, quum ad exornandas ædes, quibus regem exciperet, Florentiam rediſſet, & ad Decuriones aſcendere vellet, à Iacobo Nerlio Curiæ ianua eſt prohibitus. Qua inſolentis facti acerbitate perculſum, redeuntemque domum, populus ſublato clamore, & coniectis lapidibus vſque adeò contumelioſè inſecutus eſt, vt vix mentis compos euadendi fugiendique tumultus conſilium expediret, & ſancti Galli porta principatu, patria atque penatibus vnius horæ momento excidens, ſeſe eijceret, Bononiamque perfugeret, tanta trepidatione, vt vix Iohanni Cardinali fratri, qui cucullati habitum deſumpſerat, vt ſeſe occultaret, elabendi ſpatium daretur. Errauit in exilio integros decem annos, ſæpius contumacis fortunæ ſuæ fallaciſsimos nutus expertus: vnde ei reliquæ opes abſumptæ, & multum æs alienum contractum eſt, oppigneratis ſcilicet Alfonſinæ vxoris dotalibus bonis. Nam ab initio Virginius Vrſinus, quum accepta in ſtipendium pecunia eum reducturus, ad Rapolanas aquas vſque perueniſſet, commutato repente conſilio, in Apuliam ſe conuertens, ſpes eius infregerat: bienniòque poſt Liuiani audacis beniuolique ducis conſilium ſecutus, ad Romanam portam ita copias ſignaque promouerat, vt obſeratis repente valuis excluſus, irrito conatu regredi cogeretur, eo quidem grauiore detrimento, quòd propinqui aliquot ciues, Mediceique nominis ſtudioſi, tanquam hoſtilis eius acceſſus conſcij, capite plecterentur. Promiſſis demum Borgiæ Cæſaris ad repetendam patriam perductus, quum ille exercitum ipſis propè Florentiæ mœnibus admouiſſet, non modò conceptam ſpem, votaque eius fefellit, ſed exiſtimationem exulis & ſalutem in ſummum periculum coniecit. Quòd Borgia malè fidus, rebus clandeſtinè compoſitis, inter conditiones, Petrum tanquam hoſtem iudicatum Florentinis expetentibus traditurus eſſe diceretur. Nec multo poſt Vitellocio etiam adhæſit, ex nece fratris Florentinis inimiciſsimo, quum is occupato Aretio bellum intuliſſet. Sed eum terrorem valida Gallorum auxilia ab rege Florentinis ſocijs miſſa ita ſuſtulerunt, vt Petrus eandem aduerſi conatus ſui ſortem tulerit, vſq; ad Gallicum bellum, quòd Magni Conſalui virtute ad Formias parta victoria confectum eſt. Erat tum in partibus Gallorum Petrus, qui proſtratis fœdeque deletis partium copijs, vt ſe ad Caietam periculo eriperet, quum onerarium lintrem conſcendiſſet, & ſecundo Lyri amne deueheretur, in oſtio fluminis ſummerſus interijt: nauigium tormentis cumulatè onuſtum, facilè abſorbente irato mari, quum impetu tumentis amnis allidentes decumani fluctus contrario repercuſſu pulſarentur. Hoc ignobile mortis genus ei meritò accidiſſe plerique exiſtimauerunt, quòd in morte Laurentij patris, Leonium illuſtrem medicum, indignum prorſus ea immanitate, vt de infelici curatione pœnam exigeret, in puteum præcipitaſſe crederetur. Reliquit auſpicacioris fortunæ hæredem Laurentium filium, quem à Leone Pontifice patruo, eiectis Feltrijs, Vrbini principem conſtitutum, ſed non diu eo munere lætatum vi-

dimus: ex quo genita eſt hæc Catherina, quam hodie eruditis moribus excultam, & lætæ prolis fœcunditate perbeatam in thoro Henrici optimi regis Galliæ conſpicimus.

ANDREAE Anguli.

Quisquis es armatam effigiem longámque ferocis
Medicei iuuenis ſuſpice cæſariem;
Huius enim Lyris tantum ſe funere tollit
Gallorùm, quantum clade fluit tumidus.
Et magnú virtute patris Laurentis, Etruſcum
Arnus pacatas in mare voluit aquas.
Hunc gemini decorant fratres, queis Tybris amœnus
Pontificum titulos, ſacráque ſceptra dedit:
Summiſitque Vmber nato fera colla Metaurus,
Nunc neptim Rhodanus, Moſa, Ligérque colunt.

Chriſtophorus Columbus.

QVIS non miretur hac honeſtiſsima fronte hominem, qui inuſitata animi magnitudine portentoſoque immenſi ingenij vigore valuerit, aſpero ignobilique Arbizolo Liguriæ vico iuxta Sauonam naſci potuiſſe? Hic enim ille eſt Chriſtophorus Columbus, ſtupendi alterius & nullis antè ſeculis cogniti terrarum orbis repertor: quem profectò benigna ſalutarium ſyderum conſpiratione natum fuiſſe exiſtimare fas eſt, vt incomparabilis Liguribus honos, eximium Italiæ decus, & præſulgidum iubar ſeculo noſtro naſceretur, quod priſcorum Heroum, Herculis, & Liberi patris famam obſcuraret. Quorum memoriam grata olim mortalitas æternis literarum monumentis cœlo conſecrarit. Columbus à prima adoleſcentia diuerſis nauigationibus patrio more deditus, cuncta emporia, inſulas, littoraque mediterranei maris peragrauit: & vti erat Geographiæ apprime ſtudioſus, curioſi ingenij neruos omnes contulit ad contemplationem earum naturæ rerum & regionum, quæ terræ globo continentur, adeò pertinaci ſpiritu laboreque, vt ex aſtronomia tropicorum, æquatoriſque & climatum menſuras, totiusque item nauigatoriæ membranæ, & Magnetis vſum exactiſsimè perciperet, inflammatusque ſtudio atque admirabili cupiditate explorandi Oceani raperetur, vt poſitos columnis Herculeis terrarum limites irrideret. Nec inanibus coniecturis alias omnino terras ad occidentem Solem extendi prædicaret, quarum Plato ipſe, & Seneca, & plerique alij Græcorum & Latinorum nonnulla expendenda Coſmographis argumenta reliquiſſent. Ea quoque ſpe Columbus magis ac magis implebatur, quòd paulò antè, patrum noſtrorum memoria, à viro Gallo, cui nomen fuit Bethancor, Inſulas Fortunatas, & à Luſitanis Heſperides, vltra Viride promontorium repertas eſſe didicerat: ſuperatumque

demum

demum eſſet Henrici Luſitani regis claſſe, extremum Æthiopiæ promontorium, quod Bonæ ſpei nomen tulit, vltra Capricorni circulum Antarctico polo ſubiectum. Inuidebat profectò hanc gloriam externis gentibus homo

Ligur, elato pertinaciq́ue ingenio, iniquè ferens Ligures, qui inueterata naualis diſciplinæ authoritate & laude cunctas nationes anteirent, præoccupato ab alijs auſu, occaſione ingentis parandi nominis ſpoliari. Hæc eius vota aliquandiu delata ad reges, & ſemper reiecta, ad extremum Hiſpaniæ rex Ferdinandus ſic impleuit, vt adductus perſeuerantia peritiſsimi hominis, quinque naues ab ſe impetrari pateretur. Quanquam id concedendæ expeditionis munus, plerique non periculoſum modò, ſed planè inſanum & impium eſſe prædicarent, vaſtiſsimis Oceani fluctibus naues & Hiſpanos homines committi ad libidinem vani Liguris & decoctoris, qui vitæ ſuæ iacturam parui duceret: ſi in eadem pericula multi ipſo peritiores nautæ, fortioreſq́ue homines perducerentur. Itaque Columbus cum paulo minus ducentis hominibus Hiſpanici generis è Gadibus ſoluens, inter occidentem atq; meridiem curſum teunit, aquatusq́ue apud Fortunatas Octo-

bri menſe in dextrum vela flexit, & ſulcato per multos dies Oceano, nuſquam apparentibus terris, conſpiratione nautarum penè oppreſſus eſt: cùm peregrini vnius amentiæ vniuerſam omnium ſalutem, deſperato nauigationis exitu minimè credendum arbitrarentur: quando infinitus pateret Oceanus, nec ſuffectura eſſent alimenta, ſi ſerò pœnitentibus redeundum in Hiſpaniam eſſe decernerent. Sed eos vel atrociſsimè conſternatos ſacramenti militaris ſæuerè admonuit, quo regi fidem dediſſent, ſe nuſquam ab authoritate imperioque ipſius eſſe diſceſſuros: multisque rationibus oſtendit, certam eos proditionis pœnam in Hiſpania ſubituros, ſi temerè ſummi commodi, ſummæque gloriæ cœpta, & fœliciter ad finem penè perducta, timiditate inani, aut importuno incertæ mortis horrore perturbarent. Vix dum socijs naualibus pacatis, & ad officium redeuntibus, Columbus volantes aues conſpexit, prædixitque non longè abeſſe terras, è quibus illæ euolaſſent. Nec eum fefellit opinio: breui enim peruentum eſt ad Inſulas ferè innumerabiles, maximamque earum adeuntes, valde nemoroſam, & luſcinijs, & pſitacis refertiſsimam, ſed humano carentem veſtigio, Guadalupeam vocarunt. Inde perpetuis prouectus Euris, atque his vno tenore perflantibus, ſecundiſsimo curſu, quòd nuſquam fluctus inter ſe refringantur, ad inſulam ingentem, nomine Hiſpaniolam peruenit. Ea diſtat à Gadibus rudi ſupputatione, miliarium Italicorum circiter quinque milibus, Cancrique Tropico ſuppoſita, in longitudinem tota proſcinditur: refertque caſtaneæ folij formam, magnitudineque Britanniam excedere perhibetur. Eius inſulæ gentes Columbus blandis nutibus atque munuſculis ad ſe facilè pertraxit, didicitque ex mulierum inauribus, & quibuſdam armillis, auri copiam in ea reperiri, quum omnium rerum ſegetisque præſertim ſint inopes, captúque ingenij adeò ſimplices, vt literarum prorſus mediocriumque artium ſint ignari, vtpote qui nocturnos lemures adorent, quos nunquam viderint, ſed inerrare domicilijs eorum noctu perſuaſum habeant, qui arbitri vitæ ſimul & fortunæ cuncta bona pariter & mala mortalibus diſpenſare ſoliti ſint. Horum lignea ſimulacra inciſorio pyrite lapide vſi ruditer effingunt, religioseque venerantur, Zeminos appellantes vtriuſque humanæ ſortis largitores. Hos populos tormentorum portento aſpectuque velificantium nauium territos & ſtupefactos, facilè ad venerationem Chriſtianæ crucis induxit, fœdereque icto cum aliquot præpotentibus inſulæ regulis, cognouit manare aureas harenas ex amnibus, qui ex præaltis montium iugis in Oceanum deferantur. Itaque contentus hoc bene auſpicato nauigationis initio, relinquere apud regulos ex ſuis Hiſpanos homines, totidémque ab his indigenas mutuæ fidei obſides accipere, reuertique in Hiſpaniam ad regem conſtituit. A quo demum perfuſo tantæ felicitatis gaudio, quadruplo maiorem claſſem impetrauit, vt reliqua ſcrutarentur, aggregantibus ſe ei certatim Hiſpanis, tanquam ad certam prædam ex aurea gleba ire properantibus. Hac ſecunda nauigatione Columbus, Amirantis regijque præfecti nomen promeritus, eas quas innumerabiles diximus inſulas, partim deſertas, partim ab immani & truculenta Canibalum gente incoli, Piraticisque eorum latrocinijs cuncta infeſta eſſe didicit. Ii mortalium cruentiſsimi atque efferatiſsimi humanis veſcuntur carnibus: nullum numen ado-

rant; nullum æquitatis ac humanitatis ius colunt; conſtuprant fœdè mares & venenatis inſtructi ſagittis remigantes in alueis vniligneis longiſsimè prædantur. Cæterum Columbus recto curſu ab Hiſpaniola ad occidentem pertendens, inſulam Hiſpaniola duplo maiorem apprehendit: quam propter longitudinem, ab initio continentem eſſe crediderat; ſed anfractibus eius enormi flexu ſuperatis integrè circuiuit, & Cubam appellauit: pari auri copia & ſimplicitate incolentium Hiſpaniolæ perſimilem, atque indè demum in aduerſam ingentium terrarum & regionum continentem ad Auſtrum ſitam, Boreæ flatibus appulſus tenuit. Hunc terrarum incogniti antea orbis tractum æqua fronte ſeptentriones ſpectantem, & introrſus ſub æquatore ſitum, alij Sanctæ crucis terram, alij Pariam, alij Darienem vario in loco vocauère. Columbus oſtium immenſi fluminis ſubijt, quod ideo os Draconis appellatum eſt, quoniam tortuoſis vorticibus nauigia abſorbere poſſe crederetur. Eius terræ gentes Antropophagos eſſe, nec vllis donis manſuefieri poſſe compertum eſt; veſtiri eos verſicoloribus pſitacorum pennis; arcubus & ligneis clauis præliari: noſtrorum acies periculo facto reformidare, atque refugere in nemoroſas latebras conſueſſe, conſtabat. Tot aditis exploratiſque gentibus Columbus, factus mortalium celeberrimus; non vno in loco conſtitutis legendi auri officinis, multiſque caſtellis ad præſidium ædificatis, atrocis inuidiæ ictus effugere non potuit: Accuſatus enim ab Hiſpanis innatæ crudelitatis & auaritiæ, cauſam pro ſe dicere coactus eſt, felici quidem euentu, confutata æmulorum malignitate, quum ab rege gratiſsimo atque iuſtiſsimo præfecturam Hiſpaniolæ fratri impetrarit; ipſeque non multo poſt auctus opibus, & ſua fama felix, quum tranquillè ſeneſceret, in Hiſpania obijt, relinquens aurifera regna, audentium Hiſpanorum virtute proferenda, vti mox euenit ad ſummam Hiſpaniæ felicitatem. Sic vt Columbus dignus omnino videri poſsit, qui à Liguribus præſentia potius quàm vetera hodie mirantibus, luculentiſsima ſtatua Genuæ decoretur.

IANI VITALIS.

Tu maris & terræ trans cognita clauſtra Columbe
Vectus naue cita penetraſti
Ignotos populos, atque abdita maxima regna
Antipodúmque orbem extremorum.
Hic aliæ ventorum animæ tua lintea leni
Implerunt Aquilone, nec alto
Fulſerunt Helices clariſſima lumina cælo,
Nec vertit mare triſtis Orion,
Hic legem accipiunt mitem Zephyrique, Notique,
Aequora nec tolluntur in altum.
Tu gentem incultam quarum vel pomifera arbos
Numen erat, vel purpureus flos,
Vel fons irriguus liquidis manantibus vndis,
Formas vera religione.
Tu vitam humanam inſtituis, tu mœnia & vrbes

Stare doces opulentas,
Et parere grauidam non vno è ſemine terram,
Et connubia iungere certa.
Vnde etiam extremi lætis cum vocibus Indi
Te memorant, patrémque ſalutant.
Salue non Ligurum modò, ſed decus orbis, honórque
Noſtri ſecli magne Columbe,
Cui meritò Iouius Heroas dedicat inter
Nominis æterni monumentum.

Aſcanius Sfortia Cardinalis.

ASCANIVS Sfortia, ſenatoriæ dignitatis ſupremum decus, quanto nunquam antea vel poſtea ſit viſum, ornatiſsimo familiæ delectu cultuque, officioſiſsimi nominis authoritate, & rerum omnium apparatu opulentiſsimo, ita expreſsit & impleuit, vt multorum iudicio ſacrati viri exiſtimationem atque amplitudinem ſupergreſſus eſſe cenſeretur. Nam poſt eius mortem obſoleſcente ſenſim Pontificiæ aulæ maieſtate, conſpirationeque inuſitata quarundam gentium eneruatis Romanis viribus, vſque adeò iactata deſpectáque eſt religio, qua ſacræ opes nitebantur, vt neminem poſtea vel maximum Cardinalem ei æquari poſſe fateamur. Nam ſi vnis diuitijs, vniſque tantùm fortunæ muneribus potius, quàm animi virtute & dignitate morum illuſtrium ſacratos viros omnino æſtimandos & ſuſpiciendos exiſtimemus, nemo ferè Aſcanio veniet comparandus. Lectus fuerat in ſenatum à Xyſto Pontifice commendatione Ludouici fratris, qui Catharinam Galeacij germani fratris filiam Hieronymo Riario Pontificis propinquo nuptui dederat. Inde Aſcanius opimis ſacerdotiorum redditibus, ipſoque patrimonij cenſu ditiſsimus euadens, eum in Vrbe tenorem vitæ inſtituit, vt domo maximè hoſpitali, egeniſque perbenigna, & erga omnes inſigni præditos virtute apprimè liberali, ſumma beneficentiæ fama potiretur, eſſetque aliquanto principi propior, quàm ſacrato ſacerdoti, quòd ante omnia venatoriæ voluptatis & nobilioris aucupij exercitationes regio ſumptu ſtudioque perpetuo tueretur. Hoc tanto nomine prouectus, diu facilè principem inter ſenatores ſe geſsit. Sed authoritate atque opibus, & noua denique gratia auctior euaſit, quum ab exceſſu Innocentij octaui Pontificis comitia rexiſſet. Circumductis namque ſuffragijs, ad Borgiam totum ſe conuertit, emptuſque proculdubiò profuſiſsima largitione, vt ille omnium deterrimus pro optimo Pontifex renunciaretur, adhortator & author præclarus extitit: quum nonnulli eius ordinis candidati, Borgia potiores repulſam tuliſſent, qui Hiſpanum occultę malignitatis ſummæque ſimulationis hominem exitio cunctis futurum, ſtultiſsimè Pontificem creatum nequaquam falſi vátes denunciabant. Cæterùm Aſcanius, qui domum Borgianam peramplaq; munera ex ea ſuffragatione fuerat conſecutus, aliquot poſt annos exitialis

amentiæ

amentiæ ſuæ pœnas dedit. Nam Alexander, vt filium Cæſarem Borgiam ad ſummas opes proueheret; cum Galliæ rege Ludouico in perniciem Sfortianæ & Aragoniæ domus conſpirauit, tanta immoderati animi acerbita

te, vt cunctos Italici ſanguinis regulos expellendos auitis imperijs, & ſceleſta manu pernecandos ſuſciperet. Itaque Aſcanius cum fratre Ludouico Gallicis impar armis eo euentu in Germaniam profugit, vt cum mox Heluetijs fretus armis Mediolanum repetiſſet, Ludouico fratre ad Nouariam ab hiſdem Heluetijs fœdè prodito, ipſe coniectus in fugam prodente eum pari perfidia Conrado Lando Placentino, ad Ripaltam Caſtellum ſupra Trebiam, Venetis equitibus traderetur. Exinde perducto iam in Galliam fratre, quum aliquandiu Venetijs prælalto in carcere cuſtoditus eſſet, repetente eum Ludouico rege in Galliam pertrahitur: ſed triennio poſt, quòd mortuus eſſet Alexander Pontifex, Romam à Georgio Amboſio Cardinale perductus eſt: quoniam maximè idoneus putaretur in toto comitiorum negotio conciliandis ſuffragijs. Nam Georgius non obſcuro ambitu ad Pontificatum aſpirabat: ſed fata Pio tertio Pontificatum detulerunt, ſimul &

celeriter eripuerunt: paucissimis namque diebus exceſsit è vita, inſtauratiſque comitijs Iulius ſecundus Pontifex ei ſuffectus eſt. Hic Aſcanium Amboſio fruſtra contendente in Galliam abduci vetuit, quòd indignum eſſet ſacerdotem nihil tale meritum, paternique imperij fortuna expoliatum in carcere cuſtodiri. Per hunc modum Iulij beneficio liber factus, & priſtinæ reſtitutus dignitati, quum ad repetendum Mediolanenſe imperium, ingenti ſolertique ingenio conſilia contuliſſet, conſcioque Conſaluo magno, & Liuiano adiutore Gallis bellum moliretur, veneno ſublatus triduo interijt, eò minus infelix, quòd diri Pontificis teterrimam necem epoto temerè veneno, quod conuiuis erat deſtinatum, vidiſſet. Eum aduerſus tot fortunæ contumelias infracti animi laudem meritum, Iulius marmoreo ſepulchro honeſtauit, quod ad Flumentanam portam in templo Deiparæ virginis conſpicitur.

PAVLI AMANII Cremenſis.

Hæc eſt quam mira depictam conſpicis arte
Auguſta Aſcanij effigies, magni illius inquam
Sfortiadæ, cui non vultu fortuna minaci
Vnquam animi effregit vires: eſt Gallia teſtis,
Hadriacique maris domini, qua mente ſuperbum
Quàm forti tulit imperium, captiuus & hoſtem
Quàm ſe prudenti ſæua à ditione redemit
Conſilio, ac tandem Italiam vacuáſque reuiſit
Summi Pontificis ſedes, & Tibridis oram
Ipſe vbi erat ſacri decus & pars magna ſenatus.
Quòd ſi non atris peperiſſent pocula ſuccis
Dirum illi exitium extremos tetigiſſet honores:
Aſt illum huc virtus, illuc ſua fata trahebant

Ludouicus Sfortia Mediolanenſium princeps.

LVDOVICVM Sfortiam Mediolanenſium principem, cui Moro cognomen fuit, nequaquam à fuſcedine oris, quòd eſſet æquo pallidior ita vocatum ferunt, verùm ab argumento, quòd pro inſigni geſtabat Mori arboris: quæ idcirco ſapientiſsima arborum cenſeatur, quoniam tardè & non prius germinet & floreſcat, quàm hyemis iniuriam effugerit, ſtatimque tuto partu ocyſsimè fruticet, quaſi hoc ingenio ſuo eſſe inſitum indicare vellet, in omni actione nunquam properè, ſed grauiter conſilia inire, atque ea ſicuti oporteret, maturè & celeriter explicare. Verùm id poſtea geſtamen comprobante euentu longè vaniſsimum extitiſſe videmus: quandoquidem ab tanta opinione prudentiæ, nihil demum ſibi ſapere ſit viſus, quum exutus principatu, miſerrimus omnium mortalium cla-

trato in carcere perierit. Erat eo ingenij inſtinctu Ludouicus, vt omnem ingenitæ prudentiæ vim, ſubtili aſtu, & multo ſimulationis artificio muniendam arbitraretur: propriaque item vota contegere, diſsimulanter men-

tiri, fallere ex commodo, atque traducere ſimpliciores homines, ex diſciplina officioque non inſulſi principis eſſe putaret: quoniam adaperti & liberè ſentientis perſona, inexpectatis ſæpe iniurijs nimis expoſita crederetur. Cæterùm in eo vigebat facundia illuſtris, nonnullis liberalis doctrinæ præceptis temperata, & grauis, quam oris & corporis habitus apprimè generoſus & excellens magnoperè commendarent: quibus dotibus coniuncta erat congreſſus & alloquij nunquam fucata facilitas, vt perhumaniter reſponſa daret plena grauitatis & æquitatis: in neminem iratus aut aſper: vtpote qui ſubamara & ingrata his qui peterent, quodam ſobriæ iocunditatis lepore mitigare conſueſſet. His moribus per multos annos aut fratris filij tutor, aut eo demum ſublato princeps appellatus, imperium cum inſigni gloria dignitateque Sfortiani nominis rexit, conſilio potius ſemper vſus, quàm expeditis armis, quòd ex incommoda valetudine vir natura nec belli-

coſus, nec acer, ab armorum exercitatione ſtudioque facilè diſceſsiſſet, dicereque ſoleret ſcriptorij calami, quàm ferri aciem plerunque efficaciorem habere vim in gerendis adminiſtrandisque bellis, quæ ad præliorum aleam vel multa cum ratione deducta, inopinatas ſæpe calamitates dimicantibus importarent. Quibus inſtitutis atque conſilijs, quum arridente fortuna ſingularem non inanis gloriæ ſuæ fructum perciperet, & foris prudentiæ nomine magnus & clarus haberetur, mirè ſibi placere poterat, quòd ab initio tutela fratris filij depulſus, & Piſas relegatus, ea authoritate rediiſſet, vt inimicos, Ciccumque præſertim Simonetam authorem exilij capite damnaret, eiectoque dolis Euſtachio vetere fideli que cuſtode, Mediolani arce potiretur, ac Heluetios & Sedunos arroganter ad Domoſſulā irrumpentes, cruenta illata clade reprimeret, & egregia demum cum laude ex Gallico bello poſt ſæua pericula honeſtiſsimam pacem ſibi atque Italiæ peperiſſet: ſupra id quod maximè decorum videbatur, principatus ornamenta & titulos à Maximiliano Cæſare fuiſſet conſecutus. Verùm vbi Carolum regem immatura & repentina morte ſurreptum, quo cum tuta pax vigebat, illi autem Ludouicum Aurelianum veterem hoſtem ſuum ſucceſsiſſe didicit, ingenti metu præſagientis animi ita correptus eſt, vt pauor qui ei fatalis erat, ægrè diſsimularetur, ſed nihil tamen in eo mentis rationem eliderct. Omni ſiquidem ingenio atque ope celeriter contendit, vt ea iniminens ab Alpibus clades auerteretur. Verùm Dijs inuitis præſidia paranti omnia fruſtra fuerunt. Nam Gallus deſumptis ſtatim regijs inſignibus, auido atque anteparato animo ad Italiæ totius imperium aſpirans, cum Alexandro Pontifice, Vanetoque Senatu exitiale toti Italiæ & Galliæ maximè funeſtum fœdus percuſsit. Nec Veneti cæca proferendi imperij libidine inducti, à ſupplice exorari potuerunt, quin acceſſerent ab Alpibus Gallos, ipſis demum certam perniciem allaturos, quòd apud Senatum recentis offenſionis dolor, qua ereptum ſibi Piſanum imperium querebantur, plus valuiſſet, quàm Balneolanæ pacis memoria, qua Sfortiæ induſtria, grauiſsimi belli metu atque periculo liberati fuiſſent. Quamobrem Ludouicus impio certè, ſed neceſſario conſilio Baiazetem Turcarum imperatorem contra Venetos concitare coactus eſt, quum à Maximiliano Cæſare auxilia deſperaret, qui tum Gallorum opera Heluetio bello premebatur, & Federici Aragonij auxilia æquo remotiora, & languidiora fore perſpiceret. Conatus demum eſt cum rege hoſte grauis tributi pactione pacem redimere, vt ſibi tantùm liberisq; ſuis paterni dominatus poſſeſsio, iuraque relinquerentur. Sed has conditiones, quæ dubij belli pericula tollerent, & antiqua Aurelianæ domus iura confirmarent, ab initio auribus libenter admiſſas, rex poſtea inſolenter reiecit, quòd vndique vim ac inſidiatores in Sfortiam comparaſſet, quos ille procul dubio non diu ſuſtinere poſſe iudicaret: in eius rei negocium enixè ſatagente Triuultio, qui peculiari incenſus odio, Sfortiani nominis capitalis erat hoſtis. Is manebat in præfectura apud Aſtam Aureliani vrbem, & cuncta quæ opus erant ad bellum impigrè callideque parabat. Nec multo poſt Obegninus atque Ligninius clariſsimi duces cum iuſto exercitu magnoque tormentorum apparatu in Italiam miſsi, Sfortianos vrbe Alexandria depulerunt, fœdè profugiente Galeacio Sanſeuerino, qui adulterinis

Calatini

Calatini fratris literis, Mediolanum in medio ardore belli perfidioſè fuerat reuocatus: ſic vt inopinata profectione omnes ferè copias deſereret, Gallisque fœdè relinqueret, & ſerò de fratris perfidia conquereretur. Eo nuncio & defectione Calatini ad Gallos, importunè terrefactus Sfortia, ideoque conſilij factus inops, properè in fugam ſe coniecit, quòd vndique perfidiam timeret: & tum fortè Simon Horrigonus Inſuber æquè perfidioſus & ſceleſtus ad interficiendum principem fruſtra ſummiſſus, Landrianum ærarij præfectum trucidaſſet, in quo expediendæ pecuniæ ratio omnis ſita erat. Fugientem cum liberis Aſcanioque fratre Comenſes receperunt, apud quos concionantem admirabili conſtantia, & de conſilijs ſuis multorumque perfidia diſſerentem, ego tum puer maximè ſum admiratus. Atque inde miſer, & à multis deſertus Lario emenſo, & ſuperato Abdua monte, quem montem Graium hodie vocant, vnde Abdua profluit, in Germaniam eſt profectus, paucisque inde diebus quum eſſet ad Bolzanum in Rhetia, Mediolanenſem arcem nefaria proditione Bernardini Curtij clientis ſui Gallo traditam cognouit, ſimulque occupatam à Venetis Cremonam, pari perfidia tradente arcem auariſsimo cuſtode, cui Bataleoni nomen fuit. Dum in Rhetia Cæſarem conueniſſet, & de reditu conſultaret, inter multas belli deliberationes, grauem ſibi pecuniæ iacturam imminere proſpexit, quòd ea à Cæſare auidius expeti, neque auxilia maturè expediri viderentur. Itaque comprobante Aſcanio, priuſquam auri inopiam ſentiret, conandum ſibi aliquid exiſtimans, Heluetijs & Griſonibus inter ſe fœderatis, & mercenarijs gentibus ſe commiſit. Hi namque expeditas legiones, quibus eum reducerent, pollicebantur, quòd iam inuiſum Inſubribus Gallicum nomen eſſe cœpiſſet. Nec mora, adiuncto etiam ſibi Sequanico equitatu, ab Alpibus Rheticis deſcendens, à Comenſibus, Mediolanenſibusque lætiſsimè receptus eſt, Ligninio nihil obſiſtente, & cum Gallicis præſidijs vltra Ticinum profecto. Sed quum Ludouicus in expugnanda Nouaria aliquot dies abſumpſiſſet, noua Gallorum auxilia Tramulio duce ſuperuenerunt, & cum his multò plures & fideliores Heluetiorum cohortes, quàm eſſent apud Sfortiam. Ab his vſque adeò grandi Gallica largitione deprauati ſunt cuncti ferè duces, qui Sfortię militabant, vt nullo pudore contra ſacramenti militaris fidem eum ante receptæ Nouarię mœnia Tramulio traderent. Commonſtrarunt eum Heluetio habitu inter phalangis ordines gregarij militis ſpecie traductum, Rodulphus Longus Griſo, & Gaſpar Silenus Heluetius. Pari quoque perfidia Sfortiam deſeruere Sequani & Burgundi equites, quos mercede coniunctos adduxerat, Aloiſio ſcilicet Valdreio Baſtardoque Roſsio ducibus, Ligninij opera atque pecunia corruptis. Perductum in Galliam rex Gallus accuratis precibus expetentem, vt victorem regem venerari ſibi liceret, ad ſe perduci vetuit, quanquam eum poſtea ex itinere prætoriani equitis inſignia, atque arma mentitus intentis oculis ſpectarit extra clementiæ pudorem, quum regiæ humanitatis in captiuum penitus obliuiſcendum putaret. Natura enim prædurus, & recenti ſuo efferatus carcere in Locenſem turrem, erepto ſcribendi ſolatio miſerum inexorabili ſæuitia coniecit, ita quinto tandem anno vexatus, ictericiæ morbo diuturnam miſe-

riam morte effuderit. Audiui ego poſtea à Petrofranciſco Pontremulo, qui in eadem cuſtodia fidus comes, perpetuo ſeruitio Sfortiæ fuerat conceſſus, eum totius infortunij ſui miſerias virili pioque animo pertuliſſe, ſæpeque dixiſſe, hanc ſibi pro veteribus delictis extremæ calamitatis pœnam à magno Deo fuiſſe impoſitam; poſtquam conſilia ſua humanæ plena prudentiæ, nihil aliud quàm occulta vis fati præuertiſſet: ita vt in ea vnam diræ neceſsitatis cauſam referret, quod amici & ſocij penè omnes vel ſummis obſtricti beneficijs, fidem impudentiſsimè fefelliſſent, præter vnum omnino barbarum Baiazetem, qui ex condicto Venetis terra marique arma inferens, ſibi promiſſa, quanquam ſera auxilia, in ipſam vſque Venetiam tranſmiſiſset.

PAVLI IOVII Iunioris.

Quantam ruinam præcipiti dabit
Lapſu, tonantis tacta Iouis manu
Turris, quæ ab excelſa minetur
Mole, Deis, medióque cœlo,
Sic concitatus, quos rapuit furor
Regni parandi atque ambitio mala
Euexit ad ſummum cacumen,
Sæpe ruunt grauiore caſu.
Nam te quid olim conſilium iuuit?
Quid cum doloſi pectoris artibus
Aſtus iuuere, atque in periclis
Ingenij experientis vſus?
Felix cruento SFORTIA *prælio*
Si concidiſſes, nec miſerabilis
Fœdum exitum vitæ vidiſſes;
Quum patria, ſolióque auito
Expulſus, altè in carcere Gallico
Pœnas dediſti, quòd nimis improbus
Non tutor, at crudelis hoſtis
Præripis imperium nepoti.
Ergo inſolentem pone ſuperbiam,
Qui fidis alti viribus ingenij
Fortuna ſic gaudet iocari
Vertere quum cupit ima ſummis.

CAESAR

Cæſar Borgia Valentin. dux.

CÆSAREM Borgiam, qui ſanguinario ingenio, immaniſque ſæuitia veteres tyrannos æquaſſe cenſeri poteſt, viroſo ſanguine, execrabilique ſemine progenitum ferunt; quòd faciem atro rubore ſuffuſam tuberculis, qui ſaniem leuiter expuerent redundantem, oculoſque introrſus recedentes, & atroci vipereoque obtutu ſcintillantes ac igneos oſtenderet; quos nec amici quidem & familiares contuendo ferre poſſent, quanquam eos inter fœminas iocabundus, mira commutatione ad lenitatem conuertere conſueſſet. Cæterùm artus reliqui ad decorem egregiè reſpondebant, quum ei eſſet habile corpus, valida neruorum compage firmiſſimum, quod tam aptè quàm impotenter ad cunctas pedeſtris & equeſtris armaturæ, ludorumque omnium exercitationes afferebat; vtpote qui longiſſimè & peritiſſimè iaculari, in palæſtra vel robuſtiſſimum quen-

que proſternere, currentem in arena taurum vno macheræ ictu decollare didiciſſet. Suſceperat eum in minori fortuna Rodericus pater, ex Vannotia Romana, quam à formæ venuſtate, & morum illecebris, miraque demum fœcunditate legitimæ propè vxoris loco habuiſſe conſtat. Vigebat adoleſcente in Cęſare peracutum & erectum ingenium, proptereaque miſſus fuerat Piſas, vt in Gymnaſio iuri ciuili operam daret. Sed vbi pater Pontifex eſt renunciatus, in Vrbem properè rediji, galerique purpurei dignitate collata in Senatum cooptatus eſt: quem honorem poſtea faſtidiuit atque reiecit, quum ad firmiores opes magnaque imperia effreni libidine raperetur. Primum omnium permutati ingenij & fluxæ fidei documentum præbuit, quum à Carolo Gallorum rege Neapolim contendente, cui à patre Pontifice legati ſpecie, comes & obſes datus fuerat, è Velitris Romam profugiſſet. Exinde armorum ſtudio teneri, contemnere galeri decus, & Candiano fratri, qui ductaret exercitum, inuidere cœpit, eò quidem inſanæ æmulationis exitu, vt ipſo fratre Candiano, quo cum hilariter apud matrem cœnarat, iugulato, proiectoque in Tyberim, ſe totum à ſenatorio ordine abdicata purpura, & deſumpto militari ſagô ad arma transferret, & Pontificijs copijs præficeretur; conniuente prorſus ad immane parricidij ſcelus patre Pontifice; qui & ipſe vim ſibi afferri ab efferato filio proculdubiò metuebat. Itaque ſublato principatus æmulo, quod ita ad explendas cupiditates expediret, Gallis ſe coniunxit, fecitque ſponſalia cum Carlota Albretæ familiæ regij ſanguinis puella, apud Aquitanos pernobili. Tum enim Pontifex totus in eam incubuerat curam, vt ingentes filio opes, perampliqúe imperij facultates, vel ſumma cum iniuria pararet: eiectis primò Vrbe Latioque Columniæ familiæ proceribus, Vrſiniſque demum inſigni dolo pernecatis, & exciſa propè Gaietanorum familia, quum eius proceres, occupato eorum dominatu, veneno aut ferro ſuſtuliſſet. Verterat quoque eandem ſæuitiæ atque perfidiæ rabiem in reliquos Pontificiæ ditionis regulos, quatuorque ſimul Camertium proceres Varaniæ antiquiſsimæ ſtirpis ſtrangularat: Guidonem Feltrium Vrbino pepulerat: Ioannem Sfortiam Piſauro adempto, paratam cædem effugere coegerat; expulſis etiam Arimino Malateſtis, Et quum Galliæ togatæ imperium affectaret, Catherinam Sfortiam Hieronymi Riarij quondam vxorem, Gallicis fretus auxilijs, Foroliuio & Forocornelio deiecerat, captamque conſtantiſsimi animi fœminam, magno probro, & parum virili ſuperbia in triumphum Romam perduxit. His tantis belli ſumptibus, quum ſacroſancti ærarij pecunia minimè ſufficeret, opulentiſsimum quenque ex aula ſacerdotem, & in his aliquot Cardinales veneno tollendos curabat, vt eorum diuitijs in Fiſcum redactis potitus, profuſiſsimè largiretur. Vna enim liberalitate qua milites ſibi obnoxios & fidos redderet, famam quærebat, ita vt quum aſciuiſſet ſibi in ſtipendium multos vndique manu promptos, & ex ſecunda claſſe Romanorum ciuium, cenſu atque audacia præpotentes, affectare Romanæ ciuitatis imperium, Vrbem Hiſpanis inquilinis replere, & per eos nobiliſsimi ſanguinis proceres, quos eieciſſet, diu arcere à patria ſperaret. Hęc cum impio patre cogitans, attonita in Vrbe noctu vagabatur, quum nuſquam interdiu viſeretur, quoniam lucem libenter effugeret, ne deformis

deformis & truculenta facies ſpectaretur. Nouiſs mè tot cædium cruore nondum ſatiatus, Aſtorem Manfredum, quem Fauentia expulerat, quòd eſſet decorus adoleſcens, ſceleſtè & immaniter prius conſtupratum, & mox fracta ceruice necatum, Tyberi merſit. Hanc infamis ſeculi peſtem quum neque Dij, neque homines ferre poſſent, fatalis Pincernæ error ad præclaram magni numinis prouidentiam vtrunque ſuſtulit, quum in Vaticana villa cœnantes, ex medicata Falerni vini lagæna parataque ad exitium nonnullis Cardinalibus conuiuis, venenum bibiſſent. Pater ſenex non diu veneni vim ferre potuit; at ipſe qui dilutius bibiſſet, atrociſsimo, ſed non lethali morbo correptus eſt; ſic vt magnis conſeptus copijs dux acer, ſibi vſui eſſe nequiuerit, dilabenteſque copias, & duos veteres hoſtes pauciſsimis diebus Pontifices creatos viderit. Sed Iulius hominem vel mille neces meritum, quem in mole Hadriani cuſtodiri iuſſerat, ea pactione dimiſit, vt togatæ Galliæ arces reciperet. Elapſus itaque Cæſar ab Oſtia nauigio Neapolim peruenit, vbi à Magno Conſaluo iuſſu regis comprehenſus eſt, a tque in Hiſpaniam deuectus; ne vir bellicoſus, quum ad eum magnus militum concurſus fieret, recentis in Italia partæ pacis tranquilitatem turbaret. Ad extremum Cæſar poſt tertium annum deceptis cuſtodibus è Medinæ arce funibus ſe deiecit, beneficioque Beneuentani reguli nactus equum, ad Ioannem Cantabriæ regem confugit. Apud hunc, armis cum Alarino regulo contendentem, militans, quodam tumultuario prælio ad Mendauiam victor, glande traiectus concidit; ſic vt non agnitus, & exutus armis qui triumphum meruerat, ad regem nudus ſarcinæ modo vili iumento impoſitus, pendentibus brachijs & cruribus referretur. quo exitu ferox animus corpore excedens lætari potuit, quum ea victima non hoſti ignoto, ſed manibus tot inſignium procerum, quos crudeliſsimè pernecaſſet, acerbiſsimis tormentis dilaniata omnino mactari debuerit. Sepultus eſt Pompelonæ, arguto Hiſpani poetæ carmine honeſtatus, quod Latinè poſtea Antonius Vacca ad eandem ſententiam ſic vertit.

ANTONII VACCÆ.

Terræ qui modò terror vniuerſæ
Valentinus erat, ſepultus hic eſt.
Tantillo hoc ſpacio quieſcit, orbem
Bello qui potuit mouere totum.
Hoſpes qui freta longa, quique terras
Curris, res auidus notare dignas,
Siſte hic adueniens gradum, neque vltrà
Iam quoquàm properes; videre maius
Toto nil potes orbe, digniúſque,
Quàm quo tantus homo iacet ſepulchrum.

ANDREAE Angulij.

Heu quantum fuerat ſatius, dux maxime Cæſar
Borgia, tam claris Romæ natalibus ortus
Hiſpano patre, magnarum puer indole fulgens

Virtutum, & iuuenis donatus honore Galeri
Purpurei, nunquam tam fœde inſignia tanta
Tu deſpexiſſes; regnandi dira cupido
Inuaſit, quum te rorantem ſanguine fratris,
Vel ſaltem eſt animum aggreſſus quum bellicus ardor
Ille tuum, priſcos quo æquaſti Marte Quirites,
Tótque duces, validáſque acies, tótque oppida & vrbes
Viciſti, indutus mentémque animúmque tyranni
Aut nihil, aut Cæſar demens iactare ſolebas,
Debueras pro fama æterna, pro laude perenni
Prælia tractare, vt Romæ celeberrimus olim
Mos fuit; at non illa inhians & ſanguine & auro
Exercere, domo dominóſque expellere auita,
Tótque horrenda animo comittere funera ſæuo,
Quæ pudor Hiſpano me ortum genitore, Quirini
Inque vrbe, & tectis hiſdem tam fœda referre
Nunc prohibet; ſacri quum ſpreti iniuria honoris
Magna olim edocuit mortales ſatque ſupérque,
Cantabriæ miſer vt cecidiſti inglorius agris.

Nicolaus Vrſinus Petilani
COMES

HOC honeſto caluitio deraſaque barba, & vetere leuis armaturæ cultu, Petilianus maximè vigilantis, & verè ſtatuarij ducis ſpecimen præbebat, quum Venetis militaret & Vrſinæ familiæ decus, poſt enectum Neapolitano in carcere Virginium, illuſtri armorum ſtudio tueretur. Is plura ſtipendia vario militiæ munere Pontificibus, Florentinis, atque Aragonijs fecit; cautiq́ue ſemper & egregiè conſtantis famam eſt conſecutus. Bis aliena potius perfidia, quàm ſua culpa in poteſtatem hoſtium deuenit; ſemel ad Ceſenam Ferdinando Aragonio militans, quum fortè ad vrbis Decuriones pro expepiendis commeatibus aſcendiſſet; eum nanque inermem & nihil tale ſuſpicantem Guido Guerra vir factioſus & inſolens comprehendit, fruſtra reclamante Ceſenatium ſenatu; ſed ab ea vi temerè illata, Guido qui Gallis adhæſerat, eum habuit euentum, vt ab Aragonijs in vrbem irrumpentibus continuò pelleretur. Iterum verò ad Nolam quo ipſe & Virginius cum Aragonijs copijs, ingruente ad Capuam Carolo ſeſe contulerant. Ibi enim dedentibus vrbem Nolanis, ea conditione vt duces copiæq́ue regiæ incolumes forent, Arſius Gallus contra fidem pactionis ipſos duces manu cepit, & copias hoſtiliter diripuit. Eo modo captiuus quum in Galliam à Carolo perduceretur, e medio Tarrenſis pugnæ tumultu ad Venetam aciem profugit; ſic vt ſæuero vehementiq́ue ſuo hortatu, nutantes copias, & fœdam proclinatas in fugam opprtunè

retentaret

retentaret, reſtitutiſque animis ad conſeruandos ordines egregiè confirma-ret. Qua cohortatione ſumma proculdubio clades auerſa eſt, & grauioris ignominiæ dedecus Italo militi ademptum, tanta cum laude, vt mox e

à Legatis Venetis & Sfortianis ſeruati exercitus gratiæ certatim agerentur. Exinde Veneto conductus ſtipendio in obſidione oppugnationeque Nouariæ ſtrenuam nauans operam, Gallici tormenti pila iuxta renes ad dubię ſalutis euentum vulneratus eſt. Poſt id verò bellum proſperè confectum, Veneti collecta authoritate florentem, in Franciſci principis Mantuani diſcedentis locum, imperatorem crearunt: qui honos perpetua cum dignitate nominis, vſque ad vitæ exitum ei permanſit. Eius ductu Germanorum copiæ iuſſu Cæſaris per Atheſis Vallem irrumpentes, quum Gallorum auxilia Triuultio duce, & Hiſpanorum cohortes contra Germanos Venetis acceſsiſent, poſt expugnatum Petræ Caſtellum repreſſæ ſunt. Nec multo poſt diræ coniurationis bellum in Venetos eſt exortum, conſpirantibus in vnum cunctis Europæ regibus ad excidium Veneti nominis. Cuius atrociſsimi turbinis procellam, Venetus diu ferre nequiuit, amiſſo ſcilicet ad Ab-

duam exercitu, quo die aduerſus Gallum regem Petilianus vllo vſui vel eximiè cautus & fortis imperator eſſe non potuit, quum in id male exploratum pugnæ diſcrimen ab inconſulto præproperoq́ue collega Liuiano, vel renitens & nolens raperetur. Ab ea clade Venetus cunctis propè copijs & vrbibus exutus eſt. Nam ſingulæ ciuitates aduentantis cum terrore victoris regis, nec impetum, nec ipſam vrgentem famam ſuſtinentes, extemplo rebellabant. Solus Petilianus è ſuorum ſtrage ſe recipiens, vt iterum operam præſtaret, animum non deſpondit; ſuaſitq́ue patritijs Venetis, vt de Republica non deſperarent: poſitis nanque caſtris ad Meſtrium oppidum, & collectis profligati exercitus copijs, conſtanti animo ſubſtitit; amiſſo q́ue Pataujo, vt Taruiſium in poteſtate retineretur, immiſſo præſidio curauit. Neque diu poſt, non ſemper immitis Fortuna, inflictarum perteſa cladium, ita commutata eſt, vt præ pudore Venetis viam aperiret, qua Patauium reciperent. Excubante ſiquidem in eam curam Petiliano, Andreas Grittus Venetus legatus è Taruiſio cum expeditis copijs noctu mouens, eius portæ, quæ Cauda longa vocatur, pontem, fœni plauſtro de induſtria obſeſſum occupauit; oppreſſiſq́ue præſidij Germanis, vrbe atque arce potitus eſt. Qua contumelia ſingulariq́ue iactura accenſus Cæſar, intra paucos dies è Germania deſcendit; caſtrametatuſq́ue ad Fanum beatæ Helenæ, Patauium ingentibus tormentis expugnare adortus eſt: ceſſiſſetq́ue ea vrbs amplitudine & vetuſtate pernobilis, proculdubio Ceſari non ſuis modò è Germania magni roboris copijs, verùm etiam Gallorum & Hiſpanorum auxilijs confirmato, niſi Petilianus ſupremo Romanæ virtutis opere edito, murum perruptum hoſtilibus tormentis, iamq́ue ad ingreſſum audaciæ hoſtium patentem, memorabili fortitudine defendiſſet. Cæſar enim alioqui bellicoſus, & in dubijs auſibus plerunque pertinax, vbi militare decus emineret, poſtquam Hiſpanos fortiter repulſos, & fœda miſsilium ignium, omniumque telorum clade obrutos vidit, ab vltimi certaminis alea temperandum multis de cauſis iudicans, irrito conatu eluſus & inglorius in Germaniam redijt. Neque fata Petilianum partæ gloriæ ſuæ diu ſuperſtitem eſſe voluerunt; nam ſeptuagenario maiorem diuturnæ vigiliæ, immoderatuſq́ue labor, adminiſtrandis regendiſq́ue præſidijs ſuſceptus, facilè confecerunt: ſic vt eum lenta febris, & concitata aluus ad Leonicum Vicentini agri oppidum nō multis diebus extinguerent. Senatus tanquam ſummæ fidei atque prudentiæ ducem non temere luxiſſe viſus eſt, quando ei poſtea parem fruſtra deſideraſſet; ob idque ei honoris cauſa è ligno equeſtrem ſtatuam erigi iuſsiſſet; eo tamen decreto, vt ei tranquilliore Reipublicæ tempore, ænea inaurata poneretur; vel ob id perenne decus merito, quòd pro externis regibus, (vti Romanum decebat,) nuſquam arma ferens; pro gloria tantùm aut ſalute Italici nominis omni tempore dimicarit.

ANTONII FRANCISCI Rainerij.

Vrſini venerare ducis picta ora manuſq́ue
Erydanum quicunque bibis; Tyberimue, Athesimue,
Tyrrheno quicunque mari, Hadriacóue potenti

Alluerìs; celſi aut iuga ſuſpicis Appennini
Ille etenim Auſonios cùm ſe effudiſſet in agros
Horrida tempeſtas; totámque inuoluier armis
Cerneret Italiam; & trepidantes pectore partes
Italiæ Venetos decus; & cùm maximus hoſtis
Fulminibus claram Patauí contunderet vrbem
Exitium in magnum; ſtetit imperterritus ille
Huc illuc aciem voluens, vrbémque pererrans,
Romulidum priſca fractus qua Barbarus arte
Vique animi inuicta, Auſonijs exceſſit ab oris.
Salue ò bellipotens, tot qui vnus millia contrà
Sublapſam nobis vigilando reſtituis rem,
Qui fera Gallorum, & Germanæ robora pubis,
Innumeras acies qui comprimis Hiſpanorum
Et coniuratos Itala in præcordia reges.

Franciſcus Alidoſius Cardinalis Papienſis.

NON ineptum fore putauerim, ad inſtituendam rectæ atque honeſtæ vitæ diſciplinam in ſacratis viris, ſi ad exemplum poſteritatis Franciſci Alidoſij Cardinalis vita improba, & non ſerò ſubſecutus peruerſos mores inuſitatus interitus exprimatur. Sic vt eius nobis hæc imago ex viuo vultu ducta magnæ ſit admirationi, quòd tantam in ſe decori & liberalis aſpectus dignitatem præſeferre videatur; vt hinc coniectari liceat deprauati animi labem illuſtris formæ ſpecie aliquandiu poſſe contegi, abſcondique facile vel peritiſsimis phyſiognomiæ artis magiſtris. Ortus erat ex nobili Alidoſiorum familia, quæ in Aemilia via Forocornelij principatu olim potita eſt; educatuſque liberaliter, ſed aliquanto licentius, quàm exuenti pueritiam ad tuendum pudorem expediret. Adoleſcens nanque roſeo ingenuoque ore conſpicuus, Iuliano Rouereo adhæſit, qui poſtea pontifex Iulius Secundus appellatus eſt. Apud hunc multis & arcanis, expediti ingenij & parati corporis obſequijs, quantam nemo alius inter æquales, gratiam promeruit; quanquam eam aduerſus proſtratæ pudicitiæ rumor vehemēter eleuaret quòd inuereunda conſuetudine, aulæ principes ſibi conciliaſſe crederetur; vnde illi purpurei galeri honos maturè collatus eſt, permagnæque illi ex ſacerdotijs diuitiæ, nunquam fruſtra petenti affluenter obuenerint; ſed quibus coniunctæ (vti mox apparuit) inſitæque eſſent familiares ſuperbo eius ingenio peſtes, cum libidinis & gulæ, tum procacitatis & aleæ, malignique liuoris; quæ hominē natura irriſorem, & ab æquo & bono diſsidentem, ad ſermones contumelioſos & impuros, impudentibuſque mendacijs refertos impellebant; vt ex commodo proferendæ ambitionis & voluptatis inſtrumenta pararentur. Mirè enim ſibi placebat, quum pleroſque eius ordinis ſplendoris & munificentiæ gratiæque nomine prorſus anteiret; poſtquam ei literarum & veræ virtutis ornamenta deeſſent,

& non obſcurè Forocornelij dominatum optimo iure ſe petere à non ingrato Pontifice profiteretur, quòd eam vrbem olim Alidoſij maiores obtinuiſſent. Cæterùm in ea re Iulium ſpe ſua duriorem inueniebat; occupatum ſcili

cet Gallico bello, & concilij à Gallo rege indicti offenſionibus circumuentum, nec quicquam aliud coquentem, quàm vt Pontificij imperij opes augeret, ſtudio religionis, amoreque patriæ communis, quam in libertatem aſſerere aduerſus externas gentes magnopere contendebat. Verùm Fortuna generoſis atque ſanctiſsimis conſilijs aduerſa, ita Iulij cœpta perturbauit, vt vndique victor Gallus, impotentibus fretus armis maximè vrgeret. Quo rerum ſucceſſu Alidoſium peruersè potius lætatum, quàm malo publico conſternatum ferunt; vtpote qui priſtinæ innixus cupiditati, Forocornelij vrbē beneficio Galli victoris, quàm Iulij munere adipiſci mallet; propterea que perfidioſis artibus, importuna ad ſuſtinēdum gerendumq. bellum impedimēta, Franciſco Mariæ Feltrio, qui Pontificijs præerat copijs, afferre diceretur, vt Gallis incumbentibus victoriam aperiret. Erat enim Bononiæ in munere legationis expediendis caſtrenſibus rebus atque pecunijs, obſcuro quodam

aſtu

aſtu ſemper aduerſus, & vſque adeo auaritia, libidine atque ſæuitia infamis, vt à Bononienſibus Verre Tulliano rapacior & ſæuior vocaretur; ob id præſertim quum inſontes nec vllo iudicio conuictos, ſimpliciſsimo tantùm liberoque ore locutos patritios quatuor, ad inanem ciuitatis terrorem ſtrangulaſſet; eoque acerbius, quòd nulla Pontificij iuſſus in eorum necem documenta extarent. Fuerei Albertus Caſtellius, Innocentius Aringherius, Selluſtius Guidottus, & Bartholomæus Magnanius, qui nunquam de prodenda vrbe ſomniaſſent. Itaque alienato populo, & Gallis apropinquantibus Triuultio ſummo duce, Feltrianæ copiæ, & Veneta item auxilia his ſub vrbe coiuncta, primo repentinoque impetu fœdè profligata ſunt; ita vt irrumpentes Bentiuoli veteres tyranni in vrbem reciperentur, aperiente Galeriam portam Laurentio Arioſto, quem Alidoſius Bentiuolæ factionis ſtudioſum cohortibus conſcriptis portarum cuſtodiæ, perfidioſè aut imperitè præfecerat. Erat tum Rhauennæ Iulius Pontifex, ad quem Feltrius amiſsis copijs peruenerat, quum eo etiam Alidoſius vrbe atque arce deſertis, ſe in fugam ejciens, conuolaſſet; vt ſceleſti admiſsi erroris veniam incuſata fortuna deprecaretur. Verùm hoc meditanti ſurda fata & ſuperi ſcelerum vindices non arriſerunt eum: ſiquidem mula vectum, indutumque atri coloris penula, Hiſpanicoque pileo, depoſitis purpuræ ſenatoriæ inſignibus, Feltrius pedes ad Pontificem ire pergentem iuxta Vitalis ædem adeptus, mucrone per ilia grauiter adacto, è mula deturbauit. Quum cadenti Mondulphus equitum præfectus latiore ſica malam cum auricula diſcidiſſet, Philippus demum Auria repetente ictus Feltrio, iacentem impreſſo ad præcordia gladio humi confixit; nihil ſe commouentibus prætorianis aliquot equitibus, qui ſtupente atque attonito Guidone Vaino ipſorum duce prætorijque præfecto, neque animos, neque arma ad ferendam cadenti opem expedire potuerunt. Iulius ad nuncium tanti patrati facinoris exclamans, neuter inquit eorum me fefellit, quod ominabar enim non ſerò euenturum ſciebam; ſed me fratris filij diſpudet, quòd dextram ſacrato ſanguine polluerit, quum priuato indulgere odio, quàm publicæ ſaluti, immitisi patrui deſertor maluiſſe videri poſsit. Sed Triuultius hoſtis egregiè pius & prudens, Iulium Rhauennam tumultuoſè excedentem perſequi noluit, recepta ſcilicet Bononia contentus, quam Gallicis adiutus armis Pontifex ante quinque annos acquiſiſſet. Eius patratæ cedis nomen diuerſi iudicij famam tulit, quum alij ad ſacroſancti ordinis immaniter violati contumeliam, execrabilis inuſitatæque cædis facinus deteſtarentur, quo Feltrius ſceleſto exemplo aditum ad Cardinalium cædem patefeciſſe videtur; Alij porrò extra aulæ adulationē poſiti, hominem impensè celebrarent, qui æquiſsimo iure, ſacrati ſenatus probrum & purpuræ dedecus, tanquam planè monſtrum, generoſa, & verè Herculea manu ſuſtuliſſet.

PAVLI IOVII Iunioris.

Improbior Caco, Lernæque immanior Hydra
Geryone aſperior,
Ille eſt, Auſoniæ non enarrabilis aulæ

Peſtis & opprobrium
Iam tum vulgatum cunctis Alidoſius oris,
Quem tamen impauidus
Suſtulit Herculeo confoſſum Feltrius ictu,
Scilicet vt merito
Sublatus terris Stygias inuiſeret vmbras
Tergeminúmque canem,
Perpetuas illic pœnas, & ſæua daturus
Supplicia, heu miſerum,
Te pudor & pietas, & religionis honores
Deſeruere ſimul,
Pro quibus inuidiam & rabiem exercere ſolebas,
Imperium patriæ
Affectans, tumidi dum te victoria Galli
Erigit, atque putas
Illius auſpicijs cuncta exoptata referre:
Sed vetuere Dei.
At vos iam dudum cæſo gaudete Tyranno
Patritiorum animæ:
Et tu cum placido lætare Bononia Rheno.
Nam quis erit ſcelerum
Tantorum inuentor, qui triſtes improbus iras
Effugiat ſuperum?

Baiazetes II Turcar. Imp.

BAIA'ZETEM qui Othomannorum principum octauus fuit, Græcorum ſenum potius quàm Turcarũ more prolixa barba vſum fuiſſe conſtat, cum ex hac imagine veriſsima, tum etiam ex grauis nec inſaceti ſcommatis Selymi filij dicto. Hic enim quum forte Hiſmaelis Perſarum regis legato familiariter cauſam quærenti, cur ſubtonſa ad mentum barba vteretur, quando promiſſa potius magnos reges deceret, ſicuti Vſumcaſſanes, & Sulthanus Campſon, paterque ipſius Baiazetes nutrire conſueuiſſent? illico reſpondit, ſe nolle ab ea inutili atque importuna denſæ barbæ anſa expoſitum videri, vt corripi & circumduci poſſet à purpuratis ſuis, quorum improbam vim pater inde correptus & pertractus vnquã effugere nequiuiſſet. Erat enim Baiazetes non pertinacis interdum, ſed valde obſequentis ingenij; ſic vt è media purpuratorum conſultatione non nunquam inuitus ad ea quæ nollet actionum conſilia ſæpiſsimè raperetur; quanquam in eo non deeſſet bellicus vigor, conſtantiæ laudem affectans, & iudicium in expendendis rebus æquo & temperato principe dignum; vtpote qui Scythicæ ſtirpis inſolentiam atque duritiem, & natura inſitam genti violentiam, multa præcellentium ſtudiorum grauitate, & ex hiſtorijs ſacris aptiſsima exemplorum vbertate temperaret. Naturà ſiquidem tranquillitati

quillitati & ſapientiæ deditus, Peripatetici Auerrois opinionibus oblectabatur, placitaque mahometanæ legis, diligentius quàm regem bellicæ gloriæ auidum deceret, rimari credebatur. His cogitationibus occupatus, quum

pater Mahometes mortuus eſſe nũciaretur, atq. ipſe tũ eſſet in Cappadocia, ab ipſo ſperati imperij limine, à Prætorianis purpuratorũ malignitate concitatis, penè excluſus eſt, Corcutho nepote in Regiã ſedẽ ſublato. Sed nõ multo poſt, cũ ipſa pueri imbecillitas, tum obortus inde iuſtus pudor, mperiũ auo debitũ & ereptũ prætorianis largitione pacatis facilè reddiderũt, eoque facilius quòd Gemes Baiazetis frater ad imperiũ aſpirãs, cõparatis copijs aduẽtaret. Verùm fortuna Gemem tribus victum prælijs ita perculit, vt Rhodum cõfugere cogeretur, captuſque ibi Romano Pontifici cuſtodiendus Romam duceretur. Exinde Baiazetes inteſtino bello liberatus, more maiorum in Chriſtianos arma conuertit: quorum impetu ferè perpetuo Valachos ad Iſtri oſtia adempto Moncaſtra multis icommodis afflixit, ingentique pugna edita Illyriorum Pannoniorumque & Croatorum copias pro cõmuni

ſalute in vnum coeuntes, apertiſque in campis contendere auſas, per Cadū baſſam Eunuchum non longe à Sauo trucidauit: neque vſquam præterquam ad Tarſum vincentibus egregiè mamaluchis, aduerſam belli fortunam expertus eſt. Exorto demum Veneto bello non terreſtri modò, ſed nauali apparatu patre validior, ita irrupit, vt Schenderbaſſa luctuoſa incurſione, vltra Tiliauentum in Euganeos penetraret, & Deuthes præfectus claſſem Venetam Grimano duce ad Sporadas inſulas in fugam conijceret: & Venetas opes exoleſcente eorum diſciplina ſibi in poſterum mari contemnendas oſtenderet: quum anno ſequenti Barbarus ipſe audacior factus Peloponneſum intrans, expugnata fortiter Methone, & ad eundem victoriæ terrorem, Corone, Pileo, Criſſeo Naupactoque in deditionem acceptis, & pauiò antè occupato Dyrrhachio terra marique victor euaſiſſet. Sed Hiſpaniæ Galliæque regibus in publica religionis cauſa Veneto opem ferentibus, ea conditione pax à Baiazete impetrata eſt, vt recepta dudum Cephalænia, Venetæ, vti antea fuerat, eſſet ditionis: & Leucas, Nerythuſque inſula, quam Piſaurus Venetus nauiter expugnarat, Turcis redderetur. Eius autem conciliandæ pacis Grittus author eo Barbarum facilius perſuaſit, quoniam in Perſidæ Hyſmael Sophus ex progeniæ Vſſumcaſſanis ſeſe regem effecerat, inuecta nouæ religionis opinione, quam ingenti fama ſuperſtitioſiſsimi quique earum gentium credulitate nouæ legis perſuaſi ardentiſsimè ſequerentur; vſque adeo ſupra religionis cauſam felicibus armis formidoloſus, vt Othomannico imperio hoſtis immineret. Nam eius clientes ſectatoreſque in Cappadociæ fines trahendorum in cauſam populorum nomine penetrarant; binoſque iam Baſſas Caragium & Halim, geminoſque exercitus duobus oppreſsis ducibus occidione deleuerant. Huius belli timor eò Baiazetem ſenem perpulit, vt de ſucceſſore deligendo cogitaret, purpuratorumque perfidia Selymus filiorum natu poſtremus, quem paulò antè prælio ſuperatum parricidam appellarat, fraude & dolis patre eiecto Conſtantinopolitano imperio potiretur, & ſenem patrem vir ſæuus atque impius exutum regno veneno tolli iuberet. Per hunc modum Baiazetes ad Dimotocum vicum hortorum amœnitate nobilem, iuxta Ponticum littus ire pergens, quum regnaſſet annos triginta duos ærumnoſam vitam exoptata morte commutauit; eò quidem ſeipſo minus miſer, quòd Acomatis & Corcuthi filiorum Nepotumque aliquot regia indole iuuenum, atrociſſimam necem non viderit, quum vixiſſet annos ſeptuaginta tres, ſub id ferme tempus, quo Iulius Pontifex, pro ſalute dignitateque Pontificij nominis aduerſus Gallos concilium excitantes, controuerſiam armis finiendam ſuſceperat.

IANI VITALIS.

Dum rerum exquiris cauſas, & dum procul Hunnos
Carmanos, Cilices, Sauromatáſque domas,

Baiazete

Baiazete, domi proles tua te petit armis,
Et te per fraudes amouet imperio,
Adijcit inde nouum ſceleri ſcelus, & tibi miſcet
Pocula lethiferis illita graminibus.
Intempeſtiuos crudelis vipera fœtus
Per ſua ſic tandem funera, rupta parit.
Quid tutum eſt cui ſint ingentia regna tyranno
Si timeat natos, progeniemque ſuam?

Gaſto Foiſſeius.

QVIS vel imperitus ex humano vultu interni moris coniector in hac decora imberbis iuuenis facie, diuerſas inter ſe pugnantes partes nõ admiretur? Quando hinc diffuſus per genas argẽteus fulgor, ad maturæ frugis pallorẽ ſenſim euadens vſqueadeo generoſum os cõmendet, vt vehemẽter ſpectantes alliciat. Illinc verò radiantes, cauique oculi, præferocis animi indices, contuentes abſterreant. Hac enim ſpecie ſpirantem bellicam vim Gaſtonem Foiſſeium ſæpe vidimus, quum feruido ingenio arma quatiens inſignes victorias & triumphos agitaret. Is ab auunculo rege Ludouico, quem oris atque animi indole referebat, in Italiam cum imperio miſſus, tanta vi celeritateque, ſua atque aliena arma exercuit, vt prius dux quàm miles; antè triumphator quàm acclamatus imperator extiterit, ſummis profectò nobilioris ſeculi ducibus præferendus; niſi in ipſo victoriarum curſu adoleſcens plenus gloria cecidiſſet. Incredibili nanque celeritate ad parandam ei inuſitatam laudem & immaturum vitæ exitum properantibus fatis, irrumpentes in Inſubrum agros hoſtes Heluetios acerrimè ſuſtinuit, & in patriam repreſsit. Bononiam per lutulenta itinera præduræque hyemis glaciem raptato exercitu, formidoloſa Hiſpanorum obſidione atque oppugnatione liberauit: igneque rapidior inde digreſſus, Venetas copias ad Atheſim fuſo Baleono duce protriuit: atque eodem curſu per arcem Brixiam aggreſſus, præſidij Veneti, Brixianique populi cruentiſſima ſtrage edita, rebellantem vrbem recepit atque diripuit; ſic vt mox tanta ſubnixus victoria, rurſus ad Hiſpanos verteretur, vt Rhauennatium campos, inſigni certè victoria, ſed fatali ſuo interitu nobilitaret. Inflammatus nanque immoderato ardore delendi hoſtis, quum iam planè victor ſtratis aduerſariorũ alis & legionib. incitato equo cum paucis, recipiẽtes ſeſe hoſtes perſequeretur, ſub aggere profluẽtis amniculi confoſſus interijt; eo quidem euẽtu, vt morte ſua ſeruaſſe reliquos hoſtes, & rem Romanã in ſummũ adductã diſcrimẽ, metu atque periculo liberaſſe iudicetur. Verùm ab ea mox cruẽnta exitialique victoria Galli, execrãte eos damnãteque impietatis Iulio Pontifice, premẽtibuſque iterum Heluetijs, Italiæ poſſeſsione deiecti ſunt. Ob eas res geſtas Matthæus Sedunẽſis Cardinalis Heluetijs legionib. præpoſitus, vt irato Põtifici obtẽperare videret, Gaſtonẽ Mediolani aurata in arce magnificentiſsimè tumulatũ ab excelſa teſtudine tẽpli maximi detrahi iuſſit

quòd oſſa infenſiſsimi & ſacris interdicti hoſtis, indigna eo ſuperbæ pompæ ſpectaculo iudicaret; Quando ad exornandum impiæ victoriæ trophæum ſacroſancti Pontificis vexilla ad ignominiam tholo ſuſpenſa ſpectarentur.

ANTONII FRANCISCI
Rainerij.

Funera quis memoranda canat, cladémque Rhauennæ
Et tua ſumme ducum facta, obitúmque ſimul?
Ingentes cùm tu incedens per corporum aceruos
Iam victor ſtrage concidis in media.
Gallica ſenſere Heſperij, quàm viuida virtus
Senſere, vltrici cùm cecidere manu.
Sic obitu iuuenis Decios imitaris, & armis
Sic geminos belli fulmina Scipiadas.

Ludouicus Galliæ Rex.

IN LVDOVICO Galliæ rege eius nominis duodecimo flagrantiſsimum armorum ſtudium enituit, quo in vtranque fortunam diuerſo euentu longè clariſsimus extitiſſe videtur; ſed qui in omni vita proferendi imperij, quàm præclari nominis auidior à pleriſque ſit exiſtimatus, quòd contra inſitum generoſis Gallorum regibus morem parum pius, & ſæuus, pecuniæque tenax haberetur; quanquam ipſe eo nomine quòd Romanum Pontificem impugnaret, impius Cæſarum exemplo dici nollet, & ſæuitię plerũque tuẽdo regno neceſſariam eſſe diceret, nimiaque auri profuſione regni vires à ſano rege minimè eneruãdas arbitraretur. Eum nanque nulli ſumptus, à ſuſcepto ſemel bello nunquã deterrebãt, quũ parſimonia potius, quàm populorũ expilatione gauderet. Proinde viri militares eum tanquã

illiberalem, minimeque largitorem ex animo non amarent, & ex aduerſo populi eum tanquam innoxium, & licentiam militarem edictis & pœnis coercere ſolitum impenſe venerarentur. Cæterum ei vel minus benigno quàm aulæ luxus expeteret, recti atque æqui erga omnes mortalium claſſes præclarum ius inerat, quando nihil debere, potius quàm multa largiri ſapientem regem opportere prædicaret. Neque enim quiſquam vel infimi ordinis creditor diu cunctantem quæſtorem expectauit: nam regij huiuſmodi expediendæ pecuniæ miniſtri, vſque adeo exigentibus prompti aderant ad abolenda mala nomina, vt militi præſertim ſtipendiorum ſuorum ſtatis temporibus certiſsimus eſſet prouentus: qui tamen, donatiui extraordinariæque munificentiæ auidi, tanquam impunitis ſuperioris ſeculi rapinis aſſueti, noui lucri ſpem ſibi ereptam, regia, eaque plane ignobili moderatione querebantur. Viſus quoque eſt natura ſæuior aut certè æquo ſæuerior, quum vlciſci quàm parcere mallet, & penè totam, magnis expetitam regibus clementiæ laudem, tanquam ſæpe noxiam aut inanem repudiaret. Tum enim aut inepte aut parum generoſe ſeſe inexorabilem & immitem oſtendit, quum Ludouicum Sfortiam pulſum dominatu, infamique proditione captum, & coniectum in carcerem, erepto ſcribendi ſolatio, miſerum mori coegiſſet, tantique modo nominis principem conſpectu ſuo indignum arbitraretur. Ab eadem etiam belli felicitate Federicum regem Neapoli eiectum, & ad ſe cum inuidia Hiſpani regis in Galliam confugientem, ad pedeſque proiectum, nullo vel mediocris vrbis principatu collato, in ſpem honeſtioris vitæ erigendũ putauit; quum nõ multo poſt Federicus & exul, & miſer, ex dolore irritæ ſpei fato conceſſerit; ſæpe dolens & in luctu gemens, quòd opinione ſua eſſet deceptus, quum infidelis propinqui regis malignitatem optima ratione deteſtatus, apud verum hoſtem clementiam omnino quærendam iudicaſſet. Implacabilis quoque ſæuitiæ non multo poſt damnatus eſt, quum Auogarium teneræ adhuc ætatis adoleſcentem, regia in aula aliquandiu nutritum, eius Aloiſij filium qui Brixiam Gallis ademerat, propterea que à victore Foiſſeio diſſectus in fruſta, admiſsi ſceleris pœnas dederat, tanquam obſidem paternæ fidei, eadem ſecuri percuti iuſsiſſet. Verùm hæc exempla inhumanitatis, atque ſæuitiæ confirmando imperio opportuna putabantur, in Italicas præſertim gentes, quæ metu potius quàm vllis lenitatis officijs, tanquam ſubactæ armis in fide contineri poſſe crederentur. Qua in re Gallos poſtea deceptos fuiſſe compertum eſt, ipſa ad euentum belli docente Fortuna. Nam Ludouicus qui ſine vulnere Sfortiano potitus imperio, Aragonij nominis leges ſuſtulerat, & Genuenſes populari defectione antiquam repetentes libertatem, terra marique domuerat, formidandamque liberis populis arcem eorum humeris impoſuerat, & Venetos vna acie cruentiſsima ad Abduam debellarat, Iuliumque Pontificem ſummis illatis cladibus, & erepta Bononia, ipſa propè vrbe Roma depulerat, in exitu victoriarum ſuarum hæſit, viditque ſe Neapolitano deiectum regno, & expulſum Mediolanenſi imperio; Gallos præſides Genua eiectos; receptamque Bononiam, ac obiter Venetos in bonam ſpem veteris inſtaurandi imperij perductos, quum Britannicis pariter, ac Heluetijs Hiſpanicisque armis in Gallia circumuentus, qui externis
terrori

terrori fuerat, ſeſe ægerrimè patria in terra tueretur. Cuncti nanque veteres eius hoſtes pro cauſa religionis, dignitateque exagitati Pontificis, aduerſus Gallos ex cenſura Chriſtiana impietatis damnatos, arma deſumſerant, tanto impetu, vt ea vis publica ad ipſos etiam veteres Gallorum ſocios, vti eodem impietatis ſcelere contaminatos recideret. Ioannes ſiquidem rex Nauarræ oppugnantibus Hiſpanis regno excidit: & Iacobus Scotiæ rex egreſſus fines, vt Henricum è continenti in Britanniam retrahere conaretur, conſerta improſperè ad Tuedum pugna, victus interfectuſque eſt: & Florentini in Gallorum gratiam concilio Piſis ſedem concedere præbereque auſi, reductis à Iulio in patriam Mediceis veteribus dominis, amiſſa libertate ſtultæ temeritatis pœnas dederunt. Sed Ludouicus demum ſe propè à Fortuna mulctatum cernens, ad ſanitatem ita redijt, vt ab infeſtis hoſtibus vel iniqua conditione pacem redimeret, & ei à rege Henrico ſoror amabilis puellæ venuſtatis, in matrimonium traderetur. Verùm ab his nuptijs rex iam ſenex, & diu pertinaci & ſæuo vexatus morbo, ex nuptiali face ſibi rogum ſuccendit, quum regnaſſet annos quindecim, vixiſſet prope ſexaginta: dignus profecto ex cumulatis toties victorijs ſupra cunctos ætatis ſuæ reges, præalto atque ornatiſsimo trophæo, niſi vetus Chriſtianiſsimi cognomentum ab inconſulta ſuperbaque diſſenſione, quum Romani Pontificis dignitatem impotentibus armis conuellendam ſuſciperet, declaratus ſacer & impius amiſiſſet.

IOANNIS Bellay Cardinalis Pariſienſis.

Proſtratis Venetis, victo Ligure, Inſubre capto,
Et Romæ afflictis, Heſperiæque opibus
Palma tibi Ludouice ingens accreuerat: hanc ſors
Abſtulit, at non ſic abſtulit illa animum;
Nec fecit (neque enim ſunt hæc ſua) Gallia ne non
Vtraque, te patriæ diceret eſſe patrem.

Conſaluus Ferdinandus
MAGNVS DVX.

HAC præclara planeque heroica, & vere maximo duce digniſsima facie ſeſe Neapolitanis oſtentabat Conſaluus Ferdinandus, quum plures victorias continenter adeptus Gallicum bellum ſecundiſsimè confeciſſet; triumphalique laurea (niſi eam ſingulari modeſtia reijceret) militari iudicio acclamationeque populi exornandus cenſeretur. Cui ideo breuius atque perſtrictius Elogium optimo iure ſupponendum arbitramur, quòd eius vitam & res geſtas, peculiari libro edito ſcripſerimus. Neque enim anguſta papyro ſatis honeſtè capi poteſt hic imperator, merito cognomine conſenſuque omnium ferè gentium Magnus appellatus, qui noſtræ tempeſtatis vniuerſos ferè duces magnitudine animi, bellica virtute, totiuſque ciuilis humanitatis atque prudentiæ præconio ſine controuerſia ſuperauit. Sic vt eum tanquam ſummi nominis exiſtimatione clariſsimum

ducem, Ludouicus Galliæ rex, vel in hoſte veræ virtutis admirator. Ferdinando Hiſpaniæ regi inuidere teſtatus ſit; quum duobus his regibus apud Sauonam vnà cœnantibus, Conſaluus ipſe honoris cauſa conuiua tertius

acceſsiſſet, & à Gallo demum rege poſt acumulatas laudes, aurea torque è collo regio in eius ceruicem iniecta donaretur.

PETRI Grauinæ Neap.

Te prius accepit, quàm fecerit inclyta Magnum
Sors tua, te virtus vindicat vna ſibi
Nec Fortuna tuæ tribuit cognomina laudi,
Te duce, ſed potius ſors bona nomen habet,
Cui tantum hoc debes quod te comitata priorem
Non dux, ſed Magnum eſt fida ſecuta ducem;
Abs te quicquid habes tibi prouenit; omnia tecum
Magne tenes, ante hæc maxima, magnus eras.
Felix ipſe tuo, non ſortis nomine felix,
Qui geris æternum non aliunde decus

BAR-

Bartholomeus Liuianus.

IN BARTHOLOMEO Liuiano ſicuti nos vidimus, & ex hac vera imagine coniectari licet, quanquam ab humili corporis ſtatura, ac ignobili ſub agreſtis acerbiſque oris ductu nullum ipſo dignum perſonæ decus emineret; viuidi tamen & peracres oculi, innatæ virtutis indices, quantum excelſo efficaciſque ingenio valeret, facile oſtendebant. Neque enim illuſtri ſanguine, neque opulentis parentibus vti apud Albianum tenue Tuſciæ oppidum natus erat; ſed aſcitus à Virginio Vrſino tanquam impiger, & maximè fidus cliens adoptiua nobilitate præſtantique militiæ ſtudio clarus, ad ſummos honores aſcenderat. Nactus ſiquidem valde opulentum, ingentiſque famæ auidum Romanæ militiæ magiſtrum, pertinaci induſtria, ſingulariſque labore, & incredibili vigilantia, aditum ſibi ad militaris imperij nomen patefecit. Nam poſt Gallos ad Attellam Apulam,

Ferdinandi Aragonij & Conſalui Magni virtute debellatos, poſtquam Virginium captum vidit, è cuſtodia per feneſtram euadens, varijs demum ſeſe bellis immiſcuit, quum Braccianum Virginij oppidum aduerſus Pontificias copias conſtantiſsimè defendiſſet; exortoque bello inter Columnios proceres & Vrſinos, Carolo Virginij filio ſtrenuam nauaſſet operam, vel multum aduerſante Fortuna, in eo præſertim prælio, quo ad montem Cælium Vrſini intercepto ab hoſte Carolo ſuperati ſunt. Adhæſit demum Magno Conſaluo cum reliquis Vrſinis proceribus, quum eius factionis copiæ ſpernerentur à Gallis, impensè tum Cæſari Borgiæ fauentibus. Hunc quippe Vrſini omnes vno conſenſu ad vlciſcendam iniuriam parati atque intenti quæritabant, qui tot familiæ proceres immaniter enecaſſet. Itaque Conſaluus præcellenti atque præcipua Liuiani virtute vſus, poſt deletos ad Lyrim Gallos eum Sancti Marci vrbe in Brutijs donauit: famaque eſt eum non multo poſt ipſius Conſalui & Aſcanij Sfortiæ conſilio atque pecunia inſtructum, Piſas coacto exercitu penetrare, atque inde Gallis, vt eos Mediolano depelleret, arma inferre cupiuiſſe. Sed progredientem ad Campiliam non procul à Volaterranis vadis Florentinorum copiæ, M. Antonio Columnio Iacoboque Sabello in prima acie acerrimè dimicantibus, eum fuderunt. Contulit ſe inde ad Venetos, trucidatiſque ad Cadubrium tumultuario in prælio Germanis, & aliquot eorum oppidis, Tergeſtoque antiqua vrbe Maximiliano Cæſari ademptis tantum inclaruit, vt Petiliano imperatori, æquato propè honore ex decreto ſenatus iungeretur. Verùm ea bellici honoris incrementa, cum ipſi, tum Reipublicæ inauſpicata fuere, quum ingruente Ludouico rege Galliæ, Liuianus vel reluctante Petiliano, manus conſerere properaſſet. Ab ea ſiquidem infelici pugna ad Abduam vſque adeo funeſta clades contracta eſt, vt inde Venetum imperium amiſsis vrbibus penè totum ſit euerſum; ipſe verò vulneratus & captus in Gallicum carcarem ſit coniectus, in quo memorabili aſtu, rerum ſuarum commentarios perſcripſit, quos legimus, in ſcabra vilique papyro, & latrinis tantum dicata, diligenter exaratos. Nam poſtquam à cuſtodibus ſcribendi facultatem impetrare non poterat, ex ſurculis ſcoparùm calamos fabrefecit, intritoque carbone, & ſuper inſperſo vino, atramentum parauit. In his legere fuit, ſe cæſo matris vtero in lucem editum fuiſſe, quum Martis aſtrum directum cæli verticem obtineret; vnde ſibi ab Aſtrologis prædictos militaris imperij honores, & certa capitis & frontis vulnera quæ vitare nequiſſet, denunciata fuiſſe aſſeuerat. Exacto triennio carcere emiſſus, & à Venetis Gallo conciliatis, in demortui Petiliani locum ſuffectus eſt, moxque iterum improſperè cum Cæſarianis ad Vicentiam conflixit; vſque adeo triſti fœdoque euentu, vt funeſtiſsima clades acciperetur; ipſeque tranato flumine in quo nonnulli duces ex fuga perierant, Patauium ægrè perfugeret. Quod dedecus atque incommodum acceptum aliquot poſtea opportunis expeditionibus contra Germanos & Hiſpanos ad Portonum atque Rhodigium ſuſceptis; egregia cum laude reſarciuit. Nouiſsimum eius operum fuit Abduæ traiectus, præſtitumque Franciſco regi inſigne ſtudium & auxilium, ea in pugna qua Heluetij iuxta Mediolanum ſuperati ſunt. In eos enim continuato per noctem prælio fatigatos & perturbatos, ſed adhuc accerrimè reſiſtentes;

quum

quum recentem equitatum ſuum induxiſſet, ruſticanamque domum, qua hoſtes mira conſtantia ſe tuebantur incendi iuſsiſſet, aduentaretque peditatus, tandem hoſtis ferocia victa protritaque eſt. Sed ea victoria minus læta Liuiano obuenit, quod Cepinius Petiliani filius in eo tumultu cecidiſſet; ipſe verò iam ſenex & thoracatus, cum pugnæ feruore, tum ardore Solis vehementer ſuccenſus, lethalis morbi initia concepiſſet. Nam non multos poſt dies oborta febre, atque inteſtinis in herniam defluentibus ſexagenario maior ad Vicum Ghedas ſupra Ollium amnem ereptus eſt. Poſt mortem autem in qua omnis decedit inuidia, maximè acer, & pugnax, vigilantiaque item & integra fide præclarus dux exiſtimatus eſt: ſed qui teſte Gritto, Reipublicæ Venetæ parum eſſet opportunus, quæ cautum potius & cunctatorem ducem expoſtulet, quàm feruidum bellatorem: vtpote cui minimè grauis ſit vllus trahendo bello ſumptus, quando liberæ ciuitatis is omnino mos ſit, non iuſalubriter inſtitutus, vt incertos & ancipites præliorum caſus non ineptè reformidet.

PAVLI IOVII Iunioris.

Cæſar eras quondam exectus iam matre perempta
Infans vitales blandi dum luminis auras
Haurires, cœlum medium Mauorte tenente.
Mox quia te cunctis clarum tua maxima virtus
Fecit, & æterna vexit ſuper æthera fama,
Quód te magnanimum, quod fortem pectore, & armis
Contra mille acies, atque agmina milia contra
Hadriaci ſenſere patres, Venetúmque Senatus,
Certè non aliud tibi, quàm de Cæſare nomen
Sumere debueras; quis enim te dignior illo?
Quum toties validum bello deieceris hoſtem,
Et toties referas Veneto victore triumphum.
Teſtis erit Germana ſuo cum Cæſare pubes
Fulminea diſiecta manu, longèque fugati
Finibus Inſubrum Heluetij, gens effera, teſtes.
Improbus at ſi aliquis tibi fortè obiecerit illud
Vt te pugnandi cupidum nimis impiger olim
Vicerit, inique ſuo ſeruarit carcere Gallus;
Neſciet heu demens quantum ſibi vendicat ipſa
Fortuna omnipotens; non hoc obiecerit vnquam
Qui ſapiens, rerum dominam cognouerit illam.

Campſo Gaurus

Aegypti Siriæq; Sulthanus.

IN Neminem, vt videri poteſt, vel ab initio blandius, vel in exitu acerbius & petulantius Fortuna iocata eſt, vti impudens & lubrica ſpectatæ probitatis obtrectatrix, quam in ipſo CAMPSONE Gauro Memphitico rege. Is enim è Scythicis pruinis puer eductus, & manceps educatus in ergaſtulo apud Memphim, Mamaluchorum diſciplinam, & cuncta per ætatem militiæ munera nequaquam ſegniter apprehendit; tanto bonæ famæ ſucceſſu, vt nullo correptus ambitu, & aureæ mediocritatis fructu contentus medijs in claſsibus conſeneſcere, honeſtique nominis potius quàm præclari primatis dignitatem tueri velle videretur. Sed defuncto Caitbeio, occiſoque ſubinde Mahomete eius filio, quum per inteſtina bella proceres de imperij hæreditate ad interitum propè totius ordinis dimicarent

micarent

micarent, nec ij vllum cruentæ controuerſiæ exitum viderent, qui primæ claſsis decus ſuſtentabant,vt plerunque fit regem elegerunt,quem nemo timeret, nec quiſquam haberet odio, aut innoxiæ tantum probitatis fama cognitum impenſius adamaret, & coleret. Itaque Campſon hoc innocentiæ ſuæ titulo extra inuidiam omnemque ambitus ſuſpicionem poſitus cogentibus proceribus vltrò delatum, inuito ſimilis imperium excepit; eaque illud moderatione dignitateque tutatus eſt, vt Mamaluchi ſimultates deponerent, augerentur vectigalia; partaque rerum tranquillitate, ab Othomãnis regibus ſuſpiceretur; & ab Hiſmaele Perſarum rege coleretur,tanquam intermedius maximarum opum, ſummaque nominis authoritate rex ampliſsimus. Hoc enim inſtituto Campſon non imprudenter vtebatur, quo effrenatas vtrinque & nunquam ſatis perdomitas duorum præpotentum regum voluntates & vires, deterrendo & coercendo in dubio colendæ pacis officio contineret. Sed ab hoc non ſemper ſalubri conſilio, quam parabant immitia fata ad res perturbandas viam inuenerunt. Deuouerat ſe bello Perſico Selymus, vt Hiſmaelem in Calderanis nuper campis ſuperatum, funditus euerteret. Obſtabat Selymi audaciæ æquiſsimus belli arbiter & ſpectator Campſon,ab ea æquitatis ratione prorſus infelix. Nam vti periculo proximus, permotuſque recenti adhuc exemplo Tarſenſis pugnæ, & ſuperiore Vſſumcaſſanis audacia, qui nunquam flumen ipſum Euphratem imperij ſui limitem eſſe pati voluiſſet, in neutram inclinabat partem, & ſe vtrinque totius belli diſceptatorem & iudicem exoptari & deligi cupiebat. Verum Selymus ſuperbo ingenio interdicentis arma vaniſsimi ſenis, minas & vires contemnens, eaſque ferro retundendas eſſe exiſtimans; poſtpoſito Perſa, magnæ ſibi gloriæ futurum duxit, ſi ſuperato Amano monte in Syriam inexpectatus irrumperet. Ab eo nuncio percitus ira Campſon, & ſuorum perfidiæ ignarus, promotis à Damaſco caſtris, in Comagene ad Singam amnem Selymo obuius fuit, & extemplo cum hoſte collatis ſignis conflixit; eo victoriæ euentu, vt Cayerbeio Alepiano præfecto inſigni perfidia Campſonem non deſerente modò, ſed infeſtis perſequente armis, Mamaluchi quanquam eximiè fortes, amiſsis ducibus funderentur; & Campſon ipſe fugientium ſuorum incurſu,vti erat ætate multoque abdomine grauis, ingentique præpeditus hernia, in multo puluere nemine agnoſcente, cadenteque equo proculcatus interiret. Repertum cadauer, triduoque oſtentatum Syris, ſubitam rerum commutationem admirantibus, non Syriæ modò, ſed Iudææ atque Aegypti occupandi Selymo victori ianuam aperuit.

IANI VITALIS.

Fortuna cæca & ſurda verè diceris
Et mente vanaſ prædita
Ad alta tollis ſcamna in imo conditos
Vt mox cadant profundius,
Moroſa tu mortalium appetentium
Votum omne fulmine ocyus

Fugas, deinde te nihil petentibus
Benignitate prodigis
Campſon vt ille Gaurius nil ambiens
Nil te proterua flagitans
Inuitus imperator oræ Aegyptiæ
Tumultuoſa militum
Ex fece plebis factus, inſolantia
Supra volabat nubila,
Inter receptus altiora ſydera
Mox excidens altiſsimus
Abſumptus armis hinc & hinc rebellibus
Grauis ſenectæ pondere
Fit ludus atrox impotentis alea
Tuæque peruicaciæ,
Amiſit & cum vita opes quas maximo
Cum regno habebat maximas.

Tomumbeius Vltimus.

Aegypti Syriæque Sulthanus.

DAMNATIS hercle auſpicijs, & iam fatali ruina concidente Mamaluchorum imperio, Tomumbeius imperium excepit, vt labantibus & ferè perditis rebus ſuccurreret. Ita verò attollentibus cunctis procerum ordinibus annuit, vt ſe tanquam indignum excuſaret, parumque paratum ad periculoſiſsimi belli vim ſuſtinendam: ſic ut amore patriæ potius, publicæque ſalutis & dignitatis cauſa, quàm vllo ambitu diadema ſuſcipere videretur. Eum nanque longè optimum atque fortiſsimum credebant, qui reparando bello cæteris omnibus aptior, & ad defendendam communem iniuriam, magnitudine animi, militarique auſu promptior cenſeretur, In hunc præcellenti virtute ſua, militumque omnium ſtudio nixum, & Dn̄s inuitis arma expedientem, Fortuna admirabili excitato ludo, infeſta iacula contorſit, vſque adeo atrociter, vt peculiari decreto præſtantiſsimi hominis virtutem ſibi omnino excindendam ſuſciperet: qua cadente, ipſum vna concideret Sulthanorum imperium, propter elatæ gentis ſuperbiam ſæuamque tyrannidem cunctis hominibus, præſertimque Aegyptijs intolerandum & inuiſum. Itaque Tomumbeius explicatis con ſilijs aduentanti Selymo ad Mataream ſua caſtra oppoſuit, fruſtra tormentis, cæciſque foſſarum inſidijs permunita: magnoque ſtatim ardore & pari ſpe victoriæ, vtrinque claſsica recinerunt. Sed admirandæ pugnaciſſimi regis fortitudini, ne Selymus deleretur, obſtitit illa eadem perfidia, quæ Campſonem oppreſſerat: Nam transfugæ cuncta ea quæ Mamaluchi inſidioſe paraſſent, ita Turcis indicarant, vt longè omnium iniquiſsimo & cruentiſsimo prælio certaretur, & Tomumbeius munimentorum ſuorum ſpe deiectus numeroſi hoſtis toremnta non diu ſuſtineret.

Amiſsis

Amiſsis enim illuſtribus præfectis, & flore equitum multa cæde perturbato intra vrbem Memphim eo animo ſe recipit, vt per obſeptas magnis trabibus regiones de imperio, & de liberis ac vxoribus egregio conatu decerta-

ret. Verùm Selymus cui fida comes & nuſquam abſcedens Fortuna aderat, fortiter aggreſſus vrbem cuncta perrupit, & continuata per triduum dimicatione magnam partem Mamaluchorum vel pertinaciſsimè repugnantium trucidauit, fruſtraque reliquos, ad Deorum inanium templa confugientes, & ſub fide deditos interfici iuſsit. Nec tanta accepta clade Tomumbeium vltra Nilum ſe recipientem & nouas comparantem copias Fortuna perſequi deſijt, vti nondum tot illatis iniurijs exaturata, ſcilicet vt in regem ab ingenti inuictaque virtute conſtantiſsimum, impotentis ſuæ libidinis totam iracundiam effunderet. Ipſa nanque inuita reparatis copijs, & ad Nili ripam pontemque ſupremo audaciæ conatu edito confligentem perculit; quærentemque latebras per paludem calamis obſitam, prodentibus incolis, Selymo victori captum vinctumque tradidit; vt de rege ſummæ, ſed infauſtæ virtutis, clariſsimo, ſpectaculum verè deforme Scyticumque prorſus

ederetur. In eum ſiquidem Selymus abdicata omni vel regiæ clementiæ, vel iuſtæ humanitatis laude, quæ ſingularis fero eius ingenio proponebatur, crudeliſsimè ſtatuit, quum diu in quæſtione de theſauris accerbiſsimè tortum, impoſitumque vili camelo, & per vrbem circumductum, ad Baſuelam Syriæ portam laqueo necari, vncoque ferreo ſuſpendi iuſſerit; vt Aegyptij ſe victorem eſſe faterentur qui ſublatis duobus ſupremis regibus, Sulthanorum imperio finem attuliſſet.

AONII Palearij Verulani.

Non fuit in toto rex æquè oriente beatus
Nec magis in toto rex oriente miſer
Quàm dolor Aegypti, olim Tomumbeius, auro
Ingenti, atque armis, & ditione potens;
Captus ab hoſte fero miſerum ſimul, atque beatum
Exemplo potis eſt commouiſſe ſuo;
Quid rides temere? Quid fles? vis te cohibere?
Et natum poſt hac te meminiſſe hominem;
Mi trabeam induto, gemmis, auroque corona
Cingebat fulgens, & diadema caput:
Mi quondam ornabant pretioſa monilia collum;
Nunc fractam vili reſpice fune gulam.

Iacobus Triuultius.

NATVRAM non ſæpe cuiquam ſua dona cumulatè largiri ſolitam præclaro Iacobi Triuultij exemplo intueri licet; quippe quæ ei parum liberalis & decori oris rictum, eumque à ſimo naſo in obtuſam cuſpidem prominēte, prorſus ignobilem dederit; atque item iuſto humiliore, quanquàm quadrata, & ferendis armis habili ſtatura eſſe voluerit; ita vt ingētis ſpiritus vigorem qui pleniſsimè inerat, nequaquam generoſa vultus ſpecie, prſonæque dignitate ſubleuaret. Natus eſt Mediolani, patre non admodum opulento, ſed maioribus claris; diuerſa tamen fama. Nam Aconcius Triuultius inter percuſſores Iohannis Mariæ Mediolani prinpicis annumeratus, eius parricidij nomine damnatus eſt. Ex aduerſo autem Eraſmus apud Philippum interfecti fratrem & ſucceſſorem forti fidelique ſtudio non præclaros modò militiæ honores, ſed ipſius etiam principis conſanguineam cum dote opulenta in matrimonio habere promeruit. Poſt hunc Eraſmum, Antonius, & Ambroſius, Franciſco Sfortiæ Philippi ſoceri imperium & hæreditatem adeunti, ſemper aduerſati ſunt. Ipſe verò Iacobus tanquem acer, & ex Guelpha factione validus hoſtis, ſecus ac Renatus frater, à Ludouico ſemper diſſenſit, & quòd dominatum fratris filio ereptum ferre non poſſet, foris ſeſe grauiter

grauiter varijs bellis exercuit: in Etruria primò, & demùm contra Auximates, atq; inde ad Aragonios reges ſe contulit, quos Ludouico inſenſiſsimos eſſe cognouerat. Ab hac noua amicitia conciliante Ferdinando rege, Alfon-

ſi Dauali regia gratia præpotentis ſororem in matrimonium duxit. Verùm ingruente in Italiam Carolo Galliæ rege, profectus in Galliam togatam cum Ferdinando iuniore nulla rememorabili aduerſus Gallos geſta, cum ipſo Ferdinando Romam atq; inde Neapolim ſe recepit: viſuſque eſt parum opportuno tempore miſsionem impetraſſe, & ad victorem Gallum illico certa militiæ conditione conceſsiſſe: propterea quòd audiſſet, Ludouicum Sfortiam cum cæteris regibus nimia Caroli felicitate perculſis noua fœdera aduerſus Gallos percuſsiſſe: ſummo nanque voto, vt his ſe applicaret, Sfortiani nominis hoſtes quærebat. Itaque redeunti Carolo, Tarrenſi in pugna ante primam aciem, operam tam fortem quàm felicem præſtitit, & famam ſtrenui peritiſsimique ducis conſecutus eſt. Defuncto autem Carolo Ludouicus Aurelianus ſucceſſor, eum Aſtæ vrbi cum ala equitum præfecit. Indeque mox ſuſcribente votis Fortuna, maximum eius operum fuit,

Ludouicum Sfortiam Mediolanenſi imperio depuliſſe, nec multo poſt eum etiam captiuum in Galliam perduxiſſe; vnde ei liberalitate regis magnas opes vel graui cum inuidia obueniſſe conſtat, quando ab his meritis Mareſcalchus, quod eſt apud Gallos Equitum magiſter, ſit appellatus, & ab hoc inſignis dignitatis munere, memorabiles ſæpe victorias Gallico nomini pe pererit. Quarum omnium nobiliſsima proculdubio fuit ea, qua Feltrium, Baleonumque ad Bononiæ mœnia caſtrametatos, ſine ſuorum vulnere pro fligauit, Bononiamque Bentiuolis reſtituit. Quæ victoria prudentiæ & fe licitatis nomine eo plenior & clarior extitiſſe viſa eſt, quod non multo poſt Gaſto Foiſſeius ad ingentem aſpirans laudem, cum ſumma Gallorum clade, iacturaque totius Italici principatus, ad Rhauennam in ipſa funeſta victoria concidiſſet. Sed qui nuſquam prælio fuerat ſuperatus, ad Nouariam inuſitatæ Heluetiorum audaciæ ita ceſsit, vt vindicaſſe iniuriam biennio poſt ad Mediolanum cenſeatur, quum Heluetiorum legiones, ipſo apud Franciſcum regem depugnante perdomitæ ſuperatæque ſint, & Mediolanum vix toto vertente anno aduerſus Maximiliani Cæſaris impetum peculiari ipſius conſilio conſtantiſsimè fuerit defenſum. Cæterum non multo poſt Triultium ſua illuſtri laude, & ciuili parſimonia gaudentem, & vti erat elegantium literarum appetentiſsimus, publica Gymnaſia admirante iuuentute frequentantem, vehementer exagitauit inuidia, inhiante ſcilicet eius oppidis Lotrechio, qui ſumma regis gratia ſubnixus, Mediolani erat in præfectura. Qua de re, vti indigna ſuis meritis exacerbatus, noua fœdera cum Griſonibus Heluetiorum ſocijs, ſibique ad Meſochium caſtellum antiquæ ſuæ ditionis finitimis renouauit, vt dignitatem ſuam tueretur aduerſus immodicas Lotrechij cupiditates, quæ ad eripiendum Viglebanum voluptarij ſeceſſus vrbem extendebantur. Hanc nouam renouati fœderis pactionem, obtrectatores vſque adeo regi ſuſpectam fecerunt, vt ſenex ſeptuagenario maior vocatus in Galliam, tanquam ad dicendam cauſam media hyeme per Alpium niues contendere cogeretur, qua in re vel ob id minus benignum quàm ſperaſſet Franciſcum regem inuenit: eo quidem acriore animi cum dolore, quod ab ipſo patre Camillum filium ſpurium perfidioſe atque impiè defeciſſe reperiebat. His conflictatus curis indignabundus ſenex apud Carnutes exorta ſtranguria facile interijt: vir profectò Italorum ducum celeberrimus, & optimus, niſi grauiſsimam & propè perennem inuidiam, quum externæ gentis iugum patriæ primus imponeret, cum execrabili ſeruientium ciuium deteſtatione ſubijſſet. Tumulatus eſt Mediolani apud ædem Nazariam ſuæ tribus ſumptuoſiſsimo ſepulchro ab ſe condito, quod poſtea Iacobus nepos eius & hæres, accumulatis ornamentis luculentius feciſſe vidimus.

PARTHENII Parauicini.

Non violam, aut Paphium florem, mollèmue Hyacinthum
Spargite, non magni poſcunt hæc munera manes,
Sed Galeas clypeoſque, enſeſque, & Martia dona
Ferte, & honorata feretrum præcingite lauro,

Hoc

Hoc ducis egregij funus, ſacréque Triuulti
Inferiæ, quo fama Italûm, Mauórſque Latinus
Extulerat caput, & priſcum affectabat honorem.
Armorum proceres celebrem longo ordine pompam
Ducant, & tanto perſoluant iuſta ſepulchro
Concuſsiſque frequens exercitus aſſonet armis.
Tum vos Scipiadæ manes, vmbræque Camilli,
Vos Decij, Fabijque duces, & clara Quirini
Progenies, vbi nox furuas extenderit alas
Ferte pedem, & cineres venerati & nobile buſtum
Magnanimi excipite Herois, fauſtóque ſequentes
Agmine, ad Elyſios vmbram deducite campos
Hos Mauors illi, Palláſque indicit honores.

RAINERII.

Inſubrum columen Triuultius hæc tulit ora
Quem ad magnum Bellona edidit Eerydanum,
Mauorti permixta Deo; treis pectore vultus
Treíſque animos habuit, tergeminâſque manus,
Ter letho ſternendus erat; ſed dente maligno
Vna ducem inuictum ſuſtulit inuidia.

HIERONYMI Vulpij

Sunt tumuli Iacobe tui certamina, captæ
Vrbes, captiui, regna, trophæa, duces.
Hos tumulos tibi tu propria virtute paraſti,
Nos tibi pro titulis carmina bina damus.
Vicerat hic hoſtes animis; at nomine mortem
Vicit; & inuictus vixit, & interijt.

Triſtanus Acunius Luſitanus.

HAC honeſta canitie viridis adhuc ſenectæ, cultuque nobilibus margaritis picto, ac internitente paſsim inſignium, gemmarum fulgore, ſupra quàm dici poſſet ornatiſsimo Triſtanum Acunium Emanuelis Luſitaniæ regis lagatum vidimus, quum Flumentana porta præeunte Elephanto in Vrbem inueheretur. Indicæ victoriæ ſuæ trophæa oſtentans, donaque afferens Leoni Pontifici, vt ſupremæ fortunæ decus præclara magni numinis prouidentia ad felicitatem ſeculi collatum gratuleratur; quando eum etiam tanquam ſacrorum principem ritè creatum, religioſè atque ſuppliciter venerari iubebatur. Munera fuere planetæ, & pluuiales Dalmaticæque veſtes, vnis ſolennibus ſacris dicatæ, quas innumerabiles,

margaritæ Phrygiјs operibus intertextæ mirabiliter adornabant. Prorex ti quidem in India Triſtanus multas ſibi prætioſiores diuitias congeſſerat, præclaris rebus cum grauitate preſtantis ingenij, tum bellicoſa manu geſtis;

adapertis ſcilicet, aut inſtitutis Indicæ negociationis emporijs vltra Calecuthum vſque ad opulentiſsima Cambaiæ, Narſingæ, & Bengalæ regna; paſſimque per oram amicitias iunxerat, tributaque aromatum imponens, vltra Gangem Luſitani nominis famam propagarat. His rebus geſtis redeuntem ad triumphum, ſuperantemque extremum Aethiopiæ promontorium, quod nautæ Bonæ ſpei vocant, rapidiſsimi Aquilones vltra circulum Antarcticũ tãta vi propulerũt, vt in vaſto pelago lõgiſsimi tractus terras adierit, quas non ingentis inſulæ, verùm eius continentis immenſæ regionis quæ ad Perurana & Cuſcana regna connectitur, eſſe crederet; quam nemo tamen præter eum hactenus inuenerit; non ſecus ac Magalano accidiſſe videmus; qui per anguſtas quaſdam fauces in occidentalem Oceanum circuito toto terrarum orbe, ſtupenda nauigatione penetrauit. Sed Elephantus aurea inſtratus ſtragula, & turrito ephippio Indos homines geſtans in ſe admirantis

mirantis

mirantis populi ora conuertit, quum extenta proboſcide, eaque nemini noxia, & paſſu ad modulos tibiarum temperato iocundiſsimè laſciuiret. Obſtupuere in tantæ molis bellua Romanus in primis populus, & ſuburbanæ gentes, tam docile ingenium, humaniſque adeo ſenſibus propinquum; quòd magiſtri ſceptro ferreo imperantis vocibus pareret; venerarique principem & auguſtiore habitu homines certo geſtu videretur, circumfuſæque puerorum turbæ adulari didiciſſet. Cæterùm Elephas publicæ hilaritatis oblectamentum, vix toto biennio Romani cœli lucem vel diuerſæ paſtionis intemperiem perferre potuit; quum fluente aluo paucisſimis diebus interiret. Eius mortem plebs tota non ſecus ac incomparabilis ciuis diu luxit, quòd communis omnium voluptas quæ ad famam dignitatemque Vrbis pertineret, immaturo alioquin viuaciſsimæ beſtiæ interitu, erepta, videretur. Ob id Leo Pontifex non obſcurè præproperis extincti fatis ſubiratus, vt populi deſiderium, quanquam inani picturæ ſolatio deliniret, Elephantum ſimillima effigie, menſuraque membrorum iuxta turrem Vaticanæ portæ pingi iuſsit, cui & hoc quoque Epigramma inſcriptum eſt.

BEROALDI Iunioris.

Monte ſub hoc Elephas ingenti contegor ingens
Quem rex Emanuel deuicto oriente, Leoni
Captiuum miſit decimo; quem Romula pubes
Mirata eſt, animal non longo tempore viſum
Vidit & humanos in bruto pectore ſenſus.
Inuidit Latij ſedem mihi Parca beati,
Nec paſſa eſt ternos domino famularier annos.
At quæ ſors rapuit naturæ debita noſtræ,
Tempora, vos ſuperi magno accumulate Leoni.

At Rex Emanuel ad extendendam ſubactæ ab ſe Indiæ laudem, dignum fama ſua ratus, ſi recentis muneris gratiam nouo munificentiæ officio cumularet, Rhinocerotem etiam miſit, qui ex itinere longiſsimæ nauigationis, in littus prouinciæ Narbonenſis expoſitus, inſigni Galliæ ſpectaculo fuit. Erat hæc bellua paulo humilior elephanto, ſi altitudinem ſpectes, ſed longitudine prope par, noſtratis bubali formam referens: nam vngulas habet biſulcas, verùm tergore buxei coloris, eoque ab impenetrabili duritie duplicato, tanquam perpetuo thorace protegitur, armaturque pedali oſſeo cornu ſupra nares eminente, quo ferire ſub vtero, atque transfódere elephantem peculiarem ſuum & interneciuum hoſtem ſolet, ſi tamen iniectæ ad collum & ocyſsimè ſtrangulantis proboſcidis vim effugiat; nam in congreſſu perpetuæ ſimultati, aut parta victoria, aut certè decora morte ſatisfacit. Sed hanc inuſitatæ feritatis belluam, quæ in arena Amphitheatri elephanto ad ſtupendum certamen committi debuerat, Neptunus Italiæ inuidit, & rapuit, quum nauigium quo aduehebatur, Liguſticis ſcopulis illiſum, impotentis tempeſtatis turbine merſum periſſet; eo grauiore omnium dolore, quòd bellua Gangem & Indum altiſsimos terræ patriæ fluuios tranare ſolita, in

ipſum littus ſupra portum Veneris, vel arduis ſaxis aſperrimum enatare potuiſſe crederetur, niſi compeditus cathenis ingentibus, nihil proficiente euadendi conatu ſuperbo maris Deo ceſsiſſet. Ferunt hunc Rhinocerotem quum ab Oceano Vlyxponenſi in portu exponeretur, aſpectu, atque odore ſuo elephantum Romano grandiorem, qui tum erat in Regia, vſque adeo truculenter terruiſſe, vt elephas ipſo naturæ miraculo præcipuus hoſtis, concepto incredibili pauore, ſeptum caueæ ferreis ingentibus clatris permunitum, humerorum & capitis præcipiti impulſu perruperit, & in longam ſe proripiens fugam, terribilique barritu edito, ſtridens & furens cuncta obuia proſtrauerit. Vtriuſque belluæ imagines ex vera naturalique magnitudine picturis expreſſæ, in ipſo Muſæi noſtri atrio ſpectantur, cum hac inſcriptione ſingulis verſiculis animantium naturam demonſtrante.

Humanos Elephas retinet ſub pectore ſenſus
Rhinoceros nunquam victus ab hoſte redit.

ANTONII Sanfelicij de Rhinocerote.

Rhinoceros ego ſum fuſco deuectus ab Indo
Hinc, vbi veſtibulum lucis portæque diei,
Heſperiæ claſſem aſcendi temeraria vela
Auſa nouas terras, aliúmque inuiſere Solem.
Sſpectarat quondam vrbs noſtros in munere circi
Congreſſus, hoſtémque elephantum obiecit arena.
Hic patrias iras, æternáque prælia mecum
Exercet fidens immani corpore moles.
At loricamur triplici nos tergore, & arma
Præualidus mucro, atque inuicta cuſpide cornu.
Ipſe cadit Barrus, dum telum figitur aluo
Expugnat vires ſtultas prudentia ſolers.

FINIS QVARTI LIBRI.

PAVLI

PAVLI IOVII EPI-
SCOPI NVCERINI PRAE-
FATIO IN QVINTVM LIBRVM
ELOGIORVM SVORVM AD
COSMVM MEDICEM FLO-
RENTIAE DVCEM.

HEROVM quos inclyta virtus noſtro ſeculo clariſſimos ſecit, quintus hic liber Elogia continebit, eritque, vti reor, ſuperioribus multo iocundior: quoniam illorum laudes ardentiſſimæ virtutis auſpicijs partas exprimat, quorum ex rebus præclarè geſtis recentiſſimam hodie memoriam retinemus. Mirificè ſiquidem iuuat eos ex veris imaginibus repræſentatos, rurſus vti adhuc ſuperſtites oculis intueri, & benigna cogitatione ſuſpicere tanquam defunctos, atque omni prorſus inuidia carentes, quos ipſi de facie nouerimus, gerentéſque bella varijs periculis atque victorijs inclaruiſſe viderimus. Habet enim in ſe hoc illuſtris & excellens virtus, vt ea præditos & cæteris præſtantes, vel apud ipſos hoſtes ac inimicos, in admirationem rediuiua cum laude perducat, injciátque elegantioribus ingenijs, quendam honeſtæ cupiditatis aculeum agnoſcendis ſcilicet eorum formis & vultibus, qui res literarum memoria dignas, forti conſilio & pugnaci dextra confecerint. Quandoquidem res magnæ & memorabiles plerunque ex varia tot caſuum reputatione, à legentibus ſcripta, aut picta ora ſpectantibus voluptatem & dolorem; próque habitu præduri vel mollioris animi, interdum ex indignitate improbè atrocitérque factorum, miſerationem & lachrymas eliciant. Tu verò, magnanime Coſme, pro natura ingenij tui, quod nihil niſi perilluſtre atque honeſtiſſimum reſpicit, rectè ſtudioſeque feceris, ſi quæ legendo ex moribus tot inſignium Dutum exempla accuratè notabis, ea felici delectu imitanda ſuſcipies, & quod propri um ingenuæ verecũdæque tuæ probitatis eſſe videmus, ſingula vitia quæ temperati moris modum exceſſerint, repudianda penitus, vitandáque cenſebis

Vale.

ELOGIORVM
LIBER QVINTVS.
Franciſcus Gonzaga
Mantuanus Princeps.

HIC eſt ille Franciſcus Gonzaga Mantuanus Princeps, qui ab illuſtri inuſitataque animi magnitudine, & immenſo ardore pugnacis ingenij, à Venetis delectus Imperator, primus noſtro ſeculo cruenta Tarrenſi acie Italicæ atque externæ virtutis glorioſo congreſſu, quanquàm infauſto, periculum fecit. Conſtat enim eo prælio plus ſanguinis fuſum, quàm duodus antea ſeculis; ab eoque incommodo didiciſſe Italos, nequaquàm feruidis animis, ſed ſtabili conſilio, & certa arte diſciplinæ militaris exercenda eſſe arma; cum his præſertim gentibus quæ ordines ſeruare, di-

uerſas repentè acies efficere, nihil vulnera & mortem, aut denique ænea tormenta reformidare conſueſſent. His enim documentis, qui tum prælio victus videri potuit, gemino demum bello victor extitit cum inſigni gloria, recepta ſcilicet Nouaria, & Gallis omnibus Neapolitano Regno pulſis. Non arriſit ei demum Fortuna, quum pro Gallis conuerſo ſtudio militaret. Eius ſiquidem impigræ virtutis vim, & conatum omnem, contumelioſi quidam Gallorum Duces, adeo importunè atque impudenter præpediuerunt, vt mox cum ſuperbiæ, tum imperitiæ ſuæ ad Lyrim amnem pœnas darent. Aliquanto autem poſt, quum Veneto bello ſeſe immiſcuiſſet, & cum ala Gallorum in Patauinum agrum ad Cæſaris caſtra contenderet, noctu apud Inſulam Scaligeram Veronenſis agri pagum, Græcorum equitum multitudine circumuentus, in poteſtatem Lucij Maluetij deuenit, diuque ſeruatus Venetis in cuſtodia, tandem Iulij Pontificis beneficio liberatus eſt, quum Federicum filium fidei obſidem Romam miſiſſet. Fuit Franciſcus ingenio liberali, aperto, nuſquam fallaci, & denique nuſquam maligno, ſed qui ſermone iocoſo fœminarum pudori intemperanter illuderet. Verùm qui vaga Venere oblectabatur, fœdum atque lethalem morbum, vt tum ea ſæua tempora produxerant, facile tulit, quo miſer ante diem inter varios cruciatus expiraret. Per omnem autem vitam quod vix ex cenſu credi poterat, cum Regia hoſpitalitate ac eximio totius aulæ cultu, tum rerum omnium ornamentis, & magnificentia operum, ſplendidorum etiam Regum æquabat decus. Sed ſupra omnes eius ætatis Regulos, equorum copia, delectu, varietate, nemine æmulari auſo, ſummam proculdubio gloriam promeruit: quãdoquidem equarum greges aleret ad ſobolem propagandam, accitis vſque ab vltima Hiſpania atque Numidia, Hiberniaque item, equabus, & admiſſarijs. Eo nanque tempore quotannis per Italiam liberis in vrbibus inſtituta erant more veterum Græcorum certamina, equorum pernicitate & curſu contendentium; vnde celeberrima laus cum opimo præmio expetita multis; vnis verò ſemper Gonzagæ equis promerita pararetur. Generoſos autem & ad arma natos ſonipedes, neque plures quiſquam, neque nobiliores habuit, aut eos accuratiore diſciplina perdomuit. Quorum armentorum inſtituta animaduerſis diſparis coniugij variæque fœturæ prouentibus, aliqua ex parte Federicum filium poſtea emendaturum vidimus; niſi inſatiabili ædificandi ſtudio allectus, aliò ſumptum transtuliſſet. Cæterùm Franciſcus his lectiſsimis equis, qui variè permutato ſemine nouæ atque pulcherrimæ ſobolis videri poterant, indefeſſo munificentiæ ſtudio, externarum gentium Principes ſibi conciliauit, vnaque præſertim Othomannorum amicitia clarus excelluit, quum inde Thracum & Cilicum lectiſsimos, ad progeniem & bellicos vſus impetrarit. Sobole filiorum omnino felix exceſsit è vita, quum ex Iſabella Alfonſi Ateſtini ſorore tres liberos reliquiſſet, Federicum primo editum partu, matura iam paternæ virtutis indole ad ſummos militiæ honores vadentem, & Herculem lectiſsimis moribus & literis inſtitutum, paratamque ſibi & familiæ debitam ſacrati cultus purpuram promerentem, & denique Ferdinandum militare decus in Gonzaga domo, clarioribus ſuperadditis victoriarum trophæis ad ſummam gloriam euecturum.

LAELII *Capilupi Mantuani Cento ex Virgilio.*

O decus Italiæ, quondam dum uita manebat
Sceptra tenens, tardis ingens ubi flexibus errat
Mincius, & tenera prætexit arundine ripas,
Semper honore meo ſemper celebrabere donis
Dum memor ipſe mei, dum ſpiritus hos reget artus.
Salue uera Iouis proles, tu maximus ille es
Vnus qui nobis magno turbante tumultu
Ante annos animúmque gerens curàmque uirilem
Vltro animos tollis dictis & pectore firmo,
Arduus arma tenens, fulgenteis ære cateruas
More furens torrentis aquæ, Gallûmque rebellem
Sternis humi, campique ingentes oſsibus albent.
Parthenope meriti tanti non immemor unquàm
(Dextera cauſa tua eſt) ſolio conſedit auito.
Quid memorem ſpolia illa tuis pendentia tectis
Tam vulgata? quibus cœlo te laudibus æquem
Flos veterum uirtuſque virum? cui cura nitenteis
Paſcere equos, meritæ expectent qui præmia palmæ
Europa atque Aſia, tantæ eſt victoria curæ.
Tu decus omne tuis tu ſeruantiſsimus æqui
Omnibus exhauſtos iam caſibus, omnium egenos
Vrbe domo ſocias, tua terris didita fama.
Munera præterea ex auro ſolidóque elephanto
Coniunxere tibi (cuncti ſe ſcire fatentur)
Regnatorem Aſiæ, genus inſuperabile bello,
Et penitus toto diuiſos orbe Britannos.
Salue ſancte parens Italum fortiſsime ductor
Felix prole uirûm, ſi quid mea carmina poſſunt
Semper honos, noménque tuum, laudésque manebunt.

IO. BAPTISTAE *Poſſeuini Mantuani.*

Inuicti effigiem Gonzagæ nobilis arte
Eximia expreſsit ſpirantem pictor; at illi
Non potuit duris partum decus addere bellis,
Non preſens animi robur, Populisúe regendis
Iuſtitiam, & largæ præſtantia munera dextræ.
Ceu quondam radijs exutum ardentibus ora
Mortali vultu, gradientem montibus Idæ
Phœbe manus te docta ſacros effingit in uſus.
Aſt Iouius clara ſplendorem reddidit arte,
Aeternámque dedit Gonzagæ ducere vitam
Ductores inter primos, quos nulla tacebunt
Secula, nec veteris lædent obliuia famæ.

Maximilianus Cæſar.

MAXIMILIANVM Cæſarem Friderico tertio Imperatore genitum, quem eruditiores Germani prò Maximiano, quod nomen eſt antiqui Cæſaris, cui Iouij cognomen obtigerit, Maximum Aemilianum appellant, hæc tabula ab effigie ſimillimum reddit. Ferunt Auſtriacæ domus nobilitatem Romani ſanguinis ſtirpem reſpicere, perductoci licet ſtemmate à Perleonum familia, ex qua fuerunt celeberrimi olim Comites ex Tribu montis Auentini. Hos enim ad Abſpurgum conſediſſe conſtat, inter Rhetos, Noricos, & Vindelicos, non longe ab Heluetijs, coaleſcenteque ſenſim potentia, Auſtriaci principatus (vti ipſe Cæſar ſuæ originis religioſus indagator aſſeuerabat) iura & titulos cõdidiſſe; eiuſq; dominatus claritudinẽ bellica quæſitã virtute, & longa vetuſtate cõſtitutã propagaſſe.

Hinc euenit vt facilè credamus, Auguſtam hanc Romani Imperij dignita-
tem, ad Auſtriacos principes, quod Romani ſint generis, fatali quodā iure per
ueniſſe. Quando iampridem abolita ſit militaris acclamationis conſuetu
do, qua Imperatores olim apud exercitum in caſtris fiebant, & ipſa etiam
ſeptem Germaniæ Procerum ſuffragatio penitus obſoleſcat, toto ſcilicet hoc
honore per manus præpotentium Cæſarum legitimè tradito, confirmato-
que, qui iam altas iecerit radices, vt in vna familia non dubiæ hæreditatis
nihil interciſā ſerie, decentius atque ſtabilius refloreſcat. Cæterùm hoc Cæ
ſare nullus ſuæ ætatis Regum luculentiorem militaris habitus dignitatem,
vel certius ac illuſtrius probi, vereque auguſtioris decus ad Imperium at-
tulit. Per omnes ſiquidem cum bellicæ, tum ciuilis virtutis numeros, ge
neroſi ſpiritus inuictique animi magnitudinem, quam in aduerſis pariter
& ſecundis caſibus homines mirarentur, ita præferebat, vt contemnere For
tunam videretur, eamque ſeuera fronte tanquam inſolenter improbeque
ſemper iniuſtam & inſtabilem, damnati fallaciſsimique numinis antiquo-
rum infamem Deam appellaret, propterea non multum vel eius benignè ar
ridentis gratia, vel acerbiſsimè ſæuientis odio ſupra æquum angeretur.
Inerat enim Maximiliano animus pecuniæ contemptor, opulentiore Cæ-
ſare dignus. Eam ſiquidem vbi poſsideret, vel non integrè exactam, diuiſ
dere ſtatim atque elargiri amicis & hoſpitibus, quàm in ærarium ex igno-
bili parſimonia inuidiæ plenum congerere malebat. Exiſtimabat enim
nihil vnquàm ab ſuo felici ſydere, & arcanis cuiuſdam ſanctioris oraculi pro
miſsis, ſibi & poſteris opulentiſsimorum Regnorum ditionem eſſe defutu-
ram, quæ bella geſturo in perpetuos liberalitatis vſus ſeſe effundenti per-
amplas atque inexhauſtas ſignati auri facultates ſuppeditaret. Qua ſuper
ba & ſæpe inani opinione imbutum, & neruos ſibi immodicè præciden-
tem, neceſſe erat ſentire improuiſam egeſtatem, & in medio bellorum cur-
ſu ita hærere atque fatiſcere, vt non aliunde quàm ab ipſo ſtipendiorum de
fectu, ſemipartæ iam victoriæ interpellari, & è manibus eripi dicerentur.
Arriſerat nanque ei Fortuna ab initio, quum imberbis adhuc, interfecto ab
Heiuetijs Carolo ſocero, Belgici eius Regni hæreditatem adiuiſſet: Quip-
pe qui alacriter, beneuolentiſsimeque ſuſceptus, commutatis demum ſedi-
tioſiſs. gentis ſtudijs apud Brugēſes cum vxore cuſtodiæ traditus, diuerſam
impotētis Deæ vim, ſed moderatè & fortiter tulerit. Exinde eũ priſtinæ di-
gnitati atq; Imperio reſtitutũ diuerſa exercuerũt arma, quibus inſigne de-
cus, vel adhuc iuuenis adeptus eſt, fuſis ingētibus Gallorũ copijs apud Ghin
gatā, & perdomitis Menapijs atq; Sicambris. Sed nō multo minor ei laus ceſ
ſit peritiæ atq; auſus militaris, quũ Bohemos nō procul à Ratiſpona, vel ſeſe
caſtraq; ſua perpetua ſcutorũ ingentiũ munitione defēdētes, cructo edito præ
lio ſuperaſſet, & Pannonios ex ſemioccupato Norico inuadētes Auſtriā, nō
ſemel repreſsiſſet. Nec demum eadem felicitate Heluetia arma laceſsiuit.
Ab his enim non longe à Rauracorum finibus, fuſo ipſius exercitu, graue
vulnus accepit: fruſtraque Italiam aſpexit vetantibus Fatis, quā proculdu
bio Caroli nepotis Imperio reſeruabant. Improſperè ſiquidem expeditio
in Etruriam pro Piſanis aduerſus Florentinos ſuſcepta, & bellum longè gra
uiſsimum Venetis illatum, vexillaque ampliſsimi exercitus in conſpectum
Mediolanen-

Mediolanenſium promota, terribiles quidem primò impetus, ſed mox inanes atque irritos conatus habuerunt. Erat Cæſar pace & bello ſupra quàm dici poſsit credulus, & ſuſpicax; ſic vt qui acie vinci non poterat, bello per moras facilè vinceretur. In vniuerſum integræ pietatis atque incomparabilis munificentiæ, caſtrenſiſque diſciplinæ laudem promeruit. Exceſsit è vita ſexagenario minor apud Velſium oppidum, quum leui tentatus morbo intempeſtiuam acrioris pharmaci potionem bibiſſet.

PAVLI IOVII Iunioris.

Vatum Muſa decus Pierium, quæ laticem colis,
Tolle, o magnanimum, tolle precor laudibus inclytis
Iam pridem ſuperum conſilio ad ſydera Cæſarem
Euectum. Cythara, dulciloquæ ſeu fidibus Lyræ
Hunc cantare iuuat. Quàm iuuenem gloria maximis
Factus extulerit, Danubius nouit, & impiger
Qui lambit ueterum mœnia circumfluus urbium
Rhenus, dum rapidis Oceanum uorticibus petit.
Hunc olim trepidis extimuit Sequana fluctibus;
Regem nanque ſuum, proh pudor, illa inclyta Gallia
Spectauit fugientem, Auſtriacis uiribus imparem,
Spectauit fugientem iuuenis Cæſarei impetum,
Findentis gladio perdomitis hoſtibus agmina,
Qualis quum tumidus profluit è uertice Veſuli
Vaſtans arua Padus. ceu Boreas quum fremit infidus
Nautas attonitos æquoreis fluctibus obruens
Vel quum irata Poli porta furens intonat aere
Sternens templa Deum fulminibus celſa cacumina.
Verum Barbaricis aſſuetum nil niſi prælijs
Tentare Italiam quippe iuuat, miles ab Alpibus
Ductu Cæſareo dira fremens Theutonus euolat.
Nouere inde Patres Hadriaci quàm celeri manu
Moles contuderit flammiuomas, & propugnacula:
Quum Verona ſui, ſcuta uirum, & corpora fortium
Deplorans Atheſis ſanguineo uoluier alueo
Spectauit facibus fulmineis ſpargier omnia:
Tormentóque ſtrepenti indoluit mœnia concuti.
At qui Tuſca colunt littora, qua pulcher Etruriæ
Arnus rura rigat, veliuoli olim domini maris
Piſani eximia laude canunt illius inclytum
Nomen, iuſticia percelebre, & munificentia.
Salue Auguſte diu; téque ſimul magnanimus nepos
Inuictus Carolus, perpetuis auctet honoribus,
Ardentis Libyes perdomitor. Nam tua gloria
E ſplendore ſuo nobilior fulget, vt aureis
Ex Phœbi radijs, pulchra micant cornua Cynthiæ.

DVCES TRES BALEONEÆ

Familiæ, qui vna in tabula expreſsi continentur.

Io. Paulus Baleonus.

BAALEONOS qui ſupra ſeculum vnum inter ciues Peruſiæ authoritatis Principatum tenuerunt, quòd militiæ dediti ſpectata ſemper virtute arma tractarēt, Baioarici ſanguinis fuiſſe tradunt. Summam autem familiæ dignitatem attuliſſe fertur Malateſta, qui auorum noſtrorum memoria ſub Braccio Montonio Imperatore, militiæ diſciplinam hauſit, & per gentiles ſuos propagauit. Huius pronepos fuit hic Paulus, qui in tabula cum duobus liberis Malateſta atque Horatio pictus ſpectatur, haud dubiè familiæ clariſsimus euaſurus, niſi propinquorum inuidia Leoni Pontifici crimino ſiſsimè delatus, deceptuſque ſua ſpe, in agnoſcendis

cendis

ſcendis alioqui benigni, ſed tum ambigui Principis ſenſibus, ceruices vltro ſecuri præbuiſſet: Petruccianæ nanque coniurationis gnarus fuiſſe ex damnatorum confeſsionibus putabatur. Sed id in eius necem Leonis animum maximè perpulit, quòd hominem ingenio acrem; & manu promptum, Imperatorumque muneris ſecundas partes apud Venetos promeritum, proptereaque Peruſinis ad imaginem inuidioſæ Tyrannidis dominantem, tollere cupiebat, ſatagentibus in eius necem affinibus atque propinquis, qui non aliter quàm morte potentiam eius conuelli poſſe exiſtimabant. Siquidem Baleonis omnibus hoc ſemper fatali æmulatione fuit inſitum, vt ſi multatem nunquàm ferè intermiſſam, inter ſe cruentiſsimè exercerent: & quum pulſa Oddorum familia, præpotentes atque æmuli ciues deeſſent, ſeſe ipſos gentilitio ſanguine defœdarent. Enituit in Paulo oris & corporis eximia dignitas, eloquentia, militari ſtudio requiſita excellens; mores bello & in caſtris nemo carperet, pace multi laudarent; niſi nuſquàm oblitus factionis vetera etiam odia vindicare, & inceſtis amoribus ſuam alienaſque familias dedecorare conſueſſet.

MALATESTA BALEONVS.

MALATESTA filius paternæ ſeuitiæ atque libidinis vitia deteſtatus, quum foris ſub Liuiano Imperatore, cui nupta erat ipſius amita, præclara cum laude militaret, egregium ſibi præfecturæ locum apud Venetos parauit, exulque à Leone factus, Peruſiam patriam pulſis inde Vitellio, & Gentile Baleoño, fortiter recuperauit, quum antea in expugnanda Cremona, pellendiſque Laude Pompeia Cæſarianis, plurimum inclaruiſſet. Ad extremum Florentinis conſtantiſsimè libertatem ſuam defendentibus, quum annum propè integrum pertinacia Clementis Pontificis & inuicti Cæſaris arma obſeſſus ſuſtinuiſſet, deſperatis auxilijs, obortaque fame aſpera, maluit florentiſsimam vrbem ſeruare ab immanitate atque ſæuitia externarum gentium, quæ opulentiſsimæ prædæ inhiarent, quàm parère imperitis & obſtinatis aliquot ciuibus, qui deſperata venia vnà ſecum ciues extrema ſupplicia perpeti, interireque patriam, & incendio abſumi potius quàm ſeſe dedere, & ſubactos conſiteri cupiebant. Nec ob id fa

HORATIVS BALEONVS.

ctum

factum fidei ſuæ famam læſit apud æquiſsimos ciues, à quibus iure optimo auream ſeruatæ vrbis ſtatuam meruiſſe, potius quàm maligna obtrectatione lacerari, communi bonorum hominum iudicio, & ſacroſancti Pontificis teſtimonio videri potuit. Non vixit inde integrum biennium atroci & diuturno morbo ſuccumbens, Rodulpho filio hærede relicto, quem hodie ſingulari cum laude bellicoſæ familiæ dignitatem tueri videmus: Quũ Horatius patruus multis fortibus factis, Salernoque præſertim expugnato clarus, verùm Malateſta factioſior & ſæuior Florentinis copiis præpoſitus, in obſidione Neapolitana Lotrechio Gallorum Duci operam nauans, non in acie, ſed fortuito glandis ictu ſine liberis perierit.

PAVLI IOVII Iunioris.

Tres ſimul Heroas pictor, tria fulmina belli
Pinxit in hac tabula.
Hoſpes ſummiſsis genibus ter lumine luſtra:
Ter venerare Duces.
Gaudeat vt geminis pater inclytus, aſpice, natis;
Et pariter gemini
Vt patre lætentur nati mauortia pubes.
O celebranda diu
Norica progenies centum dominata per annos
Te mea Muſa canet.
Nam patrem inſigni clarum virtute, maligna
Perculit inuidia,
Credulus heu nimium ſummiſit colla ſecuri
Præſidis Auſonij.
At vos Etruſci, meruit nam ſculpier auro,
Carmine perpetuo
Ductorem veſtrum Baleonum tollite ad aſtra,
Ob patriam, atque domos
Hoſtibus ereptas, ſeruataque templa deorum.
Nec minus interea
Egregius toto celebretur Horatius orbe.
Viuite in Elyſio
Fœlices animæ, quorum tenet æthera virtus
Sydere nobilior.

Selymus Turcar. Imp.

SELYMVS Othomannæ familiæ nonus Imperator, hoc ore truci ferocibusque oculis, inſitam animo ſuo vim, diramque ſæuitiem oſtendebat, quum in ſanguinem gentilium ſuorum & reliquorum, qui ad eius imperioſi genij nutus parum expeditè reſponderent (hos enim præcipuè oderat) immaniter deſæuiret. Hic prorſus ingens, ſi vel æqui, vel iniqui auitus gloria certius expendatur, Mahometem auum crudelitate ſimul atque animi magnitudine ſuperaſſe videri poteſt. Stratis nanque Perſis in Calderanis campis, ipſoque Hyſmaele Sopho iuſta acie deuicto, & Regia eius quæ vocatur Tauriſium occupata atque vaſtata, tantum inclyti nominis promeruit, quantum ſatis eſſet ſatiandæ ambitioſiſsimæ eius gentis Regum cupiditati, niſi ad longe maximum gloriæ cumulum acceſsiſſent duo geminata victoria Syriæ atque Aegypti Reges, armis deuicti atque in-

terfecti

terfecti, Campſon ſcilicet infelix ſenex ab equitatu ſuo in fuga protritus, & fortiſsimus Tomumbeius, qui extremum cum vitæ ſuæ, tum Sulthanico Imperio finem miſerabili ſupplicio affectus, attulerit, quum vniuerſum pro pe terrarum orbem rerum ab ſe fulminea celeritate geſtarum, admiratione atque terrore ſuſpendiſſet. Verùm magni numinis prouidentia factum fuiſſe fas eſt credere, vt illa vis indomita & inſuperabilis ſeſe in orientem effunderet, vt Europæ inteſtinis bellis laboranti, nihil hercle merentibus Chriſtianis Regibus parceretur. Regnauit annos octo, vixit quadraginta ſex, & quum maius aduerſus nos bellum eſſet ſuſcepturus, canceroſo renum vlcere verè peſtilenti, apud Chiurlum Thraciæ pagum, morte ſolutus eſt, Pyrrho baſſæ in cuius ſinu atrocem animam exhalabat Solymanum filium commendans, ſeuereque præcipiens, vt in Chriſtianos tanquam veros hoſtes arma verterentur, neglectis Perſis, quorum inanem ſuperbiam ſatis ipſe contudiſſet. Euenit autem vt eo fatali ſibi loco, in quo Baiazetem patrem circumfuſa acie adortus opprimere cogitarat, meritas immanis parricidij pœnas daret, ſed nequaquam flagitijs pares, vtpote quæ omnem immanitatis notam excedant; poſtquam Acomathem & Corcuthum germanos fratres, & tot fratrum filios Regiæ indolis ad vnum omnes ſuſtulerit, vt Solymano filio omni æmulatione vacuum Othomãnici Imperij ſolium pararet. Quanquàm & huic ſucceſsionis atque hæreditatis ius ipſum aliquando inuiderit. Ferunt enim eum, veſte veneno intus atrociſsimo delibuta, filium extinguere cogitaſſe; vt quædam eius verba immodicè pungentia vindicaret, ſed eius exitioſæ veſtis donum aſtuta matris miſericordia repudiatum, pro Solymano cubiculario datum, ocyſsimè perniciem attuliſſe. Sic vt hoc exemplo, immanitate feras anteiſſe videatur, monſtro quàm homini ſimilior, qui ex animo pluſquàm Tartarico nemini ſuorum pepercerit. Sed non defuere qui in eo abominabilem carnificinam tanquam ei neceſſariam, qui ſine æmulo metuque regnare decreuiſſet, verbis excuſare contenderent: quod regnaturo omnis diuini atque humani iuris penitus obliuiſcendum cenſeant. Vſque adeo enim Imperij dira ſitis eſt, vt vel flagitioſiſsimis artibus apud quoſdam, regna tueri fas eſſe videatur.

ANTONII *Franciſci Rainerij.*

Hæc Selymi effigies Scythico quæ pallida vultu
Mortalibus minatur, & magnis Dijs,
Trux illa eſt, inhiant Lyciæ ſub tegmine telæ
Impexæ atroces vndecunque viperæ.
Eumenidum decus, & Vulcania lumina, lethum
Spirant, & ora vim, nefas, & impium.
Miſcuit in cano dira hic Aconita parenti
Fratreſque letho extinxit omnes horrido;
Ipſe ſuo (ni vana ferunt) fata vltima nato
Parauerat, ſuperba quæ ſors diſtulit.
Huic tamen horribiles peperit victoria laudes
Et inſolenti adaucta ſceptra dextera.

Nam qua Sol agili circum rotat ardua curru
Hyrcaniam, trucémque Perſicum ſinum,
Quáque coloratis longe deuexus ab Indis
Deſerta Nilus arua lambit Aethiopos.
Gens Eoa omnis, varia armis, diſſona linguis
Flexere Regi colla barbara effero.
Sulthani euerſum Imperium, atque Aegyptia Regna
Quum totus vndique orbis expaueſceret.
Nec dubitamus adhuc priſcis picta illius ora
Miſcere noſtris (ah nefas) Heroibus.
Othomannorum quin ora perempta potentum
Vrbs hæc ſuperbis illinit coloribus.
Fallimur, & Roma hæc non extulit ora, ſed hæc tu
Nobis Ioui diuine ſpectanda erigis,
Itala imaginibus vafer, hiſce vt pectora tentes
Exurgat vltor ſi quis inde ſpiritus,
Noſtra illis adimat qui ſigna, viceſque rependat,
Replens cruore cuncta, cæſisque artubus.
Macte hac arte Pater, ſtimulis qui corda Nepotum
Ad veræ auitum gloriæ excitas decus.

M. Antonius Columna.

NEMINI vti nos ſumma cum admiratione viderimus, rariora ſpectatioraque vel cœleſtis gratiæ, vel arridentis naturæ dona contigerunt, quàm M. Antonio Columnæ. Hic enim nobiliſsima Romani ſanguinis ſtirpe progenitus, ante omnia ſtaturæ proceritate, firmitate, atque amplitudine ſingulorum artuum, decore frontis, & ſplendido quodam æneæ barbæ nitore, maieſtateque toroſi pectoris, veteres æquabat Heroes, ob idque præſertim, quòd præclaro inſignium virtutum concurſu, multiplicique optimarum artium eruditione, ad eximium decus ornaretur; vſque adeo conſtanti vel ciuium vel externorum ſtudio adamatus & cultus, vt quum coleretur à ſingulis, cuncti eum in vniuerſum, vel diuerſæ factionis obſeruarent, atque ſuſpicerent, eumque vnum Iulius Pontifex tanquam Romanorum Procerum lectiſsimum collocata ei in matrimonium Lucretia cõſobrinæ filia, generum ſibi aſciſceret, quum graui iudicio Rouereæ familiæ nomen, ſicuti antea Felicem filiam Iordano Vrſino collocarat, clariſsimis Romani ſanguinis ſtirpibus inſerendum exiſtimaſſet. M. Antonius patre orbatus, quòd is Etruſco bello apud Alfonſum Aragonium militans periſſet, Proſpero patruo, & Fabritio huius patrueli celeberrimis Ducibus adhæſit, ab hisque certiſsimis militiæ præceptis imbutus, ita exactam hauſit diſciplinam, vt Proſperi natura cunctatoris cautum & inuictum robur; præferuidam veró in expediendis armis Fabritij vim, nobili ſalubrique temperamento moderari didicerit; tanto illuſtris famæ prouentu, vt quum in

Apulia, Latio, Etruria, Galliaque Ciſalpina, varijs prælijs interfuiſſet, vtroque patruo decerptis eorum virtutibus, honore auctior & maior euaſurus crederetur; niſi immitia fata eius paratis honoribus properè nimium inui-

diſſent. Is namque quum defenſa nouiſsimo virtutis opere fortiter Verona aduerſus immenſam vim oppugnantium Gallorum & Venetorum, aliquod ſe nauatæ operæ præmium nanciſci putaſſet, & à Ceurio Belga Caroli adoleſcentis nutricio, per moras ſupinè ſe contemni, faſtu Romano ſuccenſus, non diu pateretur, ad Franciſcum Galliæ Regem è Belgis contendit, à quo vti is natura Rex erat, omnis veræ virtutis liberaliſsimus æſtimator, præfectura alæ equitum, & conſacrati Regis ordinis torque honeſtatus eſt. Sed ea militia demum infauſto omine ſuſcepta, quòd tum Leonis & Cæſaris armis Lotrechius Gallorum Dux Mediolano pelleretur, M. Antonio bellici laboris & vitæ immaturum finem attulit. Nam dum inſtaurarent Galli bellum, & Mediolano copias admouiſſent, vt circumuallatæ arcis obſidio ſolueretur, Marcus Antonius nondum quinquageſimum ætatis annum attingens, ingentis Colubrinæ pila ictus occubuit, eadem etiam pila diſcerpto, & ad latus cadente Camillo,

Triuulcij clariſsimi Imperatoris filio, quum obequitantes in aggere hoſtium munitiones inſpicerent. Corpus eius Proſpero hoſtium Duci à Lotrechio conceſſum eſt, vt mœſtiſsimus patruus, fratris filio tantæ ſpei, & tum fortè Veneti exercitus Imperatori deſignato, iuſtis exequijs parentaret. Luxere eum atrociſsima morte ſurreptum ſocij atque hoſtes paribus propè lachrymis, ideoque vberioribus, quod maſculum prolem quæ paternæ virtutis eſſet hæres, nullam reliquiſſet.

AVGVSTI *Cocceiani.*

Hac in tabella pictus eſt Columnius
Heroas inter iure primas obtinens,
Quos Roma genuit omnium fortiſsimus,
Quos Roma vidit omnium pulcherrimus;
Virtutis eſt Verona teſtis optima
Seruata quondam ab vi & furore barbaro,
Et pulcher Atheſis mœnia eius perfluens
Atro cruore ſæpe tinctus hoſtium.
Eſt vafra teſtis gens Ibera, eſt horrida
Germana pubes, terga ſæpe quæ dedit
Illius armis, ceu fugaces Capreæ
Multa premente agreſtium manu ſolent.
Formæ paternæ ſigna ſunt certiſsima
Præſentis æui filiæ pulcherrimæ
Iouis Deorum Regis, atque Apollinis
Dignæ cubilibus. Deum hunc credi licet
Illum fuiſſe, qui deis ſimillimus
Virtute, forma, viribus, planè fuit.
Hinc ſuſpicata magna turba cœlitum,
Humana ne quem lædere, aut ſors, aut manus
Nequiret hunc nec ipſa fata attingere,
Vel morte ſera vel cruenta vi queant,
Homoque ob id vitam deorum degeret,
Subinuida, in Columnium potiſsimum
Coniurat, æreaque, tormento æreo
Miſſa pila; tonante cœlo, vt fulmine
Heroa ſternit; Mars dolore lacbrumat.

MAT.

Matthæus Cardinalis.

SEDVNENSIS.

MATTHAEVS cui Lango cognomen fuit; & honorem poſtea purpuræ adeptus eſt, apud Sedunum vrbem fœderatamque Heluetijs & Rhetis, natale ſolum habuit, humili quidem patre genitus, ſed eo pro captu Alpinæ gentis, nihil à literis abhorrente. Quamobrem ab eo vt primum adoleuit in Italiam eſt miſſus, eo conſilio, vt Italicam perdiſceret linguam, & Latinis pariter literis operam daret, demumque (vti euenit) ſacris initiaretur. Itaque Matthæus poſt prima literarum rudimenta quæ in patria perceperat, Comi ſub Theodoro Lucino nobili (vti illa ferebant tempora) grammatico, poetaque, tantos proceſſus fecit in ſtudijs, vt nihil earum rerum quæ vel audiret, vel legeret, robuſti auidique ingenij memoriam ſubterfugeret; vtpote qui ſæpe ægri præceptoris munia, docendo felici æmulatione obire eſſet ſolitus, magnamque partem

Maronis Aeneidos,& Heroidum Naſonis quãquàm ſubagreſti vocis ſono recitaret, amplecteretur que ſupra cunctos authores librum de Conſolatione Boetij Seuerini, qui liber moralibus multis exemplis refertus, delectos quotidianis actionum ſuarum ſermonibus flores & exempla cunctis prope caſibus opportuna ita ſuppeditabat, vt eius eloquentia non Germani modò, ſed Itali etiam eruditiores magnopere mirarentur: conciliaretur inde Sedunenſi populo ad promerendum Epiſcopatus ſacerdotium, quem Populus ſpectatum moribus per ſuffragia deligere,& Pontifici maximo mitra exornandum offerre conſueſſet. Vbi verò ſtolatus & infulatus de more in tẽplo ſacras habere conciones cœpit, tanto concurſu omnis generis hominum audiebatur (quòd mores exactè ſobrios caſtosque præferret, qui ipſam eloquentiæ laudem ſine cõtrouerſia ſuperarent) vt ampliore ſacerdotio dignus haberetur. Nam multus erat,& efficax in componendis controuerſijs, quæ inter ciues atque finitimos intercederent, vſqueadeo recto atque incorruptoiudicio, vt nemo vel factioſus, eum vltrò oblatum arbitrum rejceret. Eo modo collecta authoritate apud ſuos populares, probitatis atque induſtriæ nomine potens & validus, in id incidit tempus, quo exortum eſt bellum inter Gallos & Iulium Pontificem, quum Ludouicus Rex, infauſti dãnatique nominis cauſam ſuſcepiſſet, excitandi concilij, cuius ſanctionibus atque armis impotenter dignitas Pontificis conuelli poſſe putabatur. Iamque eò res erat perducta, vt Iulius ex Rhauennate cruento prælio victus ſpoliatusque Bononia, & nefarijs vndique armis circumuentus ab externis gentibus Hiſpanis atque Britannis, Heluetijsque præſertim, opem implorare cogeretur. In ea controuerſia Matthæus integræ pietatis ſtudium, egregiamque operam ſic præſtitit, vt à Iulio ſupplente Senatum, in honorẽ Heluetiæ gentis, purpuræ dignitate honeſtaretur. Nec multo pòſt Mattheus multis cõcionibus apud Heluetios habitis egregiè perſuaſit, vt pia arma ſuſciperent aduerſus Gallos, qui res diuinas profanis commiſcere conarentur. Quod ob id nõ magnopere difficile fuit, quoniam gens Heluetia paulo antè ſeſe ab amicitia Ludouici Regis alienarat, tanquam ingratè ſpreta & fraudata donatiuis atque ſtipendijs, auari aut certè nimis parci Regis acceptam cõtumeliam vindicare percuperet, eoque grauius & properãtius, quòd pro Heluetijs legionibus auxiliarijs Gallus Germanorum cohortes mercede cõducere cœpiſſet: cuius iniuriæ is fuit exitus, vt Matthæus cum ſuo aſtrictus officio, tũ purpurei galeri beneficio obligatus, vniuerſã gẽtem aduerſus Gallos concitaret, eoſque Ticino pulſos,& ad alpes & in Galliã fugientes, Ciſalpinæ Galliæ imperio expelleret. Nec in ea celebri victoria, qua haud dubiè Pontifici ſua dignitas eſt reſtituta, Matthæus aut ſtudium ſuum erga Pontificium decus aut odium in Gallos intermiſit. Nam mortuo Iulio, Leonẽ Decimũ pro recipiẽda Parma atque Placentia bellũ mouentẽ mirificè adiuuit, Galloſque Duce Lotrechio iterum Mediolano depulit, inſtauratoque ſæpe bello, quũ Leo Pontifex fato eſſet ereptus, atque ei ſuffectus Hadrianus Sextus, cuius comitijs interfuerat, nũquã ab authoritate Põtificij nominis diſceſſerat. Mortuus eſt Romæ nõ planè ſenex primo Hadriani põtificatus anno, vir inter exactæ virtutis Imperatores, potius quàm inter Senatores numerãdus, ſi corporis ac ingenij robur & rerum ſtrenuè geſtarũ cumulũ ſpectes.

Maxime

Maxime verò ei glorioſum fuit Franciſci Regis iudicium, quum aſſeueraret, me audiente, aliquanto plus ſibi ſumptus atque periculi Sedunenſis facundiæ indomitam vim, quàm tot legionum eius gentis cuſpides attuliſſe.

PLACIDII *Placentini.*

En tua purpureus decorat Matthæe galerus
Tempora digna ſacro triplicis ſplendore coronæ.
Scilicet exultans telis ferus accola Rheni
Pondus arenoſum rapidis qui flexibus urget
Oceani in gremium, demens, hoſtilibus armis
Imperia, & leges diuum lacerare profanus
Irruerat; miſeræque nouus tremor oſſa tenebat
Italiæ, validis quum te Duce caſtra maniplis
Heluetia aduentant, biſque acres cuſpide Gallos
Fundunt, Pontificémque armis victricibus ulta
Tandem nubiferas alpes tranſcendere cogunt.

Proſper Columna.

SAEPE hac ſpecie prolixè comatum fere̊que cincinnatum, & priſcæ probitatis os ſubagreſte, ſed tamen oculis ingenuum, & quidem militare præferentem, Proſperum Columnam vidimus, atque item his armatum inſignibus. In eo Romanorum procerum nobiliſsimo, apprime grauis & conſiderati Imperatoris decus enituit, quod proculdubio ad antiquæ Romanæ virtutis ſpecimen referri poſſe plerique exiſtimarunt. Quandoquidem in eo multa militaris conſilij vis, egregiaque conſtantis animi probitas, & recti honeſtique appetens, moderatus animus conſpiceretur. Nemo enim eo temperatius vel inter factioſos arma exercuit: nemo humanius á ſanguine militum temperauit: nemo denique abſtinentius innocentium hominum agricolarumque præſertim fortunas à licentia militari conſeruauit. Hás propter virtutes quæ in huius duræ ætatis Ducibus deſiderari facilius poterant, quàm reperiri, non ſemel præclara voce apud Inſubres, Cœnomanos, & Venetos, paganorum defenſor, & Italicæ gentis pater appellatus. Fuit Proſpero diſsimili morum genere, & pari propè gloria militari præconio celebratus Fabritius patruelis; quo collega diuerſas vtriuſque virtutes in mutuum conſenſum, parandis victorijs opportunum, ita miſcuiſſe conſtat, vt vterque ab eo temperamento, ſe ipſo maior & clarior euaderet. Sed Proſper qui diu aduerſus Gallos inuicta arma tulerat, improuiſo ſuperuentu Gallorum equitum fœdè apud Villafrancam ſubalpinæ gentis oppidum oppreſſus, captusque eſt; Obegnino atque Palicia eius expeditionis Ducibus, quos antea Neapolitano bello ipſius maximè inſigni opera captiuos vidiſſet. Sèd non multo pòſt, clementia Franciſci Regis, quum ſe dimidia pecunia redemiſſet, eam cladem

acceptam nouo victoriæ prouentu reſarciuit, quum Lotrechium & Gallos ex longa contentione Ciſalpinæ Galliæ imperio depuliſſet. Ab his rebus geſtis Sfortiano dominatu Mediolani conſtituto, ſummos militaris Imperij

titulos à Carolo Cæſare promeruit. Verùm inde leuem ab initio ſed mox euentu lethalem contraxit morbum, quum iam ſexagenario maior, affectæ ætatis oblitus, illuſtrium matronarum amoribus intemperanter indulſiſſe crederetur. Luxerunt eum totius Ciſalpinæ regionis ciuitates, hominumque ordines, tanquàm Patriæ parentem, incredibili hercle cum mœrore, præſagientes vtique veriſsimis lachrymis imminentem duriſsimorum temporum conditionem, qua cunctas ab Hiſpanis atque Germanis præſidiarijs acerbitates perpeſsi, omnino crudelius atque funeſtius à ſocio quàm ab hoſte, concaſuras ipſorum fortunas diuinarent.

PETRI GRAVINAE.

Nil

Nil obſtat Dux magne tuis, nil amplius auſis
Fortunæ obſequium ſigna ſequentis habes,
Vidimus indomitis ſuperata pericula belli
Vidimus hoſtiles ſuccubuiſſe manus:
Oppida vi capta, & validis traiecta maniplis
Flumina, & oppoſitos terga dediſſe Duces.
Reſtabant arces tormentáque bellica, tandem
Ceſſerunt arces, flumina, ſaxa, minæ.

ANTONII *Caſanouæ.*

Tres modo fama Duces circa tria munera belli
Ante alios primum iuſſit habere locum
Caſtra locare fuit Pyrrhi, Fabijque morari,
Marcelli proprium conſeruiſſe manus,
Tu Caſtris, hoſtémque mora, & certamine Proſper
Viciſti, atque trium quod fuit, vnus habes.

Hysmael Sophus.

Perſarum Rex.

AB hac illuſtri, & ſupra mortale decus radiante, imperioſaque facie apud Perſas ſuos ſe ipſo admirabilior fuit & auguſtior Sophus Hyſmael, qui noſtra memoria totum terrarum orbem nominis ſui fama compleuit. Is namque magni Vſſumcaſſani Regis ex filia nepos, Haidare, cui Hardueli cognomen fuit, genitus, ac in obſcuro nutritus adoleſcens, ſpecie formoſiſsimi oris cunctos æquales anteceſsit. Vir integræ ætatis, milites omnes dignitate firmiſsimi habitus & equitandi ſagittandique peritia ſuperauit. Seniores verò, vt primum ſeſe ætas inflexit, aptiſsimarum rerum ſcientia & caſtrenſis prudentiæ laude ita excelluit, vt per omnem ætatem quæ ei ſupra æquum auguſtior contigit certo numini propior quam mortali, vti auguſtiſsimus coleretur. Erant enim res eius bello geſtæ, cum victoriarũ pondere, tum magnitudine euentuum, & quadam perpetua atque felici curſus celeritate mirabiles; vtpote qui perſuaſione commutatæ religionis excitatis in eius ſectam Orientis gentibus, Iacuppi Regis auunculi filios, Regni hæreditate depulerit, hisdemque armis quibus mortem patris vindicabat, & nouæ religionis nomen tuebatur, extinxerit. Nulla ſiquidem armata manus vim ſuſtinere poterat Sophianorum, qui à purpureis capitum integumentis Perſica lingua Cuſelbaſſæ vocabantur. His enim non vno in loco in aciem eductis, & paſsim victor, per Armeniam, Mediam, Perſidem, Parthiam, Meſopotamiam, & Aſsyriam eius nouæ religionis ſectam, eademque capitum inſignia propagauit. Inde quoque aucto numero ea inſana, & credulæ multitudinis turba, tumultuarijs, ideoque prægrauibus, quòd ſacra dicerentur, armis, in Othomannicos fines peruaſerat. Verùm is Sophianorum incurſus talem habuit exitum, vt per Ba-

iazetis accerrimos Duces, Galatia & Cappadocia, mutuis cum cladibus pellerentur. Secundum Baiazetem fato ſuo functum, Selymus filius Perſicum ſuſcepit bellum Hyſmaelis offenſus gloria; ſuperatoque Eufrate, ad Artaxa

tam Calderanis in campis cum Hyſmaele conflixit; eoque acie pulſo & retrocedente, Tauriſio Regia vrbe potitus eſt. Sed reparantem copias Hyſmalem, & iam aduentantem veritus, continuo in Cappadociam ſe recepit; magnæ hercle & memorabilis victoriæ, niſi ea multo Turcarum ſanguine conſtitiſſet, trophæum erecturus. Exinde Sophus Hyrcanorum iniurijs laceſsitus in eos arma conuertit, diuque ea plerunque victor exercuit, quum interim Selymus immenſa gloriæ cupiditate incenſus, ad excidium Sulthanici Imperij arma conuertiſſet. Cæterùm Hyſmael plenus gloria perdomitis & pacatis vndique finitimis, quartum & quadrageſimum agens annum in magna ſpe longioris vitæ, contracto ex aſperrima venatione fatali morbo paucis diebus abſumptus eſt. Edixerat inuſitati generis venationem qua Regio apparatu Syluestrium equorum greges petebantur, in aſpera ne moroſaque regione, quam Seruanam vocant. Ea eſt Medorum & Albanorum

norum in finibus non longe à Caſpij maris conſpectu ad Caucaſi montis radices poſita. Id regionis ſpatium, venatorum ingens multitudo iuſti propè inſtar exercitus, exploratis earum ferarum ſedibus & paſcuis complectitur; perpetuaque corona ſenſim coercendo præcingit; atque indices tanquam indagine clauſas vndique territando & iaculando pulſas in magnum campum compellit, in quo Rex primus defertur atque ita circumuentæ feræ voluptarium de ſe ſpectaculum adeo violentis conatibus ad effugium editis, præbent, vt magno periculo, ac niſi procul iniectis laqueis capiantur, multiplicatisque reſtibus diuerſo venatorum nixu contineantur. Ea ſiquidem feritas illorum eſt, vt niſi defeſſæ curſu, & ſiti, inediaque confectæ & perdomitæ fuſtibus manſuefieri queant, vixque per aliquot menſes multa periculoſaque domitorum induſtria, ſtragulam & ſeſſorem admittunt, quum dentibus & calcibus libertatem defendant. Hi aſpectu ſunt truces prælongis atque horrentibus comis, rigida ceruice, & arietino capite deformes: nam ſtrigoſiores habent clunes; ſed crura cum toto femorum & ſuffraginum nexu adeo valida, vt bidui curſu minimè fatiſcant; nec vngulæ latæ admodum atque prædurae ferreis ſoleis indigeant, quandoquidem nec in aſperis rupibus, lapidoſiſque locis atterantur. Sed domitis graui lupato opus eſt, & valido capiſtro, quod ſubter crura ventre tenus deductum vim eleuantium frontes & ſeſſorum capita pulſantium coerceat. Id itaque ferorum equorum genus laborioſum capi, perdomarique difficile, vſu verò longiſsimi curſus ſupra quàm exiſtimari poſsit mirificum, ob id vnis tantum dicatum eſt Regibus. Is equus colore cinereo nigris ad poplites interniтentibus virgis Onagros refert. Tradunt autem Perſæ(vt ab Armenio Patriarcha qui Hiſmaelis familiaris fuit, audiuimus, niſi ea fabuloſæ ſuperſtitionis putetur)horum equorum greges in tutela quorundam agreſtium numinum eſſe conſtitutos, proptereaque eos nefas eſſe per ſacros lucos, & teſqua Dijs inanibus Syluanis & Faunis dicata, conſectari, capere; quando violantes ſacrum gregem & lucos conſecratas Dijs ſedes, repentinus ſequatur interitus; vt non impune accidiſſe Hyſmaeli prædicabant, qui ſiue defatigatione & labore nimio difficilimæ venationis conuulſus, ſiue fatali perculſus iniuria ſylueſtrium numinum, immatura certè morte, & fortaſſe non immerita perierit. Quum prædicentium admonentiumque ſeniorum ſacerdotum præſcita, atque oracula neglexiſſet; eo quidem præclarius quòd Sumachiæ Regulum in eandem venationis voluptatem acceſſitum, eadem fatalis auſus cauſa ſuſtuliſſet.

PARTHENII *Parauicini.*

Hanc tibi Apellea referentem ex arte colores
Effigiem, famæ, laudúmque appendimus ergo
Perſarum decus, o Heros, quem Gangis ab oris
Extremóque oriente, ingenti gloria plauſu
Littus ad Heſperium, Sóliſque cubilia vexit,
Clarum opibus, facie inſignem, & præſtantibus auſis
Egregium, dum pro ſacris cultúque Deorum

Pollutáque tui pro relligione Tonantis
Inſurgis, piáque arma moues, totque oppida victor
Tot populos & regna tuis tot finibus addis.
Atque Aſiæ magno fundis certamine Regem.
Quin etiam (rarum Ducibus) ſtudiúmque Mineruæ
Excolis, Aoniduúmque artes; nil denique inauſum
Nil intentatum, ingenióue manúue relinquis
Macte o iuſtitia Princeps, & pacis honore,
Præclare & bello, Ducibúsque æquande Latinis,
Te curuo in Lari fulgentia littore tecta
Pieridum, ſacræque domus quibus altus Apollo
Præſidet, & ſpretis Cyrrhæ nunc incolit antris,
Accipient; vbi conſpicuum in primisque micantem
Magnanimos inter Reges Martisque coronam
Suſpicient, Populi, nec auari temporis vltra
Debentem inuidiæ quicquàm mirabitur omnis
Poſteritas, Iouiúsque tuos celebrabit honores
Qui nunc æternis mandat tua nomina faſtis.

Antonij Grimani Veneti
Principis.

IN attollendo premendoque Antonio Grimano alternantibus diuerſæ ſortis impulſibus, Fortuna mirabiles edidit ludos. Nã quatuor annorũ puer Marino patre mortuo, ſub tutela patrui maritimæ negociationi à prima ſtatim adoleſcentia adſcriptus, ſummos labores ſummaque tempeſtatum pericula alacriter ſubijt, vtpote qui cuncta propè Syriæ, Aegypti, Africæque Emporia adijt, tanta aſperrimarum rerum tolerantia, ſingularique parendi obſequio, vt ſatis honeſtos ex diligenti mercatura quæſtus faceret, vſque ad legitimam petendis honoribus ætatem. Reuerſus ſiquidem Venetias per omnes Magiſtratus in ciuitate decucurrit, ſic vt nuſquam repulſam ferret propter ſpectatam fidem cum ſumma gerendarum rerum prudentia coniunctam, maiora ſemper atque ampliora quàm peteret conſenſu ſuffragantium ciuium promeritus. Quum verò ad ſplendidiſsimæ legationis munus vocaretur ad Federicum Cæſarem in Germania agentem, id cum pudore recuſauit, quod plerique Senatores eius viri grauiſsimarum rerum experientis perſonam, domi quàm foris Reipublicæ vtiliorem iudicarent. Impetratum idcirco eſt, vt Dominicus filius optimis inſtructus literis, qui poſtea Cardinalis fuit, pro patre in eam legationem mitteretur. Exinde ſuas partes in Repulica eximia cum moderatione ſemper implens, perpetuo tenore gratioſus apud Populum, maximeque probatus apud proceres Senatus fuit; eo præſertim tempore quo ad maris præfecturam euectus eſt. Nam tum Veneti cum Carolo Gallorum Rege bellum ſuſceperant, & Aragonios Reges ex fœdere ſocijs armis defendendos exiſtimabant. Itaque Grimanus cum valida claſſe in Apuliam profectus,

complura eius oræ oppida occupata à Gallis, manu cepit. Monopolim que vrbem admotis tormentis fortiter expugnauit; quo terrore Polygnanum, Molam, Brunduſium, & Hydruntem in Salentinis, in poteſtatem

Veneti nominis redegit, authorque extitit & ſuaſor apud Senatū, vt Veneta pecunia Aragonius ſubleuaretur, iſque oppida tanquam oppignerata Venetis tuenda relinqueret. Quo conſilio & fractæ Gallorum res, & aduerſariorum quæ erant difficiles, in melius reſtitutæ ſunt. His rebus geſtis, fidem ſpemque totam apud ciues de ſua virtute conceptam, cumulate impleuit; meritoque factus Procurator Diui Marci, in id tempus incidit, quo Senatus Venetus commutato ſtudio, & reiecta Sfortiæ amicitia, cum Ludouico Gallorum Rege fœdus percuſsit, quo Cremona nouæ amicitiæ præmium petebatur. Tanta enim incitatione Senatus in odium exitiumque Sfortiæ, tantaque amplificandi Imperij cupiditate deſcenſum erat, vt ſanioribus conſilijs nullus omnino locus relinqueretur. Reclamabat libero ore Grimanus vti verus vates, ſicuti nos ab ipſo ſucceſſoreque etiam Gritto accepimus, inuidiam inde grauioraque pericula veritus, moderationisque Sena-

natus primores admonebat, vt infirmum Regulum potius quàm potentiſsimum externæ gentis Regem accolam mallent. Sed iuniorum ſuffragia aduerſus bene conſultos ſenes, fatali quodam impetu valuerunt. Veneti enim in vniuerſum à Sfortia ſe tranſuerſis artibus impeditos quo minus Piſis potirentur, ægerrimè ferebant. Itaque Ludouicus reiectus à Veneto atque hoſtis declaratus, deceptuſque item ab Alexandro Pontifice, nec adiutus alacriter à Cæſare, poſtremam à Baiazete Turcarum Rege opem implorauit. Viſa eſt Barbaro digna occaſio inferendi belli. Id enim vnum Sfortia poſtulabat, vt terra marique Veneti, ne cum Gallis vires coniungerent, ſuarum rerum periculo diſtinerentur. Itaque Baiazetes miſero & malignæ circumuento Sfortiæ opem ferendam ratus Schenderbaſſam Illyrici præfectum, in Venetiam vſque luctuoſa incurſione prouehere ſe ſe iuſsit, & Deuthem ampliſsimæ claſsis præfectum, in Græciam miſit. Quo in rerum periculo Grimanus omnium ſuffragijs iterum delectus Imperator, exornata pulcherrima claſſe aduerſus hoſtes nauigauit. Sed id nauale bellum eum malignitate Fortunæ exitum tulit, vt quum apud Sporadas inſulas congreſſuris claſsibus non dubio euentu ſuperari Turcas poſſe appareret, commutatis ventis, nec opportunè parentibus quibuſdam Trierarchis, Grimanus tota ſpe victoriæ deijceretur, Barbarique hoſtes incenſis duabus onerarijs, in quibus Andreas Lauredanus, & Albanus Armerius patritij fortes periere, in Naupacteum ſinum euaderent, dedenteque ibi arcem Mozenico præfecto aut auarè, aut timidè, Turcæ Naupacto potirentur, Grimano fruſtra ſe à Trierarchis per ſummam malignitatem atque ignauiam proditum conquerente, nec tamen in eos, quod eſſent nobiliſsimi ordinis Imperij ſeueritatem exercente. Eius fœdæ potius, quàm malæ geſtæ rei nuncius, Grimanum ſummæ inuidiæ expoſuit, vt comminuta repente eius gratia, atque authoritate ſucceſſorem ei Senatus decerneret Melchiorem Triuiſanum veterem inimicum, qui Grimano compedes inijceret, captumque ad dicendam cauſam Venetias continuò deuehi iuberet. Quo nuncio Grimanus vti inſons, & egregiè animo conſtans, Senatui omnino parendum exiſtimans, non expectato ſucceſſore compedes ſibi vltro iniecit, & peculiari mioparone Venetias deuectus eſt, patribus ſeſe compeditum, & iudicij pœnam ſubire paratum oſtendens. Nunquam antea Venetijs frequentius atque celebrius vllius rei ſpectaculum fuit, quum eo habitu ſenex Imperator, & nihil tale ex æquo meritus, à rerum capitalium miniſtris in carcerem duceretur, & pleriſque manarent lahrymæ ex memoria anteactæ vitæ, Fortunæque: atque eo etiam vberius, quòd filius in ipſa purpura Cardinalis, mœſtiſsimi patris compedum pondera, dum ſcalas aſcenderet, ſacratis manibus ſuſtineret. Eum poſtea duro in carcere diu cuſtoditum, atque acerbiſsimè à Nicolao Michaele accuſatore exagitatum, optimi quique ciues indoluerunt: eius verò iudicij cauſa non in rogatorum, vt aiunt, Senatorum modò, ſed in publico ciuium conſilio actitata eſt, eo euentu, vt incomparabili gratia, tum ſua tum Senatus omnibus propè ſuffragijs abſolueretur: ad minuendam tamen inuidiam, quòd eo bello Venetus non Naupactum modò, ſed Pilum, Chriſſæum, Coronem, & ipſam à Baiazete expu-

expugnatam Methonem amiſiſſet, in Oſſarum alteram Abſyrtidum inſulam relegaretur. Sed pertæſus damnatæ inſulæ nomen, Romam migrauit, vt cum Senatore filio, maiora præſidia turbatis rebus ſuis pararet, & Patriæ commodis integra fide conſulendo propenſiſsimé ſtuderet. Vixit in luce Populi Romani carus Pontifici, & à cunctis ordinibus crebro ſalutatus, quum luculentiſsimam villam ſub Quirinali ædificaſſet. Tandem Venetijs extincta inuidia, patrum iudicio reuocatus eſt, integritatis atque virtutis ergo. Hæc enim verba fuere publici decreti, quòd nuſquam præclaram iuſti officij pietatem vlla in re erga patriæ decus intermiſiſſet. In id decretum mille trecenti & ſexaginta quinque patritij in ſuffragium ierũt, nec aduerſa ſupra centum tulit. Quo exemplo videri potuit veræ virtutis nomen inſolentis Fortunæ fluctibus iactari quidem, ſed nunquam mergi atque opprimi poſſe; ſic vt iam ciuitas vniuerſa conſtanti iudicio ei Principem locum (vti euenit) ſtudioſiſsimè deſtinaret, ſummoq́ue plauſu tanquam poſtliminio redditus complecteretur; eoq́ue maiore Grimani cum laude, quòd Nicolao accuſatori, omnis eius acerbitatis oblitus, capitalem iniuriam remiſiſſet. Secundo loco creatus ſancti Marci Procurator ſplendidiſsimam atque grauiſsimam legationem ſuſcepit ad Franciſcum Regem, cui ſummæ claritudinis adiuncti collegæ ſunt Dominicus Triuiſanus, Georgius Cornelius, & Andreas Grittus, qui Senatus nomine ei victoriam de Heluetijs partam prolixè gratularentur. Exinde magni ſemper Conſiliarij nomen continuato honore vſque ad Lauredani Principis mortem promeruit: cui poſt longam candidatorum contentionem ſucceſſor Princeps creatus eſt, pridiè nonas Iulias, eodem anno quo Leo Pontifex vita functus eſt. Fuit in Grimano habitus corporis gracilis, ſed procera ſtatura, viuidum vſque ad extremam ſenectam ingenium, atque oculi viuaces. Fuit vir frugalitatis eximiæ per omnem ætatem indomitique laboris atque animi, ad omnes Fortunæ caſus firmiſsimè compoſiti. Vixit annos Nonaginta, præfuit Reipublicæ tribus. Exornauit Prætorium luculento ædificio, cui nomen eius decreto publico eſt inſcriptum, quod pauciſsimis contigit.

LVDOVICI *Dominici Placentini.*

Principis effigies hæc eſt reuerenda Grimani
Quem pater æteno ſuperum dignitatus honore
Intrepidi monumentum animi ſuperaddidit aſtris;
Scilicet ante obitum ſupremaque funera, ſeſe
Inſtabilis diuæ ſpolijs fulgentibus ornans
Inuictus potuit varios eludere caſus.
Hic primum explorans fato Neptunia Regna
Cæruleis ſinibus iuueniles credidit annos,
Vt vir poſtremo ſpectato Marte triumphos

Ad patrium littus certos ex hoſte referret.
Denique naturæ leges ac bella triumphans
Sponte ſua vinctúmque manu, ſe pectore firmo
Præripit ad patres, vinctus ciuilia vicit
Prælia, Famámque æterno iam terminat axe.

Franciſcus Ferdinandus Piſcarius.

NVNC quem ſpectas elata ceruice galeatum, & decora excepta vultu vulnera intrepidi & ſummè fortis animi argumenta præferentem, ille eſt Ferdinandus Daualus cognomento Piſcarius, qui antè meritum & acceptum militaris Imperij munus, ex ipſa tãtùm peditatus præfectura maiorũ Ducum bello Dux, admirabiliumque militiæ operum magiſter

magiſter atque author incomparabiles victorias Carolo Cæſari parauit; non obſcuro quidem cum pudore veterum huius ſeculi Ducum, quum iuuenis vixdum integræ ætatis, eos omnes expediti conſilij grauitate; & quoſque manu promptiſsimos ſingulorum ordinum præfectos, in obeundis periculis, præclaro impauidi animi auſu, æquè mirus & felix ſuperare didiciſſet. Neque propterea fas eſſe putauerim eius vſque adeo præſtantis atque inuicti viri immenſum decus, breui anguſtæ tabellæ elogio circumſcribi, ſi vim potius atque ipſum pondus inclytæ virtutis, quàm inanes honoris titulos, qui ſæpè libidine Regum obueniunt, æſtimare velimus: quandoquidem gloria rerum geſtarum latè propagata, modicis rectè ſcribentium terminis includi nequeat. Quanquam ego præcipuus (dum ille viueret, & bello plenus laude verſaretur) Piſcarij ſedulus admirator, peculiari volumine edito, nomen eius præſenti & venturæ famæ commendarim. Nunc veró liquidiſsimè conſtet ex eius viri recordatione, collationeque, ſatis multos militiæ Duces eminentibus titulis claros conſpici, quum rari appareant qui parem ſuſceptis honoribus, non abſolutæ quidem virtutis, quæ hodie Imperatorum nemini ferè contigit; ſed nec mediocrem, ſine alicuius inſignis maculæ probro operam præſtare videatur.

INCERTI *Authoris.*

Qui ſceptra ad tumulum, vincti quid compede Reges?
Quid ve tot inuicta ſigna relata manu?
Quid Galea, quid ſcuta nitent, quid gæſa, quid enſes?
Quid viret æternis Laurus opaca comis?
Num Mars, num Daualus, tumulo iacet? hic ſitus hic eſt
Heu Daualus, quin Mars cum Daualo ipſe iacet.

Ioannes Bentiuolus

Bononienſium Tyrannus.

HAE tres, quæ vna ferè in tabula ſibi cohærent imagines, trium ſeculo noſtro præpotentium potius quàm illuſtrium Principum figuras ad veram ſimilitudinem exprimũt, Ioannem ſcilicet Bentiuolum, Pandulphum Petruccium, & Petrum Soderinum, oris quidem ductu, cultu togati amictus, & conditione ingenij diſpares; ſed qui finibus ditionum, & conſiliorum ſenſibus inter ſe coniunctiſsimi, eandem propè dominatus Fortunam tulerint, quum quiſque eorum ſua in patria pari conſilio, ſed diuerſiſsimis artibus nominis dignitatem tueri niteretur. Bentiuolus Bononiæ primum locum maiorum ſuorum, qui nobilitatis erant Principes, virtute partũ, ita adeptus fuerat, vt Tyrãno quàm Principi ciuitatis propior haberetur. Huius auũ eiuſdẽ nominis ſeditioſius atque ferocius ſuas tuentem partes Eugenius Pontifex capite damnatum ſuſtulerat.

Patrem veró Annibalem Caneculi factioſæ familiæ ciues coniuratione fa-
cta vſque adeo crudeliter, & temerè trucidarunt, vt in ipſo cædis veſtigio
admiſsi facinoris pœnas darent. Ex hoc Annibale Ioannem puerum San-
ctius qui ſe in Bentiuolam familiam adoptarat, educandum; magnoque ci-
uium ſtudio paternæ auitæque amplitudinis in ciuitatem Principem inſti
tuendum ſuſcepit; acciditque vt Sanctius per aliquot annos prudentiſsimé
adminiſtrata Re publica, & ciuibus alumno conciliatis, vita excederet, ei-
que Genebram vxorem ad futuras nuptias reliquerit. Hæc erat Sfor-
tiani ſanguinis Conſtantio Piſaurenſe Principe genita, virilis animi mulier,
& vſque adeo imperij auida, vt maritum mitem natura potius quàm vlla
in re violentum, ad cædes damnationesque æmulantium ciuium edendas
impelleret, & ad clauum totius conſilij ſuperba & inſolens ſederet, & tum
præſertim detecta Maluetiorum conſpiratione in ipſos atrociſsimè ſæuien-
dum eſſe cenſuiſſet. Punitis & euerſis per hunc modum Maluetijs, inte-
gra ciuitatis poſſeſsio, ſummaque non obſcuri dominatus poteſtas, Benti-
uolo ceſſit. Creuerat is numeroſa liberorum ſobole, varijſque connu-
bijs opportunas propinquitates parauerat, acceptis nuribus ex ſplendidiſsi
mis Italiæ familijs, & filiabus ditiſsimo cuique Regulo nuptui datis, ſic vt
exaggeratus vndique, & vere vſque ad poſteritatem cōfirmatus dominatus
eſſe videretur. Aedificarat inſuper magno ſumptu luculentiſsimæ ſtructuræ
turritam domum inſtar arcis, quæ pulchritudine & laxitate Coſmianam
Florentiæ & Feltrianam Vrbini, quanquam lateritia, ſuperare videbatur.
Ad hæc liberi eius, patris magnificentia atque opibus inuitati ſingulas & ip
ſi minores domos extruxerant, quas ciuium copijs in ſua horrea, ſuumque
penum impudenter traductis, & replere, & varijs ornamentis inſtruere erāt
ſoliti. Incidit autem in id tempus Cæſaris Borgiæ immenſa cupiditas au-
gendæ potentiæ, ſuſpecta Bentiuolis, quod is ad vrbem vſque caſtra promo
uiſſet. Cuius aduentus Mareſcotti è prima nobilitate ciues, authores & rei
facti ab Hermete filiorū ſupra omnes ſanguinario, iugalati ſunt. Ea cædes v-
niuerſam ciuitatem conterruit: Patrata ſiquidem fuerat in prætorio apud
Magiſtratus, nemoque propinquorum hiſcere audebat, quòd tot liberi mul
to famulatu, multiſque ſicarijs circumſepti, minaces foro inambularent, Nec
iam dubia & atrox Tyrannis inuecta cerneretur. Succeſſerat Alexandro
Pontifici Iulius Secundus Bentiuolo ex vetere ſimultate infenſus. Is opulē-
tiſsimæ ciuitatis, cui ipſe in minori fortuna præfuiſſet, conditionem miſe-
ratus, bellum inferre, totque Tyrannos omnino tollere cōſtituit; profectuſ-
que Roma, & auctus Gallorū auxilijs ad vrbē Bononiam caſtra promouit.
Eo autem ſucceſſu bellum eſt confectum, vt Tyrannus qui caſtra Gallorū,
auerſis eò corriuatiſque fluminibus inundarat, & prope oppreſſerat, ani-
mum deſpondens, infenſique Populi tumultum veritus, ea conditione vr-
be excederet, vt præſidio Gallico quod pecunia coemerat, tutus cum vxo-
re egrederetur, exulatumque ad Buxetum Parmenſis agri oppidum Palla-
uicinorum hoſpitio ſuſceptus abiret. Nec multo pòſt Bentiuolus quū in aſsi
dua reditus cogitatione verſaretur Genebrā vxorē amiſit, repētino dolore ex-
animatā, quod ei improuiſus nūcius ſuperueniſſet, quo audierat liberos ſuos
tumultuarijs collectis copijs reditum ad patriā intempeſtiuè præparantes.

Hippolyti

Hippolyti Cardinalis Ateſtini, & Ludouici Mirandulani ſuperuentu, qui Pontifici fauerent, fuſos in itinere, & fœdè profligatos fuiſſe; qua iniuria exacerbatus Iulius, Bentiuolorum clientes, vel tum captos, vel inde conquiſitos, damnatosque laqueo ſuſpendi iuſsiſſet, & Tyranni domum vel Boniæ totiusque Italiæ ornamento à conditore deſtinatam, plenus ignobili ob idque pudenda iracundia, excindendam furenti populo obiecerit. Nec diu poſt ipſe Tyrannus ſenex, deſperata Gallorum ope, quum in eam ſpem eluſus, veteres theſauros exhauſiſſet, ſacris interdictus & planè miſer interijt, quum amplius triginta annos dominatum exercuiſſet, vixiſſet annos ſupra ſeptuaginta, dignus hercle eo patriæ dominatu niſi ingenium eius impotentes liberi, auaritia, libidine & crudeli faſtu cuncta perturbantes, ad exitialem inſolentiam propuliſſent.

ANTONII *Franciſci Rainerij.*

Bentiuole, illa olim veſtra ingens gloria, ſummis
Nixa opibus, patriæ titulis & faſcibus auctis
Vndantum Imperio populorum, & prole virenti,
Marmoreáque domo & regali diuite luxu,
Quod rapida reuoluta manu, ceu turbine torto
Corruerit, ſonitu per inania nubila facto,
Ne mirere, animo inuicte & præſtantibus auſis,
Eliſijs neue hæc te cura laceſſat in aruis.
Scis tu etenim, ſcis tu ſubiti quàm plena pericli
Fortunæ alea ſit, volucri vertigine quantum
Heroúmque hominúmque trahat, quàmque ardua pulſet
Vel iuga, vel tumidas eadem ſuper intonet vndas,
Exactos quum tu Reges, domitósque Tyrannos
Enumeras, perfracta arma euerſóſque triumphos
Troiugenum, & Danaum, & Parthorum, & ſceptra Quiritum,
Te tamen indignantem animo, & fera fata gementem
Hoc ſolare, humili quod non tua pondere preſſa eſt
Gloria, ſed ſummi conconcuſſa eſt numinis ira;
Roboribus Iouis in terris, & fulmine querno.
Scilicet à magno quaterentur vt ardua Iulo
Primorum capita, & neutri foret aucta poteſtas,
Quo Latium, & tota plaudit Iulo Auſonis ora,
Barbara ſanguineas horreſcunt pectora clades,
Famaque purpureis liquidum ſecat Itala pennis.

Pandulphus Petruccius
Senenſium Tyrannus.

QVANTVM Bentiuolus ad Principis nomen magnificentia operum, & filiorum faſtu acceſsiſſe videri potuit, tantum Pandulphus Petruccius apud Senenſeſę ciuili ordine ſe extuliſſe exiſtimatus eſt, ſed qui eſſet occultior, neque tamen animo melior; Quippe qui nunquàm veſtem Senenſibus conſuetam (id erat pallium atri coloris) mutarit, niſi ſolennibus Ludis: nunquam modeſti frugique ciuis in conuictu diſciplinam vllo epularum luxu corruperit; ædificarit modicè, & commodè quidem potius quàm ſumptuoſè aut eleganter; humanitatis porrò & temperantiæ laude humiliores ciues in tota vita ſuperarit; nec externa connubia ambitioſe, ſed paria fortunis atque nobilitate, ad auertendam inuidiã quæſierit. Quæ omnia ex aduerſo in Bentiuolo vſque adeo modum exceſſerant, vt cuden-

dæ

dæ etiam monetæ munus impetraret à Cæſare, non obſcurè in contumeliam Pontificij imperij, ſic vt in aureo numiſmate ipſius Tyranni comata effigies cum ſerrato ſcuto complectente id Cæſaris Aquila, ſpectaretur. At Pandulphus nihil vnquam vſurpabat quod apud ciues inuidiam conflaret, vt qui modico comitatu, multoque diſsimulationis artificio gratiam atque potentiam ſenſim parandam arbitraretur, ingentique aſtu, & occultiore ſolertia ſibi agendum eſſe ſtatueret in ciuitate quæ quadrifariam diuiſa inſanis factionibus ſeruiebat; quibus ciuitatis ſtatus commutari conuellique poſſe, vt ſæpius antea accidiſſet, manifeſtò proſpiceret, ſi diuerſa ciuium ſtudia negligerentur. Parem enim authoritatem alternantibus partium ſtudijs in Republica obtinebant quatuor honeſtiſsimarum familiarum ordines, quorum ſummus erat vetuſtæ nobilitatis, iſq; propterea Nobilium vocabatur. Secundus pari propè dignitate Popularium. Tertius ex vtroque ordine commixtis familijs conſtitutus Nonarius appellabatur, quòd is ordo à nouem delectis ciuibus, qui æquiſsimi viderentur, antea fuiſſet erectus. Huius ordinis aliquot erant Patritiorum familiæ, inter quas eminebat Petruccia, cuius facile princeps habebatur ipſe Pandulphus, Iacobo maiore fratre qui exceſſerat è vita ſibi locum relinquente. Nonario autem ordini ſuccedebat vltimus, qui Reformatorum appellatus eſt, quòd hi tanquā exactæ prudentiæ ciues, male conſentientis ciuitatis vitia emendare formareque in melius Rempublicam ſuperiore tempore voluiſſent. Cæterum Pandulphus, & ab his aliorumque ordinum conſpiratione cum Nonarijs vrbe pulſus aliquandiu in exilio ſic vixit, vt nihil virilis conſilij efficacisque induſtriæ remittens, non diu poſt in patriam victor rediret; coactis ſcilicet in vnum non amplius quàm trecentis ſuæ factionis hominibus, vrbem noctu ſcalis adortus tranſcenſis illico mœnibus, refractaque demum porta, vrbe & curia potiretur, & aduerſarios vrbe expelleret; eo euentu, vt qui modo extorres fuerant, eiectis aduerſarijs Rempublicam adminiſtrarent & cuncti ciues in omni ſenatoria deliberatione Phandulpho obſeruatis eius nutibus atque ſuffragijs aſſentirentur; ipſeque vnus in toto ſuo ordine authoritate atque opibus potens, plebiſque etiam ſtudio ſubnixus emineret. Hanc eius potentiam ægre ferebat Nicolaus Borgheſius inter ciues maximè honoratus, quanquam filiam Pandulpho collocaſſet. Verùm tanta erat Borgheſij ambitio, eaque liuidi animi acerbitas, vt facile cognationis obliuiſceretur, & generi authoritatem conuellendam arbitraretur, & quòd aliter maturè fieri non poſſe videretur, conſilium eius quoquo modo tollendi ſuſciperet. Sed inſolentia ſoceri, eiuſque diram obtrectationem, impotentis generi ſæuitia præoccupauit. Borgheſius namque quum iret in forum trucidatus eſt. Huius cæde conterritis ciuibus, ſumma potentia Petrucijs, Pandulphoque in primis adſtructa eſt. Ab hoc patrato ſcelere, damnatoque apud ciues, Pandulphus offenſus infamia, vſque adeo religioſe in poſterum à ſanguine ciuium temperauit, vt quum aliquanto poſt in ipſius cædem Bellantios, authore principeque numeroſæ eius familiæ Leonardo deprehēdiſſet, quos iure optimo occidere poterat, ſyncera fide oblata clemētia conſeruaret. Exinde mira calliditate apud decuriones egit, vt Triumuiralis in Republica

Magiſtratus creatur; cuius muneris eſſet Reipublicæ curam ſuſcipere, prætoriæque præſertim cohortis, quæ in foro apud curiam ſtationem habebat, iura ſtipendiorum tueri. Id verò facile impetratum eſt, reſque ita ceſsit vt ipſe vnus è tribus crearetur, duobusque mox collegis altero magnis muneribus corrupto, altero autem quòd eſſet ingenij pinguioris facile contempto, ſolus ea magiſtratus munia obiret, militares animos, indulgendo, vberrimeque ſtipendia perſoluendo ſibi conciliaret. Noui demum conſilij rem difficilem, & ſpecie parum æquam, ſed omnibus propè ciuium ordinibus vtiliſsimam aggreſſus perfecit. Abſcindere enim opulentioribus Senenſis Imperij oppidis certas agrorum partes, atque eas per familias certis portionibus diuidere & adiudicare conſtituit. Quo munere inſigniqe beneficio cunctæ vel aduerſorum ordinum familiæ ſibi aſtringerentur. Eam legem à Pandulpho ſuaſam latamque, decuriones atque amplior Senatus facile promulgarunt, fuſtra reclamantibus oppidanis, qui iniquè eripi ſibi ſua alimenta querebantur, letis ex aduerſo promiſcuè ciuibus, qui ex aliena iniuria extra ordinum inuidiam augeri ſuas opes viderent. cuius decreti munificentia ad vnius Pandulphi gratiam, atque potentiam amplificandam ſine controuerſia rediret. Eo facto Pandulphus opes ſuas confirmauit, & ciuium amicorum adauxit, & propè totam reliquorum ordinum æmulationē ita extinxit, vt ordo Nonarius ſupra cæteros ſummum authoritatis & gratiæ locum teneret. Hæc erant optimè prouiſa parataque aduerſus vim inteſtinam; ſed quæ externa auerterent arma. ciuitati valida deerant præſidia vt tum accidit, quum Cæſar Borgia ad perturbandam Italiam natus ad Pientiam vſque vrbem copias promouit, eo animo vt Pandulphum Senis extruderet, atque ea vrbe, vti erat immodicus, potiretur. Agnouit Pandulphus ambitioſi crudeliſque viri inſidias, generoſoque conſilio effugere eam tempeſtatē, & Senenſes ciues periculo liberare conſtituit, concionatuſque apud Ciues nihil ſibi incolumi patria eſſe carius oſtendit; propterea ſe ceſſurum malignitati atque audaciæ externi ſæuiſsimique Tyranni, vt maturè demum rediret. Atque ita interdiu mœrentibus pleriſque, atque lugentibus cum honeſto potius quàm valido comitatu vrbe exceſsit, commentaria ciuibus relinquens, quibus ad confirmandam tuendamque patriam ſummæ prudentiæ præcepta perſcripſerat. Huius facti mira celebritate deterſit non modo inuidiam, ſed ampliorem etiam gratiam apud cunctos ordines adeptus eſt. Neque eum feſellit opinio. Decedente ſiquidem Senenſi agro Borgia, decreto publico ad tutelam patriæ, qui ſponte ſe fecerat exulem reuocatus eſt. Eo Borgiæ periculoſo aduentu admonitus communiendum ſe nouis amicitijs atque fœderibus exiſtimauit, imprimiſque conciliandos ſibi Florentinos ratus, prorogari ſibi veteres inducias quæ iam tum planè effluxerant, poſtulauit, Petro Soderino qui tum præerat Reipublicæ ea conditione longiores concedente, vt Montis Politiani oppidum, de quo ex antiqua controuerſia nimis fuerat decertatum, poſſeſſumque tum à Senenſibus, Florentinis in præmium admiſſæ ſocietatis concederetur. tranſactio Senenſes ciues amariores fecit, & Pandulphi gratiam in vniuerſum vehementer imminuit, quòd vt priuatis rebus

conſuleret,

conſuleret, publicis ſingulare detrimentum attuliſſet. Nec multo pòſt ad uerſus eum excitata eſt eadem Borgiæ rabies ex aduentu Gallorum qui Neapolim armis repetebant; concitantibusque uonnullis, eò res deducta eſt, vt Pandulphus procellam in ſe immanium armorum effundi cernens ad priſtinum deſerendæ vrbis conſilium rediret. Iamque erat in itinere quum exoptatus de morte Alexandri Pontificis nuncius ei ſuperuenit; liberatusque periculo ad conſueta adminiſtrandæ Reipublicæ munia reuerſus eſt. Pio autem tertio Seneſi in demortui locum ſuffecto non magnopere lætatus eſt, quòd ille eſſet diuerſi ordinis, & tanquam verè pius in libera patria vnum præ cæteris ciuem dominari indignè pateretur. Cæterùm immatura Pij mors intra paucißimos dies erepti, Pandulphum eo metu ita liberauit, vt ſibi gaudio eſſet Iulius ſecundus Ligur ei ſuffectus, cuius gratiam certis officijs atque muneribus facile promeruit, ſtudijque ſui eum tulit fructũ, vt Alfonſus eius filius, coempto non dubiè purpuræ honore in Senatum legeretur. Deſtinabat enim ſibi Dominatus ſucceſſorem Borgheſium è filijs natu maximum, eumque fraternis ſacris opibus fauoreque Põtificio confirmandum iudicabat. Sed ea conſilia ſuperi multis de cauſis improbarunt. Nam ipſe non multo poſt anguſtia pectoris laborans, quum ad Philippeas aquas iſſet, apud ſancti Cyriaci oppidum fato conceſsit, climacterico ætatis anno. Liberi verò eius in ſeipſos inſana arma conuertentes, à Leone eo euẽtu Senis ſunt depulſi, vt Borgheſius atra vexatus bile miſer interierit: Alfonſus verò Cardinalis temerè inita in Leonis perniciem coniuratione in mole Hadriani, non purpuratorum modo, ſed infimorum etiam hominum miſerrimus à carnifice ſtrangularetur.

PAVLI IOVII Iunioris.

Occulti ne inuere tibi ſub pectore ſenſus
Petrucci, tacitæ ne artes, ſecretaque rerum
Conſilia, atque aſtus veteris prudentia ſolers?
An contecta dolis mendax tibi credita virtus:
Atque humeris pullata diu circundata veſtis,
Nulla que celſa domus, comitum tibi nulla caterua?
Dum tu diſsimulans pro libertate tuorum,
Artibus his blandis incautam decipis vrbem;
Et patrias leges renouans, ſoceroque perempto
Arripis Imperium, atque in te iura omnia transfers.
Laude equidem dignum facinus, ſi numine dextro
Di foueant; aut ſors non auerſata ſecundet.
Sed qui te caſus, quæ te Fortuna ſequatur
Aſpice; bis exul nunquam tranquilla vidiſti
Tempora turbatæ per mille pericula vitæ.
Adde quod & nati quibus impia Regna paraſti
Conuulſi inter ſe fœde, pars cæſa ſecuri,
Haud vixere diu regnandi ebu dira libido;
Diſcite mortales contenti viuere paruo.

Petrus Soderinus

Florentinorum Vexillifer.

DIVERSISSIMA ratione, honeſtioreque titulo Petrus Soderinus apud Florentiam Reipublicæ præfuit, prudentiæ & moderationis cõmendatione ad Vexilliferatũ prouectus, qui honos nequaquam vti aliâs bimeſtris, ſed perpetuus eſſet ad imaginem Romanæ Dictaturæ. Nam ſicuti decuriones ſupremæ poteſtatis qui bimeſtres erãt, breui ſpatio magiſtratus vim inueterata conſuetudine finiebant, nec ſuſpectæ poteſtatis eſſe poterãt, ita Vexillifero qui eis præeſſe ſoleret, aliquanto anguſtiora quam flagitarent grauiſsimarum rerum conſilia, terminandis ſententijs ſpatia obueniebant. Propterea expedire Reipublicæ rebãtur, vt vnus perpetua authoritate ad clauũ ſederet, ſuperiorũque conſiliorũ atq; actionũ gnarus, certũ perẽnis nec intercisæ prudentiæ præſidiũ, toties mutatis Decurionibus afferret, dignitateque auguſtior Populo videretur; In hoc imitati

Venetos

Venetos qui Senatus Ducem creant, cuius poteſtatem admirabili ſpecie amplißimam, ſed nihil plus cæteris quàm altero ſuffragio valentem, certiſque legibus ideo circumſcribunt, ne ad Tyrannidem aſpirare queat, perſonam tamen Principis ad Veneti Imperij dignitatem decoris inſignibus tueatur. Soderinus hoc honore illuſtris factus in Curiam cum familia vxorem tradu xit, vt in omni negocio aſsiduus Octouiris ſupremæ poteſtatis adeſſet; ſenſim per hunc modum popularis effectus eſt nouis hominibus in Senatum accerſitis, quum antea Patritijs in vniuerſum, honoratiſque ciuibus patuiſſet. Fauit autem ei præſertim ciuium ordini qui Sauonarolæ damnati crematique in foro, memoriam pertinacißimè colerent, & Medicei nominis ſtudia ſemper odiſſent, quanquam ipſe omnis expers odij, nequaquam ſe factioſum oſtenderet, & tanquam æquißimus libertatis defenſor, in nullam inclinaret partem, eoque populari inuecto ſtatu patriam diu tranquillam, opibuſque florentem futuram arbitraretur, ac optimi inde præſidis & patriæ parentis laudem, quæ nemini poſt Coſmum contigiſſet multorum iudicio promereri crederetur. Sed non mediocriter offenderat Patritiorum animos ſtudioſorumque Mediceæ factionis, à quibus mirifico ſtudio erat ſubleuatus, quòd ingratè oblitus beneficij, ſecus ac anteà promiſerat, eos propè in ordinem redegiſſet, nec vigente popularium factione illos eminentiore vllo honore dignos arbitraretur; quo neglectu ex perpetua popularitate eos ſibi non obſcurè inimicos pararat, quorum poſteà Saluiatis Principibus, ipſoque præſertim Iacobo varijs artificijs & machinationibus ipſius authoritas conuulſa ſit, & ipſe tandem Dictaturæ honore ſpoliatus, dominatu & patria eiectus in exilium abierit. Sed tum exiſtimatio ei erat incolumis & florens, quòd eius auſpicijs perdomitæ receptæque Piſæ fuerant, poſt ſextumdecimum continuati ferè belli annum, quo haud dubiè Florentini nūquā remiſſa ſpe victoriæ nūquā remißis ſumptibus atque laboribus, vel ſæpius repulſi, Piſanorū cōſtantiā aſperrimis diuturni belli periculis efferatam & indomitam ſuperaſſent. Adiecerat etiam Florentino Imperio Mōtis Politiani oppidū certa induciarū pactione vltrò à Senēſibus cōceſſū. Curarat quoque diligentißimè rem frumētariā, læto ſemper atque exultante populo ad vbertatis & copiæ nomen. Verùm quum medias ciuium claſſes foueret, hiſque aditum ad Rempublicam præberet, angebantur Patritij, vtpote qui offenderentur numerò nouorum imperitorumque ſæpe hominum, qui Reipublicæ munia nobilioribus debita inſolentè vſurparent, curiamque indigna vrbis fece repleuiſſent; ipſi verò neglecti, ſæpeque ſuperantibus ignobilium ſuffragijs, reiecti, honorum repulſas ferrent, fruſtraque popularis ſtatus inclementiā damnarent. Sed Soderino ſemper integra manſit authoritas populari ſtudio, & ſua inſigni virtute confirmata, donec enatum eſt bellum, quo nullum Italiæ pernicioſius fuit, quo eiuſdem dignitas continenti veluti ruina in præceps traheretur; initio ad Concilij nomē exorto. Id enim victor vndique Ludouicus Gallorum Rex indicendum celebrandumque ſuſceperat, vt Iulius Pontifex ex publica cenſura tanquam indignus ſacroſancta poteſtate gradu pelleretur. Is enim impotentia Gallorum timens arma, atque idcirco ſeruituræ mox Italiæ cauendum exiſtimans, à conſpirantium Regum fœdere diſceſſerat. Quamobrem diuinis

atque humanis rebus fœdè perturbatis, Rex Gallus à Soderino magnopere fauente Senatuque Florentino impetrauit, vt vrbs Piſæ tanquam celebrando concilio opportuna concederetur. Ea res Patritios excitauit qui contradicerent, atque exclamarent propediem Piſas in poteſtate Gallorum futuras, qui iam frequentes aduenissent Lotrechio Duce; quorum aduentu Piſani ad repetendam libertatem parati, atque de induſtria inuitati viderentur. Ea res non temerè credita eum tulit exitum, vt Cardinales, cæterique Sacerdotes qui Piſis conuenerant, cum Lotrechio præſidij præfecto vrbe pellerentur, Mediolanumque profugerent. Eius Concilij Piſis conſtituendi oborta inuidia, Soderinum non ſponte, ſed impulſu Cardinalis fratris authorem inuiſum ciuibus, atque odioſum irato Pontifici fecit, vſque adeo vt vir ille natura contumeliæ inſolens, & implacabilis, eum Dictatura dejciendum, Mediceoſque in Patriam reducendos decerneret. Medicei nanque in eam excubantes occaſionem Raimundum Cardonium à Rhauennatis prælij detrimento Hiſpanicas reparantē copias, adiuuante Pontifice ſibi cōiunxerant, expugnatoque Prato oppido prius quàm Florentiæ præſidia parari poſſent, à beneuolis propinquis, patritioque ordine in vrbē recepti, ſuperioris Fortunæ Principatu potiti ſunt. Soderinus ipſe mira inſontis animi tranquillitate, quòd nemini nocuiſſet, & cuſtoditos in Curia tanquam ſuſpectos ciues numero ſupra viginti, ſupplicio affici vetuiſſet, extra omnem contumeliam detractus ſolio, & ad Pauli Victorij domū deductus eſt, indeque egreſſus vrbe in Vmbriam, Picenumque profectus, nō multo poſt ab Ancona Epidaurum, quod Raguſium vocāt, vt tranquille ibi degeret, traiecit. Medicei verò ad arbitrium Rempublicam conſtituerunt, nec quenquā ex antiquis inimicis pœna dignum cenſuerunt: quartoque menſe recepta patria Ioannes Medices Cardinalis, qui ad Rhauennam captus è Galloru manibus effugerat, Pontifex eſt renunciatus. Is generoſo animo Soderinum humaniſsimis literis euocandum complectendumque ſibi, & augendū honoribus accerſiuit. Ea verò oris tranquillitate dignitateque Soderinus Vrbem ingreſſus Pōtificem inuiſit, vt cunctis eſſet venerabilis, adeuntibusque & dextram appetentibus amabilis, & perhumanus. Libenter enim rerum ſuarum actiones enarrabat, mihique præſertim ſyncerè & diſertè tanquam annales perſcribenti. Cupiebat ſiquidem ea cum integritate laudis poſteris tradi qua Rempublicam Florētiæ per decem annos adminiſtraſſet, ſic vt Romæ non ſecus ac Florentiæ Vexillifer ab omnibus appellaretur. Repudiauit autem omnes honores quos propenſiſsima voluntate Leo Pontifex offerret, tanquam eo quod geſſerat minores. Vixit in ſumma tranquillitate mentis, cum grauiſsimis virtutibus confirmatus, tum ſua conſcientia præclarè beatus, quanquam amiſsi dominatus caſum duorum fratrum culpa ſibi importatum, ſine vllo doloris veſtigio fateretur. Alter enim Cardinalis ambitioſè corruptus, ſpe conſequendi Pontificatus, Piſas Gallis obtulerat, ratus fore vt quum neque in Pontificem neque in Gallos vehemens ſtudiū oſtenderet, tanquam medius poſt neutram partium offenſam, Iulio Concilij voce damnato ſubrogaretur. Alter nomine Victorius Mantuam legatus miſſus, vbi fœderati Gallorum hoſtes cōuenerant, quum non multa pecunia cum Cardonio tranſigere poſſet, vt Hiſpani auerterentur, vti natura

parcus,

parcus, atque inepté frugi, & pecuniæ tenax adduci non potuit, vt pecuniam repræſentaret: atque ita magno fratris commodo fœdere excluderetur. Natus annos ſexaginta duos in Vrbe regnante Hadriano febre ſublatus eſt. Ei exequias fecerunt iuſtis collatis honoribus Florentinorum collegia. Propinqui autem eius marmoreo ſepulchro aliquanto poſt honeſtarunt.

IVLII *Feroldi.*

Effigiem hic hoſpes Soderini conſpice, cuius
Eſt nomen aſtro clarius.
Hic eſt qui Patriæ labentem reſtituit rem
Bene conſulendo ciuibus.
Idem vrbi pacem peperit, populoque volente
Princeps fuit Florentiæ.
Ac tunc illa quidem hoc ſaluo, clauumque regente
Vixit beata ciuitas:
At caro capite hoc eiecto, protinus vnà
Et concidit Reſpublica,
Ergo animam illuſtrem æternum ſaluere iubeto
Qua Patriæ ſtetit ſalus.

Eliſabella Aragonia.

HVNC pallidi oris, & atrati cultus habitum ferebat Eliſabella Aragonia Ioañe Galeacio Sforzia coniuge orbata. Hæc enim vna inter viros celebres ideo ſedem meretur, quód contra ſexus imbecillitatem aſperis in rebus virilem animum præferens, arſuræ bello Italiæ primas faces intulerit, quo famoſo vereq́ue funeſto facinore, cum diuinarum ſimul ac humanarum rerum perturbatione amiſſa ferè libertate periȷ̈mus, fruſtra Aragoniȷ, Sfortianique nominis memoriam exercentes. Fuít hæc generoſi & planè virilis animi mulier, vti Regia ſtirpe progenitam decebat, digna prorſus elogio valde luculento, ſi in ea animum maximarum calamitatum concurſu inuſitatæq́ue mentis fortitudine nunquam ſuperatum, non ſine admiratione reputemus. Quandoquidem feralis eius Tragœdiæ initium dederit, quo opulentiſsima Aragoniæ & Sfortianæ domus imperia conciderunt. Ludouici namque Sfortiæ circumuenta inſidiȷs, ac indignè ſpoliata Regni poſſeſsione, quum à propinquis opem imploraret, & Galli in Italiam ingruiſſent, florentis ætate coniuge Ionne Galeacio orbata eſt, eo quidem luctuoſius atque miſerius, quód is veneficio ſublatus crederetur. Exinde quoque nunquam ſiccatis lachrymis, Ferdinandum auum non dubio mœrore enectum, Alfonſumque patrem eiectum Regno & in Sicilia deformi habitu exulantem, fratremque obiter Ferdinandum in limine recepti fortiter Regni immiti fato ereptos Reges continenenter luxit, nuſquam ſibi ad exiguum calamitatis ſolatium arridente Fortuna, niſi quum Ludouici Sfortiæ hoſtis ſui calamitoſo vitæ exitu læta-

Franciſcus Iſabellæ Filius.

retur. Quando ille à ſuis militibus proditus, perductuſque in Galliam, tetro in carcere moriturus, exitioſi ambitus & ſcelerum pœnas daret. Verũ in hoc luctu ægrè vitales trahentẽ ſpiritus nouo ictu Fortuna perculit, quũ Federicum Regem patruum ſæua externorum regum coniuratione Regno exutum, & in Gallia ſingulos miſeriæ ſuæ caſus fruſtra deplorantem fatoque functum audiſſet. Tum enim clariſsima eius domus ingentis ruinæ mole conuulſa, atque oppreſſa, à ſtirpe penitus interijt; accumulato etiã dolore, quòd ſub id tempus Franciſcus filius qui in eadem tabula cum matre pictus conſpicitur, in venatione currentis equi lapſu in Heduis exanimatus eſſe nunciaretur. Hunc enim vel inuita depoſcentibus Gallis tradiderat, à quibus cucullati ſacerdotis habitu in opulenti ſacerdotij cœnobium idcirco coniectus fuerat, ne Sfortiani Regni legitimæ prolis hæres ſupereſſet. Nec his tantis funeribus egregiè conſtans & infractus fœminæ animus

ceſsit,

ceſsit, recepitque ſeſe in Barium dotale oppidum, vbi Regij ſplendoris diſciplinam ita exercuit, vt eius nomē cum gentilitiæ munificentiæ, tum Chriſtianæ benignitatis præclaram laudem, & in Italia, & in prouincijs ferret. Qua illuſtri fama ductus Sigiſmundus Rex Sarmatarum Bonam eius filiam in matrimonium duxit, eam honoris cauſa deducēte Proſpero Columna Romanorum Ducum longè clariſsimo. Nuptiæ apud Cracouiam ingenti procerum concurſu celebratæ ſunt, lætis quidem auſpicijs, poſtquàm noua nupta ſeni iam planè Regi Auguſtum hodie regnantem pepererit, ſecundoque partu edita ſit puella auiti nominis, quæ Ioanni poſtea Pannoniæ Regi nupſit, in ſpemque paterni Regni hunc edidit Stephanum puerum qui hodie in Dacia vetere, quæ Tranſyluania eſt, dominatur, educante Georgio Varadinēſi Epiſcopo, viro pace belloque inter Hungaros facilè principi; ipſo ſcilicet Solymano Turcarum Imperatore eum ex paterna amicitia in clientelam fidemque receptum egregiè ab omni finitimorum iniuria defendente. Verùm hanc orientem felicitatem Eliſabella ex perpetuo ferè infortunio deguſtare non potuit, quum morbo aquæ intercute obijſſet. Eo hercle pietatis nomine patientius atque tranquillius, quòd paulo antè ſacroſancta Romana templa ad expiandum religioſe animum inuiſiſſet, eam Leone Pontifice perbenignè & liberaliter excipiente, matronis etiam Romanis primæ claſsis officij cauſa adeuntibus. Id ſpectaculum longe omnium ornatiſsimum atque pulcherrimum fuit, quum circumfuſa vndique iuuentute prodeuntes in nuptiali veſte, vt tum moris erat, ſupra aurum & purpuram margaritis & gemmis perpicta, longo pompæ ordine in Vaticanū pedibus perrexiſſent. Cæterùm in hac eximiæ virtutis fœmina improbæ plebis rumor, nō mediocriter pudoris decus perſtrinxit, ob id grauior quòd quum florente ætate impenetrabilem pudicitiam prætuliſſet, in ipſo demū ætatis flexu Proſperum Columnam ſibi cultum & officium aſsiduè tribuentem, ſæpeque procacem ad vrbaniores iocos admitteret.

ANTONII VVLPII.

Hæc quæ ſpectantem ora tenet ſuſpenſa, rapitque
Senſus atque animam, & propè ſpirat picta tabella
Docta animata manu ſpeciem infelicis Eliſæ
Fortunámque habitumque referret animoſque viriles:
Aſpice vt in vultu maieſtas Regia auorum
Et patris, & patrui, fratriſque reluceat: iſto
Vultu iura dabat populis quum ſceptra teneret
Coniugis, & nati Inſubriæ & tractaret habenas.
Hoc etiam infenſis ſuperis, aduerſa ſuorum
Fata tulit, morientis aui quum lumina claudi
Vidit, & expulſum Regno patruumque; patremque
Et fratrem ereptum, quum iam cœpiſſet auitis
Sedibus, & ſceptro ſumma virtute potiri.
Quid memorem Regnō ſpoliatum fraude maritum,
Sublatúmque dolis? aut cari funera nati?

Quis valet hæc ſiccis oculis audire? Sed illa
Non lachrymis vrſit cineres,non queſtibus; altum
Sed tulit infracta & preßit virtute dolorem.
Cernis vt affectus viuos animata tabella
Exprimat in vultu? vt ſummo certamine pugnet
Cum virtute dolor? ſexus cum ingentibus auſis,
Atque animis? pulſi vt cedent ſexúsque dolórque?
Fortuna inſignes aliquot fortaſſe vetuſtas
Iactabit Regum matres,& Regibus ortas,
Sed quæ agitata diu per tot diſcrimina rerum
Per varios caſus,rapidis iactata periclis
Aequo animo infenſæ Fortunæ exceperit ictus
Nulla erit,antiqua aut veniens quàm conferat ætas
Fortunæ,fatis,animo infelicis Eliſæ.

Ludouicus Panoniæ

atque Bohemiæ Rex.

HOC obeſi oris geſtu, & Germanico potius quàm Hungarico cultu cõſpicuus erat Ludouicus Pannoniæ atque Bohemiæ Rex, Sarmatico atq; Aquitanico ſanguine genitus. Nam Vladislaus pater genere Polonus fuit, cui Candalia Vaſconum nobiliſsima ſtirpe edita nupſerat. Ferunt Ludouicum quum vtero matris excluderetur informem prope,& ſine certis oris lineamentis vrſini fœtus ſpeciem prætuliſſe, creuiſſe tamen ad iuſto maiorem hominis ſtaturam, ita vt patris inertiam & multum aruinæ ſuccum æmulaturus crederetur, nec eius molis artus decenter viuidus, & illuſtris ſpiritus regeret. Quanquam à nutritijs diligenter excitaretur, qui eum literarum pariter atque armorum diſciplina exercendũ contenderent. Meruit tamen manſueti & obſequentis ingenij bonitate, qua egregiè iuſtus & pius Princeps euaſurus videri poterat, vt Mariæ Cæſaris ſorori connubio iungeretur, conciliante ſcilicet eas nuptias Maximiliano auo,qui Annam etiam Ludouici ſororem corroborandæ cognationis cauſa Ferdinando nepoti collocarat, in eadem celebritate Viennenſis conuentus, in quo tres ſummĩ ſeptentrionalis plagæ Reges, Cæſar, Vladislaus, & Sigiſmundus inſigni multarum gentium ſpectaculo coiuiſſent. Cæterùm Ludouicus decennio ferè poſt eas nuptias perpetua ſterilitate damnatas quum turbulentiſsimorum Procerum atroci vexatione, & viuo adhuc patre,& defuncto, quaſi precario regnauiſſet, in id bellum incidit, quo impotentibus Turcarum armis oppreſſus cecidit. In peruerſa ſiquidem malignitate procerum ſuorum iuſtis deſtitutus viribus, deſertuſque a propinquis ſuis finitimis Regibus, Mugacciana acie miſerabili caſu Regnum cum vita amiſit. Carolus nanque Cæſar, & Ferdinandus frater,quibus cordi erant Italici Imperij opes,eius pericula tanto inuadente hoſte neglexerant. Sigiſmundum porro patruum Sarmatiæ Regem facile tum auerterant Moſcouitarum bel-

la, & funeſtæ Podolijs Scytharum incurſiones, quibus vrebatur Sarmatiá-
cus ager, & Clemens ipſe Pontifex domeſtico occupatus bello, vix Germa-
norum legionem & Vſſaronum equitum alam, è ſacra pecunia ad Panno-

niæ præſidium conduxerat; Hungarique proceres auaritiæ atque rapinis aſ
ſueti oblitique penitus Hunnicæ virtutis & diſciplinæ, peſsimis artibus tra
ctantes arma, inter ſe fœdiſsimè diſſentiebant, nec externa præſidia ſuperbo
contemptu & ſtulta arrogantia admiſſuri videbantur. Tanta ſiquidem ani-
morum vanitate atque ferocia ad bellum ferebantur, vt vel innumerabiles
Turcarum copias facile deſpicerent, & ſe ipſos ad tuendum gentis decus cō
ſeruandamque patriæ ſalutem, ſi non iniqui prælij facultas daretur ſatis ſo
re iactarent. Horum autem Princeps erat Paulus Tomoreus Colocenſis
Archiepiſcopus pietatis inſtinctu, & vetere præſulum more, cum Turcis
non iuſta quidem acie, ſed minutis prælijs pugnare ſolitus. Is proceres non
temere timentes hoſtem ignauiæ increpitans, & ad conſerendas manus mi
litum multitudinem ſacris concionibus accendens, eò Ludouicum conſilij

inopem iuuenem nec vllum vitæ diſcrimen veritum perduxit, vt aduentanti hoſti caſtra obuiam promouenda decerneret. Imperitus enim rerum adoleſcens, ingenioque præſertim imbecillo atque habeti, tanquam bellici periculi ignarus, qui nunquam caſtra vidiſſet, facile eò perduci potuit, quo Tomoreus fatalis eo die Hungaris dux impoſitus educebat, vel cunctis ferè Proceribus pugnæ caſum omni arte vitandum eſſe cenſentibus. Itaque Ludouicus, aliena vecordia atque ſuperbia miſer, & proculdubio exitialis conſilij manceps factus, Solymano ad Mugaccium occurrit, quum nihil tale auſuros Hungaros Turcæ Duces putarent, nec Solymanus ipſe adduci poſſet, vt Regem hoſtem tam paucis inſtructum copijs in caſtris eſſe, & congredi prælio velle crederet. Vix enim Chriſtiana acies Triginta milium peditum, ſimul & equitum numerum implebat, quum in aduerſa ducenta equitum milia ſpectarentur. Eum itaque Tomorei audacia Hungarorumque temeritas exitum tulit, vt cum ingenti corona hoſtium circundatis & obſeſsis caſtris, Rex infelix, & (quod miſerrimum fuit) in ipſo margine Danubij aquatione prohibitus, dirigere aciem & collatis ſignis confligere cogeretur. Non tulere diu Hungari primi agminis vim, quanquam admirabili ferocia reſiſtentes, nec inulti cadentes, quando meritas inſaniæ ſuæ pœnas darent. Cecidit antè alios vecordi impetu pugnans Tomoreus, & vnà fere reliqui Duces & Antiſtites conciſo proculcatoque toto noſtrorum exercitu perierunt. Rex ipſe quum in fugam deſperatis rebus ſe proriperet, in paludem incidit prǽaltæ crepidinis, quam exeundo apprehendere conatus, equum ardua ceruice erectum in ſe reflexit, atq; ita reſupinatus in ipſo equi & armorum oppreſſus pondere, in aqua bipalmis gurgitis ſuffocatus interijt, ſpectãte armigero ſuo, atque eum mox arena ſepeliente, ne corpore atque armis Regijs potiretur hoſtis. At Solymanus eum euaſiſſe exiſtimans, generoſa voce pronunciauit, ſe hoſtem Regem tot cognationibus clarum in gratiam Sigiſmundi patrui, ſi reperiretur Pannoniæ Regem repoſiturum, modo Othomannici Imperij decus, & ſuæ liberalitatis beneficium certo tributo, & id quidem exiguo, gratè atque fideliter agnoſceret. Sed cadauer poſt multos dies, indicante eodem ſcutifero repertum eo quo potuit tumultuarıj funeris honore tumulatum eſt, quum Solymanus iam Buda atque Pannonia victor deceſsiſſet, ad ornandum Hungaricæ victoriæ trophæum, æneas præſtantiſsimi operis ſtatuas quæ Matthiæ ſplẽdidiſsimi Regis, fuiſſent, Byzantium aduehens; quibus Hippodromum erectis baſibus exornauit.

PETRI ANGELII *Bargei.*

Te quoque Sarmatico Lodouice è ſanguine natum,
Et nulla clarum virtute, antiqua tuorum
Relligio immerito regnis præfecit auitis:
Vt foret vnde animos ingentes incola Ponti
Sumeret, & raptis regnaret Turca trophæis,
Noſtrorum multa tumefactus cæde parentum.
Scilicet iſ fueras opibus qui fretus, & alto

Conſilio,

Conſilio, inuictas virtute animoque phalanges
Fundere, & innumeras euertere milite turmas
Exiguo poſſes, atque omni arcere furentem
Pannonia, inſigni confectum clade Tyrannum.
Nam ſi corpus eras ſine pectore, ſi tibi nullam
Dij dederant mentem, Rex amentiſſime, qua te
Regibus æquaret fors indigniſſima magnis:
Vitaſſes dubij ſaltem diſcrimina Martis.
Aut cum præclaras animas per vulnera mille
Vidiſti Heroas fundentes pectore ab imo,
Te quoque præcipitem Turcarum in tela dediſſes.
Iure igitur tanta fugientem è cæde tuorum,
Vt turpi ablatus letho, & contectus harenæ
Informi cumulo, lacbrymis & honore careres,
Obruit immerſum cœnoque vndaque lacuna.

FINIS QVINTI LIBRI.

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI PRAEFATIO IN SEXTVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM AD COSMVM MEDICEM FLORENTIAE DVCEM.

DECET profectò hunc ſextum Elogiorum librum qui fato functorum Heroum erit vltimus, bene auſpicari ab ipſa inuictiſſimi viri Ioannis Medices effigie, quem tu, magnanime Coſme, ab æmula virtute certiſſimum agnoſcis patrem. Italia veró omnis etiam nunc luget, quòd tum immaturo fato fuerit ereptus, quũ in ipſo defendendæ communis libertatis glorioſo conatu ceciderit. Hic vir ſæculo noſtro tantum monſtratus quoniam, virtutis modum exceſſurus crederetur, ſicuti grauiſſimum indomiti vigoris & perpetuæ conſtantiæ ſuæ deſiderium nobis reliquit; ita hos Heroes qui fatali accerſente hora eum ſubſecuti ſunt, tanquam bello Dux Italorum omnium longe fortiſſimus, in oſtentationem comparationèmque rerum geſtarum non iniqua ratione perducit: Hos omnes, quod eſt exactæ prudētiæ tuæ præcellentiſque iudicij peculiare munus, inter ſe cōparabis, & qui cunctas huius ſæculi parum felicis res geſtas immēſi ingenij tui captu comprehendis, recta æſtimatione perpendes, quantum tibi minſtſi propè oneris glorioſus pater imponat: Nam ſi tibi generoſa æmulatione ſit enitendum vt non æques modo familiæ tuæ decora, ſed ea etiam magno interuallo ſuperes, tanto magis cōtendere debes, qui imperij amplitudine atque opibus patre maior es, atque felicior, vt non fruſtra Dij ſuperi tibi arriſiſſe videantur; ſi amplitudinem tuam certiſſimis (vti probè facis) virtutibus adaugendam cenſes. Vale.

ELOGIORVM

LIBER SEXTVS.

Ioannes Medice

Fortiſsimus Dux.

QVONAM condigno adoreæ laudis præconio te ornauerim magnanime Heros, armipotentis dextræ, & fulminei ſpiritus gloria inclyte? Inuſitata ſiquidem atque admirabilis virtus tua, omnem vel ingentis facundiæ vim exuperat & excludit, ſi multa atque illuſtria bello edita facinora collatione æqualium Ducum expendantur: quandoquidem illorum fortia facta cum numero, tum varietate atque ipſo pondere victo-

riarum

riarum prorſus antecedant. A præalto namque ſemine ingenita virtus tanta ſtirpis luxurie coaleſcere cœperat, vt altitudine culminis ad ſydera ferri videretur, niſi immitia fata valde inſigni huius ſeculi infortunio, pro Italiæ libertate pugnantem, in ipſo curſu ſperatæ victoriæ proſtrauiſſent. Paternum etenim genus directo ſtemmate ſuperiorē Laurentium Medicem qui magni Coſmi germanus frater fuit, reſpiciebat; quum maternum repeteret ab inuictiſsimo Franciſco Sfortia proauo, qui inſigni bellicæ virtutis felicitate, Mediolanenſis imperij principatum poſteris eius familiæ peperit. Huius erat neptis Catherina eo Galeacio principe genita, cui coniurantiū ciuium dira malignitas dominatum & vitam inuiderat. Hæc Ioannis mater fuit antea Hieronymo Riario, Xyſti Pontificis propinquo ſplendidiſsimè nupta, quæ interfecti coniugis mortem, virili animo tutata arcem, ſeuere vindicauit; numeroſamque ex Riario prolem relinquens pertæſa cœlibatus, & conſcia ſuæ fœcunditatis Ioanni Medici Gallicas ſequenti partes, tanquam præclara nobilitate, moribusque lectiſsimo nupſit, vt hic Ioannes ex Chriſtiano fonte Ludouicus appellatus paternum ferens nomen, primo eoque ſupremo eius coniugij partu ederetur, qui bellicum materni generis vigorem certo Mediceæ magnificentiæ ſplendore cumularet. Cæterum triennis puer patrem amiſit, captaque demum atque exuta Principatu Borgianis & Gallicis armis Catherina matre, magnis aduerſæ Fortunæ fluctibus iactatus eſt. Sed à matre demum quæ beneficio Alegriæ Galli ducis, mole Hadriani educta fuerat, Florentiæ educatus eſt, eo ætatis incremento, vt eius tutelam benignè ſuſciperet Iacobus Saluiatus illuſtris ciuis, qui poſtea Ioannis ſocer fuit. Verùm ea indole puer Martij ſpiritus habitum gerebat, vt prælia, & ſæpe cruenta inter æquales ſereret; vulnereq; inflicto, quod videri poterat mortiferum, reclamante ſaucij pueri patre, exilio mulctaretur. Sed exacto demum vrbe Soderino, atque introductis Mediceis in veterem dominatum, non multo poſt adhæſit Leoni Decimo familiæ principi, & ad Pontificatum euecto. Nec diu poſt Ioannes inter initia Vmbrici belli, imberbis adhuc ita militiæ poſuit tirocinium, vt turmam equitum ex delectis familiaribus ſuo ære perornatam, veti nouæ laudis cupidus in aciem produceret, multiſque obiter exercitus periculis, ad eam diſciplinæ frugem, ad idque inuicti nominis decus, nunquam ferè intermiſſa militia perueniret, quo præclara & paſsim ſpectata vis eius magno partibus adiumento, & longe maximo hoſtibus eſſet terrori. Hinc fit vt ardens & viuida virtus diffuſo latè lumine, breui elogio neque includi, neque exprimi facile poſsit, quum nullis propè gloriæ finibus terminetur, & iuſtis annalium monumentis poſteritati tradita, certam æternitatis ſpem concipiat & expectet. Quis enim niſi præalto volumine res eius incredibili fortitudine inuicti ſemper animi geſtas comprehendet? Quis innumera ſecundè inita prælia, atque oppida fortiter expugnata, & ereptum è manibus Venetorū hoſtium peculiaris alæ ſuæ legatum, expreſſo inſtaurati prælij turbine narrauerit? Quis tranatum in conſpectu Galli hoſtis vorticoſum Abduam, eoque auſu, territas, & in fugam datas Gallorum turmas, legentibus oſtendet? Quis denique Rhetôrum agmina in Bergomate agro, retro auerſa & profligata, & Heluetios demum ad Corſum pagum, qui ſtrenuos ſuæ alæ equi

tes crudelius interfeciſſent, multa cæde vindicatos; & Hiſpanorum audaciam Ticini primũ, & mox ſæpius ad Mediolani portas acerrimè repreſſam atque mulctatam, iuſta atque integra eloquentiæ laude extollet? Nemo ſiquidem eo celerius expedire arma, nemo intentius & vigilantius hoſtium motus obſeruare, nemo violentius hoſtes inuadere, nemo pertinacius victoriam captare didicerat. Erat profectò natus ad Italiam pulſis externis, in libertatem aſſerendam, ſi id cordi ſuperis fuiſſet. Inſiſtens nanque Germanorum legionibus, nec vſquam veſtigijs abſcedens, dum ituros ad delẽdam vrbem Romam perpetuis minutis prælijs demorari conaretur, multisque hoſtium ſecundum Padi aggeres trucidatis, ſe in caſtra reciperet, tormẽto ab vlteriore Mincij ripa in incertum emiſſo ipſe vnus genu ictus, eſt interfectus; pereuntis hercle Italiæ fato potius quàm ſuo, quum viginti ſeptem natus annos iam planè mitigata ardentis animi ferocia, vti ſedatiora ſecutus conſilia præter egregij bellatoris nomen, etiam ad maturi iam, & compoſiti Imperatoris famam contendere cenſeretur.

ANTONII *Franciſci Raineri*j.

Quæ tulit Eumenidum immane hoc imitabile fulmen?
Vnde inuictorum funera mille Ducum.
Hoc cecidit Medicum flos, hoc noua gloria Martis
Quo feriente feræ tot cecidere manus,
Roma gemit crus dum fractum ſecat ille, ſiletque;
Auſonia euentu ſtatque caditque ſuo
Aſt obit. Inque atram reuoluto hoc ſydere noctem
Arnus & in nigris Albula fluxit aquis.
Illum etiam num acri minitantem vulnera vultu
Aurato Iouius condidit in tumulo,
Et laudes cecinit, picta & circumtulit ora,
Ora Ioui æternum viuere digna manu.
Ille autem quod te in ſuperas ante edidit auras
Dux Coſme, Etruſci luxque ſalúsque ſoli:
Sic fertur, patriæ pater vt cum proſpicit almæ
Ante obitum, Auſoniæ conſuluiſſe ſuæ

IVLII *Iouij*

Principis Etruſci genitor fortiſſimus Heros.
Qui noua belligeri gloria Martis eras
Barbara gens vidit quantum pollebat in armis
Vis tua, quæ ſemper terror in hoſte fuit.
At Te equidem conſtat percuſſum fulmine, fato
Italiæ potius quàm cecidiſſe tuo.
Attamen es felix Italum fortiſſime ductor
Non quia perpetuos det tibi fama dies,
Sed poſtquam Imperium, tibi quod virtute parabas
Magnanimæ prolis fata dedere tuæ.

Carolus Borbonius

QVIS nam, qui Carolum Borbonium viderit, ex hac veriſsi
ma effigie non agnoſcet: ac item ſupercilio atque oculis in-
conſtantis eius animi leuitatem, atque perfidiam eum ſpi-
rare non iudicet? Quis non obiter diri, impijque hominis
ſæuitiam non execretur, qui aduerſus Regem ſuum, patri-
amque ſuam nefaria arma intulerit? & ſacroſanctam vrbē
gentium omnium liberale domicilium profanarit, & euerterit? & denique
ſceleſta cogitatione renouata, conuerſaque perfidia in Cæſarem, Neapolita-
num Regnum occupare voluiſſe non credat? Licet enim & hoc de contem
ptore humani atque diuini iuris non abſurdè ſuſpicari, quum in limine por
tentoſæ temeritatis ſuæ perierit; vltore quidem magno Deo, ne abominabi
li victoria, & truculentiſsima tot inſontium hominum cæde lætaretur. Gil
berto Mompenſerio patre genitus erat, qui Gallici exercitus imperator Ne-

apolitano victus bello, ex dolore rei male geſtæ apud Baias interijt. Reliquerat is præter hunc Carolum,filios Ludouicum ſcilicet quinto poſt patris mortem anno ad Capuam peſtilenti febre ereptum; & Franciſcum Heluetio prælio in conſpectu fratris interfectum. At ipſe opulentæ hæreditatis compos,& Comeſtabilis à Rege appellatus,qui honos militaris in Gallia ſummus habetur, proculdubio procerum omnium longe clariſsimus euaſerat;vtpote qui perpetuo tenore vitæ,domi & foris ſplendidus,erga milites liberalis, in hoſpites vel inconſultè munificus, authoritate, gratia, opibus, reliquos regij ſanguinis Regulos anteiret. Sed quantum ſibi bellicæ laudis Abduana præſertim acie, quum extraordinarijs Gallicæ nobilitatis equitibus euocatiſque præeſſet; & apud Mediolanum, quum eam vrbẽ aduerſus terribilem Maximiliani Cæſaris aduentum conſtantiſsimè defendiſſet, non obſcurè pepererat,tantundem amiſit ad Melenianum Heluetiorum prælio, quum circumuento, & præeunti fratri,opem reformidato periculo ferre noluiſſet,& ad Valentianum in Belgis ſero cum auxilijs aduentans Regio agmini obſcura in nocte errabundo ſe coniungere recuſaſſet. Verùm quum hæc vel aduerſus ipſius Regis teſtimonium dilui & excuſari poſſent, ſe demum magna onerauit inuidia, fœdeque ſeſe & Borboniæ familiæ nomen dedecorauit, inexpiabili facinore edito, quum à Rege deficiens in patriam externa Cæſaris arma perfidioſe conuerterit, ſcilicet vt leuem iniuriam vlciſceretur,quòd Ludouica Regis mater,ei grauem & improuiſam litem intenderet, ereptura haud dubiè aliquot caſtella, malignitate ſenatorũ in ea cauſa periniquè ius dicentium. eo autem acrius vrgebat atque incumbebat Ludouica, quòd ſe ſpretam à Carolo crederet, cui ſe ad connubium fruſtra obtuliſſet, vt ætate adhuc florens vidua, florentiſsimæ ætatis nobiliſsimæque ſtirpis viri coniugio potiretur. Hæc contumelia, muliebri in animo præaltas iecerat ſæui odij radices, nec Rex ipſe procliuis in obſequia matris,vt litem dirimeret exorari potuerat, quoniam niſi poſt dijudicatam litem, eius controuerſiæ arbitrum fore profiteretur. Quæ conditio grauiſsima ideo viſa eſt Borbonio, quòd nihil ſibi ad æquitatem vel iura cuſæ, vel iudicum ſtudia reſponſura crederet, ſi damnatus à properato iudicio ex clementia tantum Regia commodum expectaret. Itaque indignabundus coniurauit cum quibuſdam illuſtribus viris Cæſarique implacabili Gallorum hoſti adhærere conſtituit. Sed Franciſcus Rex incomparabili benignitate iam planè detecta coniuratione, Borbonio ad genua prouoluto ita pepercit, vt ſe vllis vel certiſsimis indicijs adduci non poſſe, vt crederet, quẽquam Regiæ ſtirpis perfidiæ ſcelus concipere poſſe, teſtaretur. Sed non multo poſt Borbonius ſimulato morbo,quum Regia caſtra ſubſequi iuberetur, diuerſo itinere & mutato habitu cum paucis in Sequanos perfugit, atque ea conditione Cæſarianis partibus ſeſe addixit, vt ei Cæſar Leonorã ſororem quæ Emanuelis Luſitaniæ Regis vxor fuerat,deſponderet, ſuperis proculdubio nuptias vetantibus, ne ſummæ nobilitatis Regina homini perfidiæ labe notato iungeretur. Tranſiuit demum in Italiam, atque inde cum valido exercitu in Prouinciam irrupit;conſpectaque & vix tentata Maſsilia repulſus eſt: quum nemo reperiretur qui inſaniam perfidioſi hominis imitari, quàm patrium ſolum defendere mallet. Exinde transeunte in Italiam

Rege,

Regecum copiјs quas pro ſalute patriæ coegerat, Ticinenſi prælio interfuit, quo Rex ipſe deleto ab hoſtibus exercitu captus eſt; atque ita Borbonius nefariј odiј voto potitus, victor, temere ſperauit, Cæſarem Mediolanenſis imperiј dominatum ſibi, tanquam ſororis dotalem, eiecto Sfortia eſſe conceſſurum. Verùm Carolus Lanoius Belga, qui vices Cæſaris gerens, intimi illius conſiliј erat gnarus, decepto Borbonio Regem captiuum in ſpem promerendæ libertatis aſtutis perſuaſionibus inductum, in Hiſpaniam abduxit. Qua inopinati facti nouitate Borbonius vſqueadeo commotus eſt, vt ſtatim & ipſe in Hiſpaniam enauigarit, & apud Cæſarem ſe qui victoriæ ſocius extitiſſet, ingratè contemptum quereretur, Lanoiumque malignitatis & impudentiæ probro compellatum ad ſingulare certamen prouocaret. Verùm Cæſar ita rixantes diremit, vt quæ Laonius feciſſet, publico commodo ſuoque iuſſu feciſſe teſtaretur. Nec diu pòſt, cum Rege de eo dimittendo Cæſar pecunia tranſegit; ad confirmandasque noui fœderis pactiones, ſororem antea dubiјs verbis Borbonio promiſſam, Regi tum celebi connubio iunxit, quo nihil amarulentius Borbonio accidere potuit. Ea Cæſaris cum Rege conciliatio ſuſpecta Italicis Principibus fuit, quaſi cõiuraſſent & cunctis iugum imponere cogitarent. Sed eam ſuſpicionem non temeré conceptam Rex opportuniſsimè detexit; perſoluto namque auro, & liberis obſidibus datis, his quas perſcripſiſſet conditionibus tanquam iniquiſsimis & impotenter extortis, ſe minimè ſtaturum profeſſus eſt, quaſi optimo iure liberatus videri poſſet, qui aureæ monetæ ducentas myriades Cæſarianis cuſtodibus, quum liberos etiam daret obſides, adnumeraſſet. Itaque Itali Principes, liberæque ciuitates, ſeruitutis metu ad arma conſternatæ, in Cæſarem Ciſalpinæ Galliæ Imperio Sfortiam excludere conãtem, authore Clemente Pontifice, eò fidentius arma verterunt, quod ipſi affuturum Regem intelligerent. Eius verò belli is exitus fuit, vt fruſtra obſeſſo à fœderatis Mediolano, Cæſariani victores arce potirentur, & ex aduerſo Laudem Põpeiam & Cremonam ab hoſtibus fortiter expugnatam amitterent. Cæterum aucti quatuor Germanorum legionibus Borbonio Duce, ingenti curſu ſuperato ad Aretinas alpes Apœnnino ad Vrbem Romam inuadendam cõuolarunt, Pontificeque per inducias decepto imparatoque, primo appulſu per Vaticanum Vrbem cõtra Obeliſcum, vbi mœnia humilia & vetuſtate collapſa facile præbebant aditum, facillimè irruperunt; miſerabilique cæde edita, ſummæ venerationis templum toto orbe maximum & venerabile, miſerorum ad aras confugientium cruore profanatum eſt. Id verò perfidioſe oppreſsis & pereuntibus, ſolatio fuit, quod Dux ipſe Borbonius, dũ ad caſam muro coniunctam ſcalas apponi iuberet, craſsiore glande traiectus in limine execrabilis victoriæ ſuæ occubuerit: ſic vt poſtea alioqui hominum miſerrimi incolæ, ſummas omnis acerbitatis perpeſsi calamitates, tolerantius ferrent quód Diјs tutelaribus noſtro errore nihil ſuas aras defendentibus, eorum numina, id Tormentum in inguen damnati cœlo hoſtis, direxiſſe piè crederent.

veſtigio facile dimoueret, prætercurrentem equum arrepto fræno ſiſteret; tormentumque murale ſolus innitens humero quo vellet, propelleret; in itinere faciundo libenter abdicaret equum, vt pedibus gregariorum militũ

& iuuenum iuſtos paſſus anteiret. E tribus liberis, maiorem natu Gaſparem militaris diſciplinæ hæredem reliquit, ſed qui ſeptimum poſt annum, eo bello quo Cæſar Narbonenſis Prouinciæ Galliam inuaſit, morboſa tabe præeuntibus legionibus ſit ereptus, quum Melchior natus ſecundus, in Vrbe euaſtata lethargo perijſſet. Balthaſar verò vltimus neque ad frugem peruenit, neque ad propagandam ſobolem diu patri ſuperſtes fuit.

ANTONII *Vulpij*.

Quis te Georgi magne ductor agminum
Quæ mittit altrix militum Germania
Vexauit olim furor, atque inſania,
Vt Capitolio Deorum ſedibus

Auſus ſis ignem, & laqueos, & vincula
Collo parare, proh ſcelus, Pontificis?
Ecce vt rep ente ſtratus occidis leui
Morbo, prius quàm mœnibus Quiritium
Caſtra admoueres; placitum ſic eſt Deis
Titanas olim qui ſuperbos, & polo
Arma inferentes, contuderunt fulmine.
Conatus iſte nomini notam tuo
Quamuis inurat; Ducibus claris tamen
Quos priſca iactant ſecla, vel præſentia
Aequaris auſibus, manu, & conſilio.

Odettus Fuſius Lotrechius.

HIC Odettus Fuſius qui Lotrechius ab oppidi nomine in vltima ad Pyrenæos ſaltus poſiti, vocatus eſt, ſtrenui & intrepidi, ſed maximè ſuperbi vigoris inter Gallo s Duces nomẽ tulit: Vt pote quem nulla terrerẽt pericula, neq; vllæ rerũ aut locorum difficultates ab incœpto vnquàm retardarent. Verùm in conſilijs capiundis, vſque adeo aliena iudicia contemnebat, quum plus æquo ſolus ſapere videri vellet, vt prudentiæ militaris exiſtimationem ſola & ſæpe fallaci conſtantia, quæ inſanæ peruicaciæ proxima eſſet, tuendam arbitraretur. Huius autem obſtinati moris vitia perpetuæ liberalitatis & iuſtitiæ laude contegebat, nuſquàm venalis aut rapax, & extra æquitatis ſepta ſemper ita ſeuerus & inexorabilis, vt in edendis damnatorum ſupplicijs inhumanus & cruentus haberetur: qua crudelitatis acerbitate perſtricti Inſubres ab eo facile quum oportuit defecerint, damnarintque itidem Thomæ Leſcuti ſæuitiam, qui Lotrechium fratrem aliquando ad lenitatem paratum feruidis impulſionibus efferâſſet. Cæterùm Lotrechius, & hoc Leſcuto, atque item Aſparoto germanis fratribus qui pugnaciſsimi Duces fuere, in omni Imperij militaris munere implendo potior exiſtimatus eſt; hisq́ue vel ætate maior ſuperſtes fuit, quum Leſcutus Ticinenſi prælio glande femur traiectus intra nonum vulneris diem perierit; Aſparotus verò in Hiſpania ad Grunnium acie victus, contuſa clauarum ictibus galea, multoque inde delapſo glaucomate, totum penitus oculorum lumen ita amiſerit, vt militiæ vſui eſſe deſierit. Hæc verò in toto militari negotio peculiaris laus Lotrechio ceſsit, quòd vrbium expugnator vti olim Demetrio Macedoniæ regi obtigit, appellatus eſt. Nam qui iuxta Gaſtonem Foiſſeium inclyti nominis Imperatorem Rhauennate prælio occiſum multis vulneribus cruentus proſtratuſque Hiſpani Centurionis, cui cognomen fuit Gurdo, miſericordia ſeruatus fuerat, impigrè etiam Heluetio bello ad Mediolanum teſte Rege, & demum ipſo nomen Imperij tenente ad Bicoccam, vel nequaquã victor, intrepidi, ſed non valde memoris & cauti Ducis decus meruit. Brixia demũ recepta atque Verona expugnata, & aliquanto poſt Boſco, Alexãdria & Ticino vrbibus manu captis, & quod illi nobilium

nobilium operum ſupremum fuit, Melphi vrbe in Apulia tormentis expugnata illam quam diximus laudem paucisſimis conceſſam Ducibus, adeptus eſt; quum poſtea ab eius virtute Fortuna diſcedens, eum ſurdis auribus

peritorum Ducum ſuorū conſilia reſpuentem penitus eluſiſſet. Ipſe enim ex fatali ſua peruicacia circumuallatæ & obſeſſæ Neapoli intemperantius hærens, qui armis vinci non poterat, peſtilenti morbo eius caſtra vaſtante, ſuperatus interijt, quum de ſubactis Cæſarianis, perdomitaque Neapoli inſigne trophæum erecturus crederetur, ſi abſcedere incœpto, & latè per vicina oppida ſaluberrimi aeris, copias diuidere (vti periti Duces, gnarique locorum ſuadebant) quàm in veſtigio funeſti conſilij perſtare maluiſſet.
Id verò ei in ſuprema calamitate glorioſum fuit, quod quum ei, voti atque victoriæ compos hoſtis Aurantius ſepulchri & funeris honorem negauiſſet, non vnius tantùm diei decus, ſed perpetui honoris ſtatas quotannis exequias à Populo Romano meruerit. In Capitolio ſiquidem, publico miroque ciuium omnium aſſenſu, decretum eſt, vt quotannis in Laterano templo ad Cenotaphium Lotrechij ſolennibus inferijs parentaretur, tanquam

Vrbis liberatori, quandoquidem aduentu ſuo,& captum Pontificem liberaſſe,& Barbaros in vrbana ædificia graſſantes Roma detraxiſſe cenſeri poſſit. Hoc verò humanæ miſeriæ inuſitatum exemplum Lotrechius de ſe præbuit, quòd eius cadauer abominabili diligentia Hiſpani militis tam auari quàm impij,in cella vinaria multo ſabulo cõtumulatum,diu fruſtra emptorem Gallum qui redimeret expectarit; poſt vigeſimum autem annum iuſtũ & luculentiſsimum marmorei ſepulchri decus ſit conſecutum; vno ſcilicet Hiſpanorum nobiliſsimo Ferdinãdo Corduba,qui Magni Conſalui Nepos fuit,ingenuo pudore indignante,quòd excolendæ virtutis,quæ in hoſte etiam grata & admirabilis eſſe conſueuit, ſtudium penitus exoleſceret; atque ita pretio coemente oſſa,ad peculiarem nominis ſui laudem, non obſcura etiam ſuæ gentis cum inuidia, marmoreo monumento recondenda,& rite funeranda decreuerit.

ANTONII *Franciſci Rainerij.*

Dicite qui Tuſci colitis propè Tybridis vndam
Templa Deum,& magnis thura datis ſuperis,
Dicite, cur Galli manes animamque ſuperbam
Lugubri celebrant carmina veſtra ſono?
Hæc meruit rabidam illuuiem qui perpulit, vnde
Barbarico excuſſa eſt vrbs labefacta iugo.
Quare ingentem vmbram Lotrechi,animamque potentem
Inferimus claris carmine cœlitibus.
Pergite Romulidum proles,neu dicere laudes,
Neu pigeat manes excoluiſſe pios.
At tu ſperne virum exciſa,alto è marmore facta
Summe Ducum,auratisue addita imaginibus,
Sic melius;tua ſic ſe tollit ad æthera virtus
Vincat vt aerias culmine Pyramidas.

VGONIS

Vgo Moncata

VGO Moncata qui primus inuiolatum antea, ab ipſisque Gothorum temporibus templum Romæ in Vaticano, Petro & Paulo diuis Romanæ vrbis tutelaribus dicatum, & à cunctis Chriſtiani nominis gentibus religioſiſsimè cultum, profanauit, hanc effigiem ferebat. Ortus eſt pernobili familia Regiæ ſtirpis citerioris Hiſpaniæ. iuuenis cum Carolo octauo Gallorum Rege in Italiam venit, ſicuti & plerique alij Hiſpani, qui poſt receptum ex conditione noui fœderis Perpennianum, ſtudio militandi Gallica caſtra ſequebantur. Verum Vgo diſcedente à Gallorum amicitia Ferdinando Hiſpaniæ Rege, Cæſari Borgiæ ſeſe applicuit, duxitque ordines quum ille abdicata purpura, repente Pontificij exercitus Dux extitiſſet. Cæterùm Vgoni qui aſtuti & diligentis, ſtrenuique item Ducis famam tulerat primæ pugnæ Fortuna illuſit, quum in Vmbria à Vitellia-

nis cohortibus Iacobo Roſſetto phalangis magiſtro, & Paulo Vrſino Ducibus, qui à Borgia defecerant, ad caſam quam vocant Mazzeam cum Michaletto Corellia ſuo collega, profligatus fuiſſet. Exinde Borgia reparatis copijs,atque inſigni dolo diſsimulata iniuria, Vrſinos proceres & Vitellòcium necauit, expulitque nobiliſsimos Italiæ Regulos auita ditione, quibus peragendis rebus Vgo perpetuam manu & conſilio operam præſtauit.

Mortuo autem Alexandro Pontifice, & Borgia Gallicis fauente partibus, Vgo & cæteri Hiſpani Duces ad magnum Conſaluum tranſiuerunt,Vgone facile principe. Sed confecto in Italia bello, Borgiaque in Hiſpaniam perducto,& ad Mendauiam demum tumultuaria in pugna a Cantabris occiſo, nauali diſciplinæ ſe addixit, clarusque aliquot expeditionibus aduerſus Punicas gentes ſuſceptis, ita inclaruit,vt opimum Rhodiæ militiæ ſacerdotium,quod Euphemium vocant,in Brutijs promeruerit; ſemper auidus nouæ famæ,& inquieto ingenio oram Africæ vexabūdus percurrens,quod erat honeſtiſsimi laboris munus, ſed non ſemper felicis audaciæ. Nam eas Hiſpanorum copias,quæ Pontifici Leoni,auſpicijs Feltrij acre bellum intulerant, quum nauibus impoſitas ad Cæſaream,quæ hodie vocatur Algerium, expugnandam adduxiſſet, ferè omnes oborta tempeſtate, & totam penè claſſem,paratis ſcilicet ad cædem & prædam Barbaris,fœde amiſit,& aliquanto poſt nocturno prælio à Turcis prædonibus iuxta Sardiniam ad Diui Petri ſcopulos, ita magnum accepit detrimentum, vt amiſsis duabus Triremibus,& facie ſagittæ ictu ſub oculo deformata, victus diſcederet. Promeruit exinde Siciliæ præfecturam,atq; inde aucta claſſe ad Mœnicem Inſulam traiecit, vt Girapolis vrbis Regulum expugnaret, apud quem prædonum omnium tutiſsimus erat receptus. Sed id bellum eo ſucceſſu cœptum confectumque eſt, vt Vgo repentino Barbarorum ſuperuentu Chriſtiana acie perturbata, ſummæ cladis & vitæ periculum adierit. Vulneratus namque ipſe humerum infeſta incumbentis Mauri lancea, vix inſtaurare, ordinareque aciem poterat, niſi Germanica phalanx vel in præalta arena defixis veſtigijs,turbulenti prælij procellam ſuſtinuiſſet.Barbarus tamen noſtrorum vim atque conſtantiam non obſcurè timens,his legibus fœdus percuſſit, vt Cæſari annuum tributum ſe daturum polliceretur, & legationem in Germaniam vſque ad Cæſarem mitteret. Explicatus eo periculo Moncata, ita demum Siciliæ præfuit,vt ibi multa auaritiæ & crudelitatis monumenta relinqueret, quum aliquot honeſti nominis Siculos, & in his Cameratæ Regulum pro vetere licentia Siculæ gentis ſeditioſius agentem, ſecuri percuſsiſſet. Exortum ſubinde eſt bellum atrox inter Franciſcum Regem & Cæſarem, quo ipſe ad Varagium Liguriæ vicum temerè è claſſe diſcedens, tumultuaria pugna à Gallis ſuperatus,& captus eſt, quum fortè Cæſarianorum Triremes metu obortæ tempeſtatis,á ſcopuloſo litore longius receſsiſſent. Quum verò Franciſcus Rex a Cæſare dimitteretur,Vgo & ipſe dimiſſus venit in Italiam,vt nouo bello Dux intereſſet. Pontifice namque & Venetis ſeruitutis metu ad arma coſternatis, quòd Cæſar immodica cupiditate totius Italiæ Imperium affectare videretur,& Franciſcum Sfortiam ex authoritate fœderatorum Mediolani Principem conſtitutum eijcere contenderet. iam planè cœptum & conflatum erat bellum aduerſus Cæſarianos,

quo

quo nihil magis detrimentoſum nihilque magis dirum Italiæ incidit. Nam quum Columniæ familiæ proceres Pompeio Cardinale authore ſeſe Cæſaris partes ſecuturos profeſsi à Pontifice diſceſsiſſent,& iuxta Vrbem copias cogerent, ſpecie præſidij Vgo doloſus, nec ſatis magno militum numero confirmatus,Columnijs perſuaſit,vt inducias a Pontifice poſtularent,vt per eas deceptum & imparatum Pontificem inuadendum,atq; opprimendum ſuciperent. Quibus ad nefarium perfidiæ conſilium nomine Cæſaris impulſis, Vgo nihil moræ ſibi attulit, quin cum ſuis intra paucißimos dies quas, Neapoli compararat copijs,& Columniorum auxilijs, in Vrbem Laterana porta irrumperet, & per Xyſtinum pontem in Vaticanum inſtructa acie contendens, nihil ſe commouente Populo Romano, & coniectis in fugam Pontificiæ cuſtodiæ paucis equitibus, Leonina vrbe potiretur, ſtatimque templo ſacroſancto ſceleſtiſsimè direpto,& Pontificijs ædibus militum prædæ conceſsis, Pontificem qui in arcem molis Hadriani trepidè confugerat, deſtituto militari præſidio,& conſilij inopem obſideret, cogeretque ſibi obſides dare, quibus certo bello abſiſtere & ad amicitiam Cæſaris redire fateretur; ac niſi Vgo inexpiabilem inuidiam Cæſari conflaret,pactionem tranſigere,atque (hac in re non omnino impius) Vrbe excedere maturaſſet,procuIdubio Pontifex rerum omnium preſſus inopia in poteſtatem Pompeij Columnæ interneciui hoſtis celerrimè perueniſſet, ſic vt vetus de Bonifacio octauo Tragœdia inſtaurari videretur. Sed Vgo ſceleſti facinoris & ſacrilegij editi dignam biennio poſt ſubijt pœnam, quum ſupra Salernum nauali prælio cum Aurianis triremibus, quibus Philippus Auria vir impiger præerat, contendiſſet. Ea namque cruenta admodum pugna, promptiſſimi Hiſpanorum ſupra mille qui paulo ante Vrbem diripuerant, trucidati perierunt, & ipſe Vgo præfectus, amiſſa claſſe, & proſtrato ſuæ prætoriæ nauis vexillo, quum fruſtra aduerſus tot incidentes glandes ſcutum prætenderet, eſt interfectus; ita vt magnum Deum tanti ſacrilegij præclarum vltorem extitiſſe pij mortales crederent: atque obiter magnopere mirarentur, cur Fortuna ad tantas opes Vgonem euexiſſet, quando is nuſquam victor ſed vbique victus præmium ingens, & planè odioſum ex male geſtis rebus peruerſa ratione, & malo exemplo retuliſſe videretur.

IANI VITALIS.

Diſce meo exemplo Mezenti, Rhulle, Procuſtes
Quæque alia immanis monſtra Tyrannis habet.
Eſſe Deum vltorem; qui iam Moncata Triquetræ
Sordidior Verre, publica peſtis eram,
Diripui mundi Reginam proditor Vrbem
Sed fuit haud votis par ea præda meis.
Denique qui fueram terrarum maxima clades
Inueni meritis funera digna meis.
Ictu obij glandis, calones inter, & inter
Lixas, in Pelago Parthenopea tuo.
Si laudare licet ſeſe, mea plurima laus eſt
Quod potui inuitos ſemper habere Deos.

Petrus Nauarrus.

PETRVS Nauarrus qui admirabilium operum machinator & artifex excindendis ab imo arcibus, toto orbe famã eſt conſecutus, hoc ſubagreſti cultus atque oris habitu fuit. Familiariter autem nobis cognitus (vt ipſe dicebat) nauali diſciplinæ, vt in Cantabria moris eſt, ſeſe aliquandiu dedit, ſed mox faſtidito mari in Italiam ductãte Fortuna peruenit, ea ſpe & vitæ cõditione vt Ioãni Aragonio cardinali à pedibus ſeruiret trãſiretque inde, mollioris aulæ otiũ deteſtatus, ad Lunẽſe bellum, atq; ibi ſub Petro Mõtano Florẽtinis copijs præfecto aliquot mẽſtrua ſtipẽdia triginta Liliatis denarijs fecit, ſed qui mox duplici augeretur ſtipẽdio, quũ ſupra gregarij militis captũ, præcellẽtis ingenij operã præſtaret, in excauãdis præſertim cuniculis, per quos immiſsis tormẽtarij pulueris ſomẽtis, adeo terribiles intus flãmas excitare didiciſſet, vt obſtructis ſpiramẽtis, violẽtia obluctãtis intus flãmæ, non mœnia modò, ſed & ſuppoſitæ etiam rupes excinderentur.

Verùm

Verùm Sergiano oppido à Florentinis in poteſtatem redacto, iterum mari timæ exercitationis munera complexus, multa littoribus Africæ, Punicis prædonibus infeſtus, detrimenta intulit. Cæterùm Gallico bello, vti decebat, ad Neapolim magno Conſaluo cohortis præfectus militauit, eo bellicæ laudis incremento, vt maximè Gallis formidandus, & Conſaluo Imperatori apprimè carus ab efficacia inuſitatæ virtutis euaderet. Itaque multis fortibus factis ad Canuſium atque Tarentum editis clarus, expugnata demum apud Neapolim Oui arce, ſtupendo ſuo artificio vſque adeo mirus extitit, vt Galli eius portentoſæ machinationis metu, reliquis præſidijs facile excederent, quum abripi in ſublime propugnacula Megaris Inſulæ ſcopulis impoſita, & furentibus flammis cuncta tremere, hiſcereque & perfringi, cum ruina multorum mortalium perſpexiſſent. Tulit præmium ſpectata virtute dignum iudicio magni Conſalui: nam Alueti oppidi, quod eſt apud Lyrim non longe ab Aquinatibus, Comes ſpecioſo titulo appellatus eſt. Magno autem Conſaluo Neapolitani Regni præfectura detracto, atque aducto in Hiſpaniam, quum Franciſcus Xymenes è ſacra pecunia copias coegiſſet, vt in Mauritaniam traijceret, Nauarrus vnus omnium virtutis nomine delectus eſt, qui claſsi & copijs cum imperio præeſſet. Eo bello mira felicitate pulſis atque perterritis Mauris, & magno portu qui Mazalchibir dicitur & Orano celebris emporij vrbe potitus eſt. Inde curſum extendit in Numidiam, illatusque in Olcachithem ſinũ Bugeam vrbem gymnaſio nobilem atque opulentam cepit, atque eadem felicitate longa Punici litoris ſpatia præteruectus Tripolim, quæ magna Leptis olim fuit, inter Syrtes terra, marique oppugnatam, magna Pœnorum ſtrage edita expugnauit. Quibus rebus feliciter geſtis elatus ſucceſſu in Mœnicem inſulam, quæ hodie Gerbis eſt, retro flexa claſſe deſcendit, vt Girapolim Barbari Reguli ſedem expugnaret. Sed copias deſcendentes in terram, & cum Barbarorum equitatu qui infeſtus laceſſebat, præliantes, vti accidit in maximis Auguſti menſis ardoribus, vſque adeo vehemens ſitis afflixit, vt neque ordines ſeruare, quum puteos quæritarent, neque repugnando conſiſtere poſſent, ſed redire ad claſſem coactæ ſunt; tanto tumultu, vt quum longe à vadoſo littore naues abeſſent, nec ſcaphæ ſufficerent, maligna multitudo militum in litore trucidata ſit, inter quos Garzias Toletanus ſummæ nobilitatis & ſpei iuuenis, qui ad Imperium claſsis ab Hiſpania mittebatur, interijt. Exinde nuſquam ferè Nauarro Fortuna arridere viſa eſt. Nam aliquanto poſt, quum tranſuectis in Italiam Africanis legionib us improſperè Bononiam tentaſſet, & funeſtiſsimè demum cum Gallis ad Rhauennam conflixiſſet, captus, duri carceris in Gallia biennium eſt perpeſſus. Sed quum vir fortis atque inſolens contumeliæ, ex tot & tantis virtutis atq; induſtriæ ſuæ meritis, à Ferdinando Rege non redimeretur, abdicatis antiquis muneribus, Franciſci Regis militiæ ſeſe addixit, poſtquam auarè contemptus à ſuæ gentis Rege videretur. Præſtitit inde fortem operam cum Heluetio, tum Veneto bello aduerſus Cæſarianos; verùm non eadem Fortuna Liguſtico bello ſeſe implicuit. Nam quum ſeram opem ferens Genuam adueniſſet, expugnata vrbe, atque direpta à Piſcario & Hiſpanis, in eo tumultu captus eſt, ſeruatusque Neapoli circiter triennium in arce noua, quam ipſe manu ceperat, vſque ad pa-

cem in Hiſpaniam cum captiuo Rege conſtitutam. Nam tum vtrinque captiui omnes dimittebantur. Direpta autem vrbe Roma captoque Pontifice, quum Lotrechius ad liberandum Pontificem in Italiam tranſiſſet, expugnatiſque aliquot vrbibus Cæſarianos perſecutus ad Neapolim vallata caſtra feciſſet, obſeſsis diu hoſtibus is exitus belli fuit, vt tredecim ferè poſt dies, quàm peſtilens morbus Lotrechium Ducem cum multo maxima exercitus ſui parte abſumpſiſſet, eadem tabe enectis ferè cunctis ſingularum nationum Ducibus vix ſigna tantum dimidiarum cohortium conſtarent; Nauarrus & Michael Salaſſus(quod ipſis & Lotrechio multum antea faciendum fuit) ſeſe ad Auerſam recipiendi ſerum conſilium ſuſciperent, & Cæſariani pariter erumpentes deſerta caſtra & ſemienectis paſsim & miſerè iacentibus hoſtibus indefenſa inuaderent, perſecutique demum abeuntes & Nauarrum, & Salaſſum comprehenderent. Salaſſus ipſe à Vaſtio humaniter ſuſceptus, commendatuſque medicis, quòd graue vulnus dextro genu acceperat, triduo poſt interijt: Nauarrus verò inter quorundam militum contumelias, in antiquum nouæ arcis carcerem coniectus eſt, eo vitæ euentu, vt quum Aurantius victor Andegauenſis factionis aliquot proceres iuſſu Cæſaris ſecuri percuſsiſſet, & eadem pœna Nauarro bis rebelli, biſque capto immineret, eum lethali affectum morbo cuſtos arcis Hicardus, tanquàm Hiſpano homini, & rebus in Africa aduerſus Barbaros geſtis inclyto, hoc indulgeret, vt parua mora tanquam propinqua iam morte, parati carnificis manus elaberetur; quanquam non deſint qui eum extrema inſtantis fati ſuſpiria trahentem, ſtragulæ veſtis operimento ſuffocatum exiſtiment.

FERDINANDI Balamij Siculi.

Quid viciſſe aſtu potius quàm viribus hoſtem
Quid ſit & aggerrbus cingere caſtra nouis,
Quidue ſub effoſsis ima tellure cauernis
Moliri vt tota mœnia mole ruant,
Oſtendit belli Dux inclytus arte Nauarrus
Ad Lybiæ cladem natus & exitium.
Vidi ego quum Drepani ratibus conſterneret æquor
Et ſtreperent curuis agmina littoribus,
Multorum clade vt Libycas appulſus ad oras
Protinus euerſa eſt diues opum Tripolis.
Captorum ſpolijs claſſes onerantur Iberæ
Et vehitur longo præda opulenta mar.
Quòd ſi tanto operi non fata infenſa fuiſſent,
Rege ſub Hiſpano Punica Regna forent.
Sed certe banc laudem ſeruant tibi Numina Cæſar,
Et tua captiuæ gloria gentis erit.
Quæ reſtant monumenta tui vir magne laboris
Hæc Iouij, & vatum ſcripta diſerta dabunt.

MAXIMILIA

Maximilianus Sforcia

HIC eſt ille Maximilianus Sforcia, qui inſigni beneficio Iulij Pontificis, & Heluetijs Venetiſque armis paternum in Regnum reſtitutus, neque ore quicquàm Sforcianæ ſtirpis generoſis vultibus reſpondit, neque ingenij indole & moribus quicquàm dignum ingenuo Principe ad paterni ſpiritus ſimilitudinem exprimens ad Principatum attulit. In omni namque actione ſordidi animi & planè vecordis cogitationes abſurdo ſæpe ſermone ſtolidoque afferre videbatur. Ex interuallis enim quædam modò peracris prudentiæ, ſed fugacis; modò ſubtiliſsimæ ſuſpicionis, & inconſtantis ſenſus, modò labantis memoriæ, & nonnunquàm concep tæ & creſcentis inſaniæ argumenta præbebat; vtpote qui interiorem tunicam, & ſubligacula non permutaret; nec offenderetur odore ſordium ſpōte enaſcentium, nec pediculorum aſpectu, eos frequentes progignente denſiſsima atque impexa coma. Ocreis etiam coriacijs quibus pedes & tibias induebatur, frigidam aquam nonnunquàm immittebat, vt pedes refrigeraret.

A qua rerum fœditate quandoque diſcedebat, quum hæc molliter reprehendentes ſummi viri Proſper Columna, Raimundus Cardonius, ipſeq; etiam purpuræ habitu & armorum authoritate verendus Sedunenſis Cardinalis bene lotum & terſum eſſe iuberent, & ad elegantem veſtis cultum deducerent: Quandoquidem in ea correctione vel cubiculariorum monita, vel illuſtrium fœminarum iocundæ ſuaſiones nihil proficiebant; Medicisque tantum curandus ita relinquebatur, vt cuncta remedia violenter repudiaret, nec vnquam vti imperioſus ſe Principem eſſe obliuiſceretur. Franciſcum germanum fratrem ex arcano oderat, obtrectatione dominatus, quum ille ſapientior & potior adminiſtrando imperio haberetur. Per hæc interualla multis artificijs depulſa atra bile, eo tenore geſsit Principem, vt quod veræ conualeſcentiæ indicium erat, grauiores curas Senatoribus demandaret, ipſe autē venationis & aucupij voluptate aut iocunda familiaritate illuſtrium fœminarum oblectaretur, & iam non inſanus ad bellica conſilia & munia ſe conuerteret. Ingruentibus ſiquidem Gallis ad Nouariam obuiam profectus, adeo fortiter & alacriter ſe geſsit, vt inuſitata virtute deletis hoſtibus inſigni victoria potiretur, quanquàm eoſdem hoſtium Duces Tramulium & Triuultium, atque eoſdem ſociorum præfectos qui ſupremam ex perfidia Ludouico patri calamitatem attuliſſent, hiſdem in campis vti nomini ſuo fatales exhorreſceret. Per hunc modum fide atque virtute Heluetiorum confirmatus ambigua ſalutis ſpe quum plerique veneficis potionibus & faſcinatione quadam conuulſam ei mentem crederent, Principem geſsit, vſque ad aduentum Franciſci Galliæ Regis, qui capto ad radices Alpium Coactiarū Proſpero Columna, cum Heluetijs demum memorabili acie iuxta Mediolanum conflixit; victorque inde Mediolano potitus Maximilianum in arcem compulſum obſedit, mirisque machinationum artificijs; quæ Nauarri ingenio parabantur, conterritum, atque inteſtinas ſuſpicantem inſidias ad deditionem compulit, ea conditione, vt in Gallia honeſtum traducendæ vitæ præmium ferret. Non defuit promiſsis Rex ingenio clemens, ac omnia quæ ei obſeruato potius quàm cuſtodito tribui poterant, liberaliter conceſsit. Sed ille amiſsi Principatus memor, & iam mentis propè compos, miſeriæ ſuæ & dedecoris gnarus, quum ſæpe ad veterem ingenitæ veſaniæ morbum reciderat, poſt aliquot annos, dum Franciſcus frater qui in eius locum à Leone Pontifice fuerat reductus, oppugnaretur à Cæſare, & à Clemente Pontifice enixè defenderetur, vagæ febris morbo oppreſſus interijt.

PLACIDII Placentini.

Hoſtibus expulſis regno præfectus auito
Geſtabat Princeps aurea ſceptra manu
Nec quæ ſceptrigerum deceant coluiſſe, fatentur
Inculti mores, ingeniumque rude.
Attamen hic fato fretus, felicibus armis
Nonnunquàm victor mira Trophæa tulit,
Idque breui gaudens inuitus Regna reliquit
Hoſtilique miſer concidit hoſpes humo.
Non huic inſignes titulos celeberrima virtus:
Sors dederat ludens, vis inimica rapit.

PHILIBER

Philibertus Aurantius Princeps.

HOC lacteo colore & ſubtonſa flauente coma, cæruleiſque oculis ciere prælia ſolitus erat Philibertus Aurantius, ab Arauſio vetere Romanorum Colonia, cui progenitores imperabant, vocatus. Fuit is Salonia apud Burgundos illuſtri familia editus, proptereaque Cæſari Carolo apprimè carus, quoniam eius genus non obſcura propinquitate contingeret. Erat Philibertus Gallica alacritate belli cupidus, quamobrem tametſi erat tiro & planè iuuenis, non admodum difficile fuit, vt in Italiam ſicuti magnopere cupiebat, à Cæſare mitteretur, exorto tum fortè bello inter Cæſarem atque Pontificem. Verùm ſpes eius Fortuna èluſit; nam ab Hiſpania ſoluens, in medio nauigationis curſu ab Aurianis triremibus, quæ tum Regi Gallo operam nauabant, eſt interceptus; neque prius à Gallis cuſtodia vlla conditione emitti potuit, quàm beneficio renouati fœderis, quo vtrinque captiui, & ante alios Vgo Moncata, & Petrus Nauarrus ſine pre-

tio dimittebantur. Exinde Borbonio adhæſit, à quo vti erat & ſtrenuus & acer bellator, commendante Cæſare totius equitatus præfecturam promeruit; in idque munus adeo ardenti feruidoque ingenio incubuit, vt iuxta Placentiam à Pontificijs hoſtibus tumultuaria in pugna circumuentus, & equo penè detractus amiſsis criſtis ægerrimè ſeſe periculo explicans, elaberetur. Qamobrem ab hoſtium ducibus ſibi iterum pugnaturo comiter peteret, vt pecunia illico ſe redimi paterentur, ſi caſus incidiſſet, vt in eorum poteſtatem deueniret; vtpote qui cuſtodiæ iterum includi, & ſe bello à quo petebat laudem excludi nollet, & varijs ſpectatæ virtutis operibus atque periculis famam omnino adipiſcendam arbitraretur. Aduenit non multo poſt è Germania Georgius Fraiſpergus cum quatuor legionibus, quibus poſtea Borbonius ſe Ducem præbuit, quum Georgius graui correptus morbo Ferrariam ſeceſsiſſet. His copijs ſeſe adiunxere veteranæ Hiſpanorum cohortes, concedente Antonio Leua qui in præſidio Mediolani perſiſtebat. Itaque cum hac mole copiarum in Bononienſem agrum eſt deſcenſum præeunte equitatu, qui obuia quæque ædificia barbara crudelitate ſuccenderent; nec quiſquam ferè Ducum qui Pontifici, aut Venetis & Gallis militarent, repertus eſt, qui obſtare ferro & flammis cuncta vaſtantibus auderet; atque ita ſuperatis alpibus nemine iter eorum demorante, aut ſaltuoſis Apennini in locis à fronte præpediente, ad vrbem Romam conuolarunt, magna ſorte Aurantij, qui oppreſsis paſsim Pontificiæ ditionis incolis, ingentem fecit prædam, cadenteque Borbonio in limine captæ Vrbis, vniuerſi exercitus Imperator eſt appellatus. Lætus itaque tanto imperio, cui ſupra quadraginta milia hominum parerent, à quibus vrbs Roma improuiſo capta immaniſsime vaſtabatur; nihil antiquius habuit quàm perducta vndique foſſa arcem diſpoſitis præſidijs circumuallere, vt Pontificem & magnam Senatorum partem qui exterrefacti ſubita irruptione hoſtium in arcem confugerant, in poteſtatem cum pretioſiore eorum gaza redigeret; parumque interea miſerrimi Populi omnibus tormentis excruciati eiulatu & lachrymis permoueretur, quum inter ſe Germani atque Hiſpani, hiſque nihil mitiores Itali, auaritia, libidine, crudelitateque contenderent. Cæterùm Aurantius quum interdiu obequitando circumuallatæ arcis munitiones & cuſtodias inſpiceret, ab emiſſa ſclopetto accuratius glāde ſiniſtra in mala paulo infra oculum graue ſuſcepit vulnus; ſic vt eo vulnere poſtea non planè ſcilicet obducta cicatrice rubente mala deformis euaderet. Adhæſerunt Aurātio cuncti ferè è Gallia exules Borbonij authoritatem ſecuti, quos peſtilentia vſque adeo atrociter mox vexauit, vt ex his notior Lorſiuus ipſique maximè familiaris cum ſodalibus interiret; & Germanorum atque Hiſpanorū corpora peſtilenti lue correpta, omnibus in locis tumularentur. Dedito autē Pontifice, & perpetua ſtatione cuſtodito, piorū Regum animos generoſus inceſsit pudor, quòd ſacrorum Princeps ad ludibrium totius terrarum orbis gentium, vſque adeo indignè atque nefariè ſummis iniurijs mulctaretur; atque ita Franciſci Galliæ, & Henrici Britanniæ Regum auſpicijs Lotrechius Alpes traiecit, vt Pontificem detractis Vrbe Barbaris carcere liberaret.

Qua

Qua de cauſa periculo territus Cæſar, vt impietatis infamiam effugeret, Pontifici vt ſe auro redimeret conceſsit, quo militi ad tuendã Neapolim perrecturo ſtipendia ſoluerentur. Itaque Pontifex perſoluta pecunia arce poſt ſeptimũ menſem elapſus, ad Orbitũ Tuſci agri vrbẽ ſe cõtulit. Aurantius verò & Alfonſus Vaſtius copias Vrbe eduxerunt, vt Lotrechio longitudinem Italiæ iuſtis factis itineribus emetienti, & in Apuliam contendenti apud Troiam opponerentur. Quo in loco Aurantius & Vaſtius Lotrechium facta prælij poteſtate diſploſiſque tormentis prouocantem refutantes ſubſtiterunt, ignobilique diſceſſus properantia Neapolim contenderunt, quum oppida cuncta Lotrechio aut expugnanti aut in deditionem recipienti, Gallica vexilla paſsim attollerent. Aurantius compulſus in vrbem Neapolim, & planè circumuallatus vrbem à militibus ſenſim direptam ita à Gallo hoſte ſeruauit, vt Lotrechius duceſque omnes cum multo maxima parte exercitus ingruente peſtilentia, & bello & obſidioni finem imponerent, & Aurantius non ſuæ virtutis, ſed inſperato Fortunæ commodo lætaretur. Ab hac victoria Aurantius capite atque Fortunis Andegauenſis factionis Regulos, qui præpropere rebellaſſent, acerbiſsimè mulctauit, ac inuſitata atque præcipiti liberalitate eorum bona militibus ſuis diuiſit, vſque adeo prodigè & inconſultè vt Cæſar id grauiter ferret, quum Regnum non ſibi ſed Aurantio & militibus ſeruatum diceret. Sequenti autem anno Aurantius cum omnibus copijs in Etruriam euocatus eſt à Clemente Pontifice, qui patriam ſibi omnino Cæſarianis armis recuperandam exiſtimabat, poſtquã Florentini cum Gallis icto fœdere; & tranſmiſsis contra Cæſarem auxilijs conſentirent. Ea autem Florentiæ vrbis cœpta atque inſtituta eſt obſidio, vt pertinacia obſeſſorum Ciuium conſtantiã hoſtium adæquarit; vrbsque tantis opibus oppugnata eſt, vt nec vndecimo quidem menſe multa perpeſsi incommoda, perdomiti, erumpendum potius, & prælij vel iniquiſsimi aleam pro libertate ſubeundam eſſe, quàm de deditione agendum decernerent: è Piſisque auxilia accerſenda arbitrarentur, vt validius cum virtutis, tum & peruicaciæ ſuæ ſupremum ederent conatum. Tum verò accidit, vt Aurantius de aduentu auxiliorum edoctus, cõſilium caperet, tam neceſſariũ quam ipſi fatale atque hoſtibus, ſcilicet obuiam eundi atque in itinere confligendi. Igitur partitus copias cum Ferdinano Gonzaga qui caſtra tueretur; ipſe cũ delecta parte exercitus contra hoſtes contendit; hisque occurrit in Piſtorienſium montibus apud oppidum Gabinianum, non procul ab eo loco, in quo Romanos Petreio Duce, Caulinam fudiſſe, atque interfeciſſe incolæ memorant. Florentinorum copiæ quibus præerant in fronte Ferrucius ciuis Florentinus, ex mercatore repente Dux factus, in tergo Paulus Rentij Ceritis filius, eo conſilio circiter ſptem milia hominum per alta, atq; ardua loca iter hebebant, vt vim hoſtilis equitatus vitarent, & non magno circuitu, quanquàm ſalebroſo, ad vrbem deferrentur. Iam Gabinianum oppidum intrabant, quum apparuere Cæſarianorum ſigna, quibus conſpectis properantius quàm decebat Ferruciani in oppidũ ſeſe inferre cœperunt; vt loco munito, ſi hoſtis vrgeret, æquius ſe defenderent. In laxatam itaque & greſſum intendentem hoſtium aciem Aurantius equitatum procurrere iuſsit; ipſeque pugnandi auidus paululum antè prouectus, dum per arduum atque

impeditum tramitem in hoſtem ire poperat, glande traiectus primus feré omnium cadit, quum à parte alia Alexander Vitellius hoſtes inuaſiſſet. Nemo ferè vel ſuorum, vel hoſtium cadentis Aurantij caſum animaduertit, ſic vt non prius quam á vagante eius equo qui erat ſpadix, & phaleris albicanteque criſta conſpicuus cecidiſſe noſceretur: quo ſpatio Florentinæ copiæ fuſæ deletæq'ue ſunt, & Ferrucius intra oppidum interfectus, & Paulus captus. Cadauer Aurantij, vti erat Lacinia atque armis expoliatus, à lugente armigero ita ſarcinario iumento impoſitum eſt, vt inuolutum vili gau ſapa, vtrinq; pendētibus brachijs & cruribus, & capite luctato Piſtorium deferretur, & tanquam victori ſolennes inferiæ dicerentur; non iam obſcurè hominibus Dei magni vltoris vim agnoſcentibus, poſtquàm nefarij belli præcipuos Duces Borbonium, Moncatam, & ipſum Aurantium, tribus fulminibus vindicata impietate ſuſtuliſſet.

BENEDICTI Varchij

Aſpice quàm toruo meditans fera prælia vultu
Spiret adhuc, geſtetque oculis ac pectore Martem
Auratis fulgens princeps Aurantius armis.
Quem triſti Italiæ fato, gentiſonque ruinis
Tybri tuis, atque Arne tuis, non optima noſtris
Gallia produxit, miſit Germania damnis
At tu (verum aliter neuerunt fila ſorores)
Auranti Philiberte ingens Salonia proles,
Dum res immodicas, dum regna Oenotria, magna
Dum ſceptrum Auſoniæ, dum totius orbis habenas
Mente agitas, voluiſque atros ſub corde furores,
Quum propè bis ſenis iam menſibus oppugnares
Vndique desertæ pucherrima mœnia Floræ,
Dum properas multis cum millibus obuius ire
Ferrucio, prohibere parans ne tranſeat, ipſe
Ipſo in principio conflictus, protinus omnes
Anteuolans, ictu glandis traiectus ahena,
(Quo Catilina loco pœnas dedit impius olim)
Infimus vt miles, primo cadis impete, & illa
Illa tua in tenues ſpes tecum euanuit auras.

POMPEIVS

Pompeius Columna
Cardinalis.

AMBIGVAM equidem famoſi nominis ſui laudem reliquiſſe videri poteſt hic ipſe Pompeius Cardinalis, quum miro ingenio diuerſiſsimi muneris partes aptiſsimè impleret, & in ſacra purpura mitratus, & militari in ſago galeatus, non periti modò, ſed affectati etiam ſacerdotis ante aras, & in caſtris prouidentiſsimi & ſtrenui Ducis officia exequeretur. Nam ad vtrunque munus, cum peramplum excelſi corporis habitum, tum grauis pariter & per iocundi oris geſtum & facundiam illuſtrem, quò oporteret, decentiſsime transferebat. Sed factioſa in vrbe, aulaque omnium maledicentiſsima de ſe promiſcuæ famæ materiam ingenijs præbuit, moribus ſuis impensè laudandis aut peracerbè lacerandis; vtpote qui modò temperatis atque illuſtribus vtriuſque diſciplinæ conſilijs, modò turbulentis actionibus clareſ-

ceret, quibus Clementem ab ſe præclaro ſtudio ad Pontificatum prouectū ita circumuenit & oppreſsit, vt Bonifacij octaui funeſta memoria renouata videretur; vnde odium valde ingens apud multos, ſingularem verò gratiam apud Cæſarem promeruerit. Cæterùm quibus de cauſis ab amicitia Clementis diſceſſerit, ruituræque patriæ arma intulerit, diffusè à nobis perſcriptum eſt, eo in libro quo ipſius Pompeij vitam ſyncera fide ad poſteros miſimus, admirandam vtique potius quam imitandam. Vir enim ingentis animi efficaſiſsimæque virtutis, & induſtriæ (modò factionis odium faceſſat) non ipſo tantùm Pompeij nomine, ſed Magni item cognomento dignus exiſtimari potuit; niſi infauſtus Senator, & malus omnino ciuis, vaſtata Patria, & Senatui & Populo Romano apparuiſſet. Ad extremum qui exequijs intermortuæ Patriæ & capti Pontificis Tragœdiæ interfuerat, ciuitatis reſurgentis, & reſtituti Pontificis ſimulachrum videre potuit. Verum ſecus ac optabat maturo fato cedens, Clementem biennio anteiuit, quum apud Neapolim Regno adminiſtrando Præfectus à Cæſare poſt comeſtas ficus biferas quas multa niue refrigerarat, in complexu Auguſtini Nyphi clariſsimi philoſophi integris ſenſibus expiraſſet, anno ætatis quinquageſimo tertio, quum Carolus Cæſar comparatis ingentibus copijs Solymano in Pannoniam redeunti ad Viennam occurriſſet.

IOVII Iunioris.

Virtutem mirata tuam, tuáque inclyta facta
Lætata eſt tanto Roma ſuperba viro,
Virtutem illa eadem indoluit, tuáque inclyta facta
Ingenio ciuis Roma caſura ſui.
Sic patriæ carum virtus te fecerat; orbi
Illa eadem ingratum reddidit, & patriæ.

Aloiſius Grittus.

MEMORABILE profectò exemplum Fortuna edidit in Aloiſio Gritto eleganti certè homine, ſed ſupra æquum ambitioſo, auidiſsimoque dominatus. Eadem enim illa, vti leuis & inſolens ſæpe conuertitur, vt ſe humanarum rerum dominam oſtendat, & arrogantiam nouorum hominum petulantiſsimè caſtiget. Grittus namque Barbarico cultu, cum pictæ, talariſque togæ, & inflexi ad aurem pilei, qui ex pretioſis ſibellinarum pellibus conſtaret, tum ſuperbo inceſſu, & ſermone prætumido, Proceres Turcas referebat. Is Andrea Gritto, qui poſtea Veneti Senatus Princeps extitit, ex Græca concubina Byzantij genitus atque educatus, ſe totum in familiaritatem Othomannicæ aulæ Principum, & Turcici ſermonis conſuetudinem dedidit, tanta ingenij ſolertia, vt ex mediocri mercatore, inſignis publicanus euaderet; vno præſertim mirificè fauente Habraymo purpurato, qui eum in vectigalium licitatione ſubleuabat, & ſupra competitores Turcas impotenter efferebat, vnde Gritto magnæ opes

atque

atque inſignis authoritas creuit, quam florentis patris dignitate, ſplendo-
reque domus & conuiuijs, multaque largitione rerum elegantium, in om-
nes profuſus atque munificus tuebatur. His commercijs Habraymo quæren

darum gemmarum cupiditatem iniecerat, quarum flagrantiſsimo ſtudio So-
lymanus ipſe teneretur. Earum autem delectatione vſque ad inſaniam pro-
uecta, Grittus ex frequenti indicatura certiſsimus erat æſtimator, & ſolertiſ
ſimus etiã mango, cuius artificij ſecretiorẽ domi tabernã haberet. Differebat
verò ſæpiſsime nihil omnino vel ad dignitatẽ totius ornatus, vel ad exprimẽ
dã ſummi atque Auguſti Regis maieſtatẽ, in lõge maximo Imperatore ſpecio
ſius & luculẽtius haberi, ipſa lectiſsimarũ gẽmarũ multiplici copia atq; appa-
ratu. Itaque vſq; ad inſaniã Solymanus, toto terrarũ orbe perquiſitas, & ma-
gno emptas pretio in vnũ coegit, vt his cuncta inſtrumẽta cubiculi, & eque-
ſtris cultus, atq; etiã podij parietes exornaret. Cellã enim argẽteis atq; aureis
laminis circũſeptam erexerat in extremo hortorũ ſuorũ angulo, quo vtriuſq;
Boſphori pelagi ſpatia proſpectaret. Sed mire ad Solymani ſpatiũ reſpõderũt
galea aurea & ſceptrum; & cryſtallinum operoſo incluſum auro ſpeculum,

quæ ingenio Gritti adinuenta & fabrefacta Venetijs propter gemmarũ admirabilium copiam, cælaturæque præſtantiam, Octuaginta myriadum aureæ monetæ pretium excedebant. His inuentionibus quæ ad faſtum ſuperbiſsimi Regis arriderent, ſummam Grittus gratiam adeptus eſt, ita vt ſpe adipiſcendi honoris inter Baſſas ſenſim ad Mahometis ſectam tranſiturus crederetur. Itaque ſecutus Solymani caſtra, quum ille oppugnatum Viennam in Noricum vſque proceſsiſſet, & Ioannem Zapolium Tranſyluaniæ Vayuodam inſigni liberalitate in Pãnonia Regem conſtituiſſet, Grittus nouo Regi adhæſit, præſtititque ei operam militarem aduerſus Germanos, & eos Hungaros qui Ferdinãdo Regi fauerent. Vbi vero Ioannes & authoritate Solymani, & Turcarũ auxilijs in Regno cõfirmatus eſt, inceſsit Gritto, grauioris ambitus libido, vſqueadeo ingens, vt nõ obſcurè ad Pannoniæ Regnum aſpiraret. Ioannes nãque quod paciſci cum Ferdinãdo, & pace frui percuperet, Solymano ſuſpectus euaſerat, quod ingratè atq; indignè facere videretur, qui aliunde fœda pactione firmãdas opes ſuas arbitraretur, quàm à virtute fideque inuictiſsimi Imperatoris, qui Regna dono dare, & ex priuatis homunculis Reges efficere conſueſſet. Propterea Grittus legationem ſibi in Pannoniam impetrauit, vt Hungaricis inſpectis rebus operam daret, ne alicunde Othomannico nomini contumelia pararetur. Hac ſpe Grittus cum ampliſsimis Solymani mandatis, magnoque ſeruorum, & Turcarum comitatu Byzantio profectus, per Moldauiam vbi Petrus Vayuoda, Solymani incertum hoſtis an ſocius, imperebat, in Dacia peruenit, quæ hodiæ Tranſyluania dicitur. Ibi quum conſtituto prætorio Prouinciæ conuentum habiturus crederetur, citarenturque Proceres, Americum Cibacchum Varadinenſem epiſcopum, & eundem cum militari præſidio vetere Hungarorum antiſtitum cõſuetudine prouinciæ præſidentem, quòd tardius ad edictum veniret, noctu ad Braxouium caſtra habentem inuadi & per Ianum Docciam Hungarum interfici iuſsit, vt ſublato ſummæ potentiæ æmulo, paſsim cæteris formidatus ad Budam contenderet. Sed vir æque ambitioſus & cruentus in veſtigio admiſsi ſceleris pœnas dedit. Namque ad cædem ſacrati & nobiliſsimi viri vindicandam erexere ſe Stephanus Maylatus, & Gotardus genere Saxo, ipſi Americo propinquitate atque amicitia coniuncti. Atque ita ſupra quadraginta armatorum milia in vnum coegere, adortique Grittum ad oppidum Meges, eo euentu obſedere, atque oppugnauere, vt deſtitutus ſpe auxiliorum, quod neque præfecti Turcæ Nicopolitanus, & Samandrenſis, tranſire Danubium veriti, non facilem operam laturi forent, & Ioannis Regis præſidia longe abeſſent, ſe hoſtibus dedere cogeretur, atque eo modo oſtentans Solymani diplomata ad prætorium Gotardi atque Maylati deductus, iuſſu eorum exorto Hungarorum vlulatu, tanquam hoſtia Americi manibus mactatur, trucidato eius comitatu & direpta gaza. Duo eius liberi adoleſcentes, quorum natu maior Antonius ad Agrienſe ſacerdotium erat deſtinatus, Moldauis traditi ſunt, à quibus aliquanto pòſt immaniter necantur. Doccia ipſe comprehenſus, qui author & ſuaſor Americi cædis fuerat, magno ludibrio à ſæuiente turba dilaniatus eſt. Atque ita qui Regnum affectabat, gazam omnem, quæ erat pretioſiſsima, vitamque ſimul & liberos puncto temporis amiſit.

FABII

FABII Segnij Florentini.

Tegmine barbarico capitis; cui purpura & aurum
Intextum gemmis radiat ſplendore coruſco
Inſignem cernis iuuenem, & fulgentibus armis
Byzanti genitum Graia de pellice Grittum.
Ante alios Regum Regi gratiſsimus omnes
Hic fuerat Solymo; tenebriſque emerſus ab atris
Prodierat ſuperas paulatim in luminis oras
Sed nimis ardentem rebus tumidumque ſecundis
Dum miſerum torquet regnandi dira cupido,
Quæ ſolet, in preceps deiecit culmine ab alto.
Vertere funeribus claros Fortuna triumphos.

Alfonſus Ferrariæ
Princeps.

IN Alfonſo Aceſtino Ferrariæ Principe,vt ex ſeuero & peracri oris ductu coniectari licet, & nos vidimus,ingenium egregiè firmum ſtabileque & præcellens,quocunque extra literas verteretur, enituit. Abdicarat enim planè vir cuncta iocundæ adulationis & moroſæ grauitatis lenocinia,ipſis plerunque cognata Principibus. Quandoquidem ſingulas cogitationes,& ſingula propè exercitamenta corporis, ad bellicas rationes reuocaret, & nihil omnino molle aut remiſſum complecteretur,vel ipſa naturæ conſuetudine, vel neceſſitate tot incumbentium bellorum, quæ omnem inertiam, vel deſidioſis excuterent, & virum vti oportuit, cum ſalutis, tum dignitatis ſuæ memorem excitare,& ad inſitam virtutem factis extendendam incitare poſſe viderentur. Itaque Alfonſus à nobis peculiari volumine celebratus,vti magnanimum bello Ducem, atque optimum pace Principem decuit,ſubacto corroboratoque multis periculis ingenio, firmóque ſemper pectore cuncta aduerſæ Fortunæ iacula tam fortiter excepit, quàm feliciter auertit. Trium nanque maximorum Pontificum diuina atque humana arma, odijque perpetui inſidias, tanta infracti animi conſtantia ſuperauit, vt glorioſam triplicis triumphi lauream, ſi de ſacroſancto hoſte triumphare fas foret, meruiſſe dici poſſit. Obijt Alfonſus climacterico anno propinquus,quum liberos ad certiſsimam frugem contendere conſpiceret, & nato iam ſibi nepote in ſpem longæ ſucceſsionis lætaretur. Hiſdē autem diebus concepit febrem quibus nunciata ei mors eſt Clementis Pontificis: ob idque exceſſit è vita ſeipſo lætior, quòd primus comitiorum diebus Farneſium Cardinalem, Pontificem renunciatum fuiſſe didiciſſet, quaſi nihil ſibi optatius & melius accidere potuerit,quàm quòd pro implacabili hoſte, veterem amicum, à quo omnia facilè impetranda forent, quæ Aceſtinæ domus imperium ſtabilire atque augere poſſent,eſſet habiturus.

RAINERII.

Quàm bene bellipotens Alfonſe ex aggere tundis
Barbara terrificis agmina fulminibus,

Sulphurea quum in nube, atque igne coruſcus aheno
Ceu ſuperum æthereo quum tonat axe pater,
Obuia proſternis generi monſtra horrida noſtro
Sic eat, ò qui almam diripit Auſoniam.
Quàm bene & æquoreas ineuntes flumina puppes
Et Venetum armatas in tua ſceptra manus
Diſiicis, atque alto figis roſtra ærea templo
Martia virtutis ſigna ſecunda tuæ.
Suſpenſam vt cernant claſſem, ſtupeantque nepotes
Vtque eat Hadriaco celſior Eridanus.

Quin

Quin Iulij eludis robur, rictusque Leonis,
Atque inclementes in tua fata dolos.
Macte animo: felix natu Hercule, & Hercule patre
Quo cum alta inuicto nunc teris aſtra pede.

FAERNI.

Clementem poſtquam Medicem, cui tempora nuper
Tiara cingebat triplex
Extinctum Alfonſus Dux audijt, illicet acri
Correptus ægritudine
Illius mortem eſt properata morte ſecutus
Funusque iunxit funere.
Præ luctu peryſſe inquis, nimioque dolore?
Immo id quidem præ gaudio.

Hippolytus Medices
Cardinalis.

HOC Hungarico militari cultu Hippolytus Medices Cardi-
nalis quum e Pannonia, vbi Legatus apud Cæſarem fuerat,
abeunte Solymano rediſſet, à Titiano pictore eximio Ve-
netijs ſe pingi iuſsit. Hunc Iulianus Leonis Pontificis fra-
ter Vrbini exul ex nobili vidua ſuſceperat. Infans in ip-
ſo vitæ ſimul & mortis limine, quum eum mater admiſsi
ſtupri impio pudore necari iuſsiſſet, ancillæ miſericordia ſeruatus eſt. Cre-
ato Leone Pontifice triennis cum nutrice Romam venit, tanta verò ſuauiſ-
ſimi oris indole, ſermoniſque feſtiui lepore mirabili extitit, vt Pontifex, eo
ad pedes ludente mirum in modum oblectaretur, & ea ſpecie in Cœnaculo
Vaticano à Raphaele (vti videmus) exactiſsimè pingi iuberet. Vbi adole-
uit, literis liberaliter eſt inſtitutus. Oſtendebat enim ingenium habile ad
omnia perdiſcenda imitandaque. Ei namque ſupra ætatis captum an-
te omnia mira vis inerat poetici ſpiritus; ſic vt Virgilij ſecundum Aenei-
dos librum, in Etruſcum ſermonem lepidiſsimè verteret, & proloquia Hip-
pocratis ab arte medica, in vſum bellicæ diſciplinæ, æmulatione feſtiuiſsi-
ma transferrentur. Sed non multo poſt à literis ad exactum totius muſicæ
ſtudium deflexit, peritiſsimo quoque artificum & phonaſcorum ſibi aſ-
cito, parique flagrantis ingenij cupiditate, omnis ſymphoniacæ modu-
lationis, organis vſqueadeo eruditè pertractatis, vt prædulcis Cycharœ-
dus, Lyriſtes numeroſus, fiſtulator eximius, & incomparabilis Tibicen
euaderet; Oenochordaque item argutiſsimis percurreret digitis, quan-
do ærea etiam membraneaque tympana bellico crepitu militares animos

excitantia, diuerſiſsimis concentus numeris editis, cum noſtrorum, tum Barbarorum more ſtupenda imitatione perpulſaret. Quum in his ſtudijs iuuenili alacritate totus eſſet, Clemens eum legit in ſenatum, ratus eum ad

grauitatem animi componi poſſe. Ex arcano autem id Pontifex petebat, vt Hippolyto ſacris initiato, Alexander eius patruelis iuniore Laurentio genitus, Etruriæ Principatu ſolus potiretur, quòd tum propter ingenij firmitatem, quanquam eſſet literarum expers, in ſuſtinendo tuendoque dominatu potiorem exiſtimaret. Verùm Hippolytus purpuræ honorem ita cõtempſit, vt Clemens eum indignis ſacro ordine ſtudijs & voluptatibus deditum, grauiter increparet, dedecorantemque nihilo ſecius ſenatoriæ amplitudinis dignitatem, importunæ inſaniæ pœnas cito daturum diuinaret. Nam ad theatrales ludos, equeſtreſque decurſiones, edendaque ſimulacra præliorum ſumptuoſi & varietate gaudentis ingenij libidinem detorſerat: quanquam præter hæc incredibili magnarum venationum cupiditate incenſus numeroſum inſignium canum & nobilium equorũ apparatum grauiſsima impenſa tueretur; tãto etiam vitæ ſplẽdore, vt in medijs nemoribus apud fõtes,

totius

totius aulæ,Romanorumque iuuentuti frequentiſsimè epulum daret. Quæ omnia Clementem è tanta clade Vrbis carceriſque miſeria nuper emerſum, egentemque pecunia, & quod augendo mœrori plurimum intererat, natura parciſsimum, mirabiliter vulnerabant. Nec diu poſt Pontificem lethalis inuaſit morbus, & eripuit; cuius morte quanquam in Hippolyto ſuſcepta vitæ ſtudia minimè refrixiſſent; is tamen in comitijs opportuniſsimè ſe collegit, multosque ſecum ex veteribus amicis perducens Farneſio Cardinali, vt Pontifex renunciaretur præcipuus extitit ſuffragator; cuius ſtudij eum mox pœnituit,præter ſpem Anconitana legatione,quæ ſibi per interregnum promiſſa fuerat, indigniſsimè fraudatus. Qua ex re, animo vehementer perturbato, inuidere apertius Fortunæ fratris, atque eius vitæ inſidiari cœpit, deprauantibus eum atque impellentibus Florentinis, veteribus Mediceæ familiæ inimicis, principe horum Philippo Strozza. Hos enim exilio pulſos, Hippolytus in amicitiam receperat, & arcanis conſilijs vſque adeo inconſultè adhibebat,vt fratri ex ſubitario tormentarij pulueris incendio, execrabile exitium machinaretur. Eo ſiquidem ſublato dominatum Florentiæ adipiſci ſe poſſe per exules, vaniſsima cogitatione confidebat. Sed Dij immortales immane abominati facinus,certa indicia Alexandro detexerunt. Quæ omnia Alexander per Cæſaris legatum Paulo Pontifici detulit, comprehenſusque eſt eius ſceleſti conſilij conſcius Octauianus Zenga ex Hippolyti ſatellitibus. Qua perſtrictus infamia, & non vano pauore correptus, quòd ſuas Fortunas, & ſacerdotia à Pontifice cupidiſſimè peti crederet, in Tyburtem agrum profugit. Nec ita multo poſt conuerſo ingenio, perſpectaque exulum malignitate, cum fratre redire in gratiam, & conditiones pacis à Cæſare petere conſtituit, qui tum in Africa bellum gerebat. Sed quum nauigium nauigaturo Neapolim pararetur, ad oppidum nomine Iter Appiæ viæ impoſitum non procul à Fundis ſubſiſtens; in mortiferam febrem incidit, pauciſsimisque diebus iuuenis longe omnium eruditi ingenij nobilitate, decore vultus, & illuſtris vitæ ſplendore florentiſsimus, ex humanis eſt ereptus; magna hercle exulum lætitia, magnoque Pontificis commodo, quum hic eius ſpolijs nepotes ſuos ditaret; illi verò vno auulſo alterum tanquam fratris ope deſtitutum, vti mox euenit, facile tolli poſſe diuinarent, & ſubinde inducta veneni ſuſpicione eius criminis notam Alexandro affigere conarentur; ſed ea ſuſpicio prorſus inanis euaſit, quum præcipui eius comites Danthes, & Bellingerius, ac Raynaldus, eadem autumnalis cæli maligna intemperie perijſſent. Relatum in Vrbem eius funus, vrbanæ multitudinis ordinumque omnium veriſsimæ lachrymæ, quod antea ſurda in vrbe nemini contigerat, per triduum decorarunt, quum tumultuario apparatu lugentium Afrorum & Aethipoum humeris ædibus ſuis inferretur. Nam præter hos præſtantiſsima eruditionis exquiſitarum artium ingenia, patrono inexhauſtæ liberalitatis ante diem erepto orbata deſtitutaque de Fortunæ ſæuitia conquerebantur. Eius nanque domus ex omnibus cogniti orbis gentibus virtute animi aut corporis proceritate conſpicuos, liberaliter admittebat; videreque erat homines diuerſiſsimo ſub cœlo natos, eundem dolorem ex heri morte, eandemque triſtitiam, ſed diſpari vuultu garrituque diſſono

contundendo pectora, ſulcandoque ora vnguibus, præſerentes. Gaudebat ſiquidem ille mirum in modum quod Barbari viginti amplius linguarum in eius Cœnaculis recenſerentur. In his fuere Numidæ Regulorum ſanguine progeniti, qui equitandi deſultandique peritia ſpectantium oculos admiratione complerent. His accedebant Tartari ſagittarij incomparabiles, & Aethiopes qui in luctatione & palæſtra quoſque validiſsimos anteirent. Ex India porro natandi, vrinandique peritos, quibus ſtudijs iuuenili feruore impenſe deditus tanquam magiſtris ad æmulationem vtebatur. Turcas autem tanquam ad expedienda arma promptiſsimos, in venationibus ita exercebat, vt interdiu noctuque corporis cuſtodiæ præcipuos adhiberet; egregio certè exercitationum genere, niſi dignitatis oblitus, per vanitatem oſtentandi militaris ingenij, ſalutis quoque aleam ſtultè periclitari, quàm familiæ atque ordinis decus tueri maluiſſet. Non inane autem prodigium imminenti morti ſuæ præſtruxiſſe videtur, quum pro argumento inſignium ſuorum, crinitum cometem iuuenili atque amatoria vanitate geſtaret, qua ſpecie diro olim fulgore in cœlo ardens C. Iulij Cæſaris necem portẽdiſſet.

ANTONII Vaccæ.

Floruit Hippolyte, & tecum fato occidit vno
Quo reliquum antiquæ laudis, & artis erat.
Id tua claudebat totum auguſtiſſima quondam
Orbis terræ inſtar quæ domus vna fuit;
Nec tibi magno animo quiſquam ſe æquaſſet & auſis
Grandibus, aut larga, munificaque manu;
Nec poterat Fortuna tuis multum addere rebus
Quum iuueni iniecit mors violenta manum.
Tunc bis te vndenis de gentibus ora clientum
Fleuerunt, cineres condideruntque tuos.
Tantus eras, tamen inuidiam vitare nequiſti
Liuoris cæcos nec ſuperare dolos.
Scilicet obuia quæque ſibi domat ardua virtus
Sed domuiſſe vnam non potis inuidiam eſt.

Franciſcus Sfortia II.

Mediolani Princeps.

INSIGNI hercle humanarũ rerũ exemplo Franciſcus Sfortia ſecũdus, inter maxime ærumnoſos Principes diuque alternæ Fortunæ fluctibus iactatos cẽſeri poteſt; vtpote qui triẽnis cũ patre Regni ſui penatibus eiectus, vnũ & vigeſimũ annũ in exilio vitã ſæpe inopẽ, & inter ſpes & metus valde ſolicitã trãſegerit, peccata aliena potius quàm ſua ſẽper lugẽs atq; inde pœnas expectãs: nec tamẽ vnquã animũ deſpõdens, quod in eo fatalis prope fortitudinis & infractæ conſtantiæ documentum fuit. Poſt exactum paterno Imperio Maximilianum fratrem, ipſe quinquennio poſt,

communibus

communibus Leonis Pontificis, & Caroli Cæſaris armis reductus, grauiſſima inſtaurati toties belli à Gallis hoſtibus pericula ſubijt. Sæpe eum pœnituit bella ſuſcepiſſe, quæ ſibi nihil armis exercitato, egentiſsimoque pe-

cuniæ ſemper nouas, & propè inextricabiles rerum difficultates importarent. Quibus malis qui ab initio ſtudioſiſsime expetitus fuerat, Inſubribus demum odioſus & grauis, & notis propè omnium damnatus euaderet; vſque adeo creſcente inuidia propter innumeras, & nunquam deſituras cogendæ pecuniæ acerbitates, vt nonnulli eum tollendum arbitrarentur, & inter alios Bonifacius Vicecomes ex familiaribus aulæ inſigni eum perfidia equitantem impreſſo pugione ſupra humerum ad ceruicem, ſed leui ictu vulneraret, elapſusque tot circumſtantium prætorianorum diligentiam, pernici vectus equa intactus effugeret. Tria bella tribus prælijs Cæſarianorũ præſertim auſpicijs cõfecerat. quum Lotrechium ad Bicoccam, Gofferium Amirantem & Heluetios ad Seſithem amnem ſuperaſſet, & demum Proſpero & Piſcario Ducibus, Ligures Genua capta ſubegiſſet. Quarto autem bello

quod longe maximum Rex Franciſcus ipſo ductante, Galliæ Ciſalpinæ intulerat, quum victus prælio Rex hoſtis ad Ticinum, captusque fuiſſet, ita ſecundo euentu Sfortia lætatus eſt, vt totius victoriæ fructu excluderetur, accuſareturque proditionis a Piſcario atque Antonio Leua, qui Ciſalpinæ Galliæ imperium non Sfortiæ, ſed Cæſari partum volebant, ita vt Sfortiam exitiali calumnia circumuentum in arce obſiderent, & totius ferè ditionis vrbibus ſpoliarent. Non tulere indignitatem atque inſolennam iniuriæ Pontifex Clemens, Venetuſque Senatus, atque ipſi demum Galli ex hoſtibus ſocij & defenſores facti, quòd omnium intereſſet ad ſalutis & libertatis tuendæ nomen, Sfortiam conſeruare, nec externis rapaciſsimis Cæſaris militibus Italiam diripiendam præbere, patique vt vnus Cæſar tantis auctus opibus, cæteris ad arbitrium imperaret. Sed Fortuna ſua pertinaci libidine Cæſari fauens, omnes qui aduerſari infringereque potentiã eius auſi ſunt, ita perculit, vt cum magna clade proſterneret. Verùm qui armis Sfortiam tueri fruſtra conati ſunt, iuſto demum conſilio hoc a Cæſare precibus impetrarunt, vt Sfortiæ parceretur. Igitur Cæſar in Italiam venit, Bononiæque ſuſcepturus inſignia Imperatoriæ maieſtatis de manu Pontificis, euocatum eo Sfortiam ſub fide publica benignè complexus, paterno imperio reſtituit; atque eo modo pace facta, aliquanto poſt Cæſar Sfortiæ cœlebi, Chriſtierni Daniæ Regis filiam, ex eius matertera genitam, connubio iunxit. Quibus nuptijs, quòd confirmari authoritas Sfortiæ videbatur, ingenti, ſed nequaquam diuturno gaudio Inſubres lætati ſunt, quòd pax inuecta, Prouinciam ſummis affectam detrimentis, ad priſtinum opulentiæ otium deductura crederetur. At ſuperis minime viſum eſt Inſubrum miſerijs finem imponere, atque ita Sfortiam quòd aliter fieri non poterat, nouæ nuptæ delitijs indulgentem, ex leui lippitudinis initio ſuſtulerunt, tum forte quum Cæſar Tuneto capto ex Africa Neapolim rediens, ad triumphum Romam à Paulo Pontifice vocaretur. Tum enim defuncto Principe Inſubres tantis lachrymis elatum luxerunt, vt eo prodigio imminentes calamitates, quibus poſtea acerbitate Cæſarianorum Præſidum Prouinciæ, conturbatæ opes conuulſæque ſunt, prænunciaſſe videantur.

FAERNI.

Franciſcus hic ſitus ſecundus Sfortia eſt
Inſubrium Dux, cuius Imperium atque opes
Nunc aſperis nunc proſperis euentibus
Fortuna ſorsque multiplex exercuit.
Atque ille nunc ciuilibus, nunc exteris
Petitus armis, Gallicisque & Beticis,
Mediusque Reges inter aduerſarios,
Suprema ad vſque Fata regnum patrium
Seruauit, & prudentia fretus ſua
Armis vim apertam fregit, atque aſtu dolos.
Nunc hic quieſcit paruus è tanto Duce
Puluis cinisque & nudula vmbra mortui.

BASILIVS

Baſilius Moſcouiæ Princeps.

ABSTRVSA penitus ad Boream præter Hercynios ſaltus, Arctooque vertici ſubiecta Moſcorum Regna, intacta olim Romanis legionibus, nec planè Græcis ſcriptoribus nota, Sigiſmundus Sarmatarum Rex latiſsimè nobis aperuit, quum armis cum Baſilio eius gentis Principe ad Orſam iuſta aciè cõtendiſſet; qua innumerabilis eius gentis equitatus fœde profligatus eſt. Tũ enim primò Romæ de victoria parta ſupplicationes decretæ ſunt, quòd Moſchi à Polonis & Lithuanis, modo Rutheni, modo Moſcouitæ vocati, tanquã ſecuti Græcorum opiniones, à Romano Pontifice diſſentirent. Sed Baſilius qui adoptari in Regem ſicuti ex Demetrio Legato accepimus, ex Principe honeſtiore ſcilicet ſpecioſioreq́ue titulo cupiebat, pace facta cum Sarmatis, non ſemel cum Maximiliano Cæſare Clementeque Pontifice per lega-

tos ſuæ gentis, latè nobis Regnorum ſuorum fines & opes indicauit, quum ea tantum mercatorum ſermonibus occiduis Europæ populis innotuiſſent, & tum maximè quum Demetrius Legatus ad Vrbẽ miſſus, cunctа exactiſſimè, vti Latinæ peritus linguæ retuliſſet; iubente Pontifice, vt memorabilia quæque deſcriptis Regni finibus & gentium moribus, in peculiarem à nobis commentarium conferrentur. Qui liber non ſemel impreſſus extat, quo excuſari facilè poſſumus, ſi Baſilius breuiore quam decet Elogio perornetur. Is, quem diximus, Demetrius legatus qui Regis imaginem hoc habitu nobis pictam detulit, percunctantibus referebat, latiſsimos eſſe Regni fines, qui ab Oriente Volgam amnem attingant, Tartarorum Regna à Moſcis dirimentem. Ad Aquilonem Suecorum & Liuonum extremis terminis cohæreant, & ad Occidentem ad Boriſthenem vſque protendantur.

A Meridie autem Tanaitis & Tauricæ Cherſoneſi ad Mæotidem paludem Tartaris Præcopitis, qui ſunt in Europa, promixi ſint. Regio in vniuerſum campeſtris eſt, ad ſegetem parum felix, cera armentis & pellibus pretioſis ferax. Baſilius equitatu abundat, vtpote qui quum opus eſt, ducentorum milium equitum numerum efficere poſsit. Regiam habet Moſca in vrbe, quæ a præterlabente Moſco amne nomen accipit. Arcem habet in morem prope noſtrum ædificatam & tormentis permunitam. Paruo ſumptu alit exercitum, quum Regni iuuentus omnis edicto arma capere cogatur, nullo propè adiuta ſtipendio. Ipſe per legatos bella gerit; auariſsime imperitat, nec largitione in quenquam vtendum putat, vſqueadeo illiberaliter, vt legatos ſuos a magnis Principibus redeuntes cunctis muneribus expoliet; atq; ita accidit vt bello infelix exiſtimetur: quandoquidem inuiti populares edictis pareant, neque fortiſsimè propugnent. Sic ad Orſam victi pro victoria magnum luctum toti Moſcouiæ retulerunt. Nec ingruentibus in Moſcouiam duobus ſimul Tartarorum Regibus quiſquam repertus eſt Dux fortis vel ſtrenuus miles, qui pro ſalute patriæ propugnaret. Mahometes namque Gyræus qui in Taurica regnabat, & Abſa, qui ad Citracam Volgæ in Hyrcanum erumpentis Emporium imperabat, cum ſingulis exercitibus Moſcouiam inuaſerunt, ferro & flammis cuncta excindentes, & id quidem impunè, quum Baſilius tantæ moli hoſtiũ impar, & conſilij inops, vſqueadeo trepide profugiſſet, vt fœni cumulo conderetur. Eo modo Mahometes & Abſa germani fratres iunctis ad Columnam exercitibus, ad vrbem Moſcam caſtra fecerunt: haud dubiè vrbe atque arce potituri, niſi Germani tormentorum libratores, magnam Tartaris cladem & trepidationem intuliſſent: quum Baſilius abſens per ſyngrapham Mahometi ſe perpetuò tributarium profeſſus, quibuſdam datis muneribus impetrarit, vt a Moſca diſcederent.

Itaque Tartari onuſti infinita præda, incendijs euaſtata regione, infinitam propè captiuorum multitudinem abduxerunt; ſic vt Moſci, & in Taurica Turcis, & apud Citracam diuerſis Caſpij maris incolis venundati ſint: neq; Baſilius poſtea tametſi quereretur ſe a Gyræis fratribus, qui bellum non indixiſſent, deceptum falſis inducijs atque oppreſſum, quicquam memorabile aduerſus perfidos hoſtes geſsit. Exinde Baſilius Salamoniã vxorem tanquam ſterilem repudiauit, & in monaſteriũ detruſit, ſuperinducta Helena nequaquã primarij viri filia, & ſecundũ Helenam, aliam minimè prioribus

nobiliorem

nobiliorem ductūrus videri potuit: niſi fama increbuiſſet Salamoniam intra ſacrata ſepta filium peperiſſe, qui in Principatus hæreditate ſuccederet. Nec multo poſt Baſilius bello ſemper infelix & ſemper ſoſpes, graui oppreſſus pituita mortem obijt; his profectò repudijs infamis, & vti impotenter rapax, & nuſquam liberalis aut benignus apud ſuos inglorius; hoc etiã ab turpi Ioannis patris æmulatione probro oneratus, quòd à fœminis abhorrere diceretur, aliò ſcilicet translata libidine, quoniam inueterata conſuetudine apud Moſcos, more Græcorum, adoleſcentes amare fas eſſet; primores namque gentis, & cuncti equeſtris dignitatis ordines, honeſtorum ciuium liberos in famulatum ſibi aſciſcere, militiæque erudire conſueuerunt.

IOVII Iunioris

Etſi te nullis inſignem fama trophæis
Baſili ſine laude per orbem,
At ſemper victum referet, ſemperque ſubactum
Horribili in certamine Martis.
Sarmata quum toties te fuderit, atque Gelonus
Obruerit tua caſtra ſagittis,
Et tua Regna ferox pubes populata Scytharum
Te patria ſolioque fugarit;
Non ingrata tamen tibi ſe debere fatetur
Haud meriti immemor Itala tellus:
Nanque tuo nobis ignotos munere Moſcos,
Et Scythici Borealia cœli
Regna aperis, Tanaimque trucem, penitusque repoſtam
Perpetuis ſub nubibus Arcton.
Sed quid Hyperboreos veterum mendacia iactat
Riphæo ſub cardine montes?
Baſili nobis cæcam tu diſcutis vmbram.
Nos ideo pro munere tanto
Rite tuam effigiem Lari veneramur ad vndam;
Nomenque immortale ſacramus.

Antonius Leua

NEMO ex his qui ſeculo noſtro ab Hiſpania in Italiam venerint, & poſt Magnum Conſaluum aliquid præclari nominis militiæ ſint conſecuti, ipſo Antonio Leua vel ingenio acutior vel illuſtribus bello factis præſtantior euaſit. Huic namque Nauarrus miſerabili vitæ exitu clarus, facile cedet. Ingenti hercle virtute Antonius nuſquam ferè veſtigijs eius abſcendente Fortuna, quod longe maximū in toto militari negocio ſemper exiſtimatum eſt, frequentibus prælijs ſæpiſsimè victor, & ſi ſors iniquior victoriæ ſucceſſum eriperet, nunquam victus videri potuit. Diuinè ſiqui-

dem prouidendo, & grauiter enitendo, hoſtium conſilia præuertere, & quæ iam apud eos parata eſſent atque inſtructa, præoccupare, aduerſariorũ immodicos conatus admirandis dolis eludere, & quum res poſceret vehemen

ti atque expedita manu infringere atque retundere didicerat. Quod enim mirum eſt nullo propè præeunte magiſtro, nullaque prorſus adiutus bellicæ educationis diſciplina, & impiger miles & acer præfectus, improuiſis & fortibus conſilijs, celeritateque præſertim, Dux felix euaſerat. Cæterùm Antonius plane adoleſcens, & vt ipſe nobis narrabat, adhuc imberbis, Sancij Martini patrui alæ equitum præpoſitus, anno ſecundo poſt ſecularem ea claſſe vectus in Italiam venit, qua Emanuel & Valentius Benauidij fratres, & duo Aluaradi pater & filius tranſuecti ſunt, aduerſus Gallos opem ferentes. Ipſe genus ducebat è Cantabria, quæ vna omnium Hiſpaniæ Prouincia optimorum terra marique militum feraciſsima exiſtimatur. Sed antea Antonius iuſta in acie hoſtem non viderat, quàm egregie & ad Gioiam aduerſo, & ad Terranouam ſecundo prælio, illic conſtantis, hic verò maximè ardentis & imperterriti bellatoris laudem eſt conſecutus. Interfuit demum

Rhauennæ

Rhauennæ Cardonij ſigna ſecutus, quo funeſto prælio non ignominiæ,ſed laudi fuit incolumem euaſiſſe. Sic enim Ceſennam ſe recepit, vt pleroſque milites ex itinere conſeruaret;atque ipſe demum inſtaurata ala eodem Cardonio & Proſpero Columna Ducibus, ad Ciſalpinæ Galliæ bellum proficiſceretur. Poſt mortem verò Iulij Pontificis, Leoni, Carolo Cæſari coniuncto,in expellendis Gallis operam nauauit,vſqueadeo diligentem & ſtrenuam,vt iam inter ſummos Duces conſilio perſpicax, & manu egregiè fortis haberetur. Ab hac fama iam planè clarum,ea quæ ſecuta ſunt bella clariſsimum fecerunt, quum obſeſſus Ticini à Franciſco Galliæ Rege ſeſe pertinaciſsimè defendiſſet;cum excidio quidem nobiliſsimæ vrbis; quum alendo præſidio, neque fortunæ Ciuium, neque templorum donaria, neque luculentæ domus exciſæ deformatæque ſuffeciſſent. Sed hæc Ticinenſium calamitatem, inexpiabilemque inuectæ egeſtatis dolorem aliqua ex parte minuere viſus eſt Rex ipſe tanti nominis ingenti prælio victus & captus. Verùm ad eam victoriam ad quam parandam Leua magnum eruptione ſua momentum tulit; nequaquam pax allata eſt; ſcilicet vt alia orirentur bella, quibus fertiliſsima Italiæ prouincia militari licentia vaſtaretur.Nam quum Leua Cæſarianique Duces Sfortiam grauibus calumnijs implicitum apud Cæſarem maieſtatis accuſaſſent, & in arce obſediſſent, conſternati ad arma Italiæ Principes in vnum ſeruitutis metu conſenſiſſent,hoſtes ex ſocijs facti, longe omnium luctuoſiſsimum bellum excitarunt, eo euentu vt Antonius Mediolani obſeſſus,multis ſecundis prælijs longe clariſsimus ducum euaderet, exiſtimaretque, neque humanis neque diuinis rebus eſſe parcendũ modo decus ſuum & Cæſaris dignitatem tueretur, & ſtipendij loco ſingulas vrbes, ſingulosque earum ciues militibus immaniſsimè diripiendas concederet: ipſeque imperioſus multis vndique partis victorijs terribilis atq; opulentus, aduerſus tot hoſtes inuictus aduerſa arma ſuſtineret, & Sfortia per deditionem eiecto,tanti Principatus Imperio potiretur. Sed Cæſar ad clementiora conſilia conuerſus, poſt captum Pontificem, atque eum iam euaſtata Roma carcere liberatum, Sfortiam reſtituit ea conditione, vt Antonius, tuendæ Italiæ Dux copiarum, deductis, & in Græciam Hiſpanis militibus miſsis, Mediolani relinqueretur. Nemo enim eo potior gerendo bello Cæſari videbatur. & quanquam euaſtante cunctos artus podagra non aliter quàm ſella ſuccollantibus ſeruis veheretur, nunquam Ducis munia,nunquam vllum militiæ laborem omiſit, aut intermiſit; vtpote qui lectica in aciem illatus non ſemel cum hoſte conflixerit; ſemel apud Landrianum fuſo,captoque ſancti Pauli Comite regiæ ſtirpis Gallorum Duce, & ad Caracam ad Lambrum flumen ſuperato Iacobo Medice, qui cum Heluetijs auxilijs aduenerat. Ea Antonij authoritatis atque peritiæ opinione adductus Cæſar, ex Africa Tuneto expugnato victor rediens, ipſo præſertim Leua authore, Galliæ bellum intulit. Qua in re nihil Antonio ægritudine affecto, & cunctis diſtorto articulis pepercit,quin eum ſecum in Prouinciam adduceret. Id bellum propter rei frumentariæ difficultates, & cœli inclementiam, ſecus ac putarat Antonius tractu durius, atque exitu aſperius fuit; ſic vt ille languore animi & dolore corporis oppreſſus,ad aquas Sextias in caſtris fato cedens, cum bellicis laboribus, tum ardenti gloriæ cupi-

ditati ſuæ finem imponeret, natus annos quinquagintaſex. Funus Mediolani adornatum inſigni pompa celebratumque eſt.

PARTHENII Parauicini.

Aſtus Annibalis, moræ ſagacis
Maturæ Fabij, impigrumque & acre
Marcelli ingenium, celerque curſus,
Et velox vis Claudij Neronis
Hac ſi ſingula ſingulis pararunt
Æternum decus, & perenne nomen;
Quanto, in me omnia quum ſimul Gradiuus
Vnum contulerit, mage ipſe Lethes
Vndas deſpiciam, minaſque fati?
Quid quod mi attulit & nouos honores
Ac viuam effigiem meosque vultus
Muſæa Iouius domo dicauit?
Nec non & titulis referta noſtris
Conſcripſit monumenta docta, & omni
Ære & marmoribus perenniora.
Felicem effigiem, ô meos triumphos
Hoc præcone ter ampliuſque claros
Ecquem iam mihi conferat vetuſtas?

ANTONII *Vulpij.*

Quum ſemper vincas, totis licet artubus æger,
Conſilio non vi, vincere Leua doces.

RAINERII.

Hic Leua eſt; Leua Heſperiæ laus maxima terræ
Qua Bætis tumidas in mare fundit aquas,
Implicitus cunctis morbo artubus, horrida bella
Artibus, & ferro, geſſit & explicuit.

ALEXAN.

Alexander Medices

FLORENTIÆ PRINCEPS.

MAGNO hercle ſingulariq; vti apparuit, aut inſanè more ſuo, aut atrociter iocantis Fortunæ prodigio editus eſt hic, quē ſpectas thoracatū, tranſuerſaque rubra ſaſcia Cæſarianæ factionis ſtudiū oſtētātem Alexāder Medices, ad Etruſci Imperij faſtigium ideo prouectus, vt inde grauiore caſu interrupta ſelicitate præceps daretur. Hunc Laurentius iunior, qui Vmbriæ Principatus titulos affectauit, ex materna ancilla furtiuo congreſſu ſuſceperat: Alfonſina auia tenui cultu educarat, quū filius Laurentius ſato ereptus ex vxore Bolonia Regiæ ſtirpis maſculam prolem minimè ſuſcepiſſet. Quibus de cauſis viuente Leone in ſubſidium pereuntis ſtirpis ita receptus eſt, vt Clemens demum Pontifex Etruſco dominatu dignum exiſtimaret, quod Hippolytus patruelis ad tollendam æmulationem honori ſacræ purpuræ deſtinaretur. Viſus enim erat Alexander corpore atque ingenio habili tractandis armis aptior, quum Hippolytus viuidæ mentis acumen oſtenderet, ad literarum ſtudia para-

riſsimū. Sed oppreſſo demū Cæſarianis armis, captoque Clemēte Pōtifice, in eo ſtatim inuſitatæ calamitatis turbine Florentini defecerunt; atq; ipſi Alexander & Hippolytus publico decreto Medicea domo exturbati, atq; in exilium acti ſunt, ea conditione vt deſerti mox & inopes in ſubalpino agro ad Taurinum aliquandiu vitam degerent, donec cōuerſa Fortuna Pontificis, Hippolytus galero ornaretur, & Alaxander iam pridem duobus, in Prætutinis oppidis donatus à Cæſare, in clientelamque receptus gener aſciſceretur, & Florētinis demum longa obſidione perdomitis vetereque exutis libertate a Cæſare collato Principis titulo præficeretur. Verùm is dominatus Clemente iam mortuo breuem atq; turpiſsimum exitum tulit. Nam Alexandrum ſextum iam regnantem annum, & præclara iuſti & conſtantis Principis argumenta præbētem, ita voluptates Venereæ ſenſim occuparūt, vt qui inuidioſo Principatus nomine lætabatur, facilem ſibi in necem aditum aperiret, tanta quidem ſocordia vt poſt inſidias quas ei Hippolytus nefariè tetenderat, diligētiſsimè vitatas, in alterius propinqui, familiariſsimique ſodalis inuſitatā perfidiam incideret. Is erat Laurentius Medices ætate æqualis, ſanguine coniunctus, nulla laceſsitus iniuria, & magnis affectus beneficijs, menſtruaque ſtipēdij obſtrictus liberalitate, qua maximè eius perfidiæ fama prægrauari potuit. Eum namque hic tam improbo quàm perfidioſo promiſsi lenocinij nomine in domum ſuam ſuumque cubiculum & lectum facile perduxit, adamatæ mulieris aduentum mentitus, ſic vt incautus atq; miſerrimus Princeps à cæteris omnibus accuratè cauere ſolitus quàm ab ipſo proditore, quem maximè diligeret, mactaretur. Intempeſta namque nocte altè ſtertentem Laurentius gladio per coſtas adacto transfodit, propereque erectum, & acceptū vulnus acri morſu vindicantē, admouētibus manum duobus ſeruis quos induxerat, quinque vulneribus confecit, impetrataque facile à præfecto teſſera publicis vectus equis Bononiam effugit, patriæ libertatis oblitus, occupante animū ſalutis cura, vt intactus euaderet. Nam qui liberatæ patriæ laudem appetiſſe videri volebat, nihil plus tanto admiſſo facinore effeciſſe iudicatus eſt, quàm vt Principe amiciſsimo nefariè atq; ignobiliter interempto, Coſmum ex priuato odio capitalē hoſtē ſuū, ad Etruſci Imperij potentiā quàm veræ virtuti ſata promittebarit, proueheret, & ipſe demū publico Senatus iudicio damnatus, obiterque Venetijs anguſto in calle trucidatus, parricidij pœnas daret.

ANTONII Vaccæ.

Poſt belli clades varias, & funera ſæuis
Motibus Etruſcæ ciuilibus edita terræ,
Quum populos placida compoſitos pace tenerem,
Per ſcelus agnati me perfida dextra nefandi
Suſtulit, & ſpes ille meas, ſpes ille meorum
Atque ſuas omnes, & publica commoda fregit.
Vſque adeo penſi, & ſancti nihil improba ducit
Inuidia, atque atro mens dira agitata furore.
Ergo iterum infectum ciuili ſanguine ferrum
Mœſta parens aſſueto malo Florentia vidit,
Et luctu extenuata Ducem defleuit ademptum
Aurea compoſitis meditantem ſecula rebus.

FRAN.

Franciſcus Maria Feltrius

Vrbinatium Princeps.

NEMO magnorum Ducum elegantius & certius in tabula ad veram imaginem expreſſus eſt, quàm hic ipſe Feltrius, qui his ſuis armis atque coloribus, hisque triplicis imperij militaris inſignibus Titiani ſummi pictoris manu delineatus conſpicitur. Is Ioanne Rouereo patre Senogalliæ domino & Vrbis præfecto, qui Iulij Secundi Pontificis germanus frater fuit, & Ioanna Federici Vrbinatium Principis filia genitus, adoptari in Feltriam familiam à Guidone Vbaldo auunculo, cui fata prolem denegarunt, & Principatus hæres ſcribi meruit. Sic vt vim atque expeditum robur paterni generis, & efficacem bello prudentiam, optimisque conſtitutam legibus bellicoſæ Feltriæ domus diſciplinam egregio temperamen-

to miſcuiſſe credi poſsit, vt ſeſe ad præclariſsimum militiæ decus efferret. Adoleſcens namque ita tirocinij arma induit & exuit, vt penè prius quàm miles, Dux ſummus patrui copijs præficeretur, eo bello quo Ceruia atque Rhauenna, & Ariminum, atque item Fauentia poſſeſſa Venetis, Pontificio Imperio ſunt reſtituta. Nec multo poſt conuerſis Iulij ſtudijs bellum Gallicum eſt exortum per cauſam indicti Concilij, quo Pontificis authoritate funditus conuellendam impotens armis Rex Gallus ſuſceperat. Eo bello Feltrius impar viribus á Triuultio ſummo Imperatore ſic fuſus eſt atque exutus caſtris, vt ipſa Bononia male tuente Alidoſio Cardinale, Bentiuolis veteribus tyrannis traderetur. Non tulit contumeliam Feltrius animo generoſus, atque inter deleti exercitus & amiſſæ vrbis dolorem Alidoſium ipſum authorem tanti mali oblatum apud Rhauennam trucidauit. Quod facinus in ſacratum hominem, quanquam ex eius malignitate non immerito, editum vſque adeo Pontificem alienauit, vt Feltrius Galli Regis auſpicia ſequi cogitaret. Verùm in Iulio aliquanto pòſt illa exardens ira deferbuit, quum poſt aduerſum Rhauennate prælium Gallis Italia pulſis ingenti victoria potitus eſt, nec Feltrio veniam petenti ſtudioſi ſuffragatores è Senatu defuerunt, quibus in gratiam Pontificis ita reſtitutus eſt, vt Piſauri dominatu indulgentia & liberalitate morientis patrui donaretur. Sed Leone decimo ad Pontificatum euecto contrà ac rebatur multis de cauſis ſæuum hoſtem expertus eſt, quum ille Laurentium fratris filium vel impudenti cum iniuria, Vrbinatium Principatu honeſtandum arbitraretur, quod tamen vel ab ambitioſa importunaque fœmina Alfonſina Laurentij auidi iuuenis matre, niſi poſt mortem Iuliani Leonis fratris qui erat multis nominibus Feltriæ domui coniunctus impetrari potuit. Itaque Leo profana & ſacra arma expediens imparatum immiſſo exercitu, cui præerat Rentius Ceres, tota Vmbria atque Piſauro expulit; non ſecus ac Borgia Cæſar Guidonem Vbaldum eiecerat. Verùm Feltrius non multo pòſt coactis in vnum validiſsimarum gentium auxilijs, quæ confecto Veneto bello a Gallicis ducibus dimittebantur, vſque adeo graui impetu quæ amiſerat recuperauit, vt Pontifici & Florentinis magnum terrorem incuteret. Feltrio namque aderant & ſtudia militum & Populorum voluntates, & ingens animus cunctis militiæ laboribus atque periculis par, quo Metauro amne pedibus ſuperato, quum ipſe Hiſpanorum ordines præiret, & propemodum armatus & pedes enataret, Pontificius exercitus triplo maior ad primum hoſtis conſpectum reformidata pugna in diuerſa ſe recepit. Exinde Pontificij nuſquam ferè vti multis affecti incõmodis Feltrianos ſuſtinuerunt, ac niſi Leo magnis propoſitis præmijs venales quoſdam Hiſpanorum præfectos corrupiſſet, & Vgo Moncata Cæſaris nomine vniuerſos vt Feltrium desererent induxiſſet, graue profectò vulnus Leo accipiens, pudendi & parum æqui belli pœnas ſubijſſet. Eo modo proditus atque deſertus Feltrius Fortunæ iniquitatẽ ea animi magnitudine tulit, vt vbique Leonis hoſtes quæreret, exortoque Gallico bello ad Lotrechiũ ſe cõferret; apud quem alienæ virtutis præcepta faſtidientẽ ſic egit, vt ille neque manu neq; cõſilio ipſius Feltrij vſus Mediolanenſi Imperio à Cæſarianis & Pontificijs pelleretur. Cæterùm in ea victoria

Leo

Leo mortem obiens inexpectatam, Feltrio recuperandi dominatus occaſionem dedit, propenſiſsimaque hominum voluntate in Vmbria tanquam legitimus & exoptatus diu Princeps receptus eſt. Hæc tantâ bellorum incommoda eum vſqueadeo nauiter erudierunt, vt aucta & confirmata virtutis opinione ab ipſis Florentinis, qui dudum hoſtes fuerant, tum demum à Venetis ſummũ militaris Imperij decus promeruerit. Veneti autem exercitus factus Imperator, vti tempora & prudẽtiſsimi Senatus mores flagitabant, veterem ſuum pugnacis ingenij ardorem ſalubri iuſtæ & cautæ grauitatis temperamento moderatus eſt, quum ei robuſtiſsimæ externarum gentium & inuictæ legiones ſuſtinendæ potius cunctando, quàm prælijs laceſſendæ viderentur. Ita enim patres bina Liuiani temeritate cladeque edocti, Q. Fabio parem, quàm M. Marcello ducem malebant. Exiſtimabat propterea Feltrius, ſe ſatis fortem vereque vtilem Reipublicæ operam laturum, ſi nihil amitteret, & nihil prælij aleæ qua vinci poſſet, ſubijceret. Ludificaretur hoſtis impetum, munitiſsima caſtrametandi ratione, & extraordinarijs prælijs; commeatu atque pecunia indigos perpetuò fatigaret; quum vniuerſo prælio vbi opus foret certaturus crederetur. His artibus, contrà ac aliqui exiſtimabant, qui temerè externarum gentium vim contundi & ſuperari poſſe putabant, ſummo ipſius præconio Italia omnis ſeruata eſt, partuſque Sfortiæ, paternæ ditionis Principatus. inuecta etiam hac qua reſpiramus tranquilla pace, in qua Feltrius ſupremis cogitationibus nihil prius expetebat, quàm vt in Turcas conſenſu Chriſtiani orbis Regum iuſta atque inſuperabilia arma verterentur. Sed in hac honeſtiſsima cogitatione ereptus eſt, nõ fato quidem ſuo, ſed malignitate quorundam, qui ei venenum miſceri iuſsiſſe referuntur; vti ex certiſsimis quæſtionis tabulis, & tanti admiſsi ſceleris confeſsione conſtat, quum hunc quem virtutis merito colimus Guidonem Vbaldum, non Vmbriæ modò dominatus, ſed militaris etiam apud Venetos Imperij hæredem reliquiſſet.

ANTONII *Franciſci Rainerij.*

Mars enſem, clauam Alcides, dedit ægida Pallas
Et tibi celeſtum tela triſulca pater
Fulmina ſeu metuende manu, ſiue excutis ore
Pars ſtupet vt celeri conijcis illa manu,
Pars ſtupet altiloquæ domum immortale Mineruæ,
Vtque cohortanti defluat ore ſophos,
His tu, & roboreæ perfunctus munere clauæ,
Vnde tibi æternum ab robore nomen erit,
Monſtra domas, acies perrumpis, concutis vrbes,
Et latè vndanti flumine ſternis iter;
Quum patrias ſedes, fuſis tot millibus antè,
Inuicto & repetis regna ſuperba pede.
Dijs genite & geniture Deos, qui cuncta nouorum
Et veterum æquiperas fortia facta Ducum.

Andreas Grittus

Venetorum Princeps.

NON rarum modò, ſed prorſus admirabile intueri licuit in Andrea Gritto, qui nullo benigniore Fortunæ afflatu, ſed vnis tantum inuictæ virtutis auſpicijs Principatum adeptus eſt. Nemo ſiquidem ciuium æqualium ſuorum in ipſo iuuentæ flore pulchrior: nemo quum vir eſſet & Senator, ſtaturæ proceritate habituque oris & membrorum amplitudine celſior atque formiſior fuit: nemo quum perpetuis ferè bellis legati functus munere periculoſa arma tractaret fortior, vigilantior atque conſtantior fuit; ſic vt poſtea mirum non ſit quum vniuerſo bello victor de reſtituto patriæ Imperio, non curru quidem laureato, ſed opinione ciuium & ſtudio gratiſsimi Populi triumpharit, ſi meritum decus ſupremumque in ciuitate titulum meruerit. Effectus verò Princeps, & ſuis inſignibus exor-

natus

natus eam oris & perſonæ dignitatem prætulit, vt omnes facilè faterentur incomparabilem æqua magnitudine corporis & animi, atq; omnium belli ca, tum ciuili virtute extra inuidiam eminentiſsimum ciuem, ſupremo tanquam debito titulo fuiſſe honeſtatum. Cæterùm Grittus qui vniuerſo bello victor extitit multis aduerſis prælijs inſenſæ Fortunæ ſuæ caſus vſque adeo conſtanter tulit, vt rediuiua ſemper virtute, ſeipſo maior & clarior appareret. Abduana nanque acie, qua nulla Veneto nomini funeſtior incidit, quanquam profligato cæſoque exercitu effugiſſet, nihil tamen animum deſpondens maximo Reipublicæ commodo Taruiſium conſeruauit; amiſſumque fœdè Patauium felici aſtu ſummaque virtute recuperauit, atque aduerſus innumerabiles Cæſaris copias defendit. Brixiæ autem quum eam vrbem Dijs inuitis tueri conaretur, ea capta atque direpta à Foiſſeio Gallorũ duce in eius poteſtatem ita deuenit, vt in Galliam vlteriorem carcere ſeruandus mitteretur. Conuerſo verò ciuitatis ſtudio quum Veneti Gallis propter Hiſpanorum & Germanorum offenſiones fœdere ſe coniunxiſſent, Nouarienſi prælio dum rediret è Gallia ſpectator fuit; ſic vt vix ei elabendi ſpatium daretur, quum Heluetijs Sfortiæ operam longè fortiſsimam nauantibus Gallorum exercitus conciſus & profligatus fuiſſet. Vicentina porro acie qua temeritate Liuiani graue vulnus Venetis eſt inflictum, ita victoris hoſtis manus effugit, vt Vicentiæ obſerata porta in murum funibus extraheretur. Nouiſsimè apud Mediolanum quum Piſcarius cum Hiſpanis per ſuburbana tecta in Gallica & Veneta caſtra perrupiſſet, capto iam Theodoro Triuultio, qui Veneti exercitus erat Imperator, Grittus paruo equi flexu è manibus hoſtium euolauit, deducentibus eum per obliquos tramites Græcis equitibus. Verùm qui toties à Fortuna male mulctatus fuerat, ſupremæ victoriæ, & Principatus compos extitit, Grimanoque ſuccedens præfuit Reipublicæ annos vndecim, octuagenarioque maior quum Faſeolorũ ſcutellam appetiſſet, obortis torminibus vita exceſsit.

ADAMI Fumani.

Vt vigil doctoque ratis ſimul aucta Magiſtro eſt
Vndique vt aerij verrant freta cærula venti,
Nec ventos, validaſue timet ſecura procellas,
Credere ſed pelago, ac magnis ſe fluctibus audet.
Sic Duce te vrbs prognata mari, ſic Principe Gritte
Bellorum vt ſciret magnos inſtare tumultus
Bellorum metuit nullos interrita caſus,
Sed Martis dare ſe magnis cita motibus auſa eſt.
Vt ratis illa eadem docto ſi caſſa Magiſtro eſt
Vt nulli nuſquàm turbent freta cærula venti
Et ventos validaſque horret male firma procellas
Credere nec pelago, aut vllis ſe fluctibus audet:
Sic Duce te vrbs bone Gritte, eadem ſic Principe caſſa
Bellorum vt videat nullos inſtare tumultus
Bellorum metuit cunctos exterrita caſus.

Nec dubijs dare ſe Martis cita motibus audet.
Vt gregibus Tauri, turres vt montibus altis
Sunt decori, vt pelago naues cingentibus vndis
Sydera vti radijs internitet aurea Phœbe;
Sic tu ſic Venetum imperij dum ſceptra gerebas
Notus eras Proceres inter bone Gritte ſuperbos
Corporis eximia ſpecie, virtute, animiſque.
Noſtratum, ô ſalue Heroum ter maxime, tu nunc
Et noſtra poſthac ſemper celebrabere Muſa.

PETRI Aluari Romani.

Magnanimi inuictique Andreæ picta tabella
Quam cernis Gritti continet effigiem.
His ſæuam toties Fortunam expertus in armis
Fortunam intrepido pectora ſuſtinuit;
Mox pia ſe ad pacis conuertens munia, ſummos
Pacatæ titulos promeruit patriæ,
Conſilioque grauis labefactam reſtituit rem
Et Veneti fines protulit Imperij.

Iacobus V. Scotiæ Rex.

STVARDAE familiæ quæ Danicæ erat ſtirpis vſque à Saladini Syriæ Regis tẽporibus, Scotiæ inſertæ, quinque Reges, ſerie nihil interciſa, eodem nomine ad exemplum Aegypti Regum ſolis diſcreti numeris in Scotia regnauerunt. Conſtat enim Macolmum qui Rex in Scotia animi virtute memorabilis fuit, Valterium nobilem pariter atque impigrum Ducem oriundum e Dania, virtutis cauſa ad Stuardi dignitatem euexiſſe. Quod is in Syria inſigni fama aduerſus Saracenos Chriſtianis in caſtris militaſſet. Eorum ſiquidem lingua Regij conuiuij magiſter Stuardus appellatur: quod nomen poſtea in familiam tranſierit; quod profectò inauſpicatum quinque Regibus fuit. Nam primum huius nominis Iacobum Stuardum ſuperbè regnantem coniurati familiares in cubiculo trucidarunt. Secundum autem hoſtile caſtellum incautius oppugnantem, diffracti ænei tormenti fruſtulum interemit. Porro tertius à parricida filio ad Sterlingum iuſta acie ſuperatus atque interfectus cecidit. Quartus vero huius pater, quũ abſente Henrico Angliæ Rege, atque in Morinis aduerſus Gallos bellum gerente, Angliæ fines inuaſiſſet, à Surreio Britannorum Duce ad Floddon magna clade Scotis obrutis occiſus eſt; ſuperſtite hoc Iacobo puero atque in Regni ſpem educato. Erat is natus è ſorore Henrici Regis, quæ cœlebis pertæſa thalami non diu in tutela filij permanſit, quum Gulielmo Angoſio equiti Scotorum formoſiſſimo nupſiſſet. Cæterum puer à nutricijs cum ſumma fide liberaliter educatus, vti erat forma inſigni, Magdalenam Franciſci

ciſci Galliæ Regis filiam in matrimonium duxit Sed non multo poſt eam nulla ſuſcepta prole amiſit, ſic vt iuſtis funeri perſolutis, ſuadentē eodē Franciſco Rege, nuptias faceret cum Maria Clauidij Lotharingiæ Principis fra-

tris filia. Hæc erat ex Andegauenſis Regiæ familiæ ſtirpe orta, quæ veterum Prouinciæ Regum propinquitatem, & Neapolitani Regni iura reſpicit. His nouis nuptijs non diu lætatus eſt Iacobus, quum ſuſcepta filia vſque adeo leui morbo ſuccubuiſſet, vt nonnulli veneno ſublatum arbitrarentur; poſtquam deceptis medicis, qui validiſsimis iuuentæ viribus polleret, per interualla morbi concidiſſet; vt vxori acria bella à finitimis Anglis ſuſtinenda relinqueret; appetente filiolam ſibi in nurum Hernico Rege, vt ea cognatione Odoardus filius ex Ioanna Semeria ſuceptus, Angliæ ſimul & Scotiæ Rex efficeretur. Quæ res quum multis artificijs & machinationibus Anglorum tentaretur, & Dauid Conerus Cardinalis Scotus perfidia Normandi, & Ratunij comitis eſſet interfectus, atrociſsima adduxit bella, quorum is exitus fuit vt puella cũ matre vidua in Galliã claſſe tranſuecta Anglis connubij ſpē præcideret, & ab Henrico Galliæ Rege eius ſtirpi inſerenda ſeruaretur,

Si Rex, ſi iuuenis miſerandum funus obiui
Quid doleo ? minimè; quippe Iacobus eram.
Hæc pater, hæc ataui ſubierunt fata Iacobi,
Tam dira infelix omnia nomen habet,
Vt minus infelix hoc tantum exulto, Iacobus,
Hæres nullus erat tunc mihi dum caderem.

Vincentius Capellius

Venetæ Claſsis Præfectus

HOC ſplendido thorace & purpurea trabea conſpicuus fuit Vincentius Cappellius, quum apud Actiacum promontorium Ambraciȷ ſinus, coniunctis cum Auria claſsibus, cum Barbaruſſa prælio certaturus crederetur. Is ab initio æquè grauis & fortis Senator, propter maritimarum rerum peritiam, acre & conſtans grauiſsimis in rebus iudiciũ cum ſingulari vigilantia cõiunctum, facilè promeruit, vt ſummus claſsis præfectus crearetur, & tum maximè quum aduerſus Barbaruſſam Othomannicæ claſſis Ducem, abrupta vetere pace, foret dimicandum. Veneti ſiquidem Carolo Cæſari inauſpicato fœdere coniuncti conſociatis claſsibus, contra veros hoſtes arma vertenda cenſuerant, tanta ſpe victoriæ, vt Barbaros tota maris poſſeſsione ſe depulſuros crederent; quãdoquidem ipſe Andreas Auria cum Cæſaris claſſe primas in committenda pugna partes depoſceret, ſeque oſtenſurum profiteretur quanto validiores, & ad rem gerendam paratiores Chriſtianæ diſciplinæ triremes Barbaricis forent, quæ nouo rudique remige, & non magnopere peritis gubernatoribus vterẽtur; præter quàm quòd numero etiam multo plures eſſent, & in quo victoriæ certa ſpes ſita videretur, ingentium etiam nauium præſidio confirmatæ; ad quæ ſcilicet præalta nauigia inſtructiſsimaque tormentis, tanquam ad Caſtella ſeſe recipere poſſet, in omnem hoſtilis audaciæ vel turbati maris caſum. Erant enim in vtraque claſſe Cæſariana & Veneta triremes roſtratæ centum triginta quatuor; onerariæ autem naues ſeptuaginta tres præter tres ingentes Galeones ſtupendo tormentorum apparatu inſtructos. In nauigȷs porro quæ Carcheſia in malis ferrent, & velis tantùm agerentur, impoſita erant circiter decem milia delectorum peditum Hiſpanici præſertim & Italici generis. His Valerius Vrſinus, illis Ferdinandus Gonzaga præerant. Quibus claſsibus à Corcyra in Ionium eductis, tanta exorta eſt apud noſtros alacritas pugnandi, tantusque iniectus Barbaris metus, vt Barbaruſſa conſpecta claſſe noſtra Ambracio ſinu incluſus nequaquam his arctis faucibus quæ ſunt ad Nicopolim quam Preueſam vocant, egreſſurus crederetur; quod non amplius quam octuaginta Triremes roſtratas, & ſine roſtris quadraginta biremes haberet, nec peritiſsimus ſenex ſuarum conſcius virium paruipendenda maiora nauigia tot inſtructa tormẽtis exiſtimaret. Sed noſtri qui in conſpectũ

Nicopolitanæ

Nicopolitanæ arcis prodierant, inexplicatis conſilijs ita hæſerunt, vt quum fruſtra elicere hoſtes procurſatione conati eſſent, Ferdinandus Gonzaga exponendum eſſe peditatum, & Nicopolim quam paucis ante diebus Grima-

nus Patriarcha fauces ingreſſus cum Pontificijs triremibus expugnare fruſtra adortus fuerat, omnino aggrediendam, atque expugnandam cenſeret; & è terreſtri demum ſinus ſupercilio Barbarorum claſſem tormentis inuadendam arbitraretur. Ea res apud quoſdam probari non poterat, quòd dubium euentum habitura videri poſſet, ſi poſt expoſitos milites aliqua ſæuior incideret procella, quæ ſeruandam claſſem, deſertiſque militibus in tutam ſtationem reducendam oſtenderet. Quid enim incommodius & aſperius pediti relicto accidere poſſet, quàm vt ab equitatu qui Grimanianos in mare cum cæde propuliſſet, opprimeretur, ſimul & à claſsiarijs Turcis inuaderetur; quum nullo deſertus in terra claſis ſubſidio protegi poſſet? Itaque Auria quum ad eum Cappellius ſcapha vectus ad puppem proueheretur, peteretque quid ſibi agendum foret, & ſe promptiſsimam operam

vti iuberet præſtiturum polliceretur: ei totius ſtudij & alacritatis gratias egit,& vt ſuo ordine conſequeretur admonuit,claſſemque ad Leucadis promontorium direxit; ratus aut Barbaruſſam faucibus egreſſurum, prælijque committendi occaſionem præbiturum; aut ſi ceſſaret, & ſinu ſe contineret, vti metu occupatus,vetere exiſtimatione gloriæ naualis ſpoliaretur. Ipſe verò ſuperata Leucadis Inſula, quæ Nerithos olim, hodie ſancta Maura dicitur, ad Naupactum deſcenderet, totumque ſinum à dextra læuaque ferro & incendijs deuaſtaret. Sed magno miraculo portentoque, ventus qui ad curſum erat ſecundus ita flare deſiit, vt vela nauium dudum pleniſsimè inflata conciderent, tantaque oriretur malacia, vt ſi roſtratæ nauigio vti vellent, neceſſario onerariæ immobiles eſſent relinquendæ. Hac inopinata re, ſicuti Auria & Cappellius vehementer ſunt perturbati, ita Barbaruſſa occaſioni ſuæ non defuit, claſſemque faucibus mira celeritate eduxit;primumque omnium, ſiniſtrum litus apprehendit, obuerſis ad terram puppibus, vt ſi quid durius ab hoſte accideret cum è littore, tum ex nauibus decertaret, tanquam nullam omnino maiorem,quam nauium, ſeruatis cum remige propugnatoribus, iacturam facturus. Verum quum noſtros nouitate obortæ tranquillitatis præditos, conſilijque prorſus inopes, magnarum nauium fluctuantem claſſem circumire, nec ſe expedire ad pugnam conſpiceret; in eos directa ſuæ claſsis acie inuectus eſt, quum ipſe mediam teneret aciem, & hinc, Sinas cognomento Iudæus, & illinc, Saleccus archipiratæ illuſtres præeſſent. Tanta autem perturbatione omnium tantoque tormentorum ſtrepitu res eo die noſtris infauſto acta eſt, vt nullo nobili congreſſu cœpto diſsipati in fugam verterentur, & Barbarus obſtupeſcens noſtrorum ignobilem trepidationem cum riſu demum conuerſas in fugam puppes contemplaretur, ipſe duas interciperet triremes, & nauigia noſtrorum maiora circumducta corona triremium diu tormentis verberaret; atque interim recentiſsimo oborti euri flatu incomparabili Fortunæ beneficio è manibus Turcarum noſtra claſsis eriperetur: quam ingruente nocte minimè perſequendam Barbaruſſa iudicauit, quum ſingulari hercle ſuo, noſtris verò parum felici ſpectaculo lætaretur,maximèque rideret quòd trium prætoriarum lumina ignobili exemplo abiecta eſſe conſpiceret; tanquam ea ab extremo pauore vltro extincta fuiſſent. Capellius atque Auria continenti curſu Corcyram peruenerunt, quum nullus omnino præ pudore locus mutuæ conſolationi eſſet relictus,& eos poſtridie ad Paxam vſque Inſulam hoſtis eſſet perſecutus. Tum enim non obſcurè ad mutuam ignominiam obtrectantes,de inuadendo Dyrrachio fruſtra conſultatum eſt;vt infamia quoquo modo ſarciretur communi conſilio Caſtrumnouum in Rizonico ſinu expugnarunt; neque quiſquam eorum culpam pudendi euentus niſi perplexè reiecit, vti ab vtroque opportuna Hiſtorijs noſtris percunctatione didicimus. Cæterùm Cappellius multis argumentis vti erat apprimè facundus nominis ſui famam egregiè defendit; agenſque quartum & ſeptuageſimum ætatis annum, integra apud ciues dignitate fato conceſsit.

IOVII Iunioris

Claſſem in Leucadij fluctibus æquoris
Inſtructam Veneto milite viderat
Lætam verrere Pontum
Nimborum Pater Aeolus;
Iræ quum veteris conſcius aſperæ
Iunonis, miſerum in Dardanidum genus,
Leni murmure ventum
Spirantem, Æolio in ſpecu
Incluſum tenuit. Quæ celeri modò
Lapſu vix pelagus contigerat ratis
Auræ flatibus acta,
Et remo inuolitans leui;
Nunc immota iacet per freta languida;
Tum claſſem implicitam, lapſaque Carbaſa
Riſit Barbarus hoſtis
E fluctu Ambracij ſinus.
Contra ſæua Deum fata CAPELLIVS
Ibat. præda (nefas) militis impij,
Ni Claſſem inferat Eurus
Seruatam ad patrium mare.

Franciſcus Borbonius

Anchianus Gallorum Dux.

NEMINI huius ſeculi procerum, natalibus ac honoribus inſigni petulantius ac acerbius illuſit Fortuna, vti lubrico ſuo veſtigio ſemper incerta & inſolens, quàm Franciſco Borbonio cognomine Anchiano. Hunc enim natura maximè decorum fecit; Regij ſanguinis domus totius Galliæ nobiliſsimum edidit; gratia autem Regis vſque adeo extulit, vt penè prius Dux quàm miles in caſtris conſpectus, imperatorijs inſignibus ornaretur; eique demũ Laureã triumphalem ætati eius intemperanter indulgens, & plena doli Fortuna tribueret, quũ ad Cereſolã ipſius Dauali Vaſtij, tãti atq; inuicti nominis Ducis profligato exercitu, trucidatiſq. Germanorũ legionib. incomparabilem & planè nouã de Cæſarianis copijs victoriam retuliſſet; ſubindeq. obſeſſo Cariniano iuxta Padũ oppido, & ex lõga pertinacique obſidione perdomitis fame Hiſpanis atq; Germanis victor extitiſſet. Sed

Anchianus his rebus quæ præclaræ memorabilesque fuerant, cum inſigni gloria geſtis, quum ad Franciſcum Regem in Galliam rediſſet, vt eius victoriæ gratulationibus apud ſuos frueretur, impetraretque præmia militi-

bus ſuis, qui maximè eo prælio ſtrenuè dimicaſſent, fortè ex conſuetudine gentis alacritateque aulæ, ludicrum inſtitutum eſt ſpectaculum, quo oppugnati defenſique oppidi ſimulacrum edebatur. Ea contentio militaribus armis inſtructa prouectaque ardentius, vt maior illuſtribus fœminis volupt[as] pararetur, eum habuit exitum, vt ipſe Anchianus florentiſſimæ iuuentutis Princeps dum ſcalam apponit, & per eam audacter ſubit, temerè prouoluto à defenſoribus prægraui cophino ex ſcala deturbaretur, nec multo pòſt luxata ceruice confractoque cerebro idem modo feliciſſimus & puncto temporis miſerrimus lugente Populo conclamatus expiraret; Ita vt quē nuper armatæ Cæſaris phalanges, pugnantem ſuperare nequiuerant, miſerabili in ludo per iocum ſterneretur. Hoc tam funeſtæ commiſerationis exemplo iuuentus per ſe feruida, periculique omnis facilè contemptrix,

vt

vt cautius & temperatius contentioſis ſpectaculis vacaret, admoneri potuit; quum plerique dictum Othomonni Gemis ad memoriam reuocarent. Is enim quum Romæ in libera cuſtodia apud Alexandrum Pontificem ſeruaretur, cumque humanitatis cauſa Aſcanius Sfortia ad equeſtres ludos deduceret; interrogatus, an ea noſtri moris ſpectacula in quibus nobiles cataphracti haſtis inter ſe concurrerent, & ſæpe excuſsi ephippijs ſolo deturbarentur, ei placerent, vir grauis reſponderat, Inanem eſſe, glorioſam, penituſque fugiendam, quæ tanto vitæ periculo à noſtris peteretur. Propterea Turcas ſuos omnino ſibi prudentiores videri, qui non per viros nobiles & fortes milites, vti noſtri, huiuſmodi ſpectacula ad voluptatem populis conceſſa, ſed per ſeruos in quibus ſi caſu affligerentur, aut perirent, minima eſſet iactura, edere conſueuiſſent.

RAINERII.

Aſpice quem Regno ſubnixum Regia proles
Flagrantem armorum laudibus extulerat.
Hoc duce magnanimi cecidit vis bellica Vaſti
Germani & toto procubuere ſolo,
Gallica tum latis ſe ſuſtulit aurea pennis
Gloria, famæ auidi laudibus Anchiani,
Inuidit Mars, & iuuenem ſimulacra cientem
Martia, nube caua texit, & eripuit.

Carolus Aurelianus

Franciſci Regis Filius.

CAROLVS Aurelianus è tribus Franciſci Regis liberis poſtremus hoc prominente naſo ingenuiſque oculis & roſeo colore paternæ ſimilitudinis, atque item liberalis ſplendoris & bellicæ virtutis ſpecimen referebat. Huic luſtrico die ad Chriſtiani baptiſmatis fontem Abdenago nomen fuit, imponente id Ioanne Deſpachio Heluetiæ gentis legato, qui ad confœderandam ſacro eo vinculo priorem amicitiam, cōpatratus honore fungebatur. Repetebat autem id nomen ex Moſaica Hiſtoria, quod trium ibi puerorum ex camino ignis ardentis Deo magno laudes pſallentium & euadentium poſtremus fuiſſet Abdenago; non admodum in fulſa comparatione Regiorum liberorum, qui pariter Deo magno cordi forent, ſicuti illi ab incendio magni numinis miſericordia ſeruati fuiſſent. Sed huic bono alioquin omini religioſe concepto felix euentus defuit. Nam ſicuti primum nomine Franciſcum, vti erat titulo Delphinus deſtinatum Regno iniqua ſors fati, ingruente in Prouinciam hoſte Cæſare apud Auinionem ſuſtulerat, ita hunc quoque, ex peſtilenti morbo approperata dies atra ſurripuit; eo grauiore Franciſci patris dolore, quod bello

Belgico triumphalis Laureæ decus promeritus, pace demum cõfecta, apud vrbem Sueſsionum certo fœdere ſponſaliũ Cæſari gener aſciſceretur, cui Ciſalpinæ Galliæ Imperium Auguſta liberalitate eſſet cõceſſurus, vt ex ea tan-

dem Mediolanenſis dominatus controuerſia renato toties bello, exoptatus cunctis Europæ gentibus finis imponeretur; ob id aliquanto grauior & luctuoſior Inſubrum quàm Galliæ populis Caroli mors fuit, quando hi qui ſummæ ſpei iuuenem amiſerãt, ſuperſtite atq; incolumi Henrico Delphino, vel immaturi fati iniuriam æquius ferrẽt; illi verò grauiſsimis bellorũ & tributorum incommodis afflicti, & à Cæſarianis militibus inclementer expilati, tota ſpe pacis & ſperatæ tranquillitatis, puncto temporis decidiſſent.

IVLII Iouij.

Te fera mors Carole eripuit florentibus annis
Inſubriæ Cæſar dum tibi regna parat,
Illa diu extinctum ingemuit, te ſoſpite, nam ſe
Crediderat tantis poſſe carere malis.
Inſubriæ, & Gallis rapêris, maiora ſed illi
Damna tulit, mæſtæ mors tua quàm patriæ.

ALFON.

Alfonſus Daualus Vaſtius.

QVONAM honeſtiſsimo præcellentis & meritæ laudiſ præconio te ornauerim Alfonſe Dauale, idem mortalium formoſiſsime & fortiſsime Ducum, qui cunctos ſeculi noſtri triumphales Duces magnitudine animi, & perpetuo immẽſæ liberalitatis ſplendore ſuperaſti? vnde hoc vnum tibi peculiare decus paucis conceſſum aut vſurpatum compararis, ſcilicet vt poſt deuictos hoſtes humanitatis & pietatis iura tueri, totius elegantiæ ſtudia prouehere, ſubleuare virtutem, ingenia fouere, & clementiæ laude potiri, nec obiter quenquam vel hoſtem diu miſerum eſſe pati condiſceres. Quòd ſi naturæ tuæ abſolutæ virtutis amore deflagranti, vt tantum poſſes quantum velles Fortuna tribuiſſet, iam plerique magni Reges infra gloriæ tuæ gradum poſiti conſpicerentur. Hoc facilè nos ſingularum propè actionum tuarum vel bello vel pace præclari teſtes, exiſtimare, & cæteris

confirmare poſſumus, ex religioſa hiſtoriarum fide quas freti conſcientia in ægri pudoris, cum viuis ad oblectationem tum poſteris ad exemplum edidimus. Quo fit vt huius ſeculi iocundiſsimum Etruſci carminis vatem nō omnino fabuloſum exiſtimari velim, qui te Dauale Heroem atque alterum propè Herculem æternis fortaſſe carminibus fecit, quum ex lepidiſsima fabula monſtrum horribile & truculentum quod immanis auaritiæ nomen ferret, in Europa natum, diriſque dentibus & peſtilenti habitu obuia quæque vaſtantem decantaret; ad quod opprimendum honeſtiſsimi quique atque fortiſsimi inuſitatæ palmæ decus quærētes vndique concurrerint. Sed plerique eorum vſque adeo feri monſtri aſpectum reformidantes ita hæſerunt, vt in id eminus tantum iacula contorquerent, congreſſuque pauentes abſtinerent, donec ſuperuenere tres inclytæ virtutis impauidi bellatores Leo ſcilicet decimus, Maximilianus Cæſar, atque ipſe magnanimus Galliæ Rex Franciſcus. Hi namque vno tempore immanem belluam adorti, impotenter reluctantem præaltis vulneribus conſauciarunt; ſic tamen vt ea cruento rictu reſurgerè poſſe videretur, niſi opportuno ſuperuentu Daualus auratis in armis conſpicuus Heros adacto per viralia vehementi mucrone confeciſſet. Quod hercle inſigne ſpolium de monſtro tanquam de ſubacta auaritiæ rabie fortiter relatum inter tot tua Alfonſe maiorumque tuorum domeſtica trophæa, quæ de victis captiſque Regibus penates tuos exornāt, nobilius, & ad famam quoque perennius erit. Sed Daualum tantis præditum virtutibus, Fortuna auctæ felicitati, & creſcentibus honoribus ſemper infeſta vehementiſsimè perculit, quum ad Cereſolam ei ſperatæ victoriæ decus eripuiſſet, egregiè ex aduerſo vincentibus Gallis; vnde illi non toto vertente anno ex non dubio indignantis animi dolore maturatus ſit vitæ exitus. quintum ſiquidem & quadrageſimum agens annum in receſſu Viglebani oppidi podagra vexatus exceſsit è vita; nulla alia re prorſus felix quam vetere ſua gloria, & liberorum ſummæ ſpei conſpectu, fidelibusque Inſubrum lachrymis, quum intempeſtiuè bono publico ereptus tumularetur; qui moderatè ac humaniter, quantum ſæua tempora tulerant, auſpicijs Cæſaris imperaſſet.

FAERNI.

Deſtituti flete ciues magnum Vaſti Principem,
Deplorate raptum vobis præſidem iuſtiſsimum
Luctuoſa triſte funus proſequentes nænia.
Ille veſtræ ſemper auxit ciuitatis commoda;
Ille ius & æquitatem conſeruauit publicam;
Inque ſæuis ſæpe bellis ſoſpitem vrbem præſtitit.
Quare mæſti flete ciues magnum Vaſti principem,
Deplorate raptum vobis præſidem iuſtiſsimum
Luctuoſa triſte funus proſequentes nænia.

PARTHENII Parauicini.

Siſte gradum ſacrique hoſpes decora alta ſepulchri
Et molem ingentem, ſpolyſque inſigne trophæum

Haud

Haud mortale opus, & manes venerare beatos.
Ipſe olim celebres Vaſti dum ſolueret vmbris
Inferias, meritoque ducem decoraret honore
Armipotens, Libyco, Galloque ex hoſte recepta
Hæc ſpolia, hanc magnis ſacrauit manibus aram.
Tunc etiam perculſa graui Bellona dolore
Turbataſque effuſa comas Tritonia virgo
Funebrem ad pompam, exequiaſque ingentis alumni
Conueniunt, & Martis opus dignumque laborem
Concelebrant, luſtrantque rogum doniſque parentant.
Tum lectos vrna cineres iam rite peractis
Exequijs, pariter ſuprema voce ſalutant.
Inuicti, ò cineres, queis hactenus inclyta virtus
Auſoniæ enituit, longe victura ſuperbas
Pyramidas ſama, hæc vobis monumenta dicamus.
Æternamque aram, vobis decora òmnia belli
Cedimus, & noſtros iam nunc largimur honores,
Hinc igitur cæco bellorum vrgente tumultu
Ductores reſponſa petant, huc hoſte fugato
Sacra ferant, prædas, atque arma hoſtilia figant,
Veſtraque votiuis placent ſibi numina donis.
Hic pulchra virtutis honos, hæc præmia ſunto.
Hæc Mauors, comiteſque duæ, pullatus Apollo
Excipit, & mœſta Aonidum cingente corona
Flebilibus reperit numeris. mox numine dextro
Ferrea concordes voluerunt ſtamina parcæ.

Henricus VIII. Angliæ Rex.

VLYXIS ſocios (vt Poetæ fecerunt) Circæis illecebris inſeras mutatos quiſque facilé crederet, qui Henricum Octauum Angliæ Regem nouerit, & tragœdias eius aulæ, vaſtatique Britannici Regni incommoda perſpexerit vel audierit. Nemo ſiquidem ætatis noſtræ Regum aut forma corporis ſpectatior, aut alitudine eruditi ingenij nobilior, aut opum & virium magnitudine validior, aut denique (quod virtutis atque fortunæ munus eſt) ampliſsimis victorijs clarior atque celebrior fuit. In Gallia Gallicum nunquam ferè antea victum fuderat equitatum, & validiſſimas vrbes in Morinis & Neruijs ceperat. Scotos ſe abſente, & in continenti tranſuectis copijs bellum gerenti, Angliam adoriri auſos per Surreium Ducem ad Floddum interfecto eorum Rege, ad internitionem totius propè nobilitatis profligarat, & cum magna gloria præclaræ pietatis Iulium Pontificem Gallorum oppreſſum armis euexerat, Clementemque item ne-

ſario impetu Cæſarianorum militum poſt euaſtatam Vrbem captum, pijs armis adiuuerat, ſic vt inter Reges belli & pacis grauiſsimus diſceptator, & arbiter haberetur. Sed malo quodam fato inuaſit demum tam nobile, tan

tiſque naturæ, atque fortunæ bonis cumulatum & illuſtre ingenium peſtilens Erynnis inferorum excita ſedibus. Inſano namque amore Rex ita percitus eſt, vt Catherinam vxorem quæ Ferdinandi Hiſpaniæ Regis filia fuit, ipſiusque Cæſaris erat matertera, repudiaret, vt Bolenia adamata in maritalem thorum duceretur. Verùm hanc adulterij & inceſtui ream, mortua iam Catherina, carnificis manu decollari iuſsit: ac tertio loco lectiſsimæ pudiciſsimæque Semeræ Anglici ſanguinis, regius thorus paratus eſt. Hac vero ex difficili puerperio enecta, Cleuenſem Sicambrorum Reguli ſororem quarto loco duxit. Poſtquam etiam repudiatam, quòd ad genium intentæ libidinis minimè reſpondiſſet, Hauardam Surreij victoria Scotica inclyti neptem duxit, quam poſtea quibuſdam veteris impudicitiæ criminib. circumuentam, capitali affecit ſupplicio, vt Pariæ quanquam viro orbatæ ſexto connubio iungeretur. Verùm hæc tanquam leuia Regiæ libidini & volu-

ptati

ptati condonari poſſe credebantur, niſi tot repudijs, vxorumque cædibus Rex infamis à maiorum religione defeciſſet, Phiſerio & Moro ſummæ virtutis & ſanctitatis proceribus, qui ſacrorum antiqua iura ardentiſsimè tuebantur, crudeliſsimè trucidatis; quorum hic erat Epiſtolarum magiſter, ille verò à Pontifice in ſenatum lectus. Nec multum inde inſania ſua præceps, in inuidiam atque odium Romani Pontificis, qui primæ atque legitimæ vxoris repudium ſeuerè fuerat deteſtatus, in templa graſſari cœpit; donaria, vaſaque ſacrata, antiquitus altaribus dicata ſuſtulit, & conflauit, Cœnobia euertit, ſanctiſsimorumque martyrum oſſa & cineres ſepulchris eruta, in Thameſim amnem, aduehenda in Oceanum proiecit. Impotenter quoque ſacrorum effectus Princeps, ſacerdotiorum redditus & latifundia in fiſcum redegit, promulgauitque leges, quibus cuncta vel diuini vel profani iuris ad arbitrium reuocaret. Nec ſatis erat multorum opes occupare, niſi inauditam cogendi auri atque argenti ſitim humano cruore reſtingueret. Suſtulerat namque nobiliſsimos equeſtris ordinis proceres, quum modò auaritia inexplebilis, modò feruidiæ libidines, modò ex ſcelerum iniurijs parta odia perpetuam accuſationum & damnationum materiam ſuppeditarent. Itaque pauciſsimis annis, ſecus ac antea fuerat, irritata tigride ſæuior efferato lupo rapacior, fœta leæna rabidior, & ſiti exuſto dracone viroſior euaſit. Neque vllum omnino cœleſte numen repertum eſt, quòd hæc latè ſerpentia mala compeſceret, aut vindicaret. Magno quidem humanorum votorum ludibrio, vel propterea quòd immanibus eius conſilijs ſinguli rerum euentus ſecundiſsimè reſponderent. Supremo namque bello Gallico poſt Hyberniam Inſulam rebellantem, armis perdomitam, Bononia vrbe ad Oceanum fortiter expugnata ſit potitus, & hunc quem è Semeria ſuſceperat Edoardum filium, Regni hæredem reliquerit, quem ex indole ingenij ſpecieque oris Regale decus præferentem ſpectas eadem in tabula iuxta patrem ſcitè pictum. Hunc Dij Deæque omnes ſeruent ſi paternæ virtutis potius quàm ſæuitiæ atque impietatis æmulus eſſe velit: Cæterùm Henricus ſeptimum & quinquageſimum agens annum Gangrenæ morbo, qui ſiniſtrum crus atrociter exederat, poſtridie Calen. Februarias ſuccubuit, puero auunculum Semerum relinquens.

LAELII Carani.

Clara velut magnum cognouit Roma Neronem,
Aſperitas cuius maxima in orbe fuit,
Secula ſic Regem aſpexerunt noſtra Britannum
Qui pietate magis ſplenduit atque magis,
Attamen hoc fatear Nero. te ſuperaſſe Britannum
Crimine, quod diuos temnere non timuit.

Piratæ Tres Turcarum

Inclyti Nominis

HORVCCIVS.

TRIBVS his tabulis ad veram effigiem repræſentantur duo Mitylenæi fratres Hariadenus & Horuccius, quibus idem Bárbaruſſæ fuit cognomentum, qui magna vi corporis atque animi ex Lesbo inſula piraticæ operam nauantes, & terra marique famam nominis fortiter atque feliciter extendentes, ad magnas opes, atque inde ad regale demum faſtigium in Mauritania conſcenderunt. Cæterum Horuccius terreſtribus potius copijs, & nobilioribus auſis inualuit, quàm nauali diſciplina, quam penè totã Hariadeno

Hariadeno fratri reliquerat, poſtquam ad Bugiam Numidiæ vrbem dum arcem oppugnaret, tormenti ictu dextram amiſiſſet. Non demiſit tamen in ea calamitate animum, vt qui ferrea manu ad cubitum religata cum Numidis & Mauris regulis continenti bello ſeſe vehementer exercuerit. Verùm eius conatus qui toti propè Mauritaniæ vſque ad Tremiſenios & Feſſanos Reges maximo fuerat terrori hunc tulit exitum, vt ab Hiſpanis equitibus qui Tremiſenio Regi auxiliares aderant equeſtri fuſus prælio interficeretur, nequicquam longiſsimo curſu fuga per arenoſas ſolitudines extenta & effuſo paſsim auro, vt perſequentes diſtineret. Per hunc modum Hariadeno Algerij Regnum ceſsit. Is quidem par Horuccio fratri cum animi magnitudine, tum immenſa vi corporis, & bellica virtute, ſed Fortuna aliquanto ſuperior. Nam Hariadenus nauali innixus diſciplinæ, ita paucis annis potens, aſcitis ſibi prædonum audaciſsimis, & formidandus euaſit, vt vndique oram Hiſpaniæ atque Italiæ, Inſulaſque ad vnum omnes Mediterranei maris impune popularetur, & demum ex fama rerum geſtarum Solymanus virtutis cauſa, Othomannicæ eum claſsi præficeret: Cuius imperio euectus & confirmatus, Muleaſſem Tuneti regnantem & cum fratribus de Regno contendentem, aſtuta ſocietatis ſimulatione depulit; ſeque Regem perdomito armis Tunetano populo impotenter effecit. Sed non diu tanto Regno lætatus eſt: nam Cæſar incomparabili virtute pietateque eum validiſsima claſſe numeroſoque militum & tormentorum apparatu aggreſſus, magno Chriſtiani nominis commodo & ſingulari ſui nominis gloria, ita expulit, vt multo maxima parte claſsis ſpoliatum in fugam conijceret; reſtituto ſubinde Muleaſſe certa pactione exigui tributi, quod is regendis Africæ populis propter vetuſtatem imperij & Numidarum amicitiam potior haberetur, & Turcis prædonibus foret infenſiſsimus. Verùm Hariadenus tanta inuicti animi extitit fortitudine inter ea ſummæ calamitatis detrimenta, vt reliquam claſſem quæ ad Hipponam ſubducta, ſemique demerſa fuerat, incredibili celeritate educeret, & Cæſarianarum triremium perſequentium diligentiam effugeret; nec multo pòſt Byzantium proficiſceretur. Eum Solymanus vſqueadeo ſereno vultu excepit, vt eum magnopere laudaret, conſolareturque, quoniam famæ iam pridem partæ ſatisfeciſſe cenſeretur, quòd nullis adiutus auxilijs, potentiſsimi Chriſtianorum imperatoris impetum ſuſtinuiſſet, atque inde cum parte claſsis incolumis Algerij adhuc Rex ſe recepiſſet. Non enim claſſem neque milites, neque etiam Regna, toties ſpectatæ eius virtuti vnquam defutura: extemploque eum, contrà ac plerique Turcæ proceres rebantur, conſeſſu ordineque purpuratorum dignum exiſtimauit, oræque maritimæ præfectum & Baſſam appellauit. Inciderunt demum grauiſsima bella, ruptis inducijs inter Cæſarem & Franciſcum Galliæ Regem: Qua de cauſa Galliam premente Cæſare, & Britannis in ſocietatem eius belli in continentem perductis, miſſus eſt Hariadenus cum ingenti claſſe, qui Gallo amico Regi opem ferret. Verùm ea claſsis terrori potius quàm magno vſui Gallis fuit. Nam Hariadenus Nicæa capta, arcem expugnare non potuit, hyemareque in Prouincia apud Tolonem coactus eſt, ſequentique anno vaſtata Etruriæ ora, atque Inſulis Ilua, Igylio, Aenaria, & Lippara immani populatione afflictis Byzantium redijt;

Hariadenus Barbaruſſa.

nulla re glorioſior, quàm quód paulo antè ad Actium promontoriũ Cæſarianæ & Venetæ claſsis cum ignominia noſtra fugientis puppes cõſpexerit, & in Rizonico demũ ſinu Caſtrũ nouũ paulo antè à Cæſarianis captũ terra marique fortiter adortus ita recepiſſet, vt ibi quatuor ferè milia veterano rum Hiſpanorũ trucidarit. Cæterum quũ Bizantij tantis rebus geſtis apud naualia ædificandis triremibus multus incũberet, octogenarius ſenex, & mul to grauis abdomine, venerique interdũ indulgens, in morbũ incidit lẽtioris diarrhϾæ, ſic vt vitalis calor, crura femoraq. ſenſim deſereret. Sed Iudæo me dico tenellæ ætatis pueros locis affectis applicãte, aliquandiu labantes ſpiri tus vireſque refouit; donec febris oborta eum extingueret, ſic vt Aſanem filium quem Algerij Regem impoſuerat, ſuæ peculiaris claſsis & ſeruorum, totiuſque fortunæ ſuæ indulgente Solymano hæredem relinqueret.

AT

Sinas Iudæus.

A T Sinas hic cognomento Iudæus qui altero captus oculo, cum Barbaruſſa pictus conſpicitur nequaquã eandem fortunã quam Mitylenæi fratres experti fuerant, ſortitus eſt, quanquã diſciplinæ naualis eſſet peritiſsimus ſolertique præditus ingenio prædonum prudẽtiſsimus haberetur. Ipſo quidẽ Hariadeno cõſtantior in cõſilijs, & moribus temperatior. Seruos enim mitius exercebat ad remum & benignius alebat, vtpote qui valetudinẽ eorum benigniſsimè curaret, neq; enecandos perpetuis flagellis exiſtimaret. Multã porrò ſyderalis ſcientiæ, nauigatoriæq. mẽbranæ notitiam hauſerat, magnũ vſum in agnoſcẽdis tempeſtatibus, de natura cœli & nubium, naturæque receſſuum & tempeſtatũ maris perceperat. Quarum rerũ opinione adductus Solymanus eum Rubro mari, atq; Indico præfecit. Nam Turcæ paulo antea Solymano Epirota eunucho duce, qui poſtea inter Baſſas electus eſt, intercludere Luſitanorum nauigationes cogitarant, quæ ex India Aro m atũ

merces in Europam aduehèrent, magno quidem Memphitici portorij, & Othomannici vectigalis detrimento. Qua de cauſa Sinas apud Thorum at que Suetiam intimi ſinus Arabici portus, claſſem ædificabat, vt ea in Indiam proueheretur. Sed ſenem Smyrnæ natum durior Aegyptij cœli inclementia tentauit & celeriter extinxit, eo exitu vt ſe è vita felicem excedere putaret, poſtquam id ſuperi conceſsiſſent, vt Zabachem filium Tuneti olim captum, poſt limino ſibi redditum videret, & eius complexu potiretur. Hunc ad eum tanquam veterem amicum, ſodalemque Hariadenus à Populoniæ Regulo conceſſum, magni inſtar muneris, ad mare rubrum vſque miſerat.

PETRI Angelij Bargæi.

Ecquis Protegenes, ecquis tam doctus Apelles
Hanc faciem, hæc clara ſplendentia lumina flamma
Pinxit, & hos viua viuos in imagine vultus?
Nam (memini) ſic ipſe oculos, ſic ora ferebas
Inuicte Hariadene: acri dum milite ſeptus
Vrgeres hoſtem, & ſulcares nauibus æquor
Vt durum vt ſæuum ſpirat frons horrida Martem,
Vt cædem minitatur adhuc, vt viuida virtus
Quæque arces, quæque olim vrbes, quæque ardua muris
Oppida deiecit, quæ regna opulenta ſubegit,
Oſtentans ſe ſe medio in diſcrimine belli,
Indicat aduerſas quantum contemneret iras
Fortunæ: quantis rerum verſaret habenas
Conſilijs, ſi quando auræ impleuere ſecundæ
Carbaſaque curſusque tuos, nec pectore magni
Defecere animi quanquam natalibus ortum
Obſcuris, quanquam maiorum exempla ſequentem
Nulla: truces vt non ſceptro ſpoliare ſuperbo
Auderes, ipſosque ſua de ſede Tyrannos
Eijcere & victis Libyæ ius dicere Regnis.
Te te vndæ tremuere omnes, quas vltima Calpe
Aſpicit occiduas, vel quæ proſpectat Amanus
Littora multifidus: nec non quæcunque procellis
Inſulæ Ionio in magno tunduntur & Euris.
Quin etiam ipſa tuas olim Phæacia Tellus
Deuaſtata manus ſenſit. quo tempore Iberus
Dalmaticos multo tepefecit ſanguine campos.
Scilicet innumeræ tum vos toto æquore claſſes
(Proh pudor, & labes nullis abolenda diebus)
Fugiſtis fultum nec Dijs, nec viribus æquis.
Ergo iterum Actiaca Phœbus miſeratus ab arce
Ionios Italo perfuſos ſanguine fluctus,
Corporaque Aegæis fluitantia vidit in vndis.
Nec fuit indignum ſuperis cepiſſe potenti
Omnia tum primum dextræ parere Tyranni:

Atque

Atque hoſtem Auſonios ferro populare penates,
Noſtrarumque vnum exilio ſe accingere rerum.
At tu magne Senex ne dira incendia mente
Concipe, neue in nos flammato pectore ſæui,
Illuſtres delere velis vt funditus vrbes,
Argiuorum vrbes quondam decora alta tuorum.
Sic viciſſe ſatis: ſat ſit ſum pſiſſe cruentas
Horribilem dextram victo de milite pœnas.

Franciſcus Primus
Galliæ Rex.

HOC illuſtri planeque Regio generoſæ frontis honore, atq; hoc cultu ſplendoreque armorum Franciſcus Galliæ Rex primus in aciem prodire, & dura Martis munera obire erat ſolitus. Hunc nemo Galliæ procerum vel excelſæ ſtaturæ proceritate, vel habilium ad arma artuum firmitate, vel impauidi & ſemper cõſtantis animi vigore adæquabat. Nemo Regum candore animi, clementia, & pietate anteibat. Nemo denique mortalium præalto viuidi ingenij lumine, & quod incomparabile in eo vidimus, expedita maximeque tenaci, & rerum & nominum memoria ſuperabat. Summa ſiquidem in eum naturæ aſpirantis dona, ſuperi adeo cumulatè contulerant, vt certo & iocundiſsimo inſignium virtutum concurſu, haud dubiè felix poſſet exiſtimari, niſi eum tractantem arma Fortuna Cæſaris ex profeſſo tantis belli paciſque artibus aduerſa, ſæpiſsimè fefelliſſet. Neque enim hæc, vti illi, virtuti fida comes eſſe voluit. Scilicet ne obſtaret fatis Cæſari Italiæ Imperium deſpondentibus. In hoc tamen ſecundiſsimo ſuo curſu eadem Fortuna quæ perenne ſtudium in Cæſarem extenderat, tanquam certo pudore victa, id Franciſco præſtitit, vt ſaltem & libertatem Galliæ ſibi cordi eſſe, tot aduerſis bellis oſtenderet, pararetque ſubinde pacem reſtinctis vndique bellis, vt Franciſcus ſua inuicti animi magnitudine proculdubio felix moreretur. Quartum ſiquidem & quinquageſimum natus annum extinctus eſt, quum forte ex nimia iactatione equeſtri, qua ille immodicè venabundus vtebatur, ei enatum eſſet circa ſedem malignum vlcus, & ſenſim collabentibus viribus ignobili in vico, cui Rambuleto nomen eſt, Regum nobiliſsimus defeciſſet, eo quidem tranquilliore abruptæ vitæ exceſſu, quòd Henricum filium, qui iam conſtantiſsimi bellatoris, & prudentiſsimi Regis præclarum ſpecimen non vno in loco præbuiſſet, tanti Regni hæredem relinqueret, cum bona etiam ſpe poſteritatis; quando iam ex eo auitæ indolis nepotem amplecteretur.

Franciſcus Primus

Galliæ Rex.

IOANNIS Bellai Cardinalis Pariſienſis.

Gratia, forma, decus, probitas, facundia, candor,
Relligio, charitum ſpes, amor Aonidum,
Ingenij, atque animi vis admirabilis, vno
Cuncta hæc tumulo, Rege iacente, iacent.
Fortunæ eſt quicquam ſi defuit; hac age, vince
Errice, & reliquis æquiparato patrem.

IO. BAPTIS-

Io. Baptistæ Poſſeuini.

Effigiem Rex magne tuam, tuaque inclyta facta
Conſecrat excultis ſcripta voluminibus
Muſarum in templo, patrij prope littora Lari
Æternæ Iouius conditor hiſtoriæ;
Quodque ex te perijt, fallax pictura reponit,
Quod viuit, viuum pagina fida facit;
Vt ſpectent oculis mirantibus ore nepotes
Quæ decuit terris, & dare iura mari,
Et ſimul annales rerum memorande tuarum
Franciſce, arrectis auribus excipiant,
Vt bello Heluetias viduaris ciuibus vrbes
Quum tegeret molles prima iuuenta genas.
Vt fortes idem Inſubres, & Belgica Regna
Nomine pene ipſo debita Regna tibi.
Quà pater Eridanus violentis voluitur vndis
Excuſſo impuleris ſubdere colla iugo.
Vtque vrbem dominam, ſeptemque receperis arces
Excidio ex magno, ſeruitioque graui,
Acceptos tibi Roma Deos, ſanctòque Tonantis
Fungentem in terris munere, grata refert,
Quos tu pugnaci diuerſis partibus hoſti
Terrorem incutiens obſidione leuas.
Tu latè Imperium profers, tu prælia tentas
Vt teneant fines otia tuta tuos.
Te non vllæ acies, non terruit Amphirite
Quum pareret gentes in tua damna nouas.
Impendere ferox à tergo negligis hoſtes
Quos beat auriferi lucida Lympha Tagi.
Non coniurato veniens Germanus ab Iſtro
Cogit præcipiti te dare terga fuga.
Ergo tot ſpolijs non vno ex hoſte relatis
Auertis patrio Barbara tela ſolo,
Nec tibi non magnam pepererant otia laudem
Otia Pieridum dulcibus acta modis,
Quas primus patrias ad gentes, effera corda
Parnaſſi è ſummo vertice ducis ouans,
Deſpectasque artes, & humi ſine honore iacentes
Erigis, ò ſecli gloria prima tui.
Quare vos Regem tantarum in munere laudum
Carmine victuro dicite Pegaſides,
Vt qui vos claras in luminis extulit oras
Veſtra ope conſpicuum tollat ad aſtra caput.

Ferdinandus Corteſius.

INTER Hiſpanici nominis inſignes viros, qui enauigato Oceano adinuentiſque nouis terris & Populis, illuſtrem famam ſunt conſecuti, omnium (vti reor) clariſsimus enituit hic qui aurato cinctus gladio, ornatus aurea torque, & precioſa indutus pelle conſpicitur Ferdinandus Corteſius. Is Columbi Liguris, qui primus ſeculo noſtro ſtupenda nauigatione alterum prope terrarum orbem nobis aperuit cogitationes prope inſanas præalti ingenij, & placita naualis diſciplinæ ſolerter atque feliciter æmulatus directo ad occidentem curſu, in vaſtum ſinum recuruantiū ſe ſe terrarum ad ſeptentrionem appulſus Mexicana regna, & gentes ingenio nihil à noſtris moribus abhorrentes reperit. Profectus namque ab vltimo Inſulæ Cubæ promontorio, quod in occidentem recta protenditur, & Tropico Cancri ſubeſt, relictis ad læuam Iucatana & Coluacana inſulis ad

aduerſam

aduerſam intimi ſinus frontē applicuit,iuxta fauces ingentis fluminis quod Panucum vocant. Ibi per interpretes Iucatanæ & Coluacanæ homines, quos anteriore expeditione adiuerat, didicit ea litora eſſe continentis, quæ molli flexu hinc Vrabanis litoribus annectitur,illinc verò ad Septētrionem vaſtiſsimo tractu his terris quas nautæ Baccalauras vocant, ſe coniungit. In ea litorum plaga alterum ſe Iſthmum reperiſſe Verazanius Florentinus referebat, qui de ea regione peculiarem commentarium conſcripſit, & poſtea apud Darienem dum curioſius nauigando naturæ abſtruſa planeque deſerta ſcrutaretur, à Canibalibus, ſpectantibus è claſſe ſocijs, comeſtus eſt, ita vt non ſecus quàm in Vrabano Darienis litore, perſimilem Iſthmum in aduerſa hac ſeptentrionali ora naturam poſuiſſe ideo credendum ſit, vt per eos exterior Oceanus deprehendi poſſet, & fortaſſe nauigari; ſicuti Vaſco Nunio euenit,qui primus Iſthmum tranſcendere auſus, pelagum ad Peruranа & Cuſcana aurifera Regna pertinentem,adinuenit. Neque enim dubium videri debet,quin ea æquora ad Arctoas partes vergentia eius ſint Oceani,qui terram vniuerſam circum ambiens ad Sinarum & Cathainorum orientis oras,& denique ad beatas Molucas Inſulas obuertatur. Cæterùm Corteſius Incolas blandiſsimis ſermonibus, & promiſsis, atque item muneribus ſedulo permulcens, reperiebat eos ſicuti in Iucatana & Coluacana vidiſſet, idola lignea, atque aurea, varijs ferarum & Draconum effigiata formis,tanquam Deos colere,atque his placandis,noxiorum cruore ſacrificare,non ab ſimili ſuperſtitione qua antiquiſsimos Druydas litare ſolitos, numinaque placare Cæſar ſcribit: ſic vt hunc ſacrificandi morem inhumanitatis atque ſæuitiæ plenum olim allatū ex his terris in Britanniam, atque inde in Galliam manaſſe putemus. In mediterraneis porrò Corteſius perampla ditiſsimaque Regna Mexicanæ prouinciæ extendi ad occidentem audiebat, quæ hominibus ingenioſiſsimis,atque omnis elegantiæ cum literarum & Muſices, tum mechanicarum quoque artium ſtudioſis incolantur; vtpote qui in morem prope noſtrum ædificent,& calce, gypſo, marmore vario, & ſectili lapide, fictilibuſque abundent; nec pictores deſint qui cuncta coloribus exornent. Inceſsit Corteſii animo ingens cupido agnoſcendi ea Regna,quæ multo auro,argentoque,& pretioſis gemmis abundare,ſub æquatoreque ſita ſingulari,eaque ſaluberrima cœli temperie, & ſtupenda ſoli vbertate gaudere ferebantur. Nec voto defuit Fortuna:nam Corteſius aſtuto ingenio vir, vbi didicit eadem libidine qua apud nos Mexicanos populos inter ſe de finibus & de potentia armis decertare;ſeſe propinquiori Regulo aduerſus hoſtes eius, auxiliarem belliqùe ſocium alacriter obtulit. Habebat enim ſclopettariorum & baliſtariorum haſtatorumque exiguam certè,ſed egregiè validam armis atque auſis manum;& ſuper hæc(quæ Barbaris miraculo fuit) galeatorum equitum turmam. Neque enim his in regionibus quiſquam equum vidit. Itaque icto fœdere,Barbaris iuſſu Reguli cuncta onera armorum & commeatus humeris ſubportantibus,& curulia minora tormenta trahentibus,conſerta ſunt eo euentu multa prælia, vt Barbari hoſtes territi tormentorum bombis,equorumque ſtupenda ſpecie,& multa paſsim cædē proſtrati: ſubactos ſe & planè victos faterentur, & in ius hoſtis Reguli vltrò deuenirent, & clementiſsimè reciperētur, ita ſcilicet cōſulente Corteſio,

vt amplificatis viribus aſcitiſque ſecum amplioribus auxilijs, aduerſus Mutezumam potentiſsimum inter Mexicanos Regem,& in Temiſtitana vrbe, Venetæ vrbis in modum vndique pernauigabili, regnantem maturè contenderet. Idem fuit animorũ habitus & armorum vſus apud Populos Mutezumæ imperio ſubiectos. Nam ad equitum conſpectum obſtupeſcentes, proſtranteſque ſe ad tormentorum crepitum,conſertis demum manibus in ulti cadebant; quod ligneis machæris & præfixis cornu iaculis, ſagittiſque harundineis, magna parte corporis nuda, dimicarent: eo quidem iniquius quòd gladiorum, & lancearum latas plagas horrerent,& equites vnum integrum Centaurorum ſpecie animal eſſe exiſtimarent; cœloque à noſtris euocari fulmina, & à Dijs benignè concedi aduerſus hoſtes arbitrarentur. His detrimentis atque miraculis Mutezuma, terrefactus ſe repente dedidit, & ad Corteſii authoritatẽ cunctos imperij ſui populos conſulit. Sed poſtquam ſe dederat, quòd deditionis pœniteret, excitare rurſus ad rebellandũ populares ſuos, & fugam parare diceretur; ei compedes iniectæ ſunt; qua miſerabili deformitate nihil impotentius & durius imponi poſſe Barbari eiulatu & lachrymis id ſignificantes oſtenderunt; quòd Rex Regum immenſæ Fortunæ faſtigium dudum tenens,ſeruilem contumeliam ſubijſſet, quam vt vindicarent quidam de populo, & vt Regem tanto eximerent ludibrio, in ſuperiorem porticum vbi Mutezuma vinctus ſedebat, lapides cõ ijcere cœperunt, fruſtra Corteſianis prohibentibus; nam Mutezuma caput ictus, paulo pòſt interijt, eique demum poſt multam & cruentam contentionem Corteſius ſuffragio multorum Regulorum ſuffectus eſt,eo titulo vt Cæſaris ſupremi Imperatoris ſe vices gerere profiteretur. Exinde vlteriora perquirere, quòd Mexicanæ regiones auro ſcatere, & gemmis atque margaritis abundare varijs percunctationibus; nec longe abeſſe Oceanum comperiſſet, nouam expeditionem ad occidentis oram maritimam ſuſcepit, eo quidem apparatu vt non modo ſarcinarum & tormentorum onera ſecum ferret, ſed duos etiam mioparones certa ſoluta membrorum compage plicatiles,multiplicatis ſeruis cõportari iuberet, vt his tentaret Oceanum,quem non amplius quingentis leucis abeſſe conſtabat. Ex itinere cuncti incolæ trahenti tormenta atque equites, expoſitis commeatibus paruerunt, atque omnibus officijs amicè collatis euntem ſecuti ſunt. Medio ferè itineris ſpatio conſpectus mons eſt altiſsimus & in cacumine niuoſus Aetnæ Siculæ modò flammas euomens, & ignitos pumices eructans,atque inde ad Oceanum eſt peruentum, qui vaſtis dextri litoris anfractibus frequentes Inſulas oſtendebat,magna ex parte deſertas, in quarum vadis multi vrinatores deprehenſi ſunt, legendis conchis & vnionibus intenti. Exiſtimabat Corteſius ea æquora quæ eſſent ſcopulis præpedita, nec leuibus nauiculis tutò tentari poſſet, obuerti in Orientem, famamque eſſe apud incolas, ad extremũ Occidentem reperiri ingentes Inſulas omnibus aromatum atque vnionum diuitijs abundantes; ſic vt maximè lætaretur, quòd in occidua parte reperiri poſſe ſperaret nouum orientem, ſi maioribus nauigijs ea maria ſulcarentur. Igitur Corteſius latè explorato litore, notatiſque nemoribus vnde materia ædificandæ claſsi cædi poſſet, Temiſtitàn eſt regreſſus. Ibi Barbarorum tẽplis ritè expiatis,Deo Chriſto & Deiparæ virgini ſolẽnes aras erexit,

& Baptiſte-

& Baptiſterium condidit. Nec ei admodum difficile fuit docilibus ingeniјs veræ religionis cultum perſuaſiſſe,& ſacro fonte certatim ad eam cerimoniam accurrentes luſtrare, myſteriaque noſtri ritus ſingulis inſinuaſſe. Indigenæ ſiquidem aduenas non homines,ſed Heroes eſſe arbitrati, qui à magno numine in eas terras miſsi fuiſſent,à quibus ipſi verum Dei cultum & admirabiles artes, quibus perpetuo beati forent benigniſsimè docerentur. Non eſſe amplius ipſis à quoquam finitimo hoſte vim & arma extimeſcenda, poſtea quam iuictæ gentis præſidio terra marique tutiſsimi cuncta hoſtilia in poſterum contempturi,& perpetua ciuili pace gauiſuri viderentur; quod Corteſius non dubio magni numinis nutu humanas actiones ad iuſtitiæ normam apto quodam ſeueritatis & clementiæ temperamento reuocaret,maleficiorum reos ad exemplum punire ſolitus,quum aliqui deprehenſi, more noſtro virgis cædi; aliј reiectis in terga brachiјs ex troclea ſuſpēdi quatique, aliј inſertis in binas trabes cruribus in cuſtodia ſiti atque inedia torqueri iuberentur. Ampliſsimum enim carcerem ædificarat, qui liberæ gentis grauiſsima pœna putabatur. His inſtitutis & moribus vſqueadeo Mexicani profecerunt,vt quum Corteſius per conciónatores interpretes multa de diuinis rebus & de Romani Pontificis authoritate Caroliqúe Cæſaris ſummi principis potentia atque virtute diſſereret, duo illuſtres gentis proceres publico decreto inſtructa legatione ad Cæſarem in Hiſpaniam, atque inde ad Clementem Romam vtrunque piè veneraturi mitterentur. Hos Romæ nos vidimus pari colore & coma & ingeniј alacritate noſtris ſubſuſcis ferè perſimiles,quos Clemens imagunculas aureas dono afferentes ita remuneratus eſt,vt conueſtitos duplici veſte ſerica,equeſtri dignitate honeſtaret,binisque bullatis baltheis cum totidem inauratis gladiјs & pugionibus, atque item ſingulis aureis torquibus exornaret. quibus læti muneribus ad ſuos redierint,& multa vti poſtea accepimus,de magnitudine Vrbis moribusque& ceremoniјs noſtrorum gentium retulerint. Exinde Corteſius domum Regiј prætoriј iuſtar Temiſtitano in foro pereleganti ſtructura ex vario marmore ſculptiſque lapidibus ornatiſsimam quam nonnulli Hiſpanorum Granatenſi Alambræ vel ob id anteponunt,quod coloratis lapidum zonis admirabili ſpecie diſtinguatur,cohærentesque habeat hortos ſcaturientibus vndique per ſyphones & iocundè ſalientibus lymphis. Ipſa namque vrbs Temiſtitan circumfluam habet paludem, per quam longis pontibus continenti iungitur;vberrimoſque dulcis aquæ,quod ſalſus ſit omnis ex palude humor, habet aquæductus,qui lapideis & turritis ciuium domibus in omnem vſum limpidiſſimas aquas ſuppeditant. Poſita eſt hæc vrbs medio ferè ſpatio inter tropici Cancri lineam & æquatorem. Cæterùm Corteſius non diu tantæ Prouinciæ imperio potiri potuit. Non ſecus enim ac antea Columbus,inuidia tantarum opum accerſitus eſt in Hiſpaniam, muneraq. gemmarum & margaritarum ſupra opinionem pretioſa Cæſari dono dedit,à quo præmium retulit Valliј oppidi donum,quod ad eius poſteros trāſiret. Succeſſorque ei ſumma cum authoritate ad Mexicana Regna tranſmiſſus eſt Antonius Mendocius Tendiliј filius,qui vti eſt ingenio generoſo optimiſque inſtructo literis, & honeſtæ gloriæ auido vlteriora profecto Regna atq. exoptatum iter ad Molucas nobis aperiet. Corteſius verò in Afri-

eam ſecutus Cæſarem Algeriano naufragio inſignē pretioſæ ſupellectilis ſuæ iacturam fecit. ſeptennioque poſt qui, humilis Medelini oppidi ciuis, filius fuerat, (id eſt apud Anam amnem) munere Cæſaris illuſtris appellatus apud penates ſuos non plane ſenex fato conceſsit, paulo poſt quam nobis effigiem ſuam inter præclaras imagines in Muſæo noſtro collocandā miſiſſet.

F. FRANCHINI Coſentini.

Alcides late multum telluris obiuit,
Victor & ante alios clarus in orbe fuit;
Clarior Hernandus, nam plus telluris obiuit,
Plus maris, ignotos vicit & antipodas.

Eiuſdem.

Liber vbi Eoos deuicit belliger Indos
Iuſſa dedit populis vt ſibi thura darent.
Hernandus contra, poni ſibi noluit aras
Altera vbi eſt armis India victa ſuis.
Eſt igitur Baccho maior Corteſius; hic ſe
Abnuit eſſe Deum, vi fuit ille Deus.

Sigiſmundus Poloniæ Rex.

HVNC auguſti oris ſpeciem quum ætate floreret Sigiſmundus Sarmatiæ Rex ferebat, inter noſtræ ætatis fortunatos Principes adnumeratus, ſi longeuæ vitæ & firmiſsimæ valetudinis commoda, cum diuturnitate imperij, quod ſemper ei incolume atque tranquillum ſtetit, ac illuſtrium cognationem claritudine computentur. Is enim a Caſimiro patre Regno accepto, alterum & quadrageſimum regnauit annum; octuageſimum autem paucis conceſſo leniore vitæ exitu abſoluit; nullis profecto acerbioribus inteſtinis aut externis bellis tentatus; vtpote qui graui inſtituto ſecuræ domi paci obnixe ſtuduerit, & foris de barbaris infeſta arma temere inferentibus, inſignes victorias retulerit; quum per legatos ſummæ peritiæ atque authoritatis ſuperiorum temporum accepta detrimenta, redditis cladibus expiaſſet. Nam Tartari ad Socalum cum Polonis congreſsi Roſſolanorum temeritate potius, quàm ſua virtute victores euaſerant, & Moldaui ad Ozocouiam Alexandri Regis exercitū profligarant. Conuerſa itaque Fortuna ad Sigiſmundum, Conſtantinus Oſtrogius Ruthenus, Tartaros æternos hoſtes apud Seluchum, atque iterum ad Viſnoueciam memorabili ſtrage edita ſuperauit. Idem quoq. Conſtantinus pari felicitate ingentem victoriam de Moſchis ad Orſam flumen iuxta Smolenchum eſt conſecutus.

cutus. Cæterùm Moldauos Ioannes Tarnouius inclytæ virtutis Dux ita debellauit, vt Petrus ipſe Moldauiæ Princeps amiſsis Ducum & militum ſuorum primarijs vulneratus, exutuſque tormentis & caſtris vix manus victo-

ris effugerit. Hæc quanquam præclara multiplicis victoriæ trophæa Sigiſmundi gloriam in immenſum eueherent, id tamen plurimum ad ſummæ prudentiæ ſalutemque Regni nomen maximè pertinuit, quod conſtantiſsima fide pertinacique ſtudio, pacis & amicitiæ fœdera cum Turcarum Imperatoribus ſanctiſsimè coluerit, quanquàm eum Chriſtiani Reges ſpecie pietatis & noui decoris propoſita vt ſecum conſentiret atque arma ſumeret vehementer incitarent. Prouidebat enim Rex ſenex vnico innixus filio admodum puero, ideoque in capiendis grauioribus conſilijs nunquam præproperus & incautus, recaſura in ipſum tanquam periculo proximum Othomannorum arma, quibus niſi maximis & ſemper paratis copijs reſiſti poſſet; Nec Polonis ſociorum longinqua auxilia vt hoſti propinquo ad prædam expoſitis, expectanda viderentur. Ex ea quoque Turcarum amicitia Sigiſ-

mundus non obſcurè ſe præmunitum atque defenſum aduerſus finitimos hoſtes intelligebat, quando ea eſſet Othomannorum vetus conſuetudo vt ſocios,in amicitiam clientelamque receptos aduerſus omnem iniuriam prō tiſsimè defendant. Quorum vſque adeo grauis authoritas apud Tartaros, Moldauos & Moſcos valebat,vt quo minus ſe commouerent,& in Poloniæ fines incurſiones facerent,imperioſè deterrerent; & ipſe Sigiſmundus à Solymano honoris cauſa amicus & pater appellaretur. Regiæ ſtirpis ſtemma nequaquàm altè a nobis repetetur, contenti Iagelonis Regis memoria, qui duos genuit filios Ladislaum Polonici Regni ſucceſſorem,& Pannoniæ demum Hungarorum procerum accitu Regem creatum. Hunc victora ad Nicopolim tumultuariè parta, cupiditate gloriæ elatum & fœdera recentis pacis abrumpentem,quum iniquo fato in Bulgariam penetraſſet, Amurathes in Varnenſibus campis trucidauit. Huius frater Caſimirus Regnum ſuſcepit, Rex egregiè fortis, & de Pruthenis atque Germanis inſigni parta victoria celebratus. Hic plures liberos Imperijque hæredes reliquit,vtpote qui rara felicitate quatuor Regum pater fuerit. Succeſsit enim ei Albertus & mox Alexander, quum hic quinque, ille octo annos regnaſſent. Quibus demum ſucceſsit Sigiſmundus, quum Vladislaus quarto loco ei natus frater ad Bohemicum Imperium, atque inde Matthia defuncto ad Pannonicum tranſiuiſſet: & Federicus poſtremus tantæ ſobolis frater purpurei galeri & Sanatoriæ dignitatis honorem à Romano Pontifice eſſet conſecutus. Habuit Sigiſmundus in matrimonio vxores duas Barbaram Stephani Zapolij Tranſyluaniæ Præfecti filiam, quæ Ioannis Pannoniæ Regis germana ſoror fuit, ex qua Hetuigem filiam ſuſtulit, Brandeburgenſi Regulo, Romani Imperij electori nuptam: ſecundo autem loco Sfortiani ſanguinis vxorem duxit nomine Bonam, quæ ei hunc Auguſtum hodie regnantē peperit,& Iſabellam Ioanni poſtea Pannoniæ Regi nuptam,vt inde Regia proles Hungarico nomini pararetur. Itaque Sigiſmundus inter beatos proculdubio referri poteſt, poſtquam auo patreque Regibus editus, patruum Regem & tres fratres Regio diademate inſignes,atque item fratris filium & ſororis ſuæ fratrem Regem ſimul & generum vidit. Senio autem confectus aduocatis Regni proceribus Auguſtum filium ſibi ſucceſſorem decreuit, accuratiſsimisque precibus commendauit. Nec multo pòſt leni tentatus morbo exceſsit è vita, eò etiam felicior, ſi pietatem Chriſtianam reſpicias, quòd ei ipſo die quo Saluator noſter Deus Chriſtus Paſchali die ab Inferis reſurrexit in Cœlum emigrare contigerit.

MARTINI Cromeri, Sarmatæ.

Ciuibus, externiſque, mea eſt clementia nota,
Conſilium, grauitas, relligio, atque fides,
Pax mihi cara fuit, tamen haud me impune laceſſit
Theuto, Liuo, Moſcus, Turca, Scytha, atque Getes.

DAVID

Dauid Maximus Abyſsinorum Aethiopum Rex.

AETHIOPES cucullati Sacerdotes qui poſt maximum Vaticani templum ſedem & delubrum habent, communi conſenſu eam ſui Regis effigiem veriſsimam affirmant, quam Petrus Aluares Legatus cum cruce aurea ad Clementem Pontificem detulit. Is poſtea nobis ex commentario Abyſsinorum regiones & mores explicauit, quæ omnia à nobis in Hiſtorijs ſuo loco ita diffuſe enarrata ſunt, vt nihil quod ad digniſsimarum rerum notitiam pertinere poſsit deſiderari queat; qua de re, in exprimendo Dauide aſtrictiore vtemur Elogio, ne his faſtidio ſim, qui hiſtorias noſtras perlegerint. Hoc autem de eo Rege totius cogniti orbis longè maximo, dici poteſt, quòd non modò Chriſtianæ religionis dogmata & cerimonias profiteri, ſed his prope iuris ciuilis legibus, & vti nos diſciplinæ militaris inſtitutis, tot ſua

Regna authoritate ſummæ iuſtitiæ tueri conſueſcat, eademque ei ſint iura in profanos, & ſacratos ſacerdotes, quæ apud Romanum Pontificem vigent. Huic Dauidi promixè defuncto, quem vulgo Preteianem vocant, duo inſignia cognomenta contigiſſe Abyſsini referunt; ſcilicet Atanadidinghil quæ vox virginum thus exprimit, & Bellulgian, quod inæſtimabilis pretij gemmam ſignificat. Sedes habet non procul à Nili fontibus inter paludes eius ingentis amnis, qui irrigatione, terras omnium ſolo naſcentium vberta te fertiliſsimas reddit. Vſque adeo autem, eius Regna longe lateque extenduntur, vt finibus ab occaſu Atlanticum Oceanum attingant, introrſus Trogloditarum damnatis terris inſerantur, & ab Oriente ad Arabicum vſque ſinum pertendant, vbi Aracocum portum Abyſsinos frequentare conſtat. Dauidi cæterisque Regibus quum in publicum prodeant, cæruleo tenui ſerico velare faciem, & ſiniſtra manu argenteam præferre crucem mos eſt. Mutare ſedes translatis tentorijs, & valida numeroſaque iuuentute noctu atque interdiu cuſtodiri ſolent. deferuntur lectica interdum aperta ſuccolantibus ſeruis. In conficiendo autem longiore itinere, mulabus quàm equis vehi malunt. Ipſe Dauid omnibus caſtimoniæ munditijs clarus vxore vna contentus fuit; liberos ſuſcepit plures, è quibus, natu maximus à Sellano Arabum Rege acie interfectus eſt, cuius acerbæ cædis dolor, quanquã egregie à fratre victore qui improuiſam Sellano hoſti cladem intulerat, vindicatus videri poſſet, Dauidem tamen patrem adhuc ſtata ætate florentem ad mortem adegiſſe creditur; Sic vt Claudium hunc, qui hodie regnat, ſecundo natum loco Imperij ſucceſſorem reliquerit.

PETRI ANGELII
Bargæi.

Expreſſam effigiem mira quam conſpicis arte
Hoſpes, & horrentem capitis mirare capillum,
Nigranteſque genas, nigrantiáque ora, manuſque
Inſpectas, tecumque alto ſub corde volutas,
Quis ſit, & vnde genus ducat; quo magnus in orbe
Imperet, illuſtres nobis ponatur vt inter
Heroas, clari ſpectandus imagine Regis.
Hic ille eſt qui iura dabat, legeſque ferebat
Aethiopum populis mediæ ſub ſydere Libræ.
Tempore quo noſtræ ſuperato gurgite vaſto
Heſperidum, terras circum, cœlumque profundum
Percurrere rates, alioque ſub orbe pararunt
Imperium, inuicti tremerent vt Cæſaris arma
Inſulæ Oceano in magno, regna inuia viuis
Credita, & exuri radijs plaga Solis iniqui:

Scilicet

Scilicet audaces tum primum Atlasque Garaſque
Valuaque & horrifico pulſatus Cynnaba fluctu
Vltra anni Solisque viam ſtupuere carinas
Ire, atque Herculeis conuulſis æquore metis
Sulcare ignotas temere vada cæca per vndas.
Tum quoque Piſtricesque ſeræ, atque immania Cete,
Monſtraque præteritis non vnquam cognita ſeclis
Horruerunt rapido volitantes flamine pinus.
Quin ipſi è cana prognatas Tethyde nymphas
Pube tenus placido ſuperantes marmore nautæ
Videre, & membris immanibus Aegæona
Sæpe fatigantem terga horrida Balenarum.
Neptunumque patrem, tumidis qui præſidet vndis,
Felicem orarunt reditum, ventoſque ſecundos,
Et patrias certe remeaſſent vndique ad oras
Ni gens crudelis ſylua inſediſſet iniqua
Figere lethiferis hoſtem conſueta ſagittis
Et miſeros toto palantes litore nautas
Ah miſeros nautas, tam ſæuæ opprobria menſæ,
Funderet, & raptos lentum torreret ad ignem
Diraque diſſectis ſatiaret viſcera membris,
Atque atro ingluuiem miſerorum ſanguine fœdam
Paſceret, ac tepidos laniaret dentibus artus.
Tum verò ſi quis Smyrnæi carmina vatis
Legerat, & Diuam Circem, ſæuosque Cyclopas
Et Leſtrigoniæ portenta incognita terræ
Riſerat, ignaro miracula prodita vulgo,
Ambiguæ didicit magno in diſcrimine vitæ
Docto aurem, certamque fidem præbere poetæ.
At non hunc tamen inſigni diademate clarum
Quem ſpectas, diri dirum genuere parentes
Non regio hunc mater magnorum horrenda Gigantum
Difficilemque aditu Regem, alloquioque ſuperbum
Protulit hoſpitibus dias in luminis auras
At culti Aetiopes gens Fortunata Canopi,
Quæ ſæpe Oceanum, ſæpe Oceanitidas omnes
Numina magna maris, tum Pana Iouemque ſupremum
Excipit hoſpitio, ac menſæ dignatur honore,
Indigenam venerantur vti Regemque patremque
Scilicet his Nili fontes, quos viuida tellus
Imbibit, & magnis fœcundat meßibus agros
Suppeditant Lymphas, dulces cœnantibus hauſtus
Quas illi aßidue multo cum nectare potant.
Horum, nulla fames & amor veſanus habendi
Morbo infelici, triſtique cupidine mentes
Sollicitat, longa iamdudum in pace quietas.

At nos infauſti proles ſcelerata Promethei
Inſanas vt opes miſeri cumulemus, & altos
Theſauros imis argenti aurique metalla
Viſceribus terræ effoſsis ſcrutamur, & ipſum
Vertimus heu ſæui cognata in corpora ferrum
Et conſanguineo fœdamus ſanguine dextras.
Iam iam igitur cunctis placidas vno agmine terras
Deſertis aliquando Aſiæ Europæque ruinis
Victuri longumque æuum, & diuturna beati
Ocia ducturi, tanto ſub Rege petamus.

Muleasses Tuneti Rex.

PERAMPLVM in Africa Regnum, cæteriſque ab honore vetuſtatis, auguſtius tenuiſſe conſtat hunc Muleaſſem, quē celeberrima Cæſaris victoria nobis clarum, & immitis eius Fortuna miſerabilem fecit. Repetebat ipſe, vetuſtiſsimam Tunetani Regni originem ab his Pœnorum Regibus qui ante ſexcentos annos ab aduentu Arabum totius Africæ regiones, maritimaque præſertim Regna multitudine ſua, quæ inuicta armis extiterat, occupantes Mahometis ſectam vſque ad Oceanum, & Atlantica Regna protulerunt, vnde poſtea Almanſor immenſæ virtutis atque potentiæ Rex cui Emiramolino cognomen fuit, à Mauroco clariſsima vlterioris Mauritaniæ vrbe ingenti auſu in Hiſpaniam traiecerit, & poſt deuictos multis prælijs vtriuſque Hiſpaniæ Reges, in Bætica Granatæ Regnum condiderit. Hic Muleaſſes magna vi corporis fuit, excellentiſque induſtriæ in omni exercitatione equeſtris diſciplinæ; ſed ingenio rapaci, ſuſpicioſo, & in omnem libidinem effuſè prono, fœdoque, & quod immanius fuit, erga ſuum ſanguinem perfidioſiſsime cruento. Nam Mahometis patris mortem acceleraſſe fraude Lentigeſiæ matris, & quoſdam è fratribus iugulaſſe; alios crudelem in modum oculorū luminibus priuaſſe ferunt, & quod ſupra nefarij criminis cōſilia cum ſibi tum populo Tunetano exitiale fuiſſe conſtat, Turcas prædones in Africam accerſiuit, portumque eis atq. vrbem conceſsit, ea conditione vt eorum prædæ quinta parte potiretur. Rex erat plena quidē præſentis & opimi quæſtus, ſed maxime inuidioſa, quòd communibus humani generis hoſtibus Tuneti tutiſsimus eſſet receptus. Per hunc modum quū pyratæ Africæ litoribus inſiti, multa cum Siciliæ atque Italiæ, tum Sardiniæ, & Corſicæ, omnibuſq. Hiſpaniæ oris, detrimenta intuliſſent, claſſemq. Hiſpanienſem intercepiſſent, ſeſe cum Hariadeno Barbaruſſa conſociarunt, qui Solymani ingenti claſſe ſubnixus, inſtructo inſigni dolo Tunetum occupare cogitauit, & fauētibus quibuſdā Pœnorum occupauit, eiectoq. Muleaſſe ſeſe Tuneti Regem cōſtituit. Tum verò Cæſar ſuſcepta Muleaſsis cauſa aduerſus Barbaruſſam bellū ſuſcepit, tāto apparatu, vt expugnata Guleta, quæ erat ad ſtagni fauces impoſita munitio, ipſoque demum Barbaruſſa acie fuſo,

Tuneto potiretur atque hoſtem fugientem magna parte claſsis exueret. Eo modo Cæſaris beneficio reductus Muleaſſes ſeptem regnauit annos, nihil de antiquis moribus remittens, vel auaritiæ vel crudelitatis, vſque ad id

tempus quo Barbaruſſa à Solymano cum claſſe ad præſidium Galliæ Regis mittebatur. Huius tanquam veteris & formidandi hoſtis claſſem veritus Muleaſſes, eo conſilio ex Africa Neapolim venit, vt terreſtri itinere apud Genuam Cæſarem adiret, quòd maiora præſidia ab eo impetranda viderentur. Sed Cæſare Sicambrici belli conſilijs occupato. Neapoli ſubſiſtere iuſſus, amittendi Regni periculum quod ab hoſte Turca Hariadenoque timuerat, à perfidioſiſsimo Amida filio inexpectatum ſubijt. Amida ſiquidem cunctis vitijs patrem imitatus, edita fama quòd Muleaſſes apud Chriſtianos abdicato prius Mahometis cultu impiè deficiens, non multo pòſt morbo perijſſet, Regnum tanquam Rege patre orbatum occupauit. Quo nuncio perculſus Muleaſſes, filij perfidiam omnino armis vindicandam, repetendumque Regnum exiſtimans, tumultuarias Neapoli copias conſcripſit, Lofredioque Neapolitano Duce in Africam traiecit, & ad Guletam appul

ſus,vel deteſtante Touarre Hiſpano Guletani præſidij præfecto, præproperus nimiſque raptus Regni deſiderio, & vlciſcendi filij cupiditate, ſublatis ſignis ſecundum ſtagni litus Tunetum ire perrexit,eo euentu,vt erumpentibus ex inſidijs Amidanis militibus, nullo prope negocio eius copiæ ex tironibus confectæ, profligatæ ab equitatu omnes cum Loſredio Duce delerentur,ipſe vulnere accepto caperetur,cui Amida filius nihilo patre melior, oculos ignito ſcalpro expungi iuſsit. Eum tamen tanta calamitas tulit euẽtum,vt Amida aliquanto poſt à patruo Regni poſſeſsione pelleretur; quo caſu Muleaſſes noui Regis eiuſdemque germani fratris pietate, carcere eductus ad Guletam Hiſpanorum beneficio peruenerit. Nec multum inde diſcedens Muleaſſes Neapolim iterum traiecit, magnoque miraculo miſer Romam venit. Ibi tum nobis ex eius humanitate perdiſcere licuit,quæ ad hiſtoriæ noſtræ fidem pertinebant. Sed qui in diſciplinis Philoſophiaque ex dogmate Auerrois non mediocriter eruditus, vel in tanta miſeria pulſus,orbatuſque oculis, Regium faſtum prætulit, vt deductus ad Pontificem non aliter adduci poſſet quam vt genu tantum exoſculato eum veneraretur. Tranſiuit demum ad Cæſarem in Germaniam,accuſauitque Touarrem furti,quod depoſitam apud eum Regiam gazam diſſutis culeis inhumaniter decumaſſet. Sed multa refellente Touarre atque magnificè cauſam dicente, ita dimiſſus eſt Muleaſſes, vt Siciliæ præfecto alendus mitteretur, vſque ad id tempus quo Andreas Auria & Ioannes Vega Siciliæ Prorex, Garziaſq. Toletanus Neapolitanæ claſsis præfectus expugnandæ vrbis Africæ negocium ſuſceperunt. Dum ea vrbs (olim Leptis parua, hodie Mahomedia à Barbaris vocata) terra marique à noſtris quateretur, adeſſetque Muleaſſes auditor ſtrepitus, potius quàm pugnæ ſpectator, antequàm expugnaretur, morbo interijt; vt aiebat, nihil a ſyderalis artis prædictione deceptus, quæ ſuo fato, & in Africa moriturum,ſed non exulem prædixerant. Deductum eſt eius funus frequentiſsimo Pœnorum omnis generis comitatu,ad Carouanam ſacroſanctam apud Barbaros vrbem,in qua inclytos Reges, & generoſos Numidarum Regulos tumulari mos eſt.

Iovii Iunioris.

Linque tuas rupes, & in hoſpita ſaxa Celeno
Infandis Strophadum fixa diu ſcopulis;
Currite vos aliæ Harpyæ, furialia monſtra
Non Calais, Zetes non agitator erit.
Huc agite,antiqui renouetur fabula Phinei,
Atque iterum intactas polluite ore dapes.
Non erat Oedipodes, qui fœda ob crimina, lucem
Ipſe ſibi infenſis vnguibus eripuit,
Pœnorum ille fuit cunctis notiſsima labes,
Maurorum ille fuit peſtis,& opprobrium.
Nec duro exilio factus miſer, atque ſuperbus
Pontificis ſanctu oſcula dat pedibus.

Eruit huic lumen natus, vel numinis ira
Illius vt fratres, & pater vltus eat.
Tu tamen his gaudes ſcriptis Rex Barbare, quòd te
Poſſe diu credis viuere in hiſtoria.
Scribitur hæc alijs, nec tam impia facta ſequantur,
Vtque author ſcelerum in Tartara ſolus agas.

Pyrrhus Stipicianus.

HAC verè militari fronte, atque his ferocibus oculis, & inauratis armis, conſtantis pugnaciſsimique animi vim præferebat Pyrrhus Stipicianus è Baleona familia, ſed Columniæ domui per clientelam inſertus, quum ſub M. Antonio atque Pompeio adoleuiſſet. Is nuper ſubitaneo ereptus morbo diſceſsit è vita, vt nouiſsimum inter imagines locũ teneret, vſqueadeo importunè vt ei ſummus inter ſecundæ claſsis Duces, militiæ decus eriperetur. Erat enim ex multo vſu militiæ, opinione virtutis eò prouectus, vt ſe dignum militiæ honorem quo virtus eniteſcere poſſet, maturè conſecuturum ſperaret. Recentis ſiquidem obſidionalis coronæ decus retulerat ad Carinianum ab Anchiano circumuallatus & obſeſſus; tanta vtrinque pertinacia, vt ille victor omnes ſpes proferendi imperij abijceret, modo obſeſſo oppido potiretur; & ex aduerſo Pyrrhus, vel conſumptis omnibus alimentis priuſquam ſe dederet extremæ inopiæ diſcrimen ſubeundũ eſſe arbitraretur. Verùm lurida mors ex fame in proximo ſpectata, vtrinque pertinaciæ finem impoſuit. Deſperatis namque auxilijs, quas neceſsitas exprimebat conditiones ab hoſte ita accepit; vt polliceretur Germanorum atque Hiſpanorum cohortes quibus præerant Felix Archius & Sanmichael Hiſpanus intra quartum menſem nullam Cæſari operam nauaturas, atque ipſe continuò ad Franciſcum Regem in Galliam proficiſceretur. Hoc optima fide præſtitit Pyrrhus, quanquam Hiſpani occupato Brixello, pactionis fidem minimè ſeruaſſent. Rex generoſo animo clementiæ laudem captare ſolitus, Pyrrhum humaniter excepit, & vti erat, vel in hoſte præclarus virtutis æſtimator, ei apud ſe militare volenti liberaliora obtulit ſtipendia, ſed is Romani pudoris plenus de ſalute libertateque gratias agens cuncta alia renuit, benigneque dimiſſus, ad Cæſarem contendit, qui tum in Belgis Sandeſirium oppidum expugnabat. Ab eo Pyrrhus virtutis nomine Mortaria oppido, quæ eſt inter Ticinum atque Nouariam donatus eſt, quãquam ei grauiter Vaſtius ſuccenſuiſſet, quòd perpetuis eius obteſtationib. & precibus adductus ad Cereſolam cum Gallis confligere maturaſſet, vt extrema (ſicuti aiebat) fame perdomito, & tot fortiſsimarum gentium cohortibus vix præ inedia effigies hominum ſuſtinentibus opem ferret: cuius infauſtæ pugnæ caſum poſtea minus neceſſarium compertum eſt, poſtquam vel deſperatis auxilijs per quadraginta amplius dies maiora etiam auctioraque obſidionis incõmoda pertuliſſet; ſcilicet vt efficta grauioris periculi ne

ceſsitate, ipſius imperatoris diligentiam magis & magis excitandam putarit, graui cum diſcrimine vniuerſi belli. Verum hæc Pyrrhus ita diluebat, vt aliquantum frumenti ab ſe cuncta perſcrutante abſtruſa in ſcrobe nouiſ-

ſimè repertum diceret, quo ſe inſperato ſubſidio milites alipuandiu inediam toleraſſe faterentur. At Vaſtius eius rei excuſationem diſsimulanter excipiens, quod pro ſua priſtina virtute neque ſibi neque voto Cæſaris ſatis feciſſet, ad Cæſarem in Germaniam profectus eſt, vt ille de tota ratione atque euentu aduerſæ pugnæ certius doceretur. Eo autem animi habitu in Italiam rediјt, vt eius prælij detrimento Cæſarem non obſcurè offenſum crederet, conceptoque inde inexpiabili dolore, & morbo, vir alioqui magnanimus vitam desereret, & Pyrrhus Cæſaris munere lætaretur. Cæterum Pyrrhus qui inſignem bello operam præſtare cupiebat, quum honores militiæ apud Cæſarem præoccupatos eſſe conſpiceret, ad Venetos Italicæ libertatis iura tuentes ſe conuertit, apud quos magna eſſet minorum Ducum penuria, multis ſcilicet, aut exauthoratis, aut fato ſublatis, inter quos Valerius Vrſinus præpropera morte ereptus, vt erat omni dignus laude, ingens ſui deſiderium

ſiderium

ſiderium illis reliquiſſet. Sed Pyrrhus dum miro patrum conſenſu militiæ adſcriberetur vel multo virium robore validus tridui morbum ſuſtinere non potuit.

IOVII Iunioris.

Hunc cinerem, & magni ſaxum venerabile buſti,
Et nimis ereptum propere, è vitalibus auris
Heroa inſignem lachrymis decorate ſupremis
Ingentemq́ue animam mœſta ter voce vocate
Heu proceres, quibus ardor ineſt, & gloria Martis.
Quis melius fera bella colat? venerandaque iura
Militiæ? tu frange comás; & percute pectus
Ipſa tuum Bellona manu, validiſque lacertis
Enſesq́ue, & galeas, & forti haſtilia ferro
Diſijce deturbans, immitiq́ue obrue ponto
Quicquid in Aeolijs excuſſit Lemnius oris.
Ille per Elyſium, perque vmbriferas conualles
Terrenam exutus molem, noſtriq́ue laboris
Securus, veteres Phrygas inter, & inter Achiuos,
Romulidumq́ue Duces, Romani ſanguinis ipſe
Nunc acres exercet equos, nunc agmina victor
(Paſſim pugnaci ſternens quæque obuia dextra)
Proterit, atque hoſtes cogit dare terga ſequenti,
Sed quid in Elyſio prodeſt victoria campo
Auſoniæ? quæ mœſta diu ſarcire ruinas
Hoc duce ſperabat. Cimbros non illa furentes,
Aut ſæuum duris Gallum extimuiſſet in armis
Obſidio, & rerum triſtis penuria teſtes,
Ille animum inuictum nunquam in diſcrimine ſummo
Deiecit, dum ſe crudeli traderet hoſti.
An ſe iactabit Caſilini gloria tantum?
Extremamq́ue famem perpeſſa Petilia quondam?
Nunc gemat Auſonia (& certè hæc eſt ira Deorum)
Vos Manes gaudete pij, ſanctumq́ue per altos
Fortunatorum ſaltus, ſedeſque beatas
Ferte Ducem; celſumq́ue humeris imponite veſtris,
Et tantam magno virtutem extollite cantu.

FINIS SEXTI LIBRI.

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI PRAEFATIO IN SEPTIMVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM AD COSMVM MEDICEM FLORENTIAE DVCEM.

NON miraberis candidiſsime Princeps, ſi complures qui ſuis ſeculis inſigni bellicæ laudis præconio floruerunt, hoc volumine prætermiſſi videbuntur. Nam ex profeſſo eos tantùm quorum veras imagines nanciſci potuimus, appoſitis Elogijs exornandos arbitrabamur, vt in libro iam pridem à nobis edito de Viris literarum elegantium doctrina inclytis ſtudioſe ſeruatum eſt. Quamobrem iam mihi licet iure optimo veniam deprecari, quandoquidem in hac tot imaginum ſupellectile comparanda, per triginta amplius annos perpetua curioſitate incenſus, neque diligentiæ neque ſumptui vnquam pepercerim. Arbitrabar enim in hoc flexu ætatis & præcipiti ſenecta, nullum omnino, abdicatis iam cæteris voluptatibus, vel honeſtius vel ſplendidius ſtudium fore (ſacrato præſertim viro) quàm iocundam & negocio liteque vacuam maximéque tranquillam vitam inſtituenti, paraſſe viris elegantibus apud Muſæum noſtrum peramœnæ delectationis voluptatem ac vtiliſsimum animorum oblectamentum, his præſtantiſsimis veræ virtutis exemplis, quibus hæc vita ſæpe anxia, & atri plena turbinis beatè compoſita procul à moleſtijs & perturbationibus abduceretur. Cæterùm viuorum quoque Ducum, & regnantium adhuc Regum imagines ibidem ſpectantur, quibus ideo pleniora elogia ſuppoſuiſſe puduit, quod (vt Poetæ aiunt) vltimus vitæ dies iudicet de omnibus, nec quiſquam mortalium planè felix ante obitum dici queat. Præduri quoque, & odioſi ſit muneris viuentium mores publicæ cenſuræ ſubieciſſe, tanquam aliquanto certiore maleuolentiæ quàm præmij vel laudis ſpe. Quandoquidem apud multos hac tempeſtate parce laudaſſe quàm maledixiſſe tantundem ſit. In hos ſcopulos aliquandò nos incidimus, quum Hiſtorias vel egregio fidelis ingenij temperamento perſcriptas ederemus. Verùm hæc eodem robore conſtantis animi ſemper feremus, quo grauiſsimi operis negocium aggreſsi, eam tantum ab ingenuo labore laudem tanquam ſecuriorem & pleniorem à poſteris potius, quàm à viuis, non obſcuro cum liuore aliena ſæpe legentibus, expectandam eſſe cenſebamus. Cæterùm hic liber qui viuorum elogia continebit, illuſtri & aſtricto nominis tui Encomio claudetur, & optimo quidem iure, quum domi tuæ, natus ſit, vbi conceſſo nobili otio elegantiora ſtudia tuis auſpicijs refloreſcunt.

Vale.

ELOGIO

ELOGIORVM
LIBER SEPTIMVS.

Carolus V. Imperator

SALVE ter maxime Carole Quinte Auguſte, à præclaro præcellentium virtutum concurſu atque præſidio inuictiſſimi Imperatoris cognomen merite; quum apud cunctas prope gentium omnium nationes ſplendidiſsima ingentium victoriarum trophæa ſtatueris; vſqueadeo felici euenitu, vt tuam vim non modò Barbari Africæ, ſed ipſi quoq; Antipodes, quos victoria tua nuper aperuit, intelligant & admirentur.

Quandoquidem incomparabili inuſitatæ virtutis tuæ documento indomitæ antea Romanis, vlterioris Germaniæ gentes bello ſuperatæ ſubactæque Maieſtati glorioſi nominis tui pareant, & tua ſigna vel ex longinquo etiam, trepidiſsimè venerentur. Quo fit, vt qui votis ritè conceptis, pro ſalute gloriaque tua ſuperis ſupplicant, à te hoc vnum, quod eſt verè ſummum, ad dignitatem tuæ amplitudinis expoſtulent, vt poſtquam vti maximè pius non obſcura religione tangeris, de paranda communi concordia generosè decernas, ſcilicet vt publicis piorum Principum armis egregiè auctus, & confirmatus, Solymani inſolentiſsimi hoſtis ferociam contundas. neque enim omnino erit difficile inermen aciem grauibus armis protecto agmine perfringere, eius hoſtis quem victrices aquilas reformidantem, & planè vertentem terga nuper ad Viennam conſpexeris.

IOVII Iunioris.

Deuictas Turcarum acies, Libyenque ſubactam
Milite Cæſareo victrix quum viderit Arctos,
Vndanteſque procul Pœnorum ſanguine campos,
Proluit horrenti, quos Bagrada concitus vndas;
Quumque minor gentibus latis Germania terris;
Atque tuas totus ſub leges iuerit orbis,
Vndique te canimus vates ter maxime Cæſar;
Præſentique tibi meritos largimur honores.
Hic te monſtrari populis gens Itala mauult,
Quàm tua ſi Pary ſublimis mole Coloſſi
Effigies medijs latè caput inſerat aſtris
Nam lapides, atque æra cadunt, quibus imber, & ignes
Officiunt, longique vorax iniuria ſecli.
At te olim CAESAR *cœleſtia tecta tenentem;*
Complentemque tuo felici nomine terras,
Et tum etiam Libyæ populis, Turcæque timendum
Ante alios longè mirabitur alta vetuſtas.

Ferdinandus Rex Rom.

ETTV quoq. Ferdinande Imperator deſignate Regijs multis virtutibus Cæſari germano fratri par, ſed Fortuna inferior bonitati liberalis ingenij tui magis ac magis innitere, vt hanc rerum dominam tibi concilies, atq. inde ſicuti præclarè optimus Regum omnium, ampliſsimus etiam fias. Neque enim ſat eſt clementem, pium, liberalemq. fuiſſe, niſi bona ſors æquiſsimis cōſilijs tuis arrideat. Sors quidem quæ omnia verſat, & vti lubet cæca libidine dare cuncta & eripere cōſueuit. Adijſti quippe Pannonici Regni hæreditatem quam legitimo iure cupiebas, quod id Regnum Rege orbatum vetuſtis & nouis fœderū legibus Auſtriaci ſanguinis ſtirpem reſpiceret. Sed ius omne quod præclare tuum eſt, immanis Barbarus ſic interrupit, vt nouum hominem quorundam Hungarorū Procerum importuna aſſentatione,

tione,

tione, è Præfectura Tranſyluaniæ prouectũ, beneficiarij iuris nomine Panno niæ Regno imponeret, & à te demũ felicibus armis profligatũ in contumeliã Germanicæ authoritatis reducendũ tuendũque ſuſciperet. Quod videri po-

terat ex dignitate Othomannici nominis cõfirmare clientem, & Chriſtiana ſimul arma toties à maioribus ſuis victa cõtemnere. Huic nanque ſeculo fatale fuit, vt noſtrorum Regum animi veræ pietatis obliuiſcerentur, exitialique inſania inter ſe peruicacibus armis diſsiderent, ſcilicet vt Barbaris veris hoſtibu s ſterneretur via, qua illi nemine iuſtis viribus obſiſtente in viſcera noſtra penetrarent. Itaque virtuti tuæ tuiſq. tantum opibus innixo, non inane modò ſed funeſtum ſemper fuit, cum rabida, immenſarumque virium præualida bellua colluctari, eritq. ſemper & miſerum nobis & luctuoſum, niſi Cæſar frater tanquam alter inuictus Hercules, opem ferat. In dextra namque eius tam forti quàm felici præclare ſita eſt ſpes omnis parandæ incomparabilis, glorioſæq. victoriæ, ſi æquam pacem pijs Regibus religionis amore dandã cenſeat; hisque in ſocietatẽ aſcitis, eorum copijs, atq. opibus, vti velit; ſicuti Maximilianus auus tuus, ſummæ virtutis & pietatis Imperator ad propulſandũ, tollendumq. pub. ſalutis periculũ opus eſſe ſapiẽtisſimè decernebat,

IOVII Iunioris.

Te quoque nubiferas, quà Larius alluit alpes,
Tot claras inter Regumq́ue, Ducumq́ue tabellas
Littore Lunato Muſæa Palatia ſeruant
Spectandum populis Rex auguſtiſsime Regum.
O vere egregium cunctis decus addite terris
Quam bene Pannonij cura eſt tibi tradita Regni,
Scilicet, vt Duce te, noſtris quandoque ſuperbum
Finibus arceri ſperemus poſſe tyrannum;
Qui velut immiſſus ſyluis arentibus ignis
Quum furit, inſano Borea ſpirante, per agros,
Corripit è medio crepitantibus omnia flammis.
At tibi nec virtus, ſpectataq́ue dextera bello
Defuerit. tandemq́ue tuis, ſic auguror, auſis
Conuerſo felix ſtudio Fortuna fauebit.

Henricus II. Galliæ Rex.

DIVI Diuæque omnes te ſoſpitent, magnanime Henrice, & paternæ virtutis æmulum faxint, modo illius totum iniquæ ſortis omen auertant. Ex alijs namque Fortunam diſces quam non longe ſemper ab inuicta virtute tua abſuturam experieris. Quandoquidem quæ optimo conſilio prouideri queant, & Regnis tuis præſidio atque ornamento ſint, initio ſtatum Principatus ſtatuenda cenſueris. Primum enim omnium ærario, cuius opibus cuncta belli & pacis munia cõſtant, ita cauiſti, vt quæſtorum impudentes prædas ſuſtuleris, & totius prope venatorij ſumptus luxuriem moderata lege correxeris, ita vt agricolis in ipſa Regis voluptate minimè ſit lugendum; & quod integri tui pudoris eſt, apud aulam licentiæ muliebris intemperiem caſtigaris; tanta verecundiæ cura vt matronæ omnes perilluſtri Reginæ exemplo (hæc enim lectiſsimis pudicitiæ moribus gaudet) ſuum perſpicuæ famæ decus reſpiciant, & ſolis nobilioris elegantiæ mũdi tijs extra ſuſpectas dubij pudoris illecebras pudici nominis laudem tueantur. Iuſtitiam porro tanta ſeueritate colendam inſtituis, vt nihil apud iudicum collegia promercale, nihil apud equitum ordines corruptum, & nihil denique in cauſa religionis deprauatum, vel piaculo ſuſpectum, vel vlla ex parte ſupinè neglectum eſſe patiare. Nec mirum eſt ſi hos mores in te iuuene veneramur atque ſuſpicimus; poſtquam (quod eſt grauiſsimi & ſaluberrimi iudicij tui munus) toti ſummæ arcani conſilij præfeceris Carolum Lotharingiæ Cardinalem ſingularis innocentiæ, pietatis, atque prudentiæ hominem a te propter fidem induſtriamque mirificam in minore Fortuna delectum. Quod verò inſtauratæ florentiſque militiæ intereſt, ipſum Annæum Memorantium e villa ſua Centellia, vbi fœmineis delationibus ac artificijs preſſus importuno Reipublicæ tempore iacuerat, in aulam euocaueris, quod nemo eo ſobrij conſtantiſque iudicij grauitate, aut perpetuo armorum vſu

caſtrenſium

caſtrenſiumque rerum noticia, tuendæ Galliæ & proferendo imperio Dux potior atque præſtantior exoptari poſsit. Itaque macte tua iam bis cum in Alpibus, tum in Belgis ſpectata virtute pernobilis Rex, perge vt cœpiſti, & virtutem & pietatem cole, vt Fortuna pudore victa fortibus auſis tuis arrideat.

BENEDICTI Varchij.

Quid Regem verè Regem, latéque potentem
Præſtantem bello Regem, ſtudijſque Mineruæ
Inſignem addeceat ſi ſcire Henrice laboras
Henrice Francorum decus, ac noua gloria gentis,
Non alius quiſquam citius, meliusuè poteſt te
Patre docere tuo, magnum bene conſule patrem
Patrem imitare tuum, quo nullus tempore in omni
Omnibus inrebus maior fuit, aut erit vnquam.
Ex illo virtutem omnem, verumque laborem,
Fortunam ex alijs tantùm, didiciſſe memento.

Chriſtiernus Daciæ Rex.

QVIS neget te, Chriſtierne mortalium immaniſsime, nequaquam ex merito nefariæ crudelitatis dantem pœnas, non quidem à Fortuna quæ ſæpe iocari neque diu conſiſtere ſolet, verum ab ipſo magno numine certiſsimo ſemper vltore ſcelerum tam diu carceris calamitate fuiſſe mulctatum? Nõ enim humano partu in hanc editus lucem, ſed à monſtruoſa terrificaque bellua, vti tuus ſæpe fert glacialis Oceanus, natus & educatus inter Balenas & Orcas exiſtimari potes. Hanc ſiquidem ſtirpem fateris inſidioſis vipereiſque oculis, effera fronte, portentoſiſque dentibus, & horrida barba humano cruore delibuta, qualem Antropophagi Canibales apud Indiam noui reperti orbis ferre dicuntur. Non eius vtique Chriſtierni Regis ſanguine progenitus eſſe potes, qui vti erat egregiè pius, religio-

tis

nis cauſa aliquando pedibus Romam ierit, vt ſacroſancta altaria pietatis plenus inuiſeret, & Pontificem ſacrorum Principem veneraretur, muneraque venerationis eximiæ in patriam referret, quibus tu ſceleſtiſsimus nepos potirere. Deſciuiſti ſiquidem impiè atque arroganter, non quidem à Romano Pontifice, quod fortaſſe ferri poſſet; ſed à Chriſto, ſuperiſque Diuis, vt te innocentiſsimorum ſacerdotum ſanguine cruentares, ſacrorum aras euerteres, templorum donaria diriperes, & denique vti immanis parricida, humani generis odium parares; Scilicet vt totius Daciæ, Gothiæ, atque Noruegiæ populi, monſtrum ſibi regnare non hominem indignantes, publica conſpiratione rebellarent; teque eiecto, Chriſtianum re & nomine Regem; pro impio ſibi deligerent, à quo perpetuis vinctus cathenis, tanquàm indomita bellua clatrata in cauea ſeruauere. Dignus profectò omnibus tormentis atque ſupplicijs, & nece turpiſsima; niſi honos qui Cæſari tibi ex matertera coniuncto, plurimus deberetur, & Chriſtiernæ filiæ tuæ inſignis pietas, quæ matri quàm tibi ſimilior euaſit, infelicibus Sfortiano & Lotharingio connubijs clara, te adhuc atroces retinentem ſpiritus, & tetro carcere pœnas dantem ſeruauiſſent.

PLACIDII Placentini.

Terrificam hanc effigiem, hunc horribilem tyrannum;
Dedecus hoc & Daniæ, dentibus ys triſauci
Ad Stygios qui reboat perſimilem feroci,
Sanguinis hoc denique ſacri cupidum ſepulchrum,
Iis tabulis (credo equidem) non meminiſſe fas eſt,
Ni monumentum veluti perfidiæ efferatur.
Ingenium ſcilicet hic exuerat benignum
Et velut antiqua manus iam voluit Gigantum,
Dum nequit alto officere hic cælicolum tonanti;
Inſequitur, ſæuit, & almos necat (heu) miniſtros:
Templaque ſacris vacuat tum ſpolijs profanus.
Et niſi qui fulmina torquet, populos ſubactos
Enſibus ac corde fero cogeret in tyrannum
Spiritus huic terribilis iam ſolium locaſſet.

Solymanus Turcarum
Imperator.

SOLYMANO ex re feliciter prouiſa, cui euentus reſponderit, nomen obueniſſe elegantiores Turcæ aſſerunt, ſecus ac patri contigiſſe conſtat, qui à contrario ſenſu Selymus, hoc eſt manſuetus & lenis authorque pacis ſit vocatus, quo nemo Othomannorum Principum ingenio ferocior, & ad ſæuitiam pronior, & denique bellicoſior fuerit. Nam ſi memoria repetamus vtriuſque res geſtas quas in Hiſtorijs enarrauimus, plus certè cruoris effuſum fuiſſe fatebimur per octo annos quibus Selymus imperauit, quam his triginta quibus Solymanus Imperio potitus eſt. Hoc vero nomen Salomonem Moſaicis annalibus Regem, ſapientiæ gloria inclytum immutatis ſyllabis refert. Sed Solymani, ſi comparare iuuat, res geſtæ, paternæ famæ nomen æquaſſe cenſeri poſſunt, ſi numeros & pondera victo

riarum

riarum æqua lance expendamus. Recepta namque Syria, interfecto Gazelle qui rebellarat; & Belgradum Pannnoniæ propugnaculum cum ignominia Chriſtiani nominis fortiter expugnatum; Rhodus manu capta; trucidatus in acie Rex Hungarus; Buda vrbs Regia bis occupata; Auſtrianus exercitus ad Exechium fœda in fuga cæſus atque deletus; Rocandulphi ingentes copiæ ad Budam expugnatis caſtris ſuperatæ; contemptuſque demum atque repulſus ad Peſtum Germanorum exercitus; & expugnatum in oculis Strigonium, & Albaregalis eo victoriæ curſu in poteſtatem redacta, & paulo antea Hiſpani in Dalmatia ad Caſtrum nouum ſtrenuè expugnati, cæſique: &, quod fœdius nobis accidere non potuit, noſtræ claſſes quæ inſuperabiles viderentur ad Leucadem in fugam coniectæ, Solymanum profectò neque patri auſu imparem, neque prorſus inertem aut gloriæ minus auidum teſtabuntur. Quòd ſi eius victorias ad orientem partas computemus, Aſsyriæ & Meſopotamiæ Regna cum Babylonia, clariſsima orientis vrbe, & magnæ Memphi proculdubio æquanda, Othomannico adiecta Imperio, captæ Aegypto opponi & comparari poſſunt: & quod ad gloriam attinet, euaſtati maioris Armeniæ, Mediæ, Perſidiſque fines vſque ad ſinum Perſicum, captumque bis Tauriſium Perſarum Regia, omnibus ornamentis ſpoliatum, non ne Tammaſum Hyſmaelis filium refugientem ad montes, neque conſiſtere, neque acie congredi auſum, ſe planè victum confiteri coegerunt? Superi itaque Solymano eam mentem tribuant, vt perpetuo bello vexandum orientem, appetendamque Indiam cenſeat; poſtquam nos tot acceptarum cladium minimè pudet; nec ex communi concordia de ſacro bello cogitamus, dum modo hoſtis auerſi beneficio pace frui liceat, quū huius Solymani vires eleuare, noſtras iactanter efferre, eius mores ineptè carpere contendimus. At ipſe Turcis eius certè erit (vt illi fatentur) ſupra cæteros Othomannorum Principes qui per ducentos regnarint annos iuſtitiæ, ſobrietatis, & continentiæ laude clariſsimus, quum nulla impietatis atque ſæuitiæ, ſed multa religionis atque clementiæ monumenta Muſtaphæ filio iam planè viro & nobis formidando æmulanda proponat.

IANI VITALIS.

Ocia quem nunquam tentarunt mollia, quem non
Delitijs fregit deſidioſa Venus,
Regnatorem Aſiæ Solymanum en aſpice quiſquis
Scyllæam ignoras terribilem ingluuiem,
Ægyptum ille inhians, inhians Indoſque, Getaſque
Pannoniæque arces, indomitamque Rhodum
Vi magna aggreſſus rapuit, te vindice Cæſar
Euaſit rabiem ſola Vienna ſuam,
Et nunc immitis fœta truculentior vrſa
In latebris fingit funera noſtra ſuis,
Interea dum nos vigilantes ſtertimus, ille
Inſomnis, nobis integra Regna vorat.

Andreas Auria Claſſis Præfectvs.

DIV te ſoſpitent cœleſtia numina fortunate ſenex, aſſertæ in libertatem patriæ ſuprema gloria inclyte, perpetue & inuicte prædonum hoſtis, & multis mari partis victorijs celebrate. Dij ſuperi inquam ſeruent, & in hoc viuidæ ſenectæ robore ſiſtant. Ad præſidium nanque oræ maritimæ Deorum immortalium beneficio natus exiſtimaris, qui vnicus cœli nubiumque ſpectator naualis diſciplinæ arcana huic ſeculo propalaſti; vt doceres quibus artibus & irati maris contumeliam, & ſæuientis Aeoli minas contemnere poſſent, qui hybernis etiam tempeſtatibus ſe fortiter committere audeant. Hoc tibi ſupremi laboris supereſt, vt pro tua vetere virtute, vigilantia, pietate, patriam quam abolitis veterum tyrannorum nominibus vere liberam opibuſque florantem feciſti; parta ciuium concordia, diu ſerues, incolumemque & bene fortunatam ſaxis.

IANI VITALIS.

Quem ſpectas barba horrentem, ſæuumque tridentem
Imperium pelagi magna ditione tenentem
Aurius eſt; non ille modo Lybiæque, Aſiæque
Pyratarum horror, & formidabile nomen,
Sed terræ decus Auſoniæ, & noua gloria Martis.
Hic patriam longo concuſſam turbine belli
Firmauit pace, & ciuiles ſuſtulit iras
Illum grata ſuum, Ligurum Reſpublica ciuem
Et pietate grauem, & meritis ingentibus, inter
Delectos proceres quos illa ab origine prima
Excoluit celebrem æterno ſacrauit honore
Et Iouius tabulam virtutis dedicat ergo.

Tammaſus Sophi Perſarum Rex.

MAGNO Hyſmaeli quatuor filij fuerunt: Tammas, Helcas, Becram, & Somirza; ſed hic Tammas communi iure gentium quod eſſet natu maximus Regnum excepit. Verùm non eadem felicitate qua pater (quanquàm hiſdem propè artibus id regeret) aut proferre, aut tueri potuit. Intempeſtiua namque fratrum æmulatione vexatus, & à Parthia Hyrcanorum laceſsitus armis, Othomannica arma non diu tulit, quum Solymanus intellecta occaſione é Comagene in Meſopotamiam effuſis ingẽtibus copijs totam eam regionem, quàm hodie Diarbecham Barbari appellant, quatuor claris vrbibus & ſingulari copiarum omnium fertilitate nobilem occupaſſet. In ea enim ſunt vrbes Byrtha apud Euphratem, & ſecundum eam introrſus Cara Amida, & Moredinum, & Orpha, quæ Edeſſa fuit, & quæ eſt ad Tauri radices Bithelis. ExindeSolymanus Syriæ, Iudææ, & Aegypti Satraparum auctus copijs Aſſyriæ Regnum inuaſit, & Babyloniam Alexandri magni & Reginæ Semiramis memoria claram immenſa cupiditate ex tam facili victoria adijt, & in deditionem accepit, vt inde expeditus atque terribilis ad Tauriſium æquata Selymi patris celeritate contenderet. Tum verò Tammas quòd viribus eſſet inferior ad montana aſperaque loca ſe ſubducens, & ſubitis incurſionibus venturi & prælio certaturi famam præbens, ita Solymanum ſpe pugnæ fruſtratus eſt, vt decedentem, & pabuli preſſum inopia, hiſdem veſtigijs inſequeretur; adeptuſq. eius nouiſſimum agmen ad Bithelim vrbem Tauro ſuppoſitam quum Turcæ propter effuſas niues multis afflictarentur incommodis, eorum caſtra per Delimenthem impigrum Ducem noctu adoriretur, & maximè cruenta cæde ſemiſopitos obrueret. Ea clade Solymanus qui Cara Amidæ ſubſtiterat, dolore perculſus Byzantium redijt vſque adeo ſibi iratus, vt ſperati triumphi publicæque lætitiæ apparatum omnem reijceret, vlturuſque contumeliam iuraret non prius ſe cœpto bello finem impoſiturum, quàm Hyſma

elis progeniem (vti Selymus pater, & auus Baiazetes ſtatuiſſent) fundit*us* exſcinderet. Hæc ſiquidem odia cum ipſa nouæ religionis diſſenſio, tum antiqua ſimulta à proauo Mahomete cum Vſſumcaſſane concepta, in immē

ſum extenderant. Ferebatur quoque Tammam, quod maxime Mahometanis erat odioſum, per mutuas legationes concitare Carolum Cæſarem vt Turcis in oriente occupatis, Pannoniæ & Græciæ, terra marique inuadendæ occaſionem arriperet. Tammas quoque aliud ſubijt incommodum: nam ab eo Helcas germanus frater ad Solymanum Byzantij agentem transfugit; cuius hortatu renouatum eſt bellum, quo Helcas vt perfidiæ, aut ſtulti conſilij pœnas daret, quum ſe bello Ducem profiteretur, non longe à Balzera quæ eſt Emporium Perſici ſinus, interceptus eſt, eo ſucceſſu vt Tammas adhuc reſpiret, & accerſitis in auxilium ab Indico Oceano Luſitanis aliquot ſclopettarijs, locorum opportunitate ſe defendat. Ipſe roſeo vultu & alacribus oculis, dignam Imperio faciem præfert, & inter Perſas, quod maximè decorum eſt, equitandi & ſagittandi peritiſsimus habetur.

L AE L I I

LAELII Carani.

Regali Tammas Perſarum ſanguine cretus
Hic eſt, quem roſeo pinxit Natura colore
Quem Venus ambroſiæ conſperſit odoribus, arma
Quem Mars bellipotens ſimul & Tritonia virgo
Munere bellorum, ſæuis inſtruxit & armis,
Qui quamuis odio fratrum vexatus acerbo
Hircaniſque armis, clari haud benefacta parentis
Aequarit, tamen audaces expellere Turcas
Eſt auſus, quorum tepefecit ſanguine terras.
Hic vbi iam niueo Tauri ſplendore coruſcos
Frigoreque algentes nocturna ſtrage fugauit,
Rettulit & magno claros ex hoſte triumphos.
Immanis ſummo perculſus Turca dolore
Proſtratas acies cum cernit milite Perſa
Sic proprias repetit ſedes, & corde querelas
Sæpius effundit miſeras, & percitus ira
Teſtatur diuos ſe vnquam linquere inauſum
Inuiſos donec Perſas euerterit orbe.
Aſt inuicte noua Tammas virtute ſuperbum
In patrios iterum fines irrumpere Turcam
Si qua parte vides, armis victricibus arce,
Sterne, fugaque, proculque doma; nam victor honores
Et famam claro felix æquabis olympo.

Thomas Hauardus Norfoltius Dux.

HIC eſt ille bello inclytus & ſupra omnes mortales ſupremo hoc infortunio miſer Thomas Hauardus Surreij filius, ab Anglis de nomine eius Imperio ſubditæ Prouinciæ Norfoltius appellatus. Is Surreio patri operam in prima acie nauans, quum Scoti ad Floddum occiſo Rege delerentur, ſingularem eius victoriæ laudem tulit; Rebellantem Hyberniam eò traijciens armis perdomuit, atque pacauit. Henrico Regi bis Galliæ bellum inferenti tijracientique in continentem bellica laude virtuteque animi Ducum clariſsimus magno vſui fuit. Poſtremò eum induſtriæ, perpetuique officij ſui fructum tulit, vt poſt damnatum cæſumque ſecuri Edemundum fratrem, eiuſque filiam pari ſupplicio mulctatam, quod Regi tot cædibus efferato infauſtè nupſiſſet, turris Londiniæ carceri includeretur; ſeruaretur tamen viuus à Rege, vt in carcere Regem non omnino ingratum erga ſe, qui adhuc tyranni beneficio viueret, fateretur.

Norfoltius.

LAELII Carani.

Horrida Norforti dum tractas arma tremende
Diceris eſſe Deo Bellipotente ſatus,
Nam tua dextra graues armis quum perderet hoſtes
Obſtupuere homines, obſtupuere Dei,
Sed mage mirantur te hominesque, Deique tyrannum
Quum virtute vident ſic cecidiſſe tua

Eiuſdem.

Lictoris rabiem Marius compeſcit inermis,
Illi dum ferro collà ferire parat.
Pectora Norforti perterres dira tyrann
Se fœdare tuo nanque cruore pauet.

FERDINA

Ferdinandus Toletanus

Albæ Princeps.

INITERE magnanime Albane,& qui militiæ vſqueadeo læ tis initijs efflorviſti, perpetuo virtutis atque victoriæ curſu ad ſummum gloriæ faſtigium contende, qui antiqua Toletanæ familiæ decora cumulatè renouas,& Hiſpaniæ veterem belli gloriam aſſeris,benignitateque ſplendidiſsimi ingenij cunctos proceres æquas,& quoſq. Duces cõſilio,vigilãtia & ingentib. auſis antecellis. Agnoſcimus ſiquidẽ,quid generoſo illo tuo & inſatiabili laudis ſpiritu petas & ſperes,& quid deniq. certiſsimis ſummarũ virtutũ præſidijs circũſeptus ſtrenuè euadẽdo cõſequi poſsis.Inſita nãque tibi eſt,& à præaltis maiorũ tuorum ſeminibus ingenita,veræ laudis,verique decoris immenſa cupiditas.Nam te

Federici aui Bætico & Cantabrico bello clariſsimi trophæa excitant, te Garziæ patris Libycis arenis inſepulti manes vrgent, te Cæſar ipſe, cui tu maxime conſpicuus, inter ſplendidiſsimos Proceres fidei virtutiſque nomine delectus perpetuo adſiſtis comes, vehementer accendit, vt nihil niſi arduum, niſi excelſum, & optimæ laudis ſpe plenum ſpectes, vnde ſumma petatur gloria. Hanc enim vnam ipſe petit, in qua tamen pietas emineat, & amplificatæ Religionis fama conſtet; tanto quidem ſtudio, vt te ſecum rapiat, benigneque tecum ſuum decus communicet. Et hoc hercle multo modeſtius & liberalius, quandoquidem quotam ſuæ laudis partem tibi conceſſerit, quum triumphalem laurum de profligato ad Albim, captoque Saxonum Principe repudiaret, vt totum id decus à te forti auſu felicique dextra partum, præclaro iure tibi deberi fateretur. Confeciſti itaque tua ingenti virtute difficillimum atque duriſsimum bellum, quod auſpicijs inuicti Cæſaris gerebas, optima quidem ſpe, & ſingulari perſeuerantia, quando ſemper antecurſor, ſemper hoſti proximus, ſemper ex tua peculiari diſciplina munitiſsimis vallatus caſtris, ita progrederere, vt maturè obuenientis victoriæ fructum prope ſolus delibares, atque inde totum perciperes. His tuis ad incomparabilem laudem præclarè geſtis, ſicuti antea in Pannonia, Africa, Gallia, te effecturum promiſeras, aui atque patris felices animæ iampridem ex meritis in cœlum receptæ, ita gaudent & exultant, vt te etiam atque etiam obnixè cohortentur ad concitandum Cæſarem ſuopte ingenio de ſacri belli gloria cupidiſsimè cogitantem. Nihil enim ei vel ad vſum rerum præſentium aptius, vel ad gloriam laudatius, vel ad ſpem æternitatis omnino beatius accidere poteſt, quam vt in veros hoſtes vniuerſa Chriſtiani nominis arma, vnius præſertim inuicti, pijque & bene fortunati Imperatoris auſpicijs conuertantur.

ANDREAE Angulij.

Dum cogis Fernande Scythas dare terga Viennæ
Aſtra ſuo lambit vertice Danubius;
Et quà lentus aquas agit Afris Bagrada arenis
Miratus dextræ eſt celſa trophæa tuæ;
Te rapidus tremuit Rhodanus, ter Gallia magni
Cæſaris eſt armis quum quatefacta ferox:
Illius amiſſa Libycis quoque Sauus in vndis
Claſſe, tui robur pectoris obſtupuit;
Tandem Albis bello victus te ſiſtit Olympo
Dum duce te, Carolo perfida colla dedit.
Ergo aqua vel tellus, nulla eſt non plena triumphis
Pars etiam Cœli; clare Tolete tuis.

Muleamethes Cognomẽto SCYRIFFI, Magnus Rex Mauritaniæ.

HAC talari linteaque toga induitur Scyriſſus, & oblongo linteolo ſimplicibus ſpiris ita caput inuoluit, vt eius extrema pars inſtar ingentis caudæ à dextra aure per humeros & crura ad talos vſque diffundatur. Hoc habitu Sacerdotes Aegyptios olim vſos fuiſſe conſtat, ſic vt facilè rear ſacrificuli cultũ inde acceptũ, quem noſtri ſacra facientes ſuperinduũt, & Camiſum vocãt. Muleamethes ſiquidẽ ob id Scyriſſus vocatur quòd ſacratæ ſit ſtirpis, & Mahometis pſeudo prophetæ ſanguine progenitus. Ea vox enim Arabicè virum ſanctimonia pollentem, & ſacris myſterijs deditum

exprimit. Quomodo autem hic magno huius ſeculi prodigio (quum eſſet
pædagogus) ad tot ampliſsima Regna peruenerit, breuius quàm potero ex
plicauerim, vt hinc quoque aſtrologicæ diuinationi non inanem famam ad
ſtruamus, & iam ſit planè perſpicuum totam humanæ ſortis fortunam ſua
auſpicia è Cœlo deducere. Scyriffi pater Zidamethes habitauit in Dara,
quod eſt Regnum non procul à Staffileta regione, quæ tota palmifera eſt,
& magno incolarum emolumento dactylorum copiam venalem præbet,
qui fructus eſui gratus, à finitimis vlterioribusque populis expetitur. Huius
mercimonij aliarumque rerum opulentus erat mercator Zidamethes, &
prudentiæ opinione maximè inſignis: ſed in primis ſyderalis ſcientiæ peri-
tiſsimus, vtpote qui multa prænunciaret & diuinaret, profiterique auderet,
vel multis irridentibus, duos ſe habere liberos, qui proculdubio ad Regale
faſtigium eſſent euaſuri. Hi erant Mahometes & hic Scyriffus nomine A-
methes, qui Arabicis eruditi literis ludum aperuerant, puerosque docebant,
pari concurſu quæſtuque apud finitimas gentes doctrinæ fama celebrati.
Hos pater admonuit vt noſcendis externarum gentium moribus longin-
quam peregrinationem ſuſciperent, religioniſque cauſa Mahometis prophe
tæ templum & ſepulchrum ad Mecham & Talnabim (quæ ſunt in Ara-
bia) venerabundi adirent. Quòd opinio religionis mortalibus ingenita, ho
mines ei deditos auguſtiores, & apud imperitos admirandos efficiat. Suſ-
cepere itaque iter, & Memphim inuiſere, tranſiuere mare Rubrum, deflexe
reque Hieroſolymas vſque Byzantium, atque inde reuerſi in Africam, apud
Tunetum aliquandiu conſtitere, cœptique ſunt haberi in veneratione apud
Punicas gentes, quòd eſſet ex progenie Mahometis, inuiſiſſentque ſacroſan
cta templa & monumēta veterum Hæbreorum, atque alba veſte vterentur.
Mahometani ſiquidem eos qui religioſo voto conditoris ſectæ ſuæ Maho-
metis ſepulchrum inuiſerint, ſacroſanctos appellare ſoliti ſunt, & eos à cul-
tu candidæ veſtis agnoſcunt. Ab eo tempore ingentes amicitias cum Ara
bibus Regulis contraxerunt, & vti erant ex paternis diuitijs maximè opu-
lenti ad tractanda arma tranſiuerunt, vt fatis ſuis viam aperirent. Adhæ-
ſere itaque vagis Arabibus qui in Africa a Nilo vſque ad Oceanum Atlan
ticum incertis ſedibus vagantur, imperantque tributa Regibus, & detre-
ctantes venalem amicitiam, armis inuadunt: qui vt tum accidit, magnis
viribus Buccentuffum Maurocchi Regem oppugnabant. Maurocchum
longè clariſsima vlterioris Mauritaniæ vrbs, quæ Romanis temporibus, vt
coniectari licet, Bogudis Regis fuit, diſtat ab Atlante triginta millibus
paſſuum, ea camporum ſpecie, & aquarum vbertate, qua Mediolanum
florere, diſcedereque ab Alpibus videmus. Sed Buccentuffus qui ab Al-
manſore potentiſsimo Rege aliquot ante ſeculis occupatæ Hiſpaniæ glo-
ria inclyto, genus ducebat, non prius expugnari potuit, quàm Feſſanus
Tingitanæ & Cæſarienſis Mauritaniæ Rex, in ſocietatem Arabum tra-
heretur induſtria præſertim duorum fratrum, quorum authoritas apud Feſ
ſanum plurimum valebat. Eo itaque euentu Arabes Maurocchο potiti
ſunt, vt Mahometes alter fratrum maior natu Rex efficeretur, quum Buc-
centuffus ei ſe deſperatis rebus certa conditione dedidiſſet. Sed hunc po-
ſtea Mahometes periurus & ſæuus in granaria ſcrobe immaniter necauit.

Amethes

Amethes autem Scyriffus trans Atlantem progreſſus, opulentiſſimæ regionis Regnum, quod Suſium vocant, frumento, olea, viteque & metallis abũdans, & Tarodentam clariſsimam vrbem, quæ Arabum ſtipendiaria fuerat, occupauit. Ea regio iubatos coronatoſque Leones gignit, generoſos quidem & homini parcentes, niſi ex pecore minoribuſque feris ad alimentum præda deſit. Ab Atlante qui eſt memoroſus & altiſsimus, & hodie mons Clarus appellatur, perpetui montes oriuntur, non ſecus ac ab Alpibus noſtris Apenninus, longo tractu & multis flexibus in orientem ſic exporrecti, vt mediam Africam proſcindant, & ab arenis diſterminent. Ex nanque arenarum ſolitudines ad vlteriores Aethiopes pertinent. Cæterùm Scyriffus non contentus ampliſsimo Regno, Feſſani Regis & Arabum fretus, auxilijs Maurocchi Regnum Mahometi fratri inuidit, & abſtulit. Ea tamen conditione vt in Darà & Staffilite eum regnare pateretur, quæ Regna paulo antè communibus viribus occupaſſent. Ex Mauroccho demum Scyriffus inſatiabili cupiditate ad Feſſanum regnum oculos adiecit, innixuſque ſuis dolis & felicibus armis regem Muleamethem debellauit & eiecit, quum illum fatigatum multis diuturni belli detrimentis Feſſanus populus, vt Fortunæ cederet hortaretur, ne ruentis patriæ caſum, & ciuium ſuorum interitum conſpiceret. Ea vero magnitudine animi Scyriffus vndique probitatis atque iuſtitiæ ac humanitatis gloriam captare ſolitus, in victoria vſus eſt, vt diceret neminem ſe apud Maurocchum regnare paſſurum præterquam Muleamethem, iocatus in communi nomine, atque ita victum & dudum hoſtem Maurocchi Regem fecit, illumque eò cum liberis ac vxoribus, & Regia gaza migrare iuſsit; magno quidem cum dolore Muleamethis, cui nobiliſsima atque ampliſsima Mauritaniæ ciuitas, & patria erat relinquenda. Vrbem Feſſam interluit Sala amnis, qui hodie Rhazalma vocatur, & in Oceanum iuxta vrbem Azamor nauigabilis defertur. Eam ſeptuaginta quinque milibus domorum infinitoque populo frequentem eſſe omnes aſſerunt, trecentæque & ſexaginta frumentariæ molæ in amne viſuntur, actæ machinis quas profluentis aquæ impetus rotat & euoluit. Infinitæ ſunt in vrbe rerũ fabrilium tabernæ, & plura mercimonij pretioſi conditoria, certis ſeptis publicè cuſtodita: atque item Gymnaſia duo quibus iuuentus diſcendis diſciplinis & literis publico ſumptu alitur & docetur. Feſſani hoſpitales domos habent peregrinis ſuſcipiendis, atque xenodochia in quibus afflicti morbis benigne curantur. Populus in vniuerſum ſuffuſci coloris eſt; ſed fœminæ cultus elegantia, multaque laſciuia morum perpetua ferè vmbra fuſcedinem auertunt, & quotidianis choreis indulgent. Hac in vrbe Scyriffus ſolium conſtituit, ſubnixuſque ſuis viribus Tremezenium Regem Cæſaris clientem eiecit. Bellum cum Luſitanis continenter gerit. Hi in ora Mauritaniæ extra & intra Gaditanum fretum oppida tenent; Acillam quam Arzillam vocant & Septam, quæ Plinio ſeptem fratrum à totidem imminentibus collibus, vrbs fuit. Eo quidem ſucceſſu vt Azamore oppido ſit potitus, & Gheum oppidũ in promontorio ſitum, quod ſumma virtute ſed infelici exitu aliquandiu à Luſitano præfecto fuerat defenſum, expugnarit. Ea verò in pugna qua poſtremo Feſſanus Rex eſt debellatus Muleboazon, qui Feſſano aderat auxiliaris,

Veleſio vrbe quæ ferè eſt contra Gades poſita, exutus eſt; ſic vt exul & ex vulnere dextro oculo captus in Hiſpaniam refugerit; atque inde auxilia poſtulatum in Germaniam vſque ad Cæſarem pertenderit, famam de Scyriffi viribus ingentem relinquens, & admonens principes noſtros vt maturè caueant, ne is Granatæ affectans Regna, alicunde traijciendi in Hiſpaniam occaſionem & facultatem arripiat. Habuiſſe enim eum in acie octuaginta milia equitum, & peditum baliſtariorum ſclopettariorumque viginti milia, moreque noſtro egregie fabrefacta ænea tormenta maioris minoriſque generis conuecta equis & curribus ad octingenta, acceſſuramque profecto ei infinitam Arabum & Maurorum multitudinem, ſi traijcere meditetur, & religionis cauſa bellum paret. Sed planè ſenem octogenarium quanquàm viridi validum ſenecta, & aſsiduè camelino lacte vtentem, aut ſua proculdubio abſument fata, aut ſuperi ab Hiſpania auertent, aut veris armatiſque militibus vbique terrarum egregiè vincere aſſuetis, trucidandum vel vinciendum obijcient.

ANDREÆ *Angelij.*

Miraris mira hunc cinctum ſeptemplici, & alba
Indutum ſtola Regem habitu Libyco;
Quid ſi illum noſſes, atque illius inclyta facta,
Facta inquam audiſſes, digna duce Annibale?
Hic velut æthereum fulgur, vi Martis aperta,
Regna propinqua ſuo ſubdidit imperio:
Maßilum huic gentes. Getuli, & Maximus Atlas,
Et Mauritani colla dedere duces,
Adde quod arma etiam Bætis meditatur ad vrbes,
Hiſpano ſpreto milite, & Oceano,
Dum parat hæc magna, illi ſors, virtuſque parauit
Nunc Iouij calamum principis Hiſtoriæ.

FERDINAN

Ferdinandus Gonzaga.

HOC in te Ferdinande Gonzaga Ducum præſtantiſsime,
bellicæ virtutis eximium decus refulget, quòd armato præ-
ſenteq; Cæſare ſummæ virtutis & fortunæ Imperatore cun
cta caſtrenſis diſciplinæ munia obis, quum in agmine, in ca
ſtris, & acie, vti collega Cæſaris iura ſummæ poteſtatis exer
ceas, vnde geminata laus effulget, cum meriti tui ſcilicet,
tum iudicij Cæſaris, qui tantus ipſe Imperator te vnum ſupra cæteros, du-
cem longè optimum cenſet. Eſſe quidem egregium Ducem, vt reor, ma-
gnum eſt; ſed opinione hominum exiſtimari cenſerique eius maximè iudi-
cio, qui cuncta ratione gubernet, longe maximum videri poteſt. Agnoſcit
quippe Cæſar humanarum rerum peritiſsimus, quo robore animi totas ar-
dentis belli difficultates ſuſtineas & ſuperes, qua mentis prouidentia loco-
rum & temporum gnarus conſilia explices, denique qua vi lacertoſi pecto-

ris & animi in armatas hoſtium acies deferare. Præclara ſiquidem teſtificatione digna hiſtorijs eximiæ virtutis & induſtriæ exempla in Apulia, Africa, Mauritania, Gallia, & Belgio reliquiſti, quum ex prefectura Siciliæ quantum tibi curæ fuerit Siculorum, aratorumque præſertim immunitates & cõmoda tueri, quantumque ſeditioſorum militum licentia immanis tibi odio fuerit, oſtenderis, dum maleficos planeque deficientes á Cæſaris authoritate ſeuerißimis ſupplicijs punires, vnde tibi Cæſar, improborum militum hoſtis accerrimus, aliquando gratias egerit muneraque rependerit, ſcilicet vt te Galliæ Ciſalpinæ præficeret, cuius procurationem ita inſtituiſti, vt nemini timenda belli incommoda, & nemini á quoquam contra æquitatem iniuria ſit expectenda, & te vnum maxime acrem aduerſus hoſtes armatum defenſorem, authorem tranquillitatis, & magnificentiæ ſtudio præclara priuatim & publicè vrbi ornamenta parantem Inſubres venerentur.

IVLII Iouij

Macte animo egregio decus inſuperabile gentis
Gonzagæ, quem tanta rapit ſuper æthera belli
Gloria, quæ ſtabit clarus æterna trophæis
Auſonios inter proceres, & Martis alumnos
Sic ſplendore nites, quantum omni ſydere maior
Sol micat irradians, totum qui illuminat orbem.
Belgica gens, Lybiæque vrbes, Rhodanusque ſuperbus
Arnus, & ingens Danubius, Tibrisque fatentur
Quantum conſilio Fernandus poßit & armis
Æternos cui bellipotens conceßit honores
Militiæ, vt Carolo dignus, dignusque Philippo
Inſubriæ regeret iuſto moderamine gentes.
Ergo tibi partos inuicto Marte triumphos
Suſcipe magnanime Heroum, te celſa fugatis
Hoſtibus aſſequitur celeri victoria paſſu.
Viue igitur felix, volitans tua nam inclyta virtus
Clara per ora virum, celſum conſcendet Olympum.

ll iij *IOANNES*

Ioannes Tarnouius

Comes Polonus.

VOTIS tuis religioſe ſuſceptis vſque quaque aſpirent cœleſtia numina magnanime Tarnoui, qui hac in tabula triũphali lauro, & victricibus armis conſpicuus ſpectaris, & Martio vultu illuſtre Sarmaticæ virtutis decus effers, qui toties de Barbaris bello victor & triũphator vberiores etiã victorias te patriæ relaturũ polliceris; quibus late ſummotis pulſiſque hoſtibus Lithuani, Roxolani, Podolij, Polonico imperio coniunctæ gentes ſecura atque lætiſsima pace perfruantur. Nihil enim niſi magnum ingenti animo concipis; nihil niſi glorioſum, ſalutare, & tibi patriæque decorum & illuſtre complecteris, vt clariſsimis factis inſitum generoſæ virtutis nomen & famam latiſsimè extendas. Eo nanque ſtudio in adoleſcentia ingenium optimis literis excoluiſti, iuuentam duriſsimis belli laboribus dicaſti,

vt vir demum factus, totum penè terrarum orbem, noſcendis tot gentium moribus nobiliſsima peregrinatione circuendum ſuſciperes; adita primo Aſia Syriaque religionis cauſa, & conſpecto mari Rubro peruagatus etiam Africæ ciuitates vſque ad Atlanticum Oceanum, vbi aduerſus Barbaros Luſitaniæ Regi operam nauans, & fortis militis & periti Ducis laudem, decoraque ſpectatæ virtutis ornamenta conſecutus es. Ab hac peregrinatione noticiaque multiplici rerum bellicarum auctus, in patriam rediiſti, quum Leonem Romanum Pontificem, & Carolum Cæſarem eſſes veneratus, tanto hominum fauore, vt Sigiſmundo Regi commendarere, & ab eo vniuerſis Regiis copiis præficereris, eamque patriæ præſtares operã aſsiduis Barbarorum incurſionibus laboranti, qualem afflicti ciues tui ab optimo ciue fortunatoque Imperatore depoſcebant. Siquidem Moldauos Geticam gentem Petro eorum Regulo duce ad Obortinum ita profligaſti, vt hoſtes alioqui terrifici, & multitudine ſuperantes Principe vulnerato, primariiſque gentis interfectis turpem in fugam coniicerentur; tu caſtris eorum & tormentis potireris, atque inde triumphali curru Cracouiam inueherere; tanto Moldauis terrore iniecto, vt Petrus renouare bellum auſus; quum te aduerſum ſe iterum delectum Imperatorem audiret, omiſſo bello ad non iniquas parandæ pacis conditiones ſit conuerſus. Sed huic Moldauicæ victoriæ Hiſtoriis noſtris abundè celebratæ, alteram amplioris proculdubio gloriæ de Moſchis ad Starodubum debellatis addidiſti. Sæpius Tartaros Scythas fœdiſsimũ atq. ſæpe improuiſum hoſtiũ genus non vno in loco illata cæde repreſsiſti: ſingulari autem prudentia orientes in Regno ſeditiones compreſſiſti, vſque adeo latè propagata fama nominis, vt inuadente Pannoniam Solymano, Germani atque Hungari Bohemíque te vnum ſibi tanquam inuictæ virtutis gerendo bello Ducem expeterent. Verùm quod non eſſet tutum præſtare eam operam, tantum honorem probè repudiaſti, ne id ægre ferret Sigiſmundus Rex tuus Solymano vetere amicitia coniunctus; quum tamen ille paratus foret, & teipſum, & vniuerſi Regni copias Reipublicæ concedere, ſi reliquorum Chriſtiani nominis Regum arma ſacro ſuſcepto bello in vnum iungerentur, quòd tu ſuprema cura concupiſcere exiſtimaris, & Dii faxint vt huius pii nobiliſque voti compos fias. Nihil enim eſt magis decorum & expetendum viro forti generoſoque, quàm pro patria dignitateque Chriſtiani nominis, reformidato omni vitæ periculo cum Turcis Europæ Regna affectantibus decertare.

IVLII

IVLII *Ionij*

Salve ò Sarmaticæ gentis fortiſsime ductor
Iuſtitia atque armis, quis ſe tibi conferat vnquam
Quum tua dat ſonitu bellorrm buccina ſignum
Poſcis equos, atque arma gerens in prælia, turmas
Sternis, & armatos exultans deijcis hoſtes,
Moldauiæ dominum campo congreſsus aperto
Fudis, Sauromatis cladem excidiumq́ue minantem?
Te ſuperis Aſtrea plagis tranſcribit, & ipſa
Iam tibi perpetuos Diuum conceſsit honores.
Sarmata magnanime agnoſcat ventura vetuſtas
Nullum poſſe tibi ſimilem monſtrarier orbi,
At tu, viuus adhuc, multis dominaberis annis.

ALEXANDRI *Suchteni Germani.*

Diues opum tellus, clariſque potentior armis
Dat mihi natales Sarmatis ora lares.
Sicut imaginibus titulisq́ue ſuperbus auorum
Sic virtute mea magnus in orbe feror.
Vallachus imparibus quum nos inuaſerat armis
Auſpicijs cæſus Dux fuit ipſe meis.
Viſtula Moldaui clypeoſque, arcuſque, rotasq́ue
In mare Theutonicum barbara ſigna tulit.
Facta quod illius non ſis tum præda furori
Tarnouio debes terra Polona tuo.

Coſmus Medices Florentinorum Princeps.

DII vota tua cumulatè impleant magnanime Coſme, poſtquam nihil præter ipſum aſolutæ virtutis ſpecimen reſpiciunt. Tales namque tibi mores natura tribuit, nuſquam hercle nouerca, vti fas eſt videre, ſed ſemper arridens & benigna mater, vt gloriam ex benefactis clariſsimiſque virtutibus obuenientem contemnas potius quàm affectes. Apud te ſiquidem pudor atque iuſtitia viget, & virtuti optimiſque artibus domi tuæ certiſsimus eſt receptus. Literas colis, ingenia foues, magnificentiæ ſtudium pulcherrimis operibus extendis. Rempublicam porro ita gubernas, vt nobilitatem in honore habere, populum alere, & patriam tranquillitate atque opibus florentiſsimam reddere contendas. Quo verò admirabile clementiæ tuæ munus eſt, exules facile reducis; parcis rebellibus, ſcilicet vt plures domi ſint, qui tibi plurimum debeant

beant

Digitized by Google

beant, & nomen tuum ſyncero maximè ſtudio venerentur. Id enim ſalutare ciues agnoſcunt, Etruſci omnes certum publicis rebus præſidium fatentur, & tota iam Italia, atque vlteriores gentes felicis tui & rectè conſtituti Principatus decus concelebrant. Perge igitur, optime Princeps, vt te ſupergreſſum humanas laudes, & beata tua prole gaudentem, quum longa ſenecta vitæ finem attulerit, ingentem animam conſpicua in ſede cœlites exceptam conſtituant, & poſteritas omnis, cuncta ingenij atque Fortunæ tuæ monumenta æternis laudibus perſequatur.

IOVII Iunioris.

Qualis Hyperboreo lætus Gradiuus in orbe
Fumantes quum ſoluit equos, ſudantiaque ora
Strymonis in ripa victricibus abluit vndis;
Iam furor, & rabies armorum, iræque, minæque
Belligero cecidere Deo, tranquillus inerrans
Ore robur, placido ſignat ſua lumina vultu;
Ille ſedet luſtrans oculis & mente benigna
Armiferam Thracen, defenſumque hoſtibus Hebrum
Proſpicit, & Geticæ ſecura mapalia terræ,
Tum Veneris blandum pertantant gaudia pectus.
Talis magnanimi diuino lumine COSMI
Ante alias longe radians effulget imago,
Ingenteſque gerens humeros, auguſtaque membra
Effigies vllum nunquam peritura per æuum
Vertice nudato celſum caput exerit armis:
Sydereoſque oculos, regalia lumina vibrans
Pacatam ſe ſe populis ſpectantibus offert.
Ceu quum depoſito magnarum pondere rerum
Olli tranquillam demulcent gaudia mentem,
Ingenti quum iam ceciderunt monſtra ruina
Qua ſe deuicto mons Murlius erigit hoſte;
Quum iam læta ſuo felix Duce Flora quieſcit
Atque Etruſca ſalus tanto ſub Principe tuta eſt.

RAINERII.

Te duce, mortales quæ dedignata ſceleſtos
Extulerat niueos aurea ad aſtra pedes
Aurea nunc Aſtrea redit, Venus ante receſſit
Sacrilega, Etruſcæ COSME *decus patriæ,*
Per quem parta quies, & pax & copia rerum eſt,
Et Sophiæ, Aonidumque artibus ortus honos.
In falcem, duce te galeæ conflantur & enſes
Nec lethale ſonant claſſica, nec litui.
Marte ſatus, Ianum claudis, quî claudere Ianum
Mauortis prolem te potuiſſe putet?

FINIS

ELENCHVS ILLVSTRIVM VIRORVM. QVORVM HISCE SEPTEM

libris effigies Repræſentantur.

Actiolinus Tyrannus 41.
Actius Mediolanenſis princeps 77.
Albericus Balbianus 117
Alexander Magnus 6
Alexander Medices Flor. princeps 8.
Alfonſus rex Neapolitan. 131
Alfonſus Ateſtinus Ferrariæ princeps 305
Alfonſus Daualus Vaſtius 335
Aloiſius Grittus 302
Amurathes II. Turcorum Imperator 148
Andreas Grittus Venetorum princeps 324
Andreas Auria Claſſis præfectus 374
Annibal Pœnus 50
Antonius Grimanus Venetus 256
Antonius Leua 315
Artoxerxes rex 4
Aſcanius Sfortia Cardinalis 194
Athila Hunnorum rex 54

Baiazetes Primus, Turcarum Imperator 107
Baiazetes Secundus, Turcarum Imp. 210
Baleona familia duces 240
Bartholomæus Coleo Bergomas 147
Bartholomeus Liuianus 219
Baſilius Moſcouiæ princeps 313
Barnabas Mediolanenſis princeps 84
Braccius & Sfortia 121

Cæſar Borgia Valentinus 201
Camillus Vitellius 182
Campſon Gaurus Aegypti Sulthanus 252
Canis Scaliger 64
Carmagnola 123
Carolus Aurelian. Fran. Regis Filius 333
Carolus Borbonius 258
Carolus Burgundiæ Dux 156
Carolus Magnus 22.
Carolus Octauus Galliæ Rex 179.
Carolus Quintus Imperator 365.
Carmagnola 123
Caſtruccius Caſtracanis 58
Caythetus Memphiticus Sulthanus 170.
Celebinus Turcarum Imperator 112
Chriſtiernus Daniæ Rex 360.
Chriſtophorus Columbus 190.
Conſaluus Ferdinandus 217
Coſmus Medices Florent. dux 390.
Coſmus Medices ſenior 131

Dauid Abyſſinorum & Aethiopum rex 355.
Eliſabella Aragonia 271.
Eraſmus Narnienſis cognomento Gattamelâta 125.

Farinata Vbertus 35.
Federicus Feltrius Vrbini Dux 167.
Ferdinandus Rex Romanorum 366.
Ferdinandus Corteſius 348.
Ferdinandus Toletanus Albæ princeps 330.
Franciſcus Galliæ rex 345.
Franc. Alidoſius Cardinalis Papienſis 209.
Franciſcus Borbonius Anchianus 331.
Franciſcus Buſſonius 123.
Franciſcus Ferdinandus Piſcarius 260.
Franciſcus Gonzaga Mantuanus 234.
Franciſcus Maria Feltrius 321.
Fran. Sfortia Mediolan. princeps 138
Franciſcus Sfortia ſecundus 310.
Fridericus primus Imperator 13

Galeacius Primus 74.
Galeacius ſecundus Mediolan. 82.
Galeacius Sfortia 151.
Gaſto Foiſſeius 213.
Gattamelata, Eraſmus Narnienſis dictus 125.
Georg. Caſtriotus Scanderbechus 144.
Georgius Fruſpergus Germanus 285.
Gothifredus Bolionius 25.

Horatius Baleonus 242.
Hariadenus Barbaruſſa 342.
Henricus Galliæ rex 368.
Henricus Octauus Angliæ rex 337.
Hippolytus Medices Cardinalis 307.
Horuccius Mitylenæus 340.
Hyſmael Sophus Perſarum rex 213.

Iacobus Quintus Scotiæ rex 326.
Iacobus Triuultius 226.
Ioannes Archiepiſcopus Mediolan. 79.
Ioannes Acuthus Britannus 115.
Ioannes Bentiuolus Bononienſis 261.
Ioannes Galeacius Vicecomes 86.
Ioannes Maria Mediolan. princeps 88.
Ioannes Medices 278.
Ioannes Vitellius Cornetanus Patriarcha 92.
Iulianus Cæſarinus Cardinalis 97.
Iulianus Medices 158.

Luchinus

INDEX IMAGINVM

Luchinus Medilan. Vicecomes 74.
Ludouicus XII. Galliæ rex 215.
Ludouicus Pannoniæ rex 274.
Ludouicus Sfortia Mediolanen. Princeps. 197.

Mahometes ſecundus Turcarum Imp. 164.
Malateſta Baleonus 241.
M. Antonius Columna 246.
Martinus Turrianus 46.
Matthæus Cardinalis Sedunenſis 49.
Matthæus Magnus 73.
Matthias Coruinus Pannoniæ rex. 174.
Maximilianus Cæſar 237.
Maximilianus Sfortia Mediolanēſis princeps 289.

Muleamethes Scyriſſus 381.
Muleaſſes Tunetanus rex 358.

Narſes Eunuchus 20.
Nicolaus Vrſinus Petilianus 204.
Nicolaus Picininus 127.
Numa Pompilius 3.

Odettus Fuſius Lotrechius 286.
Otho Archiepiſcopus Mediolanenſis 71.

Pandulphus Petruccius Senenſis 264
Paulus Baleonus 240.
Paulus Vitellius 181.
Petrus Medices 187
Petrus Nauarrus 862
Petrus Soderinus Florentinus 682

Philibertus Aurantius Princeps 297.
Philippus Mediolanenſis Princeps 01.
Pompeius Columna Cardinalis 301.
Proſper Columna 251.
Pyrrhus Epirotarum Rex 8.
Pyrrhus Stipicianus 361.

Robertus Neapolitanorum rex 68.
Romulus Quirinus Romanorum rex 1.

Saladinus Sulthanus 29.
Sarra Columna 51.
Scipio Maior 12
Selymus Turcarum Imperator 244
Sfortia & Braccius 121. 119.
Sigiſmundus Poloniæ rex 352
Sinas cognomento Iudæus 343.
Solymanus Turcarum Imperator 372

Tamerlanes Scytharum Imperator 102
Tammaſius Sophus Perſarum rex 365.
Thomas Hauardus Norfolcij dux 377
Tomumbeius Aegypti Sulthanus 225.
Totila Gothorum rex 17.
Triſtanus Acunius Luſitanus 229

Vgo Moncata 289.
Vguccio Fagiolanus 55.
Vincentius Cappellius Venetus 328
Vitellij fratres 181. 183.
Vitellocius Vitellius 185.

Sequentes verſus collocandi erant poſt effigiem Matthæi Card. Sedunenſis pag. 251. ſed cum in prima editione florentina ex qua nos noſtrum exemplar deſcripſimus, non eſſent ſuo loco poſiti, ſed ad finem: nos quoque non aduertimus in tempore, quare hic ponere maluimus, quàm auctoris laborem in iiſdem tam concinnè deſcribendis irritum fieri.

AVGVSTI, Cocciani.

Heluetii, gens vna Ioui cariſſima ſummo,
Et cara Martis pignora.
Inuicti bello populi, certiſſima Regum
Bellantium ſpes, ac metus:
Nullone Heroas veſtros celebratis honore?
Nullo ære? nullo marmore?
Certè etiam externos, claræ virtutis amicæ,
Artes fouebunt Itali.
Ipſe pater Iouius quàm mira expreſſerit arte
Illuſtrium formas Ducum
Cernitis, & veſtri Ductoris imagine vera, vt
Dotes & ora effinxerit.
Qui latè Italiam fama compleuerat omnem
Virtutis ergò fulgidæ.
Quare purpureo corpus velabat amictu,
Sacro coruſcus ordine:
Certabantque virum ſublimem tollere ad aſtra
Bellona Pietas, Sanctitas.

Libuit hic grata commemoratione eorum etiam nomina ſubjicere qui verſibus elegantiſſimis hæc Elogia vel illu ſtrare vel ornare voluerunt.

Adamus Fumanus Veron. 16. 60. 125. 225.
Alexander Suethenus 389.
Andreas Angulius 190. 203. 380. 384.
Angelus Perotius Camertis 56.
Antonius Franciſcus Rainerius Mediolanenſis 4. 8. 22. 28. 46. 81. 102. 122. 184. 186. 206. 214. 229. 245. 263. 280. 288. 306. 318. 323. 333.
Antonius Sanfelicius 233.
Antonius Thebaldeus 176.
Antonius Vacca 203. 310. 320.
Antonius Vulpius Nouocomenſis 34. 273. 283. 318.
Aonius Palearius Verulanus 226.
Auguſtus Coccetanus Brixienſis 2. 111. 143. 150. 248

B

Benedictus Varchius 162. 200. 269.
Bernardinus Balamius Siculus 288.

F

Fabius Beneuolentius Senenſis 157.
Fabius Segnius Florentinus 305.
Ferdinandus Balamius Siculus 262.
Franciſcus Manfredus Cremonen. 85. 114.
Fran. Franchinus Coſentinus 232

G

Gbriel Faernus. Cremonen. 9. 11. 97. 106. 147. 307. 312. 336.
Georgius Iocodus Berganus 119.

H

Hieronymus Olgiatus Percuſſor 155.
Hieronymus Vulpius 229
Honoratus Faſitellus 24. 40.

Ianus Vitalis Panhormitanus 24. 44. 76. 92 193. 212. 223. 293. 373 375.

Incerti auctoris 127. 261.
Ioannes Baptiſta Gabius 284.
Ioãnes Bellaius Card. Pariſienſis 217. 346.
Io. Baptiſtæ Poſſeuinus Mantuanus 236. 347.
Io. Paulus Amanius Cremenſis 89. 196.
Iulius Feroldus Cremonenſis 79. 83. 87. 117. 122. 271.
Iulius Iouius 280. 334.

L

Lælius Capilupus Mantuanus 236.
Lælius Caranus. 339. 377. 378.
Landrianus Mediolanenſis 181.
Leonardus Griffius 166.
Leonardus Aretinus 123.
Ludouicus Dominicus Placentinus 250. 328.

M

M. Antonius Caſanona 253
Martinus Cromerus Sarmata 154
Marullus Tarchaniota Conſtantinopol. 29.
Michael Syluius Luſitanus Card. 183.

P

Parthenius Parauicinus Nouocomenſis 25. 35. 54. 228. 255. 318. 336
Paulus Iouius Iunior 129. 134. 155. 158. 178. 177. 186. 200. 209. 221. 239. 243. 267. 302. 315. 331. 360. 362. 366. 372
Petrus Aluarus Romanus 226
Petrus Angelius Bargæus 140. 162. 369. 376. 344. 356
Petrus Grauina Neapolitanus 218. 252
Philippus Beroaldus Iunior 231
Placidius Placentinus 251. 290. 371
Ptolemæus Gallius Comenſis 78

BASILEAE

INDVSTRIA ET OPERA
PETRI PERNAE
SVMPTIBVS VERO HENRI-
CO PETRI ET SIBI.
COMMVNIBVS

Cum Gratia & Preuilegio Cæſareæ Maieſtatis.

ANNO CIↃ IↃ LXXV
Calendis Februarijs.

INDEX RERVM ET VERBORVM IN PAVLI IOVII ELOGIORVM LIBROS DE VIRIS ILLUſTRIBUS ĩN RE MILITARI BREUITER COLLECTUS.

A

ABdenago 333
Abſaga 104
Acomathes purpuratus Hidruntum capit 166
Acontius Triultius 216
Actius Vicecomes magnificus ædificijs 77
Actius Ateſtinus 44. 48
Actiolinus Patauinorum tyrannus 41
Germano Italus ibid.
equitum magiſter ibid.
horrendum monſtrum 42.
eius ingenium ibid.
in pede vulneratus 46. à coniuratis prælio captus 46
Actiolini ortus 43
copia, crudelitates ibid.
humanitates 44.
bella ibid.
in Actiolinum coniuratio 44
Aegyptiorum vetus lex inauſpicatè abrogata 172
Aegyptiorum mos in regum electione 172
Aegeriæ nimphæ cum Numa congreſſus 4
Ageſilai ſcomma de ſagittarijs 5
Aeth opes perfidiæ pœnas dant 172
Albaniam quis ceperit 110
Albertus Scotus Placentinus alæ equitum præfectus 39
Albericus Actiolini frater 46
Albericus Balbianus illuſtris miles & dux 217 militiæ reſtitutor ibid.
Alberici Balbiani ingratitudo 218
mors ibid. progenies ibid.
effigies ibid.
Alboinus Longobardorum rex in Italiam 23
Alexius Græcorum imperator infidus Chriſtianis militibus 27
Alexander Medices 319 vt ortus ibid.
cur in familiam receptus ibid.
cur princeps deſignatus 319. in exilium à Florentinis actus 310. princeps à Cæſare inſtitutus et gener ib.
Alexander Magnus Ariſtotelis diſcipulus 6
laudis appetentiſſimus ibid.
paternæ gloriæ inuidus ibid.
eius vanitas 7. à Philippo ſe natum diſpudet 7
patrem mentitur ibid.
Alexander Romanis inferre bellum deſtinarat 8
Alexandri Magni imperium quàm latè patuerit 6. 7
Alexandri in vultu mutatio mirabilis 6
Alexandri pontificis aſperitas in Fridericum I. Cæſarem 32
Alexand. Magnum maiorem fecerunt ſcriptores Græci 8
Alfonſus Aragonius à Regina adoptatus in regnum Neapolitan. 135
captus nauali prælio 135
Neapolim capit 136
ſplendori ſtudet 137
cælebs 17. moritur ibid.
Alfonſus Daualus dux fortiſſ. 355
liberalis ibid.
Alfonſi regis Neapolitani ſtirps 135
magnificentia 137. in doctos viros ſtudium & obſeruatio ibidem.
Alfonſi Ateſtini præclarum ingenium 305. vita à Iouio deſcripta ibid.
bella & mors ibid.
Alfonſina Vrſina 188
Aloiſius Grittus exemplum fortunæ 302. ex pellice genitus, magni ingenij & audaciæ 303
excellens vitiorum æſtimator ibid.
Aloiſij Gritti ambitus libido 304
Amaxobij 103
Americus Cibaceus 304
Amideus Allobrogum princeps papa creatus 100
Felix appellatus ibid.
in Cardinalem euadit ibid.
Amurátes Orcanis filius 109
occiditur ibid.
Amurathes ſecundus 141. primus Othoman phalangem inſtituit 141
Scanderbecho ſuccubuit 145
Amurathis ſecundi bella 142
Eremita factus ibid.
mors 143
Andreas Lamponianus parricida 154
Andreas Grittus virtute ad principatum contendit 324
bello inſignis 325
princeps creatur, octogenario maior moritur ibid.
Andreæ Auriæ fides deſiderata 329
miræ laudes 374
Angelus Politianus vir doctus 160
Petri Medicis præceptor 188
Angelus Maximus ciuis Romanus 8
Anglorum militia in Italia 116
Anna Maximilani Cæſaris filia à Gallo rege repudiata. 180
Annibal terrorem inuictæ Vrbi iniecit 10
Annibalis Pœni teſtata virtus 9
imago ærea 10
marmorea ſtatua 10
Annibalis & Scipionis ſtatuæ apud Meſſanam ibid.
annus à Numa in xij. menſes diuiſus 4
anſeres quò conueniant 104
Antelminella familia Lucenſis 28
Antonius Leua vir militaris impiger 315. dux felix 316
Ticini obſidetur 317
Antonius Pontadera ſuſpenditur immeritò 94
Antonius Rido. 95
Antonij Leuæ belli peritia & mors 317.
Antonij Grimanni vita breuis 256
dignitates 257
prudentia 258. res geſtæ ibid.
fortuna 256
ætas annorum nonaginta ibid.
Antropophagi 98
Aquileia ab Attila deleta 14
Arabes Aegypto infeſti 172
à Sulthano afflicti ibid.
Arcelli 88
Armalerius Aſculanus Centurio 94
Arſenga 104
Arſius Gallus dux 204
Artoxerxes à Plutarcho deſcriptus 5
adunco naſo 4
Memnon & Longimanus 4
Cyri minoris frater 4
Artoxerxis liberalitas 5
Artoxerxis imago vnde deſumpta 4
imaginis certitudo ibid.
Aſcanius Sfortia Cardinalis diues & magnificus 194
à quo Cardinalis factus ibid.
principi ſimilior quàm ſacrato viro ibid.
auceps & venator ibid.

Aſcanius Sfortia pecunia corruptus
Borgiam pontificem legit ibid.
exul in Germaniam 105
captus ibid.
Venetis traditur ibid.
Aſcanij Sfortiæ Cardinalis magnificentia 194
auaritia ibid.
exilium in Gallia ibid.
ut reſtitutus 196. & mors ibid.
Atanadidingbil 151
Aternum flamen Sfortiæ morte nobile 123
Attbila cur Dei flagellum 14
Bledam fratrem occidit 14
ab Aetio Patricio profligatus 14
Aquileiam deiecit ibid.
Attbilæ liuidæ facies 14
Attbilæ acutum ſcomma in Leonem Pontificem 16
mors in nuptijs 16
auaritia Græcorum 113
auiici imbelles & inuidi 21
Auraſium Colonia Rom. 297
auaritia horribile monſtrum 316
Auſtriacæ domus primordia 337
ad Romanos referunt 338

B

BAiazetes primus ut regnum auſpicatus 110
Baiazetes quartus Othomannorum princeps 107
Baiazetes Hilderim appellatus 107
Baiazetes in Venetos 213
quid eis eripuerit ibid.
à Tamerlane captus 105
Baiazetis pugnaturi cum Tamerlane ſententia 104
miſeria 112
Baiazetis Secundi ingenium optimam 210. victoriæ ibid.
Baiazetis humanitas in Regem Gallum 110
Baiazetis filij 113
Balduinus Gothifredi frater 28
Baleonum primus Malateſta 240
Baleonum familia unde ortum habuit 240
Baſilij Moſchi uxores 314
Barbaruſſa victor claſſium Chriſtianarum 330
Barnabas Vicecomes pugnax 116
Barnabas Vicecomes Martialis & crudelis, venator binas miriadas canum viritim alebat 84
proli numeroſæ ut prouidit 85
à nepote captus carceri traditur ibidem. eius effigies ibid.
Bartholomæus Colconus in carcere 148
Bartholomæus Liuianus ab Vrſinis Romanis adoptatus 219
Bartholomæi Colonis belli peritia & virtus 147
Bartholomæi Colconis tempore viden da prælia 149
ædificia 149
ænea ſtatua 150
Bartholomæi Liuiani genus 219
bella per eſternos in Italia geſta 116
Beatrix Tenda 90
Filippi Vicecomitis uxor ibid.
Bellulgian 156
Benedictus xi. papa 54
Bentiuolorum domus deſtructa à fundamentis 262
Bentiuolorum ſoboles 262
Bernardus Bandinus 160
Sicarius truncatur ibid.
cum Antonio Volaterrano 160
Bernardinus Curtius perfidus 199
Bethancor Gallus Fortunatarum inſularum repertor 190
Biraga familia 47
Bina antiquitus Bibriacum 128
Blanca Filippi Vicecomitis filia Spuria Franciſci Sfortiæ uxor 90
Blaſius Magares 176
Bohemos ſuperat ibid.
ab Heluetijs ſuperatur ibid.
credulus & ſuſpicax 239
Bona Ioan. Galeacij Sfortiæ filia 273
Regi Poloniæ nupta ibid.
Boncotes Piſanus ab Vguccione interfectus 56
Bonifacius Vicecomes perfidè Franciſcum Sfortiam vulnerat 113
Bonifacius nobilis, ſed factioſus princeps 52
Bonifacius Anagninus Anagniæ à Sarra capitur 53
Bonifacius Columnenſibus infenſus 52
Guelphis fauet ibid.
Bonifacius Maleſacius appellatur 53
Bonifacius Cœleſtinum pontificatu abdicatum in carcere necat 52
Bonifacius rabie moritur 54
Bonifacij ambitio peruerſa 52
aſtutia 54
Boſius Douarienſis 48
Boſnam quis ceperit 110
Braccius & Sfortia amici & hoſtes 119.
Braccius præſagio territus 122
eius mors & ſepultura ibid.
Braccij & Sfortiæ genus 119. 120
& ingenium ibid.
Bracaij miles 148
egregia in Gallos vindicta 148
Quibus militauerit 149
Buccicaldus Gallus 88
Bugea urbs 098
Bulthinus 02
Bulthini mors & res geſta 80

C

CAbrinus Fundulius 88
Cædes millium aliquot 140
Cœleſtinus papa eremita in monte Gargano 52
inter ſanctos relatus 54
Cœleſtini papæ ſimplicitas 52
ſanctitatis opinio ibid.
Ceſar Borgia viroſo ſemine procreatus 201
corpore validus ibid.
Piſis legum ſtudioſus 202
Cardinalis ibid.
fluxæ fidei, fratrem iugulat ibid.
uxorem Gallam ducit ibid.
ſæuus in omnes ibid.
veneficus ſeipſum & patrem infecit 203
captus euadit ibid.
quos necauerit 390
Ceſar Petruccius vexillifer Florentiæ 108
Ceſarina familia Romana 97
eius inſignia & Romæ dignitas 97. 98.
Calatini defectio ad Gallos 109
Caliphas rex Aegypti à Chriſtianis victus 28
Camelipardali deſcriptio 172
ubi capiatur 172
Camillus Triuultius 218
Camilli Vitellij mors 182
Campobaſſi Neapolitani perfidia 157
Campſo Gaurus Aegypti Sultanus 222. producitur 223.
ab equis teritur ibid.
Campſonis Gauri genus 222
& virtus ibid.
Canis quid ſignificet, & unde dicatur 64
Canes Cathaiani 303
Canis Scaliger Veronæ dominus 65
eius virtutes ibid.
ſæpe bonam ſemel aduerſam fortunam in bellis expertus ibid.
Pataurium cepit 54
& Taruiſium ibid.
cur magnus dictus 64
Canis & Actiolini contraria ingenia 65.
Canis regia illuſtre hoſpitum domicilium 66. effigies 64
mors 65
Cambales 291
Capena porta 93

Car-

carceres ab Actiolino ædificati 43
Cardinales duo Columnenſes 13
Carmagnola quis & vnde 133
eius militaris virtus ibid.
fortuna ibid.
mors capitali ſupplicio 134
Carolus Magnus Florentiæ inſtaurator 23
Carolus Vicecomes 154
Carolus Burgundiæ dux 156
ferox ibid.
in Heluetios ducit ibid.
tertiò vincitur & occiditur 157
Carolus Borbonius regem Franciſcum capit 283
Comeſtabilis creatus 282
Cæſaris ſororem ambit ibid.
Lanoium ad ſingulare certamen prouocat ibid.
Romam expugnat ibid.
ictus moritur 283
Caroli Borbonij leuitas & inconſtantia 281
pater 282
coniuratio ibid.
Carolus Aurelianus regis filius 333
Cæſaris gener deſignatus 334
Caroli Magni opera bellica 22.23
Caroli Magni effigies ærea vbi 24
Caroli Andiomis ingenium 68
& crudelitas ibid. & 69
Caroli Octaui virtus 180
res geſtæ in Italia ibid.
effigies 179
vita breuis 180
Caroli Burgundiæ Ducis cadauer à quo cognitum 147
eius ſepulchrum ibid.
filia Maximiliano nupta 147
Caroli V. Cæſaris laudes 365. & 366
Carroccium quid 28
Caſſania 102
Caſſonas 104
Caſtellinus Becaria 90
Caſtilionea familia 47
Caſtrum nouum in Rizonico ſinu captum 330
Caſtruccius paruæ pilæ luſu excellens 59
qua occaſione militiæ ſe addixit 59
diſciplinæ militaris reuocator 58. 60. fraude captus 57
è carcere eductus princeps ſalutatur 57
qua occaſione princeps in patria fieret 60
Lucenſium & Lunenſium dux appellatus 61. & Piſanorum ibid.
Gibellinus Lucæ reſtitutus 56
Gibellinæ factionis princeps 60
Piſtorium occupat ibid.
Romanorum æmulator 60
iterum triumphaturus, moritur 63
proditione Piſtorium amittit 62
vi recuperat ibid.
Caſtruccij patria & familia 58
parentes 58
militiæ felicia tirocinia 59. 60
authoritas ibid. Galeatium carcere liberat 62. conſtantia 63.
gloria ibid.
inſignis vindicta 59. fœderati 60
fortuna 58. & 59
triumphus Lucæ habitus 60
effigies 63
Catherina Medices Laurentij filia 190
Caytbbeius natione Circaſſus 170
Aegypti Sultbanus conditione ſeruus 170. rex & Sultbanus 171
coniurationem diſijcit 172
Celebinus 112
formoſiſsimus ibid.
Celebini fortuna 113
Cepinus Petilianus 231
Ciccus Auſculanus ab inquiſitoribus combuſtus 70
Ciccus Simoneta 208
Circaſſiæ ſitus 171
Circaſſij 171
Chriſtum Deum adorant ibid.
Citbraca emporium celebre 304
Clarix Vrſina Laurentij Medicis vxor 188
Claſsis Veneta & Cæſaris cum Turcica ad Preueſam 339
Cognomina quædam vnde deſumpta 44. 45.
Cola Montanus ludimagiſter 154. 155
Columna oppidum 52
Columnenſium oppida à Bonifacio deformata 53
Columbatium 313
Columbus à Liguribus venerandus 193
Columbi nauigatio 192
ſecunda nauigatio 192
Comenſes in Sfortianos humani 199
concilium Baſilienſe à papa damnatum 100
Florentinum 100. Piſanum 269
concilij Baſilienſis exitus 99
concilia papis quid cenſeantur 100
coniuratio in Medices 160
coniurationis in Galeacium Sfortiam cauſæ 155
coniuratio in Actiolinum 45
coniuratores in Galeaciū Sfortiam 153
Conſaluus Ferdinandus cur Magnus appellatus 217
inter duos Reges cœnat 218
Conradus Landus perfidus 105
Copiæ quæ Romam cœperunt 298
Corbana victus à Chriſtianis 82
Coſmus Medices Florentiam ædificijs & artibus decorauit 131
ſapiens habitus ibid.
in carcerem ex inuidia ductus 132
arte & largitione liberatus in exilium mittitur ibid. Venetijs excipitur 133. Florentiam reuocatus Pater patriæ appellatur ibid.
aduerſarios in exilium agit ibid.
Coſmi Medicis diuitiæ & ſumptus 133. 134. vxor, progenies 134
ætas, mors & ſepultura 134
Epitbaphium ibid.
Coſmi Magni ducis Florentini, virtus & ingens laus 390. 391
Chriſtianorum leuitas infida 102
perfidiæ pœna ibid.
Chriſtiernus regis Daniæ vituperoſa vita 370
Chriſtophorus Columbus noui orbis repertor 190
Chriſtophori Columbi patria 190
Chriſtophoro Columbo de expeditione contradicitur 191

D

DAmaſci arx Tamerlano reſtitit 106.
Danathes Florentinus exul apud Scaligerum 66
Darienes inſula 193
Dauidis Vaſtij aduerſus prælium 336
mors ibid.
Dauid Abyſsinorum rex, ſiue Preteiannes 355
Dauid Conerus Cardinalis Scotus interfectus 327
Derbentbum 104
Diadarius 321
dies faſti et nefaſti à Numa cōſtituti 4
dimicatio triduana ad Memphim 225
diſciplina grauis vbi corrupta 8
diſciplinæ militaris in Italia interitus 58.
Donatus Lectius 30
Drillus amnis 146
Dulcibes Caithbeij vxor 172

E

ELephas perdomitus in Italia 172
Elephantis deſcriptio 331
mors ibid.
Eliſabella Aragonia Mediolani princeps 271
virilis animi ibid. impudica 273
Eliſabellæ Aragoniæ mors 273
Emanuelis Luſitani regis munus Romam miſſum 232
Emiſſarium ex Ticino Martinus Tur-

rhenus fecit 48
Epigramma & effigies ibid.
equites à Romulo inſtituti 2
equorum ſylueſtrium figura, vires & venatio 255
equorum ſylueſtrium nomina 255
Eraſmus Triuultius 226
Eugenij papæ prudentia 100
Eurenſij 208
Ex æuola quid 142
Expeditio ſecunda in Syriam 30
exercitus Chriſtianorum in Syriam 17

F

FAbritius Peregrinus Parmenſis 10
Facinus Canis 88
Factio Medicea à Soderino offeſa 269
Farganaccia Morio Florentinus 232
Farnatæ vbertas 35
Farnata Guelphis metuendus 36
exul Senis ibid.
Farnatæ dotes 40
pietas in patriam 39
humanitas in hoſtem 30
ſapiens conſilium 37
cum Scipione Africano ſimilitu.10
40. eius effigies ibid.
Ferrum fortunatum 110
Ferruccius ex mercatore dux exercitus 299. captus interficitur ibid.
Ferdinandus Aragonius crudelis 139
Ferdinandus Daualus Piſcarius inſignis dux 60
eius vitam Iouius deſcripſit 302
Ferdinandus Corteſius Columbi Liguris æmulus 348
meſſica regna inuenit ibid.
eius caſus & res præclarè geſtæ 349.350.351
Ferdinandi regis laudes 367
Ferdinandi Gonzagæ laudes & virtus 385
Ferdinandi Cordubæ pietas incomparabilis 280
Ferdinandi Albani Ducis laudes adhuc iuuenis impares vituperij iam ſenioris facti 370
Filippus rex Galliæ à Pontifice execratus 98
Filippus Vicecomes captus Papiæ vt princeps fiat 90
Filippi Vicecomitis inſignis liberalitas 91. eius effigies ibid.
Filippi Vicecomitis clementiæ gloria 136.
Florentiæ reſtaurator Carolus Magnus 23
Florentini Carolum Roberti filium in Dominum poſtulant 70
Flumen os Draconis appellatum 298
Fœdus Italiæ ſanctum 198
Fœdus à Chriſtianis authore Pontifice cum Turcis fractum 201
Fortebraccius 127
pontifici infenſus ibid.
Fortebracciorum familia 127
fortuna Alexandro Magno fauet 6
fortuna in Mameluchorum imperium euertendum 224
foſſæ nouæ Papirianæ olim 57
Franci inuictum hominum genus 20
Franchinus Ruſcha 88
Franciſcus Petrarcha in Capitolio laureatus 70
Franciſcus Filelphus poeta 129
Franciſcus Saluiatus Archiepiſcopus Piſanus 190
Franciſcus Turrianus 83
Franciſcus Pactius 158
Franciſcus Gonzaga Venetorum imperator 214
capitur 135. magnificus ibid.
Franciſcus Galliæ rex primus, quibus dotibus ornatus 345 346
Franciſcus Sfortia primus nominis paterni hæres & virtutis 133
Filippi Vicecomitis gener ibid.
imperij hæres ibid.
clemens & moderatus ibid.
ſuis & hoſtibus venerabilis 138
ſine literis, literarum amantiſſimus ibid.
arcem Mediolani ædificauit 180
Franciſcus Sfortia ſecundus ærumnoſus princeps 310
vulnere appetitus 310
bella tria confecit ibid.
regno à Cæſare reſtituitur 312
vxor datur, & moritur ibid.
Franciſcus Borbonius Anchianus 331
Dux prius quàm miles ibid.
Cæſarianas copias profligat ibid.
ad triumphum domum reuerſus caſu aut conſulto occiditur ab Henrico 313
hunc populus luxit ibid.
Franciſcus Maria Feltrius dux Vrbinas 301. vir militaris 322
Alidoſium cardinalem occidit, Gallorum ſtipendia ſecutus, principatum recuperat 322
ei milites fauent ibid.
à Venetis copijs præficitur 332
Franciſci Gonzagæ ingenium 215
equorum ſtudium, liberi ibid.
Franciſci Sfortiæ Iſabellæ filij caſus 272.
Franciſci Alidoſij Cardinalis vita improba 307
mors turpiſſima 309
occiditur à Feltrio ibid.
Fridericus primus vnde Aenobarbus dictus 31
Fridericus Cæſar 1. quibus copijs in Syriam traiecerit 33
Fridericus Feltrius 167
F. Sfortiæ diſcipulus ibid.
Friderici nominis ethimologia 31
Friderici primi animi magnitudo 31
Friderici in Italiam & Romam aduentus 31. bella & res geſtæ eius in Italia 32. cum pontificib. ſimultas 33 mors 34. ſtatua & effigies ibid.
Friderici Feltrij laus militaris 167.168
ædificia 168

G

GAbinianum captum Aurantij & Ferrucij morte celebre 299
Galeatius primus bello & vitæ ſplendore inſignis 75
inuidia in carcerem ductus ibid.
emiſſus 76
exul moritur ibid.
Galeatius ſecundus Vicecomes forma præſtans 82
ædificijs magnificus ibid.
miraculæ periculus 62
Ticini arcem ædificauit & Ticino pontem impoſuit 84
Gymnaſium inſtituit & bibliothecam nobilem 83
parcum muris circundedit ibid.
eius effigies ibid.
Galeatius Sfortia fortunatus & miſer 172. miles in Gallia ibid. regalem faſtum ſeruauit 172
quibus delectaretur 173
Galeatius Sanſeuerinus literis deceptus 299
Galeatij primi effigies 76
Galeatij Sfortiæ magnificentia 172
ſolertia 173
Galeatio Sfortiæ illuſit Colea 149
dona à Sultbano miſſa 178
Galeottus Firmanus ſtrangulatus 185
Galli ad Neapolim peſte abſumuntur 299
Gallorum in regno Neap. fortuna 180
Garzias Toletanus 293
Gaſtonis Foxſſij virtus 213. & victoriæ ſerè incredibiles 213. Rhauennæ victor occiditur 213
Gattamelata Venetorum imperator 125. Braccianæ factionis ibid.
Gattamelatæ cognomen 125. mors 126. ſtatua poſita 127
Gemes Turca Baiazetis frater captus 249. Gemes Turcæ prudens de ludis equeſtribus ſententia 318
Graebra to Bentiuoli vxor 262
imperij auida ibid.

Gentilis

Gentilis Bellinus pictor 166
Genuenſes à Viceco mitibus rebellant 91
Georgius Poggiebraccius rex Bohemiæ 175
Georgius Frauſpergius dux præſtantiß. truculentus 284
Carolo V. fidelem operam præſtitit 284
paralypſi percuſſus ibid.
Georgij Frauſpergij prælia fortiter depugnata 284
odium in Pontificem, & dira vox ibid. liberi 285
Georgij Caſtriothæ virtus & felicitas 146
diſciplina militaris ibid.
delectus, memoria & pietas 146
effigies ibid.
Gherardus Campoſampetrius 42
Gherardus Lupidius Lucenſium capitaneus 56
Græcorum & Latinorum concordia 100.
Gibellini proceres 62
Gibellinorum et Guelphorum funeſta nomina quando incœpta 35
funeſta victoria 56
Gibellinorum & Guelphorum exaſperati animi 61
Gibellinorum fœderati 60
Girapolis 292
Gottfredus Bolioneus cuius familia 25 Chriſti militem profeſſus 26
expeditionis Hieroſolymitanæ capitaneus ibid.
rex appellatus 28
Gottifredi effigies 28
Grittus obſeſſus capitur 304
capite truncatur ibid.
Gulphi & Gibellini ad Montemcatinum 56
Guelphi cæſi ibid.
Guelphi victi ad Altopaſſum 60
Luca pelluntur 56
ad internecionem delentur 59
Guelphorum exercitus 62
fœderati 60
familiæ Florentiæ 56
Guidò Guerra 204
Guido Luſignanus Hieroſolymitanus rex 56
Guido nouellus 59

H

HAriadenus Barbaruſſa pirata 109 341
Tuneti rex ibid.
à Carolo Ceſ. expulſus ibid.
Baſſa creatus in Galliã claßis præfectus 342.343
Hebræos cultum à Perſis accepiſſe 4
Henricus Caſtruccij filius 63
Henrici VIII regis Angliæ dotes 337
vita & victoriæ 338
vxores & libido & ibid. 339
Henrici II regis Galliæ laudes & ad virtutem adhortatio 372
Hermes Bentiuolus 242
Heros virtutis & fortunæ 138
Hieronymus Riarius 259
Hildides Atthilæ vxor 16
Hippoliti Medicis Cardinalis pictura 307
ingenium ad omnem virtutem ibid. Poeta Etruſcus, Phonaſcus, organiſta, Cytharœdus, Lyriſtes, fiſtulator, tibicen, timpaniſta ibidem
Hippolyti Medicis ſtudia & magnificentia 308
dominandi libido 309
familia, fortuna, mors ibid. & 310
Hiſpani venales 320
Hiſmael Sophus Vſſumcaſſani nepos 253. equitandi & ſagittandi peritus ibid.
Hiſmaelis cur in conſtante ætate mortuus 255
res geſtæ 253
Horatius Baleonus ſæuus & factioſus 243
Hordæ 103
Horuccius Pirata rex ex infima ſorte 340
interficitur 341
Hyelon 204

I

IAcobus Vicaius 94
Iacobus Picininus F. Sfortiæ gener necatur 129. 139
Iacobus Triuultius in pugna Tarrenſi 227
Gallis operam nauat ibid.
Mareſcalcus creatus 228
in pugna ſemel tantum ſuperatus 218
litterarum appetentiſſimus ibid.
Muſocho & Viglebani dominus ibid. in Gallia moritur, & Mediolani tumulatur ibid.
Guelphæ factionis 226
Iacobus Poggius Poggij docti filius 160
Iacobus Pactius 259
Cacodæmoni ſe deuouet 262
Iacobus Scotiæ rex occiditur 217
Iacobi Triuultij parum liberalis facies 226
patria & pater ibid.
Iacobi quinq; Scot reges 326
quatuor interfecti ibid.
Ianus Doccius Sicarius 304
dilaniatur ibid.
Iani templum à Numa conditum 3
Ianizerorum nomen 342
inſtitutio 342
eorum numerus 342
Iaxartes amnis 203
illuſtres viri in triumphum ducti à Caſtruccio 61
imaginis Artoxerxis certitudo 4
Imaus mons 103
Imperatores orbis duo maximi 104
vbi pugnarint ibid.
Imperatores exercitus qui Venetis placeant 125
Imperij legittima iura vbi petenda 2
Inſula Guadalupea 192
Inſula Hiſpaniola 292
Inſula Cuba 298
Inſulæ Fortunatæ à quo repertæ 190
Iſabella Gonzaga 10
inuidia virtutis inſidiatrix 13. inuidia Coſmus Medices in carcerẽ ducitur 132
Ioanna Regina Neapolitana impudica 135
Alfonſum filium adoptatũ hoſtem declarat ibidem.
Ioann. Vicecomes archiepiſcopus Florentinis cur bellum mouit 80
pontem luculentiſſimum ad Leucum ædificauit, Cardinalitiam dignitatem cur renuit ibid.
eius effigies vbi inueniatur ibid.
Io. Galeatius Vicecomes omnium principum opulentiſſimus, quàm late regnum eius patuerit 86
eius mors & effigies 87
& regni in tyrannos diſtractio 88
grauiſſimus princeps 217
Io. Aucutus Anglus 115
Vicecomitum miles & gener 116
Io. Coſmi Medicis pater 132
Io. Galeatius Sfortia veneno ſublatus 271
Io. Maria Vicecomes ſæuus 88
abominandus ibid.
occiditur in templo 89
eius effigies ibid.
Io. Bentiuolus tyrannus 261
Ioann. Medices Leo decimus Pontifex creatus 189
Ioann. Medices armipotens, facundus 278
eius genus 297
educatio ibid.
militaris laudis cupidus ibid.
opera militaria 279.
interficitur 280

Io. Hunniades clarißimus in armis 174
nation e Dacus ibid.
Ioan. Zapolius 304
Ioan. Vincatus 88
Ioan. Vitellius 181
Ioan. Vitellius Cornetanus 90
expedit ingenij, & gloriæ auidus 92
Pontificis gratiam cur amittit 94
Io. Vitellij Cornetani ambitio 95
capitur fraude ibid. & 96
honores 91
crudelitas 94
ſcomma in regem Neapolitan. 95
Ioann. Aucuti præſtantia in bellis 116
militares eius diſcipuli ibid.
ſepultura eius 119
Ioan. Hunniadis filij 174
Ioan. Tarnouij Poloni laudes & virtus 187.189
Iouij libellus de origine Turcarum 110
Italiæ quandiu externus Dominus ſeruierit 18
Italiæ totius ſtatus 182
Iulius Pontifex cur Soderino infenſus 270
Didaſtura excludit ibid.
Iulianus Cæſarinus iuriſconſultus & Cardinalis 98.99.
legatus in cauſa Huſſitarum 99
Iulianus Cæſarinus legatus in concilio Baſilienſi 99
Iulianus Medices Clementis Pontificis pater 148
quibus moribus præditus ibid.
Iuliani Cæſarini epiſtola ad Pontificem 99
mors 101
& effigies 102

L

Ladiſlaus rex veneno ſublatus 175
Ladiſlaus Hunniades 174
Ladiſlai pax cum Turcis facta 100
Laurentius Medices ſe defendit à coniuratis 162
Laurentius dux Vrbini 219
Laurentius principis percuſſor 310
Laurentio Medici dona à Sulthano miſſa 192
Lazarus Seruiæ Deſpota 109
expellitur 148
Leges dare verè Romanum 2
Lemures nocturni vbi adorentur 108
Lentigeſia Muleaſsis mater 158
Leo Pontifex Attilæ ferocitatem mitigat & cur 15. & 16
Leutharis 20
Leutharis mors & res geſtæ 20
Lignnius Gallorum dux 198
Ligures in Thraciam primi Turcas traijciunt 109
Ligurum & Venetorum lues 18
Liternum Scipionis exilio & ſepultura nobile oppidum 19
cur Patria appelletur hodie 19
Literæ Græcæ & Latinæ Florentiæ quando floruerunt 188
Liuianus in agro Piſano fuſus 220
ad Abduam ibid.
Venetorum dux ibid.
captus in carcere commentaria ſcribit carbone ibid.
ad Mediolanum victor ibid.
moritur 221
Lionettus Clarentiæ regulus 118
eius mors ibid.
Lotharingiæ domus nobilitas 287
Lothrechius contra Aurantium miſſus 290
Lothrechij fratres Duces bellatores 286. cadauer & ſepultura 287
Lucenſes diſcordes 26
in Piſanos 26
Piſanos imitati Vguccionem excludunt 27
Luchinus Vicecomes pugnax 71
bella per legatos gerit ibid.
in prælio vulneratus ibid.
pater patriæ appellatus 71
nepotes cōiuratos exilio multat ib.
Parmam coemptam imperio adiecit ibid.
podagra vitam finiuit ibid.
Ludouicus Sanctus rex Galliæ 62
Ludouicus Bauarus Cæſar rapax & & efferus in Italiam vocatus 61
Mediolani coronatus ibid. 65
auarus & ingratus 76
Ludouicus Sfortia diſſimulator, facundus, ſacilis 197
prudentia clarus habitus 198
Dux declaratus ibid.
Heluetio habitu capitur 199
in Galliā ductus carceri deditur ib.
Ludouicus Pannoniæ rex 274
eius genus, & natiuitas ibid.
vxor ibid.
ſterilitas ibid.
expeditio in Turcas & mors 275
ſepultura 276
Ludouicus Aurelianus in carcere 179
Sfortiæ infenſiſſimus 180
Ludouico Sfortiæ hoſtis 198
Ludouici Galliæ regis xij. ingenium 215
iuſtus & parcus 216
inexorabilis & ſeuior ibid.
in miſeros immiſericors 216
Pontifici infenſus ibid.
eius victoriæ ibid.
vxorē ducit Anglam, moritur 217
Ludouici Sfortiæ ingenium 197
animi fortitudo. 200
impium conſilium 198
fuga 199
Ludouico Sfortiæ Moro cognomē 196
Ludouica Franciſci regis mater 282

M

Mahometes Cathbeij filius rex Aegypti 178
Mahometes Gyræus 114
Mahometes Alexandro magno par 164. eius filius ibid.
Aibeos 165
Nauales primus inſtituit ibid.
Mahometis imago 166
Malateſta Baleonus dominatum Peruſiæ recuperat 243
Venetorū et Florentinorum dux ib.
Malpaga 140
Maluetij Bentiuolis infenſi, perduntur 260
Mamaluchi Turcas adorti 172
Manfredus Neapolitanus rex Gibellinus 37
Marcus Craionicius 109
Marcus Vicecomes familiæ dedecus 70
Marci Antonij Columnæ animi & corporis pulchritudo 248
educatio & militiæ tyrocinium ib.
infortunium 247
Proſperi Columnæ ex fratre nepos 248.
Mareſcoti à Bentiuolis iugulati 260
Marinus Scodrenſis hiſtoricus 145
Martiani Cæſaris viſum 16
Martinus Turrianus 41
cognomine Gigas 47
nobilitatem ſubegit 47
Pater patriæ & Dictator 42
Martini Turriani ſtudia 47. & artes 48. effigies 48
Maſſa Treberia 58
Maſtinus Scaliger Canis filius 66
Matthias Coruinus regum decus 174
Matthiæ Coruini genitum 176
ſtudia & effigies ibid.
fortuna 178
electio ad regnum 178
bella geſta ibid.
Poggiebracij filia Matthiæ Coruino deſponſa 175
Matthæus magnus Vicecomes 57
conſilio & prudentia valuit ibid.
patria eiectus, reſtitutus ibid.
execratus à Pontifice ſepulchro caruit 58
eius effigies ibid.
Matthæus Langus Sedunus Cardinalis 224

Matthæus Langus literis operam dat ibid. Episcopus & Cardinalis 150
miles ſtrenuus Gallo infenſus ibid.
papæ fautor ibid.
Maximilianus primus vir militaris 218. pecuniæ contemptor ibid.
ſemper indigus 118
Burgundicum regnum in dotem accepit ibid.
Bruggæ cum vxore captus ibid.
Maximilianus Sfortia regno reſtitutus 191
inſano ſimilis ibid.
fratrem cur oderat 206
ab inſania conualuit ibid.
victoria potitur 196
deditionem facit ibid.
moritur in Gallia ibid.
Maximiliani primi pater 218
Medices inter ſe diſcordes 188
Mediolanum aratro proſciſſum à Friderico primo 12
Mediolani tres Archipræſules 47
Mediolani arx à quo ædificata 130
Memphitici imperij fines 172
Meſithes Paleologus 165
Rhodum infeliciter tentat 166
Michalogli 208
Michael Zilagus 275
Mœcines inſula 202
Mons Gratus 102
Mons Politianus Florentinis à Senenſibus datus 260
Moſcouia ſcriptoribus Romanis ignota 318
eam quis aperuerit ibid.
Moſcouiæ fines 314
Moſca vrbs 314
Moſchi venundati 314
Moſchouitarum religio 313
Muleamethes Scyriffi origo & res geſtæ 381.382.383
Muleaſſes regno expulſus 358
reſtituitur ibid.
in Germania ad Cæſ. 359
oculis à filio priuatus 340
philoſophus eruditus ibid.
Muleaſſis Amidæ filius 359
Muleaſſis Tunetani regis origo & ingenium 358.
mors 360
Muſactus Franceſius Florentinus 53

N

NApus Turrianus 49
Narſes inuictus inuidia conficitur 21
Longobardos in Italiã acceſſiuit 21
Narſetis eloquentia militaris 21
ad Sophiam heram ſuam reſponſio 21
Narſetis pons 21
effigies 22
laus ibid.
victoria ibid.
Nautarum in Columbum ſeditio 192
Neapolis obſeſſa à Lotrecbio 209
Nerius Vguccionis filius Lucæ princeps 57
Nicolaus Pitilianus Vrſinus 29
cuſtodia elabitur ibid.
Venetorum imperator 205
ſolers & fidus 206
Nicolaus Picciminus Lucam à Florentinis defendit 129
Nicolaus Tegrimius Caſtruccij vitam deſcripſit 63
Nicolai Piccimini illuſtris fama 127
ingenium ibid.
intemperans 128
temerarius ibid.
mors 129
Nicolai Machiauelli petulãtia in commentitia Caſtruccij vita 63
Nogaretus Gallus vir impiger 53
Pontifici inſultat 54
exilio multatur ibid.
Nola deditur 204
Numa quibus rebus inclitus 3
religionem Romanis inuexit 3
ſacerdotia Dijs & flamines conſtituit 4
Numæ Pompilij prudentia 3
regnum 4
marmorea effigies in Vrbe 4
nuptiæ celebres Mediolani 115

O

OBegninus Gallorum dux 198
Octouirum Florentiæ ſuprema poteſtas 269
Odettus Fuſius Lotrechius 206
ſuperbi vigoris ibid.
ſæuus ibid.
ſui capitis 287
inconſultus ibid.
Olgiati facinus 154
Oranum 393
Orcanes Othomannus 109
inuictus 71
Otho Vicecomes animi patientiæ verum ſimulacrum 107
primus Mediolani princeps 72
Turrianas ædes ſolo æquauit 49
Archiepiſcopus Mediolanenſis 47
Otho Bontertius 89
Othonis Vicecomitis figura 72
Othomannicæ potentiæ primordia 108
Othomannorum origo 107
Orſa flumen 318
Othomannicum imperium quando inceperit 108
Othomanzicum oppidum 107
Othomannici imperij progreſſus 109 105.

P

PActij Medicibus infenſi 159
Pactiana coniuratio in Medices 160
Paganus Turrianus 47
Pandulfus Petruccius Senenſis mitis ordinis Nonarij ibid.
rempublicam prudenter adminiſtrauit ibid.
Socerum ferro ſuſtulit ibid.
exilium ſponte ſubit conſeruandæ patriæ ergo 266
triumuiri Senis creati Petruccij aſtu 265
filium ſibi ſucceſſorem deſtinat 267
Pandulfus Malateſta 88
Papiſtarum de ſummo pontifice opinio 51
Paria inſula 198
Paulus Malateſtæ pronepos & pater 240. à Leone x. obtruncatur iniuſtè 242
eius laus in re militari 241
Paulus Sorecina 47
Pauli Vitellij ingenium, res geſtæ, mors 148
Pauli Iouij ibid.
Paxa inſula 330
Perſæ Alexandrum aſſentatione perdunt 7
Perſarum reges 4. eorum ornatus ibid. regia 104. aurea & argentea moneta ſigno ſagittarij inſignita 4
Petrus Sodermus Florentiæ dictator creatus 268
Curiam cum familia habitat 269
Petrus Medices cur in exilium 188.189
paternæ virtutis deſertor 189
Petrus Corbarius pſeudopontifex 63
Petrus Vbertus cognomento Aſinus 39
Petrus Aluarez rerum abyſſmarum explicator 359
Petrus Nauarrus artifex, & arcium expugnator 292
miles gregalis ibid.
Comes appellatur 293
captus Gallo operam locat 192
Petri Medicis ingenium 187. vxor 188
conatus irriti 189
mors ibid.
Petri Nauarri miſera mors 293
Philomela vrbs capta à Friderico 34
Philibertus Aurantius belli cupidus 297.
Borbonio adhæſit 298.

Philibertus Aurantius ſtrenuus bellator 198.
 exercitus imperator ibid.
 glande vulneratus 198
Philippus Sanguinettus Gallus 62
Pij Secundi Pontificis conatus 145
Pila Indus 152
Piratæ noui orbis 192
Piſani in Vgaccionem tyrannum 57
Piſcia Galeatij Vicecomitis morte nobilis 70
Piſtorium à Caſtruccio obſeſſum 61
Pompey Columnæ Cardinalis ingenium 201
Pompeij vita à Iouio deſcripta 202
Pontifex captus 208
Portæ ferreæ 104
Prætorium Florentinum vnde ædificatum 37
Prætcianus fines regni 210
 mores & religio ibid.
Preueſa olim Nicopolis 118
Principes quæ res pleroſq; perdat 107
Promontorium viride 190
 bonæſpei 191.130
Proſper Columna pater Italorum 171
 mitis & humanus ibid.
 captus à Gallis ibid.
Proſperi Columnæ habitus corporis 171. mors 172
Pruſſia vrbs Barum caput 109
Pugna Sigiſmundi cum Celebino 119
 Turcarum & Chriſtianorum ad Nicopolim 110
 inter Guelphos & Gibellinos 38
Pugna funeſta ad Arbiam 38
Puſteria familia Mediolani 47
Pyrrhus rex tegula à muliere deiecta occiditur 8
Pyrrus Stipicianus à Ceſare donatus meriti ergo 161
 eius cum Vaſtio contentio apud Ceſarem ibid.
 ex Baleonea familia 161
 obſidione clarus ibid.
Pyrrhi in re militari præcellentia 8
 marmorea ſtatua Romæ 8

R

RAimundus Cardonius 91
Raphael Riarius 100
regna elargiri Romanum eſt 2
Reguli Itali qui ſacro bello nomen dederunt 28
Rha flumen 104
Rhinoceros & eius figura 181
Rhinocerotis & Elephantis inimicitia 181.182
Ripeus 154
Robertus rex Ceſ. à Roma expulit 60
 vulneratus in prælio 60
 Genuam defendit ibid.
Roberti regis pater 62
Roberti Neapolitani regis ingenium 68. virtutes 69
 opera ibid.
 bella ibid.
 authoritas in Italia 69
 literæ 70
 mors & ſepulchrum & effigies 70
Rodulphus Pius Cardinalis eruditus 4
Rodericus Borgia poſtea Alexander ſextus 208
Romulus Marte genitus 1
 author militaris diſciplinæ ibid.
 quamdiu regnauit 2
 ſe Romanis Deum fuiſſe vt oſtendit ibid.
 vbi deceſſerit 3
 turbine ademptus in cœlum 2
Romuli opera 2
 anguſta imago 1
 marmorea ſtatua in Vrbe 1
Roma omnium gētium libera patria 2
Romæ captæ vindicta 300
Romanus populus religione mitigatus 4
Romanum eſt, leges dare 2
 & regna elargiri ibid.
Romanis tributum Attilæ pollicetur 18
Rom. Pontifices cultum ab Hebræis accepiſſe 4
Romanorum in hoſtem Annibalem nobile decretum 10
Romanum oppidum in Euganeis 41

S

SAcramoris Vicecomes 90
Sacrum bellum 26.27
Saladinus rex Aegypti 29
 eius virtutes ibid.
 prudentia 30
Saladini mors & teſtamentum 30
 fides & rectitudo ibid.
 effigies vbi inueniatur 30
Salectus archipirata 129
Samarcanda vrbs 102
Sanctius Bentiuolus vir probus 160
Sarra Columna in ſyluis vagatur profugus 72.73
 à prædonibus captus, non agnitus Maſſiliam ducitur 73
 redimitur ibid.
 exul 74
Sarra Columnæ generoſus animus 71
 effigies vbi 44
Sauonarola damnato fauentes, Mediceis infenſi 262
Scaligerorum origo 64
 domus, manſiones 96
 illuſtre hoſpitium inſignium virorum 97
 hoſpites 66
Scanderbechus cur appellatus 144
 eius educatio & virtus ibid. & 145
 eius facinus ſingulare 154
 Neapolitano regi opem tulit ibid.
Scanderbechi virtus 148
 mortui opinio apud Turcas 147
Schenderbaſſa 112
ſeculorum malignitas 119
Selymus ſæuus 244
 ingens ibid.
 Hiſmaelem Sophi vicit, Sultanos delet ibid.
 Tomumbeium ſuſpendit 245
 crudelis moritur ibid.
Senatus Romanus à Romulo lectus & inſtitutus 2
Seruorum in Mamaluchos coniuratio 192
Sfortia Griſonibus et Heluetijs ſe committit 199
Sfortiæ & Braccij genus 129.130
 & ingenium ibid.
Sfortiæ & Braccij congreſſus amicus 131
Sfortiæ mors 132
Sforziarum & Tamerlanis comparatio 106
Sciabania 192
Scipio diuinæ ſtirpis à populo creditus 13
Scipio inuidiæ domitor 13
 ciuis optimus ibid.
Scipionis maioris virtus 12
 mors 14
 epitaphium 14
Scipionem Piratæ colunt 13
Scutarum nobiles familiæ quatuor 108
Simon Toſa Florentinus 62
Simon Horrigonus inſuber 192
Sinas Archipirata 219
 cognomento Iudæus naualis rei peritiſſimus 141
 claſſem in rubro mari ædificat 144
Smirnæ natus ibid.
Sigiſmundus Bohemiæ & Hungariæ rex 110
 Ceſar auguſtus 113
 fuga ſibi ſecundò conſulit 114
Sigiſmundi Poloniæ Regis felicitas 152. victoriæ ibid & 152
 fides ſeruator ibid.
 ſtirps 154
 filij ibid.
Soderinus dictator quibus fauerit 219
 à quibus maximè oppugnatus ibid.
 quibus offendit patricios 240
 Gallis fauet 170

Soderinus

Soderinus quibus rebus offendit patricios 269. Gallis fauet 270
in exilium Ragusium miſſus 270
Romæ gratus hoſpes ibid.
Soderinus Cardinalis 270
Soderini exequiæ 271
Solymannus Turcar um traps 27
Solymanni Oto manni virtus & felicitas 372.373
bella 373
Sophiæ Auguſtæ imprudentia & liuor 31
Sophi cum Solymanno bellum 375
ſtirps 376
Spineta Malaſpina 57
Spingarda 149
Stagia oppidum 53
Stella mons 104
Stellata oppidum 169
Stephanus Maylatus 304
Stephanus Columna à Petrarca celebratus 52
Stuarda familiæ nobilitas in Scotia 326
Sulthania 104
Sulthani Pretorianorum capitis tegumentum 10
Supplicium coniuratorum Florentiæ ſumptum 261

T

Tacius regulus 40
Taliſmanus ſacerdos Turcarum 108.
Tammas Sophus Perſarum rex 375
Tamerlanes ſe iram Dei vindicantis eſſe aſſerebat 106
terror & clades Orientis 102
cur ab Aegypto inuadendo abſtinuerit 106
Tamerlanis genus 102
figura & virtus 102
pugnandi mos 105
expeditio 103
de prælio iudicium 104
immanitas in Baiazetem 105
de immanitate eius prudens reſponſum ibid.
exercitus 104
mors cometa luridum præcedit 106
Tarlati Aretij principes 56
Tartalia captus ſupplicio affectus 92
Tartarorum victus 105
mos ſagittandi 105
Taurisium Sophi regia capta 375
Temir Cutlus 102
Thomas Hauardus Nofolcius dux carceri poſt rem bene geſtam additus 377
Tigridis deſcriptio 172
Tiſſaphernes ſagittarijs Perſicis corruptus 8
Tomumbeius vltimus Sulthanus 224
captus ſuſpenditur 226
Tornelli 88
Totilas Taruiſij rex appellatus 17
Regum opt. famam æquauit ibid.
Romam cepit 18
moderatè victoria vſus 19
à Narſete victus & occiſus 19
Totilæ eximia forma 17
prima victoria 17
clementia in victorijs ibid.
iuſtitia 18
Transfugæ Selymo victoriam parant 224.
Tranſyluania hodie, olim Dacia 304
Tribubus diuiſa Romana ciuitas 2
Triballi ſerui facinus 109
Triſtanus Acunius 226
Elephantum Romam duxit ibid.
munera quæ pontifici dedit ibid.
quas adierit noui orbis prouincias 230.
Triſtani Acunij nauigationes 230
Triultius Sfortianis inimicus 198
Triultius Sfortianis aduerſarius 226
eius vxor 229
Turcambi 108
Turcæ in Thraciam 106
Turcarum in Europam primus traiectus 109
in Tartaros ſtrages 104
Turcarum imperatorum imagines vt ad Iouium peruenerint 107
Turriana familia Belgica 46
Turrianæ familiæ origo 46
Turriani Guelphi 39
Turrianorum gentilitia ſigna 47
Tyrannus 264
aſtutus & ſolers 265
Tyranni tres 261
Tyronum equitum inſtitutio 168
Tyrius antiſtes belli ſacri ſcriptor in corruptus 37

V

Vallis Saxina 46
Vallis Saxinæ argentifodinæ 46
Vbertus Pallauicinus 88
Venatio ſyluestrium equorum mortalis & cur 254
Venetiæ Italiæ decus 15
Venetæ vrbis primordia 14
Venetorum & Ligurum laus 38
bella in continente 126
Veſtæ deæ virgines à Numa inſtitutæ 4
annum xij. menſium ab eodem ibid.
Vgo Bauarus 69
Vgo Moncata eques Rhodius 290
Siciliæ præfectus ibid.
captus à Gallis ibid.
doloſus 219
Vgonis Moncatæ genus 289
fortuna & militia ibid.
Vguccio Piſanorum imperator 56
dominus creatur ibid.
in tyrannum euadit ibid.
Lucenſes aggreditur ibid.
Lucæ princeps effectus 56
victoria potitur ad Montemcatinum ibid.
Caſtruccium tollere ſtatuit 57
cibi vorax & capaciſſimus 57
profugus ad Canem Scaligerum 57
dominatum vno prandio amiſit ib.
Vguccionis Fagiolani patria & familia 55
Gibellinus ibid.
pugnax ibid.
prandium 57
voracitas & in eam ſcommata 57
forte factum 56
effigies 58. mors ibid.
Vlrici Cilienſis mors 174
Vicecomites Gibellini 71
Vicecomitum familiæ fundamenta 47
Victorius Soderinus auarus 270
Victoria nobilis Caſtruccij 60
Victoria Gibellinorum memorabilis 56.57.
Victoria Caroli octaui ſtupenda 180
Victorias primo impetu ſæpe parari 168.
Vincentius Capellius Venetæ claſſis præfectus 328
Virginius Vrſinus 189.204
Aeguillariæ comes 207
captus 220
Virtutis vis apud Rom. æſtimata 10
Vitelliorum fratrum diſciplina militaris 182
Vitellocius Vitellius ſtrangulatus 185
Vitellocij Vitellij phalangis peditum in Italia inuentor 186
Vitiges Gothorum rex captus 19
Volga flumen 104
vrbes in Euganeis ab Attila euaſtatæ 24
Vrſini à Columnijs ſuperati 220
Vſſumcaſſanes a Turca ſuperatus 165

Z

Zagattij 109
Zemini qui 392.

F I N I S.